angielsko-polski i polsko-angielski

glosariusz terminów i pojęć

używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji

DG Edukacja i Kultura
Program „Uczenie się przez całe życie"
Erasmus

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Warszawa 2010

angielsko-polski i polsko-angielski

glosariusz terminów i pojęć

używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji

Warszawa 2010

Publikacja sfinansowana z funduszy Komisji Europejskiej
w ramach programu „Uczenie się przez całe życie" – Erasmus

Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za zawartość merytoryczną publikacji.

Publikacja bezpłatna

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Warszawa 2010

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) jest fundacją Skarbu Państwa, której głównym celem jest szeroko pojmowane wspieranie działań na rzecz rozwoju edukacji w Polsce. Fundacja realizuje swój cel poprzez koordynację programów edukacyjnych: „Uczenie się przez całe życie" i „Młodzież w działaniu", prowadzi Krajowe Punkty Kontaktowe ds. programów UE: ERASMUS MUNDUS i TEMPUS, Krajowe Biuro Programu Eurodesk oraz Centrum Współpracy z Europą Wschodnią i krajami Kaukazu SALTO EECA. Fundacja koordynuje w Polsce inicjatywę wspólnotową European Language Label oraz program eTwinning. Przy Fundacji działa Polskie Biuro Eurydice – sieć informacji o edukacji w państwach europejskich. Od 2007 r. Fundacja koordynuje także działania Polsko-Litewskiego Funduszu Wymiany Młodzieży, a od 2008 r. – Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (współpraca z krajami EOG – Islandią, Lichtensteinem i Norwegią) oraz Funduszu Stypendialnego Sciex-NMS^{ch} (współpraca ze Szwajcarią).

Wydanie trzecie poprawione i uzupełnione

Opracowanie: Ewa Kolanowska

Recenzent: prof. dr hab. Andrzej Ceynowa
Instytut Anglistyki, Uniwersytet Gdański

Koordynacja redakcyjna: Małgorzata Członkowska-Naumiuk

Korekta: Agnieszka Pawłowiec

Opracowanie graficzne: Eliza Goszczyńska

Druk: Neco Media Agencja Reklamowa Dorota Dmuch, Warszawa;
P. W. „Print-Pap" s.c., Krynica Zdrój

Nakład: 3000

ISBN: 978-83-62634-13-2

Narodowa Agencja Programu
„Uczenie się przez całe życie"
ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
tel.: 0 22 46 31 360
faks: 0 22 46 31 021
www.frse.org.pl
www.erasmus.org.pl

Od wydawcy

Niniejszy glosariusz jest już trzecią, poprawioną i zaktualizowaną, wersją „Angielsko-polskiego i polsko-angielskiego glosariusza terminów i pojęć używanych w europejskich programach współpracy w dziedzinie edukacji", który został wydany po raz pierwszy w 1997 r. Podobnie jak dwie poprzednie wersje jest on adresowany przede wszystkim do placówek edukacyjnych i osób, które uczestniczą lub zamierzają uczestniczyć w programach UE oraz innych międzynarodowych projektach i inicjatywach w dziedzinie edukacji.

Podobnie jak poprzednie edycje glosariusz zawiera ponad 4000 haseł leksykalnych i opisowych dotyczących:

- szerszych ram współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji (np. strategii UE „Europa 2020" czy „Strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia"), które wyznaczają cele i priorytety programów, projektów i innych inicjatyw UE w dziedzinie edukacji;
- aktualnych przedsięwzięć i procesów w dziedzinie edukacji na poziomie europejskim lub Unii Europejskiej (np. Procesu Bolońskiego, Procesu Brugijsko-Kopenhaskiego, Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji);
- najważniejszych programów UE w dziedzinie edukacji, w ramach których można otrzymać fundusze na współpracę międzynarodową („Uczenie się przez całe życie", Erasmus Mundus, Tempus, Edulink, ALFA oraz programów współpracy UE–Australia, UE–Japonia, UE–Kanada, UE–Korea, UE–Nowa Zelandia i UE–USA) i innych instrumentów służących finansowaniu współpracy UE z krajami trzecimi (np. Instrument Pomocy Przedakcesyjnej dla krajów kandydujących do UE i potencjalnych krajów kandydujących);
- przygotowania, realizacji, monitorowania i oceny projektów finansowanych w ramach programów UE w dziedzinie edukacji;
- najważniejszych instytucji międzynarodowych, których działalność obejmuje edukację (np. Rady Europy czy OECD);
- najważniejszych instytucji, organów i agencji UE, przy czym – w odróżnieniu od poprzedniej wersji glosariusza z 2004 r. – instytucje i organy UE (np. Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej czy Komisja Europejska) nie zostały już szczegółowo przedstawione w niniejszej edycji, ponieważ po przystąpieniu Polski do UE kompetencje tych instytucji są w naszym kraju coraz lepiej znane, a informacje na ten temat są powszechnie dostępne;
- najważniejszych instytucji edukacyjnych oraz stowarzyszeń i organizacji europejskich zajmujących się edukacją.

Hasła zostały zebrane zarówno z dokumentów o charakterze strategicznym i ogólnym, m.in. zaleceń Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej, opracowań Komisji Europejskiej czy oficjalnie zatwierdzonych tłumaczeń przepisów polskich na język angielski, jak i z materiałów informacyjnych dotyczących inicjatyw europejskich w dziedzinie edukacji oraz przewodników dla wnioskodawców i formularzy wniosków o fundusze przygotowywanych w ramach poszczególnych programów UE. Ponadto uwzględniono w nim szereg terminów zaproponowanych przez różne osoby ze środowiska edukacyjnego, które odpowiedziały na zapytanie Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji w tej sprawie.

Dla ułatwienia, podobnie jak w poprzednich edycjach glosariusza, hasła dwu- i kilkuczłonowe zamieszczono pod każdym z kluczowym słów (np. hasło „formal education – kształcenie formalne" znajduje się zarówno pod hasłem „formal", jak i hasłem „education"). Część haseł leksykalnych została również dodatkowo opatrzona objaśnieniami i/lub przykładami. Natomiast w odróżnieniu od poprzednich edycji, z uwagi na ograniczoną objętość glosariusza, notki opisowe wraz z linkami do stron internetowych, na których można znaleźć szczegółowe informacje, zamieszczono jedynie w części polsko-angielskiej, a w części angielsko-polskiej znajdują się jedynie odnośniki do notek w drugiej części.

Mamy nadzieję, że glosariusz okaże się pomocnym narzędziem w inicjowanej lub prowadzonej przez Państwa współpracy międzynarodowej.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Warszawa, październik 2010 r.

Część I

angielsko - - polska

A

abide – przestrzegać, za/stosować się
to abide by a contract – dotrzymać/ywać kontraktu/umowy
ability – umiejętność, zdolność
artistic abilities – umiejętności/zdolności artystyczne; **creative abilities** – umiejętności/zdolności twórcze; **intellectual abilities** – zdolności umysłowe; **linguistic abilities** – umiejętności/zdolności językowe; **mathematical abilities** – umiejętności/zdolności matematyczne; **technical abilities** – umiejętności/zdolności techniczne;
to acquire abilities – zdobyć/wać umiejętności; **to develop abilities** – rozwinąć/jać umiejętności/zdolności; **to demonstrate /show abilities** – wykazać/ywać się umiejętnościami/zdolnościami; **to have abilities** – posiadać, mieć umiejętności/zdolności; **to recognise abilities** – uznać/wać umiejętności/zdolności
abroad – za granicą, za granicę
ACA ➤ Academic Cooperation Association
academic – nauczyciel akademicki, pracownik naukowo-dydaktyczny; akademicki, naukowy, naukowo-dydaktyczny, uczelniany
academic arrangements – uzgodnienia w sprawach naukowych/dydaktycznych; **academic assessment** – ocena aspektów naukowych/dydaktycznych, ocena akademicka (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też academic quality assessment*; *por. technical assessment*; **academic quality assessment** – ocena jakości naukowej/dydaktycznej, ocena jakości/jakościowa aspektów naukowych/dydaktycznych (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też academic assessment; por. technical quality assessment; w ➤ programach UE: ocena akademicka/jakości naukowo-dydaktycznej dotyczy na przykład takich aspektów wniosków o fundusze, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*;
academic book – podręcznik akademicki; *zob. też academic textbook*; **academic business incubator** – akademicki inkubator przedsiębiorczości;
academic calendar – kalendarz akademicki, kalendarz roku akademickiego; **academic career** – kariera akademicka/naukowa (*w odniesieniu do pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych*), praca na uczelni; *zob. też research career*; *por. professional career*; **academic centre** – ośrodek akademicki/naukowy; **academic community** – środowisko akademickie, społeczność akademicka; **academic cooperation** – współpraca akademicka/naukowa/naukowo-dydaktyczna; *zob. też research cooperation*;
academic degree – tytuł/stopień (*przyznawany przez uczelnię lub placówkę naukową, np. magister, doktor*);
academic fraud – oszustwo naukowe;
academic institution – instytucja/placówka akademicka/naukowa; *por. non-academic institution*;
academic merit – wyniki/osiągnięcia w nauce (*w odniesieniu do studenta*); *zob. też academic performance*; wartość naukowa/dydaktyczna (*np. w odniesieniu do wniosków o fundusze na projekty współpracy*);
academic performance – wyniki/osiągnięcia w nauce (*w odniesieniu do studenta*); *zob. też academic merit*;
academic recognition – uznawanie (*okresów studiów, świadectw, dyplomów, tytułów, stopni i innych kwalifikacji*) do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki, studiów lub pracy naukowej; uznanie w śro-

dowisku akademickim/naukowym, prestiż naukowy; *por. professional recognition*;
academic staff – kadra akademicka, nauczyciele akademiccy, kadra naukowo-dydaktyczna, pracownicy naukowo-dydaktyczni; *zob. też teaching staff, research staff i research and teaching staff*;
academic staff costs – koszty wynagrodzeń kadry akademickiej; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za takie prace, jak opracowanie programu nauczania/kursu i materiałów dydaktycznych, prowadzenie wykładów w uczelniach partnerskich itp., finansowane z funduszy projektu*;
academic tasks – zadania/prace naukowe/dydaktyczne; *w ➤ programach UE*: *takie prace wykonywane w ramach projektu przez nauczycieli akademickich, jak opracowywanie programu nauczania/kursu i materiałów dydaktycznych, prowadzenie wykładów w uczelniach partnerskich itp.*; **academic teacher** – nauczyciel akademicki; **academic textbook** – podręcznik akademicki; **academic transcript of records/academic transcript** – wyciąg z indeksu (*studenta*); *zob. też student record book*;
academic year – rok akademicki (*podzielony, zależnie od kraju, na semestry, trymestry lub kwartały*); *zob. też semester, trimester i quarter*;
non-academic institution – instytucja pozaakademicka/nieakademicka; *każdego typu instytucja/ organizacja/placówka poza placówką naukową/uczelnią* (*np. organ władz centralnych/lokalnych, szkoła, stowarzyszenie zawodowe, przedsiębiorstwo*)

Academic Cooperation Association (**ACA**) – Stowarzyszenie na rzecz Współpracy Akademickiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Academic Networks – Sieci akademickie. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*

academy – akademia, uczelnia, placówka naukowa
academy of agriculture – akademia rolnicza; **academy of economics** – akademia ekonomiczna; **academy of fine arts** – akademia sztuk pięknych; **academy of medicine** – akademia medyczna; **academy of physical education** – akademia wychowania fizycznego; **Polish Academy of Sciences** – Polska Akademia Nauk

Academy of European Law (**ERA**) – Akademia Prawa Europejskiego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

accede – przystąpić/ępować
acceding countries – kraje przystępujące (*np. do UE*); **acceding candidate countries** – przystępujące (*np. do UE*) kraje kandydackie; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*;
to accede to the European Union (**EU**) – przystąpić/ępować do Unii Europejskiej (UE)

accelerate – przyspieszyć/ać
accelerated procedure for the selection of projects – przyspieszona procedura selekcji projektów;
to accelerate education reforms – przyspieszyć/ać reformy edukacyjne

accept – za/akceptować, przyjąć/mować
to accept applications – za/akceptować, przyjąć/mować wnioski

acceptance – akceptacja
letter of acceptance/acceptance letter – pismo akceptacyjne (*np. pismo potwierdzające przyjęcie ucznia do szkoły/studenta na uczelnię*)

access – dostęp, wejście, wstęp; wejść/wchodzić
access to the Internet – dostęp do Internetu; **broadband access** – dostęp szerokopasmowy (*do Internetu*); **equal access to education** – równy dostęp do nauki/edukacji;
to access the database – wejść/wchodzić do bazy danych; to **ensure/to provide access** – zapewnić/ać dostęp; **to facilitate access** – ułatwić/ać dostęp; **to have access** – mieć dostęp; **to improve access** – poprawić/ać dostęp, zapewnić/ać lepszy dostęp

accession – przystąpienie, wstąpienie, akcesja
accession countries – kraje przystępujące (*np. do UE*); **accession of Poland to the European Union** (**EU**) – przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (UE). *Zob. też*

notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej

accommodate – za/kwaterować
to accomodate incoming students – za/kwaterować przyjeżdżających studentów

accommodation – mieszkanie, zakwaterowanie, kwatera, nocleg
accommodation costs – koszty mieszkania/noclegu/zakwaterowania (*np. w czasie pobytu za granicą*); *zob. też accommodation expenses*; **accommodation grant** – stypendium mieszkaniowe/na mieszkanie; **accommodation office** – biuro/dział ds. zakwaterowania (*np. w uczelni*); **free accommodation** – bezpłatne zakwaterowanie; **student accommodation** – kwatera studencka, kwatery studenckie, zakwaterowanie dla studentów

accompany – towarzyszyć
accompanying adults – dorosłe osoby towarzyszące (*np. uczniom w ramach wymiany klas szkolnych*)

Accompanying Measures – Działania To-warzyszące. *Zob. notki opisowe o programach ➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig, ➤ Leonardo da Vinci, ➤ Kluczowe Działanie 2. – Języki, ➤ Tempus w części polsko-angielskiej*

accomplish – dokonać/ywać, osiągnąć/ać (*np. cel*), z/realizować (*np. plan, projekt*); *zob. też achieve, attain i reach*
to accomplish the objectives of the project – osiągnąć/ać cele projektu

accomplishment – dokonanie, osiągnięcie, realizacja (*np. planu, projektu*); *zob. też achievement i attainment*
accomplishment of the project objectives – osiągnięcie celów projektu; **significant accomplishments in the area of teaching** – znaczące osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki

account – konto, rachunek, rozliczenie, bilans, sprawozdanie; rozliczyć/ać się; **accounts** – księgi rachunkowe, zestawienie rachunkowe
account held in the national currency/euro – konto prowadzone/rachunek prowadzony w walucie krajowej/euro; **account holder** – posiadacz konta/rachunku; **account number** – numer konta/rachunku; **bank account** – konto bankowe; **sub-account** – sub-konto;
to hold an account – prowadzić konto/rachunek; **to open an account** – otworzyć/ierać konto/rachunek; **to record expenses in accounts** – za/księgować wydatki; **to account for expenditure** – rozliczyć/ać się z wydatków (*np. w ramach funduszy przyznanych na projekt*)

accredit – akredytować, oficjalnie uznać/wać
to accredit an institution/a programme – akredytować instytucję/program

accreditation – akredytacja; *proces polegający na ocenie jakości placówki i/lub prowadzonego w niej programu przez organ zewnętrzny, w wyniku którego uznaje się oficjalnie, że placówka lub program spełnia określone kryteria lub standardy*
accreditation agency – agencja akredytacyjna; **accreditation board/commission/committee** – komisja akredytacyjna; **accreditation body** – organ akredytacyjny; **accreditation of prior learning** (**APL**) – akredytacja dotychczasowego uczenia się/kształcenia, akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia; *proces, w wyniku którego indywidualnym osobom uznaje się i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego; akredytacja odbywa się na podstawie jednoznacznych dowodów (np. egzaminu, analizy portfolio z pracami) świadczących o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia; zob. też recognition of prior learning*; **accreditation system** – system akredytacji; **institutional accreditation** – akredytacja instytucjonalna, akredytacja instytucji/placówki/uczelni; **mandatory accreditation** – obowiązkowa akredytacja; **programme accreditation** – akredytacja programowa, akredytacja programu (*programu kształcenia w placówce/szkole/uczelni*); **voluntary accreditation** – dobrowolna akredytacja

accumulate – z/gromadzić
to accumulate credits – z/gromadzić, zebrać/zbierać punkty (*w systemie punk-*

towym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć), z/gromadzić osiągnięcia (*termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); **to accumulate learning outcomes** – z/gromadzić efekty kształcenia/uczenia się

accumulation – z/gromadzenie, zebranie/zbieranie, akumulacja

accumulation of credits/**credit accumulation** – akumulacja, z/gromadzenie, zebranie/zbieranie punktów (*przez ucznia/studenta/słuchacza w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); gromadzenie osiągnięć (*termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); **accumulation of learning outcomes** – akumulacja/gromadzenie ➤ efektów kształcenia/uczenia się; **credit accumulation system** – system akumulacji/gromadzenia punktów; system gromadzenia osiągnięć (*termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*)

achieve – dokonać/ywać (*czegoś*), osiągnąć/ać (*np. cel*); *zob. też accomplish, attain i reach*

to achieve a goal – osiągnąć/ać cel; **to achieve outcomes**/**results** – osiągnąć/ać efekty/wyniki; **to achieve reciprocity** – osiągnąć/ać wzajemność; *w ➤ programach UE: wyrażenie używane w kontekście wymiany uczniów, studentów i nauczycieli, oznaczające osiągnięcie zrównoważonych proporcji między liczbą osób przyjeżdżających do danej instytucji a liczbą osób z niej wyjeżdżających*

achievement – dokonanie, osiągnięcie; **achievements** – osiągnięcia, wyniki

assessment of project achievements/**learning achievements** – ocena osiągnięć projektu/w nauce; **average**/**high**/**low achievements** – przeciętne/dobre/słabe wyniki (*np. w nauce czy sporcie*); **certification of learning achievements** – certyfikacja/poświadczanie świadectwem/dyplomem osiągnięć w nauce; **considerable**/**significant achievements** – znaczne osiągnięcia; **learning achievements** – osiągnięcia/wyniki w nauce; **outstanding achievements** – wybitne osiągnięcia; **overview of project achievements** – przegląd/zestawienie osiągnięć projektu; **project achievements** – osiągnięcia projektu; **research achievements** – osiągnięcia badawcze/naukowe, osiągnięcia w pracy naukowej; **sustainability of project achievements** – trwałość osiągnięć projektu; **sustainable achievements** – trwałe osiągnięcia; **teaching achievements** – osiągnięcia dydaktyczne/w pracy dydaktycznej; **validation of learning achievements** – walidacja/potwierdzanie osiągnięć w nauce;

to assess achievements – ocenić/ać osiągnięcia; **to certify learning achievements** – certyfikować, poświadczyć/ać świadectwem/dyplomem osiągnięcia w nauce; **to measure achievements** – z/mierzyć osiągnięcia; **to validate learning achievements** – potwierdzić/ać osiągnięcia

achiever –

high/**low achiever in mathematics** – osoba (*np. uczeń/student*) osiągająca dobre/słabe wyniki w matematyce

acknowledge – potwierdzić/ać

to acknowledge the receipt of an application – potwierdzić/ać odbiór/otrzymanie wniosku/zgłoszenia

acknowledgement – potwierdzenie/anie

acknowledgement of receipt – potwierdzenie odbioru/otrzymania (*np. wniosku o fundusze na projekt*); **acknowledgement receipt**/**acknowledgement slip** – potwierdzenie/pokwitowanie odbioru; w ➤ *programach UE: odcinek formularza potwierdzający przyjęcie wniosku o fundusze, raportu lub innych dokumentów*

ACP ➤ African, Caribbean and Pacific countries

acquire – zdobyć/wać, nabyć/wać, uzyskać/iwać

to acquire competences/knowledge/qualifications/skills – zdobyć/wać kompetencje/wiedzę/kwalifikacje/umiejętności

acquis communautaire (*termin z jęz. francuskiego, używany w jęz. angielskim*; *rzadziej używany angielski odpowiednik* – Community patrimony) – acquis communautaire, dorobek prawny Wspólnot Europejskich (WE)/Unii Europejskiej (UE). *Zob. notkę opisową o ➤ acquis communautaire w części polsko-angielskiej*

acquisition – zdobycie/wanie, nabycie/wanie

acquisition of competences/knowledge/qualifications/skills – zdobycie/wanie kompetencji/wiedzy/kwalifikacji/umiejętności

act – czyn, działanie; ustawa; działać

Higher Education Act – ustawa o szkolnictwie wyższym; **School Education Act** – ustawa o oświacie;

to adopt a new act on higher education/school education – uchwalić/ać nową ustawę o szkolnictwie wyższym/oświacie; **to act on behalf of the school management** – działać w imieniu kierownictwa szkoły

action – działanie, czyn, akcja (*„akcja" w ➤ programach UE: odrębny komponent czy rodzaj działań służących określonemu celowi*); kampania

actions targeted at/on the disabled/schools in rural areas – działania adresowane/skierowane do osób niepełnosprawnych/szkół w obszarach wiejskich, działania ukierunkowane na osoby niepełnosprawne/szkoły w obszarach wiejskich; **awareness-raising action** – kampania informacyjna/informacyjno-promocyjna (*służąca pogłębieniu wiedzy/świadomości, najczęściej dotycząca społecznie istotnej tematyki*); **complementary actions** – działania uzupełniające; **pilot action** – akcja pilotażowa, działanie pilotażowe; **remedial actions** – działania naprawcze; **targeted actions** – (ściśle) ukierunkowane działania (*np. na określony cel, określoną grupę odbiorców*);

to carry out action – prze/prowadzić działania; to take action – podjąć/ejmować działanie/działania

active – aktywny

active citizenship – aktywność obywatelska, aktywna postawa obywatelska; **active involvement/active participation** – aktywny udział, aktywne uczestnictwo; **organisations active in the field of education** – organizacje działające w dziedzinie edukacji/zajmujące się edukacją

activity – działanie, działalność, czynność, zajęcie, aktywność

activity-and-finance plan – plan rzeczowo-finansowy; **activity overview table/activity table** – tabela działań, tabelaryczne zestawienie działań (*np. przewidzianych w projekcie współpracy*); **activity report** – raport/sprawozdanie z działań; *w ➤ programach UE: raport z realizacji działań finansowanych w ramach projektu*; **awareness-raising activities** – działania informacyjno-promocyjne;

cancellation of a project activity – anulowanie/rezygnacja z działania w projekcie (*np. zaplanowanego w programie pracy*); **complementary activities** – działania uzupełniające;

duplication of activities – powielanie działań; *w ➤ programach UE: prowadzenie w kolejnym projekcie z udziałem tej samej grupy partnerów tych samych działań co w poprzednim projekcie lub prowadzenie równolegle tych samych działań w tych samych instytucjach w ramach kilku projektów, np. finansowanych z różnych źródeł, realizowanych pod różnymi nazwami*;

eligible activity – działanie uprawnione; *w ➤ programach UE: rodzaj działań, które można finansować z przyznawanych funduszy; por. ineligible activity*; **extracurricular activities** – zajęcia ponadprogramowe/pozaprogramowe; extramural activities – zajęcia pozaszkolne/pozauczelniane;

follow-up activities – działania stanowiące kontynuację/kontynuacja (*np. projektu po zakończeniu finansowania w ramach programu UE*); **free time activities** – zajęcia w czasie wolnym;

ineligible activity – działanie nieuprawnione; *w ➤ programach UE rodzaj działań, których nie można finansować z przyznawanych funduszy; por. eligible activity*;
information activities – działania informacyjne; **international activities** – działania międzynarodowe, działalność międzynarodowa; *zob. też transnational activities*;
leisure activities/leisure time activities for young people – zajęcia rekreacyjne/w czasie wolnym dla młodzieży;
one-off activity – działanie jednorazowe (*np. jednorazowo przeprowadzony kurs, który nie zostanie umieszczony na stałe w ofercie szkoleniowej danej instytucji*);
planned activities – za/planowane działania; **pre-departure orientation activities** – przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory/orientation course*; **project activities** – działania projektu (*planowane/realizowane w projekcie*);
promotion(**al**) **activities** – działania promocyjne;
research activities – działalność badawcza/naukowa/naukowo-badawcza;
training activities – działania szkoleniowe, działalność szkoleniowa, szkolenia;
transnational activities – działania międzynarodowe, działalność międzynarodowa; *zob. też international activities*;
to be involved in activities – uczestniczyć, wziąć/brać udział w działaniach; **to cancel a project activity** –anulować działanie, z/rezygnować z działania w projekcie (*np. zaplanowanego w programie pracy*);
to carry out activities – prowadzić działania/działalność, z/realizować działania;
to implement an activity – z/realizować działanie; **to plan activities** – za/planować działania/działalność; **to postpone an activity** – odłożyć/kładać realizację działania, przełożyć/kładać działanie (*np. zaplanowane na dany miesiąc czy rok w projekcie*); **to suspend activities** – zawiesić/szać działania/działalność; **to terminate activities** – za/kończyć działania/działalność; **to undertake activities** – podjąć/podejmować działania

actor – osoba/instytucja działająca w jakiejś sferze, odgrywająca w czymś jakąś rolę, uczestnicząca w czymś, zaangażowana w coś;
educational actors – osoby/instytucje działające w dziedzinie edukacji/zajmujące się edukacją

actual – faktyczny, rzeczywisty
actual costs – koszty rzeczywiste (*faktyczne poniesione koszty*); *zob. też real costs*; *por. fixed-rate costs, flat-rate costs, lump sum*;
actual duration of degree programmes – faktyczny czas trwania studiów; *por. official duration*

adapt – przystosować/wywać, dostosować/wywać
to adapt a course/curriculum to the needs of learners/the labour market – dostosować/ywać kurs/program nauczania do potrzeb uczących się osób/rynku pracy

adaptability – umiejętność przystosowania się

adaptation – adaptacja, dostosowanie/ywanie, przystosowanie/ywanie
adaptation of a course/curriculum to the needs of learners/the labour market – dostosowanie/ywanie kursu/programu nauczania do potrzeb uczących się osób/rynku pracy

add – dodać/wać, dołączyć/ać
added value/value added – wartość dodana; *w ➤ programach UE*: *dodatkowe efekty/korzyści wynikające z rozszerzenia zakresu współpracy czy szerszego wykorzystania wyników projektu, np. z włączenia do współpracy instytucji z innych krajów, wzbogacenia tematyki współpracy czy wprowadzenia kursu opracowanego w projekcie do programu nauczania*;
to add a consortium member/partner – włączyć/ać do konsorcjum/grupy partnerskiej dodatkowego członka/partnera;
to add a new clause to the contract – dodać/wać nową klauzulę do kontraktu; uzupełnić/ać kontrakt o nową klauzulę

addition – dodanie/wanie, dodatek, uzupełnienie
addition of a consortium member/ partner – włączenie do konsorcjum/grupy partnerskiej dodatkowego członka/partnera; **addition to a contract** – uzupełnienie/ kontraktu
additional – dodatkowy
additional hours – dodatkowe godziny (*np. pracy w projekcie*), godziny nadliczbowe; *zob. też overtime*; **additional language** – dodatkowy język (*w przypadku znajomości lub używania więcej niż jednego języka obcego*); **additional travel** – dodatkowa podróż; *w ➤ programach UE*: *w przypadku podróży do miasta, które nie jest stolicą danego kraju lub docelowym miejscem podróży samolotem – dla oznaczenia podróży pomiędzy stolicą kraju/ miejscem, do którego został/zostanie wykupiony bilet lotniczy a miejscem docelowym*; *w przypadku podróży do więcej niż jednego miejsca – dla oznaczenia podróży pomiędzy pierwszym a drugim/kolejnym miejscem*; **additional travel costs** – koszty dodatkowej/ych podróży; **zob. additional travel**
additionality – dodatkowość
principle of additionality – zasada dodatkowości; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca przyznawanie środków pomocowych z budżetu UE, zgodnie z którą fundusze unijne mogą stanowić jedynie uzupełnienie środków przeznaczanych na dany program lub projekt ze źródeł krajowych (na poziomie centralnym, regionalnym lub lokalnym), a nie zastępować te środki*
address – adres; za/adresować; zająć/mować się
home address – adres domowy; **legal/ registered office address** – adres siedziby; **office address** – adres biura/miejsca pracy;
to address the problem of limited access to education – zająć/mować się problemem ograniczonego dostępu do edukacji
adhere – dotrzymać/ywać, stosować się do, trzymać się
to adhere to the terms set out in the contract – stosować się do warunków określonych w kontrakcie
adherence – dotrzymanie/ywanie, stosowanie (się), trzymanie się
adherence to the terms set out in the contract – stosowanie się do warunków określonych w kontrakcie
adjust – s/korygować, dopasować/ywać, dostosować/ywać
to adjust the project work plan – s/korygować, dostosować/ywać plan pracy w projekcie
adjustment – s/korygowanie, korekta; dopasowanie/ywanie, dostosowanie/ywanie
adjustment of the project work plan – s/korygowanie, korekta, dostosowanie/ywanie planu pracy w projekcie
administer – zarządzać
to administer funds – zarządzać funduszami
administration – administracja, administrowanie, zarządzanie
administration costs – koszty administracyjne/ogólne; *zob. też administrative costs*; **financial administration** – administrowanie/zarządzanie finansami/funduszami
administrative – administracyjny
administrative costs – koszty administracyjne/ogólne; *zob. też administration costs*; **administrative officer** – pracownik administracyjny; **administrative penalties** – kary administracyjne; **administrative sanctions** – sankcje administracyjne; **administrative skills** – umiejętności administracyjne; **administrative staff** – kadra administracyjna, pracownicy administracyjni; **administrative staff costs** – koszty wynagrodzeń pracowników administracyjnych; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za prace administracyjne związane z realizacją projektu, finansowane z funduszy projektu*; **administrative support** – wsparcie administracyjne, obsługa administracyjna (*np. projektu*); **administrative tasks** – zadania/prace administracyjne; *w ➤ programach UE*: *zadania/prace związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą administracyjną, np. koordynacja projektu, organizowanie*

spotkań partnerów, organizacja wyjazdów zagranicznych, prowadzenie rozliczeń finansowych, przygotowywanie raportów z realizacji projektu, prace sekretarskie

administrator – administrator, pracownik administracyjny

admission – wstęp, dopuszczenie/anie, przyjęcie/mowanie (*np. na studia*); *zob. też entry*; **admissions** – zapisy/przyjęcia (*np. na studia*), rekrutacja

admission fee – opłata za wstęp, wpisowe; **admissions office** – biuro/dział przyjęć; *jednostka załatwiająca formalności związane z przyjmowaniem kandydatów np. do szkoły, na studia, kurs*; **admissions officer** – pracownik biura/działu przyjęć, pracownik załatwiający formalności związane z przyjmowaniem kandydatów (*np. do szkoły, na studia, kurs*); **admission to degree programmes** – przyjęcia na studia; **admission to school** – przyjęcie do szkoły; **conditions of admission/admission conditions/admission requirements** – warunki przyjęć/przyjęcia (*np. do szkoły, na kurs, studia*), warunki dopuszczenia (*np. do kolejnego etapu kształcenia*); *zob. też entry requirements*; **school admissions** – przyjęcia do szkół; *zob. też school enrolment*; **student admissions** – przyjęcia na studia, rekrutacja studentów

adopt – przyjąć/mować (*np. podejście dydaktyczne, politykę, uchwałę, zasady*), podjąć/ejmować (*np. uchwałę*), zatwierdzić/ać

to adopt a new educational policy – przyjąć/mować nową politykę edukacyjną; **to adopt a work programme for the project** – przyjąć/mować program prac w projekcie; **to adopt a resolution** – podjąć/ejmować, przyjąć/mować uchwałę

adult – dorosły, osoba dorosła

accompanying adults – dorosłe osoby towarzyszące (*np. uczniom w ramach wymiany klas szkolnych*); **adult education/adult learning** – edukacja/kształcenie dorosłych; **adult education provider** – organizator/placówka kształcenia dorosłych; **adult learner** – ucząca się osoba dorosła, uczący się dorosły, dorosły słuchacz, słuchacz/uczestnik kursów kształcenia dorosłych; **adult population** – ludność dorosła

advance – zaliczka; postęp; posunąć/wać naprzód (*np. badania*), pogłębić/iać (*np. wiedzę*), rozwinąć/jać (*np. wiedzę, technikę*); wypłacić/cać (*zaliczkę*); **advanced** – zaawansowany

advanced course – kurs na poziomie zaawansowanym/dla zaawansowanych; **advanced level** – poziom zaawansowany/dla zaawansowanych (*np. kursu*); **in advance** – wcześniej, zawczasu;

to advance the understanding of learning processes – pogłębić/ać wiedzę o procesach uczenia się; **to plan project activities well in advance** – za/planować działania projektu z dużym wyprzedzeniem; **to pay an advance for initial project activities** – wypłacić/ać zaliczkę na wstępne działania w projekcie

advice – rada/rady, porada/porady

to give/to offer/to provide advice – po/radzić, służyć radą, udzielić/ać porad; **to seek advice on teaching methods from experienced teachers** – zasięgnąć/ać rady/porady w sprawie metod kształcenia u doświadczonych nauczycieli

advise – po/radzić, doradzić/ać

to advise on/about teaching methods – doradzić/ać w sprawie metod nauczania

adviser/advisor – doradca

careers adviser – doradca zawodowy, specjalista ds. poradnictwa zawodowego; *zob. też careers officer, guidance officer*; **educational adviser** – doradca pedagogiczny; **methodological adviser** – doradca metodyczny

advisory – doradczy; zob. też consultative

advisory body – organ doradczy;

to act in an advisory capacity – działać, wystąpić/ępować w charakterze doradcy

AEDE > **European Association of Teachers**

AEGEE (fr. **A**ssociation des **E**tats **G**énéraux des **E**tudants de l'**E**urope), **European Students' Forum** – AEGEE, Europejskie Forum Studentów. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

African, Caribbean and Pacific (**ACP**) countries – kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP)

age – wiek
adult working age population – populacja dorosłych/osoby dorosłe w wieku produkcyjnym; **age bracket** – przedział wiekowy; **age group** – grupa wiekowa; **age limit** – granica/limit wieku; **age of entry** – wiek przyjęć (*np. od którego przyjmuje się do szkoły podstawowej*); **age range** – przekrój wiekowy; **compulsory school age** – wiek obowiązku szkolnego, wiek obowiązkowego kształcenia/obowiązkowej nauki szkolnej; **employment age**/**working age** – wiek produkcyjny; **school age** – wiek szkolny; **school leaving age** – wiek ukończenia szkoły średniej; **working age population** – ludność w wieku produkcyjnym;
to reach the school age – osiągnąć/ać wiek szkolny

agency – agencja, agenda, przedstawicielstwo
accreditation agency – agencja akredytacyjna; **EU** (**European Union**) **agency** – agencja UE; *zob. też przykłady pod hasłem „agencja UE" w części polsko-angielskiej*; **national agency** – agencja krajowa/narodowa; *w ➤ programach UE*: *jednostka bezpośrednio odpowiedzialna za realizację określonego programu w danym kraju (w odróżnieniu od jednostki centralnej, powoływanej na szczeblu europejskim przy Komisji Europejskiej, która bezpośrednio odpowiada za całościową realizację danego programu i współpracę z agencjami krajowymi), np. National Agency for the Lifelong Learning Programme in Poland – Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie" w Polsce*

agenda – porządek dzienny/program spotkania; program (*program działań, lista priorytetów*); agenda (*wyrażenie niedawno zapożyczone z jęz. angielskiego*)

aggregate – suma; łączny, sumaryczny, zbiorczy; zob. też composite
aggregate data – dane sumaryczne; **aggregate indicator** – wskaźnik zbiorczy

agree – zgodzić/zgadzać się (*na coś – to sth*), porozumieć się (*co do czegoś – on/upon sth*), uzgodnić/uzgadniać

agreement – porozumienie, układ, umowa, uzgodnienie, zgoda

bilateral agreement – umowa dwustronna/bilateralna, porozumienie dwustronne/bilateralne;

content of the agreement – treść umowy/porozumienia;

Doctoral Candidate Agreement – Umowa ze studentem studiów doktoranckich/z doktorantem; *w programie ➤ Erasmus Mundus*: *umowa pomiędzy konsorcjum uczelni prowadzących wspólne studia doktoranckie a doktorantem, która obejmuje uzgodnienia w sprawach akademickich, finansowych i administracyjnych związanych z udziałem doktoranta w studiach oraz ew. warunki przyznania i korzystania ze stypendium*; **duration of an agrement** – czas obowiązywania umowy;

framework agreement – umowa ramowa, porozumienie ramowe;

grant agreement – umowa o grant/dotację/stypendium;

institutional agreement – umowa instytucjonalna/uczelniana (*zawierana z instytucją, w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*); **inter-institutional agreement** – umowa międzyinstytucjonalna/międzyuczelniana, porozumienie międzyinstytucjonalne/międzyuczelniane;

inter-university agreement on student exchange – umowa międzyuczelniana w sprawie wymiany studentów;

Learning Agreement – Porozumienie o programie zajęć; *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS) – zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *porozumienie podpisywane między studentem i jego uczelnią macierzystą (lub – w przypadku odbywania przez studenta okresu studiów w innej uczelni – między studentem, jego uczelnią macierzystą i uczelnią przyjmującą studenta na okres studiów), które zawiera szczegółowy opis programu zajęć oraz liczbę punktów ECTS, jakie student uzyska w przypadku ich zaliczenia*; Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się (*określane również w niektórych materiałach dot. systemu ECVET tłumaczonych z jęz. angielskiego jako „Porozumienie o programie*

zajęć"); *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET) – zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: porozumienie podpisywane między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określające warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona osiągnąć, oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania*; **legally binding agreement** – prawnie wiążąca umowa;
multilateral agreement – umowa wielostronna/multilateralna, porozumienie wielostronne/multilateralne; **mutual agreement** – obopólna zgoda;
outline agreement – umowa wstępna, porozumienie wstępne;
partnership agreement – porozumienie/umowa o partnerstwie/współpracy partnerskiej;
scope of an agreement – zakres umowy; subcontracting agreement – umowa z podwykonawcą; **subject of an agreement** – przedmiot umowy;
terms of an agrement – warunki umowy; **Training Agreement** – Porozumienie o programie praktyki: *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: porozumienie podpisywane między studentem, jego uczelnią macierzystą i przedsiębiorstwem/instytucją oferującym/ą miejsce do odbycia praktyki, które określa miejsce i czas trwania praktyki, prace, jakie będzie wykonywać student, jego prawa i obowiązki, efekty kształcenia i metody ich oceny*;
valid agreement – umowa ważna/mająca moc obowiązującą; **verbal agreement** – umowa ustna, ustna zgoda; **written agreement** – umowa pisemna, pisemna zgoda;
to abide by an agreement – dotrzymać/ywać umowy; **to achieve**/**to reach an agreement** – osiągnąć/ać porozumienie, dojść/chodzić do porozumienia; **to break an agreement** – zerwać/zrywać, z/łamać, naruszyć/ać umowę; **to cancel an agreement** – unieważnić/ać, anulować umowę; **to carry out**/**to implement**/**to perform an agreement** – wykonać/ywać, z/realizować umowę; **to conclude an agreement** – zawrzeć/ierać umowę; **to endorse an agreement** – zatwierdzić/ać umowę; **to ratify an agreement** – ratyfikować umowę; **to renew an agreement** – odnowić/odnawiać, przedłużyć/ać umowę; **to terminate an agreement** – zrywać/zerwać, wypowiedzieć/adać umowę; **to violate an agreement** – naruszyć/ać umowę

agriculture – rolnictwo
university of agriculture – uniwersytet rolniczy; *zob. też university of agricultural sciences*

agricultural – rolniczy
university of agricultural sciences – uniwersytet rolniczy; *zob. też university of agriculture*

aid – pomoc, wsparcie; pomóc/agać
financial aid – pomoc finansowa; **grant-aided school** – szkoła dotowana/subwencjonowana; **non-grant-aided** school – szkoła niedotowana/niesubwencjonowana (*całkowicie finansowana z własnych funduszy*); **teaching aids** – pomoce dydaktyczne; *zob. też teaching resources*

AIESEC (fr. **A**ssociation **I**nternationale des **E**tudiants en **S**ciences **E**conomiques et **C**ommerciales), **International Student Association AIESEC** – AIESEC, Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów AIESEC. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

aim – cel, zamierzenie; mieć na celu, zmierzać
programme aiming to reinforce the European dimension in education – program mający na celu wzmocnienie wymiaru europejskiego w edukacji;
to accomplish/**to achieve**/**to attain**/**to reach aims** – osiągnąć/ać, urzeczywistnić/ać cele; to define aims – z/definiować cele; to set an aim – określić/ać, wytyczyć/ać, wyznaczyć/ać cel

air –
air fare – taryfa lotnicza, opłata za przelot samolotem; air ticket – bilet lotniczy; *zob.*

też plane ticket, airline ticket; air travel – podróż lotnicza, podróż samolotem

ALCUE Common Area of Higher Education – Wspólny obszar szkolnictwa wyższego – Ameryka Łacińska – Karaiby – Unia Europejska. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

ALFA – *ALFA. Zob. notkę opisową o programie ➤ ALFA w części polsko-angielskiej*

allocate – przeznaczyć/ać, przydzielić/ać

number of hours/teaching time allocated to each subject – liczba godzin przeznaczonych/czas przeznaczony na nauczanie każdego przedmiotu;

to allocate credits to courses – przyporządkować/ywać punkty przedmiotom (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **to allocate funds for a project** – przeznaczyć/ać, przydzielić/ać fundusze na projekt; **to allocate tasks to project partners** – przydzielić/ać zadania partnerom projektu; **to allocate the number of hours/teaching time to each subject** – przeznaczyć/ać określoną liczbę godzin/określony czas na nauczanie każdego przedmiotu, ustalić/ustalać liczbę godzin przeznaczonych/czas przeznaczony na nauczanie każdego przedmiotu

allocation – przeznaczenie/anie, przydzielenie/anie, przyznanie/wanie, przyporządkowanie/ywanie, wy/asygnowanie

allocation of credits/credit allocation – przyporządkowanie/ywanie punktów (*przez osoby odpowiedzialne za dany program/przedmiot/etap kształcenia w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **allocation of funds for a project** – przyznanie/wanie, przeznaczenie/anie funduszy na projekt; **allocation of tasks to project partners** – przydzielenie/anie zadań partnerom projektu; **allocation of the number of hours/teaching time to each subject** – przeznaczenie/anie określonej liczby godzin/określonego czasu na nauczanie każdego przedmiotu, ustalenie/anie liczby godzin przeznaczonych/czasu przeznaczonego na nauczanie każdego przedmiotu

allowable – dopuszczalny, dozwolony

allowable costs – koszty dopuszczalne; *w ➤ programach UE: koszty, które można pokrywać z przyznawanych funduszy; zob. też eligible costs*

allowance – dodatek, przydział; dieta (*należność przysługująca dziennie na pokrycie kosztów podczas podróży służbowej*)

daily allowance – dieta dzienna; *zob. też per diem*; **subsistence allowance** – dieta na utrzymanie; **travel allowance** – dieta podróżna/na podróż

alter – zmienić/ać, poprawić/ać

to alter the project work plan – zmienić/ać plan pracy w projekcie

alteration – zmiana, poprawka

alterations in the project work plan – poprawki/zmiany w planie pracy w projekcie

alternance training – kształcenie przemienne; *kształcenie obejmujące naukę w placówce edukacyjnej w połączeniu z okresami pracy lub praktykami w zakładzie pracy; zob. też dual training*

alumna – wychowanka, absolwentka; **alumnae** – wychowanki, absolwentki

alumnus – wychowanek, absolwent; **alumni** – wychowankowie, absolwenci

alumni association – stowarzyszenie wychowanków/absolwentów

amend – poprawić/ać, wnieść/wnosić poprawki, wprowadzić/ać zmiany, z/nowelizować

to amend a contract – wprowadzić/ać zmiany w kontrakcie/umowie; **to amend a law** – z/nowelizować ustawę, wprowadzić/ać zmiany w ustawie

amendment – zmiana, poprawka, nowelizacja

amendment to the Higher Education Act/School Education Act – nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym/oświacie;

amendments to a contract – zmiany w kontrakcie/umowie

amicable – polubowny

amicable settlement of a dispute between project partners – polubowne rozstrzygnięcie sporu między partnerami projektu

amount – ilość, kwota, liczba, suma; wynosić, równać się (*czemuś – to sth*)

amount of grant – wysokość grantu/dotacji/stypendium; *zob. też level of grant*; **amount expressed in euro** – kwota wyrażona/podana w euro; **estimated amount** – szacunkowa/szacowana kwota; **excess amount** – kwota przekraczająca limit; **fixed amount** – ustalona/stała kwota, ryczałt; *w ➤ programach UE*: *kwota o stałej wysokości przyznawana na określony rodzaj wydatków we wszystkich finansowanych projektach*; **flat-rate amount** – kwota zryczałtowana/ryczałtowa; **minimum/maximum amount** – kwota minimalna/maksymalna; **standard amount** – kwota standardowa, kwota o standardowej/jednakowej wysokości; *w ➤ programach UE*: *kwota na określony rodzaj wydatków, przyznawana w jednakowej/standardowej wysokości wszystkim partnerom lub wszystkim projektom*; *por. viariable amount*; **unspent amount** – kwota niewydana (*np. z funduszy przyznanych na projekt*); **variable amount** – kwota zmienna/o zmiennej wysokości; *w ➤ programach UE kwota, której wysokość różni się w poszczególnych projektach zależnie np. od liczby uczestników kursu, ew. udziału osób niepełnosprawnych/mających specjalne potrzeby*; *por. standard amount*;

to calculate the amount needed – obliczyć/ać potrzebną kwotę; **to decrease/to reduce an amount** – zmniejszyć/ać kwotę; **to estimate the amount needed** – o/szacować potrzebną kwotę; **to increase an amount** – zwiększyć/ać kwotę; **to reimburse any unspent amount** – zwrócić/zwracać wszelkie niewydane kwoty

analyse – prze/analizować

to analyse training needs – prze/analizować potrzeby szkoleniowe

analysis – analiza

analysis of needs/needs analysis – analiza potrzeb; comparative analysis of education systems – porównawcza analiza systemów edukacji;

to carry out an analysis – dokonać/ywać analizy, przeprowadzić/ać analizę

analytical – analityczny

analytical skills – umiejętności analityczne

annex – załącznik, aneks

annex to a contract – załącznik do kontraktu/umowy

annual – coroczny, doroczny, roczny; *por. multiannual*

annual budget – budżet roczny; *por. multiannual budget*; **annual conference** – coroczna/doroczna konferencja; **annual instalment** – rata roczna; *w ➤ programach UE*: *część funduszy przyznanych na całą realizację projektu przekazywana co roku, zwykle po złożeniu przez beneficjenta rocznego raportu z postępów w realizacji projektu*; **annual course load** – roczny wymiar lekcji/zajęć dydaktycznych (*dla uczniów/studentów*); **annual meeting** – coroczne/doroczne spotkanie/posiedzenie/zebranie; **annual report** – raport roczny, sprawozdanie roczne; *w ➤ programach UE, w których finansuje się dwu- i trzyletnie projekty współpracy a fundusze przekazuje w cyklu rocznym*: *raport roczny przedstawiający postępy w realizacji projektu, składany po zakończeniu każdego roku, którego złożenie stanowi warunek przekazania funduszy w roku następnym*; *zob. też interim report, progress report*; **annual salary** – wynagrodzenie roczne; **annual teaching load** – roczny wymiar zajęć dydaktycznych (*dla nauczycieli*), roczne pensum dydaktyczne; **grants awarded on an annual basis** – granty/dotacje/stypendia przyznawane w cyklu/systemie rocznym (*tj. na rok, co roku; w odróżnieniu od grantów/dotacji/stypendiów przyznawanych od razu na kilka lat*); *por. on a multiannual basis*

appeal – apel, odwołanie (się); za/apelować, odwołać/ywać się

disciplinary appeals board/committee – odwoławcza komisja dyscyplinarna;

grants appeal board/committee – odwoławcza komisja stypendialna;
to appeal against the decision of the selection committee – odwołać/ywać się od decyzji komitetu selekcyjnego

applicant – kandydat, wnioskodawca, osoba lub instytucja ubiegająca się o coś (*np. stypendium, fundusze*)
applicant country – kraj ubiegający się (*np. o członkostwo w UE*), kraj kandydujący (*np. do UE*), kraj wnioskujący (*np. o przekazanie dokumentów*); *zob. też candidate country i notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*; **applicant institution** – instytucja składająca wniosek/ubiegająca się/występująca o coś (*np. fundusze na projekt*), wnioskodawca; **grant applicant** – osoba/instytucja ubiegająca się/występująca o grant/dotację/stypendium, wnioskodawca; **guide for applicants** – przewodnik dla wnioskodawców; *w ➤ programach UE*: *informator przedstawiający działania finansowane w ramach danego programu i zasady ubiegania się o fundusze*; **guidelines for applicants** – instrukcje/wskazówki dla kandydatów/wnioskodawców (*osób lub instytucji zainteresowanych ubieganiem się o coś, np. o fundusze na współpracę*)

application – wniosek, podanie, zgłoszenie, wystąpienie/występowanie (*o coś, np. fundusze na współpracę*); zastosowanie; oprogramowanie użytkowe (*komputerowe*)
application deadline – termin składania podań/wniosków; **application delivered in person** – podanie doręczone/wniosek doręczony osobiście; **application form** – formularz podania/wniosku/zgłoszenia, formularz zgłoszeniowy; **application language** – język podania/wniosku (*w którym wypełnia się podanie/wniosek*); *zob. też language of application*; **application package** – pakiet zgłoszeniowy, pakiet dla kandydatów/wnioskodawców; *w ➤ programach UE*: *pakiet materiałów zawierający na ogół formularze wniosków/zgłoszeń i instrukcje dotyczące ich wypełniania*; **application procedure/process** – procedura składania wniosków, procedura występowania/ubiegania się (*np. o fundusze w programach UE*);
call for applications – wezwanie/zaproszenie do składania wniosków, ogłoszenie o konkursie wniosków; **clone applications** – wnioski sklonowane; *w ➤ programach UE*: *przykład nieuczciwych praktyk – kilka wniosków o tej samej lub bardzo zbliżonej treści złożonych przez różne osoby lub instytucje bądź grupy instytucji o nieznacznie różniącym się składzie, opracowane przez jednego autora i „powielone" przez innych, czasem będące „kopią"/"klonem" wcześniej wysoko ocenionego i/lub zatwierdzonego wniosku*;
duly completed and signed application – należycie wypełniony i podpisany wniosek;
electronic application – wniosek/zgłoszenie w formie elektronicznej; *por. paper application*;
faxed application – wniosek wysłany faksem;
group applications – wnioski grupowe; *w ➤ programach UE*: *wnioski o stypendia składane przez kilka osób stanowiących jedną grupę, np. grupę z tej samej instytucji lub kilka osób, których wyjazdy za granicę mają wspólne lub powiązane ze sobą cele*;
handwritten application – odręcznie napisany wniosek;
language of application – język podania/wniosku (w którym wypełnia się podanie/wniosek); zob. też application language;
multiple applications – wnioski „wielokrotne"; *w ➤ programach UE*: *dwa lub więcej wniosków o stypendia na wyjazd do różnych instytucji czy krajów składanych przez tę samą osobę w jednej rundzie selekcji lub tzw. wnioski sklonowane*; *zob. też clone applications*;
on-line application – wniosek wypełniany i/lub składany w trybie on-line, wypełnianie i/lub składanie wniosku w trybie on-line; *por. paper application*;
paper application – wniosek/zgłoszenie w formie drukowanej/papierowej; *por. electronic application, on-line application*;
renewal application – wniosek o przedłużenie; *w ➤ programach UE*: *wniosek o prze-*

dłużenie/kontynuację finansowania projektu, składany co roku w przypadku projektów współpracy trwających dłużej niż rok;
shortlisted applications – wnioski/zgłoszenia z krótkiej listy; *w konkursach i przetargach: wnioski/zgłoszenia wybrane spośród wszystkich wniosków/zgłoszeń w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*; **student application form** – formularz zgłoszeniowy studenta; *w ramach ➤ Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*): *formularz przedstawiający informacje dotyczące studenta ubiegającego się o przyjęcie na okres studiów w uczelni zagranicznej i decyzję tej uczelni o przyjęciu lub odrzuceniu zgłoszenia*;
typewritten application – wniosek napisany/wypełniony na maszynie;
word-processed application – wniosek przygotowany/wypełniony w edytorze tekstów;
to accept an application – przyjąć/mować wniosek; **to assess applications** – ocenić/ać wnioski; **to complete an application/application form** – wypełnić/ać wniosek/formularz wniosku; **to consider an application** – rozpatrzyć/rywać wniosek; **to fill in an application form** – wypełnić/ać formularz wniosku; **to register applications** – za/rejestrować wnioski; **to reject an application** – odrzucić/cać wniosek; **to send an application** – wysłać/yłać wniosek/zgłoszenie; **to submit an application** – złożyć/składać wniosek; **to withdraw an application** – wycofać/ywać wniosek

apply – za/stosować, złożyć/składać wniosek/podanie, ubiegać się/występować (*o coś*)
applied research – badania stosowane;
to apply for a grant – ubiegać się, wystąpić/występować o grant/dotację/stypendium; **to apply for a scholarship on-line** – ubiegać się/występować o stypendium/składać wniosek o stypendium w trybie on-line

appoint – mianować, wyznaczyć/ać
appointed teacher – nauczyciel mianowany (*trzeci stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*);
to appoint representatives of the institution for a conference – wyznaczyć/ać przedstawicieli instytucji na konferencję

appointment – mianowanie, wybór (*na stanowisko*), wyznaczenie

appraisal – ocena
performance appraisal – ocena pracownika/pracy/wyników pracy; *zob. też performance review*; **teacher appraisal** – ocena pracy nauczyciela; *zob. też teacher evaluation*

appraise – ocenić/ać

apprentice – praktykant (*uczeń odbywający praktykę zawodową w ramach przyuczenia do zawodu*)

apprenticeship – praktyka zawodowa, staż (*zob. też częściej używane terminy: practical placement, internship*); przyuczenie do zawodu
apprenticeship contract – umowa o przyuczenie do zawodu

approach – podejście (*np. do problemu/zagadnienia*); podchodzić (*np. do problemu/zagadnienia*)
approach to teaching – podejście do dydaktyki, podejście dydaktyczne/pedagogiczne; **bottom-up approach** – podejście oddolne; *w ➤ programach UE*: *podejście, w ramach którego władze ustalają jedynie ogólne cele, priorytety czy wytyczne dla programu, natomiast placówki składające wnioski o fundusze same określają konkretne działania prowadzące do tych celów czy metody realizacji tych ogólnych wytycznych, por. top-down approach*; **innovative approach** – podejście innowacyjne; **pupil-centred/student-centred approach** – podejście ukierunkowane/zorientowane na ucznia/studenta; **teaching approaches** – podejścia dydaktyczne/pedagogiczne; **top-down approach** – podejście odgórne; *w ➤ programach UE*: *podejście, w ramach którego władze określają nie tylko ogólne cele, priorytety czy wytyczne, ale także szczegółowe cele oraz metody realizacji tych celów, a rola placówek składających wnioski o fundusze polega przede wszystkim na realizacji takich szczegółowych założeń; por. bottom-up approach*;

to adopt a new approach – przyjąć/mować nowe podejście; **to change an approach** – zmienić/ać podejście; **to develop an approach** – opracować/wywać podejście; **to modify an approach** – z/modyfikować podejście; **to try an approach** – wypróbować/ywać podejście

approval – aprobata, zgoda, zatwierdzenie/anie

approval in writing – zatwierdzenie/anie pisemne, zgoda pisemna; **approval of a budget/report** – zatwierdzenie/anie budżetu/raportu; **conditional approval** – warunkowe zatwierdzenie/anie; **final approval** – ostateczne zatwierdzenie/anie; **preliminary approval** – wstępne zatwierdzenie/anie

approve – zatwierdzić/ać

to approve a budget/report – zatwierdzić/ać budżet/raport; **to approve a curriculum** – zatwierdzić/ać program nauczania; **to approve in writing** – zatwierdzić/ać pisemnie

aptitude – uzdolnienie, zdolność, predyspozycja; *zob. też gift*

aptitude test – test/sprawdzian uzdolnień/zdolności/predyspozycji; **foreign language aptitude test/language aptitude test** – test/sprawdzian zdolności językowych/predyspozycji językowej;

to have an aptitude for mathematics/foreign languages – mieć zdolności/uzdolnienia matematyczne/językowe; **to show an aptitude for mathematics/foreign languages** – wykazać/ywać się zdolnościami/uzdolnieniami matematycznymi/językowymi

area – obszar, rejon, powierzchnia, dziedzina

area coverage/subject area coverage – zakres dziedzin objętych czymś, uwzględnionych lub reprezentowanych w czymś (*np. objętych analizą, badaniami czy współpracą zagraniczną*); **area of study** – dziedzina/kierunek kształcenia/studiów; *zob. też field of study*; **distribution by area/area distribution** – rozłożenie/rozkład (*np. stypendiów czy projektów współpracy*) według dziedzin/w podziale na dziedziny; **in the area of education** – w dziedzinie edukacji; **priority area** – dziedzina priorytetowa; **subject area** – dziedzina (*np. matematyka*); **subject area code** – kod dziedziny; *w ➤ programach UE: kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*

arrange – ustawić/iać, ułożyć/kładać; za/planować; u/porządkować

arrangement – ustalenie, porozumienie, układ, umowa, uzgodnienie; **arrangements** – dyspozycje, przygotowania, ustalenia, rozwiązania, środki, zarządzenia

academic arrangements – uzgodnienia w sprawach naukowych/dydaktycznych; **contractual arrangements** – ustalenia kontraktowe/dotyczące zawierania kontraktów/umów lub wynikające z kontraktu/umowy; **home-to-home arrangement/home-to-home stay arrangement** – zakwaterowanie (*u rodzin*) na zasadzie wzajemności; *rozwiązanie, w ramach którego osoby przebywające we współpracujących ze sobą instytucjach otrzymują na zasadzie wymiany bezpłatne zakwaterowanie*; **organisational arrangements** – ustalenia/rozwiązania organizacyjne; **payment arrangements** – ustalenia/dyspozycje dotyczące płatności;

to keep to arrangements – trzymać się ustaleń, dotrzymywać/ywać uzgodnień/umowy; to make arrangements – dokonać/ywać uzgodnień/ustaleń; **to make arrangements** (*for sth*) – przygotować/ywać, z/organizować (*coś*)

arrival – przybycie, przyjazd

arrival date/date of arrival – data/termin przyjazdu

arrive – przybyć/wać, przyjechać/żdżać

art – sztuka, umiejętność

fine arts – sztuki piękne; **academy of fine arts** – akademia sztuk pięknych; **school of arts** – szkoła artystyczna, szkoła sztuk pięknych

article – artykuł

articles of association – statut; *zob. też statutes*;

to amend an article – z/nowelizować artykuł (*np. w ustawie*); **to invoke an article** – powołać/ywać się na artykuł (*np. w ustawie lub umowie*)

A

Articles 149 and 150 of the EC Treaty – artykuły 149 i 150 Traktatu o WE. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

aspect – aspekt

administrative/**content-related**/**financial aspects of a project** – administracyjne/merytoryczne/finansowe aspekty projektu

assess – ocenić/ać, o/szacować

to assess learning outcomes – ocenić/ać efekty kształcenia/uczenia się; *zob. też objaśnienie pod hasłem „assessment of learning outcomes"*; **to assess project achieve-ments** – ocenić/ać osiągnięcia projektu; **to assess the progress made in the project** – ocenić/ać postępy w projekcie/w realizacji projektu

assessment – ocena, ocenianie, oszacowanie; *zob. też evaluation*

academic assessment – ocena aspektów naukowych/dydaktycznych, ocena akademicka (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też academic quality assessment*; *por. technical assessment*; **academic quality assessment** – ocena jakości naukowej/dydaktycznej, ocena jakości/jakościowa aspektów naukowych/dydaktycznych; *zob. też academic assessment*; *por. technical quality assessment*; *w ➤ programach UE*: *ocena akademicka/jakości naukowo-dydaktycznej dotyczy na przykład takich aspektów wniosków o fundusze, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*; **assessment criteria** – kryteria oceny; **assessment method** – metoda oceny; **assessment of project achievements** – ocena osiągnięć projektu; **assessment of learning outcomes** – ocena efektów kształcenia/uczenia się; *metody i procesy służące stwierdzeniu na podstawie wcześniej zdefiniowanych kryteriów, w jakim stopniu dana osoba opanowała wiedzę, umiejętności i kompetencje* (*tj. osiągnęła efekty kształcenia/uczenia się*), *na ogół prowadzące do ➤ walidacji i ➤ certyfikacji efektów kształcenia/uczenia się*; **assessment of the progress made in the project** – ocena postępów w projekcie; **assessment procedure** – procedura oceny (*np. wniosków o fundusze na projekty*); **assessment sheet** – arkusz oceny (*arkusz z kryteriami/pytaniami, według których dokonuje się oceny, np. projektu*); *zob. też evaluation sheet*; **assessment system** – system oceny; **content assessment** – ocena merytoryczna; *w ➤ programach UE: ocena naukowych lub dydaktycznych aspektów projektu, np. wpływu projektu na modernizację programów nauczania czy usprawnienie zarządzania szkołą/uczelnią*; **continuous assessment** – ocena ciągła/ocenianie ciągłe;

expert assessment – ocena ekspercka (*np. wniosków o fundusze na projekty*), ocena dokonywana przez ekspertów **external assessment** – ocena zewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne jednostki/instytucje*; *zob. też external evaluation*; *por. internal assessment*; **external quality assessment** – zewnętrzna ocena jakości; *por. internal quality assessment*;

financial assessment – ocena finansowa/aspektów finansowych (*np. projektu*);

formative assessment – ocena formatywna (*ocena dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*); *zob. też formative evaluation*; *por. summative assessment/evaluation*;

internal assessment – ocena wewnętrzna (*dokonywana przez osoby pracujące w danej instytucji, zaangażowane w realizację czegoś, co podlega ocenie*); *zob. też internal evaluation*; *por. external assessment*; **internal quality assessment** – wewnętrzna ocena jakości; *por. external quality assessment*;

quality assessment of applications/**research**/**education**/**teaching** – ocena jakości/jakościowa wniosków/ badań/ kształcenia/dydaktyki;

self-assessment – samoocena; *zob. też self-evaluation*; **summative assessment** – ocena sumatywna; *ocena dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*;

zob. też summative evaluation; *por. formative assessment/evaluation*;

technical assessment – ocena aspektów technicznych, ocena techniczna (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też technical quality assessment*; *por. academic assessment*; **technical quality assessment** – ocena jakości technicznej, ocena jakości/jakościowa aspektów technicznych (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też technical assessment*; *por. academic quality assessment*; *w ➤ programach UE*: *ocena techniczna/jakości technicznej koncentruje się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*;

to carry out/to conduct assessment – dokonać/ywać oceny

assessor – osoba oceniająca (*np. wniosek o fundusze*), recenzent, rzeczoznawca, biegły

assign – przydzielić/ać, wyznaczyć/ać

to assign classrooms – przydzielić/ać klasy/sale lekcyjne; **to assign courses to teachers** – przydzielić/ać zajęcia/przedmioty nauczycielom; **to assign tasks to project partners** – przydzielić/ać zadania partnerom projektu

assignment – zadanie, misja; zadana praca (*np. uczniom/studentom*); przydział (*obowiązków, pracowników*); skierowanie (*np. na kurs, do określonego rodzaju pracy*)

assignment topic – temat (*zadanej uczniom/studentom*) pracy; **practical assignment** – zadanie praktyczne (*praktyczna praca zadana uczniom/studentom*); **reading assignment** – zadana (*uczniom/studentom*) lektura; **teaching assignment** – prowadzenie dydaktyki/zajęć dydaktycznych (*jako konkretne zadanie, np. w trakcie pobytu w placówce zagranicznej*), przydzielenie obowiązków dydaktycznych (*konkretnej osobie*); **training assignment** – prowadzenie szkolenia/szkoleń (*jako konkretne zadanie, np. w trakcie pobytu w placówce zagranicznej*), przydzielenie zadań szkoleniowych; **written assignment** – (zadana) (*uczniom/studentom*) praca pisemna;

to accept/to take on an assignement – przyjąć/mować (na siebie) zadanie, podjąć/ejmować się zadania; **to assess an assignment** – ocenić/ać zadaną pracę; **to carry out an assignment** – wykonać/ywać pracę/zadanie; **to complete/to finish an assignment** – za/kończyć pracę/zadanie; **to give an assignement** – zadać/wać pracę, dać/wać zadanie; **to hand in a written assignment** – złożyć/składać pracę pisemną

assist – pomóc/pomagać, asystować

volunteers assisting teachers – wolontariusze asystujący nauczycielom;

to assist in the implementation of a project – pomóc/agać w realizacji projektu

assistance – pomoc

financial assistance – pomoc finansowa; **non-reimbursable/reimbursable assistance** – pomoc bezzwrotna/zwrotna; **technical assistance** – pomoc techniczna/fachowa;

to offer assistance – za/oferować pomoc, służyć pomocą, udzielić/ać pomocy; **to provide assistance** – zapewnić/ać pomoc, udzielić/ać pomocy

assistant – asystent, pomocnik, zastępca; pomocniczy

assistant professor – docent; teaching assistant – asystent nauczyciela

assistantship – asystentura, staż

to undertake an assistantship – odbyć/wać staż

Assistantships – Asystentury. ***Zob. notki opisowe o programach ➤ Comenius i ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej***

associate – współpracownik; stowarzyszony; po/łączyć (się), przyłączyć/ać (się)

associated country – kraj stowarzyszony (*np. z UE*); **associated partner** – partner stowarzyszony; *w ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja uczestnicząca w projekcie jako dodatkowy partner, oprócz określonej liczby instytucji/organizacji, które biorą udział w projekcie zgodnie z wymogami dotyczącymi minimalnego składu grupy partnerskiej* (*np. przedsiębiorstwo uczestniczące w projekcie, który wymaga udziału co najmniej trzech szkół lub uczelni z różnych*

krajów) *lub partner z kraju stowarzyszonego z UE*

association – stowarzyszenie, związek
alumni association – stowarzyszenie wychowanków/absolwentów; **articles of association** – statut; *zob. też statutes*; **association of higher education institutions** – stowarzyszenie/związek uczelni; **non-profit association** – stowarzyszenie nienastawione na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non-profit; **professional association** – stowarzyszenie zawodowe (*np. stowarzyszenie inżynierów*); **pupils'/students'/parents'/teachers' association** – stowarzyszenie uczniów/studentów/rodziców/nauczycieli

Association for Teacher Education in Europe (**ATEE**) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Nauczycieli. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

assumption – założenie; *w* ➤ *programach UE*: *„założenia" oznaczają wstępne dane do opracowania projektu, zakładane warunki realizacji projektu, na podstawie których planuje się harmonogram działań i przewiduje osiągnięcie celów projektu* (*np. ciągłe wsparcie władz uczelni/kierownictwa szkoły dla projektu, którego celem jest zmiana systemu zarządzania*)

assurance – zapewnienie/anie
external quality assurance – zewnętrzne zapewnianie jakości; *działania podejmowane przez organ zewnętrzny* (*np. agencję akredytacyjną*) *w celu zapewnienia jakości danego programu kształcenia lub placówki*; *por. internal quality assurance*; **internal quality assurance** – wewnętrzne zapewnianie jakości; *działania podejmowane wewnętrznie w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości*; *por. external quality assurance*; **quality assurance** – zapewnianie jakości; *ciągły proces polegający na ocenie, monitorowaniu, gwarantowaniu, utrzymywaniu i podnoszeniu jakości systemu edukacji, placówek edukacyjnych i/lub programów kształcenia*

assure – zapewnić/ać

ATEE ➤ Association for Teacher Education in Europe

Atlantis ➤ EU-US Atlantis Cooperation Programme

attain – osiągnąć/ać, z/realizować, zdobyć/wać; *zob. też accomplish, achieve, reach*
to attain goals/objectives – osiągnąć/ać cele

attainment – osiągnięcie, zdobycie/wanie
attainment level in mathematics – poziom osiągnięć w matematyce; **educational attainment** – (osiągnięty) poziom wykształcenia, wykształcenie;
to raise educational attainment in the population – podnieść/osić poziom wykształcenia ludności

attend – uczęszczać/chodzić (*np. do szkoły, na kurs*)
to attend classes/a course/school – chodzić/uczęszczać na zajęcia lub lekcje/na kurs/do szkoły

attendance – frekwencja, obecność, uczęszczanie
attendance rate/rate of attendance – wskaźnik frekwencji, frekwencja; odsetek uczęszczających do danego typu placówek lub kształcących się na danym poziomie; **school attendance** – frekwencja w szkole

audience – audytorium, słuchacze/uczestnicy (*jako grupa*), publiczność, odbiorcy
target audience – docelowi adresaci/odbiorcy/słuchacze/uczestnicy (*np. kursu, szkolenia, seminarium*); *zob. też target group, target public*

audit – audyt, kontrola, badanie, rewizja ksiąg; s/kontrolować, z/rewidować (księgi), sprawdzić/ać rachunki
audit certificate – protokół pokontrolny; **audit findings** – wyniki audytu/kontroli; **audit in situ/in situ audit** – audyt/kontrola na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); **audit report** – sprawozdanie/raport z audytu/ kontroli, raport pokontrolny, sprawozdanie pokontrolne; **communication audit** – audyt komunikacyjny; *narzędzie umożliwiające badanie i ocenę działań podejmowanych przez instytucję/organizację w ramach komunikacji wewnętrznej, np. przepływu informacji wewnątrz instytucji/organizacji, i komunikacji*

zewnętrznej np. współpracy z innymi instytucjami i organizacjami, kreowania wizerunku instytucji/organizacji; **ex-post audit** – audyt końcowy, kontrola końcowa (*np. po zakończeniu projektu*); **external audit** – audyt zewnętrzny, kontrola zewnętrzna; *kontrola przeprowadzana przez osobę spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne instytucje*; *por. internal audit*; **financial audit** – audyt finansowy, kontrola finansowa; **internal audit** – audyt wewnętrzny, kontrola wewnętrzna; *por. external audit*; **language audit** – audyt językowy; *narzędzie umożliwiające badanie i ocenę umiejętności językowych*; **on-the-spot audit** – audyt/kontrola na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); **quality audit** – badanie/kontrola jakości;

to carry out an audit – przeprowadzić/ać audyt/kontrolę

auditor – audytor, rewident, kontroler

authorised auditor – autoryzowany/upoważniony audytor/kontroler/rewident; **language and communication auditor** (**LCA**) – audytor językowy i komunikacyjny; *osoba przeprowadzająca audyt językowy i komunikacyjny; zob. też communication audit, language audit, language and communication audit*

auditorium – audytorium, sala wykładowa, aula

auditorium classes – zajęcia audytoryjne

authorisation – upoważnienie, zezwolenie, pełnomocnictwo, uprawnienie, autoryzacja

authorisation to provide first-cycle/second-cycle/third-cycle programmes – uprawnienie do prowadzenia studiów I stopnia/studiów II stopnia/studiów III stopnia; **prior authorisation** – wcześniejsze zezwolenie (*np. zezwolenie na wydatkowanie funduszy na określony cel przed ich faktycznym wydaniem*); **written authorisation** – pisemne upoważnienie/zezwolenie; **subject to prior authorisation** – pod warunkiem wcześniejszego uzyskania zezwolenia;

to apply for an authorisation – ubiegać się, wystąpić/ępować o uprawnienie/zezwolenie; **to grant an authorisation** – przyznać/wać uprawnienie; **to obtain an authorisation** – uzyskać/iwać, otrzymać/ywać uprawnienie/zezwolenie; **to re-grant an authorisation** – przywrócić/acać uprawnienie; **to suspend an authorisation** – zawiesić/szać uprawnienie; **to withdraw an authorisation** – cofnąć/ać uprawnienia/ zezwolenie;

authorise – upoważnić/ać, zezwolić/ać, autoryzować

authorised auditor – autoryzowany/upoważniony audytor/kontroler/rewident; **authorised representative** – upoważniony przedstawiciel, osoba upoważniona do reprezentowania danej instytucji; *w ➤ programach UE*: *osoba upoważniona do podejmowania zobowiązań, podpisania wniosku o fundusze i umowy w imieniu danej instytucji*; **legally authorised person** – osoba upoważniona do podejmowania zobowiązań (*w imieniu danej instytucji*); **person authorised to represent an institution** – osoba upoważniona do reprezentowania instytucji

authority – władza, organ władzy, autorytet; **authorities** – władze

budgetary authorities – władze budżetowe (*zatwierdzające budżet*); **contracting authority** – organ (władz) zlecający/zamawiający, instytucja zlecająca/zamawiająca (*np. taką usługę jak szkolenie*); **education authorities** – władze edukacyjne/oświatowe; **local authorities** – władze lokalne; **local education authorities** – lokalne władze edukacyjne/oświatowe; **local authority** – organ władz lokalnych; **national authorities** – władze krajowe (*dla odróżnienia od władz/instytucji na szczeblu europejskim, np. Komisji Europejskiej, która odpowiada za realizację programów współpracy ponad „szczeblami krajowymi"*), władze centralne (*dla odróżnienia od władz regionalnych czy lokalnych*; *por. regional authorities, local authorities*); **national education authorities** – krajowe/centralne władze edukacyjne/oświatowe; **national authority** – organ władz centralnych/krajowych; **public authorities** – władze państwowe/publiczne; **public authority** – organ władz

państwowych/publicznych; **regional authorities** – władze regionalne; **regional education authorities** – regionalne/wojewódzkie władze edukacyjne/oświatowe (*np. kuratoria oświaty w Polsce*); **regional authority** – organ władz regionalnych; **single-person authority** – jednoosobowy organ władz, organ jednoosobowy (*np. rektor uczelni*); **university authorities** – władze uczelni

autonomous – autonomiczny, niezależny, samodzielny

autonomous institution – autonomiczna/niezależna instytucja; **autonomous learning** – samodzielna nauka; *zob. też independent study, private study*;

autonomy – autonomia, niezależność, samodzielność

autonomy of learners/teachers – autonomia/samodzielność uczących się osób/nauczycieli; **autonomy of schools/higher education institutions** – autonomia/niezależność szkół/uczelni; **considerable/full/limited autonomy** – znaczna/pełna/ograniczona autonomia;

to give/to grant autonomy – przyznać/wać autonomię; **to have autonomy** – mieć autonomię; **to increase autonomy** – zwiększyć/ać autonomię; **to reduce autonomy** – zmniejszyć/ać, ograniczyć/ać autonomię

availability – dostępność

availability of funding/resources – dostępność funduszy/zasobów

available – dostępny

available data – dostępne dane; **data not available** – brak danych; **funds/budget available** – dostępne fundusze/dostępny budżet

average – przeciętna, średnia; przeciętny, średni

average learning achievements – przeciętne osiągnięcia/wyniki w nauce; **average project cost** – przeciętny/średni koszt projektu; **EU average** – średnia dla UE

award – nagroda, stypendium; przyznać/wać

award criteria – kryteria przyznawania; *w ➤ programach UE*: *kryteria przyznawania funduszy*; **awarding body** – *w edukacji*: organ przyznający/instytucja przyznająca kwalifikację/kwalifikacje (*świadectwo/dyplom /tytuł/stopień*); *zob. też awarding institution, degree awarding institution, qualification-awarding institution*; **awarding institution** – *w edukacji*: instytucja przyznająca kwalifikację/kwalifikacje (*świadectwo/dyplom/tytuł/stopień*); *zob. też awarding body, degree awarding institution, qualification-awarding institution*; **award of credits/credit award** – przyznanie/wanie punktów (*uczniom/studentom/słuchaczom w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); przyznawanie zaliczeń; **award procedure** – procedura przyznawania (*np. nagród, funduszy*); *w ➤ programach UE*: *procedura przyznawania funduszy*; **degree-awarding institution** – instytucja/uczelnia nadająca tytuł/stopień, instytucja/uczelnia wydająca dyplom ukończenia studiów; **grant award** – przyznanie/wanie grantów/dotacji/stypendiów; **local education authority awards** – stypendia lokalnych władz edukacyjnych/oświatowych; **qualification-awarding institution** – instytucja/uczelnia przyznająca kwalifikację/kwalifikacje;

to award a degree/a diploma/a grant – przyznać/wać stopień lub tytuł/dyplom/dotację; **to award credits to students** – przyznać/wać punkty studentom;

to get/to receive an award – otrzymać/ywać nagrodę; to give an award – przyznać/wać nagrodę

awareness – świadomość; wiedza (*w określonej dziedzinie*), znajomość (*określonej problematyki*)

awareness-raising action/awareness-raising campaign – kampania informacyjna/informacyjno-promocyjna (*służąca pogłębieniu wiedzy/świadomości, najczęściej dotycząca społecznie istotnej tematyki*); **cultural awareness and expression** – świadomość i ekspresja kulturalna; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w ucze-*

niu się przez całe życie; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **intercultural awareness** – świadomość międzykulturowa (*pogłębiona wiedza o różnych kulturach/znajomość różnych kultur*);
to increase/to raise awareness of European history and culture – pogłębić/ać wiedzę o historii i kulturze Europy

B

BA > Bachelor of Arts
Baccalaureate – egzamin maturalny/świadectwo maturalne we Francji; tytuł/stopień odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata
International Baccalaureate (**IB**) – matura międzynarodowa; *egzamin maturalny kończący się świadectwem, które jest uznawane na całym świecie*
Bachelor/Bachelor's degree – w znaczeniu ogólnym: pierwszy tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów I stopnia*); *w Polsce*: *tytuł zawodowy licencjata/inżyniera, licencjat/inżynier*; *zob. też first-cycle degree, undergraduate degree*;
Bachelor's degree course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów licencjackich/inżynierskich; studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree programme, undergraduate course/programme, first-cycle programme*; **Bachelor's degree programme** – studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree course, undergraduate course/programme, first-cycle programme*; **Bachelor's degree thesis/Bachelor's thesis** – praca licencjacka/inżynierska
Najczęściej używane tytuły/stopnie:
Bachelor of Arts (**BA**) – *w Wielkiej Brytanii*: stopień/tytuł nadawany po ukończeniu studiów I stopnia na kierunkach humanistycznych (≈ licencjat w dziedzinie nauk humanistycznych); **Bachelor of Science** (**BSc**) – *w Wielkiej Brytanii*: stopień/tytuł nadawany po ukończeniu studiów I stopnia w naukach ścisłych (≈ tytuł inżyniera w dziedzinie nauk ścisłych);
zob. połączenia z czasownikami pod hasłami „course", „degree", „programme"
background – tło, podłoże; środowisko, pochodzenie; doświadczenie zawodowe lub wykształcenie (*zależnie od poprzedzającego przymiotnika*)
background of the project/project background – podłoże projektu; *w > programach UE*: *w tej części wniosku o fundusze przedstawia się np. założenia polityki wyznaczające kontekst proponowanego projektu, informacje o danej instytucji i jej potrzebach, jej dotychczasową współpracę zagraniczną, powiązania danego projektu z innymi projektam z udziałem danej instytucji*; **educational background** – wykształcenie; family background – pochodzenie; **professional background** – zawód, doświadczenie zawodowe, przebieg pracy zawodowej; **pupils/students of different backgrounds** – uczniowie/studenci z różnych środowisk
balance – równowaga; saldo; bilans; pozostałość, pozostała kwota; z/równoważyć; *por. imbalance*
balance sheet of a project/project balance sheet – zestawienie bilansowe projektu, bilans projektu; **balanced involve-**

ment/balanced participation – zrównoważony udział (*np. kobiet i mężczyzn, poszczególnych krajów czy regionów, typów instytucji lub poszczególnych instytucji w projektach współpracy*); **country balance** – zrównoważony udział/proporcje udziału poszczególnych krajów (*np. w projektach współpracy*); **gender balance** – równowaga płci, zrównoważony udział/zrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn (*np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*); *por. gender imbalance*; **geographical balance** – równowaga/zrównoważenie pod względem geograficznym; *w ➤ programach UE: zrównoważony udział osób/instytucji/organizacji z różnych krajów lub regionów*; **geographically balanced partnership** – zrównoważona pod względem geograficznym grupa partnerów (*w której w sposób zrównoważony reprezentowane są różne regiony lub kraje*); **payment of the balance** – wypłata pozostałej kwoty (*kwoty pozostałej po potrąceniu zaliczki*);

to achieve balance – osiągnąć/ać równowagę; **to disturb/to upset balance** – zakłocić/ać równowagę; **to ensure balance** – zapewnić/ać równowagę; **to keep/to maintain/to sustain balance** – utrzymać/ywać równowagę

Balkans – Bałkany

Western Balkans – Zachodnie Bałkany

bank – bank

bank account – konto bankowe, rachunek bankowy; **bank charges** – opłaty bankowe; **bank detail form** – formularz danych dotyczących konta/rachunku bankowego; **bank details** – dane banku, dane konta/rachunku bankowego; **bank guarantee** – gwarancja bankowa; **bank interests** – odsetki; **bank statement** – wyciąg z konta/rachunku bankowego; **bank transfer** – przelew bankowy; **data bank** – bank danych

Barcelona Process – Proces Barceloński. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

basic – podstawowy, zasadniczy, elementarny

basic data – podstawowe dane; **basic ICT skills** – podstawowe umiejętności informatyczne; **basic organisational unit** – podstawowa jednostka organizacyjna; **basic research** – badania podstawowe; **basic skills** – umiejętności podstawowe (*tradycyjnie obejmujące umiejętności czytania, pisania i liczenia*); *zob. też new basic skills*; podstawowe umiejętności (*na poziomie podstawowym, np. basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne*); **basic vocational education** – zasadnicze szkolnictwo zawodowe, kształcenie w zasadniczej szkole zawodowej, wykształcenie zasadnicze zawodowe; **basic vocational school** – zasadnicza szkoła zawodowa; **new basic skills** – nowe umiejętności podstawowe; *umiejętności określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r.* (*➤ Proces Lizboński*), *obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne; zob. też basic skills*

basis – baza, podłoże, podstawa; sposób funkcjonowania, zasada

legal basis – podstawa prawna (*np. uruchomienia programu UE*);

to award funds on an annual/on a multi-annual basis – przyznać/wać fundusze w cyklu/systemie rocznym/wieloletnim (*tj. na rok/kilka lat*); **to assess applications on an on-going basis** – ocenić/ać wnioski na bieżąco (*w miarę ich napływania*); **to chair meetings on a rotation basis** – przewodniczyć spotkaniom/posiedzeniom/zebraniom na zasadzie rotacji/rotacyjnie; **to implement a curriculum on a trial basis** – wdrożyć/ażać program nauczania na zasadzie próbnej/próbnie; **to support projects on a co-financing basis** – wesprzeć/wspierać projekty na zasadzie współfinansowania; **to take part in a project on a cost-sharing basis** – wziąć/brać udział w projekcie na zasadzie partycypowania w kosztach

bear – ponieść/osić

to bear costs – ponieść/nosić koszty; *zob. też incur costs*

beginner – początkujący

English for beginners – jęz. angielski dla początkujących; **beginner level** – poziom dla początkujących

bench – ławka
bench fees – dodatkowe opłaty związane ze studiami/nauką (*np. za korzystanie z materiałów w pracowni komputerowej, laboratorium, bibliotece itp.*)

benchmark – kryterium, miara, wzorzec, kryterium odniesienia, punkt orientacyjny, punkt odniesienia (*dla porównań*); prze/testować, przeprowadzić/ać test porównawczy/analizę porównawczą/ocenę porównawczą
transparent benchmarks – przejrzyste kryteria/punkty odniesienia;
to set benchmarks – ustalić/ać kryteria/punkty odniesienia

benchmarking – analiza/ocena porównawcza; *ujednolicona* (*oparta na wspólnych kryteriach odniesienia*) *metoda zbierania i analizowania danych w sposób, który umożliwia porównywanie wyników osiąganych przez różne organizacje, programy czy kraje*
benchmarking indicators – wskaźniki analizy/oceny porównawczej

beneficiary – beneficjent; osoba/instytucja korzystająca z czegoś
beneficiary country – kraj-beneficjent; **beneficiary institution** – instytucja korzystająca z czegoś/ otrzymująca coś (*np. funduszy/e w ramach programu UE*); **beneficiary of the grant** – beneficjent grantu/dotacji/stypendium; **end beneficiary** – końcowy/ostateczny beneficjent (*np. uczestnik kursów przygotowanych w projekcie*); **immediate beneficiary** – bezpośredni beneficjent; *w ➤ programach UE: osoba/instytucja bezpośrednio korzystająca z projektu*

benefit – korzyść, pożytek; zasiłek (*np. dla bezrobotnych*); przynieść/osić korzyść, odnieść/osić korzyść, s/korzystać (*z czegoś – from sth*)
cost-benefit analysis – analiza kosztów i korzyści; cost-benefit ratio – stosunek kosztów do korzyści (*np. w projekcie*); **envisaged benefits**/**expected benefits from a project** – przewidywane korzyści z projektu; **institutional benefits of a project** – korzyści instytucjonalne/dla instytucji z projektu (*w odróżnieniu od korzyści odnoszonych przez osoby indywidualne, np. poszczególnych nauczycieli podnoszących swe kwalifikacje w ramach projektu*); **long-term**/**short-term benefits for the schools involved in the project** – korzyści długofalowe/krótkofalowe dla szkół uczestniczących w projekcie; **measurable benefit** – wymierna korzyść;
to bring benefits – przynieść/osić korzyści; **to derive benefits** – czerpać, odnieść/odnosić korzyści; **to gain**/**to obtain benefits** – uzyskać/iwać, odnieść/odnosić korzyści

bilateral – bilateralny, dwustronny
bilateral agreement – umowa dwustronna/bilateralna, porozumienie dwustronne/bilateralne; **bilateral cooperation** – współpraca dwustronna/bilateralna; **bilateral links** – kontakty dwustronne/bilateralne; **bilateral partnership** – partnerstwo dwustronne, dwustronne przedsięwzięcie partnerskie, dwustronny projekt partnerski, dwustronna współpraca partnerska, dwustronna umowa o współpracy partnerskiej; *zob. też transnational partnership*; **bilateral project** – projekt dwustronny/bilateralny; **bilateral relations** – stosunki dwustronne/bilateralne

bilingual – dwujęzyczny
bilingual class/school – klasa/szkoła dwujęzyczna; **bilingual project product** – dwujęzyczny produkt projektu (*np. podręcznik w jęz. polskim i angielskim*)

bilingualism – dwujęzyczność

binding – wiążący, obowiązujący
legally binding agreement – prawnie wiążąca umowa

blend – mieszanina; wy/mieszać, z/mieszać, po/łączyć
blended learning system – system kształcenia mieszanego; *system kształcenia w różnych środowiskach edukacyjnych/z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu*

board – tablica; wyżywienie; komisja; rada; zarząd; mieszkać (*w internacie*); wejść/wchodzić na pokład

accreditation board – komisja akredytacyjna; **board and lodging** – mieszkanie/zakwaterowanie z wyżywieniem; **boarding pass** – karta pokładowa (*w przypadku podróży samolotem*); **boarding school** – szkoła z internatem; **board of a basic organisational unit** – rada podstawowej jednostki organizacyjnej; **disciplinary appeals board** – odwoławcza komisja dyscyplinarna; **disciplinary board** – komisja dyscyplinarna; **evaluation board** – komisja oceniająca/ds. oceny/ewaluacyjna; *zob. też evaluation committee*; **examination board** – komisja egzaminacyjna; **faculty board** – rada wydziału; zob. *też faculty council*; **grants appeal board** – odwoławcza komisja stypendialna; **grants board** – komisja stypendialna; **management board** – zarząd (*np. fundacji*), rada/komisja zarządzająca (*np. projektem*); **room and board** – pokój z wyżywieniem; **school board** – zarząd szkoły; **selection board** – komisja selekcyjna

body – ciało, organ, gremium, instytucja, organizacja
accreditation body – organ akredytacyjny; **advisory body** – organ doradczy; **collective body** – organ kolegialny (*np. rada wydziału uczelni*); **consultative body** – organ opiniodawczy/konsultacyjny/doradczy; **decision-making body** – organ decyzyjny/podejmujący decyzje; **governing bodies** – organy władz (*danej instytucji*); **governing bodies of a higher education institution** – organy (władz) uczelni; **host body** – instytucja goszcząca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*); **private body** – instytucja/organizacja prywatna; **public body** – instytucja/organizacja publiczna; **semi-public bodies** – instytucje/organizacje półpubliczne (*na ogół instytucje/organizacje częściowo finansowane i nadzorowane przez państwo*); **supervisory body** – organ nadzorczy; **university bodies** – organy uczelni

Bologna –
Bologna Declaration – Deklaracja Bolońska; **Bologna Experts** – Eksperci Bolońscy; **Bologna Process** – Proces Boloński; *zob. notki opisowe pod hasłami „Proces Boloński" i „Eksperci Bolońscy" w części polsko-angielskiej*

book – książka
academic book – podręcznik akademicki

booklet – broszura
information booklet – broszura informacyjna

boost – zwiększyć/ać, stymulować
to boost the management capacity of an institution – zwiększyć/ać zdolności/możliwości/potencjał instytucji w zakresie zarządzania

border – granica
cross-border cooperation – współpraca ponadgraniczna (między sąsiadującymi ze sobą krajami); zob. też transborder cooperation, regional cooperation, international cooperation, transnational cooperation

bottom-up – oddolny; por. top-down
bottom-up approach – podejście oddolne; *w ➤ programach UE: podejście, w ramach którego władze ustalają jedynie ogólne cele, priorytety czy wytyczne dla programu, natomiast placówki składające wnioski o fundusze same określają konkretne działania prowadzące do tych celów czy metody realizacji tych ogólnych wytycznych; por. top-down approach*

bracket – przedział, grupa, kategoria
age bracket – przedział wiekowy; *zob. też age group*

brain drain – drenaż mózgów

branch – oddział
branch campus – filia uczelni

breach – naruszenie, pogwałcenie
(repeated) breach of a contract – (wielokrotne) naruszenie/niedotrzymanie kontraktu/umowy; breach of duty – uchybienie obowiązkom, niedopełnienie obowiązków

break – przerwa; przerwać/ywać, z/łamać, naruszyć/ać, zerwać/zrywać
summer break – wakacje, przerwa wakacyjna; winter break – ferie zimowe;
to break a contract – z/łamać, zerwać/zrywać, naruszyć/ać kontrakt/umowę, nie dotrzymać/ywać umowy

breakdown – analiza, rozkład, rozbicie, podział, struktura

breakdown by age/gender/year – analiza/rozkład (*danych*) według wieku/płci/roku; **breakdown of project costs/funds** – rozkład/podział/struktura kosztów/funduszy projektu; **budget breakdown** – podział/struktura budżetu; **detailed breakdown of project costs** – szczegółowy podział kosztów projektu

brief – streszczenie sprawy; krótki; po/informować, po/instruować

brief description of a project – krótki opis projektu; **briefing session** – odprawa, sesja informacyjna;

to brief the school director about the project achievements – po/informować dyrektora szkoły o osiągnięciach projektu

Bruges Process – Proces Brugijski. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Proces Brugijsko-Kopenhaski" w części polsko-angielskiej*

BSc > Bachelor of Science

budget – budżet; za/preliminować wydatki, wy/asygnować fundusze; uwzględnić/ać w budżecie

annual budget – budżet roczny; por. multiannual budget;

budget breakdown – podział/struktura budżetu; **budget distribution** – rozkład/podział budżetu; **budget heading** – pozycja budżetowa/w budżecie (*tytuł w budżecie*); **budget item** – pozycja budżetowa/w budżecie; **budget line** – linia budżetowa; odrębny fundusz przeznaczony na finansowanie konkretnego programu/konkretnych działań; **budget modification** – modyfikacja/zmiana w budżecie; **budget of the project** – budżet projektu; *zob. też project budget*; **budget proposal** – propozycja budżetu, proponowany budżet; **budget request** – wniosek o przyznanie funduszy, wnioskowany budżet; **budget revision** – rewizja/korekta budżetu; *zob. też revision of the budget*; **budget statement** – zestawienie budżetu/budżetowe; **budget summary** – sumaryczne zestawienie budżetowe;

contractual budget – budżet określony w kontrakcie/umowie;

detailed budget – szczegółowy budżet, szczegółowe zestawienie budżetowe;

estimated budget – szacunkowy/szacowany budżet;

multiannual budget – budżet wieloletni; por. annual budget;

operational budget – budżet operacyjny; preliminary budget – preliminarz budżetowy, preliminarz wydatków;

project budget – budżet projektu; *zob. też budget of a project, project cost*;

regular budget – stały budżet; *budżet, na który składają się stałe/regularne przychody i wydatki, np. w odróżnieniu od budżetu projektu finansowanego w ramach programu UE*; **revised budget** – budżet (*np. projektu*) zrewidowany/skorygowany (*np. po zmniejszeniu globalnej kwoty przyznanej na realizację projektu*); **revision of the budget** – rewizja/korekta budżetu; *zob. też budget revision*;

split budget principle – zasada rozdzielonego budżetu; *w niektórych > programach UE*: *zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem (w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*);

total project budget – całkowity budżet projektu;

to approve a budget – zatwierdzić/ać budżet; **to draw up a budget** – sporządzić/ać, opracować/ywać budżet; **to manage the project budget** – zarządzać budżetem projektu; **to budget for extra expenses** – przewidzieć, uwzględnić/ać w budżecie dodatkowe wydatki

budgetary – budżetowy

budgetary authority – organ władz budżetowych; **budgetary ceiling** – limit budżetu, górna granica budżetu, maksymalna wysokość budżetu

budgeting – sporządzanie budżetu

build – z/budować; **build in** – wbudować/ywać; **to build on** – oprzeć/opierać się

built-in mechanisms for quality assurance – wbudowane mechanizmy zapewniania jakości (stanowiące integralną część

procesu kształcenia); **team building** – budowanie/tworzenie zespołu; **institution building** –budowanie/wzmacnianie instytucji, rozwój instytucjonalny; *termin obejmujący takie działania związane z rozwojem instytucji, jak tworzenie ram prawnych do funkcjonowania instytucji, tworzenie struktur instytucjonalnych, opracowywanie polityki/strategii ich działania, opracowywanie i wdrażanie systemów zarządzania, doskonalenie kadry itp.*;
to build a project team – z/budować, s/tworzyć zespół do realizacji projektu/realizujący projekt; **to build on the results of previous projects** – oprzeć/opierać się na wynikach poprzednich/wcześniejszych projektów

bulletin – biuletyn
project bulletin – biuletyn projektu (*przedstawiający aktualne informacje o realizowanym projekcie współpracy*)

bureau – biuro

Bureau for Academic Recognition and International Exchange – Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

bursar – kwestor

CAL > Computer Aided Learning

calculate – obliczyć/ać, o/szacować;
to calculate the amount needed for a project – obliczyć/ać kwotę potrzebną na projekt; **to calculate costs** – s/kalkulować, obliczyć/ać, o/szacować koszty

calculation – obliczenie/anie, kalkulacja
calculation of costs/cost calculation – kalkulacja kosztów; **preliminary calculation** – wstępna kalkulacja

calendar – kalendarz
academic calendar – kalendarz akademicki/roku akademickiego; **school calendar** – kalendarz szkolny/roku szkolnego

CALL > Computer Aided Language Learning

call – wezwanie, żądanie; wezwać/wzywać, za/żądać; **call upon** – po/prosić, za/apelować, wezwać/wzywać
call for applications/proposals/tenders – wezwanie/zaproszenie do składania wniosków/propozycji/ofert, ogłoszenie o konkursie wniosków/propozycji/ofert;
to call upon EU Member States to continue and intensify their actions – wezwać państwa członkowskie UE do kontynuowania i zintensyfikowania działań

campaign – kampania
awareness-raising campaign – kampania informacyjna/informacyjno-promocyjna (*służąca pogłębieniu wiedzy/świadomości, najczęściej dotycząca społecznie istotnej tematyki*); **information campaign** – kampania informacyjna; **promotion/promotional campaign** – kampania promocyjna; **targeted information campaign** – (ściśle) ukierunkowana kampania informacyjna

campus – kampus
branch campus – filia uczelni; **virtual campus** – kampus wirtualny, uniwersytet wirtualny; *forma kształcenia łącząca kształcenie na odległość z kształceniem w trybie on-line*;
to establish a branch campus – u/tworzyć filię uczelni; **to have a branch campus abroad** – mieć filię uczelni za granicą

cancel – odwołać/ywać, cofnąć/cofać, anulować, unieważnić/ać

to cancel a project activity – anulować działanie, z/rezygnować z działania w projekcie (*zaplanowanego w programie pracy*); **to cancel an agreement** – unieważnić/ać, anulować umowę; **to cancel an appointment** – odwołać/ywać spotkanie; **to cancel a grant** – anulować, cofnąć/ać grant/ dotację/stypendium

cancellation – odwołanie/ywanie, anulowanie, unieważnienie/anie
cancellation fee – opłata za rezygnację z udziału/anulowanie rezerwacji (*pobierana np. przy rezygnacji z udziału w kursie lub anulowaniu rezerwacji w hotelu*); **cancellation of a project activity** – anulowanie/ rezygnacja z działania w projekcie (*zaplanowanego w programie pracy*); **cancelation of an agreement** – anulowanie/unieważnienie umowy; **cancellation of an appointment** – odwołanie spotkania; **cancellation of a grant** – anulowanie/cofnięcie grantu/dotacji/stypendium

candidate – kandydat, kandydacki
candidate countries – kraje kandydackie, kraje kandydujące (*np. do UE*); **acceding candidate countries** – przystępujące (*np. do UE*) kraje kandydackie. *Zob. też notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*

canteen – stołówka
school canteen – stołówka szkolna; **student canteen** – stołówka studencka

capacity – zdolność/ci, możliwości, potencjał (*np. wymagane do realizacji projektu*); kompetencje, uprawnienia, stanowisko
financial capacity – możliwości/zdolności finansowe (np. posiadanie funduszy niezbędnych do realizacji projektu); **in an advisory capacity** – w charakterze doradcy, na stanowisku doradcy; **institutional capacity** – zdolność instytucjonalna, zdolności instytucjonalne, potencjał instytucjonalny; **operational capacity** – zdolność operacyjna, zdolności operacyjne, możliwości działania; **organisational capacity** – możliwości/zdolności organizacyjne; **professional capacity** – przygotowanie zawodowe/fachowe/merytoryczne; **strategic management capacity** – zdolność do zarządzania strategicznego, potencjał/ możliwości w zakresie zarządzania strategicznego; **technical capacity** – zdolności/ możliwości techniczne, potencjał techniczny (*np. posiadanie infrastruktury niezbędnej do realizacji projektu*);
to act in an advisory capacity – działać, wystąpić/ępować w charakterze doradcy; **to boost/to enhance/to increase the capacity** (*for sth/for doing sth/to do sth*) – zwiększyć/ać zdolność/ci do czegoś/możliwości zrobienia czegoś; **to have the capacity to deliver training courses** – mieć możliwości niezbędne do prowadzenia szkoleń

card – karta

identity card/ID card – dokument tożsamości; **pupil identity card** – legitymacja uczniowska; **staff identity card** – legitymacja służbowa (np. nauczyciela); **student identity card** – legitymacja studencka;
to issue an identity card – wydać/wać dokument tożsamości; **to apply for an identity card** – wystąpić/ępować o dokument tożsamości; **to lose an identity card** – z/gubić dokument tożsamości

CARDS –

CARDS countries – kraje CARDS (*objęte programem CARDS*);
CARDS (**C**ommunity **A**ssistance for **R**econstruction, **D**evelopment and **S**tabilisation) **Programme** – Program CARDS: Program Pomocy Wspólnoty na rzecz Odbudowy, Rozwoju i Stabilizacji; *zob. notki opisowe o zakończonym już programie ➤ CARDS i aktualnym ➤ Instrumencie Pomocy Przedakcesyjnej, który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*

care – opieka
child care/childcare – opieka nad dzieckiem/dziećmi; **child care establishment**/ **childcare establishment** – placówka opieki nad dziećmi; **early childcare** – opieka nad małym dzieckiem; **early childhood education and care** – wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem

career – kariera, praca zawodowa, przebieg pracy zawodowej, zawód

academic career – kariera akademicka, kariera naukowa (*w odniesieniu do pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych*), praca na uczelni; *zob. też research career*; *por. professional career*; **careers adviser**/**careers officer** – doradca zawodowy, specjalista ds. poradnictwa zawodowego; *zob. też guidance officer*; **career development** – przebieg pracy zawodowej, rozwój kariery (zawodowej); **career development plan** – plan rozwoju kariery/awansu zawodowego; **career guidance** – poradnictwo zawodowe; *zob. też vocational guidance*; **careers office**/**careers service** – biuro/dział karier; *jednostka, na ogół w uczelniach, zajmująca się zbieraniem ofert pracy, pośrednictwem między pracodawcami i potencjalnymi pracownikami oraz doradztwem w tym zakresie*; **career prospects** – perspektywy zawodowe, perspektywy kariery/awansu/ rozwoju zawodowego; **professional career** – kariera zawodowa, praca zawodowa (*w przypadku wykonywania zawodów „nie-akademickich", tj. pracy poza uczelnią*); *por. academic career*; **research career** – kariera naukowa; *zob. też academic career*; **teaching career** – kariera dydaktyczna/nauczycielska

carry – nieść, przenieść/osić; **carry out** – z/realizować, wprowadzić/ać w życie, przeprowadzić/ać, dokonać/ywać, wykonać/ywać; odbyć/wać (np. staż, okres studiów za granicą); **carry over** – przesunąć/wać, przenieść/osić

to carry out a project – z/realizować projekt; **to carry out a task** – z/realizować, wykonać/ywać zadanie; **to carry out an analysis** – dokonać/ywać analizy, przeprowadzić/ać analizę; **to carry out an audit** – przeprowadzić/ać audyt/kontrolę; **to carry out the assessment of applications** – dokonać/ywać oceny wniosków; **to carry over amounts in the project budget** – przesuwać kwoty w budżecie projektu (np. na następny rok)

cascade effect – efekt kaskadowy; *w* ➤ *programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić „kaskadowo" kolejne grupy*; *zob. też multiplier/multiplying effect*

case – przypadek, wypadek; proces, sprawa sądowa

case study – studium/analiza/badanie przypadku; **larger grants awarded in exceptional and duly justified cases** – większe granty/dotacje/stypendia przyznawane w wyjątkowych i należycie uzasadnionych wypadkach

cash – gotówka, pieniądze; spieniężyć/ać, z/realizować (*np. czek*)

cash withdrawal – podjęcie/ejmowanie gotówki/pieniędzy; **in cash** – w gotówce; **in-cash contribution** – wkład gotówkowy (*np. jako dofinansowanie projektu współpracy*); *por. in-kind contribution*; **petty cash** (p/c) – gotówka podręczna (*niewielka kwota trzymana w kasie*)

catalogue – katalog

course catalogue – katalog kursów/przedmiotów/studiów

category – kategoria

occupational category – kategoria zawodowa; **staff category** – kategoria pracowników; **social category** – kategoria/grupa społeczna

cater – spełnić/ać, zaspokoić/ająć

to cater for the needs of all learners – spełnić/ać, zaspokoić/ająć potrzeby wszystkich uczących się osób/słuchaczy

catering – catering, gastronomia

catering costs – koszty cateringu/usług gastronomicznych (*np. podczas konferencji*)

Cedefop (fr. **C**entre **E**uropéen pour le **D**éveloppement de la **F**ormation **P**rofessionnelle; ang**. European Centre for the Development of Vocational Training**) – Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

CEE ➤ Central and Eastern Europe

CEFI (*fr. Centre international de formation européenne*) ➤ **International Centre for European Training**

CEFR ➤ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment

ceiling – limit, pułap

budgetary ceiling – limit/górna granica/maksymalna wysokość budżetu; **contractual ceilings** – limity kontraktowe/określone w kontrakcie/umowie (np. dotyczące wydatków); **cost ceiling** – (górny) limit/maksymalna wysokość kosztów

Central and Eastern Europe (CEE) – Europa Środkowo-Wschodnia, Europa Środkowa i Wschodnia

centralise – s/centralizować

centralised procedure – procedura scentralizowana; *w ➤ programach UE*: *procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz podpisywaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmuje się bezpośrednio Komisja Europejska lub wyznaczona przez nią agencja na poziomie europejskim*; *por. decentralised procedure*

centre – centrum, ośrodek, zakład

academic centre – ośrodek akademicki/naukowy; **adult education centre** – ośrodek kształcenia dorosłych; **centre of excellence** – centrum doskonałości; **centre of expertise** – centrum fachowej wiedzy i umiejętności; **community centre** – centrum/ośrodek kultury; **educational resource(s) centre** – ośrodek pomocy edukacyjnych, biblioteka edukacyjna; *zob. też learning resource(s) centre*; **documentation centre** – centrum/ośrodek dokumentacji; **information centre** – centrum informacyjne, ośrodek informacyjny; **learning resource(s) centre** – ośrodek pomocy edukacyjnych, biblioteka edukacyjna; *zob. też educational resource(s) centre*; **leisure centre** – ośrodek rekreacji i wypoczynku/rekreacyjny/wypoczynkowy; **multifunctional learning centre** – wielofunkcyjny ośrodek edukacyjny; **research centre** – ośrodek badawczy; **resource centre** – ośrodek pomocy dydaktycznych, biblioteka dydaktyczna; **teacher training centre** – ośrodek kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; **teaching centre** – ośrodek dydaktyczny; **technology transfer centre** – centrum transferu technologii; **training centre** – ośrodek szkoleniowy; **university-industry centre** – centrum współpracy uczelni z przemysłem; **youth custody centre**/**youth detention centre** – dom/zakład poprawczy;

to establish/to set up a centre – założyć/zakładać ośrodek/centrum; **to visit a centre** – odwiedzić/ać, z/wizytować ośrodek/centrum

CEPES-UNESCO ➤ UNESCO-CEPES

certificate – świadectwo, zaświadczenie, metryka

audit certificate – protokół pokontrolny; **certificate of origin** – świadectwo pochodzenia (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*); **school certificate** – świadectwo szkolne; **school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły; **secondary school leaving certificate**/**upper secondary school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły średniej/świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia, świadectwo maturalne (*w Polsce*); *zob. też upper secondary school*;

to award a certificate – przyznać/wać świadectwo; **to hold a certificate** – posiadać świadectwo; **to issue a certificate** – wydać/wać, wystawić/ać świadectwo; **to obtain a certificate** – otrzymać/ywać świadectwo; **to recognise certificates issued in another country** – uznać/wać świadectwa wydane w innym kraju

Certificate Supplement – Supplement do świadectwa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

certification – certyfikacja, poświadczenie/anie, uwierzytelnienie/anie; wydawanie świadectw i/lub dyplomów

certification of learning outcomes – certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się; *wydanie świadectwa lub dyplomu bądź nadanie tytułu formalnie potwierdzającego, że efekty kształcenia/uczenia się (wiedza, umiejętności i/lub kompetencje*) *osiągnięte przez daną osobę zostały ocenione i potwierdzone* (*➤ walidacja) przez właściwy organ zgodnie z wcześniej zdefiniowanymi standardami*; certification costs – koszty certyfikacji/wydawania świadectw i/lub dyplomów

certify – poświadczyć/ać, uwierzytelnić/ać, przyznać/wać dyplom/świadectwo, wydać/wać świadectwa/dyplomy

certified copy – uwierzytelniona kopia, uwierzytelniony odpis;
to certify learning outcomes – certyfikować efekty kształcenia/uczenia się; *zob. też objaśnienie pod hasłem „certification of learning outcomes"*

chair – katedra, jednostka organizacyjna w obrębie instytutu lub wydziału; przewodniczyć, prowadzić
to hold the chair of European Studies – kierować katedrą studiów europejskich;
to chair a meeting – prowadzić posiedzenie/zebranie/spotkanie, przewodniczyć posiedzeniu/zebraniu/spotkaniu

chairman/chairperson – przewodniczący
chairman of the meeting – przewodniczący spotkania/zebrania/posiedzenia

challenge – wyzwanie, zadanie
major challenges for the education authorities – najważniejsze wyzwania/zadania dla władz edukacyjnych;
to be confronted with/to face a challenge – stanąć/wać przed wyzwaniem, stawić czoło wyzwaniu, mieć/otrzymać do wypełnienia/wykonania zadanie; **to cope with/to meet a challenge** – sprostać wyzwaniu/zadaniu; **to respond to challenges** – odpowiedzieć/adać na wyzwania

chamber – izba, sala
chamber of commerce – izba handlowa/handlu; **chamber of industry** – izba przemysłowa/przemysłu

chancellor – kanclerz, rektor (*tytularny, np. w Wielkiej Brytanii*)

change – zmiana; zmienić/ać
to introduce changes in curricula – wprowadzić/ać zmiany w programach nauczania; **to notify of changes in the project work plan** – po/informować, powiadomić/ać o zmianach w planie prac projektu;
to change the project work plan – zmnienić/ać plan pracy projektu

charge – koszt, należność, opłata; obowiązek, odpowiedzialność; kierować (*czymś*), odpowiadać (*za coś*); obciążyć/ać (*pewną kwotą*), pobrać/ierać opłatę
bank charges – opłaty bankowe;
to be in charge of a project – odpowiadać za projekt, kierować projektem;
to charge for the delivery of equipment – pobrać/ierać opłatę za dostarczenie sprzętu

chart – wykres, diagram, tablica, tabela
organisational chart – diagram organizacyjny, organigram; **mobility chart** – tabela mobilności, tabela przepływu osób, tabela wyjazdów i przyjazdów, tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów (*np. w projekcie wymiany*); *zob. też mobility table*; **student/staff mobility chart** (*np. w projekcie wymiany*) – tabela mobilności studentów/kadry, tabela wyjazdów i przyjazdów studentów/kadry

charter – karta, statut; *zob. też statutes*; za/rejestrować; **chartered** – dyplomowany, zarejestrowany
chartered accountant – biegły/dyplomowany księgowy; **chartered teacher** – nauczyciel dyplomowany (*czwarty stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*); **university charter** – statut uczelni

check – czek; kontrola, badanie, sprawdzenie/anie; zatrzymać/ywać, za/hamować; s/kontrolować, sprawdzić/ać
eligibility check – sprawdzanie/ocena poprawności formalnej (*np. wniosków o fundusze w programach UE*)

checklist – lista kontrolna/pytań kontrolnych; *w ➤ programach UE: lista takich pytań „sprawdzających", które warto przeczytać przed wysłaniem wniosku o fundusze, jak „Czy wniosek jest podpisany przez właściwe osoby reprezentujące daną instytucję?", „Czy wszystkie części wniosku zostały wypełnione?" itp.*

cheque – czek
to pay by cheque – za/płacić czekiem;
to cash a cheque – z/realizować czek

child – dziecko
child care/childcare – opieka nad dzieckiem/dziećmi; **child care establishment/childcare establishment** – placówka opieki nad dzieckiem/dziećmi; **child protection** – ochrona dziecka/dzieci

childhood – dzieciństwo
early childhood education – wczesna edukacja

CIS ➤ Commonwealth of Independent States

citizenship – obywatelstwo; obowiązki i prawa obywatelskie; postawa obywatelska
active citizenship – aktywność obywatelska, aktywna postawa obywatelska; **European citizenship** – obywatelstwo europejskie

civic – obywatelski, społeczny
civic education – wychowanie obywatelskie; **civic initiative** – inicjatywa obywatelska/społeczna; **civic organisation** – organizacja społeczna; **civic rights and duties/civic rights and responsibilities** – prawa i obowiązki obywatelskie/obywateli; **civic society** – społeczeństwo obywatelskie; *termin angielski odnoszący się do udziału obywateli, organizacji i instytucji społecznych w życiu społeczności lokalnej, włącznie z udziałem w funkcjonowaniu instytucji kontrolowanych przez organy państwa, np. w radach szkolnych czy radach innych instytucji lokalnych*; *por. civil society*; **social and civic competences** – kompetencje społeczne i obywatelskie; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

civics – wiedza o społeczeństwie, wychowanie obywatelskie (*jako przedmiot w szkole*)

civil – cywilny, obywatelski
civil liability – odpowiedzialność cywilna; **civil society** – społeczeństwo obywatelskie; *termin angielski odnoszący się do działalności obywateli, organizacji i instytucji społecznych, która ma charakter dobrowolny i autonomiczny względem organów państwa*; *por. civic society*

claim – roszczenie, prośba/podanie o zwrot kosztów; domagać się, ubiegać się, wystąpić/ępować (*o coś*); zgłosić/aszać
claim for reimbursement of costs/claim for reimbursement of expenses – wniosek o refundację/zwrot kosztów/wydatków; *zob. też travel reimbursement request*; **travel expenses claim** – podanie o zwrot kosztów podróży;
to claim damages – wystąpić/ępować o odszkodowanie; **to claim lost luggage** – zgłosić/aszać zaginięcie bagażu, wystąpić/ępować o zwrot zaginionego bagażu; **to claim travel expenses** – wystąpić/ępować o zwrot kosztów podróży

class – klasa; lekcja; **classes** – zajęcia (*w szkole/uczelni*)
auditorium classes – zajęcia audytoryjne; **biology/chemistry/history/math classes** – lekcje/zajęcia z biologii/chemii/historii/matematyki; **class exchange** – wymiana klas; **class hours** – godziny lekcji/zajęć (*np. w odróżnieniu od czasu/godzin przeznaczanych na zajęcia w terenie, praktyki czy samodzielną naukę*); *zob. też contact hours*; **class observation/observation of class** – hospitacje, obserwacja pracy w klasie; **class tutor** – wychowawca klasy; *zob. też form teacher*; **integrated class** – klasa integracyjna; **laboratory classes** – zajęcia laboratoryjne; **practical classes** – zajęcia praktyczne; **reception class** – klasa zerowa/ zerówka (*poprzedzająca pierwszą klasę szkoły podstawowej*); **seminar classes** – zajęcia seminaryjne, seminaria;
to attend/to go to classes – chodzić/uczęszczać na lekcje/zajęcia; **to conduct/to give/to teach classes** – prowadzić lekcje/zajęcia; **to observe classes** – hospitować lekcje/zajęcia

classroom – klasa (*pomieszczenie*), sala lekcyjna
classroom-based learning – uczenie się/kształcenie/nauka oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej; *por. distance learning, e-learning, web-based learning, work-based learning*

clause – klauzula
penalty clause – klauzula o karze umownej (*w umowie*); **special clause** – klauzula specjalna (*w umowie*)

CLIL ➤ Content and Language Integrated Learning

clone applications – wnioski sklonowane; *w ➤ programach UE przykład nieuczciwych praktyk – kilka wniosków o tej samej lub bardzo zbliżonej treści złożonych przez różne osoby lub instytucje bądź grupy instytucji o nieznacznie różniącym się składzie, opracowane przez jednego autora i „powielone"*

przez innych, czasem będące „kopią"/"klonem" wcześniej wysoko ocenionego i/lub zatwierdzonego wniosku

close – zamknąć/ykać, s/finalizować

closing date for the submission of applications – ostateczny termin składania wniosków; **closing event** – impreza finałowa, impreza kończąca/zamykająca/podsumowująca (*określone przedsięwzięcie, np. konferencja na zakończenie projektu współpracy*)

cluster – klaster (*grupa osób i/lub placówek/instytucji/organizacji działających na rzecz wspólnego celu; grupa przedmiotów z pokrewnych dziedzin w programie kształcenia*)

education cluster – klaster edukacyjny (*np. zespół szkół, stowarzyszenie zawodowe i przedsiębiorstwa przyjmujące uczniów na praktyki, które wspólnie prowadzą kształcenie*); **innovation cluster** – klaster innowacyjny (*np. uczelnia, ośrodek badawczy i przedsiębiorstwa wspólnie opracowujące i/lub wprowadzające innowacje*)

coach – autokar; coach; *osoba pomagająca indywidualnym osobom lub organizacjom w przyspieszeniu tempa rozwoju i polepszaniu efektów działania*; trener, instruktor, korepetytor; trenować, wy/szkolić; udzielić/ać korepetycji; **coaching** – coaching; *zaplanowany/usystematyzowany i interaktywny proces pomagający indywidualnym osobom lub organizacjom w przyspieszeniu tempa rozwoju i polepszaniu efektów działania*; trening, szkolenie, korepetycje

costs of renting a coach for class exchanges – koszty wynajmu autokaru na wymianę klas; **inter-project coaching** – wzajemne szkolenie przez partnerów/uczestników różnych projektów;

to coach a pupil/student for an examination – przygotować/ywać ucznia/studenta do egzaminu

code – kodeks, przepisy; kod

code of good practice – kodeks dobrych praktyk; *materiał przedstawiający zalecane modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*; **country code** – kod kraju (*np. PL – Polska*); **Institutional Identification** (**ID**) **code** – kod identyfikacyjny instytucji; *w niektórych ➤ programach UE: kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie*; **language code** – kod języka; *w ➤ programach UE: kod dla każdego z urzędowych języków Unii Europejskiej, w których można przygotowywać wnioski o fundusze*; **subject area code** – kod dziedziny; *w ➤ programach UE: kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*

co-finance, co-fund – współfinansować

co-financing, co-funding – współfinansowanie

co-financing rate/co-funding rate – wskaźnik współfinansowania, procentowy udział współfinansowania (*np. procent kosztów projektu, jaki pokrywają fundusze z programu UE lub jaki pokrywa się z funduszy własnych na zasadzie współfinansowania*); **grants awarded on a co-financing/co-funding basis** – granty/dotacje/stypendia przyznawane na zasadzie współfinansowania (*np. środki przyznane przez Komisję Europejską, które uzupełniają fundusze samego beneficjenta*)

cognitive – poznawczy, kognitywny

cognitive skills – umiejętności poznawcze/kognitywne

cohesion – spójność

economic and social cohesion – spójność gospodarcza i społeczna; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Cohesion Fund – Fundusz Spójności. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

cohort – rocznik (*grupa uczniów/studentów, którzy rozpoczęli kształcenie w ramach określonego programu w tym samym roku*)

pupil cohort – rocznik uczniów; student cohort – rocznik studentów

Coimbra Group – Grupa Coimbra. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

collaborate – współpracować

to collaborate with colleagues in a project – współpracować z kolegami w projekcie

collaboration – współpraca

in close collaboration with the local education authorities – w ścisłej współ-

pracy z lokalnymi władzami edukacyjnymi/oświatowymi

collect – zebrać/zbierać, z/gromadzić

to collect data/information – zebrać/zbierać dane/informacje

collection – zebranie/zbieranie, z/gromadzenie; kolekcja, zbiór

collection of data/information – zebranie/zbieranie, z/gromadzenie danych/informacji; **data collection** – zebranie/zbieranie danych; **library collections** – zbiory biblioteczne

collective – kolegialny, wspólny, zbiorowy

collective agrement on teachers' pay – umowa zbiorowa/układ zbiorowy w sprawie wynagrodzeń nauczycieli; **collective body** – organ kolegialny (*np. rada wydziału uczelni*)

college – kolegium (*na ogół szkoła pomaturalna lub uczelnia kształcąca w określonej dziedzinie bądź przygotowująca do określonego zawodu*)

language college – kolegium językowe; **teacher training college** – kolegium nauczycielskie

College of Europe – Kolegium Europejskie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

colloquium – kolokwium, sympozjum

COM – skrót oznaczający Komisję Europejską używany w oficjalnych dokumentach UE

combat – walka; zwalczyć/ać, walczyć

educational projects designed to combat prejudice/xenophobia/racism/violence – projekty edukacyjne mające na celu zwalczanie uprzedzeń/ksenofobii/rasizmu/przemocy

Comenius – Comenius. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Comenius w części polsko-angielskiej*

Comenius Regio Partnerships – Partnerskie Projekty Comenius Regio. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Comenius w części polsko-angielskiej*

commence – rozpocząć/ynać, zacząć/ynać

doctoral programmes commencing in October – studia doktoranckie rozpoczynające się w październiku

commencement – początek, rozpoczęcie

commencement date/date of commencement – data/termin rozpoczęcia (*np. prac w projekcie, kursu*)

commerce – handel

chamber of commerce – izba handlowa/handlu

commercial – komercyjny, dochodowy

commercial exploitation of the project results – komercyjne wykorzystanie/ywanie wyników projektu/ wykorzystanie/ywanie wyników projektu na zasadach komercyjnych/do celów komercyjnych

commission – prowizja; komisja; polecenie, zlecenie; zlecić/ać

accreditation commission – komisja akredytacyjna; **bank commission** – prowizja bankowa; **disciplinary commission** – komisja dyscyplinarna;

to commission external experts to evaluate a project – zlecić/ać ekspertom z zewnątrz ocenę/ewaluację projektu

commit – przeznaczyć/ać (*pieniądze na coś*), za/angażować, kontraktować (*przeznaczać fundusze na określony cel zgodnie z zawartym kontraktem*)

funds already committed but not yet paid – fundusze już rozdysponowane (*zgodnie z zawartym kontraktem*)/zakontraktowane, ale jeszcze niewypłacone;

to commit financial resources/funds – za/angażować, za/kontraktować środki finansowe/fundusze

commitment – zobowiązanie; zaangażowanie; kontraktowanie (*przeznaczanie funduszy na określony cel zgodnie z zawartym kontraktem*)

commitment and disbursement of funds – kontraktowanie i wydatkowanie funduszy; **contractual commitments** – zobowiązania kontraktowe/umowne, zobowiązania wynikające z kontraktu/umowy; **financial commitment** – zobowiązanie finansowe; **institutional commitment** – zaangażowanie instytucjonalne, zaangażowanie (całej) instytucji/placówki/uczelni (*np. we współpracę zagraniczną*); zobowiązanie instytucjonalne, zobowiązanie podejmowane w imieniu (całej) instytucji/placówki/uczelni (*np. zobowiązanie podejmowane przez uczelnię, w odróżnieniu od zobowiązań*

podejmowanych przez indywidualnych nauczycieli akademickich); **letter of commitment/commitment letter** – list intencyjny (*pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań, np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*); *zob. też letter/declaration of intent*

committee – komitet, komisja; zob. też board

accreditation committee – komisja akredytacyjna; **disciplinary appeals committee** – odwoławcza komisja dyscyplinarna; **disciplinary committee** – komisja dyscyplinarna; **evaluation committee** – komisja ewaluacyjna/oceniająca; *zob. też evaluation board*; **examination committee** – komisja egzaminacyjna; **grants appeal committee** – odwoławcza komisja stypendialna; **grants committee** – komisja stypendialna; **management committee** – komitet zarządzający/kierujący; *w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która zarządza projektem współpracy*; *zob. też steering committee*; **peer committee** – komisja koleżeńska/środowiskowa, komitet koleżeński/środowiskowy; *komisja złożona z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz inną niż oceniana uczelnię*; **selection committee** – komisja selekcyjna, komitet selekcyjny; **steering committee** – komitet kierujący/koordynujący; *w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która kieruje projektem współpracy i/lub odpowiada za koordynację działań*; *zob. też management committee*

Committee of the Regions – Komitet Regionów. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

common – wspólny

common core curriculum – wspólna podstawa programowa (*w odniesieniu do programu nauczania*); **common objectives of education systems in Europe** – wspólne cele systemów edukacji w Europie; **common position** – wspólne stanowisko; **common proposal** – wspólna propozycja; **common room** – świetlica, klub

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (**CEFR**) – Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

commonwealth – wspólnota (*krajów/narodów*)

Commonwealth of Independent States (**CIS**) – Wspólnota Niepodległych Państw (*b. republik radzieckich*); (**British**) **Commonwealth of Nations** – (Brytyjska) Wspólnota Narodów

communicate – za/komunikować, komunikować się; przekazywać (*np. wiadomość*), udzielać (*np. informacji*)

communication – komunikowanie się, komunikacja, kontaktowanie się, porozumiewanie się, przekazywanie; łączność; wiadomość, zawiadomienie, informacja, komunikat

communication audit – audyt komunikacyjny; *narzędzie umożliwiające badanie i ocenę działań podejmowanych przez instytucję/organizację w ramach komunikacji wewnętrznej, np. przepływu informacji wewnątrz instytucji/organizacji, i komunikacji zewnętrznej, np. współpracy z innymi instytucjami i organizacjami, kreowania wizerunku instytucji/organizacji*; **communication auditor** (**LCA**) – audytor językowy i komunikacyjny; **communication channels** – kanały komunikacji/przekazywania informacji/kontaktu; **communication costs** – koszty łączności/(tele)komunikacji (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z łącznością między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*); **communication in foreign languages** – porozumiewanie się w językach obcych; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych*

w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej; **communication in the mother tongue** – porozumiewanie się w języku ojczystym; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **communication skills** – umiejętności komunikacji; **communication system** – system komunikacji/przekazywania informacji; **information and communication technology** (**ICT**) – technologia/technika informacyjno-komunikacyjna (TIK); *w niektórych kontekstach*: informatyka (*przedmiot w szkole*); **intra-project communication** – komunikacja w ramach projektu (*kontakty/wymiana informacji między partnerami projektu*)

community – społeczność, środowisko, wspólnota
academic community – środowisko akademickie, społeczność akademicka; **community centre** – ośrodek/dom kultury; **Community programme** – program Wspólnoty/Wspólnotowy; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Programy Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*; **educational community** – środowisko edukacyjne; **European Community** – Wspólnota Europejska; **learning community** – społeczność ucząca się; **local community** – społeczność lokalna, środowisko lokalne; **school community** – społeczność szkolna, środowisko szkolne; **student community** – społeczność studencka, środowisko studenckie

Community patrimony > acquis communautaire

company – firma, przedsiębiorstwo, spółka, towarzystwo, zespół

comparability – porównywalność
comparability of higher education systems/qualifications frameworks – porównywalność systemów szkolnictwa wyższego/ram kwalifikacji

comparable – porównywalny
comparable criteria/data/qualifications – porównywalne kryteria/dane/kwalifikacje

comparative – porównawczy
comparative analysis of education systems – porównawcza analiza systemów edukacji; **comparative study** – studium/opracowanie/badanie porównawcze

compare – porównać/ywać

compatibility – kompatybilność, zgodność; zob. też convergence
compatibility of curricula – kompatybilność/zgodność programów nauczania (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*); **compatibility of degree structures/qualifications frameworks in European countries** – kompatybilność/zgodność struktur studiów/ram kwalifikacji w krajach europejskich

compatible – kompatybilny, zgodny; *zob. też convergent*
compatible curricula – kompatybilne/zgodne programy nauczania (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*); **compatible degree structures/qualifications frameworks** – kompatybilne/zgodne struktury studiów/ramy kwalifikacji

compensatory – kompensacyjny, wyrównawczy
compensatory education/learning – kształcenie wyrównawcze; *zob. też remedial education*

compete – konkurować, ubiegać się, współzawodniczyć
to compete for funds – ubiegać się o fundusze w drodze konkursu

competence – kompetencja, fachowość, znajomość (*np. danej tematyki*); *w* **>** *Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *kompetencja oznacza sprawdzoną zdolność do wykorzystywania wiedzy, umiejętności oraz zdolności osobistych, społecznych i/lub metodologicznych w pracy lub nauce oraz w rozwoju zawodowym lub indywidualnym*; *kompetencje określa się w kategoriach odpowiedzialności i autonomii*
acquired competences – zdobyte kompetencje;
digital competence – kompetencje cyfrowe/kompetencje informatyczne; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod ha-*

słem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej;

field-specific competences – kompetencje kierunkowe (*związane z określonym kierunkiem studiów*); *zob. też subject-specific competences*;

generic competences – kompetencje ogólne (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); *zob. też transversal competences*;

interpersonal competences – kompetencje interpersonalne;

key competences – kompetencje kluczowe; *zob. notkę opisową o kompetencjach kluczowych pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*;

language competences/linguistic competences – kompetencje językowe;

mathematical competence and basic competences in science and technology – kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*;

partial linguistic competence – cząstkowa kompetencja językowa (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*); **professional competences** – kompetencje zawodowe;

social and civic competences – kompetencje społeczne i obywatelskie; jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **subject-specific competences** – kompetencje przedmiotowe/kierunkowe (*związane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); *zob. też field-specific competences*; **survival-level linguistic competence** – kompetencje językowe na poziomie elementarnym (*dosł. umożliwiającym „przeżycie" – minimum komunikacji w kontaktach z cudzoziemcami, w najprostszych sytuacjach życia codziennego*);

teacher competences – kompetencje nauczyciela/dydaktyczne/pedagogiczne; *zob. też teaching skills*; **transversal competences** – kompetencje przekrojowe (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); *zob. też generic competences*;

validation of competences – walidacja kompetencji;

to acquire competences – zdobyć/wać kompetencje; **to develop competences** – rozwinąć/jać kompetencje językowe; **to measure competences** – z/mierzyć, ocenić/ać poziom kompetencji; **to recognise the competences acquired** – uznać/wać zdobyte kompetencje

competent – kompetentny, fachowy, posiadający kwalifikacje/uprawnienia (*np. do zajmowania się czymś*)

competition – konkurencja, współzawodnictwo, rywalizacja; konkurs, zawody; *zob. też contest*

school competition – konkurs szkolny, zawody szkolne; **grants awarded on a competition basis** – granty/dotacje/stypendia przyznawane w drodze/na zasadzie konkursu; **sporting competition** – zawody sportowe;

to enter a competition – przystąpić/ępować do konkursu/zawodów; **to hold/to stage a competition** – z/organizować, przeprowadzić/ać konkurs/zawody; **to take part in a competition** – uczestniczyć, wziąć/brać udział w konkursie/zawodach; **to withdraw from a competition** – wycofać/ywać się z konkursu/zawodów

competitive – konkurencyjny

competitive tender – konkurencyjna oferta

competitiveness – konkurencyjność

competitiveness of European higher education institutions – konkurencyjność uczelni europejskich;

to enhance competitiveness – zwiększyć/ać konkurencyjność; **to reduce competitiveness** – zmniejszyć/ać konkurencyjność

complement – uzupełnić/ać
new initiative which complements existing programmes in the field of education – nowa inicjatywa, która uzupełnia istniejące programy w dziedzinie edukacji

complementarity – komplementarność
to ensure complementarity between existing cooperation programmes – zapewnić/ać komplementarność istniejących/aktualnie realizowanych programów współpracy

complementary – uzupełniający
complementary actions/activities – działania uzupełniające; **complementary funding** – fundusze uzupełniające; *w ➤ programach UE: fundusze uzyskane z innych źródeł i przeznaczone na dofinansowanie projektu realizowanego w ramach danego programu*; *zob. też matching finance/funds*; **complementary measures** – działania/środki uzupełniające;
to seek complementary funding – poszukiwać uzupełniających funduszy, starać się o uzupełniające fundusze (*np. w przypadku gdy fundusze przyznawane w ramach programów pokrywają jedynie 75% kosztów projektu*)

complete – kompletny, całkowity, pełny; s/ kompletować, uzupełnić/ać; zakończyć, ukończyć; wypełnić/ać
completed project – projekt zakończony; *por. on-going project, running project*; **complete project data** – pełne/kompletne dane o projekcie;
to complete a course/project/degree programme – ukończyć kurs/projekt/studia; **to complete a task** – wypełnić/ać zadanie, zakończyć/ukończyć (*określoną*) pracę; **to complete a semester/year of study** – ukończyć semestr/rok studiów; **to complete an application form** – wypełnić/ać formularz wniosku/zgłoszenia; **to complete primary/secondary/higher education** – ukończyć szkołę podstawową/szkołę średnią/uczelnię, uzyskać podstawowe/średnie/wyższe wykształcenie

completion – ukończenie, zakończenie, wypełnienie
completion of a course – ukończenie/zakończenie kursu; **completion of a project** – zakończenie projektu; **completion of a task** – wypełnienie/wykonanie zadania; **completion of an application form** – wypełnienie formularza wniosku/zgłoszenia; **completion rate** – w edukacji: odsetek pomyślnie kończących dany cykl kształcenia/kurs; *stosunek liczby osób, np. uczniów, studentów czy słuchaczy, które pomyślnie kończą/ukończyły dany cykl kształcenia/kurs, do liczby osób, które rozpoczęły naukę*; *por. dropout rate, rate of early school leavers*; **completion rate in secondary/higher education** – odsetek kończących szkołę średnią/studia, uzyskujących średnie/wyższe wykształcenie

compliance – zgodność, zastosowanie się (do czegoś – with sth)
compliance with the requirements – przestrzeganie/zastosowanie się do wymogów, podporządkowanie się wymogom; **compliance with the provisions of the contract** – zgodność z postanowieniami kontraktu/umowy; **in compliance with the law** – zgodnie z prawem

comply – za/stosować się (*do czegoś – with sth*), podporządkować/ywać się, przestrzegać; być zgodnym/w zgodności (*z czymś – with sth*), spełnić/ać (*coś – with sth*)
to comply with priorities – być zgodnym z priorytetami, odpowiadać priorytetom; **to comply with the provisions of the contract** – przestrzegać, za/stosować się do postanowień kontraktu/umowy; **to comply with the requirements** – spełnić/ać wymogi, za/stosować się do wymogów

composite – złożony; *zob. też aggregate*
composite indicator – wskaźnik złożony

composition – skład, struktura; wypracowanie
composition of the grant – struktura grantu/dotacji/stypendium (*określająca ro-dzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*); **composition of the project consortium** – skład konsorcjum projektu; **school composition** – wypracowanie szkolne

comprehend – pojąć/mować, z/rozumieć

comprehension – zrozumienie, zdolność pojmowania

comprehension skills – umiejętności rozumienia (*języka*); **multilingual comprehension** – rozumienie wielojęzyczne; *rozumienie jednego języka dzięki znajomości innego języka należącego do tej samej rodziny*

comprehensive – obszerny, rozległy, szeroki

comprehensive school – *w Wielkiej Brytanii*: szkoła średnia, do której przyjmuje się dzieci niezależnie od uzdolnień i dotychczasowych wyników w nauce

compulsory – obowiązkowy; zob. też mandatory

compulsory course – przedmiot obowiązkowy, cykl obowiązkowych zajęć; *zob. też mandatory course*; *por. optional course, elective course*; **compulsory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. obowiązkowy przedmiot lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też mandatory course unit*; *por. optional course unit, elective course unit*; **compulsory education** – kształcenie obowiązkowe; **compulsory school age** – wiek obowiązku szkolnego, wiek obowiązkowego kształcenia/obowiązkowej nauki; **compulsory subject** – przedmiot obowiązkowy; *por. optional subject, elective subject*; **full-time compulsory education** – obowiązek szkolny (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych*); **part-time compulsory education** – obowiązek nauki (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych lub pozaszkolnych*)

computer – komputer

Computer Aided Language Learning (**CALL**) – wspomagana komputerowo nauka języka; **Computer Aided Learning** (**CAL**) – nauka/nauczanie wspomagane komputerowo; **computer skills** – umiejętności komputerowe (korzystania z komputera); *zob. też ICT skills*

conclude – za/kończyć; zawrzeć/ierać; wnioskować

to conclude a contract/an agreement – zawrzeć/ierać kontrakt/umowę

conclusion – zakończenie; zawarcie/ieranie; wniosek

conclusion of a contract/an agreement – zawarcie kontraktu/umowy

concurrent – równoczesny, równoległy, zbieżny

concurrent model – model równoległy; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli*: *model równoległego kształcenia nauczycieli*; **concurrent teacher training** – równoległe kształcenie nauczycieli; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli*: *system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się równolegle z kształceniem ogólnym*; *por. consecutive teacher training*

condition – warunek, okoliczność; zastrzeżenie; stan

conditions of admission/admission conditions – warunki przyjęć/przyjęcia (*np. do szkoły, na kurs, studia*), warunki dopuszczenia (*np. do kolejnego etapu kształcenia*); *zob. też admission/entry requirements*; **employment conditions** – warunki zatrudnienia; **financial conditions/funding conditions** – warunki finansowe/finansowania (*np. projektu*); **implementing conditions** – warunki realizacji/wdrażania; **living conditions** – warunki życia; **terms and conditions of the contract** – warunki kontraktu/umowy;

to abide by/to comply with the conditions set out in the contract – przestrzegać, za/stosować się do warunków określonych w kontrakcie/umowie; **to create favourable conditions** – s/tworzyć korzystne warunki; **to fulfil/to meet conditions** – spełnić/ać warunki; **to lay down conditions** – określić/ać warunki; **to respect conditions** – spełnić/ać warunki, przestrzegać warunków

condone – tolerować, zezwalać, godzić się

condoning – *w edukacji*: odstąpienie od wymogu ponownego zaliczania (*np. w przypadku gdy komisja egzaminacyjna zwalnia studenta z wymogu ponownego poddania się ocenie z niezaliczonego przedmiotu, jeżeli uzyskał dostatecznie wysokie oceny z pozostałych przedmiotów, lub nadaje tytuł/stopień pomimo tego że student nie uzyskał wymaganej liczby punktów zaliczeniowych*)

conference – konferencja, narada
annual conference – coroczna/doroczna konferencja; **conference fee** – opłata konferencyjna; **conference proceedings** – materiały konferencyjne/z konferencji; **rectors' conference** – konferencja rektorów;
to attend/to participate in/to take part in a conference – być obecnym na konferencji, uczestniczyć, wziąć/brać udział w konferencji; **to host a conference** – być gospodarzem konferencji; **to organise a conference** – z/organizować konferencję
confirm – potwierdzić/ać
to confirm in writing – potwierdzić/ać pisemnie
confirmation – potwierdzenie
written confirmation – potwierdzenie pisemne
conflict – konflikt
conflict management skills – umiejętności zarządzania konfliktem; **conflict of interests** – konflikt/sprzeczność interesów (*np. w przypadku eksperta, który miałby oceniać wniosek o fundusze z udziałem swej macierzystej instytucji*); **conflict prevention/prevention of conflict** – zapobieganie konfliktom;
to prevent conflicts – zapobiec/gać konfliktom; **to resolve a conflict** – rozwiązać/ywać konflikt
conformity – zgodność (*z czymś*)
declaration of conformity – deklaracja zgodności; *w niektórych ➤ programach UE*: *deklaracja podpisywana przez osoby odpowiedzialne za projekt, w której potwierdzają, że wszystkie informacje podane w ich raporcie są zgodne ze stanem faktycznym, a dane finansowe odpowiadają faktycznie poniesionym wydatkom*
congress – kongres, zjazd, zgromadzenie
connect – po/łączyć, podłączyć/ać
to connect to the Internet – po/łączyć z Internetem, podłączyć/ać do Internetu
connection – połączenie, podłączenie
Internet connection – połączenie z Internetem
consecutive – kolejny, konsekutywny, następujący/e po sobie, nieprzerwany
consecutive model – model konsekutywny; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli: model etapowego kształcenia nauczycieli*; *consecutive teacher training – etapowe kształcenie nauczycieli*; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli: system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się po zakończeniu kształcenia ogólnego, np. na poziomie podyplomowym*; *por. concurrent teacher training*; **funding for three consecutive years** – finansowanie przez trzy kolejne lata, fundusze na trzy kolejne lata
consent – pozwolenie, zgoda
prior consent – wcześniejsza/uprzednia zgoda (*uzyskana przed rozpoczęciem określonych czynności/działań*); **written consent** – pisemna zgoda;
to give/to grant consent – wyrazić/zać zgodę, z/godzić się na coś; **to obtain consent** – uzyskać/iwać zgodę/pozwolenie
consortium – konsorcjum; *w ➤ programach UE*: *grupa instytucji/organizacji wspólnie składających wniosek o fundusze i/lub realizujących projekt współpracy*
addition of a consortium member – włączenie do konsorcjum dodatkowego członka/dodatkowej instytucji; **composition of the project consortium** – skład konsorcjum projektu; **consortium institution** – instytucja należąca do konsorcjum; **consortium member** – członek konsorcjum, instytucja/organizacja należąca do konsorcjum; **consortium of universities** – konsorcjum uczelni/uczelniane; **non-consortium institution** – instytucja nienależąca do/spoza konsorcjum; **profile of a consortium** – profil/charakterystyka konsorcjum; **withdrawal of a consortium member** – wycofanie się/rezygnacja członka konsorcjum/instytucji należącej do konsorcjum;
to establish a consortium – u/tworzyć konsorcjum; **to join a consortium** – dołączyć/ać do konsorcjum
constraint – ograniczenie
financial constraints – ograniczenia finansowe; **legal constraints** – ograniczenia

prawne; **time constraints** – ograniczenia czasowe

consultancy – doradztwo, konsulting
consultancy costs/consultancy expenses – koszty doradztwa/konsultingu

consultation – konsultacja, narada
consultations with the academic community – konsultacje ze środowiskiem akademickim; **inter-sector consultations** – konsultacje międzyresortowe; **inter-service consultations** – konsultacje międzydepartamentowe/konsultacje wewnętrzne między jednostkami organizacyjnymi (*np. między dyrekcjami Komisji Europejskiej w celu zatwierdzenia listy projektów proponowanych do finansowania*); **public consultations** – konsultacje społeczne;
to conduct/to hold consultations – przeprowadzić konsultacje

consultative – konsultacyjny, doradczy, opiniodawczy; *zob. też advisory*
consultative body – organ konsultacyjny/doradczy/opiniodawczy

consumables – artykuły ulegające zużyciu (*np. papier do kopiarki*)

contact – kontakt, styczność; s/kontaktować (się);
contact details – dane kontaktowe/adresowe; **contact hours** – godziny lekcji/zajęć (*godziny „kontaktu" z nauczycielem, w odróżnieniu od samodzielnej pracy ucznia/studenta np. w bibliotece czy w domu*); *zob. też class hours*; **contact person** – osoba kontaktowa (*odpowiedzialna za kontakty/wyznaczona do kontaktów w danej sprawie*); **contact point** – punkt kontaktowy; **contact seminar** – seminarium kontaktowe (*służące nawiązaniu kontaktów*); **national/regional contact point** – krajowy/regionalny punkt kontaktowy; *w ➤ programach UE*: *jednostka na szczeblu krajowym/regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju/regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*;
to establish contact(s) with potential partners in other countries – nawiązać/ywać kontakty z potencjalnymi partnerami w innych krajach; **to maintain contact** – utrzymywać kontakt(y)

content – zawartość, treść/treści, materiały
Content and Language Integrated Learning (**CLIL**) – zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe; *nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*; **content assessment** – ocena merytoryczna; *w ➤ programach UE*: *ocena naukowych lub dydaktycznych aspektów projektu, np. wpływu projektu na modernizację programów nauczania czy usprawnienie zarządzania szkołą/uczelnią*; **content of the agreement** – treść umowy/porozumienia; **contents** – treści; materiały (*na ogół w odniesieniu do materiałów opracowywanych w formie elektronicznej/w technologii cyfrowej*); **content-related aspects of a project** – merytoryczne aspekty projektu; **contents of a curriculum** – treść/zawartość programu nauczania; *zob. też curricular contents*; **course content**(**s**) – treść/ci kursu/przedmiotu; **curricular contents** – treści programu nauczania/programowe; *zob. też contents of a curriculum*; **digital contents** – materiały cyfrowe (*opracowane w technologii cyfrowej*; *np. materiały cyfrowe do nauki języków obcych*); **learning content** – treść/treści uczenia się; **project content** – treść projektu; **quality contents** – materiały dobrej jakości/na wysokim poziomie

contest – konkurs, zawody; zob. też competition
sporting contest – zawody sportowe; **talent contest** – konkurs talentów;
to compete in a contest – rywalizować w konkursie/zawodach; **to enter a contest** – przystąpić/ępować do konkursu/zawodów; **to hold/to run a contest** – z/organizować, przeprowadzić/ać konkurs/zawody; **to take part in a contest** – uczestniczyć, wziąć/brać udział w konkursie/zawodach

contingency – ewentualność

contingency reserves/contingency funds – rezerwa budżetowa, fundusze/rezerwa na nieprzewidziane wydatki (*np. w projekcie*)

continuation – kontynuacja

declaration of continuation – deklaracja kontynuacji; *w ➤ programach UE*: *deklaracja, w której dana instytucja potwierdza, że będzie nadal uczestniczyć w projekcie, np. w kolejnym roku akademickim/szkolnym*

continuing – stały, ustawiczny, trwający

continuing education – kształcenie ustawiczne; *por. initial education*; **continuing education provider** – organizator/placówka kształcenia ustawicznego; **continuing professional development** – ciągły rozwój zawodowy, ciągłe doskonalenie zawodowe; **continuing vocational education, continuing vocational education and training** (**CVET**), **continuing vocational training** (**CVT**) – ustawiczne kształcenie zawodowe; *por. initial vocational education*

contract – kontrakt, umowa; zawrzeć/ierać z kimś umowę na zrobienie czegoś, zlecić/ać komuś zrobienie czegoś; za/kontraktować

apprenticeship contract – umowa o przyuczenie do zawodu; **breach of a contract** – naruszenie/niedotrzymanie kontraktu/umowy; **conclusion of a contract** – zawarcie kontraktu/umowy; **contract teacher** – nauczyciel kontraktowy (*drugi stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*); **contracting authority** – organ (władz) zlecający/zamawiający, instytucja zlecająca/zamawiająca (*np. taką usługę jak szkolenie*); **contracting party** – strona zawierająca kontrakt/umowę, strona kontraktu/umowy; **duration of a contract** – czas/okres obowiązywania kontraktu/umowy; **employment contract** – umowa o pracę; **full-time contract** – umowa na pełny etat; **full-time employment contract** – umowa o pracę w pełnym wymiarze/na pełnym etacie; **institutional contract** – kontrakt instytucjonalny/uczelniany, umowa instytucjonalna/uczelniana (*zawierana z instytucją, w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*); **language of the contract/contract language** – język kontraktu/umowy; **multi-annual contract** – kontrakt wieloletni, umowa wieloletnia; **part-time contract** – umowa na niepełny etat; **part-time employment contract** – umowa o pracę w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie; **suspension of a contract** – zawieszenie kontraktu/umowy; **termination of a contract** – rozwiązanie/wypowiedzenie kontraktu/umowy; **valid contract** – ważny kontrakt, kontrakt mający moc obowiązującą, ważna umowa, umowa mająca moc obowiązującą;

to award a contract – przyznać/wać kontrakt/umowę; **to break a contract** – z/łamać, zerwać/zrywać, naruszyć/ać kontrakt/umowę, nie dotrzymać/ywać kontraktu/umowy; **to conclude a contract** – zawrzeć/ierać kontrakt/umowę; **to enter into a contract** – zawrzeć/ierać kontrakt/umowę; **to issue a contract** – wydać/wać kontrakt/umowę; **to sign a contract** – podpisać/ywać umowę; **to suspend a contract** – zawiesić/szać kontrakt/umowę; **to terminate a contract** – rozwiązać/ywać, wypowiedzieć/adać kontrakt/umowę;

to contract the assessment of projects out to external experts – zlecić/ać ekspertom z zewnątrz ocenę projektów; to be contracted to assess projects – zawrzeć/ierać umowę na ocenę projektów, zostać/być zatrudnionym (na umowę-zlecenie) do oceny projektów

contracting – zawieranie kontraktów/umów

contractor – kontrahent; kontraktor; *w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja podpisująca kontrakt/umowę, odpowiadająca za zarządzanie funduszami, przygotowanie rozliczeń i sprawozdań finansowych*

project contractor – kontrahent/kontraktor projektu

contractual – kontraktowy, umowny, dotyczący/wynikający z kontraktu/umowy, określony w kontrakcie/umowie

contractual arrangements – ustalenia kontraktowe/dotyczące zawierania kontraktów/umów lub wynikające z kontrak-

tu/umowy; **contractual budget** – budżet określony w kontrakcie/umowie; **contractual ceilings** – limity kontraktowe/określone w kontrakcie/umowie (*np. dotyczące wydatków*); **contractual commitments** – zobowiązania kontraktowe/umowne/wynikające z kontraktu/umowy; **contractual documents** – dokumenty kontraktowe/dotyczące kontraktu/umowy; **contractual obligation** – zobowiązanie kontraktowe/umowne/ wynikające z kontraktu/umowy; **contractual penalty** – kara umowna/określona w kontrakcie/umowie (*np. za niedotrzymanie warunków umowy*); **contractual period** – okres/czas obowiązywania umowy/kontraktu; **contractual provisions** – postanowienia kontraktu/umowy; **contractual rules** – zasady kontraktu/umowy; **contractual value** – wartość kontraktu/umowy; **contractual year** – rok kontraktowy (*niekoniecznie zgodny z rokiem kalendarzowym*)

contribute – przyczynić/ać się (*do czegoś – to sth*); wnieść/osić (*np. udział/wkład*) (*do czegoś – to sth*); wpłacić/ać (*pieniądze na jakiś cel*), wesprzeć/wspierać finansowo

to contribute funds to the project – wpłacić/ać fundusze na projekt/realizację projektu; **to contribute to the achievement of the project objectives** – przyczynić/ać się do osiągnięcia celów projektu

contribution – składka, udział, wkład

contribution from the regular budget of an institution – wkład ze stałego budżetu instytucji; **financial contribution** – wkład finansowy; **in-cash contribution** – wkład gotówkowy (*np. fundusze własne, które dana instytucja wnosi jako dofinansowanie projektu współpracy*); *por. in-kind contribution*; **in-kind contribution** – wkład rzeczowy (*np. nieodpłatne udostępnienie pomieszczeń, laboratoriów czy sprzętu jako wkład danej instytucji w koszty projektu współpracy*); *por. in-cash contribution*

control – kontrola; kontrolować

external control – kontrola zewnętrzna; **financial control** – kontrola finansowa; **internal control** – kontrola wewnętrzna; **quality control** – kontrola jakości

convention – konwencja; zebranie; *w niektórych ➤ programach UE*: „*konwencja*" *to nazwa dokumentu potwierdzającego wypłacenie wynagrodzenia za wykonanie określonej pracy w ramach projektu*

Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European region (**Lisbon Convention**) – Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy (Konwencja Lizbońska). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

conventional – konwencjonalny, tradycyjny

conventional education – kształcenie tradycyjne (*np. w odróżnieniu od kształcenia otwartego i kształcenia na odległość*)

convergence – zbieżność; *zob. też compatibility*

convergence of degree structures/qualifications frameworks – zbieżność struktur studiów/ram kwalifikacji

convergent – zbieżny; zob. też compatible

convergent degree structures/qualifications frameworks – zbieżne struktury studiów/ramy kwalifikacji

conversion – przeliczenie/anie

conversion of actual project costs into euro – przeliczenie faktycznych kosztów projektu na euro; **conversion rate** – kurs przeliczeniowy

convert – przeliczyć/ać

to convert the national currency into euro – przeliczyć/ać krajową walutę na euro

convertible – wymienialny

convertible currency – waluta wymienialna; **non-convertible currency** – waluta niewymienialna

cooperate/co-operate – współpracować

to co-operate with all partners in the planning of a project – współpracować ze wszystkimi partnerami przy planowaniu projektu

cooperation/co-operation – współpraca, współdziałanie

academic cooperation – współpraca akademicka/naukowa/naukowo-dydaktyczna; **bilateral cooperation** – współpraca dwustronna/bilateralna;

cooperation between education authorities in all EU Member States – współpraca między władzami edukacyjnymi we wszystkich państwach członkowskich UE; **cooperation network** – sieć współpracy; **cooperation programme** – program współpracy; **cooperation strategy** – strategia współpracy; **cross-border cooperation** – współpraca ponadgraniczna (*między sąsiadującymi ze sobą krajami*); *zob. też regional cooperation, international cooperation, transnational cooperation, transborder cooperation*; **cross-regional cooperation** – współpraca międzyregionalna; *zob. też regional cooperation*;

decentralised cooperation – współpraca zdecentralizowana (*współpraca na „niższych szczeblach", np. między placówkami edukacyjnymi, w odróżnieniu od współpracy między władzami edukacyjnymi*);

in close cooperation with the local education authorities – w ścisłej współpracy z lokalnymi władzami edukacyjnymi/oświatowymi; **inter-faculty cooperation** – współpraca międzywydziałowa/między wydziałami; **international cooperation** – współpraca międzynarodowa/zagraniczna; *zob. też cross-border cooperation, transborder cooperation, transnational cooperation*; **inter-school cooperation** – współpraca międzyszkolna/między szkołami; **inter-university cooperation** – współpraca międzyuczelniana/między uczelniami;

multilateral cooperation – współpraca wielostronna/multilateralna;

regional cooperation – współpraca regionalna; *współpraca instytucji z jednego regionu lub – jak w niektórych ➤ programach UE – instytucji z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów stanowiących większy region, np. region Zachodnich Bałkanów czy Morza Śródziemnego*; *zob. też cross-border cooperation, transborder cooperation, cross-regional cooperation*;

structured cooperation – zorganizowana/usystematyzowana współpraca; *współpraca prowadzona w ramach pewnej struktury, np. forum tematycznego, komitetu, formalnej umowy*; **sustainable cooperation** – trwała współpraca;

transatlantic cooperation – współpraca transatlantycka; **transborder cooperation** – współpraca ponadgraniczna; *zob. też cross-border cooperation, international cooperation, transnational cooperation*; **transnational cooperation** – współpraca międzynarodowa; *zob. też international cooperation, cross-border cooperation, transborder cooperation*;

university-industry cooperation – współpraca uczelni z przemysłem/przedsiębiorstwami;

to develop cooperation – rozwinąć/jać współpracę; **to encourage cooperation** – zachęcić/ać do współpracy, stymulować współpracę; **to establish cooperation** – nawiązać/ywać współpracę; **to facilitate cooperation** – ułatwić/ać współpracę; **to foster cooperation** – promować, wesprzeć/wspierać, rozwinąć/jać współpracę; **to promote cooperation** – promować współpracę; **to reinforce/to strengthen cooperation** – wzmocnić/wzmacniać, rozszerzyć/ać, pogłębić/ać współpracę; **to support cooperation** – wesprzeć/wspierać współpracę

Cooperation between Higher Education Institutions and Enterprises – Projekty dotyczące współpracy uczelni z przedsiębiorstwami. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*

coordinate/co-ordinate – s/koordynować

coordinating institution – instytucja koordynująca; *w ➤ programach UE: instytucja odpowiedzialna za koordynację projektu finansowanego w ramach danego programu*;

to coordinate a project – koordynować projekt

coordination/co-ordination– koordynacja

local coordination – koordynacja na poziomie lokalnym, *pot*. koordynacja lokalna; *w ➤ programach UE*: *koordynacja działań prowadzonych w danym projekcie współpracy międzynarodowej tylko przez jedną instytucję/instytucję w jednym kraju*; *por. overall co-ordination*; **overall coordination**

– koordynacja całościowa; *w ➤ programach UE*: *koordynacja całego projektu współpracy międzynarodowej, tj. działań realizowanych przez wszystkie instytucje z różnych krajów uczestniczące w danym projekcie; por. local co-ordination*; **project coordination** – koordynacja projektu

coordinator/co-ordinator – koordynator; *w ➤ programach UE: osoba/instytucja odpowiedzialna za zarządzanie projektem, koordynację działań wszystkich instytucji uczestniczących w projekcie współpracy – od złożenia wniosku o fundusze do końcowego raportu z realizacji projektu*; *por. contractor*

departmental coordinator – koordynator wydziałowy/instytutowy (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w obrębie danego wydziału* (*w instytucji*)*/instytutu* (*w uczelni*)); **ECTS departmental co-ordinator** – wydziałowy/kierunkowy koordynator ECTS; **ECTS institutional co-ordinator** – uczelniany koordynator ECTS; **institutional coordinator** – koordynator instytucjonalny/uczelniany (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w całej instytucji/placówce/uczelni*); **project co-ordinator** – koordynator projektu

Copenhagen –

Copenhagen Declaration – Deklaracja Kopenhaska; **Copenhagen Process** – Proces Kopenhaski; *zob. notkę opisową pod hasłem „Proces Brugijsko-Kopenhaski" w części polsko-angielskiej*

copy – egzemplarz, kopia, odpis

certified copy – uwierzytelniona kopia, uwierzytelniony odpis; **hard copy** – wydruk; **paper copy** –kopia/egzemplarz w formie papierowej (*np. wniosku o fundusze; w odróżnieniu od formy elektronicznej*); **readable copy** – czytelna kopia (*np. wniosku o fundusze*); **signed copy** – podpisana kopia

core – rdzeń, podstawa

common core curriculum – wspólna podstawa programowa (*w odniesieniu do programu nauczania*); **core curriculum** – podstawa programowa (*w odniesieniu do programu nauczania*); **core elements** – elementy podstawowe/zasadnicze

correspondence – korespondencja

incoming correspondence – korespondencja przychodząca; **language of correspondence/correspondence language** – język korespondencji; **outgoing correspondence** – korespondencja wychodząca

correspondent – korespondent

national correspondent – krajowy korespondent; *w ➤ programach UE*: *osoba mianowana przez odpowiednie władze w kraju, który uczestniczy w danym programie, odpowiedzialna za rozpowszechnianie informacji i materiałów dotyczących danego programu itp*.

cost – koszt, wydatek; kosztować; sporządzić/ać kosztorys, ustalić/ać koszt; *zob. też expense, expenditure*

academic staff costs – koszty wynagrodzeń kadry akademickiej; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za takie prace jak opracowanie programu nauczania/kursu i materiałów dydaktycznych, prowadzenie wykładów w uczelniach partnerskich itp., finansowane z funduszy projektu*; **accommodation costs** – koszty mieszkania/noclegu/zakwaterowania (*np. w czasie pobytu za granicą*); *zob. też accommodation expenses*; **actual costs** – koszty rzeczywiste/faktyczne (*faktyczne poniesione koszty*); *zob. też real costs*; *por. fixed-rate costs*; **additional travel costs** – koszty dodatkowej/ych podróży; *zob. additional travel*; **administration/administrative costs** – koszty administracyjne/ogólne; **administrative staff costs** – koszty wynagrodzeń pracowników administracyjnych; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za prace administracyjne związane z realizacją projektu, finansowane z funduszy projektu*; **allowable costs** – dopuszczalne koszty; *w ➤ programach UE*: *koszty, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *zob. też eligible costs*; **average cost** – średni/przeciętny koszt;

catering costs – koszty cateringu/usług gastronomicznych (*np. podczas konferencji*); **certification costs** – koszty certyfikacji/wydawania świadectw i/lub dyplomów; **claim for reimbursement of costs** – wniosek o refundację/zwrot kosztów;

communication costs – koszty łączności/(tele)komunikacji (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z łącznością między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*); **consultancy costs** – koszty doradztwa/konsultingu; **cost ceiling** – (górny) limit kosztów, maksymalna wysokość kosztów; **cost item** – pozycja w kosztach; **cost of living** – koszty utrzymania; **cost per item/unit cost** – koszt jednostkowy; **cost-benefit ratio** – stosunek kosztów do korzyści (*np. w projekcie*); **costs declared** – koszty wykazywane/deklarowane (*np. w raporcie*); **costs incurred** – poniesione koszty; **costs of legal proceedings** – koszty postępowania/procesu sądowego; **costs of renting a coach** – koszty wynajmu autokaru; **costs of stay** – koszty pobytu; **cost-sharing** – partycypowanie w kosztach; **cover rate for costs** – wskaźnik pokrycia kosztów, procent pokrywanych (*z grantu/dotacji/ stypendium*) kosztów;

depreciation costs – koszty amortyzacji/amortyzacyjne; **direct costs** – koszty bezpośrednie; *w ➤ programach UE*: *koszty bezpośrednio związane z celami projektu, np. koszty podróży i utrzymania osób wyjeżdżających w ramach wymiany, zakupu/wynajmu sprzętu, podwykonawców, inne koszty*; *por. general/indirect costs*; **dissemination costs** – koszty rozpowszechniania (*np. efektów projektu*); **distribution costs** – koszty rozpowszechniania/rozprowadzania (*np. materiałów dydaktycznych*); **documentation costs** – koszty dokumentacji; **documented costs** – koszty udokumentowane; **eligible costs** – koszty uprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj kosztów, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *zob. też eligible expenditure/expenses, allowable costs*; *por. ineligible costs/expenditure/expenses*; **en-route costs** – koszty ponoszone w trakcie podróży („*w drodze*") (*np. koszty noclegu w przypadku, gdy między dwiema miejscowościami nie ma bezpośredniego połączenia i niemożliwe jest odbycie podróży w sposób ciągły*); **entertainment costs** – koszty reprezentacyjne; *zob. też hospitality costs*; **equipment costs** – koszty sprzętu; *w ➤ programach UE koszty sprzętu obejmują na ogół koszty zakupu i/lub leasingu sprzętu bezpośrednio związanego z realizacją projektu współpracy*; **equipment depreciation costs** – koszty amortyzacji sprzętu; **equipment purchase, insurance, transport and installation costs** – koszty zakupu, ubezpieczenia, transportu i instalacji sprzętu; **estimated costs** – szacunkowe/szacowane koszty; **exchange costs** – koszty wymiany waluty; **extra costs** – koszty dodatkowe (*dodatkowe względem kosztów regularnej działalności*); **extra costs involved in study abroad** – dodatkowe koszty związane ze studiami/kształceniem za granicą;

financial costs – koszty finansowe; **fixed overhead costs** – narzuty; *zob. też fixed overheads*; **fixed-rate costs**/**flat-rate costs** – koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową; *por. actual/real costs*;

general costs – koszty ogólne; *w ➤ programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*; *zob. też indirect costs*; *por. direct costs*;

high cost destination – docelowe miejsce podróży o wysokich kosztach utrzymania; *por. low cost destination*; **hospitality costs** – koszty reprezentacyjne; *zob. też entertainment costs*;

ICT costs – koszty informatyczne/informatyzacji, koszty związane z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych; **indirect costs** – koszty pośrednie; *w ➤ programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*; *zob. też general costs*; *por. direct costs*; **ineligible costs** – koszty nieuprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaje kosztów, których nie można finansować z przyznawanych funduszy*; *zob. też ineligible expenditure/expenses*; *por. eligible costs/expenditure/expenses*; **institutional costs** – koszty ins-

tytucjonalne/uczelniane; *w ➤ programach UE*: *koszty, jakie ponosi szkoła/uczelnia/placówka w związku z przyjmowaniem uczniów, studentów czy nauczycieli z innych szkół/uczelni/placówek lub realizacją projektu współpracy*; **insurance costs** – koszty ubezpieczenia; **Internet access costs** – koszty dostępu do Internetu; **interpreting costs** – koszty tłumaczenia (*tłumaczeń ustnych*); *por. translation costs*; **itemised costs** – wyspecyfikowane/wyszczególnione koszty, specyfikacja/wyszczególnienie kosztów;

living costs – koszty utrzymania/życia; *zob. też living expenses*; **local transport costs** – koszty przejazdów miejscowych; **low cost destination** – docelowe miejsce podróży o niskich kosztach utrzymania; *por. high cost destination*;

maintenance costs – koszty konserwacji i serwisu (*sprzętu*); koszty utrzymania (*osoby*); **operational costs** – koszty operacyjne; organisational costs – koszty organizacyjne; **other costs** – koszty inne/pozostałe; *w ➤ programach UE*: *koszty, które nie zostały uwzględnione w głównych kategoriach kosztów, lub określone rodzaje kosztów, np. koszty podróży w obrębie danego kraju, koszty druku i publikacji materiałów dydaktycznych oraz koszty związane z opłatami bankowymi, stratami wynikającymi z wymiany walut*; **overall project cost** – całkowity koszt projektu; **overhead costs** – koszty/wydatki administracyjne/bieżące/ogólne; *zob. też overheads*;

personnel costs – koszty wynagrodzeń; *zob. też staff costs*; **postage costs** – koszty opłat pocztowych/wysyłki; **preparation costs** – koszty przygotowań/przygotowawcze (*np. koszty przygotowania językowego przed wyjazdem za granicę*); **printing and publishing costs** – koszty druku i publikacji (*np. materiałów dydaktycznych*); **production costs** – koszty produkcji/wytworzenia (*np. materiałów dydaktycznych*); **project cost**(**s**) – koszt(y) projektu; **publication costs**/**publishing costs** – koszty publikacji; **publicity costs** – koszty reklamy (*np. koszty reklamy/ rozpowszechniania informacji o nowych kursach*); **purchase costs** – koszty zakupu;

real costs – koszty rzeczywiste/faktyczne (*faktyczne poniesione koszty*); *zob. też actual costs*; *por. fixed-rate costs*; **replacement costs** – koszty zastępstwa; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za zastępstwa w związku z wyjazdami zagranicznymi nauczycieli*; **running costs** – koszty bieżące; **specification of project costs** – specyfikacja/wyszczególnienie kosztów projektu; **staff costs** – koszty wynagrodzeń; *zob. też personnel costs*; **stationery costs** – koszty materiałów piśmiennych; **study cost**(**s**) – koszt(y) studiów/studiowania/kształcenia; **subsistence costs** – koszty utrzymania; *zob. też subsistence expenses, living costs/expenses*;

teaching costs – koszty nauczania, koszty wynagrodzeń dla nauczycieli; **telecommunications costs** – koszty (tele)komunikacji/łączności; **total cost** – całkowity/łączny koszt; **total project cost** – całkowity koszt projektu; **translation costs** – koszty tłumaczenia (*tłumaczeń pisemnych*); *por. interpreting costs*; **transport costs** – koszty transportu/przejazdów; **travel costs** – koszty podróży; *zob. też travel expenses*;

unit cost/cost per item – koszt jednostkowy;

to bear/**to incur costs** – ponieść/nosić koszty; **to calculate costs** – s/kalkulować, obliczyć/ać, o/szacować koszty; **to contriute to costs** – współfinansować koszty, partycypować w kosztach; **to cover costs** – pokryć/ywać koszty; **to declare costs in a financial statement** – wykazać/ywać koszty w sprawozdaniu finansowym; **to detail**/**to itemise**/**to specify costs** – wyszczególnić/ać koszty; **to estimate costs** – o/szacować koszty; **to increase costs** – zwiększyć/ać koszty; **to inflate costs** – zawyżyć/ać koszty; **to limit costs** – ograniczyć/ać koszty; **to reduce costs** – z/redukować, obniżyć/ać koszty; **to reimburse costs** – z/refundować koszty; **to share costs** – partycypować w kosztach

cost-benefit ratio – stosunek kosztów do korzyści

cost-effective – ekonomiczny, zapewniający efektywne/ekonomiczne wykorzystanie funduszy

cost-effectiveness – efektywność kosztów/nakładów, opłacalność

cost-effectiveness ratio – wskaźnik efektywności kosztów/nakładów

co-tutelage (ang.), **co-tutelle** (fr.) – *w edukacji*: *wspólna opieka dydaktyczna/naukowa, wspólny nadzór dydaktyczny*; *w programie ➤ Erasmus Mundus* (*w którym używa się terminu „co-tutelle"*): *wspólne nadzorowanie studiów doktoranckich przez dwie uczelnie z dwóch różnych krajów, stanowiące podstawę przyznania doktorantowi, który pomyślnie ukończył studia, wspólnego lub podwójnego stopnia doktora przez te dwie uczelnie*

council – rada, zgromadzenie;

Council of Ministers – Rada Ministrów; faculty council – rada wydziału (*w uczelni*); *zob. też faculty board*

Council of Europe (**CoE**) – Rada Europy. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Council of the European Union/**Council of Ministers of the European Union** – Rada Unii Europejskiej/Rada Ministrów Unii Europejskiej. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

counsel – porada, rada; doradzać, radzić

counselling – doradztwo, poradnictwo; *w niektórych kontekstach*: poradnictwo pedagogiczne, poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne, opieka psychologiczna

counselling and guidance – poradnictwo pedagogiczne i zawodowe, poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe; **counselling service** – poradnia pedagogiczna, poradnia pedagogiczno-psychologiczna; **student counselling service** – poradnia pedagogiczna dla uczniów/studentów, poradnia pedagogiczno-psychologiczna dla uczniów/studentów

counsellor – doradca, pedagog szkolny, psycholog szkolny

school counsellor – pedagog szkolny

countersign – kontrasygnować

to countersign a cheque – kontrasygnować czek

country – kraj

acceding countries/accession countries – kraje przystępujące (*np. do UE*); **acceding candidate countries** – przystępujące (*np. do UE*) kraje kandydackie; **applicant country** – kraj kandydujący (*np. do UE*), kraj ubiegający się (*np. o członkostwo w UE*), kraj wnioskujący (*np. o przekazanie dokumentów*); *zob. też candidate country i notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*; **associated country** – kraj stowarzyszony (*np. z UE*);

beneficiary country – kraj-beneficjent;

candidate country – kraj kandydacki/kandydujący (*np. do UE*); *zob. też applicant country i notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*; **CARDS countries** – kraje CARDS (*kraje objęte programem CARDS*); *zob. notki opisowe o zakończonym już programie ➤ CARDS i aktualnym ➤ Instrumencie Pomocy Przedakcesyjnej, który go zastąpił, w części polsko-angielskie;* **country balance** – zrównoważony udział poszczególnych krajów/proporcje udziału poszczególnych krajów (*np. w projektach współpracy*); **country code** – kod kraju (*np. PL – Polska*); **country of destination**/**destination country** – kraj docelowy; *kraj, który stanowi docelowe miejsce podróży np. ucznia, studenta czy nauczyciela*; *zob. też host country, receiving country*; *por. country of origin, home country, sending country*; **country of origin** – kraj pochodzenia; *kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel w ramach wymiany*; *zob. też home country, sending country*; *por. country of destination, host country, receiving country*; *kraj, w którym został wyprodukowany np. sprzęt zakupywany w projekcie*;

eligible country – kraj uprawniony; *w ➤ pro-gramach UE*: *kraj uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. ineligible country*; **EU candidate countries** – kraje kandydujące do UE; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Kraje kandydujące do UE" w części polsko-angielskiej*;

home country – kraj macierzysty; *kraj ojczysty lub stałego pobytu, kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel*; *zob. też country of origin, sending country*; *por. host country, receiving country, country of destination*; **host country** – kraj goszczący; *kraj, do którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel, kraj, który przyjmuje np. ucznia, studenta czy nauczyciela*; *zob. też country of destination, receiving country*; *por. home country, sending country, country of origin*;

ineligible country – kraj nieuprawniony; *w ➤ programach UE*: *kraj, który nie jest uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. eligible country*;

Meda countries – kraje Meda (*kraje basenu Morza Śródziemnego; do 2006 kraje objęte programem MEDA*); *zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ MEDA i ➤ Europejskim Instrumencie Sąsiedztwa i Partnerstwa, który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*;

partner country – kraj partnerski; *w niektórych programach pomocy UE*: *kraj będący beneficjentem pomocy UE*; *zob. też partner state*; **partner country institution/university** – instytucja/uczelnia z kraju partnerskiego; **Phare countries** – kraje Phare (*kraje objęte programem Phare*); *zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Phare i ➤ Instrumencie Pomocy Przedakcesyjnej, który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*;

receiving country – kraj przyjmujący (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też country of destination, host country*; *por. sending country, home country, country of origin*;

sending country – kraj wysyłający (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też country of origin, home country*; *por. receiving country, host country, country of destination*;

signatory country – kraj-sygnatariusz;

Tacis countries – kraje Tacis (*do 2006 r. kraje objęte programem Tacis*); *zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Tacis i ➤ Europejskim Instrumencie Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz ➤ Instrumencie Współpracy Rozwojowej, które go zastąpiły, w części polsko-angielskiej*; **third country** – kraj trzeci; **third-country nationals** – obywatele krajów trzecich

course – kurs (*szkolenie w zakresie określonej specjalności czy wąskiej dziedziny, np. kurs języka obcego – foreign language course, kurs doskonalenia zawodowego/dokształcający – in-service training/retraining course*); przedmiot (*cykl zajęć z danego przedmiotu, np. zajęcia z chemii lub chemia jako przedmiot – chemistry course*); *zob. też subject*; cykl kształcenia (*cykl kształcenia stanowiący większą i zamkniętą całość, np. całe studia kończące się tytułem licencjackim/inżynierskim czy magisterskim – Bachelor's degree course, Master's degree course*); *zob. też programme*

advanced course – kurs na poziomie zaawansowanym/dla zaawansowanych;

Bachelor's degree course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów licencjackich/inżynierskich; studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree programme, undergraduate course/programme, first-cycle programme*; **beginners' course** – kurs dla początkujących;

chemistry course – chemia (*jako przedmiot*), zajęcia z chemii; **compulsory course** – przedmiot obowiązkowy, cykl zajęć obowiązkowych; *zob. też mandatory course*; *por. optional course, elective course*; **compulsory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot obowiązkowy lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też mandatory course unit*; *por. optional course unit, elective course unit*; **course catalogue** – katalog kursów/przedmiotów; **course content**(**s**) – treść/ci kursu/przedmiotu; **course evaluation questionnaire** – ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia (*lista pytań, w odróżnieniu od ankiety jako badania/zbierania opinii – por. survey*); *zob. też course evaluation survey, student evaluation survey*; **course evaluation**

survey – ankietyzacja zajęć dydaktycznych, ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia; *badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć* (*w odróżnieniu od ankiety jako listy pytań – por. questionnaire*); *zob. też student evaluation survey, course evaluation questionnaire*; **course fee** – opłata za kurs, wpisowe; **course load** – wymiar lekcji/zajęć (*dla uczniów/studentów*); *por. teaching load*; **course unit** – jednostka dydaktyczna, przedmiot; *najmniejszy dający się wyodrębnić komponent kursu/programu, np. zajęcia o określonej tematyce jako komponent większego przedmiotu wyodrębnionego w programie nauczania, lub przedmiot jako komponent całego programu*; **cultural preparation course** – kurs przygotowania kulturowego; *w ➤ programach UE*: *kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*;

degree course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów wyższych/kończących się tytułem/stopniem, studia wyższe, studia kończące się tytułem/stopniem; *zob. też degree programme*; **discipline-specific language course** – kurs języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też subject-specific language course*; *por. general language course*;

elective course – przedmiot obieralny/do wyboru, cykl zajęć obieralnych/do wyboru; *zob. też optional course*; *por. compulsory course*; **elective course unit** – obieralna jednostka dydaktyczna (*np. obieralny przedmiot lub obieralne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też optional course unit*; *por. compulsory course unit*; **evening course** – kurs wieczorowy;

fee-paying course – kurs płatny, zajęcia płatne; *por. fee-free course*; **fee-free course**/**free course** – kurs bezpłatny, zajęcia bezpłatne; *por. fee-paying course*; **foreign language course** – kurs języka obcego;

general language course – kurs języka ogólnego; *por. discipline-specific/subject--specific language course*;

immersion course – intensywny kurs języka obcego (*kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*); *zob. też intensive language course*; **induction course** – kurs wprowadzający, zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający/e z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) *zob. też introductory/orientation course*; **in-service training course** – kurs doskonalenia zawodowego; **integrated language course** – zintegrowany kurs języka; kurs języka obcego stanowiący integralną część programu kształcenia lub prowadzony w połączeniu z nauką danego przedmiotu; **intensive course** – kurs intensywny; **intensive language course** – intensywny kurs języka (obcego); *zob. też immersion course*; **intermediate course** – kurs na poziomie średniozaawansowanym/dla średniozaawansowanych; **introductory course** – kurs wstępny/wprowadzający, zajęcia wprowadzające; *zob. też induction course*;

language course – kurs językowy, kurs języka (obcego); **language preparation course** – przygotowawczy kurs językowy, kurs przygotowania językowego; *w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*;

mandatory course – przedmiot obowiązkowy, cykl obowiązkowych zajęć; *zob. też compulsory course*; **mandatory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot obowiązkowy lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też compulsory course unit*; **Master's degree course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów magisterskich; studia magisterskie; *zob. też Master's degree programme, postgraduate course/programme, second-cycle programme*;

non-degree postgraduate course – studia podyplomowe niekończące się tytu-

łem/stopniem (*np. studia podyplomowe w Polsce, które kończą się wydaniem świadectwa*); *zob. też non-degree postgraduate programme*;
optional course – przedmiot fakultatywny/nieobowiązkowy, cykl zajęć fakultatywnych/nieobowiązkowych; *zob. też elective course*; *por. compulsory course*; **optional course unit** – fakultatywna/nieobowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot fakultatywny lub fakultatywne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też elective course unit*; *por. compulsory course unit*; **orientation course** – kurs wprowadzający, zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający/e z krajem, do którego przyjeżdża/wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory course*;
post-diploma course – kurs podyplomowy, cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów podyplomowych, studia podyplomowe; *zob. też postgraduate course, non-degree postgraduate course*;
postgraduate course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studiów II lub III stopnia bądź podyplomowych*), studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studia II lub III stopnia bądź studia podyplomowe*), studia podyplomowe, kurs podyplomowy; *zob. też post-graduate programme, non-degree postgraduate course/programme, second-cycle programme, third-cycle programme, Master's degree course/programme, doctoral degree programme*; *por. undergraduate course/programme*; **preparatory course** – kurs przygotowawczy; **prerequisite course** – kurs/przedmiot obowiązkowo zaliczany/zaliczony wcześniej (*kurs/przedmiot, którego wcześniejsze ukończenie/zaliczenie stanowi warunek dopuszczenia do danego/kolejnego etapu kształcenia, jako element tzw. wymagań wstępnych – zob. też prerequisite*); **professional course** – kurs zawodowy/specjalistyczny;
retraining course – kurs przekwalifikowania zawodowego (*np. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*), kurs doskonalenia zawodowego, kurs dokształcający; *zob. też retraining programme, in-service training course/programme*;
sequence of courses/course sequence – sekwencja/kolejność przedmiotów; **short-cycle course/short-cycle education course** – krótki kurs/cykl kształcenia, studia krótkie (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*); **specialised course/specialist course** – kurs specjalistyczny; **subject-specific language course** – kurs języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też discipline-specific language course*; *por. general language course*;
training course – kurs szkoleniowy, szkolenie;
undergraduate course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów kończących się pierwszym dyplomem/tytułem/stopniem (*studiów I stopnia*), studia kończące się pierwszym dyplomem/tytułem/stopniem (*studia I stopnia*); *zob. też undergraduate programme, first-cycle programme, Bachelor's degree course/programme*; *por. postgraduate course/programme*;
to adapt a course – za/adaptować, przystosować/ywać kurs/przedmiot; **to complete a course** – ukończyć kurs/cykl zajęć, zaliczyć przedmiot; **to complete all courses required for a degree** – zaliczyć wszystkie zajęcia/przedmioty wymagane do uzyskania tytułu/stopnia (*w uczelni*); **to deliver/to offer/to provide/to run courses** – prowadzić kursy; **to develop a course** – opracować/ywać, u/doskonalić kurs/program przedmiotu; **to enrol on a course** – zapisać/ywać się na kurs/zajęcia (*z określonego przedmiotu*); **to fail a course** – nie ukończyć kursu, nie zaliczyć cyklu zajęć/przedmiotu; **to introduce a course** – wprowadzić/ać kurs/cykl zajęć/przedmiot (*np. do oferty szkoleniowej, programu nauczania*); **to pass a course** – ukończyć kurs, zaliczyć cykl zajęć/przedmiot; **to register in a course** – zapisać/ywać się na kurs/zajęcia (*z określonego*

przedmiotu); **to restructure a course** – z/restrukturyzować kurs/program przedmiotu; **to review a course** – ocenić/ać kurs/cykl zajęć/przedmiot; **to take a course** – uczęszczać na kurs/zajęcia (*z określonego przedmiotu*); **to teach a course** – nauczać przedmiotu, prowadzić kurs/cykl zajęć (*jako nauczyciel/szkoleniowiec*); **to withdraw from a course** – z/rezygnować z udziału w kursie/zajęciach (*z określonego przedmiotu*)

coursework – praca w ramach zajęć, prace zadane w ramach przedmiotu, zadane prace; *termin ogólny odnoszący się do wszelkich zadań/zadanych uczniom/studentom prac, które podlegają ocenie, np. wypracowań, prac projektowych, analiz, prac praktycznych, wypowiedzi ustnych i pisemnych*; *zob. też assignment*

to assess coursework – ocenić/ać pracę w ramach zajęć/zadane prace/pracę w ramach zajęć

court – sąd, trybunał

competent court – sąd właściwy

Court of Justice of the European Union – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

cover – okładka; pokrycie (*pieniężne*); ubezpieczenie; zastępstwo; pokryć/wać, przykryć/wać; objąć/obejmować, zawierać; ubezpieczyć/ać

cover rate for costs – wskaźnik pokrycia kosztów, procent pokrywanych (*z grantu/dotacji/stypendium*) kosztów; **insurance cover** – pokrycie ubezpieczeniowe;

to cover the period between 2000 and 2006 – objąć/obejmować okres od 2000 do 2006 r./lata 2000-2006; **to cover costs** – pokryć/wać koszty; **to organise cover for outgoing teaching staff** – z/organizować zastępstwo dla wyjeżdżających nauczycieli

coverage – pokrycie; zasięg, zakres

area coverage/subject area coverage – zakres dziedzin objętych czymś, uwzględnionych lub reprezentowanych w czymś (*np. objętych analizą/badaniami czy współpracą zagraniczną*); **geographical coverage** – zasięg geograficzny; *w ➤ programach UE*: *np. zasięg geograficzny projektów współpracy, tj. miejscowości, obszary, regiony lub kraje, z których instytucje uczestniczą w projektach*

credentials – kwalifikacje, referencje

credit – kredyt; zaliczenie; punkt/punkt zaliczeniowy (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); osiągnięcie (*wyłącznie w kontekście dotyczącym systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*); udzielić/ać kredytu; *zob. też notki opisowe pod hasłami „Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów" i „Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego" w części polsko-angielskiej*

accumulation of credits/**credit accumulation** – akumulacja, z/gromadzenie, zebranie/zbieranie punktów (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia*); gromadzenie osiągnięć (*przez studenta w celu uzyskania dyplomu/tytułu*; *termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); **allocation of credits/credit allocation** – przyporządkowanie/ywanie punktów (*przez osoby odpowiedzialne za dany program/przedmiot/etap kształcenia*); **award of credits**/**credit award** – przyznanie/wanie punktów (uczniom/studentom/słuchaczom);

credit accumulation system – system akumulacji punktów (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia*); system gromadzenia osiągnięć (*przez studenta w celu uzyskania dyplomu/tytułu; termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); **credit level** – poziom punktowanego przedmiotu; **credit system** – system punktowy; *system, w którym uczniowie/studenci/słuchacze muszą uzyskać określoną liczbę punktów, aby zaliczyć*

kolejne semestry/lata studiów/etapy kształcenia i otrzymać świadectwo/dyplom/tytuł/stopień; **credit transfer system** – system transferu/przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami*); system przenoszenia osiągnięć (*między placówkami lub kursami/programami*; *termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); *zob. też credit system*; *por. internal credit system*; **credit type** – rodzaj/typ punktowanego przedmiotu; **credit value** – wartość punktowa (*liczba punktów przyporządkowanych danej jednostce dydaktycznej/przedmiotowi*);

ECTS credit – punkt ECTS; **ECVET credit point** – punkt ECVET; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET) – zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: liczbowe określenie całkowitej wartości efektów kształcenia/uczenia się w ramach danej kwalifikacji i relatywnej wartości ➤ jednostek efektów kształcenia/uczenia się w stosunku do danej kwalifikacji*; **internal credit system** – wewnętrzny system punktowy (*funkcjonujący w obrębie danej jednostki/placówki*); *zob. też credit system*; *por. credit transfer system*; **portability/transferability of credits** – możliwość przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami*); **portable/transferable credits** – punkty, które można przenosić (*między placówkami lub kursami/programami*); **recognition of credits/credit recognition** – uznawanie punktów (*uzyskanych w innej placówce lub w ramach innego kursu/programu*); **transfer of credits/credit transfer** – przeniesienie/noszenie punktów (*między placówkami lub kursami/programami*); przenoszenie osiągnięć (*między placówkami lub kursami/programami*; *termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*);

to accumulate credits – z/gromadzić, zebrać/zbierać punkty, z/gromadzić osiągnięcia; **to allocate credits to each course** – przyporządkować/ywać punkty każdemu przedmiotowi; **to award credits to students** – przyznać/wać punkty studentom; **to gain/to obtain credits** – uzyskać/iwać, otrzymać/ywać, zdobyć/wać punkty; **to recognise credits obtained in another higher education institution** – uznać/wać punkty uzyskane w innej uczelni; **to transfer credits** – przenieść/osić punkty, przenieść/osić osiągnięcia

criterion – kryterium (l. mn. criteria)

assessment criteria/evaluation criteria – kryteria oceny; **award criteria** – kryteria przyznawania; *w ➤ programach UE*: *kryteria przyznawania funduszy*; **common criteria/shared criteria** – wspólne kryteria; **comparable criteria** – porównywalne kryteria; **eligibility criteria** – kryteria poprawności formalnej, kryteria uprawniające do ubiegania się o coś/udziału w czymś; *w ➤ programach UE*: *kryteria uprawniające do ubiegania się o fundusze, które obejmują na przykład: złożenie wniosku w terminie i na odpowiednim formularzu, uwzględnienie we wniosku odpowiedniej liczby współpracujących instytucji z różnych krajów itp.*; *zob. też formal criteria*; **exclusion criteria** – kryteria wykluczające; *w ➤ programach UE*: *kryteria wykluczające osoby/instytucje z udziału w danym programie*; **formal criteria** – kryteria formalne; *zob. też eligibility criteria*; **quality criteria/qualitative criteria** – kryteria jakości/jakościowe; **quantitative criteria** – kryteria ilościowe; **referencing criteria** – kryteria odnoszenia (*np. w Europejskich Ramach Kwalifikacji: kryteria odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*);

selection criteria – kryteria selekcji;

to apply criteria – za/stosować kryteria; **to define criteria** – z/definiować kryteria; **to establish/to lay down criteria** – ustanowić/awiać kryteria; **to fulfill/to meet criteria** – spełnić/ać kryteria; **to respect criteria** – przestrzegać kryteriów

cross-border – ponadgraniczny

cross-border cooperation – współpraca ponadgraniczna (*między sąsiadującymi ze sobą krajami*); *zob. też transborder cooperation, international cooperation, transnational cooperation*

cross-curricular – międzyprzedmiotowy, wykraczający poza zakres danego przedmiotu/programu nauczania dla danego przedmiotu
cross-curricular pathway – ścieżka międzyprzedmiotowa; **cross-curricular project** – projekt międzyprzedmiotowy; **cross-curricular topics** – tematy międzyprzedmiotowe

cross-fertilisation – pobudzanie/stymulowanie rozwoju (*czegoś*) poprzez wymianę myśli/koncepcji

cross-fertilise – pobudzić/ać, stymulować rozwój (*czegoś*) poprzez wymianę myśli/koncepcji

cross-regional – międzyregionalny
cross-regional cooperation – współpraca międzyregionalna; *zob. też regional cooperation*

cultural – kulturalny, kulturowy
cultural awareness and expression – świadomość i ekspresja kulturalna; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **cultural cooperation** – współpraca kulturalna; **cultural differences** – różnice kulturowe; **cultural diversity** – różnorodność kultur/kulturowa (*np. w Europie*); **cultural event** – impreza kulturalna, wydarzenie kulturalne; **cultural exchange** – wymiana kulturalna; **cultural heritage** – dziedzictwo kulturowe; **cultural identity** – tożsamość kulturowa; **cultural preparation** – przygotowanie kulturowe; *w ➤ programach UE*: *wprowadzenie w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*; **cultural preparation course** – kurs przygotowania kulturowego; *w ➤ programach UE*: *kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*

culture – kultura
quality culture – kultura jakości; *zbiór wspólnych, zaakceptowanych i zakorzenionych w kulturze organizacyjnej i systemie zarządzania danej instytucji wzorców jakości, na które składa się m.in. świadomość znaczenia jakości i zaangażowanie w działania związane z jakością, świadomość znaczenia i faktycznie funkcjonujące mechanizmy zbierania danych oraz sprawny system zarządzania jakością*;

Culture – Kultura. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Kultura w części polsko-angielskiej*

currency – waluta
account held in the national currency – konto prowadzone/rachunek prowadzony w walucie krajowej; **convertible currency** – waluta wymienialna; **foreign currency** – waluta obca/zagraniczna; **national currency** – waluta krajowa; **non-convertible currency** – waluta niewymienialna

current – bieżący, aktualny
current problems in the field of education – bieżące/aktualne problemy w dziedzinie edukacji

curricular – programowy, dotyczący programu nauczania
curricular changes – zmiany w programie nauczania, zmiany programowe; **curricular contents** – treści programu nauczania/programowe; *zob. też contents of a curriculum*; **curricular project** – projekt dotyczący programu/programów nauczania (*np. opracowania nowego lub zmiany istniejącego programu nauczania*); **curricular structure** – struktura programu nauczania

curriculum – program nauczania/kształcenia (l. mn. curricula)
common core curriculum – wspólna podstawa programowa; **compatibility of curricula** – kompatybilność/zgodność programów nauczania (*np. programów w dwóch szkołach czy uczelniach*); **contents of a curriculum** – treści programu nauczania/programowe; *zob. też curricular contents*; **core curriculum** – podstawa programowa; **curriculum development** – opracowywanie programu/programów nauczania; **curriculum overhaul** – gruntowny przegląd programu nauczania; **curriculum review** – przegląd/ocena programu nauczania; **dual**

mode curriculum – program nauczania prowadzony/przeznaczony do prowadzenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **joint curriculum development** – wspólne opracowywanie/doskonalenie programu/programów nauczania (*np. przez kilka zespołów, szkół czy uczelni*); **minimum curriculum requirements** – minimum programowe (*minimalne wymogi dotyczące programu nauczania*); **modular curriculum** – modułowy program nauczania;

to adapt a curriculum – dostosować/ywać program nauczania; **to approve a curriculum** – zatwierdzić/ać program nauczania; **to design a curriculum** – za/projektować program nauczania; **to develop a curriculum** – opracować/ywać program nauczania; **to implement a curriculum** – realizować, wdrożyć/ażać program nauczania; **to introduce a curriculum** – wprowadzić/ać program nauczania; **to modernise a curriculum** – z/modernizować, unowocześnić/ać program nauczania; **to restructure a curriculum** – z/restrukturyzować, przebudować/ywać program nauczania; **to review a curriculum** – dokonać/ywać przeglądu/oceny programu nauczania; **to revise a curriculum** – z/rewidować, s/korygować program nauczania; **to test a curriculum** – prze/testować, sprawdzić/ać w praktyce program nauczania; **to update a curriculum** – z/aktualizować program nauczania

Curriculum Development Projects – Projekty dotyczące programów nauczania. *Zob. notkę opisową o programie* ➤ *Erasmus w części polsko-angielskiej*

curriculum vitae (**CV**) – curriculum vitae (CV), życiorys. *Zob. też notkę opisową o europejskim wzorze CV pod hasłem „Europass" w części polsko-angielskiej*

CV ➤ curriculum vitae

CVET ➤ continuing vocational education and training

CVT ➤ continuing vocational training

cycle – cykl; w edukacji: cykl kształcenia; *w odniesieniu do szkolnictwa wyższego: stopień studiów*

cycle descriptor – deskryptor cyklu; *w odniesieniu do szkolnictwa wyższego: ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych cykli/stopni/poziomów studiów*; *zob. też level descriptor*;

first-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata/inżyniera*); *zob. też undergraduate degree, Bachelor's degree*; *por. second-cycle degree, third-cycle degree*; **first-cycle programme** – studia pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określane również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate programme, Bachelor's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. second-cycle programme, third-cycle programme, postgraduate programme*; **first-cycle student** – student studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określanych również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate student*; *por. second-cycle student, third-cycle student*;

long-cycle programme/long-cycle Master's degree programme – w Polsce: jednolite studia magisterskie (*odbywane po uzyskaniu świadectwa maturalnego*); *zob. też Master's degree programme*; *por. second-cycle programme*;

second-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu magistra*); *zob. też postgraduate degree*, *Master's degree*; *por. first-cycle degree, third-cycle degree*; **second-cycle programme** – studia drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce określane również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/inżynierskich*); *zob. też postgraduate programme, Master's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. first-cycle programme, third-cycle programme, long-cycle programme, undergraduate programme*; **second-cycle student** – student studiów drugiego stopnia/II stopnia

(*w Polsce określanych również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/inżynierskich*); *zob. też postgraduate student*; *por. first-cycle student, third-cycle student*; **short-cycle course**/**programme, short-cycle education course**/**programme** – krótki kurs/cykl kształcenia, studia krótkie (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*);
third-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce odpowiadający stopniowi naukowemu doktora*); *zob. też postgraduate degree, doctoral degree*; *por. first-cycle degree, second-cycle degree*;
third-cycle programme – studia trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określane również jako studia doktoranckie*); *zob. też postgraduate programme, doctoral programme, two-cycle programmes, three--cycle programmes*; *por. first-cycle programme, second-cycle programme, undergraduate programme*; **third-cycle student** – student studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określanych również jako studia doktoranckie*); *zob. też doctoral student, PhD student; por. first-cycle student, second-cycle student*; **three-cycle programmes** – studia trzystopniowe (*w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie + studia magisterskie + studia doktoranckie*); *zob. też two-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third-cycle programme*; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko-angielskiej*; **two-cycle programmes** – studia dwustopniowe (*w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie + studia magisterskie*); *zob. też three-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third--cycle programme*; *por. long-cycle* (*Master's degree*) *programme*; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko--angielskiej*

D

daily – dzienny
daily allowance – dieta dzienna (*należność przysługująca na pokrycie kosztów utrzymania i/lub zakwaterowania w podróży służbowej*); *zob. też per diem*; **daily rate** – stawka dzienna (np. wynagrodzeń za pracę w projektach współpracy)
damage – uszkodzenie, szkoda; damages – odszkodowanie
to claim damages – wystąpić/ępować o odszkodowanie
data – dane
analysis of data/**data analysis** – analiza danych; **accurate data** – ścisłe/dokładne dane; **aggregate data** – sumaryczne dane; **available data** – dostępne dane; **bank data** – dane banku, dane konta/rachunku bankowego; **basic data** – podstawowe dane; **comparable data** – porównywalne dane; **complete data** – pełne/kompletne dane; **data bank** – bank danych; **data base** – baza danych; **data collection** – zebranie/zbieranie danych; **data not available** – brak danych; **incomplete data** – niepełne/niekompletne dane; **missing data** – brakujące dane; **personal data** – dane osobowe; **reliable data** – rzetelne/wiarygodne dane; **statistical data** – dane statystyczne;
to analyse data – prze/analizować dane; **to collect**/**to gather data** – zebrać/zbierać dane; **to compare data** – porównać/porównywać dane

date – data, termin
closing date – ostateczny termin (*np. składania wniosków o fundusze na projekty*); **date of commencement/commencement date** – data/termin rozpoczęcia (*np. prac w projekcie, kontraktu*); **date as per postmark** – data według stempla pocztowego; **date of arrival/arrival date** – data/termin przyjazdu; **date of departure/departure date** – data/termin wyjazdu; **date of dispatch/dispatch date** – data wysyłki; **date of return/return date** – data/termin powrotu; **end date** – data/termin zakończenia (*np. prac w projekcie*); **legible date** – czytelna data (*np. na kopercie zawierającej wniosek o fundusze*); **matriculation date** – data przyjęcia na studia; **registration date** – data rejestracji/zapisania/przyjęcia (*np. na kurs, studia, do szkoły*); **start/starting date** – data rozpoczęcia (*np. prac w projekcie*);
to arrange/to fix the date – ustalić/ać datę/termin; **to set the date** – wyznaczyć/ać, określić/ać datę/termin

DCI › Development Cooperation Instrument

deadline – (ostateczny/nieprzekraczalny) termin
application deadline/deadline for the submission of applications – termin składania wniosków/podań; **registration deadline** – termin rejestracji/zapisów (*np. na kurs, studia, do szkoły*); **reporting deadline** – termin składania raportów/sprawozdań; **submission deadline** – termin składania (*np. wniosków o fundusze na projekty*);
to fix/to set the deadline – ustalić/ać termin; **to meet the deadline** – zdążyć w terminie, dotrzymać terminu; **to miss the deadline** – nie zdążyć w terminie, nie dotrzymać terminu; **to respect all deadlines** – przestrzegać, dotrzymać/ywać wszystkich terminów; **to set the deadline** – wyznaczyć/ać, określić/ać termin

dean – dziekan
dean's leave – urlop dziekański (*termin używany w części krajów, w których jęz. angielski nie jest językiem narodowym lub urzędowym, m.in. w Polsce*); *zob. też leave of absence* (*termin oznaczający urlop dziekański w krajach anglojęzycznych*)
dean's office – dziekanat

debate – debata, dyskusja
policy debate – debata/dyskusja polityczna, debata/dyskusja o polityce;
to initiate a debate – za/inicjować debatę/dyskusję; **to have/to hold a debate on educational policy** – prze/prowadzić debatę o polityce edukacyjnej

decentralise – z/decentralizować

decentralised cooperation – współpraca zdecentralizowana (*współpraca na „niższych szczeblach", np. między placówkami edukacyjnymi, w odróżnieniu od współpracy między władzami edukacyjnymi*); **decentralised management of education** – zdecentralizowane zarządzanie edukacją; **decentralised procedure** – procedura zdecentralizowana; *w › programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmują się odpowiednie władze lub agencje w poszczególnych krajach uczestniczących w danym programie*; *por. centralised procedure*

decide – z/decydować, podjąć/ejmować decyzję, rozstrzygnąć/ać

decision – decyzja, postanowienie

decision-maker – decydent, osoba uprawniona do podejmowania decyzji; **decision-making bodies** – organy decyzyjne/podejmujące decyzje; **decision-making procedure** – procedura podejmowania decyzji; **decision-making skills** – umiejętności podejmowania decyzji; **draft decision** – wstępna decyzja, projekt decyzji; **final decision** – ostateczna decyzja;
to appeal against a decision – odwoływać/ywać się od decyzji; **to make/to take a decision** – podjąć/ejmować decyzję

declaration – deklaracja, oświadczenie
declaration of conformity – deklaracja zgodności; *w niektórych › programach UE: deklaracja podpisywana przez osoby odpowiedzialne za projekt, w której potwierdzają, że wszystkie informacje podane w ich raporcie są zgodne ze stanem faktycznym,*

a dane finansowe odpowiadają faktycznie poniesionym wydatkom; **declaration of continuation** – deklaracja kontynuacji; *w ➤ programach UE*: *deklaracja, w której dana instytucja potwierdza, że będzie nadal uczestniczyć w projekcie, np. w kolejnym roku akademickim/szkolnym*; **declaration of honour** – oświadczenie; *w ➤ programach UE*: *oświadczenie, o którego zgodności z prawdą zaręcza się własnym słowem, nie składając dokumentów potwierdzających prawdziwość stwierdzeń, np. co do możliwości współfinansowania projektu współpracy przez daną instytucję*; **declaration of intent** – deklaracja intencji/zamiaru, list intencyjny; *w ➤ programach UE*: *deklaracja wyrażająca np. zamiar rozpoczęcia lub kontynuacji współpracy czy uczestnictwa w danym projekcie współpracy, przedstawiana w formie dokumentu podpisywanego przez władze/szefa instytucji*; *zob. też letter of intent*; **false declaration** – fałszywe/niezgodne z prawdą oświadczenie;

to adopt a declaration – uchwalić/ać deklarację, przyjąć/przyjmować oświadczenie; **to implement a declaration** – wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie deklarację; **to issue a declaration** – wy-dać/wać oświadczenie/deklarację; **to make a declaration** – złożyć/składać oświadczenie; **to sign a declaration** – podpisać/ywać deklarację/oświadczenie

declare – za/deklarować, oświadczyć/ać, ogłosić/ogłaszać; zgłosić/aszać, wykazać/ywać

costs declared – koszty wykazane/ywane (*np. w raporcie*);

to declare on one's honour – oświadczyć/ać (*zaręczając własnym słowem, nie składając dokumentów na potwierdzenie prawdziwości stwierdzeń, np. co do możliwości współfinansowania projektu współpracy przez daną instytucję*); **to declare costs in the financial statement** – wykazać/ywać koszty w sprawozdaniu finansowym

decline – odmówić/odmawiać, odrzucić/ać

to decline responsibility for any damage resulting from the implementation of the project – nie przyjąć/mować, uchylić/ać się od odpowiedzialności za wszelkie szkody wynikające z realizacji projektu

decrease – spadek, zmniejszenie, obniżenie; zmniejszyć/ać, obniżyć/ać; *zob. też reduction, reduce*; *por. growth, increase*

decrease in public expenditure on education – spadek/zmniejszenie wydatków publicznych na edukację;

to decrease public expenditure on education – zmniejszyć/ać wydatki publiczne na edukację

default – niedotrzymanie zobowiązania/umowy, zaniedbanie, uchybienie; nie dotrzymać/ywać zobowiązań/umowy, nie wykonać/ywać umowy

defaulting party – strona niewypełniająca zobowiązań/niedotrzymująca umowy

define – z/definiować, określić/ać, s/precyzować

to define aims of a policy/project – z/definiować, określić/ać cele polityki/projektu; **to define selection criteria** – z/definiować, określić/ać kryteria selekcji

definition – definicja, określenie

defray – pokryć/wać koszty

degree – stopień/stopień naukowy (*np. doktor*), tytuł/tytuł zawodowy (*np. licencjat, inżynier, magister*)

academic degree – tytuł/stopień (*przyznawany przez uczelnię lub placówkę naukową, np. magister, doktor*); **Bachelor's degree** – *w znaczeniu ogólnym*: pierwszy tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów I stopnia*); *w Polsce*: tytuł zawodowy licencjata/inżyniera, licencjat/inżynier; *zob. też first-cycle degree, undergraduate degree*; **Bachelor's degree course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów licencjackich/inżynierskich; studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree programme, undergraduate course/programme, first-cycle programme*; **Bachelor's degree programme** – studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree course, undergraduate course/programme, first-cycle programme*; **Bachelor's degree thesis** – praca licencjacka/inżynierska;

comparable degrees – porównywalne stopnie/tytuły;

D

degree-awarding institution – instytucja/uczelnia nadająca tytuł/stopień, instytucja/uczelnia wydająca dyplom ukończenia studiów; **degree course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów wyższych/kończących się tytułem/stopniem, studia wyższe, studia kończące się tytułem/stopniem; *zob. też degree programme*; **degree holder** – posiadacz tytułu/stopnia; **degree programme** – studia kończące się tytułem/stopniem, studia wyższe; *zob. też degree course*; **degree structure** – struktura studiów, struktura tytułów/stopni; *zob. też structure of degree programmes*; **degree programme requirements** – standardy kształcenia (*zbiór reguł kształcenia na studiach wyższych w rozumieniu przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego, które obowiązują w 2010 r.*); *zob. też national standards*; **double degree** – podwójny tytuł/stopień/dyplom; *dwa oficjalne uznawane dyplomy wydawane przez dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy obydwu uczelni/instytucji; oznacza to, że obydwie uczelnie uznają tę część studiów, którą student odbył w drugiej uczelni*; *por. joint degree, multiple degree*;

first-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata/inżyniera*); *zob. też undergraduate degree, Bachelor's degree*; *por. second-cycle degree, third-cycle degree*;

home degree – tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji macierzystej; *por. host degree*; **host degree** – tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*); *por. home degree*;

joint degree – wspólny tytuł/stopień/dyplom; *jeden oficjalnie uznawany dyplom wydawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom wydawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje*; *oznacza to, że wszystkie uczelnie/instytucje uznają tę część studiów, którą student odbył w innej uczelni/instytucji lub innych uczelniach/instytucjach*; *por. double degree, multiple degree*;

Master's degree – w znaczeniu ogólnym: drugi tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów II stopnia*) lub tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu jednolitych studiów magisterskich; *w Polsce*: tytuł zawodowy magistra, magisterium; *zob. też second-cycle degree, postgraduate degree*; **Master's degree course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów magisterskich; studia magisterskie; *zob. też Master's degree programme, postgraduate course/programme, second-cycle programme*; **Master's degree programme** – studia magisterskie; *zob. też Master's degree course, postgraduate course/programme, second-cycle programme*; **Master's degree thesis** – praca magisterska; **multiple degree** – wielokrotny dyplom; *więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy wydawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy wszystkich tych uczelni/instytucji*; *oznacza to, że wszystkie uczestniczące uczelnie/instytucje uznają tę część studiów, którą student odbył w pozostałych uczelniach/instytucjach*; *por. double degree, joint degree*;

non-degree postgraduate course/programme – studia podyplomowe niekończące się tytułem/stopniem (*np. studia podyplomowe w Polsce, które kończą się wydaniem świadectwa*);

postgraduate degree – drugi lub kolejny tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów (*studiów II lub III stopnia*) odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu magistra lub stopniowi naukowemu doktora*); *zob. też second-cycle*

degree, third-cycle degree, Master's degree, doctoral degree; *por. undergraduate degree*;
second-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu magistra*); *zob. też postgraduate degree, Master's degree*; *por. first-cycle degree, third-cycle degree*;
third-cycle degree – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce odpowiadający stopniowi naukowemu doktora*); *zob. też postgraduate degree, doctoral degree*; *por. first-cycle degree, second-cycle degree*;
undergraduate degree – pierwszy tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów I stopnia*) (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata/inżyniera*); *zob. też first--cycle degree, Bachelor's degree*; *por. postgraduate degree*;
to award/to confer a degree – przyznać/wać stopień/tytuł; **to have/to hold a degree** – posiadać/mieć stopień/tytuł; **to gain/to obtain/to be awarded a degree** – otrzymać/wać, uzyskać/iwać stopień/tytuł; **to recognise a degree obtained in another country** – uznać/wać stopień/tytuł uzyskany w innym kraju

delay – opóźnienie, zwłoka; opóźnić/ać, odwlec/kać
delay in payment – zwłoka w płatności/zapłacie; **delay in the performance of an agreement/obligations/tasks/work** – zwłoka/opóźnienie w wykonaniu umowy/zobowiązań/zadań/pracy; **without delay** – bez zwłoki, bezzwłocznie;
to delay a payment – zwlekać z płatnością/zapłatą, opóźniać płatność/zapłatę

deliver – doręczyć/ać, dostarczyć/ać, przekazać/ywać; wygłosić/aszać; po/prowadzić
to deliver a course – po/prowadzić kurs; **to deliver a lecture** – po/prowadzić, wygłosić/szać wykład; **to deliver a project application in person** – doręczyć/ać wniosek/zgłoszenie osobiście; **to deliver equipment** – dostarczyć/ać sprzęt

delivery – dostawa, doręczenie/anie, dostarczenie/anie, przekazanie/ywanie; wygłoszenie/aszanie; prowadzenie
delivery by post/by courier/by electronic mail – przekazanie/ywanie, dostarczenie/anie (*np. wniosku o fundusze*) pocztą/przez kuriera/pocztą elektroniczną; **delivery mechanism** – tryb prowadzenia kształcenia (*np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub prowadzone w systemie kształcenia na odległość*); *zob. też method of delivery/delivery method, mode of delivery/delivery mode*; **delivery of courses/lectures** – po/prowadzenie kursów/wykładów; **delivery of equipment/equipment delivery** – dostawa/dostarczenie sprzętu; **dual mode delivery** – prowadzenie kształcenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **method of delivery/delivery method** – metoda prowadzenia kształcenia (*np. oparta na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*); *zob. też delivery mechanism, mode of delivery/delivery mode*; **mode of delivery/delivery mode** – tryb prowadzenia kształcenia (*np. oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*); *zob. też delivery mechanism, method of delivery/delivery method*

demonstrate – za/demonstrować, dowodzić, udowodnić/wadniać, wykazać/ywać

demonstration – demostracja, prezentacja
demonstration project – projekt prezentacyjny (*np. mający na celu sprawdzenie i zaprezentowanie innowacyjnej technologii, która nie jest wdrażana bezpośrednio w wyniku projektu współpracy, ale może być zastosowana na szerszą skalę w przyszłości*)

depart – odejść/chodzić, odjechać/żdżać, odstąpić/ępować

department – departament, wydział, dział, sekcja; ministerstwo; instytut (*w uczelni*)
department of mathematics – instytut matematyki (*w uczelni*); **government department** – ministerstwo (*np. w Wielkiej Brytanii*); **human resources department/personnel department** – departament/wydział kadr (*np. w ministerstwie*)

departmental – instytutowy, dotyczący departamentu/wydziału (*w instytucji*) lub instytutu (*w uczelni*)
departmental co-ordinator – koordynator wydziałowy/instytutowy (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w obrębie danego wydziału/instytutu*); **departmental level** – poziom/szczebel wydziału/instytutu; **departmental project** – projekt wydziałowy/instytutowy, projekt prowadzony przez wydział/instytut (*np. w odróżnieniu od projektów, które angażują całą instytucję/placówkę/uczelnię*); **ECTS departmental co-ordinator** – wydziałowy/kierunkowy koordynator ECTS;

departure – odjazd, wyjazd; odejście; odchylenie, odstępstwo, naruszenie
date of departure/departure date – data/termin wyjazdu; **departure from the terms and conditions of the contract** – odstępstwo od warunków kontaktu/umowy; **pre-departure orientation activities** – przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory/orientation course*; **pre-departure training** – szkolenie przedwyjazdowe

depreciation – amortyzacja (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*), odpis amortyzacyjny
depreciation costs – koszty amortyzacji/amortyzacyjne; **depreciation factor** – współczynnik amortyzacji; **depreciation rate** – stopa amortyzacji, stawka amortyzacyjna; **equipment depreciation costs** – koszty amortyzacji sprzętu

descriptor – deskryptor
cycle descriptor – deskryptor cyklu; *w odniesieniu do szkolnictwa wyższego: ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych cykli/stopni/poziomów studiów*; *zob. też level descriptor*; **level descriptor** – deskryptor stopnia/poziomu; *ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych poziomów kształcenia*

design – szkic, projekt, wzór, konstrukcja; za/projektować, na/szkicować, sporządzić/ać plan/projekt (*czegoś*)
project design – szkic/koncepcja/konstrukcja projektu;
to design a curriculum – za/projektować, opracować/ywać program nauczania; **to design a policy** – za/projektować, nakreślić/ać, opracować/ywać politykę; **to design a project** – za/planować, s/konstruować projekt, opracować/ywać koncepcję projektu

designate – wyznaczyć/ać, desygnować, mianować
to designate (*sb*) **as the country's representative** – desygnować, wyznaczyć/ać (*kogoś*) na przedstawiciela kraju

desk – biurko, ławka; biurowy
desk monitoring – monitoring/monitorowanie na podstawie materiałów i dokumentów (*dosł. monitorowanie zza biurka*); *w ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na podstawie raportów i innych dokumentów, które składają osoby/instytucje odpowiedzialne za projekty*; *por. field monitoring, in-situ/on-site monitoring*; **information desk** – punkt informacyjny, stanowisko informacji, informacja (*punkt/stanowisko informacji*)

destination – cel/docelowe miejsce podróży, miejsce przeznaczenia, stacja docelowa
country of destination/destination country – kraj docelowy; kraj, który stanowi docelowe miejsce podróży np. ucznia, studenta czy nauczyciela; *zob. też host country, receiving country*; *por. country of origin, home country, sending country*; **high/low cost destinations** – docelowe miejsca podróży o wysokich/niskich kosztach utrzymania

detail – szczegół; details – szczegóły, (szczegółowe) dane/informacje
bank details – dane banku, dane konta/rachunku bankowego; **contact details** – dane kontaktowe/adresowe

develop – rozwinąć/jać, pogłębić/ać, u/doskonalić, s/tworzyć, opracować/ywać

to develop a course – opracować/ywać, udoskonalić/ać kurs/program cyklu zajęć; **to develop a curriculum** – opracować/ywać, u/doskonalić program nauczania; **to develop teaching materials/teaching methods/assessment tools/indicators** – opracować/ywać, u/doskonalić materiały dydaktyczne/metody nauczania/narzędzia oceny/wskaźniki; **to develop a work plan** – opracować/ywać plan pracy; **to develop cooperation** – rozwinąć/jać, pogłębić/ać, rozszerzyć/ać współpracę; **to develop knowledge** – rozwinąć/jać, pogłębić/ać wiedzę

development – rozwój, rozwijanie, doskonalenie, tworzenie, opracowanie/ywanie

career development – przebieg pracy zawodowej, rozwój kariery (zawodowej); **continuing professional development** – ciągły rozwój zawodowy, ciągłe doskonalenie zawodowe; **curriculum development** – opracowywanie, u/doskonalenie programu/programów nauczania;

development of teaching materials – przygotowanie/ywanie, opracowanie/ywanie materiałów dydaktycznych; **development of courses/curricula** – opracowanie/ywanie, u/doskonalenie kursów/programów nauczania; **development plan** – plan rozwoju; **development strategy** – strategia rozwoju;

faculty/university development plan – plan rozwoju wydziału/uczelni;

human resources development – rozwój zasobów ludzkich;

institutional development – rozwój instytucjonalny; *zob. też institution building*;

institutional development plan (**IDP**) – plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni; *w niektórych ➤ programach UE*: *plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*; **institutional development strategy** – strategia rozwoju instytucjonalnego, strategia rozwoju instytucji/placówki/uczelni;

joint curriculum development – wspólne opracowywanie/doskonalenie programu/programów nauczania (*np. przez kilka zespołów, szkół czy uczelni*);

personal development – rozwój indywidualny, rozwój osobowy; **professional development** – rozwój zawodowy, doskonalenie zawodowe;

staff development – rozwój/doskonalenie kadry; **sustainable development** – trwały rozwój;

technological development – rozwój techniki;

to encourage/to stimulate the development of cooperation – stymulować rozwój współpracy, zachęcić/ać do rozwijania współpracy; **to ensure development** – zapewnić/ać rozwój; **to facilitate the development of new methods** – ułatwić/ać opracowywanie nowych metod; **to hinder/to inhibit the development of creative thinking** – utrudnić/ać rozwój kreatywnego myślenia; **to prevent the development of basic skills** – uniemożliwić/ać rozwój podstawowych umiejętności; **to promote/to support the development of innovative curricula** – promować, wesprzeć/wspierać opracowywanie innowacyjnych programów nauczania

Development Cooperation Instrument – Instrument Współpracy Rozwojowej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Development of Innovation/Development of Innovation Projects – Opracowywanie Innowacji/Projekty dotyczące opracowywania innowacji. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

DG ➤ Directorate General

diagonal – ukośny

diagonal transfer – transfer ukośny; *w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych ➤ programów UE*: *przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do innej pozycji w budżecie, np. z kosztów ogólnych do kosztów osobowych, w celu pokrycia kosztów innego rodzaju działań*; *por. horizontal transfer*

dialogue – dialog

dialogue between nations – dialog między narodami; **intercultural dialogue** –

dialog międzykulturowy; **social dialogue** – dialog społeczny;
to promote/to foster/to support dialogue – promować, poprzeć/ierać, wesprzeć/wspierać dialog; **to initiate dialogue** – za/inicjować dialog; **to strengthen dialogue** – wzmocnić/acniać, pogłębić/ać dialog

difference – różnica
cultural differences – różnice kulturowe; **differences in teaching approaches** – różnice w podejściach dydaktycznych/pedagogicznych

difficulty – trudność
learning difficulties – trudności w nauce-/z uczeniem się

digital – cyfrowy
digital competence – kompetencje cyfrowe/kompetencje informatyczne; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **digital contents** – materiały cyfrowe (opracowane w technologii cyfrowej; np. materiały cyfrowe do nauki języków obcych); **digital divide** – przepaść cyfrowa; *wykluczenie ze społeczeństwa/marginalizacja niektórych osób lub grup społecznych wynikająca z tego, że – na przykład ze względu na brak dostępu lub ograniczony dostęp do sprzętu i oprogramowania komputerowego i/lub brak umiejętności obsługi komputera – nie są one w stanie czerpać w pełni korzyści, jakie oferują technologie informacyjno-komunikacyjne i Internet w społeczeństwie wiedzy*; **digital illiteracy** – analfabetyzm cyfrowy; *por. digital literacy*; *zob. też definicję alfabetyzmu cyfrowego pod tym hasłem*; **digital literacy** – alfabetyzm cyfrowy; *umiejętność korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*; *por. digital illiteracy*; **digital technologies** – technologie cyfrowe

dimension – wymiar; rozmiar
European dimension of education – europejski wymiar edukacji/kształcenia; *zob. też notkę opisową pod hasłem „wymiar europejski" w części polsko-angielskiej*; **intercultural dimension** – wymiar międzykulturowy (*np. kształcenia*); **transnational dimension** – wymiar ponadnarodowy/międzynarodowy;
to reinforce/to strengthen the European/transnational dimension – wzmocnić/acniać, pogłębić/ać wymiar europejski/międzynarodowy

diploma – dyplom; *zob. też degree*

college diploma – dyplom kolegium; **diploma of higher education/higher education diploma** – dyplom ukończenia studiów wyższych; **foreign diploma** – dyplom zagraniczny; **national diploma** – dyplom państwowy; **recognition of diplomas** – uznawanie dyplomów; **university diploma** – dyplom uniwersytetu/uniwersytecki;
to award/to confer a diploma – przyznać/wać, nadać/wać dyplom; **to have/to hold a diploma** – mieć/posiadać dyplom; **to issue a diploma** – wydać/wać, wystawić/ać dyplom; **to gain/to obtain/to receive/to be awarded a diploma** – otrzymać/ywać, uzyskać/iwać dyplom

Diploma Supplement – Suplement do dyplomu. *Zob. notkę pod hasłem „Europass" w części polsko-angielskiej*

direct – bezpośredni
direct beneficiary – bezpośredni beneficjent; *w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja bezpośrednio korzystająca z efektów projektu*; **direct costs** – koszty bezpośrednie; *w ➤ programach UE*: *koszty bezpośrednio związane z celami projektu, np. koszty podróży i utrzymania osób wyjeżdżających w ramach wymiany, zakupu/wynajmu sprzętu, podwykonawców, inne koszty*; *por. general/direct costs*

directive – dyrektywa, wytyczna; zalecenie, zarządzenie; *„dyrektywa" w UE*: *jeden z rodzajów aktów prawnych wydawanych przez instytucje UE*

director – dyrektor
director general – dyrektor generalny

directorate – dyrektoriat, dyrekcja
Directorate General (**DG**) – Dyrekcja Generalna (DG). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*. **Directorate General**

Education and Culture – Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

directory – informator, katalog, lista/wykaz (*nazw, nazwisk, instytucji zwykle w porządku alfabetycznym*)

directory of higher education institutions – informator o uczelniach, katalog uczelni

disability – niepełnosprawność, upośledzenie, niezdolność, inwalidztwo

learning disability – trudności/problemy z przyswajaniem wiedzy

disabled – niepełnosprawny, upośledzony

disadvantaged – upośledzony, defaworyzowany, znajdujący się w niekorzystnej sytuacji (*w odniesieniu do osób/grup/instytucji znajdujących się w niekorzystnym położeniu w porównaniu z innymi*)

disadvantaged because of geographical location – defaworyzowany/upośledzony ze względu na położenie geograficzne (*np. lokalizację placówki czy miejsce zamieszkania osoby*); **disadvantaged because of personal disability** – defaworyzowany ze względu na niepełnosprawność; **disadvantaged groups** – grupy defaworyzowane/upośledzone; **disadvantaged learners/pupils/students** – słuchacze/uczniowie/studenci defaworyzowani/upośledzeni (*np. uczniowie mający trudniejszy dostęp do programów współpracy czy studiów w uczelni ze względu na niepełnosprawność, zamieszkanie w odległych obszarach wiejskich itp.*)

disburse – wydatkować, wyłożyć/wykładać (*pieniądze*)

to disburse project funds – wydatkować fundusze projektu

disbursement – wydatek, wydatkowanie, rozchód, wypłata

commitment and disbursement of funds – kontraktowanie i wydatkowanie funduszy; **disbursement rate** – wskaźnik wydatkowania funduszy; *w ➤ programach UE*: *procent funduszy faktycznie wydanych z przyznanego budżetu*

discharge – wykonywanie/wywiązywanie się (*z obowiązków/zobowiązań*); wykonać/ywać (*obowiązki*), wywiązać/ywać się (*ze zobowiązań*)

to discharge contractual obligations – wykonać/ywać obowiązki wynikające z kontraktu/umowy, wywiązać/ywać się ze zobowiązań wynikających z kontraktu/umowy

disciplinary – dyscyplinarny

disciplinary board/disciplinary committee – komisja dyscyplinarna; **disciplinary appeals board/disciplinary appeals committee** – odwoławcza komisja dyscyplinarna

discipline – dyscyplina (jako dział/gałąź nauki, dziedzina wiedzy oraz karność)

discipline-specific language course – kurs języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też subject-specific language course*; *por. general language course*

discrimination – dyskryminacja

gender discrimination/sex discrimination – dyskryminacja ze względu na płeć; **race discrimination/racial discrimination** – dyskryminacja rasowa; **religious discrimination** – dyskryminacja religijna;

to combat/to fight discrimination at/in school – walczyć z dyskryminacją/zwalczać dyskryminację w szkole; **to experience discrimination** – doświadczyć/ać dyskryminacji

dispatch – wysyłka (*np. wniosku o fundusze*)

date of dispatch – data wysyłki; **proof of dispatch** – dowód wysyłki/nadania

dispute – spór

amicable settlement of a dispute between project partners – polubowne rozstrzygnięcie sporu między partnerami projektu; **dispute arising from the interpretation of the contractual provisions** – spór wynikający z interpretacji postanowień kontraktu/umowy;

to enter into a dispute with the project contactor – wszcząć/ynać spór z kontraktorem projektu; **to have a dispute with the project contractor** – prowadzić spór z kontaktorem projektu; **to settle a dispute amicably** – rozstrzygnąć/ać spór polubownie

disseminate – rozpowszechnić/ać, roz/propagować, szerzyć
to disseminate good practice – rozpowszechnić/ać dobre praktyki; **to disseminate innovation/project outcomes** – rozpowszechnić/ać innowacje/efekty projektu; **to disseminate knowledge** – szerzyć wiedzę
dissemination – rozpowszechnienie/anie, roz/propagowanie, szerzenie
dissemination costs – koszty rozpowszechniania (*np. efektów projektu*); **dissemination of good practice** – rozpowszechnianie dobrych praktyk; **dissemination of innovation/project outcomes** – rozpowszechnianie innowacji/efektów projektu; **dissemination of knowledge** – szerzenie wiedzy
dissertation/**dissertation work** – dysertacja, praca pisemna, rozprawa
distance – dystans, odległość
courses delivered in the distance learning mode/distance education mode – kursy/zajęcia/przedmioty prowadzone w systemie kształcenia na odległość; **distance education** – edukacja/kształcenie na odległość; **distance learning** – uczenie się/kształcenie na odległość; *zob. też e-learning, web-based learning*; *por. classroom-based learning*; **open and distance education/open and distance learning** (**ODL**) – kształcenie otwarte i na odległość
distribute – po/dzielić, rozdzielić/ać, rozprowadzić/ać, rozpowszechnić/ać
to distribute funds between project partners – rozdzielić/ać fundusze między partnerów projektu; **to distribute project publications** – rozpowszechnić/ać publikacje projektu/opracowane w projekcie
distribution – rozdział, rozdzielenie/anie, dzielenie, podział; rozkład; rozpowszechnienie/anie
budget distribution – rozkład/podział budżetu; **distribution by area/area distribution** – rozłożenie/rozkład (*np. stypendiów czy projektów współpracy*) według dziedzin/w podziale na dziedziny; **distribution costs** – koszty rozpowszechniania/rozprowadzania (*np. materiałów dydaktycznych czy informacyjnych*); **distribution of funds between project partners** – podział/rozdział funduszy między partnerami projektu; **geographical distribution** – rozkład geograficzny/rozmieszczenie geograficzne; *w ➤ programach UE*: *np. rozkład projektów współpracy w podziale na kraje lub regiony*
diversification – urozmaicenie, zróżnicowanie
diversification of learning pathways – zróżnicowanie ścieżek edukacyjnych/kształcenia/uczenia się
diversify – z/różnicować, poszerzyć/ać zakres, urozmaicić/ać
diversified learning pathways – zróżnicowane ścieżki edukacyjne/kształcenia/uczenia się;
to diversify learning pathways – z/różnicować ścieżki edukacyjne/kształcenia/uczenia się
diversity – rozmaitość, różnorodność; urozmaicenie, bogactwo
cultural diversity – różnorodność kulturowa/kultur; **cultural diversity of Europe** – różnorodność kulturowa/bogactwo kulturowe Europy; **diversity of education systems in Europe** – różnorodność systemów edukacji w Europie; **linguistic diversity** – różnorodność językowa/języków;
to decrease diversity – zmniejszyć/ać różnorodność; **to increase diversity** – zwiększyć/ać różnorodność; **to maintain**/**to preserve diversity** – utrzymać/ywać, zachować/ywać różnorodność; **to promote diversity** – promować różnorodność, sprzyjać różnorodności
divide – po/dzielić, rozdzielić/ać, dzielić się
to divide tasks between project partners – rozdzielić/ać zadania pomiędzy partnerów projektu
division – dzielenie, podział; dział, sekcja, wydział
division of tasks/task division – podział zadań (*np. związanych z realizacją projektu współpracy*); **division of tasks between project partners** – podział zadań/prac między partnerami projektu
doctor – doktor (*jako stopień*); lekarz
doctoral – doktorancki, doktorski

Doctoral Candidate Agreement – Umowa ze studentem studiów doktoranckich/z doktorantem; *w programie ➤ Erasmus Mundus*: *umowa pomiędzy konsorcjum uczelni prowadzących wspólne studia doktoranckie a doktorantem, która obejmuje uzgodnienia w sprawach akademickich, finansowych i administracyjnych związanych z udziałem doktoranta w studiach oraz ew. warunki przyznania i korzystania ze stypendium*; **doctoral degree** – stopień doktorski; *w Polsce*: stopień naukowy doktora; **doctoral programme** – studia doktoranckie; *zob. też PhD programme, third-cycle programme*; **doctoral student** – student studiów doktoranckich, doktorant; *zob. też PhD student, third-cycle student*; **doctoral thesis** – praca doktorska

doctorate – doktorat; *zob. też doctoral degree*

document – dokument; u/dokumentować

contractual documents – dokumenty kontraktowe/dotyczące kontraktu/umowy; **fully documented costs** – w pełni udokumentowane koszty; **legal document** – dokument prawny; **supporting documents** – dokumenty potwierdzające/uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją* (*np. umowa o współpracy*) *lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności* (*np. faktury, rachunki*); *zob. też proof of expenditure, proof of payment, supporting documentation/evidence*

documentation – dokumentacja, u/dokumentowanie

documentation centre – centrum/ośrodek dokumentacji; **documentation costs** – koszty dokumentacji; **supporting documentation** – dokumenty potwierdzające/uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją* (*np. umowa o współpracy*) *lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności* (*np. faktury, rachunki*); *zob. też proof of expenditure, proof of payment, supporting documents/evidence*

domestic – krajowy; *zob. też national*; *por. international, transnational*

domestic education market – krajowy rynek edukacyjny; **domestic travel** – podróż krajowa

donor – dawca, donor, donator

donor country – kraj-donor

dormitory/student dormitory – dom akademicki, dom studencki, akademik; *zob. też hall of residence*

double – podwójny, dwukrotny; z/dublować, podwoić/ająć, z/dwoić/ająć

double degree – podwójny tytuł/stopień/dyplom; *dwa oficjalne uznawane dyplomy wydawane przez dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy obydwu uczelni/instytucji; oznacza to, że obydwie uczelnie uznają tę część studiów, którą student odbył w drugiej uczelni*; *por. joint degree, multiple degree*; **double financing/funding** – podwójne finansowanie; *w ➤ programach UE*: *nieuczciwa praktyka polegająca na finansowaniu tych samych działań z dwóch źródeł* (*np. dwóch programów UE*) *i nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*; *zob. też duplication of funding*

download – pobrać/ierać, ściągnąć/ać (*dane z serwera*)

to download application forms – pobrać/ierać, ściągnąć/ać formularze wniosków (*np. ze strony internetowej agencji prowadzącej dany program*)

downward – spadkowy, zniżkowy; *por. upward*

downward revision of the project budget – korekta budżetu projektu w dół; **downward trend in the expenditure on education** – tendencja spadkowa w wydatkach na edukację

draw – na/rysować; draw on – wykorzystać/ywać, korzystać (*z czegoś*); **draw up** – sporządzić/ać

to draw on the experience of previous projects in the same field – wykorzystać/ywać doświadczenia wcześniejszych projektów w tej samej dziedzinie; **to draw up a budget/report** – sporządzić/ać budżet/raport

dropout – odsiew, odpad, odsiew i odpad (*osoby przerywające naukę/porzucające szkołę/uczelnię przed jej ukończeniem*); **drop out** – przerywać naukę/porzucać szkołę/uczelnię przed jej ukończeniem

dropout rate – wskaźnik odsiewu, wskaźnik odpadu (*odsetek przerywających naukę przed jej ukończeniem*); *zob. też rate of early school leavers*; *por. completion rate*; **school dropout** – odpad/odsiew szkolny; **student dropout** – odpad/odsiew studentów;

to drop out after the first year – przerwać/ywać naukę, porzucić/ać szkołę/uczelnię po pierwszej klasie/pierwszym roku

DS Label – certyfikat „DS Label"; *certyfikat przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które wydają Suplement do dyplomu* (*Diploma Suplement, DS*) *w pełni zgodny ze wzorem opracowanym przez Radę Europy, UNESCO i Komisję Europejską. Zob. też notkę opisową o Suplemencie do dyplomu pod hasłem „Europass" w części polsko-angielskiej*

dual – podwójny, dwojaki

dual mode curriculum – program nauczania prowadzony/przeznaczony do prowadzenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **dual mode delivery** – prowadzenie kształcenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **dual mode of delivery** – dwojaki tryb prowadzenia kształcenia (*oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej i w systemie kształcenia na odległość*); **dual training** – kształcenie dualne; *kształcenie łączące kształcenie teoretyczne w placówce edukacyjnej z kształceniem/szkoleniem praktycznym w zakładzie pracy*; *zob. też alternance training*

Dublin Descriptors – Deskryptory dublińskie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

duplicate – kopia, odpis, duplikat; powielić/ać, s/kopiować

grant agreement drawn up in duplicate – umowa dotycząca grantu/dotacji/stypendium sporządzona w dwóch egzemplarzach

duplication – kopiowanie, powielenie

duplication of funding – podwójne finansowanie; *w ➤ programach UE*: *nieuczciwa praktyka polegająca na wykorzystywaniu funduszy z dwóch źródeł* (*np. dwóch programów UE*) *w celu finansowania tych samych działań i nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*; *zob. też double financing/double funding*; **duplication of activities** – powielanie działań; *w ➤ programach UE*: *prowadzenie w kolejnym projekcie z udziałem tej samej grupy partnerów tych samych działań co w poprzednim projekcie lub prowadzenie równolegle tych samych działań w tych samych instytucjach w ramach kilku projektów, np. finansowanych z różnych źródeł, realizowanych pod różnymi nazwami*

duration – czas trwania, okres trwania; *zob. też length*

actual duration of a degree programme/study – faktyczny czas trwania studiów; *por. official duration*; **duration of a contract** – czas/okres obowiązywania kontraktu/umowy; **duration of mobility** – czas trwania/długość wyjazdów; **nominal duration of a degree programme/study** – nominalny czas trwania studiów; *por. actual duration*; **official duration of a degree programme/study** – formalny/oficjalny czas trwania studiów; *por. actual duration*; **project duration** – czas trwania/okres realizacji projektu

duty – obowiązek; cło

customs duties – opłaty celne; **duty hours** – godziny dyżuru/ów (*np. nauczyciela, koordynatora projektu*)

E

EACEA ➤ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

EADTU ➤ European Association of Distance Teaching Universities

EAIE ➤ European Association for International Education

early – wczesny, początkowy
early education/early childhood education – wczesna edukacja; **early childhood education and care** – wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem; **early school leaver** – osoba przerywająca naukę w szkole/porzucająca szkołę przed jej ukończeniem; *w dokumentach UE termin odnoszący się często do osób w wieku 18-24 lata, które przerwały naukę, nie uzyskując średniego wykształcenia, i nie podejmują jej ponownie*

earmark – przeznaczyć/ać
to earmark funds for projects in the field of education – przeznaczyć/ać fundusze na projekty w dziedzinie edukacji

Eastern and Central Europe (**ECE**) – Europa Środkowo-Wschodnia, Europa Środkowa i Wschodnia. *Zob. też Central and Eastern Europe*

Eastern Europe and Central Asia (**EECA**) – Europa Wschodnia i Azja Centralna

EC ➤ European Community

EC programmes/European Community programmes – programy WE/programy Wspólnoty Europejskiej. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Programy Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*

EC Treaty – Traktat o WE ➤ **Treaty establishing the European Community**

ECE ➤ Eastern and Central Europe

economic – ekonomiczny, gospodarczy
economic and social cohesion – spójność gospodarcza i społeczna; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Economic and Social Committee ➤ European Economic and Social Committee

economical – ekonomiczny, oszczędny
most economical fare – najtańsza taryfa

economics – ekonomia
university of economics – uniwersytet ekonomiczny

economy – gospodarka; oszczędność
economy of scale/economies of scale – efekt skali, korzyści skali; obniżenie kosztów jednostkowych poprzez zwiększenie produkcji; *w ➤ programach UE: obniżenie kosztów działań poprzez ich realizację na dużą skalę, np. publikacja materiałów dydaktycznych opracowanych w ramach projektu w dużym nakładzie, co zapewni ekonomiczne wykorzystanie funduszy projektu*

ECSA ➤ European Community Studies Association

ECTS ➤ European Credit Transfer and Accumulation System; *zob. notkę opisową pod hasłem "Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów" w części polsko-angielskiej*
ECTS credit – punkt ECTS; **ECTS departmental coordinator** – wydziałowy/kierunkowy koordynator ECTS; **ECTS grading table** – tabela ocen ECTS; *tabela w Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów służąca przeliczaniu ocen uzyskiwanych przez studentów w uczelni zagranicznej na oceny wystawiane w uczelni macierzystej*; **ECTS institutional coordinator** – uczelniany koordynator ECTS; **ECTS Label** – certyfikat „ECTS Label"; *certyfikat przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które stosują Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów* (*European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS*) *w ramach wszystkich programów studiów zgodnie z przyjętymi w tym systemie zasadami*

ECVET ➤ European Credit System for Vocational Education and Training; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejski System Punktowy dla kształcenia zawodowego" w części polsko-angielskiej*

ECVET credit point/ECVET point – punkt ECVET; *liczbowe określenie całkowitej wartości ➤ efektów kształcenia/uczenia się w ramach danej kwalifikacji i relatywnej wartości ➤ jednostek efektów kształcenia/uczenia się w stosunku do danej kwalifikacji;* **ECVET partnership** – *porozumienie o współpracy partnerskiej ECVET*

EDF ➤ European Development Fund

educate – wy/kształcić, wychować/ywać, edukować

highly educated society/workforce – dobrze wykształcone społeczeństwo/dobrze wykształcona siła robocza

education – edukacja, szkolnictwo, kształcenie, nauczanie, oświata, wykształcenie, wychowanie; pedagogika

access to education – dostęp do nauki/edukacji; **adult education** – edukacja/kształcenie dorosłych; *zob. też adult learning*; **adult education provider** – organizator/placówka kształcenia dorosłych;

basic vocational education – zasadnicze szkolnictwo zawodowe, kształcenie w zasadniczej szkole zawodowej;

civic education – wychowanie obywatelskie; **compensatory education** – kształcenie wyrównawcze; *zob. też compensatory learning, remedial education*; **compulsory education** – kształcenie obowiązkowe; **continuing education** – kształcenie ustawiczne; *por. initial education*; **continuing education provider** – organizator/placówka kształcenia ustawicznego; **continuing vocational education/continuing vocational education and training** (**CVET**)/**continuing vocational training** (**CVT**) – ustawiczne kształcenie zawodowe; *por. initial vocational education and training*; **conventional education** – kształcenie tradycyjne (*w odróżnieniu od kształcenia otwartego i kształcenia na odległość*);

distance education – kształcenie na odległość; *zob. też distance learning*;

early education/early childhood education – wczesna edukacja; **early childhood education and care** – wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem; **education cluster** – klaster edukacyjny; *grupa placówek/instytucji/organizacji, np. zespół szkół, stowarzyszenie zawodowe i przedsiębiorstwa przyjmujące uczniów na praktyki, wspólnie prowadzących kształcenie*; **education level** – poziom kształcenia, szczebel szkolnictwa; *zob. też level of education, educational level*; **education management** – zarządzanie edukacją; **education managers** – kadra kierownicza edukacji/oświaty/placówek edukacyjnych/oświatowych; **education market** – rynek edukacyjny; **education planner** – osoba zajmująca się planowaniem/opracowywaniem planów/strategii w dziedzinie edukacji; **education provider** – organizator/placówka kształcenia, placówka edukacyjna; *zob. też educational establishment/institution*; **education provision** – prowadzenie/organizacja kształcenia; **education staff** – kadra edukacyjna/oświatowa; **education system** – system edukacji; **education level** – poziom kształcenia, szczebel szkolnictwa; *zob. też level of education, educational level*; **education policy** – polityka edukacyjna/oświatowa; *zob. też educational policy*; **education-oriented pre-primary institution** – placówka przedszkolna o charakterze edukacyjnym; **effectiveness of education** – efektywność edukacji/kształcenia; **electronic education** (**e-education**) – edukacja za pomocą mediów elektronicznych; *zob. też electronic learning, web-based learning, distance education/learning*; *por. classroom-based learning*; **expenditure on education** – wydatki/nakłady na edukację/kształcenie;

formal education – kształcenie formalne; *kształcenie prowadzone na ogół w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*

i na ogół prowadzące do certyfikacji; zob. też formal learning; *por. non-formal education/learning, informal education/learning*; **full--time compulsory education** – obowiązek szkolny (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych*); **further education** (**FE**) – *w Wielkiej Brytanii*: termin obejmujący różne formy kształcenia w pełnym i niepełnym wymiarze, na poziomie poniżej szkolnictwa wyższego, dla osób, które przekroczyły już wiek obowiązku szkolnego;
general education – szkolnictwo ogólnokształcące, kształcenie ogólne;
higher education – szkolnictwo wyższe, studia wyższe, kształcenie w uczelni; *zob. też tertiary education*; **higher education institution** – uczelnia; **higher education qualifications** – kwalifikacje (*dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskiwane w szkolnictwie wyższym; **higher education system** – system szkolnictwa wyższego;
informal education – kształcenie nieformalne (*wcześniej: kształcenie incydentalne*); *kształcenie będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nieodbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół niemające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nieprowadzące do certyfikacji*; *zob. też informal learning, incidental learning, experiential learning*; *por. formal education/learning, non-formal education/learning*;
initial education – kształcenie; *„kształcenie" rozumiane jako cały okres kształcenia ogólnego lub zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy*; *zob. też initial training*; *por. continuing education, in-service training*; **initial vocational education**/**initial vocational education and training** (**IVET**) – kształcenie zawodowe; *„kształcenie zawodowe" rozumiane jako cały okres kształcenia zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy*; *zob. też objaśnienie terminu „initial education"*; *por. continuing vocational education and training*; **intercultural education** – edukacja międzykulturowa, kształcenie międzykulturowe; **investment in education** – inwestycja/środki inwestowane w edukację, nakłady na edukację;
level of education – poziom kształcenia, szczebel szkolnictwa; *zob. też education/educational level*; **lower secondary education** – szkolnictwo średnie I stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej I stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia w gimnazjum*);
mainstream education – szkolnictwo ogólnodostępne, kształcenie w szkołach ogólnodostępnych; *por. special education*;
non-formal education – kształcenie pozaformalne (*wcześniej*: *kształcenie nieformalne*); *kształcenie nieprowadzone przez placówkę edukacyjną czy szkoleniową i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*; *zob. też non-formal learning*; *por. formal education/learning, informal education/learning*; **non-public education** – szkolnictwo niepubliczne, kształcenie w placówce niepublicznej;
open and distance education – kształcenie otwarte i na odległość; **open education** – kształcenie otwarte;
participation rate in education › **rate of participation in education;**
part-time compulsory education – obowiązek nauki (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych lub pozaszkolnych*); **physical education** – wychowanie fizyczne;
post-compulsory education – kształcenie ponadobowiązkowe (*po zakończeniu kształcenia obowiązkowego*); **post-secondary education** – szkolnictwo policealne/pomaturalne, kształcenie na poziomie policealnym/pomaturalnym; **pre-primary education**/**pre-school education** – edu-

kacja przedszkolna; **primary education** – szkolnictwo podstawowe, kształcenie w szkole podstawowej; **private education** – szkolnictwo prywatne, kształcenie w placówce prywatnej;

quality education – edukacja/kształcenie wysokiej jakości/na wysokim poziomie; **quality of education** – jakość/poziom edukacji/kształcenia;

rate of participation/participation rate in education – odsetek/procent kształcących się (*na danym poziomie kształcenia, w określonych rodzajach placówek*; *zob. przykłady poniżej*), wskaźnik skolaryzacji; *zob. też enrolment rate*; **rate of participation/participation rate in general/vocational secondary education** – odsetek/procent uczących/kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/zawodowych; **rate of participation/participation rate in continuing education** – odsetek/procent uczestniczących w kształceniu ustawicznym, wskaźnik uczestnictwa w kształceniu ustawicznym; **rate of participation/participation rate in higher education** – odsetek/procent kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach, wskaźnik skolaryzacji;

remedial education – kształcenie wyrównawcze; zob. też compensatory education/learning;

school education – oświata (*szkolnictwo podstawowe i średnie*), edukacja szkolna; **school education subsidy** – subwencja oświatowa; **secondary education** – szkolnictwo średnie, kształcenie w szkole średniej; **self-education** – samokształcenie; *zob. też self-instruction, self-study*; **share of education in public spending/education share of public spending** – udział edukacji w wydatkach publicznych; **special education** – szkolnictwo specjalne, kształcenie w szkołach specjalnych; *por. mainstream education*; pedagogika specjalna; **special needs education** – edukacja/kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami;

target participation in higher education – docelowa liczba/docelowy odsetek kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach, docelowa liczba studentów; **technical education** – kształcenie techniczne, szkolnictwo techniczne; **tertiary education** – szkolnictwo trzeciego szczebla, szkolnictwo wyższe; *zob. też higher education*;

upper secondary education – szkolnictwo średnie II stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia ponadgimnazjalnego, kończącego lub niekończącego się egzaminem maturalnym*);

vocational education – kształcenie zawodowe, szkolnictwo zawodowe;

to complete/to finish education – zakończyć/ukończyć edukację/kształcenie; **to continue education** – kontynuować kształcenie/naukę; **to improve the quality of education** – podnieść/osić poziom/jakość edukacji/kształcenia; **to invest in education** – za/inwestować w edukację; **to modernise education** – z/modernizować edukację/kształcenie; **to provide education** – zapewnić/ać, prowadzić, z/organizować kształcenie

Education and Training 2010 work programme – Program Edukacja i Szkolenie 2010. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (**EACEA**) – Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Education Council – Rada Ministrów Edukacji. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

Education for All (**EFA**) – Edukacja dla wszystkich. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

educational – edukacyjny, oświatowy, dydaktyczny, pedagogiczny, wychowawczy

educational adviser – doradca pedagogiczny; **educational attainment** – (*osiągnięty*) poziom wykształcenia, wykształcenie; **education authorities** – władze edu-

kacyjne/oświatowe; **education authority** – organ władz edukacyjnych/oświatowych; **educational background** – wykształcenie; **educational equipment** – sprzęt dydaktyczny; *zob. też teaching equipment*; **educational establishment** – placówka edukacyjna/oświatowa; *zob. też educational institution*; **educational inspector** – inspektor oświatowy, wizytator; **educational inspectorate** – inspektorat oświaty/oświatowy, kuratorium oświaty; *zob. też local/ regional/national education authorities*; **educational institution** – placówka edukacyjna/oświatowa; *zob. też educational establishment*; **educational level** – poziom kształcenia, szczebel szkolnictwa; *zob. też education level, level of education*; **educational performance** – wyniki/osiągnięcia w nauce (*w odniesieniu do uczniów, studentów, słuchaczy i innych uczących się osób*); *zob. też learning achievements; efektywność edukacji/ kształcenia* (*w odniesieniu do systemu edukacji*); **educational policy** – polityka edukacyjna/ oświatowa; *zob. też education policy*; **educational research** – badania edukacyjne/ pedagogiczne; **educational resources** – pomoce edukacyjne; **educational resource**(**s**) **centre** – ośrodek pomocy edukacyjnych, biblioteka edukacyjna; *zob. też learning resource*(*s*) *centre*; **educational services** – usługi edukacyjne; **educational setting** – środowisko (*otoczenie, kontekst*) edukacyjne/do nauki/kształcenia; **educational software** – oprogramowanie edukacyjne; **educational strand** – nurt kształcenia (*np. nurt ogólny, techniczny, zawodowy w szkolnictwie średnim*);

Open Educational Resources (**OER**) – otwarte zasoby edukacyjne; *bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe* (*np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych*), *które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy naukowców*; **special educational needs** (**SEN**) – specjalne potrzeby edukacyjne

educator – wychowawca

e-education ➤ electronic education

EEA ➤ European Economic Area

EEA countries – kraje EOG. *Zob. notkę opisową o Europejskim Obszarze Gospodarczym w części polsko-angielskiej*

EEC Treaty – Traktat o EWG ➤ **Treaty establishing the European Economic Community**

EECA ➤ Eastern Europe and Central Asia

e-education (**electronic education**) – e-edukacja; *edukacja/kształcenie za pomocą mediów elektronicznych, tj. za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*; *zob. też e-learning*

effect – efekt, konsekwencja, skutek, rezultat, wynik; *zob. też outcome*

cascade effect – efekt kaskadowy; *w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić „kaskadowo" kolejne grupy*; *zob. też multiplier/multiplying effect*; **envisaged effects/expected effects of a project** – przewidywane efekty projektu; **lasting effect** – trwały efekt; **long-term effect** – efekt długofalowy/długoterminowy/długotrwały; **measurable effects of a project** – mierzalne/wymierne efekty projektu; **multiplier effect/multiplying effect** – efekt mnożnikowy; *w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić innych, dzięki czemu efekt szkolenia zostanie „pomnożony"*; *zob. też cascade effect*; **short-term effect** – efekt krótkofalowy/krótkoterminowy; **spin-off effect of a project** – dodatkowa korzyść z projektu, dodatkowy efekt projektu

effective – efektywny, skuteczny, wydajny

effective use of information and communication technologies in education – efektywne wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji

effectiveness – efektywność, skuteczność

effectiveness of education – efektywność edukacji/kształcenia

efficiency – sprawność, operatywność, skuteczność, efektywność

efficient – sprawny, skuteczny, efektywny, wydajny

efficient use of resources – efektywne/racjonalne wykorzystywanie zasobów/środków

EFIL ➤ European Federation for Intercultural Learning

EFTA ➤ European Free Trade Association

EFTA countries – kraje EFTA. *Zob. notkę opisową o Europejskim Stowarzyszeniu Wolnego Handlu w części polsko-angielskiej*

EHEA ➤ European Higher Education Area

EI ➤ European Institute

EIPA ➤ European Institute of Public Administration

EIT ➤ European Institute of Innovation and Technology

e-learning ➤ electronic learning

eLearning – eLearning. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ eLearning i istniejącym obecnie portalu ➤ eLearning w części polsko-angielskiej*

elective – obieralny, wybieralny, do wyboru

elective course – przedmiot obieralny/do wyboru, cykl zajęć obieralnych/do wyboru; *zob. też optional course*; *por. compulsory course*; **elective course unit** – obieralna jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot obieralny lub obieralne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też optional course unit*; *por. compulsory course unit*; **elective subject** – przedmiot obieralny/do wyboru; *zob. też optional subject*; *por. compulsory subject*

electronic – elektroniczny

electronic application – wniosek/zgłoszenie w formie elektronicznej; *por. paper application*; **electronic application form** – formularz wniosku w formie elektronicznej; **electronic education** (**e-education**) – edukacja za pomocą mediów elektronicznych; *zob. też electronic learning*; **electronic learning** (**e-learning**) – uczenie się/kształcenie za pomocą mediów elektronicznych (e-kształcenie) (*za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*); *zob. też web-based learning, distance education/learning*; *por. classroom-based learning*; **electronic submission procedure** – procedura elektronicznego składania wniosków; **electronic submissions** – wnioski składane w formie elektronicznej

eligibility – (formalne) uprawnienia (*do czegoś – for sth*), odpowiednie kwalifikacje

eligibility check – sprawdzanie/ocena poprawności formalnej (*np. wniosków o fundusze w programach UE*); **eligibility criteria** – kryteria poprawności formalnej, kryteria uprawniające do ubiegania się o coś/udziału w czymś; *w ➤ programach UE*: *kryteria uprawniające do ubiegania się o fundusze, które obejmują na przykład*: *złożenie wniosku w terminie i na odpowiednim formularzu, uwzględnienie we wniosku odpowiedniej liczby współpracujących instytucji z różnych krajów itp.*; *zob. też formal criteria*

eligible – odpowiedni, nadający się, uprawniony (*do czegoś – for; do zrobienia czegoś – to do sth*)

eligible activity – działanie uprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj działań, które można finansować z przyznawanych funduszy*; *por. ineligible activity*; **eligible costs/expenditure/expenses** – koszty/wydatki uprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj kosztów, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *zob. też allowable costs*; *por. ineligible costs/expenditure/expenses*; **eligible country** – kraj uprawniony; *w ➤ programach UE*: *kraj uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. ineligible country*; **eligible equipment** – sprzęt uprawniony; *w ➤ programach UE*: *rodzaj sprzętu, który można zakupić z przyznawanych funduszy*; *por. ineligible equipment*; **eligible for funding** – uprawniony do finansowania (*np. działania, koszty*); *w ➤ programach UE*: *działania/koszty, które mogą być finansowane z przyznawanych funduszy*; **eligible institution/organisation** – instytucja/organizacja uprawniona; *w ➤ programach UE*: *instytucja, która jest uprawniona do udziału w da-*

nym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu; *por. ineligible institution*

employ – zatrudnić/ać, użyć/wać
employed – zatrudniony, pracujący; *por. unemployed, self-employed*; **self-employed** – pracujący na własny rachunek

employability – zatrudnialność; *zdolność do/możliwości/szanse znalezienia pracy/zatrudnienia, utrzymania pracy/zatrudnienia i, w razie potrzeby, znalezienia nowej pracy/zatrudnienia*
to enhance/to increase the employability of graduates – zwiększyć/ać zatrudnialność absolwentów; **to ensure employability** – zapewnić/ać zatrudnialność

employee – pracownik/ca, pracownik najemny; *zob. też staff – staff member*
employee opinion survey – ankietyzacja pracowników; *zob. też staff opinion survey*

employer – pracodawca

employment – zatrudnienie, zajęcie, praca
decline/decrease in employment – spadek zatrudnienia; **employment age** – wiek produkcyjny; *zob. też working age*; **employment conditions** – warunki zatrudnienia; **employment contract** – umowa o pracę; **employment level/level of employment** – poziom/stan zatrudnienia, liczba zatrudnionych; **employment market** – rynek pracy; *zob. też labour market*; **employment prospects** – perspektywy/szanse zatrudnienia; **full-time employment** – zatrudnienie w pełnym wymiarze/na pełnym etacie; **full-time employment contract** – umowa o pracę w pełnym wymiarze/na pełnym etacie; **increase in employment** – wzrost zatrudnienia; **part-time employment** – zatrudnienie w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie; **part-time employment contract** – umowa o pracę w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie; **persons in active employment** – osoby czynne zawodowo; **to boost/to increase/to raise employment** – zwiększyć/ać zatrudnienie; **to create/to generate employment** – s/tworzyć miejsca pracy; **to find employment** – znaleźć/znajdywać pracę/zatrudnienie; **to get/to obtain employment** – dostać/wać pracę; **to give/to offer employment** – dać/wać, za/oferować pracę; **to give up employment** – porzucić/ać pracę; **to look for/to seek employment** – szukać/poszukiwać pracy; **to lose employment** – s/tracić pracę; **to take up employment** – podjąć/ejmować pracę

end – koniec; końcowy, ostateczny
end beneficiary – końcowy/ostateczny beneficjent (*np. uczestnik kursów przygotowanych w projekcie*); **end date** – data/termin zakończenia (*np. prac w projekcie*); **end user of project results** – końcowy użytkownik rezultatów projektu; **end-of-term examination** – egzamin semestralny; **end-of-term paper** – praca semestralna, wypracowanie semestralne; **end-of-year report** – raport/sprawozdanie na zakończenie roku

endorse – zatwierdzić/ać, za/aprobować
to endorse a project work programme/project proposal – zatwierdzić/ać program pracy w projekcie/propozycję projektu

endorsement – zatwierdzenie/anie, za/aprobowanie
letter of endorsement/endorsement letter – pismo popierające/zatwierdzające (*np. wyrażające poparcie dla projektu lub potwierdzające gotowość udziału w projekcie bądź wcześniejsze uzgodnienia*); **endorsement of a project work programme** – zatwierdzenie/anie programu pracy w projekcie

enhance – poprawić/ać, rozszerzyć/ać, rozwinąć/jać, wzmocnić/wzmacniać, zwiększyć/ać
to enhance knowledge – rozszerzyć/ać wiedzę; **to enhance the employability of graduates** – zwiększyć/ać zatrudnialność absolwentów; **to enhance the European dimension of education** – rozszerzyć/ać, rozwinąć/jać europejski wymiar edukacji; **to enhance the quality of education** – u/doskonalić jakość kształcenia

enhancement – u/doskonalenie, rozszerzenie/anie, wzmocnienie/acnianie, zwiększenie/anie

enhancement of knowledge – rozszerzenie/anie wiedzy; **enhancement of the employability of graduates** – zwiększenie/anie zatrudnialności absolwentów; **enhancement of the European dimension of education** – rozszerzenie/anie, rozwinięcie/janie europejskiego wymiaru edukacji; **quality enhancement** – doskonalenie jakości

ENIC > European Network of Information Centres/European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility

enlargement – rozszerzenie

EU enlargement – rozszerzenie UE; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

ENP > European Neighbourhood Policy

ENPI > European Neighbourhood and Partnership Instrument

ENQA > European Association for Quality Assurance in Higher Education

enrol – zapisać/ywać (się), przyjąć/mować (*na kurs, do szkoły*), za/rejestrować

students enrolled on Master's degree programmes – studenci studiów magisterskich/przyjęci na studia magisterskie/kształcący się na studiach magisterskich;

to enrol at a school/university – zapisać/ywać (się) do szkoły/na uczelnię; **to enrol on a course** – zapisać/ywać się na kurs

enrolment – zapisanie, zapisy, nabór, przyjęcia, liczba przyjętych

enrolment level/level of enrolment – liczba przyjętych/zapisanych (*np. do określonego typu placówek, na kursy*); **enrolment fee** – wpisowe (*np. na kurs*); **enrolment in schools** – przyjęcia do szkół; *zob. też school enrolment, school admissions, admission to school*; **enrolment rate**/**rate of enrolment** – odsetek przyjętych/zapisanych (*np. do określonego typu placówek, na kursy*), wskaźnik skolaryzacji; **enrolment on degree programmes** – przyjęcia na studia wyższe; **gross enrolment rate** – wskaźnik skolaryzacji brutto; *por. net enrolment rate;* **higher education enrolment** – przyjęcia na studia; *zob. też student enrolment*; **net enrolment rate** – wskaźnik skolaryzacji netto; *por. gross enrolment rate*; **pre-primary**/**school**/**higher education enrolments** – liczba przyjętych/zapisanych do placówek przedszkolnych/szkół/uczelni (na studia); **school enrolment** – przyjęcia do szkół; *zob. też enrolment in schools, school admissions, admission to school*; **student enrolment** – przyjęcia na studia; *zob. też higher education enrolment*; **student enrolment level** – liczba przyjętych/zapisanych na studia; **total enrolments in education** – łączna liczba przyjętych/zapisanych do placówek edukacyjnych

en-route costs – koszty ponoszone w trakcie podróży („*w drodze*") (*np. koszty noclegu w przypadku, gdy między dwiema miejscowościami nie ma bezpośredniego połączenia i niemożliwe jest odbycie podróży w sposób ciągły*)

ensure – zapewnić/ać, za/gwarantować; *zob. też guarantee*

to ensure access to education – zapewnić/ać dostęp do nauki/edukacji; **to ensure the recognition of study periods abroad** – zapewnić/ać, za/gwarantować uznanie okresów studiów odbytych za granicą

enter – wejść/wchodzić, wkroczyć/wkraczać, wstąpić/wstępować, rozpocząć/ynać pracę

to enter into force – wejść/wchodzić w życie (o umowie, ustawie); **to enter the teaching profession** – rozpocząć/ynać pracę w zawodzie nauczycielskim; **to enter university** – wstąpić/ępować na uczelnię

enterprise – przedsiębiorstwo; przedsięwzięcie

enterprise expenditure on continuing vocational training – wydatki przedsiębiorstw na ustawiczne kształcenie zawodowe

entertainment costs – koszty reprezentacyjne; *zob. też hospitality costs*

entity – jednostka

legal entity – osoba prawna

entrance – wejście, wstęp

entrance examination – egzamin wstępny; **entrance fee** – opłata za wstęp, wpisowe

entrant – kandydat, adept, osoba nowo przyjęta
entrants to the teaching profession – adepci w zawodzie nauczycielskim; **new entrants to primary education** – nowo przyjęci do szkół podstawowych; **number of entrants to higher education/higher education entrants** – liczba (nowo) przyjętych na studia

entrepreneurial – przedsiębiorczy
entrepreneurial skills – przedsiębiorczość (*jako umiejętności*);
to have entrepreneurial skills – być przedsiębiorczym

entrepreneurship – przedsiębiorczość
sense of initiative and entrepreneurship – inicjatywa i przedsiębiorczość; jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

entry – wejście, wstąpienie, przystąpienie, wstęp; *zob. też admission*; hasło (*np. w słowniku*); pozycja (*np. w spisie*); zapis
age of entry – wiek przyjęć (*np. od którego przyjmuje się do szkoły podstawowej*); **entry fee** – opłata za wstęp, wpisowe; **entry qualifications** – kwalifikacje wstępne (*warunkujące dopuszczenie/przyjęcie, np. do szkoły, na kurs, studia*); **entry requirements** – warunki przyjęć/przyjęcia (*np. do szkoły, na studia, kurs*), warunki przystąpienia/przystępowania (*np. do konkursu*); *zob. też admission requirements*; **entry test for students** – wstępny sprawdzian dla kandydatów na studia

environment – środowisko, otoczenie
external environment of the school – środowisko zewnętrzne/otoczenie szkoły; **learning environment** – środowisko edukacyjne/do nauki; **Virtual Learning Environment** (**VLE**) – wirtualne środowisko edukacyjne/do nauki; *środowisko, w którym nauka odbywa się za pośrednictwem/z wykorzystaniem komputera*

envisage – przewidzieć/ywać
envisaged benefits from a project – przewidywane korzyści z projektu; **envisaged outcomes of a project** – przewidywane efekty projektu

EPS > Erasmus Policy Statement

EQAR > European Quality Assurance Register for Higher Education

EQAVET > European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training

EQR > European Qualifications Framework (for lifelong learning)

equal – równy, jednakowy
equal access to education – równy dostęp do nauki/edukacji; **equal opportunities** – równe szanse; **equal treatment of applicants** – równe/jednakowe traktowanie wnioskodawców/kandydatów

equality – równość; por. inequality
gender equality in education – równość płci w edukacji; *por. gender inequality*; **equality of opportunities** – równość szans

equip – wyposażyć/ać, zaopatrzyć/rywać

equipment – aparatura, sprzęt, wyposażenie, urządzenia
acquisition of equipment/equipment acquisition – nabycie sprzętu; **delivery of equipment/equipment delivery** – dostawa/dostarczenie sprzętu; **educational equipment** – sprzęt dydaktyczny; *zob. też teaching equipment*; **eligible equipment** – sprzęt uprawniony; *w > programach UE*: *rodzaj sprzętu, który można zakupić z przyznawanych funduszy*; *por. ineligible equipment*; **equipment assembled/manufactured in the EU** – sprzęt montowany/produkowany w UE; **equipment costs** – koszty sprzętu; *w programach UE koszty sprzętu obejmują na ogół koszty zakupu i/lub leasingu sprzętu bezpośrednio związanego z realizacją projektu współpracy*; **equipment request** – wniosek o sfinansowanie zakupu sprzętu; wnioskowane fundusze na zakup sprzętu; **ineligible equipment** – sprzęt nieuprawniony; *w > programach UE: rodzaj sprzętu, którego nie można zakupić z przyznawanych funduszy* (*np. sprzęt badawczy, którego nie można zakupywać w programach dotyczących dydaktyki*); *por. eligible equipment*; **installation of**

equipment/equipment installation – instalacja/instalowanie sprzętu; **item of equipment/equipment item** – urządzenie, pozycja w wykazie sprzętu; **leasing of equipment/equipment leasing** – leasing/dzierżawa sprzętu; **maintenance of equipment/equipment maintenance** – konserwacja sprzętu; **origin of equipment** – pochodzenie sprzętu (*np. sprzęt wyprodukowany w kraju UE*); **provision of equipment** – dostarczenie/anie sprzętu, zaopatrzenie/zaopatrywanie w sprzęt, dostawa sprzętu; **purchase of equipment/equipment purchase** – zakup sprzętu; **rental of equipment/equipment rental** – wynajem sprzętu; **research equipment** – sprzęt badawczy; **teaching equipment** – sprzęt dydaktyczny; *zob. też educational equipment*

to acquire equipment – nabyć/wać sprzęt; **to assemble equipment** – z/montować sprzęt; **to deliver equipment** – dostarczyć/ać sprzęt; **to install equipment** – za/instalować sprzęt; **to lease equipment** – wy/dzierżawić/brać w leasing sprzęt; **to maintain equipment** – konserwować sprzęt; **to provide equipment** – dostarczyć/ać sprzęt, zaopatrzyć/zaopatrywać w sprzęt; **to purchase equipment** – zakupić/ywać sprzęt; **to rent equipment** – wynająć/mować, wypożyczyć/ać sprzęt; **to use equipment** – używać sprzętu

equivalence – ekwiwalencja, równoważność

equivalence of diplomas – ekwiwalencja/równoważność dyplomów

equivalent – równoważny

equivalent diplomas – równoważne dyplomy

ERA > European Research Area, > Academy of European Law

Erasmus – Erasmus. *Zob. notkę opisową o programie > Erasmus w części polsko-angielskiej*

Erasmus Mundus – Erasmus Mundus. *Zob. notkę opisową o programie > Erasmus Mundus w części polsko-angielskiej*

Erasmus Policy Statement (**EPS**) – Deklaracja polityki w programie Erasmus. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Erasmus Student Charter – Karta Studenta Erasmusa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Erasmus Student Network (**ESN**) – Sieć Studentów Erasmusa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Erasmus University Charter (**EUC**) – Karta Uczelni Erasmusa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

ERDF > European Regional Development Fund

ESEE (**European Society for Engineering Education**) **> SEFI**

ESF > European Social Fund

ESHA > European School Heads Association

ESIB > National Union of Students in Europe ESIB (*obecnie*: **> European Students' Union** (**ESU**))

ESN > Erasmus Student Network

essential – niezbędny, podstawowy, zasadniczy

essential reading – lektura obowiązkowa; *zob. też mandatory/required reading*; *por. recommended reading, further reading*; **essential reading list** – lista lektur obowiązkowych; *zob. też mandatory/required reading list*; *por. recommended reading list, further reading list*

establish – założyć/kładać; wprowadzić/adzać; ustalić/ać; ustanowić/awiać; *zob. też found*

to establish a centre/school/higher education institution – założyć/kładać, u/tworzyć ośrodek/szkołę/uczelnię; **to establish cooperation/links** – nawiązać/ywać współpracę/kontakty; **to establish partnership** – s/tworzyć grupę partnerską, nawiązać/ywać współpracę partnerską; **to establish procedures** – ustalić/ać, ustanowić/awiać procedury/zasady

establishment – założenie/kładanie; ustanowienie/awianie; wprowadzenie/anie; placówka, przedsiębiorstwo, zakład; *zob. też institution, provider*

child care establishment/childcare establishment – placówka opieki nad dzieckiem/dziećmi; **educational establishment** – placówka edukacyjna/oświatowa;

zob. też educational institution; **non-school establishment** – placówka pozaszkolna; **pre-primary/pre-school establishment** – placówka przedszkolna; *zob. też pre-primary/pre-school institution*; **training establishment** – placówka szkoleniowa; *zob. też training institution, training provider*

estimate – o/szacować; szacunek (*szacunkowa wielkość*)

estimated amount – szacunkowa/szacowana kwota; **estimated budget** – szacunkowy/szacowany budżet; **estimated costs** – szacunkowe/szacowane koszty;

to estimate a budget/costs – o/szacować budżet/koszty; **to estimate funds required for the implementation of a project** – o/szacować fundusze wymagane/niezbędne do realizacji projektu

estimation – obliczenie, oszacowanie

ESU › European Students' Union

ET 2020 › Education and Training 2020 › Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training

ETF › European Training Foundation

ethnic – etniczny

ethnic conflict – konflikt etniczny; **ethnic identity** – tożsamość etniczna; **ethnic minority** – mniejszość etniczna; **provision of education for ethnic minorities** – prowadzenie kształcenia dla mniejszości etnicznych

ETUCE › European Trade Unions Committee for Education

eTwinning – eTwinning. *Zob. notkę opisową o programie › eTwinning w części polsko-angielskiej*

EU › European Union

EU candidate countries/candidate countries – kraje kandydujące do UE/kraje kandydackie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU-Canada cooperation programme – Program współpracy UE-Kanada. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU Directives – dyrektywy UE; *jeden z rodzajów aktów prawnych wydawanych przez instytucje UE*

EU enlargement/enlargement of the European Union – rozszerzenie UE/Unii Europejskiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU institutions and bodies/institutions and bodies of the European Union – instytucje i organy UE/Unii Europejskiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU Member States/Member States of the European Union – państwa członkowskie UE/Unii Europejskiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU official languages/official languages of the European Union – języki urzędowe UE/Unii Europejskiej (*23 języki*: *angielski, bułgarski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski*)

EU programmes/European Union programmes – programy UE/Unii Europejskiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU regulations/European Union regulations – rozporządzenia UE/Unii Europejskiej; *por. EU Directives*

EU Treaty – Traktat o UE › **Treaty on the European Union**

EU working languages/working languages of the European Union – robocze języki UE/Unii Europejskiej (*języki, w których przygotowuje się dokumenty wewnętrzne i prowadzi obrady*: *co najmniej 3 języki* (*angielski, francuski i niemiecki*) *lub 5 języków* (*ww. oraz hiszpański i włoski*)

EUA › European University Association

EUN › European Schoolnet

EURASHE › European Association of Institutions in Higher Education

euro – euro. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Euroguidance – Euroguidance. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Euro-Med Youth – Euro-Med Młodzież. *Zob. notkę o zakończonym już programie › Euro-Med Młodzież i obecnie realizowanym programie › Młodzież w działaniu w części polsko-angielskiej*

Euro-Mediterranean Partnership/Euro-Med Partnership – Partnerstwo Euro-

-Śródziemnomorskie. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Unia dla regionu Morza Śródziemnego" w części polsko-angielskiej*

Europass – Europass; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Europass Certificate Supplement – Europass – Suplement do świadectwa/dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe; **Europass CV** – Europass – CV; **Europass Diploma Supplement** – Europass – Suplement do dyplomu; **Europass Language Passport** – Europass – Paszport Językowy; **Europass Mobility** – Europass – Mobilność

Europe 2020 – Europa 2020. *Zob. notkę opisową o strategii* ➤ *„Europa 2020" w części polsko-angielskiej*

EuropeAid – EuropeAid. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Dyrekcja Generalna EuropeAid" w części polsko-angielskiej*

European – europejski

European citizenship – obywatelstwo europejskie; **European heritage** – dziedzictwo europejskie; **European identity** – tożsamość europejska

European Agency for Development in Special Needs Education – Europejska Agencja na rzecz Rozwoju Edukacji Osób ze Specjalnymi Potrzebami. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Association for International Education (**EAIE**) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Edukacji Międzynarodowej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Association for Quality Assurance in Higher Education (**ENQA**) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym (*dawniej: Europejska Sieć na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyzszym*). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Association of Distance Teaching Universities (**EADTU**) – Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Kształcących na Odległość. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Association of Institutions in Higher Education (**EURASHE**) – Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Zawodowych. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Association of Teachers (*fr.* ***A****ssociation* ***E****uropéenne* ***d****es* ***E****nseignants*, ***AEDE***) – Europejskie Stowarzyszenie Nauczycieli. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Central Bank (**ECB**) – Europejski Bank Centralny (EBC). *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Centre for Higher Education – Europejskie Centrum Szkolnictwa Wyższego ➤ **UNESCO-CEPES**

European Centre for the Development of Vocational Training (**Cedefop**) – Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop). *Zob. notkę opisową pod hasłem "Cedefop" w części polsko-angielskiej*

European Commission – Komisja Europejska. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Community (**EC**)**, European Communities** – Wspólnota Europejska, Wspólnoty Europejskie

European Community (**EC**) **programmes** – programy Wspólnoty Europejskiej (WE). *Zob. notkę opisową pod hasłem „Programy Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*

European Community Studies Association (**ECSA**) – Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Council – Rada Europejska. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Court of Auditors (**ECA**) – Europejski Trybunał Obrachunkowy (ETO). *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Court of Justice – Europejski Trybunał Sprawiedliwości ➤ **Court of Justice of the European Union**

European Credit System for Vocational Education and Training (**ECVET**) – Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego (*określany również w niektórych materiałach tłumaczonych z jęz. angielskiego jako „Europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym" lub „Europejski system akumulacji i transferu osiągnięć w kształceniu zawodowym"*). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Credit Transfer and Accumulation System (**ECTS**) – Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Credit Transfer System (**ECTS**) – Europejski System Transferu Punktów ➤ **European Credit Transfer and Accumulation System**

European CV template – Europejski wzór życiorysu. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Europass" w części polsko-angielskiej*

European Development Fund (**EDF**) – Europejski Fundusz Rozwoju (EFR). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European dimension – wymiar europejski. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Economic and Social Committee (**EESC**) – Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Economic Area (**EEA**) – Europejski Obszar Gospodarczy (EOG). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Federation for Intercultural Learning (**EFIL**) – Europejska Federacja na rzecz Kształcenia Międzykulturowego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Framework for key competences for lifelong learning – Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Free Trade Association (**EFTA**) – Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Higher Education Area (**EHEA**) – Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko-angielskiej*

European Institute – Instytut Europejski. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Institute of Innovation and Technology (**EIT**) – Europejski Instytut Innowacji i Technologii. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Institute of Public Administration (**EIPA**) – Europejski Instytut Administracji Publicznej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Investment Bank (**EIB**) – Europejski Bank Inwestycyjny (EBI). *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Language Label – Europejski znak innowacyjności w zakresie języków obcych. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Neighbourhood and Partnership Instrument (**ENPI**) – Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Neighbourhood Policy (**ENP**) – Europejska Polityka Sąsiedztwa. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Network of Information Centres/European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility (**ENIC**) – Europejska Sieć Krajowych Ośrodków Informacji/Europejska Sieć Krajowych Ośrodków Informacji o uznawalności akademickiej i mobilności środowisk akademickich. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Ombudsman – Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej w części polsko-angielskiej*

European Parliament (**EP**) – Parlament Europejski (PE). *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

European Qualifications Framework for lifelong learning – Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training (**EQAVET**) – Europejskie ramy odniesienia dla zapewniania jakości w kształceniu zawodowym. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Quality Assurance Register for Higher Education (**EQAR**) – Europejski Rejestr Agencji ds. Zapewniania Jakości. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Quality Charter for Mobility – Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Regional Development Fund (**ERDF**) – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Research Area (**ERA**) – Europejski Obszar Badawczy/Europejska Przestrzeń Badawcza. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Schoolnet (**EUN**) – Europejska Sieć Szkolna. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European School Heads Association (**ESHA)** – Europejskie Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Social Fund (**ESF**) – Europejski Fundusz Społeczny (EFS). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Society for Engineering Education (**ESEE**) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Inżynierów **> SEFI**

European Structural Funds > Structural Funds

European Students' Forum AEGEE – Europejskie Forum Studentów AEGEE **> AEGEE**

European Students' Union (**ESU**) – Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU (*dawniej*: *National Unions of Students in Europe ESIB – Krajowe Związki Studentów Europy ESIB*). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European studies – studia europejskie (*kierunek/dziedzina studiów*), europeistyka

European Trade Unions Committee for Education (**ETUCE**) – Europejski Komitet Oświatowych Związków Zawodowych. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Training Foundation (**ETF**) – Europejska Fundacja Kształcenia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European Union (**EU**) – Unia Europejska (UE)

European Union (**EU**) **programmes** – programy Unii Europejskiej (UE). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European University Association (**EUA**) – Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

European University Institute (**EUI**) – *Europejski Instytut Uniwersytecki (EIU)*. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Eurostat – Eurostat. *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

Eurydice (**Information network on education in Europe**) – Eurydice (Sieć informacji o edukacji w Europie). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

EU-US Atlantis Cooperation Programme – Program współpracy UE – USA "Atlantis". *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

evaluate – ocenić/ać

to evaluate a project/programme – ocenić/ać projekt/program

evaluation – ewaluacja, ocena; *zob. też assessment*

course evaluation questionnaire – ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia (*lista pytań; w odróżnieniu od ankiety jako badania/zbierania opinii – por. survey*); *zob. też course evaluation survey*, *student evaluation survey*;

course evaluation survey – ankietyzacja zajęć dydaktycznych, ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia; *badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć* (*w odróżnieniu od ankiety jako listy pytań – por. questionnaire*); *zob. też student evaluation survey, course evaluation questionnaire*;

valuation sheet – arkusz oceny (*arkusz z kryteriami/pytaniami, według których do-*

konuje się oceny); *zob. też assessment sheet*; **evaluation board/committee** – komisja ewaluacyjna/ds. oceny/oceniająca; **evaluation procedure** – procedura ewaluacji/oceny; **evaluation process** – proces ewaluacji/oceny; **evaluation report** – raport/sprawozdanie z oceny; **ex-ante evaluation** – ewaluacja/ocena wstępna, ewaluacja/ocena ex ante; *ocena dokonywana przed rozpoczęciem działań/projektu/programu, która ma na przykład na celu stwierdzenie, czy proponowana strategia i jej cele są odpowiednie, czy zaplanowane działania są spójne z celami i prowadzą do osiągnięcia tych celów itp.*; *por. ex-post evaluation*; **ex-post evaluation** – ewaluacja/ocena końcowa, ewaluacja/ocena ex post; *ocena dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu działań/projektu/programu*; *zob. też final evaluation*; *por. ex-ante evaluation*; **external evaluation** – ewaluacja/ocena zewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne jednostki/instytucje*; *zob. też external assessment*; *por. internal assessment/evaluation*;

final evaluation – ewaluacja/ocena końcowa; *zob. też ex-post evaluation i objaśnienie pod tym hasłem*; **formative evaluation** – ewaluacja/ocena formatywna; *ocena dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*; *zob. też formative assessment*; *por. summative assessment/evaluation*;

impact evaluation – ocena wpływu/oddziaływania (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*); **interim evaluation** – ewaluacja/ocena okresowa; *ocena dokonywana w trakcie realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*; *zob. też mid-term evaluation*; *por. final evaluation*; **internal evaluation** – ewaluacja/ocena wewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby pracujące w danej jednostce/instytucji*; *zob. też internal assess-ment*; *por. external assessment/evaluation*;

mid-term evaluation – ewaluacja/ocena śródokresowa; *ocena dokonywana w połowie okresu realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*; *zob. też interim evaluation*; *por. final evaluation*;

on-going evaluation – ewaluacja/ocena ciągła, ewaluacja/ocena bieżąca/prowadzona na bieżąco;

self-evaluation – samoocena; *zob. też self--assessment*; **student evaluation survey** – ankietyzacja studentów, ankieta studencka; *badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*; **summative evaluation** – ewaluacja/ocena sumatywna; *ocena dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*; *zob. też summative assessment*; *por. formative assessment/evaluation*;

teacher evaluation – ocena pracy nauczyciela; *zob. też teacher appraisal*;

to carry out an evaluation – przeprowadzić/ać ewaluację/ocenę, dokonać/ywać ewaluacji/oceny

evening – wieczór

evening course – kurs wieczorowy

event – wydarzenie, zdarzenie; impreza

closing event – impreza finałowa, impreza kończąca/zamykająca/podsumowująca (*określone przedsięwzięcie, np. konferencja na zakończenie projektu współpracy*); **cultural event** – impreza kulturalna, wydarzenie kulturalne; **launching event/opening event** – impreza inauguracyjna; **off-line event** – impreza w trybie off-line; **on-line**

event – impreza w trybie on-line; **open-door event** – impreza na powietrzu; **showcase event** – impreza służąca przedstawieniu osiągnięć

evidence – dowód/dowody

supporting evidence – dokumenty potwierdzające/uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją* (*np. umowa o współpracy*) *lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności* (*np. faktury, rachunki*); *zob. też proof of expenditure, proof of payment, supporting documents/documentation*

exam ➤ examination

examination – egzamin (**examination** = **exam**); badanie, analiza; inspekcja, kontrola

end-of-term examination – egzamin semestralny; **entrance examination** – egzamin wstępny; **examination board** – komisja egzaminacyna; **examination fee** – opłata egzaminacyjna/za egzamin; **examination paper** – arkusz egzaminacyjny, praca egzaminacyjna; **examination period** – sesja egzaminacyjna; **exemption from an examination** – zwolnienie z egzaminu; **external examination** – egzamin zewnętrzny; *egzamin przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*; *por. internal examination*;

final examination – egzamin końcowy, egzamin dyplomowy (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*); **final lower secondary school examination** – egzamin końcowy w szkole średniej I stopnia, egzamin gimnazjalny (**w Polsce**); *zob. też lower secondary school*; **final secondary school examination**/**final upper secondary school examination** – egzamin końcowy w szkole średniej/szkole średniej II stopnia (*w znaczeniu ogólnym*); egzamin maturalny (*w Polsce*); *zob. też maturity examination, upper secondary school*;

home examination – egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej; *w kontekście wymiany studentów: dla odróżnienia egzaminów zdawanych w uczelni macierzystej od egzaminów zdawanych w innej uczelni/uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów*; *por. host examination*;

host examination – egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej; *w kontekście wymiany studentów: dla odróżnienia egzaminów zdawanych w uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów, od egzaminów zdawanych w uczelni macierzystej*; *por. home examination*;

internal examination – egzamin wewnętrzny; *egzamin przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*; *por. external examination*;

maturity examination – egzamin dojrzałości/maturalny; *zob. też final secondary school/upper secondary school examination*;

national examination – egzamin państwowy;

oral examination – egzamin ustny;

qualifying examination – egzamin kwalifikacyjny;

resit examination/**retake examination** – egzamin poprawkowy;

vocational examination – egzamin zawodowy; **written examination** – egzamin pisemny;

to be exempted from examinations – być/zostać zwolnionym z egzaminów; **to conduct an examination** – przeprowadzić/ać egzamin; **to fail**/**fail in an exam** – nie zdać egzaminu; t**o pass an examination** – zdać egzamin; **to re-sit**/**to re-take an examination** – przystąpić/ępować do egzaminu poprawkowego, zdawać egzamin poprawkowy; **to set an examination** – ułożyć/układać egzamin; **to sit**/**to take an examination** – przystąpić/ępować do egzaminu; **to prepare**/**study**/**work for an examination** – uczyć/przygotowywać się do egzaminu

examine – sprawdzić/ać, przeprowadzić/ać kontrolę, z/badać, prze/analizować; egzaminować

to be examined in all subjects – zostać przeegzaminowanym/być egzaminowanym z wszystkich przedmiotów; **to examine project documents** – z/badać, prze/analizować dokumentację projektu

examiner – egzaminator/ka; inspektor/ka

external examiner – egzaminator zewnętrzny/z zewnątrz (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*)

ex-ante evaluation – ewaluacja/ocena wstępna, ewaluacja/ocena ex ante; *ocena dokonywana przed rozpoczęciem działań/projektu/programu, która ma na przykład na celu stwierdzenie, czy proponowana strategia i jej cele są odpowiednie, czy zaplanowane działania są spójne z celami i prowadzą do osiągnięcia tych celów itp.*; *por. ex-post evaluation*

exceed – przekroczyć/aczać, przewyższyć/ać
to exceed the budget/the maximum rates – przekroczyć/aczać budżet/maksymalne stawki

excellence – doskonałość
centre of excellence – centrum doskonałości

Excellence in Mobility Projects – Projekty doskonałości w dziedzinie mobilności. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy UE – USA „Atlantis" w części polsko-angielskiej*

excess – nadwyżka, nadmiar; przekraczający dozwoloną normę/limit, nadmierny
excess amount – kwota przekraczająca limit

exchange – wymiana, zamiana; wymienić/ać, zamienić/iać
class exchange – wymiana klas; **exchange costs** – koszty wymiany waluty; **exchange gains and losses** – zyski i straty kursowe (*wynikające z wymiany walut*); **exchange of experience/information** – wymiana doświadczeń/informacji; **exchange profits** – zyski kursowe (*wynikające z wymiany walut*); **exchange programme** – program wymiany (*np. nauczycieli, studentów*); *zob. też exchange scheme*; **exchange rate** – kurs wymiany waluty; **exchange scheme** – program wymiany; *zob. też exchange programme*; **international exchange** – international exchange; *zob. też transnational exchange*; **pupil exchange** – wymiana uczniów; **reciprocal exchange** – obustronna/wzajemna wymiana; *w ➤ programach UE*: *wymiana uczniów, studentów czy nauczycieli oznaczająca faktyczny przepływ osób w dwóch* (*bądź w przypadku wymiany wielostronnej – kilku*) *kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*; **staff exchange** – wymiana kadry/pracowników; **student exchange** – wymiana studentów; **teacher exchange** – wymiana nauczycieli; **transnational exchange** – wymiana międzynarodowa; *zob. też international exchange*;
to exchange experience/information – wymienić/ać doświadczenia/informacje

exclusion – wykluczenie
educational exclusion – wykluczenie z edukacji; **exclusion criteria** – kryteria wykluczające; *w ➤ programach UE*: kryteria *wykluczające osoby/instytucje z udziału w danym programie*; **pupils at risk of social exclusion** – uczniowie zagrożeni wykluczeniem ze społeczeństwa/marginalizacją społeczną; **social exclusion** – wykluczenie ze społeczeństwa, marginalizacja społeczna; *por. social inclusion*;
to combat exclusion/to fight against exclusion – walczyć z problemem wykluczenia/marginalizacji; **to prevent social exclusion** – zapobiec/gać wykluczeniu ze społeczeństwa/marginalizacji społecznej

execute – wykonać/ywać, z/realizować
to execute the project work plan – z/realizować, wykonać/ywać plan pracy projektu

execution – wykonanie, realizacja
execution of the project work plan – realizacja/wykonanie planu pracy projektu

executive – wykonawczy
executive body – organ wykonawczy

exempt – zwolniony; zwolnić/zwalniać
to be exempt from fees/examinations – być/zostać zwolnionym z opłat/egzaminów

exemption – zwolnienie
exemption from fees/examinations – zwolnienie z opłat/egzaminów;
to apply for exemption from fees/examinations – ubiegać się, wystąpić/ępować o zwolnienie z opłat/egzaminów

exercise – ćwiczenie
grammar exercise/exercise in grammar – ćwiczenie z gramatyki/gramatyczne;

oral exercise – ćwiczenie ustne; **written exercise** – ćwiczenie pisemne;
to do an exercise – wykonać/ywać ćwiczenie; **to give an exercise** – zadać/wać ćwiczenie; **to set exercises for pupils** – ułożyć/układać ćwiczenia dla uczniów

exhibition – wystawa, pokaz
to arrange/to organise an exhibition – z/organizować, urządzić/ać wystawę/pokaz; **to go to an exhibition** – pójść/iść na wystawę; **to host an exhibition** – gościć wystawę/być gospodarzem wystawy; **to see/to visit an exhibiton** – zwiedzić/ać wystawę

expenditure – wydatki, nakłady; *zob. też expense, cost*
annual expenditure – roczne wydatki;
current expenditure – wydatki bieżące;
decline/decrease in public expenditure on education – spadek/zmniejszenie wydatków/nakładów publicznych na edukację; *zob. też reduction in public expenditure*; *por. growth of/increase in public expenditure*;
eligible expenditure – wydatki uprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj wydatków, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *zob. też ineligible costs/expenses*; *por. ineligible expenditure*;
expenditure on education – nakłady/wydatki na edukację;
expenditure on education as a percentage of GDP – wydatki/nakłady na edukację jako procent PKB;
expenditure per pupil/student – wydatki na 1 ucznia/studenta;
government expenditure – wydatki/nakłady państwa/państwowe;
growth of public expenditure on education – wzrost wydatków/nakładów publicznych na edukację; *zob. też increase in public expenditure*; *por. decline/decrease/reduction in public expenditure*;
increase in public expenditure on education – wzrost wydatków/nakładów publicznych na edukację; *zob. też growth of public expenditure*; *por. decline/decrease/reduction in public expenditure*;
ineligible expenditure – wydatki nieuprawnione; *w ➤ programach UE*: *wydatki, których nie można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *zob. też ineligible costs/expenses*; *por. eligible costs/expenditure/expenses*;
item of expenditure – pozycja wydatków/w wydatkach;
level of expenditure – poziom/wysokość wydatków/nakładów;
private expenditure on education/training – prywatne wydatki/nakłady na edukację/szkolenie, wydatki/nakłady sektora prywatnego na edukację/szkolenie;
project expenditure – wydatki projektu;
proof of expenditure – dowód poniesienia wydatków (*np. bilet, faktura, rachunek*); *zob. też proof of payment, supporting documentation/documents*;
public expenditure – wydatki publiczne/ze środków publicznych/na cele publiczne;
public expenditure on education/training – publiczne wydatki/nakłady na edukację/szkolenie, wydatki/nakłady sektora publicznego na edukację/szkolenie;
reduction in public expenditure on education – redukcja/zmniejszenie wydatków/nakładów publicznych na edukację; *zob. też decline/decrease in public expenditure*; *por. growth of/increase in public expenditure*;
statement of expenditure – zestawienie wydatków; *w ➤ programach UE*: *zestawienie przedstawiające* (*często w formie tabelarycznej*) *wydatki poniesione w projekcie współpracy*;
total expenditure – łączne wydatki, wydatki łącznie;
type of expenditure – rodzaj/typ wydatków (*np. wydatki na sprzęt, koszty podróży*);
to account for expenditure – rozliczyć/ać się z wydatków;
to budget for project expenditure – przewidzieć/ywać, uwzględnić/ać wydatki na projekt w budżecie, sporządzić/ać preliminarz budżetowy/wstępny budżet projektu;
to calculate expenditure – obliczyć/ać, s/kalkulować wydatki;
to control expenditure – s/kontrolować wydatki;
to cut expenditure – obniżyć/ać, zmniejszyć/ać wydatki;
to estimate expenditure – o/szacować wydatki;
to incur expenditure – ponieść/osić wydatki;
to increase expenditure

– zwiększyć/ać wydatki; **to justify expenditure** – uzasadnić/ać wydatki; **to limit expenditure** – ograniczyć/ać wydatki; **to reimburse the expenditure incurred** – zwrócić/acać, z/refundować poniesione wydatki; **to record expenditure** – za/księgować wydatki; **to reduce expenditure** – zmniejszyć/ać, obniżyć/ać wydatki; **to reimburse expenditure** – zwrócić/acać, z/refundować wydatki

expense – wydatek, koszt; *zob. też cost, expenditure*

accommodation expenses – wydatki na mieszkanie, koszty mieszkania/noclegów/zakwaterowania (*np. w czasie pobytu za granicą*); *zob. też accommodation costs*; **claim for reimbursement of expenses** – wniosek o refundację/zwrot wydatków; **consultancy expenses** – koszty doradztwa/konsultingu; **eligible expenses** – wydatki uprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj wydatków, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *por. ineligible costs/expenditure/expenses*; **entertainment expenses/hospitality expenses** – wydatki reprezentacyjne; **ineligible expenses** – wydatki nieuprawnione; w ➤ *programach UE*: *wydatki, których nie można pokrywać z przyznawanych funduszy*; *por. eligible costs/expenditure/expenses*; **living expenses** – wydatki na utrzymanie/życie; *zob. też living costs/costs of living*; **miscellaneous expenses** – wydatki różne (*niesklasyfikowane w innych pozycjach budżetu*); **reported expenses** – wykazane (*w sprawozdaniu/raporcie*) wydatki; **subsistence expenses** – wydatki na utrzymanie; *zob. też subsistence costs, living costs/expenses*; **travel expenses** – koszty podróży; *zob. też travel costs*; **travel expenses claim** – podanie o zwrot kosztów podróży;

to bear expenses – ponieść/osić wydatki; **to contribute to expenses** – współfinansować wydatki, partycypować w wydatkach; **to cover expenses** – pokryć/wać wydatki; **to detail/to itemise expenses** – wyszczególnić/ać wydatki; **to estimate expenses** – o/szacować wydatki; **to incur expenses** – ponieść/ponosić wydatki; **to limit expenses** – ograniczyć/ać wydatki; **to reduce expenses** – obniżyć/ać, zmniejszyć/ać wydatki; **to reimburse the expenses incurred** – z/refundować poniesione wydatki; **to share expenses** – partycypować w wydatkach

experience – doświadczenie; przeżycie; doświadczyć/ać, przeżyć/wać

exchange of experience – wymiana doświadczeń; **extensive experience in international cooperation** – szerokie doświadczenie we współpracy międzynarodowej; **learning experience** – doświadczenie edukacyjne; **professional experience/work experience** – doświadczenie zawodowe, praktyka zawodowa, przebieg pracy zawodowej; **validation of professional experience** – walidacja (*formalne potwierdzenie/poświadczenie*) doświadczenia zawodowego;

to acquire/to gain experience – zdobyć/wać doświadczenie; **to broaden experience** – poszerzyć/ać, pogłębiać/ać doświadczenie; **to draw on/to build on the previous experience** – wykorzystać/ywać dotychczasowe doświadczenia, s/korzystać z dotychczasowych doświadczeń; **to exchange/to share experiences** – po/dzielić się, wymienić/ać się doświadczeniami, wymienić/ać doświadczenia; **to learn from experience** – na/uczyć się z doświadczeń; **to validate professional experience** – poświadczyć/ać, potwierdzić/ać (*formalnie*) doświadczenie zawodowe

experiential – doświadczalny

experiential learning – uczenie się/kształcenie przez doświadczenie; *zob. też learning by doing*

expert – ekspert, znawca

expert assessment – ocena ekspercka (*np. wniosków o fundusze na projekty*), ocena dokonywana przez ekspertów; **external expert** – ekspert zewnętrzny/z zewnątrz (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*); **independent expert** – niezależny ekspert; **panel of experts** – panel/zespół ekspertów; **pool of experts** – pula ekspertów;

to appoint experts – mianować, wyznaczyć/ać ekspertów; **to commission external experts to carry out an evaluation of the project** – zlecić/ać ekspertom zewnętrznym ewaluację/ocenę projektu; **to hire experts** – zatrudnić/ać ekspertów; **to select experts** – wybrać/ierać ekspertów

expertise – fachowa/specjalistyczna wiedza, fachowe/specjalistyczne umiejętności, biegłość, kompetencje, znawstwo, wprawa

centre of expertise – centrum fachowej wiedzy i umiejętności; **expertise in project management/quality assurance** – fachowa wiedza i umiejętności w zakresie zarządzania projektami/zapewniania jakości; **to develop expertise** – rozwinąć/jać, poszerzyć/ać, doskonalić wiedzę i umiejętności fachowe; **to have expertise** – posiadać fachową wiedzę i umiejętności; **to gain expertise** – zdobyć/wać fachową wiedzę/fachowe umiejętności; **to pool expertise** – wykorzystywać wiedzę i umiejętności fachowe różnych osób dla wspólnego celu/wspólnych korzyści, mobilizować fachową kadrę różnych instytucji/organizacji dla wspólnego celu/wspólnych korzyści

expire – wygasnąć/ać (np. o umowie)

before/after the project contract expires – przed wygaśnięciem/po wygaśnięciu kontraktu na projekt

expiry – wygaśnięcie (*np. o umowie*)

before/after the expiry of the project contract – przed wygaśnięciem/po wygaśnięciu kontraktu na projekt

ex-post –

ex-post audit – audyt końcowy, kontrola końcowa (*np. po zakończeniu projektu*); **ex-post evaluation** – ewaluacja/ocena końcowa, ewaluacja/ocena ex post; *ocena dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu projektu/działań*; *zob. też final evaluation*; *por. ex-ante evaluation*

express – wyrazić/żać

amount expressed in euro – kwota wyrażona/podana w euro

expression – wyrażenie; zwrot; ekspresja

cultural awareness and expression – świadomość i ekspresja kulturalna; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **expression of interest** – deklaracja/wyrażenie zainteresowania; *w ➤ programach UE*: *dokument wyrażający zainteresowanie rozpoczęciem lub kontynuacją współpracy, udziałem w danym projekcie współpracy lub przetargu itp*.

extend – przedłużyć/ać

to extend a programme/an agreement – przedłużyć/ać program/umowę; **to extend the contractual period** – przedłużyć/ać okres/czas obowiązywania kontraktu/umowy; **to extend the period of compulsory education** – przedłużyć/ać, wydłużyć/ać okres kształcenia obowiązkowego

external – zewnętrzny, z zewnątrz, niezależny; *por. internal*

external assessment/external evaluation – ocena/ewaluacja zewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne jednostki/instytucje*; *por. internal assessment/evaluation*; **external audit** – audyt zewnętrzny, kontrola zewnętrzna; *kontrola przeprowadzana przez osobę spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne instytucje*; *por. internal audit*; **external environment** – środowisko zewnętrzne, otoczenie; **external examination** – egzamin zewnętrzny; *egzamin przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*; *por. internal examination*; **external examiner** – egzaminator zewnętrzny/z zewnątrz (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*); **external expert** – ekspert zewnętrzny/z zewnątrz (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*); **external quality assurance** – zewnętrzne zapewnianie jakości; *działania podejmowane przez organ zewnętrzny* (*np. agencję akredytacyjną*) *w celu zapewnienia jakości*

danego programu kształcenia lub placówki; *por. internal quality assurance*; **external review** – ocena zewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub inne jednostki/instytucje*; **external services** – usługi obce (*wykonywane przez instytucje z zewnątrz, np. tłumaczenia materiałów dla szkoły wykonywane przez agencję tłumaczeń*); **external test** – sprawdzian zewnętrzny; *sprawdzian przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*; *por. internal test*

extra – dodatkowy, nadzwyczajny, specjalny
extra costs – koszty dodatkowe (*dodatkowe względem kosztów regularnej działalności*); **extra costs involved in study abroad** – dodatkowe koszty związane ze studiami/kształceniem za granicą

extracurricular – ponadprogramowy, pozaprogramowy (*wykraczający poza program nauczania*)
extracurricular activities – zajęcia ponadprogramowe/pozaprogramowe

extramural – zaoczny, pozaszkolny/pozauczelniany
extramural activities – zajęcia pozaszkolne/pozauczelniane; **extramural student** – student studiów zaocznych; **extramural course** – kurs zaoczny

F

facilitate – ułatwić/ać
to facilitate access to education/learning/mobility/the recognition of qualifications – ułatwić/ać dostęp do nauki/naukę/mobilność/uznawanie kwalifikacji

facilitator – facylitator (*osoba ułatwiająca/wspomagająca pracę grupy*)
learning facilitator – facilitator/facylitator kształcenia/uczenia się (*osoba ułatwiająca uczenie się/kształcenie*)

facility – udogodnienie, obiekt; system/rozwiązanie umożliwiające coś; **facilities** – pomieszczenia, urządzenia, obiekty, zaplecze
housing facilities – obiekty mieszkalne, baza mieszkaniowa, zaplecze mieszkaniowe (*np. uczelni*); **learning and teaching facilities** – baza dydaktyczna, zaplecze dydaktyczne (*np. biblioteka, laboratoria, pracownie*); **leisure facilities** – obiekty/zaplecze rekreacyjne; **medical facitlities** – zaplecze medyczne; ambulatorium, przychodnia; **research facilities** – baza badawcza, zaplecze badawcze; **student facilities** – baza dydaktyczna i zaplecze socjalne dla studentów

fact-sheet – arkusz informacyjny, fiszka informacyjna (*fiszka z podstawowymi informacjami, np. o projekcie współpracy*)
project fact-sheet – fiszka informacyjna projektu/o projekcie

faculty – zdolność (*np. myślenia, postrzegania*); wydział (*w uczelni*); pracownicy/kadra uczelni/wydziału

faculty board/faculty council – rada wydziału; **faculty development plan** – plan rozwoju wydziału; **faculty level** – poziom/szczebel wydziału; **faculty of mathematics/social sciences** – wydział matematyki/nauk społecznych; **inter-faculty cooperation** – współpraca międzywydziałowa/między wydziałami; **inter-faculty unit** – jednostka międzywydziałowa

fail – zawieść/odzić, nie spełnić/ać zadania; nie zdać egzaminu
to fail/to fail in an examination – nie zdać egzaminu

failure – niepowodzenie

failure rate – wskaźnik niepowodzeń; *w edukacji*: *odsetek* (*uczniów/studentów/słuchaczy*) *doznających niepowodzeń w nauce* (*niezdających egzaminów/nieprzechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*); *w konkursach o fundusze na projekty*: *procent wniosków, które nie są akceptowane do finansowania*; *por. success rate*; **failure to comply with contractual obligations** – niedopełnienie, niewywiązanie/ywanie się z obowiązków wynikających z kontraktu/umowy; **school failure** – niepowodzenia szkolne, niepowodzenia w szkole/nauce; *por. school success*

fair – targ, kiermasz

book fair – targi/kiermasz książek; **international fair** – targi międzynarodowe

family – rodzina

family background – pochodzenie; **host family** – rodzina goszcząca; *w ➤ programach UE*: *rodzina, u której mieszka uczeń, student czy nauczyciel w trakcie pobytu za granicą, organizowanego w ramach projektu wymiany między szkołami/uczelniami/placówkami szkoleniowymi*

FAQ ➤ Frequently Asked Questions

fare – cena biletu, opłata/taryfa za przejazd/przelot

air fare – taryfa lotnicza, opłata za przelot samolotem; **cheapest/most economical fare** – najtańsza opłata/taryfa; **first-class/second-class rail fare** – opłata za przejazd pociągiem pierwszej/drugiej klasy; **rail fare** – opłata za przejazd koleją/pociągiem

favour – dawać pierwszeństwo, faworyzować

less favoured – mniej uprzywilejowany, defaworyzowany, znajdujący się w mniej korzystnej sytuacji; *zob. też disadvantaged*; **less favoured regions and areas** – defaworyzowane regiony i obszary; *w ➤ programach UE*: *regiony i obszary, które – np. z uwagi na swoje położenie geograficzne – mają trudniejszy dostęp do informacji czy nie stanowią centrów współpracy międzynarodowej, a więc mają „mniej uprzywilejowaną" pozycję we współpracy zagranicznej*

fax – faks; faksować, wysyłać faksy

fax machine – faks (*urządzenie*); **faxed application** – wniosek wysłany faksem

FE ➤ further education

feasibility – wykonalność, realność

feasibility of a project proposal – wykonalność/realność propozycji projektu/proponowanego projektu; **feasibility study** – studium/analiza wykonalności; *analiza wykonalności przyszłego przedsięwzięcia, obejmująca m.in. przygotowanie założeń oraz wstępną kalkulację kosztów*; *w edukacji*: *analiza wykonalności może dotyczyć np. uruchomienia nowego programu studiów/szkoleń, założenia lub restrukturyzacji takich jednostek administracyjnych, jak biuro współpracy z zagranicą czy dział finansowy, bądź też założenia przy/w uczelni centrum kształcenia ustawicznego czy jednostki współpracującej z przedsiębiorstwami*

fee – honorarium, opłata, składka

admission fee – opłata za wstęp, wpisowe; *zob. też entrance fee*; **bench fees** – dodatkowe opłaty związane ze studiami/nauką (*np. za korzystanie z materiałów w pracowni komputerowej, laboratorium, bibliotece itp.*); **cancellation fee** – opłata za rezygnację z udziału/anulowanie rezerwacji (*pobierana np. przy rezygnacji z udziału w kursie lub anulowaniu rezerwacji w hotelu*); **conference fee** – opłata konferencyjna; **course fee** – opłata za kurs, wpisowe; **enrolment fee** – wpisowe (*np. na kurs*); **entrance fee** – opłata za wstęp, wpisowe; *zob. też admission fee*; **examination fee** – opłata egzaminacyjna/za egzamin; **fee-free course/free course** – kurs bezpłatny, zajęcia bezpłatne; *por. fee-paying course*; **fee-paying course** – kurs płatny, zajęcia płatne; *por. fee-free course*; **fee-paying students** – studenci studiów płatnych, studenci płacący czesne; **fee per hour/day/week** – honorarium za 1 godzinę/dzień/tydzień; **fee waiver** – rezygnacja z pobierania opłat, zwolnienie z opłat; **membership fee** – składka członkowska; **registration fee** – opłata rejestracyjna, wpisowe; **tuition fee** – czesne, opłata za naukę; **university fees** – opłaty uczelniane (*czesne, opłaty rejestracyjne, opłaty egzaminacyjne, opłaty za dostęp do laboratoriów i korzystanie z biblioteki itp.*);

to be exempt from fees – być zwolnionym z opłat; **to charge a fee** – pobrać/ierać honorarium/opłatę; **to cover fees** – pokryć/wać opłaty; **to pay a fee** – wpłacić/ać, płacić składkę/wpisowe, dokonać/ywać opłaty, wy/płacić honorarium; **to exempt from/to waive fees** – z/rezygnować z opłat, zwolnić/zwalniać (*kogoś*) z opłat; **to increase a fee** – podnieść/nosić opłatę/honorarium; **to reduce a fee** – obniżyć/ać opłatę/honorarium

feedback – sprzężenie zwrotne; uwagi, komentarze, opinie, reakcje w odpowiedzi na coś
feedback from students – opinie/uwagi studentów; **student feedback on the new curriculum** – opinie studentów o nowym programie nauczania;
to collect feedback (*from sb*) – zebrać/zbierać opinie (*od kogoś*); **to get/to receive fedback** (*from sb*) – otrzymać/ywać opinie (*od kogoś*); **to give/to provide feedback** (*on sth*) – przedstawić/ać, przekazać/ywać uwagi/opinie (*o czymś*)

fee-free course – kurs bezpłatny, zajęcia bezpłatne; *por. fee-paying course*

fee-paying – płatny, płacący

fee-paying course – kurs płatny, zajęcia płatne; **fee-paying students** – studenci studiów płatnych, studenci płacący czesne

fellowship – towarzystwo, wspólnota, współudział; stypendium (*zwykle w odniesieniu do absolwentów studiów, np. stypendium na kontynuację nauki, lub pracowników naukowych bądź dydaktycznych, np. stypendium na prowadzenie badań czy zajęć w innej uczelni*)
research fellowship – stypendium na badania (*np. w uczelni zagranicznej*); **teaching fellowship** – stypendium na prowadzenie zajęć dydaktycznych (*np. w szkole/uczelni zagranicznej*);
to apply for a fellowship – ubiegać się, wystąpić/ępować o stypendium; **to award a fellowship** – przyznać/wać stypendium

fiche – fiszka
project fiche – fiszka projektu

field – boisko, obszar, teren; dziedzina
EU programmes in the field of education – programy UE w dziedzinie edukacji; **field monitoring** – monitoring w terenie/terenowy; *w ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program w miejscu/miejscach realizacji projektów*; *zob. też in-situ/on-site monitoring*; *por. desk monitoring*; **field of study** – kierunek studiów, dziedzina kształcenia; *zob. też area of study*; **field-specific competences** – kompetencje kierunkowe (*związane z określonym kierunkiem studiów*); *zob. też subject--specific competences*; **field work** – prace terenowe/w terenie (*np. w ramach praktyk studenckich*); **macro-field of study** – makrokierunek studiów

fight – walka; walczyć
to fight against exclusion/racism/xenophobia – walka/walczyć z wykluczeniem/rasizmem/ksenofobią

fill – wypełnić/iać
to fill in an application form – wypełnić/ać formularz wniosku/zgłoszenia

final – końcowy, ostateczny, nieodwołalny
final decision – ostateczna decyzja; **final evaluation** – ewaluacja/ocena końcowa; *ocena dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu działań/projektu/programu*; *zob. też ex-post evaluation*; *por. interim/mid-term evaluation*; **final examination** – egzamin końcowy, egzamin dyplomowy (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*); **final financial report/final financial statement** – końcowy raport finansowy, końcowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie finansowe składane po zakończeniu działań/projektu/programu*; *por. interim financial statement, interim financial report*; **final report** – raport końcowy, sprawozdanie końcowe; *w ➤ programach UE*: *raport składany po zakończeniu projektu*

finance – finanse, fundusze; s/finansować; financing – finansowanie
co-financing – współfinansowanie; **double financing** – podwójne finansowanie;

w ➤ programach UE: *nieuczciwa praktyka polegająca na finansowaniu tych samych działań z dwóch źródeł* (*np. dwóch programów UE*) i *nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*; *zob. też double funding, duplication of funding*; **finance services** – usługi finansowe; dział finansowy, kwestura (*w uczelni*); *zob. też financial services*; **financing of school education/higher education** – finansowanie oświaty/szkolnictwa wyższego; **matching finance** – fundusze uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *fundusze uzyskane z innych źródeł jako uzupełnienie funduszy przyznawanych na projekty w ramach danego programu*; *zob. też matching funds, complementary funding*; **on a co-financing basis** – na zasadzie współfinansowania;
to finance a project – s/finansować projekt

F

financial – finansowy
final financial report/final financial statement – końcowy raport finansowy, końcowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie finansowe składane po zakończeniu działań/projektu/programu*; *por. interim financial statement, interim financial report*; **financial administration** – administrowanie/zarządzanie finansami/funduszami; **financial aid/assistance** – pomoc finansowa; **financial assessment** – ocena finansowa/aspektów finansowych (*np. projektu*); **financial audit** – audyt finansowy, kontrola finansowa;
financial capacity – możliwości/zdolności finansowe (*np. posiadanie funduszy niezbędnych do realizacji projektu*); **financial commitment** – zobowiązanie finansowe; **financial conditions** – warunki finansowe/ finansowania (*np. projektu*); **financial constraints** – ograniczenia finansowe; **financial contribution** – wkład finansowy; **financial control** – kontrola finansowa; **financial costs** – koszty finansowe;
financial framework – ramy finansowe; *w ➤ programach UE*: *łączna kwota przeznaczona np. na dany program, ew. z wyszczególnieniem kwot na poszczególne rodzaje działań/akcje/rodzaje wydatków*;
financial identification – dane finansowe (*np. projektu*); **financial identification sheet** – arkusz danych finansowych (*np. projektu*); **financial instrument** – instrument finansowy (*np. program UE służący realizacji określonej polityki*);
financial management – zarządzanie finansami; **financial monitoring** – monitoring finansowy, monitorowanie finansowe; *w ➤ programach UE*: *monitorowanie finansowych aspektów realizacji projektu, np. zgodności wydatków z limitami obowiązującymi w programie, zgodności ponoszonych wydatków z prowadzonymi działaniami, udokumentowania wydatków itp.*;
financial needs – potrzeby finansowe;
financial overview table – tabelaryczne zestawienie finansowe (*np. przychodów i wydatków projektu*);
financial penalty – kara pieniężna, grzywna; **financial perspective** – perspektywa finansowa, preliminarz budżetowy; **financial provisions** – przepisy/postanowienia finansowe (*w ustawie/umowie*);
financial report – raport finansowy, sprawozdanie finansowe; *zob. też financial statement*; **financial request** –podanie/wniosek o fundusze, wnioskowana wysokość funduszy; **financial requirements** – wymogi finansowe, warunki finansowania; **financial resources** – środki finansowe, fundusze;
financial sanctions – sankcje finansowe; **financial services** – usługi finansowe; dział finansowy, kwestura (*w uczelni*); *zob. też finance services*; **financial statement** – sprawozdanie finansowe, bilans; *zob. też financial report*; **financial support** – wsparcie finansowe; **financial sustainability of a project** – trwałość finansowa projektu; *trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z finansowego punktu widzenia, finansowe możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*;
financial viability of the applicant/project contractor – wypłacalność/możli-

wości finansowe wnioskodawcy/kontraktora projektu;
financial year – rok budżetowy/finansowy; **interim financial report**/**interim financial statement** – okresowy raport finansowy, okresowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie finansowe składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*; *por. final financial statement, final financial report*;

find – znaleźć/znajdować
partner finding tools – narzędzia służące znajdywaniu partnerów (*np. baza danych*);
to find partners for a project – znaleźć/znajdować partnerów do projektu

finding – odkrycie, konkluzja, wynik

audit findings – wyniki audytu/kontroli; **research findings** – wyniki badań; **survey findings** – wyniki badań/sondażu

fine – grzywna, mandat
fines for non-compliance with the contractual provisions – grzywny za nieprzestrzeganie postanowień kontraktu/umowy

first – pierwszy
first-cycle programme – studia pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określane również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate programme, Bachelor's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes; por. second-cycle programme, third-cycle programme, postgraduate programme*; **first-cycle degree** – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata/inżyniera*); *zob. też undergraduate degree, Bachelor's degree*; *por. second-cycle degree, third-cycle degree*; **first-cycle student** – student studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określanych również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate student*; *por. second-cycle student, third-cycle student*

fit note – zwolnienie lekarskie; *zob też sick note*
to get a fit note – otrzymać/ywać zwolnienie lekarskie; **to provide a fit note** – przedstawić/ać, przedłożyć/kładać zwolnienie lekarskie

fix – ustalić/ać
fixed amount – ustalona/stała kwota; *w ➤ programach UE*: *kwota o stałej wysokości przyznawana na określony rodzaj wydatków*; **fixed overheads** – stałe koszty ogólne/narzuty; **fixed rate** – stała/ustalona stawka, stawka ryczałtowa (*np. w odniesieniu do określonego rodzaju kosztów w projekcie*); *zob. też flat rate*; **fixed-rate costs** – koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową; *zob. też flat-rate costs*; *por. actual/real costs*;
to fix the date of departure/**deadline for the submission of applications** – ustalić/ać datę wyjazdu/termin składania wniosków

flagship – sztandarowy (modelowy)
flagship project – projekt sztandardowy; *zob. też showcase project*

flat-rate – stawka ryczałtowa
flat-rate costs – koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową; *zob. też fixed-rate costs*; *por. actual/real costs*;

flow – ruch, przepływ, napływ, upływ; po/płynąć; *w ➤ programach UE*: *termin odnoszący się do przepływu osób, wyjazdów lub przyjazdów bądź osób wyjeżdżających lub przyjeżdżających* (*zwłaszcza w zestawieniach tabelarycznych*), *w zależności od określenia użytego wraz z „flow"*; *zob. też mobility*

flow table – tabela przepływu osób, tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów; **incoming flows** – przyjazdy, przyjeżdżający (*np. do danej instytucji w ramach wymiany*); *por. outgoing flows*; **information flow between project partners** – przepływ informacji między partnerami projektu; **mobility flow** – przepływ osób, wyjazd/przyjazd; **mobility flows** – wyjazdy/przyjazdy; **number of flows** – liczba wyjazdów/przyjazdów, liczba wyjeżdżających/przyjeżdżających; **outgoing flows** – wyjazdy, wyjeżdżający (*np. do innej/ych instytucji w ramach wymiany*); *por. incoming flows*; **staff flows** – wyjazdy/przyjazdy kadry/pracowników; **student flows** – wyjazdy/przyjazdy studentów; **teacher flows** – wyjazdy/przyjazdy nauczycieli

flier/**flyer** – ulotka

follow – nastąpić/ępować (*po czymś*), kierować się (*czymś*), postąpić/ępować (*zgodnie z czymś*), za/stosować się (*do czegoś*); **follow-up** – ciąg dalszy, dalsza część, kontynuacja; **to follow up** – sprawdzać, badać
follow-up activities – działania stanowiące kontynuację/wynikające z czegoś (*np. projektu*); **follow-up of a course/project** – działania stanowiące kontynuację/kontynuacja kursu/projektu;
to follow a course/training – uczęszczać na kurs/szkolenie; **to follow guidelines** – postąpić/ępować zgodnie z wytycznymi/wskazówkami, za/stosować się do wytycznych/wskazówek

force – siła, moc
entry into force – wejście w życie (*o umowie, przepisach*);
to enter into force – wejść/wchodzić w życie (*o umowie, przepisach*); **to remain in force** – pozostać/wać w mocy (*o umowie, przepisach*)

foreign – cudzoziemski, obcy, zagraniczny
foreign language – język obcy; **foreign language teacher** – nauczyciel języka obcego; *zob. też language teacher*; **foreign student** – student zagraniczny

form – kształt, forma; druk, blankiet, formularz; klasa; u/formować, u/kształtować, u/tworzyć; kształtować się
application form – formularz wniosku/zgłoszenia, formularz zgłoszeniowy; **bank detail form** – formularz danych dotyczących konta/rachunku bankowego; **blank form** – czysty/pusty formularz/blankiet; **electronic application form** – formularz wniosku/zgłoszenia w formie elektronicznej; **form of study** – forma studiów; **form teacher** – wychowawca klasy; *zob. też class tutor*; **paper application form** – formularz wniosku/zgłoszenia w formie papierowej; **partner identification form** – formularz danych (identyfikacyjnych) partnera; **registration form** – formularz rejestracyjny/zgłoszeniowy, formularz zgłoszenia; **renewal form/renewal application form** – formularz wniosku o przedłużenie; *w ➤ programach UE*: *formularz wniosku o przedłużenie/kontynuację finansowania na kolejny rok, wypełniany co roku w przypadku projektów trwających dłużej niż rok*; *zob. też renewal application*; **student application form** – formularz zgłoszeniowy studenta;
to complete/to fill in an application form – wypełnić/ać formularz wniosku/zgłoszeniowy; **to download application forms** – pobrać/ierać, ściągnąć/ać formularze wniosków (*np. ze strony internetowej agencji prowadzącej dany program*)

formal – formalny, oficjalny, przepisowy, urzędowy
formal criteria – kryteria formalne; *zob. też eligibility criteria*; **formal education/learning** – kształcenie/uczenie się formalne; *kształcenie prowadzone na ogół w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji*; *por. non-formal education/learning, informal education/learning*; **formal requirements** – wymogi formalne

formative – fomatywny, kształtujący

formative assessment/formative evaluation – ocena/ewaluacja formatywna; *ocena dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*; *por. summative assessment/evaluation*

foster – promować, rozwinąć/jać, rozbudzić/ać, sprzyjać, wesprzeć/wspierać; *zob. też encourage, support*
to foster cooperation – promować, wesprzeć/wspierać, rozwinąć/jać współpracę; **to foster the development of knowledge** – sprzyjać rozwojowi wiedzy, wesprzeć/wspierać rozwój wiedzy

found – założyć/kładać, u/tworzyć, u/fundować, oprzeć/ierać (*coś na czymś*); *zob. też establish*
school/higher education institution founded in 1990 – szkoła/uczelnia założona w 1990 r.

founder – założyciel
founder of a school/higher education institution – założyciel szkoły/uczelni
foundation – założenie/zakładanie, u/tworzenie, u/fundowanie; fundacja; fundament, podstawa
year of foundation – rok założenia (*np. szkoły, uczelni*)
Foundation for the Development of the Education System – Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
framework – konstrukcja, struktura, podstawy, ramy
financial framework – ramy finansowe; *w ➤ programach UE*: *łączna kwota przeznaczona np. na dany program, ew. z wyszczególnieniem kwot na poszczególne rodzaje działań/akcje/rodzaje wydatków*; **framework agreement** – umowa ramowa, porozumienie ramowe; **framework programme** – program ramowy; **legal framework**/**legislative framework** – ramy/podstawy prawne; **reference framework** – ramy odniesienia; **national qualifications framework** (**NQF**) – Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK); *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego*; *zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*; **qualifications framework** – ramy kwalifikacji;
to create a legal framework for a reform of education – s/tworzyć ramy prawne dla reformy edukacji; **to establish a qualifications framework** – ustanowić/awiać ramy kwalifikacji; **to provide a legal framework for a reform of education** – zapewnić/ać ramy prawne dla reformy edukacji
fraud – oszustwo
academic fraud – oszustwo naukowe
free – wolny, swobodny; bezpłatny
free access – wolny/bezpłatny wstęp/dostęp; **free accommodation** – bezpłatne zakwaterowanie; **free meal** – bezpłatny posiłek; **free mobility** – swobodny przepływ (*w odniesieniu do osób*); *w dokumentach i programach UE termin używany w dwóch kontekstach: w odniesieniu do wymiany studentów – wyjazdy indywidualne, nieodbywające się w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy czy szerszego programu/projektu współpracy*; *zob. też individual mobility*; *w odniesieniu do przemieszczania się osób – swobodny, tj. nieograniczony barierami prawnymi, przepływ osób pomiędzy poszczególnymi krajami*; **free movement** – swobodny przepływ (*nieograniczony barierami prawnymi; w odniesieniu do rzeczy i osób*); **free movement of persons, goods and services** – swobodny przepływ osób, towarów i usług; **free mover** – w odniesieniu do studentów *w ➤ programach UE*: *studenci wyjeżdżający indywidualnie na studia w uczelniach zagranicznych* (*tj. nie w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy między uczelniami czy szerszego programu/projektu współpracy zagranicznej*); *zob. też free moving students, free mobility, individual mobility*; **free moving students** – *w ➤ programach UE*: *studenci wyjeżdżający indywidualnie na studia w uczelniach zagranicznych*; *zob. też free movers, free mobility, individual mobility*; **free time** – czas wolny; *zob. też leisure/leisure time*; **free time activities** – zajęcia w czasie wolnym
Frequently Asked Questions (FAQ) – często zadawane pytania; *w ➤ programach UE*: *lista pytań dotyczących różnych aspektów przygotowania i realizacji projektów, włącznie z wydatkowaniem i rozliczaniem funduszy, które najczęściej zadają osoby zainteresowane złożeniem wniosku o fundusze lub odpowiedzialne za projekty, wraz z odpowiedziami przygotowywanymi przez instytucję zarządzającą danym programem*
fulfil – spełnić/ać, wypełnić/ać

to fulfil selection criteria – spełnić/ać kryteria selekcji; **to fulfil contractual obligations** – wypełnić/ać zobowiązania wynikające z kontraktu/umowy

full – pełny, całkowity, kompletny

full proposal – pełna propozycja; *w* ➤ *programach UE*: *pełny wniosek o fundusze zawierający szczegółowy opis proponowanego projektu*; *por. pre-proposal*

full-time – pełnoetatowy, (*pracujący/studiujący*) w pełnym wymiarze; *por. part-time*

full-time contract – umowa na pełny etat; **full-time employment** – zatrudnienie w pełnym wymiarze/na pełnym etacie; **full-time employment contract** – umowa o pracę w pełnym wymiarze/na pełnym etacie; **full-timer** – osoba pracująca/studiująca w pełnym wymiarze; **full-time job** – praca pełnoetatowa/na pełnym etacie/w pełnym wymiarze, pełny etat; **full-time student** – student studiujący w pełnym wymiarze, student studiów stacjonarnych/studiów dziennych; **full-time degree programme**/**full-time programme** – studia w pełnym wymiarze, studia stacjonarne/dzienne; **full-time programme** – kurs/program stacjonarny/w pełnym wymiarze; **full-time study** – studia/kształcenie w pełnym wymiarze; **full-time teacher** – nauczyciel pełnoetatowy, nauczyciel pracujący/zatrudniony w pełnym wymiarze/na pełnym etacie

functional – funkcjonalny

functional illiteracy – analfabetyzm funkcjonalny; *por. functional literacy*; *zob. definicję alfabetyzmu funkcjonalnego poniżej*; **functional literacy** – alfabetyzm funkcjonalny; *sprawne wykorzystywanie umiejętności czytania, pisania i liczenia w życiu codziennym, w domu, pracy i życiu społecznym*; *umiejętność rozumienia i wykorzystywania informacji w formie drukowanej i pisemnej w celu wykonania zadania, osiągnięcia celów, rozwijania własnej wiedzy i potencjału oraz funkcjonowania w społeczeństwie*; *por. functional illiteracy*

fund – fundusz; s/finansować; **funds** – fundusze, kapitał, pieniądze; *zob. też funding*

breakdown of project funds – rozkład/podział/struktura funduszy projektu; **distribution of funds** – podział/rozdział funduszy (*np. pomiędzy partnerami projektu*); **fund raising** – zbieranie/zdobywanie funduszy; **funds available** – dostępne fundusze; **matching funds** – fundusze uzupełniające; *w* ➤ *programach UE*: *fundusze uzyskane z innych źródeł jako uzupełnienie funduszy przyznawanych na projekty w ramach danego programu*; *zob. też matching finance*, *complementary funding*; **share of funds** – należna/przypadająca (*danej osobie, instytucji*) część funduszy;

to allocate funds for new textbooks – przydzielić/ać, przeznaczyć/ać fundusze na nowe podręczniki; **to apply for funds** – ubiegać się, występować o fundusze; **to collect funds** – zebrać/zbierać fundusze; **to commit funds** – za/angażować fundusze; **to distribute funds between project partners** – rozdzielić/ać fundusze między partnerów projektu; **to earmark funds for educational projects** – przeznaczyć/ać fundusze na projekty edukacyjne; **to get**/**to obtain**/**to receive funds** – dostać/wać, otrzymać/ywać fundusze; **to provide funds** – zapewnić/ać fundusze; **to raise funds** – zebrać/zbierać, zdobyć/wać fundusze; **to target funds towards** (*sth*) – skierować fundusze na (*coś*)

funding – finansowanie, fundusze, środki finansowe; zob. też funds

additional funding/extra funding – dodatkowe fundusze; **co-funding** – współfinansowanie; **complementary funding** – fundusze uzupełniające; *w* ➤ *programach UE*: *fundusze uzyskane z innych źródeł i przeznaczone na dofinansowanie projektu realizowanego w ramach danego programu*; *zob. też matching finance/funds*; **double funding**/**duplication of funding** – podwójne finansowanie; *w* ➤ *programach UE*: *nieuczciwa praktyka polegająca na finansowaniu tych samych działań z dwóch źródeł* (*np. dwóch programów UE*) *i nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*; *zob. też double financing*; **eligible for funding** – uprawniony do finansowania (*np. działania, koszty*); *w* ➤ *programach UE*:

działania/koszty, które mogą być finansowane z przyznawanych funduszy; **external funding** – fundusze zewnętrzne, finansowanie zewnętrzne; **funding conditions** – warunki finansowe/finansowania (*np. projektu*); **funding requirements** – warunki finansowania, wymogi finansowe; **higher education funding** – finansowanie szkolnictwa wyższego, fundusze na szkolnictwo wyższe; **internal funding** – fundusze wewnętrzne, finansowanie wewnętrzne; **private funding**/**private-sector funding** – finansowanie ze źródeł/funduszy/środków prywatnych, fundusze prywatne, finansowanie przez sektor prywatny; **public funding**/**public sector funding** – finansowanie ze źródeł/funduszy/środków publicznych, fundusze publiczne/państwowe, finansowanie przez sektor publiczny; **source of funding** – źródło finansowania/funduszy; **stable and sufficient sources of funding** – stabilne i wystarczające źródła finansowania (*np. projektu*); **under-funding** – nie-dofinansowanie;

to cut/to reduce funding – obniżyć/ać, zmniejszyć/ać finansowanie/fundusze; **to get/to obtain/to receive funding** – otrzymać/ywać finansowanie/fundusze; **to grant funding** – przyznać/wać finansowanie/fundusze; **to increase funding** – zwiększyć/ać finansowanie/fundusze; **to provide funding** – zapewnić/ać finansowanie/fundusze; **to seek complementary funding** – poszukiwać uzupełniających funduszy, starać się o uzupełniające fundusze

funding programmes – programy finansowania (*programy, w ramach których przyznaje się fundusze*); *zob. też notkę opisową pod hasłem „Programy Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*

further – dalszy, następny, kolejny

further education (**FE**) – *w Wielkiej Brytanii*: *termin obejmujący różne formy kształcenia w pełnym i niepełnym wymiarze, na poziomie poniżej szkolnictwa wyższego, dla osób, które przekroczyły już wiek obowiązku szkolnego*; **further education of teachers** – doskonalenie zawodowe nauczycieli; **further reading** – lektura dodatkowa; *por. manadatory/essential/required reading, recommended reading*; **further reading list** – lista lektur dodatkowych; *por. mandatory/essential/required reading list, recommended reading list*; **further training** – doskonalenie i dokształcanie

G

gain – zysk; uzyskać/iwać, zdobyć/wać

exchange gains – zyski kursowe (*wynikające z wymiany walut*);

to gain benefits – uzyskać/iwać korzyści; **to gain credits** – uzyskać/iwać punkty (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **to gain experience** – zdobyć/wać doświadczenie

gap – luka, braki, deficyt; zob. też shortage

gaps in education – luki w wykształceniu; **skill**(**s**) **gap** – deficyt/niedobór wykwalifikowanej kadry

gender – płeć

gender balance – równowaga płci, zrównoważony udział/zrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn (*np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*); *por. gender imbalance*; **gender imbalance** – nierównowaga płci,

niezrównoważony udział/niezrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn (*np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*); *por. gender balance*; **gender balance/imbalance of engineering graduates** – zrównoważony/niezrównoważony rozkład absolwentów kierunków technicznych pod względem płci; **gender equality** – równość płci; *por. gender inequality*; **gender inequality** – nierówność płci; *por. gender equality*

general – generalny, ogólny, powszechny; *zob. też generic*

director general – dyrektor generalny; **directorate general** – dyrekcja generalna; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Dyrekcja Generalna" w części polsko-angielskiej*; **general costs** – koszty ogólne; *w ➤ programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*; *zob. też indirect costs*; *por. direct costs*; **general education** – kształcenie ogólne, szkolnictwo ogólnokształcące; **general language course** – kurs języka ogólnego; *por. discipline-specific/subject-specific language course*; **general provisions** – przepisy/postanowienia ogólne (*w ustawie, umowie*); **general school** – szkoła ogólnokształcąca; **general skills** – umiejętności ogólne; *zob. też generic skills*; **general strand in the education system** – nurt kształcenia ogólnego w systemie edukacji; **general subject** – przedmiot ogólny; *por. vocational subject*; **general subject teacher** – nauczyciel przedmiotów ogólnych; *por. vocational subject teacher*

General Council for Higher Education – Rada Główna Szkolnictwa Wyższego

generalist teacher – nauczyciel przedmiotów zintegrowanych; *por. specialist teacher*

generic – ogólny; *zob. też general*

generic competences – kompetencje ogólne (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); zob. *też transversal competences*; **generic skills** – umiejętności ogólne; *zob. też general skills*

geographical – geograficzny

geographical balance – równowaga/zrównoważenie pod względem geograficznym; *w ➤ programach UE*: *zrównoważony udział osób/instytucji/organizacji z różnych krajów lub regionów*; **geographical coverage** – zasięg geograficzny; *w ➤ programach UE*: *np. zasięg geograficzny projektów współpracy, tj. miejscowości, obszary, regiony lub kraje, z których instytucje uczestniczą w projektach*; **geographical distribution** – rozkład geograficzny/rozmieszczenie geograficzne; *w ➤ programach UE*: *np. rozkład projektów współpracy w podziale na kraje lub regiony*; **geographical reach/geographical scope of the project** – zasięg geograficzny projektu; **geographically balanced partnership** – zrównoważona pod względem geograficznym grupa partnerów (*w której w sposób zrównoważony reprezentowane są różne regiony lub kraje*)

gift – uzdolnienie; podarunek; zob. też aptitude

gift for music – uzdolnienia muzyczne

gifted – uzdolniony, zdolny

gifted at mathematics – uzdolniony matematycznie; **gifted pupils** – uczniowie uzdolnieni/zdolni;

to be gifted at mathematics – być uzdolnionym matematycznie

global – globalny, ogólnoświatowy, całościowy

global grant – całościowy grant, całościowa dotacja; **global programme/global scheme** – program ogólnoświatowy/o zasięgu ogólnoświatowym

glossary – glosariusz

goal – cel

goal-oriented project – projekt ukierunkowany na cele; **strategic goal** – cel strategiczny;

to accomplish/to achieve/to attain/to reach a goal – osiągnąć/ać, z/realizować cel; **to establish/to set goals** – określić/ać, wyznaczyć/ać cele

good practice – dobre praktyki (*modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania*)

to disseminate good practice – rozpowszechnić/ać dobre praktyki; **to exchange/**

to share good practice – wymienić/ać dobre praktyki; **to identify good practice** – wskazać/ywać dobre praktyki; **to transfer good practice** – przenieść/osić dobre praktyki (*np. do innej placówki, innego kraju*)

governance – rządzenie, kierowanie

government – rząd, rada ministrów; rządzenie; **self-government** – samorząd

government strategy – strategia rządowa; **pupil self-government**/**student self-government** – samorząd uczniowski/studencki

governmental – rządowy

governmental organisation – organizacja rządowa; **non-governmental organisation** – organizacja pozarządowa

grade – ocena/stopień (*np. w szkole, na studiach*); klasa; ranga, stopień, szczebel; przyznać/wać stopień, s/klasyfikować, sortować, ocenić/ać

ECTS grading table – tabela ocen ECTS; tabela *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS) służąca przeliczaniu ocen uzyskiwanych przez studentów w uczelni zagranicznej na oceny wystawiane w uczelni macierzystej*; *zob. też notkę opisową o Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów w części polsko-angielskiej*; **grade transcript** – wykaz ocen (*ucznia/studenta*); *zob. też academic transcript*; **grade scale**/**grading scale** – skala ocen; **good**/**poor grade** – dobra/słaba ocena; **grading scheme** – system ocen; **high**/**low grade** – wysoka/niska ocena;

to award grades to pupils – wystawić/ać oceny uczniom; **to be promoted to the next grade** – otrzymać/ywać promocję do następnej klasy; **to get**/**to receive good grades** – otrzymać/ywać dobre oceny; **to grade a project proposal** – ocenić/ać propozycję projektu (*wg określonej skali*); **to moderate grades** – z/weryfikować oceny/stopnie; *zob. objaśnienie pod hasłem „moderation of marks/grades"*

graduate – absolwent (*uczelni*), abiturient; magisterski, podyplomowy (*w uczelniach brytyjskich termin używany często zamiennie z „postgraduate"*); ukończyć studia/uczelnię (*from a university*)

graduate profession – zawód wymagający wyższego wykształcenia; **graduate programme** – studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia/dla absolwentów studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem (*np. studia drugiego stopnia/magisterskie*); *zob. też postgraduate programme*; **graduate school** – jednostka kolegium lub uczelni kształcąca na poziomie powyżej studiów pierwszego stopnia (*prowadząca np. studia drugiego stopnia/magisterskie*); **graduate student** – student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*np. studiów drugiego stopnia/magisterskich*); *zob. też postgraduate student*; **graduate teacher** – nauczyciel dyplomowany/z wyższym wykształceniem; **graduate training scheme** – program kształcenia podyplomowego (*dla osób, które uzyskały już pierwszy tytuł/stopień, np. tytuł licencjata/inżyniera*); **graduate's profile** – profil/charakterystyka absolwenta; **university graduate** – absolwent uczelni;

to increase the number of graduates in mathematics – zwiększyć/ać liczbę absolwentów matematyki/na kierunku matematyka; **to reduce the number of graduates in humanities** – zmniejszyć/ać liczbę absolwentów kierunków humanistycznych;

to graduate from the University of Warsaw – ukończyć Uniwersytet Warszawski; **to graduate in mathematics** – ukończyć studia na kierunku matematyka

graduation – ukończenie studiów/szkoły średniej

graduation ceremony – ceremonia/uroczystość wręczenia dyplomów

grammar school – szkoła średnia ogólnokształcąca, liceum

grant – grant (*fundusze przyznane na określony cel*), dotacja, subwencja, stypendium; zasiłek; przyznawać (*np. pożyczkę, nagrodę*); udzielić/ać (*np. pożyczki*)

accommodation grant – stypendium mieszkaniowe/na mieszkanie; **amount of grant** – wysokość dotacji/grantu/stypendium; *zob. też level of grant*; **annual grant** – roczny grant, roczna dotacja, roczne stypendium;

beneficiary of the grant – beneficjent grantu/dotacji/stypendium;
composition of the grant – struktura grantu/dotacji/stypendium (*określająca rodzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*);
grant agreement – umowa o grant/dotację/stypendium; **grant-aided/grant-maintained** – dotowany/subsydiowany/subwencjonowany; **grant-aided school/grant-maintained school** – szkoła dotowana (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*); **grant applicant** – osoba/instytucja ubiegająca się/występująca o grant/dotację/stypendium, wnioskodawca; **grant award** – przyznanie/wanie grantów/ stypendiów/dotacji; **grant holder** – osoba/instytucja, która otrzymała grant/dotację/stypendium, osoba/ instytucja otrzymująca grant/dotację/stypendium, stypendysta; **grant renewal** – przedłużenie grantu/dotacji/stypendium; **grant request** – wniosek o grant/dotację/stypendium, wnioskowana wysokość grantu/dotacji/stypendium; **grant programme/grant scheme** – program stypendialny; **grants board/grant committee** – komisja stypendialna;
individual grant – grant indywidualny (*dla osób indywidualnych, w odróżnieniu od instytucji*), stypendium; **individual mobility grant** – stypendium/grant indywidualny na wyjazd;
level of grant – wysokość dotacji/grantu/stypendium; *zob. też amount of grant*;
maintenance grant – stypendium socjalne/na utrzymanie; **meals grant** – stypendium na wyżywienie (*np. dla studenta*); **mobility grant** – grant/stypendium na wyjazd(y);
non-grant-aided/non-grant-maintained – niedotowany/niesubwencjonowany (*całkowicie finansowany z własnych funduszy*); **non-grant-aided school/non-grant-maintained school** – szkoła niedotowana;
organisational grant – grant organizacyjny, grant/dotacja/środki na cele/wydatki organizacyjne; *w niektórych ➤ programach UE*: *fundusze przeznaczone np. na wynagrodzenia osób pracujących w projekcie, zakup sprzętu, koszty delegacji, koszty druku i publikacji, koszty operacji bankowych, koszty administracyjne*; *por. mobility grant*;
overall grant – grant całościowy, dotacja całościowa; *w ➤ programach UE*: *całość funduszy przeznaczonych na współpracę kilku instytucji, które są przekazywane jednej z tych instytucji, by koordynowała ich wykorzystanie w imieniu wszystkich, lub fundusze przyznawane w postaci jednego grantu, lecz przeznaczone na finansowanie różnego rodzaju działań*;
preparatory grant – grant/dotacja na działania przygotowawcze (*np. przygotowanie przyszłego projektu z partnerami*);
project grant – grant/dotacja na projekt;
special grant for disabled persons – stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych; **student grant** – stypendium studenckie;
total grant – łączny grant, łączna dotacja, łączna wysokość grantu/dotacji; **training grant** – grant/dotacja/stypendium na szkolenie/szkolenia;
to apply for a grant – ubiegać się, występować o grant/dotację/stypendium; **to award/to give/to allocate a grant** – przyznać/wać grant/dotację/stypendium; **to be awarded/to get/to obtain/to receive a grant** – otrzymać/ywać grant/dotację/stypendium; **to cancel a grant** – anulować, cofnąć/ać grant/dotację/stypendium; **to refuse a grant** – odmówić/odmawiać (przyznania) dotacji; **to reimburse a part of the grant** – zwrócić/acać część grantu/dotacji/stypendium; **to renounce a grant** – zrzec/kać się, z/rezygnować z grantu/dotacji/stypendium; **to use a grant** – wykorzystać/ywać grant/dotację/stypendium;
to grant student loans – przyznać/wać pożyczki studenckie

grant-aided – dotowany; *zob. też grant-maintained*; *por non-grant-aided, non-grant-maintained*
grant-aided school – szkoła dotowana (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*); *zob. też grant-maintained school*

grantapplicant – osoba/instytucja ubiegająca się/występująca o grant/dotację/stypendium, wnioskodawca

grantholder – osoba/instytucja, która otrzymała grant/dotację/stypendium, osoba/instytucja otrzymująca grant/dotację/stypendium, stypendysta

grant-maintained (**GM**) – utrzymywany z dotacji; *zob. też grant-aided*; *por. non-grant-aided, non-grant-maintained*

grant-maintained school – szkoła dotowana (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*); *zob. też grant-aided school*

green paper – zielona księga; *dokument przygotowywany przez władze, który zawiera propozycje dotyczące określonej tematyki, przeznaczony do szerokiej dyskusji; por. white paper*

gross – brutto; *por. net*

gross enrolment rate – wskaźnik skolaryzacji brutto; *por. net enrolment rate*; **gross salary** – wynagrodzenie/pensja brutto; *por. net salary*

group – grupa; grupowy; grupować (się); po/dzielić na grupy

age group – grupa wiekowa; **group applications** – wnioski grupowe; *w ➤ programach UE*: *wnioski o stypendia składane przez kilka osób stanowiących jedną grupę, np. grupę z tej samej instytucji lub kilka osób, których wyjazdy za granicę mają wspólne lub powiązane ze sobą cele*; **group leader** – lider grupy; **group mobility** – mobilność grupowa, wyjazdy grupowe; *w ➤ programach UE*: *wyjazdy, w których uczestniczy grupa uczniów/studentów czy pracowników z jednej instytucji lub grupa osób reprezentujących różne instytucje, ale wyjeżdżających we wspólnym celu*; *por. individual mobility*; **group teaching** – nauczanie grupowe; *por. individual teaching*; **group travel** – podróż grupowa, wyjazd grupowy; **group work** – praca grupowa, praca w grupie; **mixed group** – grupa mieszana/zróżnicowana (*np. składająca się z dziewcząt i chłopców, osób w różnym wieku lub pochodzących z różnych środowisk społecznych*); **multinational group** – grupa wielonarodowa/międzynarodowa (*np. uczniów z różnych krajów*); **steering group** – grupa kierująca/koordynująca (*np. w projekcie*); **target group** – docelowa grupa odbiorców/adresatów/uczestników, docelowi adresaci/odbiorcy/uczestnicy (*np. kursu, szkolenia, seminarium*); *zob. też target audience, target public*; **working group** – grupa robocza;

to divide a group – po/dzielić grupę; **to establish/to form/to set up a group** – u/tworzyć, s/tworzyć grupę; **to identify the target group for courses** – określić/ać, wskazać/ywać docelową grupę odbiorców/adresatów/uczestników kursów; **to join a group** – dołączyć/ać, przyłączyć/ać się do grupy

growth – wzrost; zob. też increase; por. decrease, reduction

growth of public expenditure on education – wzrost wydatków/nakładów publicznych na edukację

Grundtvig – Grundtvig. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej*

guarantee – gwarancja; za/gwarantować, zapewnić/ać; *zob. też ensure*

bank guarantee – gwarancja bankowa; **irrevocable bank guarantee** – nieodwołalna gwarancja bankowa; **letter of guarantee** – list gwarancyjny;

to furnish a financial guarantee – dostarczyć/ać, przedłożyć/kładać gwarancję finansową; **to guarantee the recognition of a study period completed abroad** – za/gwarantować, zapewnić/ać uznanie okresu studiów ukończonego/zaliczonego za granicą

guest – gość

guest lecture – wykład gościnny; guest lecturer – wykładowca zaproszony; wykładowca niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas; *zob. też visiting lecturer, visiting professor*

guidance – informacja; wskazówki; poradnictwo; *w niektórych kontekstach*: poradnictwo zawodowe

career guidance/occupational guidance/vocational guidance – poradnictwo

zawodowe; **counselling and guidance** – poradnictwo pedagogiczne i zawodowe, poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe; **guidance officer** – doradca zawodowy, pracownik/specjalista ds. poradnictwa zawodowego; *zob. też careers adviser/officer*; **guidance service** – poradnia zawodowa; **psychological guidance** – opieka psychologiczna; **lifelong guidance** – poradnictwo przez całe życie; *szereg działań, które umożliwiają obywatelom w każdym wieku i na dowolnym etapie życia zdefiniowanie i ocenę swych możliwości, kompetencji i zainteresowań w celu podjęcia racjonalnych decyzji dotyczących kształcenia, szkolenia i pracy zawodowej oraz odpowiedniego kierowania swym życiem w kontekstach edukacyjnych i zawodowych, w których wykorzystuje się i rozwija te możliwości i kompetencje*;

to give/to offer/to provide guidance – udzielać porad/wskazówek

guide – informator, poradnik, przewodnik; wskazówka; ukierunkować/ywać, po/kierować

guide for applicants – przewodnik dla wnioskodawców; *w ➤ programach UE*: *informator przedstawiający działania finansowane w ramach danego programu i zasady ubiegania się o fundusze*;

to guide applicants/pupils/students – ukierunkować/ywać kandydatów/uczniów/studentów, udzielać wskazówek kandydatom/uczniom/studentom

guidebook – przewodnik (*książka*)

guideline – wskazówka, wytyczna; **guidelines** – dyrektywy, instrukcje, wskazówki

guidelines for applicants – instrukcje/wskazówki dla kandydatów/wnioskodawców (*osób lub instytucji zainteresowanych ubieganiem się o coś, np. o fundusze na współpracę*);

to develop/to draw up guidelines – opracować/ywać wskazówki/wytyczne; **to follow guidelines** – przestrzegać, za/stosować się do wytycznych/wskazówek, postąpić/ępować zgodnie z wytycznymi/ze wskazówkami; **to give/to provide guidelines** – dać/wać wskazówki; **to set guidelines** – ustalić/ać, określić/ać wytyczne

gymnasium – sala gimnastyczna; *szkoła gimnazjalna w Polsce*: lower secondary school („gymnasium")

H

hall – sala

lecture hall – sala wykładowa; *zob. też lecture room*;

to rent lecture halls – wynająć/mować sale wykładowe

hall of residence/hall – dom akademicki/studencki, akademik; *zob. też dormitory/student dormitory*

handbook – podręcznik, poradnik

handicap – przeszkoda; upośledzenie; stawiać w gorszym położeniu; **handicapped** – upośledzony

handout – prospekt, ulotka; **handouts** – materiały (*rozdawane uczniom, studentom, słuchaczom*)

HE ➤ higher education

head – dyrektor, szef, kierownik, przywódca; iść/stać na czele, kierować się/zdążać

headed paper – papier firmowy (*papier z nagłówkiem, w którym umieszcza się logo i adres instytucji*); *zob. też official paper*;

head of a basic organisational unit – kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej; **head of the institution** – dyrektor/

szef instytucji; **head of the regional education authorities** – *w Polsce*: kurator oświaty (*jako szef „regionalnych władz edukacyjnych"*); *zob. też school superintendent*; **head teacher** – dyrektor szkoły; *zob. też headmaster, school director/manager/principal*; **school head** – dyrektor szkoły; *zob. też school director/principal, headmaster, head teacher*

heading – tytuł, nagłówek, rubryka
budget heading – pozycja budżetowa/w budżecie (*tytuł w budżecie*); **transfer between budget headings** – przeniesienie/oszenie (*kwot*) między pozycjami budżetowymi

headmaster – dyrektor szkoły; *zob. też head teacher, school director/head/manager/principal*

HEI > higher education institution

health – zdrowie
health insurance – ubezpieczenie na wypadek choroby/zdrowotne; *zob. też medical insurance*

heritage – dziedzictwo, spuścizna
cultural heritage – dziedzictwo kulturowe; **European heritage** – europejskie dziedzictwo; **historical heritage** – dziedzictwo historyczne; **national heritage** – dziedzictwo narodowe;
to preserve heritage – zachować/ywać, ocalić dziedzictwo; **to protect heritage** – o/chronić dziedzictwo

high school – szkoła średnia

higher education (**HE**) – szkolnictwo wyższe, studia wyższe, kształcenie w uczelni/szkolnictwie wyższym; *zob. też tertiary education*
diploma of higher education/higher education diploma – dyplom ukończenia studiów wyższych; **financing of higher education** – finansowanie szkolnictwa wyższego; **higher education funding** – finansowanie szkolnictwa wyższego, fundusze na szkolnictwo wyższe; **higher education institution** (**HEI**) *(w skrócie*: institution) – uczelnia; **higher education qualifications** – kwalifikacje (*dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskiwane w szkolnictwie wyższym; **higher education programmes** – studia wyższe, studia prowadzone w uczelni; **higher education restructuring** – restrukturyzacja szkolnictwa wyższego; **higher education sector** – dział/sektor szkolnictwa wyższego; **higher education system** – system szkolnictwa wyższego; **recognised higher education institution** – (oficjalnie) uznawana uczelnia

highly – wysoko
highly educated manpower – dobrze wykształcona siła robocza; **highly qualified**/**highly skilled labour** – wysoko wykwalifikowana siła robocza

hire – wynajem, wypożyczanie; wynająć/mować, wypożyczyć/ać
to hire conference halls/training premises – wynająć/mować sale konferencyjne/pomieszczenia na szkolenie

hold – odbyć/wać, przeprowadzić/ać, z/organizować; mieć, posiadać
to hold a Master's degree – posiadać/mieć tytuł magisterski; **to hold a position** – piastować stanowisko, pełnić funkcję; **to hold public consultations on the proposed education reform** – prze/prowadzić, z/organizować konsultacje społeczne w sprawie proponowanej reformy edukacji

holder – posiadacz, właściciel
account holder – posiadacz konta/rachunku (*bankowego*); **degree holder** – posiadacz tytułu/stopnia; **diploma holder** – posiadacz dyplomu; **grant holder**/**grantholder** – osoba/instytucja, która otrzymała grant/dotację/stypendium, osoba/instytucja otrzymująca grant/dotację/stypendium, stypendysta

holiday – urlop, holidays – wakacje
school holidays – wakacje szkolne; **school holiday schedule** – harmonogram wakacji i ferii szkolnych; **summer holidays** – wakacje letnie; **winter holidays** – wakacje/ferie zimowe

home – dom; krajowy; macierzysty; miejscowy
home country – kraj macierzysty; *kraj ojczysty lub stałego pobytu, kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel*; *zob. też country of origin, sending country*; *por.*

host country, country of destination, receiving country; **home degree** – tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji macierzystej; *por. host degree*; **home examination** – egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej; *w kontekście wymiany studentów dla odróżnienia egzaminów zdawanych w uczelni macierzystej od egzaminów zdawanych w innej uczelni/uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów*; *por. host examination*; **home institution** – instytucja/placówka/uczelnia macierzysta; *por. host institution*; **home qualifications** – kwalifikacje (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskane w placówce macierzystej lub kraju ojczystym; *por. host qualifications*; **home-to-home arrangement**/**home-to-home stay arrangement** – zakwaterowanie (*u rodzin*) na zasadzie wzajemności (*rozwiązanie, w ramach którego osoby przebywające we współpracujących ze sobą instytucjach otrzymują na zasadzie wymiany bezpłatne zakwaterowanie*)

horizontal – horyzontalny, poziomy

horizontal issues/policies/priorities – zagadnienia/strategie/priorytety horyzontalne; *w materiałach UE*: *zagadnienia/strategie/priorytety, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – zagadnienia/priorytety/strategie dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*; *zob. też transversal issues/policies/priorities*; **horizontal mobility** – mobilność pozioma; *w odniesieniu do mobilności społecznej*: *mobilność w obrębie klasy/grupy społecznej, np. zmiana stanowiska czy roli nie pociągająca za sobą zmiany pozycji w hierarchii społecznej*; *w odniesieniu do mobilności studentów*: *wyjazd studenta do uczelni zagranicznej na okres studiów na tym samym poziomie, odbywanie okresu studiów na tym samym poziomie w uczelni zagranicznej, np. odbycie roku z trzyletnich studiów I stopnia w uczelni zagranicznej*; *por. vertical mobility*; **horizontal transfer** – transfer poziomy; *w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych ➤ programów UE*: *przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do tej samej pozycji w budżecie proponowanym na następny rok, w celu pokrycia kosztów tego samego rodzaju działań*; *por. diagonal transfer*

hospitality – gościnność

hospitality costs – koszty reprezentacyjne; *zob. też entertainment costs*

host – gospodarz; u/gościć, przyjąć/mować u siebie

host country – kraj goszczący; *kraj, do którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel, kraj, który przyjmuje np. ucznia, studenta czy nauczyciela*; *zob. też country of destination, receiving country*; *por. home country, country of origin, sending country*; **host degree** – tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*); *por. home degree*; **host examination** – egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej; *w kontekście wymiany studentów dla odróżnienia egzaminów zdawanych w uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów, od egzaminów zdawanych w uczelni macierzystej*; *por. home examination*; **host family** – rodzina goszcząca; *w ➤ programach UE*: *rodzina, u której mieszka uczeń, student czy nauczyciel w trakcie pobytu za granicą, organizowanego w ramach projektu wymiany między szkołami/uczelniami/placówkami szkoleniowymi*; **host institution** – instytucja/placówka/uczelnia goszcząca (*np. ucznia, studenta czy nauczyciela w ramach programu wymiany*); *zob. też receiving institution*; *por. home institution*; **host qualifications** – kwalifikacje (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskane w placówce goszczącej lub kraju goszczącym (*np. ucznia/studenta w ramach wymiany zagranicznej*); *por. home qualifications*;

to host a conference/meeting – być gospodarzem konferencji/spotkania

hostel – schronisko
youth hostel – schronisko młodzieżowe; **to stay at/in a youth hostel** – zatrzymać się/mieszkać w schronisku młodzieżowym
hour – godzina
class hours – godziny lekcji/zajęć (*np. w odróżnieniu od czasu/godzin przeznaczanych na zajęcia w terenie, praktyki czy samodzielną naukę*); *zob. też contact hours*; **contact hours** – godziny lekcji/zajęć (*godziny „kontaktu" z nauczycielem, w odróżnieniu od samodzielnej pracy ucznia/studenta np. w bibliotece czy w domu*); *zob. też class hours*; **duty hours** – godziny dyżurów/przyjęć (*np. nauczyciela, koordynatora projektu*)
housing – domy mieszkalne, mieszkania
housing facilities – obiekty mieszkalne, baza mieszkaniowa, zaplecze mieszkaniowe (*np. uczelni*)
human – ludzki
human resources – zasoby ludzkie; *human resources development* – rozwój zasobów ludzkich; *human rights* – prawa człowieka

IB > International Baccalaureate
ICT (**information and communication technology**) – technologia informacyjno-komunikacyjna (TIK), technika informacyjno-komunikacyjna (TIK); *w niektórych kontekstach*: informatyka (*przedmiot w szkole*)
basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne; **ICT costs** – koszty informatyczne/informatyzacji, koszty związane z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych; **ICT skills** – umiejętności informatyczne (*umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*); *zob. też computer skills*
identification – identyfikacja, określenie/anie, ustalenie/anie
bank identification – dane (identyfikacyjne) banku, dane (identyfikacyjne) rachunku/konta bankowego; **financial identification** – dane finansowe (*np. projektu*); **financial identification sheet** – arkusz danych finansowych (*np. projektu*); **identification of good practice** – wskazanie/ywanie, wybranie/ieranie dobrych praktyk; **Institutional Identification** (**ID**) **code** – kod identyfikacyjny instytucji; *w niektórych > programach UE*: *kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie; partner* **identification form** – formularz danych (identyfikacyjnych) partnera; **project identification** – dane (identyfikacyjne) projektu
identify – z/identyfikować, rozpoznać/wać, wskazać/ywać, określić/ać, ustalić/ać
to identify good examples – wskazać/ywać, wybrać/ierać modelowe przykłady; **to identify good practice** – wskazać/ywać dobre praktyki; **to identify the target group for courses** – określić/ać, wskazać/ywać docelową grupę odbiorców/adresatów/uczestników kursów; **to identify training needs** – rozpoznać/wać, określić/ać potrzeby szkoleniowe
identity – tożsamość
cultural identity – tożsamość kulturowa; **ethnic identity** – tożsamość etniczna; **European identity** – tożsamość europejska; **identity card**/**ID card** – dokument tożsamości; **national identity** – tożsamość narodowa; **pupil identity card**/**pupil ID card** – legitymacja uczniowska; **staff identity card**/**staff ID card** – legitymacja służbowa (*np. nauczyciela*); **student identity card**/**student ID card** – legitymacja studencka

IDP ➤ Institutional Development Plan

IEA ➤ International Association for the Evaluation of Educational Achievement

illiteracy – analfabetyzm; *por. literacy*

digital illiteracy – analfabetyzm cyfrowy; *por. digital literacy*; *zob. też definicję alfabetyzmu cyfrowego pod hasłem „digital literacy"*; **functional illiteracy** – analfabetyzm funkcjonalny: *por. functional literacy*; *zob. też definicję alfabetyzmu funkcjonalnego pod hasłem „functional literacy"*; **illiteracy level** – poziom analfabetyzmu; **illiteracy rate** – wskaźnik analfabetyzmu; *ogólnie: odsetek osób nieumiejących czytać i pisać*; *zależnie od poprzedzającego rzeczownika lub przymiotnika*: *odsetek osób nieposiadających określonych umiejętności, np. digital illiteracy rate – wskaźnik analfabetyzmu cyfrowego, tj. odsetek osób nieposiadających umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*; **information illiteracy** – analfabetyzm informacyjny; *por. information literacy*; *zob. też definicję alfa-betyzmu informacyjnego pod hasłem „information literacy"*

imbalance – nierównowaga

gender imbalance – nierównowaga płci, niezrównoważony udział/niezrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn (*np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*); **gender imbalance of engineering graduates** – niezrównoważony rozkład absolwentów kierunków technicznych pod względem płci

immediate – natychmiastowy, bezpośredni, doraźny

immediate outcomes of the project – bezpośrednie/natychmiastowe efekty projektu; **immediate impact of the project** – bezpośredni/natychmiastowy wpływ projektu (*np. na reformę systemu zarządzania szkołą*); **immediate needs of educational establishments** – doraźne potrzeby placówek edukacyjnych; **immediate objective** – cel bezpośredni; *w ➤ programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*; *zob. też specific objective*; *por. overall/wider objective*; **immediate results** – natychmiastowe/bezpośrednie rezultaty; **with immediate effect** – ze skutkiem natychmiastowym (*np. o wejściu w życie przepisów prawnych lub postanowień umowy*)

immersion course – intensywny kurs języka obcego; *kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*; *zob. też intensive language course*

impact – wpływ, oddziaływanie

considerable impact/significant impact/substantial impast – znaczny wpływ; **decisive impact** – decydujący wpływ; **expected impact** – przewidywany wpływ; **immediate impact** – bezpośredni/ natychmiastowy wpływ; **impact assessment/impact evaluation** – ocena wpływu/oddziaływania (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*); **impact of the project on education reform** – wpływ projektu na reformę edukacji; **impact report** – raport/sprawozdanie nt. wpływu/oddziaływania (*np. projektu, programu*); **institutional impact of a project** – wpływ projektu na instytucję (*w odróżnieniu od wpływu projektu na poszczególnych pracowników instytucji*); **lasting impact** – trwały wpływ; **limited impact** – ograniczony wpływ, ograniczone oddziaływanie; **long-term impact** – wpływ długofalowy/długoterminowy; **medium-term impact** – wpływ średnioterminowy/średniookresowy; **short-term impact** – wpływ krótkofalowy/krótkoterminowy; **strong impact** – silny wpływ; **sustainable impact** – trwały wpływ, trwałe oddziaływanie; **wide-spread impact** – szerokie oddziaływanie; **to achieve/to create/to exert impact** – wywrzeć/ierać wpływ; **to assess/to evaluate impact** – ocenić/ać wpływ; **to diminish**/to **reduce** – zmniejszyć/ać wpływ; **to enhance/to increase impact** – zwiększyć/ac wpływ; **to have impact** – mieć, wywrzeć/ierać wpływ

implement – wprowadzić/ać w życie, realizować, wdrożyć/ażać; wykonać/ywać

implementing conditions – warunki realizacji/wdrażania; **implementing measures**

– środki wykonawcze; **implementing provisions** – przepisy wykonawcze (*jako część ustawy, umowy lub innego dokumentu*); **implementing regulations** – przepisy wykonawcze (*np. rozporządzenia wydane na podstawie ustawy*);

to implement a curriculum – wdrożyć/ażać, realizować program nauczania; **to implement a new law on education** – wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie nową ustawę o edukacji; **to implement a policy** – realizować, wdrożyć/ażać politykę; **to implement a project** – z/realizować projekt

implementation – wprowadzenie/anie w życie, wdrożenie/ażanie, realizacja

implementation modality – tryb/metoda/procedura wdrażania/realizacji; **implementation report** –sprawozdanie/raport z realizacji (*np. projektu*); **project implementation** – realizacja/wdrażanie projektu;

to start the implementation of a project – rozpocząć/ynać wdrażanie/realizację projektu; **to suspend the implementation of a project** – zawiesić/szać realizację projektu; **to terminate the implementation of a project** – zakończyć, przerwać/ywać realizację projektu

improve – rozwinąć/jać, wzbogacić/ać, ulepszyć/ać, u/doskonalić

to improve the quality of education – podnieść/osić jakość kształcenia; **to improve skills** – u/doskonalić, podnieść/osić umiejętności

improvement – poprawa, postęp, ulepszenie, udoskonalenie, podniesienie/oszenie wartości/jakości

quality improvement in vocational education – poprawa, podniesienie/oszenie jakości kształcenia zawodowego

in cash – w gotówce

in-cash contribution – wkład gotówkowy (*np. fundusze własne, które dana instytucja wnosi jako dofinansowanie projektu współpracy*); *por. in-kind contribution*

incidental – przypadkowy, dorywczy

incidental learning – uczenie się/kształcenie incydentalne (*mające charakter przypadkowy, niezamierzony*); *zob. też experiential learning, informal learning*

include – włączyć/ać, zawierać, objąć/ejmować

inclusion – włączenie

social inclusion – włączenie do społeczeństwa, integracja społeczna; *por. social exclusion*

income – dochód/dochody, przychód/przychody, wpływy

overview of project income – przegląd/ogólne zestawienie przychodów/wpływów projektu

incoming – przybywający, napływający, nadchodzący; *por. outgoing*

incoming correspondence – korespondencja przychodząca; *por. outgoing correspondence*; **incoming flows** – przyjazdy; przyjeżdżający (*np. do danej instytucji w ramach wymiany*); *por. outgoing flows*; **incoming students** – studenci przyjeżdżający (*np. studenci zagraniczni przyjeżdżający na okres studiów z innej uczelni*); *por. outgoing students*; **incoming teachers** – nauczyciele przyjeżdżający (*np. nauczyciele zagraniczni przyjeżdżający z innej uczelni na staż lub w celu poprowadzenia zajęć*); *por. outgoing teachers*

in-company training – szkolenie wewnątrzzakładowe

incomplete – niepełny, niekompletny

incomplete project data – niepełne/niekompletne dane o projekcie

in-country travel – podróż krajowa

increase – wzrost; zwiększyć/ać (się), wzrosnąć/wzrastać; *zob. też growth*; *por. decrease, reduction, reduce*

annual increase/monthly increase – roczny/miesięczny wzrost; **considerable increase**/**substantial increase** – znaczny wzrost; **gradual increase** – stopniowy wzrost; **increase in expenditure on education** – wzrost wydatków/nakładów na edukację; **increase in participation in higher education** – wzrost liczby kształcących się w uczelniach/studentów; **massive increase** – masowy wzrost; **moderate increase** – umiarkowany wzrost; **rapid increase** – szybki wzrost; **small increase**

– niewielki wzrost; **steady increase**/**sustained increase** – stały/trwały wzrost;
to increase financial capacity – zwiększyć/ać zdolności/możliwości finansowe; **to increase motivation** – zwiększyć/ać motywację; **to increase participation levels** – zwiększyć/ać liczbę kształcących się osób; **to increase the total number of graduates** – zwiększyć/ać łączną liczbę absolwentów

incubator – inkubator
academic business incubator – akademicki inkubator przedsiębiorczości

incur – ponieść/osić (*np. koszty, ryzyko*)
to incur costs – ponieść/osić koszty; *zob. też bear costs*

independence – niezależność, samodzielność
to develop young people's sense of independence – u/kształtować, rozwinąć/jać poczucie samodzielności u młodzieży

independent – niezależny, samodzielny
independent expert – niezależny ekspert; **independent study** (**at home**/**in the library**) – samodzielna nauka, samodzielne kształcenie (w domu/bibliotece); *zob. też private study, autonomous learning*

indicative – indykatywny, orientacyjny, zawierający wskazówki
indicative budget of the programme – indykatywny/orientacyjny budżet programu; **indicative priorities** –priorytety indykatywne/orientacyjne; **indicative rates** – stawki indykatywne/orientacyjne (*np. wynagrodzeń za pracę w projekcie*)

indicator – wskaźnik, wskazówka
aggregate indicator/composite indicator – wskaźnik zbiorczy/złożony; **good**/**poor indicator** – dobry/słaby wskaźnik; **indicator of progress**/**progress indicator** – wskaźnik postępów (*np. w realizacji projektu*); **performance indicator** (**PI**) – wskaźnik osiągnięć (*w odniesieniu do uczniów, studentów, słuchaczy czy uczących się osób*); **wskaźniki efektywności** (*w odniesieniu do systemu edukacji*); **qualitative indicator** – wskaźnik jakościowy; **qualitative performance indicator** – jakościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*); **quality indicator** – wskaźnik jakości/jakościowy; **quantitative indicator** – wskaźnik ilościowy; **quantitative performance indicator** – ilościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*); **reliable**/**unrealiable indicator** – rzetelny/nierzetelny, wiarygodny/niewiarygodny wskaźnik; **statistical indicator** – wskaźnik statystyczny; **structural indicator** – wskaźnik strukturalny;
to develop indicators – opracować/ywać wskaźniki; **to refine indicators** – u/doskonalić wskaźniki; **to use indicators** – użyć/wać wskaźników

indirect – pośredni
indirect costs – koszty pośrednie; *w ➤ programach UE: koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*; *zob. też general costs; por. direct costs*

individual – jednostka, osoba indywidualna; indywidualny, pojedynczy, poszczególny
individual grant – grant indywidualny (*dla osób indywidualnych, w odróżnieniu od instytucji*), stypendium; **individual learning pathway** – indywidualna ścieżka uczenia się/kształcenia; **individual mobility** – mobilność indywidualna, wyjazdy indywidualne; *w ➤ programach UE: wyjazdy indywidualne, tj. nie w formie zorganizowanej, poza porozumieniami o współpracy czy wymianie grupowej*; *zob. też free mobility, free mover*; *por. group mobility*; **individual mobility grant** – stypendium indywidualne/grant indywidualny na wyjazd; **individual teaching** – nauczanie indywidualne; *por. nauczanie grupowe*; **individual training grant** – stypendium/grant indywidualny na szkolenie

individualise – z/indywidualizować; *zob. też personalise*
individualised learning – zindywidualizowane uczenie się/kształcenie; *zob. też personalised learning*; **individualised study programme** – indywidualny tok/program studiów; *zob. też personalised study programme*

induction – wprowadzenie
induction course – kurs wprowadzający, zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający/e z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też introductory/orientation course*
industrial – przemysłowy
industrial liaison office – dział/biuro ds. współpracy z przemysłem/przedsiębiorstwami (*np. w uczelni*); **industrial placement** – staż/praktyka w zakładzie przemysłowym
Industrialised Countries Instrument (**ICI**) **Education Cooperation Programme** (**ECP**) (**ICI-ECP**) **EU-Australia** – Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE – Australia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
Industrialised Countries Instrument (**ICI**) **Education Cooperation Programme** (**ECP**) (**ICI-ECP**) **EU-Japan** – Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE – Japonia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
Industrialised Countries Instrument (**ICI**) **Education Cooperation Programme** (**ECP**) (**ICI-ECP**) **EU-Korea** – Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE – Korea. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
Industrialised Countries Instrument (**ICI**) **Education Cooperation Programme** (**ECP**) (**ICI-ECP**) **EU-New Zealand** – Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE– Nowa Zelandia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
industry – przemysł
chamber of industry – izba przemysłowa/przemysłu; **university-industry cooperation** – współpraca uczelni z przemysłem/przedsiębiorstwami
ineligibility – nieodpowiedniość; brak uprawnień (*do czegoś – for sth*; *do ubiegania się o coś – to apply for sth, do zrobienia czegoś – to sth*)
ineligible – nieodpowiedni, nieuprawniony (*do czegoś – for sth*; *do ubiegania się o coś – to apply for sth, do zrobienia czegoś – to sth*)
ineligible activity – działanie nieuprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaj działań, których nie można finansować z przyznawanych funduszy*; *por. eligible activity*; **ineligible costs**/**ineligible expenditure**/ **ineligible expenses** – koszty/wydatki nieuprawnione; *w ➤ programach UE*: *rodzaje kosztów, których nie można finansować z przyznawanych funduszy*; *por. eligible costs/expenditure/expenses*; **ineligible country** – kraj nieuprawniony; *w ➤ programach UE*: *kraj, który nie jest uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. eligible country*; **ineligible equipment** – sprzęt nieuprawniony; *w ➤ programach UE*: *rodzaj sprzętu, którego nie można zakupić z przyznawanych funduszy* (*np. sprzęt badawczy, którego nie można zakupywać w programach dotyczących dydaktyki*); *por. eligible equipment*; **ineligible institution** – instytucja nieuprawniona; *w ➤ programach UE*: *instytucja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. eligible institution*
inequality – nierówność; *por. equality*
educational inequalities/inequalities in education – nierówności edukacyjne/ w edukacji; **gender inequality** – nierówność płci; **inequality of opportunities** – nierówność szans;
to cause inequalities – s/powodować nierówności; **to increase inequalities** – zwiększyć/ać nierówności; **to lead to inequality** – do/prowadzić do nierówności; **to reduce inequalities** – zmniejszyć/ać nierówności; **to reinforce inequalities** – wzmocnić/acniać nierówności; **to remove inequalities** – z/likwidować nierówności
inflate – zawyżyć/ać
to inflate project costs – zawyżyć/ać koszty projektu
inflow – napływ; *por. outflow*
inflow of immigrants – napływ imigrantów
informal – nieformalny, nieoficjalny
informal education/learning – kształcenie/uczenie się nieformalne (*wcześniej*:

kształcenie incydentalne); *kształcenie będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nie odbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół nie mające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nie prowadzące do certyfikacji*; *zob. też incidental learning, experiential learning*; *por. formal education/learning, non-formal education/learning*;

information – informacja/informacje, wiadomości

exchange of information/information exchange – wymiana informacji; **information and communication technology** (**ICT**) – technologia/technika informacyjno-komunikacyjna (TIK); *w niektórych kontekstach*: informatyka (*przedmiot w szkole*); **information and communication technology skills**/**ICT skills** – umiejętności informatyczne; *umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*; **information-based society** – społeczeństwo oparte na informacji; **information campaign** – kampania informacyjna; **information centre** – centrum informacyjne, ośrodek informacyjny; **information desk** – punkt informacyjny, stanowisko informacji, informacja (*punkt/stanowisko informacji*); **information illiteracy** – analfabetyzm informacyjny; *por. information literacy*; *zob. też definicję alfabetyzmu informacyjnego pod hasłem „information literacy"*; **information literacy** – alfabetyzm informacyjny; *umiejętność określania, jakie informacje są potrzebne, wyszukiwania najlepszych źródeł informacji w celu zaspokojenia określonych potrzeb, krytycznej oceny tych źródeł, wykorzystywania informacji i dzielenia się informacjami*; *por. information literacy*; **information management system** – system zarządzania informacjami; **information package** – pakiet informacyjny; **information services** – usługi informacyjne, biuro/dział informacji, informacja (*dział/jednostka/biuro zajmujące się informacją*); **information society** – społeczeństwo informacyjne; **information society technology** (**IST**) – technologia społeczeństwa informacyjnego (TSI); **information technology** – technologia/technika informacyjna; **information technology skills**/**IT skills** – umiejętności informatyczne; *umiejętności korzystania z technologii informacyjnych*; **project information sheet** – arkusz informacji o projekcie;

to collect/to gather information – zebrać/zbierać informacje; **to exchange information** – wymienić/ać informacje; **to obtain information** – uzyskać/iwać informacje; **to provide information** – przedstawić/ać informacje, udzielić/ać informacji; **to update information** – z/aktualizować informacje; **to use information** – wykorzystać/ywać informacje

infringe – naruszyć/ać

to infringe the provisions of an agreement – naruszyć/ać postanowienia umowy

infringement – naruszenie

infringement of the provisions of an agreement – naruszenie postanowień umowy

initial – wstępny, początkowy, pierwotny

initial education – kształcenie; *„kształcenie" rozumiane jako cały okres kształcenia ogólnego lub zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy*; *zob. też initial training*; *por. continuing education, in-service training*; **initial level** – poziom początkowy (*np. w odniesieniu do pierwszych/niższych lat studiów*); **initial teacher training** – kształcenie nauczycieli; *por. in-service teacher training*; **initial teacher training institution** – placówka kształcenia nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. in-service teacher training institution*; **initial vocational education**/**initial vocational education and training** (**IVET**) – kształcenie zawodowe; *„kształcenie zawodowe" rozumiane jako cały okres kształcenia zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia*

zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy; *zob. też objaśnienie terminu „initial education"*; *por. continuing vocational education and training*

initiate – za/inicjować, rozpocząć/ynać

to initiate a project – za/inicjować projekt

initiative – inicjatywa; działanie, działalność, przedsięwzięcie

bottom-up initiative/grassroots initiative – inicjatywa oddolna; **civic initiative** – inicjatywa obywatelska/społeczna; **joint initiative** – wspólna inicjatywa, wspólne przedsięwzięcie (*np. szkół i władz lokalnych*); **local initiative** – inicjatywa lokalna, przedsięwzięcie lokalne; **one-off initiative** – jednorazowa inicjatywa, jednorazowe przedsięwzięcie; **sense of initiative and entrepreneurship** – inicjatywa i przedsiębiorczość; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

to launch an initiative – uruchomić/amiać przedsięwzięcie; **to undertake initiative** – podjąć/ejmować inicjatywę; **to show initiative** – wykazać/ywać się inicjatywą

initiator – inicjator

project initiator – inicjator projektu

in kind – w towarze, w naturze

in-kind contribution – wkład rzeczowy (*np. nieodpłatne udostępnienie pomieszczeń, laboratoriów czy sprzętu jako wkład danej instytucji w koszty projektu współpracy*); *por. in-cash contribution*

innovation – innowacja

educational innovations – innowacje edukacyjne; **innovation cluster** – klaster innowacyjny; *grupa placówek/organizacji/instytucji, np. uczelnia, ośrodek badawczy i przedsiębiorstwa, wspólnie opracowujących i/lub wprowadzających innowacje*;

to develop innovations – opracować/ywać innowacje; **to disseminate innovation** – rozpowszechnić/ać innowacje; **to encourage innovation** – stymulować innowacje; **to introduce innovations** – wprowadzić/ać innowacje

innovative/innovatory – innowacyjny, nowatorski

innovative/innovatory approach to teaching – innowacyjne/nowatorskie podejście do dydaktyki; **innovative/innovatory teaching method** – innowacyjna/nowatorska metoda dydaktyczna; **innovative/innovatory teaching practices** – innowacyjne/nowatorskie praktyki dydaktyczne

input – wkład, nakład; por. outputs

project inputs – nakłady na projekt/na realizację projektu; *por. project outputs*

in-service – mający miejsce/odbywający się w czasie pracy lub w trakcie pracy zawodowej

in-service teacher training – doskonalenie zawodowe nauczycieli; *por. initial teacher training*; **in-service teacher training institution** – placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. initial teacher training institution*; **in-service training** – doskonalenie zawodowe; **in-service training course** – kurs doskonalenia zawodowego; *zob. też: in-service training programme, retraining programme*; **in-service training programme** – kurs/program doskonalenia zawodowego; *zob. też in-service training course, retraining programme*

In-Service Training for Adult Education Staff – Kursy doskonalenia zawodowego kadry edukacji dorosłych. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej*

In-Service Training for Teachers and Other Educational Staff – Doskonalenie zawodowe nauczycieli i pozostałej kadry edukacyjnej. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Comenius w części polsko-angielskiej*

in-situ – na miejscu, w miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*)

in-situ audit – audyt/kontrola na miejscu; **in-situ monitoring** – monitoring/monitorowanie na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też field monitoring, on-site monitoring*; *por. desk monitoring*; **in-situ monitoring visit** – wizyta monitoringowa na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też on-site monitoring visit, site visit*;

in-situ visit – wizyta na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też on-site visit, site visit*

inspect – s/kontrolować, przeprowadzić/ać inspekcję, z/wizytować

to inspect a school – z/wizytować szkołę

inspection – kontrola, inspekcja, wizytacja

inspection/inspection visit – wizytacja (*np. w szkole*);

to carry out an inspection – przeprowadzić/ać wizytację

inspector – inspektor, wizytator

educational inspector – inspektor oświatowy, wizytator; **school inspector** – wizytator szkolny

inspectorate – inspektorat

educational inspectorate – inspektorat oświaty/oświatowy, kuratorium oświaty; *zob. też local/regional/national education authorities*

instal – za/instalować

to instal equipment – za/instalować sprzęt

installation – instalacja, za/instalowanie

equipment installation/installation of equipment – instalacja sprzętu

instalment – rata

annual instalment – rata roczna; *w ➤ programach UE*: *część funduszy przyznanych na całą realizację projektu przekazywana co roku, zwykle po złożeniu przez beneficjenta rocznego raportu z postępów w realizacji projektu*; **payments made in instalments** – płatności dokonywane w ratach;

to pay a grant in instalments – wypłacić/ać grant/dotację/stypendium w ratach

institute – instytut, zakład (naukowy); ustanowić/awiać, wprowadzić/ać, zaprowadzić/ać, założyć/kładać

research institute – instytut badawczy, placówka badawcza

institution – instytucja, zakład, placówka; *zob. też establishment*; *w niektórych kontekstach dotyczących szkolnictwa wyższego: uczelnia* (*skrót od „higher education institution"*); ustanowienie/awianie, wprowadzenie/anie, założenie/kładanie

academic institution – instytucja/placówka akademicka/naukowa; *por. non-academic institution*; **applicant institution** – instytucja składająca wniosek/ubiegająca się/występująca o coś (*np. fundusze na projekt*), wnioskodawca;

beneficiary institution – instytucja będąca beneficjentem, instytucja korzystająca z czegoś (*np. funduszy w ramach programu UE*);

consortium institution – instytucja należąca do konsorcjum; *por. non-consortium institution*; **co-ordinating institution** – instytucja koordynująca; *w ➤ programach UE*: *instytucja odpowiedzialna za koordynację projektu finansowanego w ramach danego programu*;

degree-awarding institution – instytucja/uczelnia nadająca tytuł/stopień, instytucja/uczelnia wydająca dyplom ukończenia studiów;

educational institution – placówka edukacyjna/oświatowa; *zob. też educational establishment*; **eligible institution** – instytucja uprawniona; *w ➤ programach UE*: *instytucja, która jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. ineligible institution*;

higher education institution (**HEI**) – uczelnia; **home institution** – instytucja/placówka/uczelnia macierzysta; *por. host institution*; **host institution** – instytucja/placówka/uczelnia goszcząca (*np. ucznia, studenta czy nauczyciela w ramach programu wymiany*); *zob. też receiving institution*; *por. home institution*;

ineligible institution – instytucja nieuprawniona; *w ➤ programach UE*: *instytucja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. eligible institution*; **initial teacher training institution** – placówka kształcenia nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. in-service teacher training institution*; **in-service teacher training institution** – placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. initial teacher training institution*; **institution building** – rozwój

instytucjonalny; *termin obejmujący takie działania związane z rozwojem instytucji, jak tworzenie ram prawnych do funkcjonowania instytucji, tworzenie struktur instytucjonalnych, opracowywanie polityki/strategii ich działania, opracowywanie i wdrażanie systemów zarządzania, doskonalenie kadry itp.*; *zob. też institutional development*;

lead institution – instytucja wiodąca (*np. w projekcie współpracy*);

non-academic institution – instytucja pozaakademicka/nieakademicka; *każdego typu instytucja/organizacja/placówka poza placówką naukową/uczelnią, np. organ władz centralnych/lokalnych, szkoła, stowarzyszenie zawodowe, przedsiębiorstwo;*

non-consortium institution – *instytucja nienależąca do/spoza konsorcjum*; *por. consortium institution*; **non-partner institution** – instytucja niebędąca partnerem (*np. w projekcie*); *por. partner institution*; **non-profit institution** – instytucja niekomercyjna/nienastawiona na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non-profit; **non-public institution** – instytucja niepubliczna; *por. public institution*; **non-university higher education institution/non-university institution** – uczelnia zawodowa/nieakademicka; *por. university-type institution*;

partner institution – instytucja partnerska (*np. w projekcie*); *por. non-partner institution*; **pre-primary institution/pre-school institution** – placówka przedszkolna; *zob. też pre-primary/pre-school establishment*; **receiving institution** – instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też host institution*; *por. sending institution*; **public institution** – instytucja publiczna; *por. non-public institution*;

qualification-awarding institution – instytucja/uczelnia przyznająca kwalifikację/kwalifikacje;

recognised higher education institution – (oficjalnie) uznawana uczelnia; **research institution** – placówka badawcza/naukowa/naukowo-badawcza;

sending institution – instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *por. receiving institution*; **state-recognised institution** – instytucja uznawana przez władze państwowe, instytucja oficjalnie uznawana;

teacher training institution – placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; *zob. też initial teacher training institution, in-service teacher training institution*; **target institution/targeted institution** – instytucja będąca docelowym/potencjalnym adresatem/odbiorcą (*np. szkolenia*); **training institution** – placówka szkoleniowa; *zob. też training establishment*;

university-type higher education institution/university-type institution – uczelnia akademicka;

to establish/to set up an institution – założyć/kładać instytucję/placówkę/uczelnię; **to manage an institution** – zarządzać, kierować instytucją/placówką/uczelnią; **to restructure an institution** – z/restrukturyzować, z/reorganizować instytucję/placówkę/uczelnię

institutional – instytucjonalny (*dotyczący instytucji/placówki/uczelni jako organizacji*), dotyczący funkcjonowania instytucji/placówki/uczelni; w niektórych kontekstach dotyczących szkolnictwa wyższego: uczelniany, dotyczący całej uczelni

institutional accreditation – akredytacja instytucjonalna, akredytacja instytucji/placówki/uczelni; **institutional agreement** – umowa instytucjonalna/uczelniana (*zawierana z instytucją; w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*);

institutional benefits of a project – korzyści instytucjonalne/dla instytucji z projektu (*w odróżnieniu od korzyści odnoszonych przez osoby indywidualne, np. poszczególnych nauczycieli podnoszących swe kwalifikacje w ramach projektu*);

institutional capacity – zdolność instytucjonalna, zdolności instytucjonalne, potencjał instytucjonalny; **institutional commit-**

ment – zaangażowanie instytucjonalne, zaangażowanie (całej) instytucji/placówki/uczelni (*np. we współpracę zagraniczną*); zobowiązanie instytucjonalne, zobowiązanie podejmowane w imieniu (całej) instytucji/placówki/uczelni (*np. zobowiązanie podejmowane przez uczelnię, w odróżnieniu od zobowiązań podejmowanych przez indywidualnych nauczycieli akademickich*); **institutional contract** – kontrakt instytucjonalny/uczelniany, umowa instytucjonalna/uczelniana (*zawierane z instytucją; w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*); **institutional co-ordinator** – koordynator instytucjonalny/uczelniany (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w całej instytucji/placówce/uczelni*); **institutional costs** – koszty instytucjonalne/uczelniane; *w ➤ programach UE*: *koszty, jakie ponosi szkoła/uczelnia/placówka w związku z przyjmowaniem uczniów, studentów czy nauczycieli z innych szkół/uczelni/placówek lub realizacją projektu współpracy*;

institutional development – rozwój instytucjonalny; *zob. też institution building*; **institutional development plan** (**IDP**) – plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni; *w niektórych ➤ programach UE*: *plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*; **institutional development strategy** – strategia rozwoju instytucjonalnego, strategia rozwoju instytucji/placówki/uczelni;

Institutional Identification (**ID**) **code** – kod identyfikacyjny instytucji; *w niektórych ➤ programach UE*: *kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie*; **institutional impact of a project** – wpływ projektu na instytucję (*w odróżnieniu od wpływu projektu na poszczególnych pracowników instytucji*); **institutional involvement** – zaangażowanie instytucjonalne; *w ➤ programach UE*: *zaangażowanie/udział władz danej instytucji/placówki/uczelni w projekcie* (*w odróżnieniu od zaangażowania indywidualnych pracowników*);

institutional management – zarządzanie instytucją/placówką/uczelnią;

institutional priorities – priorytety instytucjonalne, priorytety instytucji (*jako całości*); **institutional profile** – profil instytucji (*np. w przypadku placówek edukacyjnych: profil zawodowy lub ogólny*);

institutional report – raport instytucjonalny; *w ➤ programach UE*: *raport składany przez jedną instytucję uczestniczącą w projekcie, omawiający działania zrealizowane wyłącznie przez tę instytucję* (*w odróżnieniu od raportu składanego przez instytucję koordynującą współpracę kilku partnerów, który przedstawia działania zrealizowane przez wszystkich partnerów projektu*); **institutional restructuring** – restrukturyzacja instytucji/placówki/uczelni;

institutional strategy – strategia instytucjonalna; **institutional sustainability of a project** – trwałość instytucjonalna projektu; *trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z instytucjonalnego punktu widzenia, instytucjonalne możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów, np. istnienie odpowiednich struktur/jednostek, zaangażowanie kierownictwa instytucji itp., po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*;

inter-institutional agreement – umowa międzyinstytucjonalna/międzyuczelniana, porozumienie międzyinstytucjonalne/międzyuczelniane; **inter-institutional cooperation** – współpraca między-instytucjonalna, współpraca instytucjonalna

institutionalise – z/instytucjonalizować

to institutionalise practices developed in a project – z/instytucjonalizować praktyki opracowane w projekcie

institutions and bodies of the European Union (**EU**) – instytucje i organy Unii Europejskiej (UE). *Zob. notkę opisową pod hasłem „Instytucje i organy Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*

instruct – po/instruować, po/informować, kształcić, nauczyć/ać, polecić/ać

instruction – kształcenie, nauczanie, nauka, szkolenie; **instructions** – instrukcje, polecenia

language of instruction – język wykładowy; *zob. też language of tuition*; **religious instruction** – nauczanie religii; **self-instruction** – samokształcenie; *zob. też self-education, self-study*

instrument – instrument

financial instrument – instrument finansowy (*np. program UE służący realizacji określonej polityki*)

Instrument for Pre-Accession Assistance (**IPA**) – Instrument Pomocy Przedakcesyjnej. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

insurance – ubezpieczenie

accident insurance – ubezpieczenie od wypadku; **health insurance**/**medical insurance** – ubezpieczenie na wypadek choroby/zdrowotne; **insurance costs** – koszty ubezpieczenia; **insurance policy** – polisa ubezpieczeniowa; **personal insurance** – ubezpieczenie osobowe; **social insurance** – ubezpieczenie społeczne

insure – ubezpieczyć/ać

intake – nabór, przyjęci, liczba przyjętych (*np. do szkoły, na uczelnię*)

new intake – nowo przyjęci, liczba nowo przyjętych; **high**/**low student intake** – duża/mała liczba przyjętych na studia/kształcących się w uczelniach w danym roku;

to increase student intake – zwiększyć/ać liczbę przyjmowanych studentów; **to cut**/**to reduce annual student intake** – zmniejszyć/ać liczbę corocznie przyjmowanych na studia

intangible – nienamacalny, niematerialny; por. tangible

intangible outcomes of a project – nienamacalne/niematerialne efekty projektu

integrate – z/integrować, włączyć/ać

Content and Language Integrated Learning (**CLIL**) – zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe; *nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*; **integrated class**/**school** – klasa/szkoła integracyjna; **integrated language course** – zintegrowany kurs języka; *kurs języka obcego stanowiący integralną część programu kształcenia lub prowadzony w połączeniu z nauką danego przedmiotu*; **integrated language teaching** – zintegrowane nauczanie języka; *nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*; *zob. też Content and Language Integrated Learning*; **integrated project** – projekt zintegrowany (*np. obejmujący różnego rodzaju działania, które dotyczą tej samej tematyki*); **integrated student placements** – zintegrowane praktyki studenckie; *praktyki stanowiące integralną część programu studiów*; **integrated study programme** – zintegrowany program studiów; *program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*; **to integrate the project into regular school activities** – włączyć/ać projekt w stałą działalność szkoły; **to integrate national minorities** – z/integrować mniejszości narodowe

integration – integracja, włączenie/anie

European integration – integracja europejska; **professional integration**/**vocational integration** – integracja zawodowa; **social integration** – integracja społeczna; **integration of ethnic minorities through educational projects** – integracja mniejszości etnicznych poprzez projekty edukacyjne

intensive – intensywny

intensive course/intensive programme – kurs intensywny; **intensive language course** – intensywny kurs języka (obcego); *zob. też immersion course*

Intensive Programmes – Kursy intensywne. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*

intent – cel, intencja, zamiar

declaration of intent – deklaracja intencji/zamiaru, list intencyjny; *w ➤ progra-*

mach UE: *deklaracja wyrażająca np. zamiar rozpoczęcia lub kontynuacji współpracy czy uczestnictwa w danym projekcie współpracy, przedstawiana w formie dokumentu podpisywanego przez władze/szefa instytucji*; *zob. też letter of intent, letter of commitment/commitment letter*; **letter of intent** – list intencyjny (*pismo potwierdzające zamiar, np. udziału w projekcie*); *zob. też declaration of intent, letter of commitment/commitment letter*

inter- – między-

inter-agency consultations – konsultacje międzyagencyjne/między agencjami (*np. odpowiedzialnymi za realizację danego programu UE w różnych krajach*); **inter-faculty cooperation** – współpraca międzywydziałowa/między wydziałami; **inter-faculty unit** – jednostka międzywydziałowa; **inter-institutional agreement** – umowa międzyinstytucjonalna/międzyuczelniana, porozumienie międzyinstytucjonalne/międzyuczelniane; **inter-project coaching** – wzajemne szkolenie przez partnerów/uczestników różnych projektów; **inter-project monitoring** – wzajemne monitorowanie przez uczestników/partnerów różnych projektów; **inter-school cooperation** – współpraca międzyszkolna/między szkołami; **inter-sector consultations** – konsultacje międzyresortowe; **inter-service consultations** – konsultacje międzydepartamentowe (*konsultacje wewnętrzne między jednostkami organizacyjnymi, np. między dyrekcjami Komisji Europejskiej w celu zatwierdzenia listy projektów proponowanych do finansowania*); **inter-university agreement** – umowa międzyuczelniania/między uczelniami; porozumienie międzyuczelniane/między uczelniami; **inter-university cooperation** – współpraca międzyuczelniania/między uczelniami; **inter-university unit** – jednostka międzyuczelniana

interactive – interaktywny

interactive teaching/learning methods – interaktywne metody nauczania/uczenia się

intercultural – międzykulturowy

intercultural awareness – świadomość międzykulturowa (pogłębiona wiedza o różnych kulturach/znajomość różnych kultur); **intercultural dialogue** – dialog międzykulturowy; **intercultural dimension** – wymiar międzykultrowy (*np. edukacji, kształcenia*); **intercultural learning** – uczenie się/kształcenie międzykulturowe; **intercultural education** – edukacja międzykulturowa, kształcenie międzykulturowe

interdisciplinary – interdyscyplinarny, międzykierunkowy

interdisciplinary (**degree**) **programme** – studia międzykierunkowe; **interdisciplinary programme** – program interdyscyplinarny; **interdisciplinary research** – badania interdyscyplinarne

interest – interesowanie się, zainteresowanie; odsetki; interes

bank interest – odsetki; **conflict of interests** – konflikt/sprzeczność interesów (*np. w przypadku eksperta, który miałby oceniać wniosek o fundusze z udziałem swej macierzystej instytucji*); **declaration of interest**/**expression of interest** – deklaracja/wyrażenie zainteresowania; *w ➤ programach UE*: *dokument wyrażający zainteresowanie rozpoczęciem lub kontynuacją współpracy, udziałem w danym projekcie współpracy lub przetargu; interest in international cooperation – zainteresowanie współpracą międzynarodową*; **interest on late payment** – odsetki od zaległych płatności (*np. w projekcie*);

to encourage/to stimulate interest – stymulować zainteresowanie; **to express interest** – wyrazić/ażać zainteresowanie; **to have wide interests** – mieć szerokie/wszechstronne zainteresowania; **to arouse interest in international exchange** – wzbudzić/ać, rozbudzić/ać zainteresowanie wymianą międzynarodową; **to pay interest on a student loan** – za/płacić odsetki od pożyczki studenckiej

interim – przejściowy, tymczasowy

interim evaluation – ewaluacja/ocena okresowa; *ocena dokonywana w trakcie realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/*

programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.; *zob. też mid-term evaluation*; *por. final evaluation*; **interim financial report**/**interim financial statement** – okresowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*; *por. final financial report, final financial statement*; **interim objectives** – cele pośrednie (*w odróżnieniu od celów ostatecznych – cele, które zamierza się osiągnąć na pewnym etapie realizacji działań/projektu/programu, a przed ich/jego zakończeniem*); **interim payments** – płatności okresowe; *płatności dokonywane w trakcie/na określonych etapach realizacji projektu*; **interim period** – okres przejściowy (*np. przed wygaśnięciem dotychczasowych i wejściem w życie nowych przepisów*); **interim report** – raport okresowy, sprawozdanie okresowe; *sprawozdanie składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*; *zob. też progress report, annual report*

intermediate – pośredni, przejściowy, średni **intermediate course** – kurs na poziomie średniozaawansowanym/dla średniozaawansowanych; **intermediate level** – poziom średniozaawansowany; *w niektórych kontekstach wyrażenie „intermediate level" odnosi się do studiów I stopnia* (*studiów inżynierskich/licencjackich*); **intermediate qualification** – kwalifikacja pośrednia (*na poziomie pomiędzy głównymi kwalifikacjami wydorębionymi w danym systemie kwalifikacji lub ramach kwalifikacji*); **intermediate stage in the implementation of a project** – pośredni etap w realizacji projektu

internal – wewnętrzny; por. external **internal assessment/internal evaluation** – ocena/ewaluacja wewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby pracujące w danej jednostce/instytucji*; *por. external assessment/evaluation*; **internal audit**/**internal control** – audyt wewnętrzny, kontrola wewnętrzna; *kontrola przeprowadzana przez osoby pracujące w danej jednostce/instytucji*; *por. external audit*; **internal credit system** – wewnętrzny system punktowy (*funkcjonujący w obrębie danej jednostki/placówki*); *zob. też credit system*; *por. credit transfer system*; **internal examination** – egzamin wewnętrzny; *egzamin przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*; *por. external examination*; **internal quality assessment** – wewnętrzna ocena jakości; *por. external quality assessment*; **internal quality assurance** – wewnętrzne zapewnianie jakości; *działania podejmowane wewnętrznie w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości*; *por. external quality assurance*; **internal structure** – struktura wewnętrzna; **internal test** – sprawdzian zewnętrzny; sprawdzian przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą; *por. external test*

international – międzynarodowy; *zob. też trans national*; *por. national, domestic* **international cooperation** – współpraca międzynarodowa/zagraniczna; *zob. też cross-border/transborder cooperation, transnational cooperation*; **international exchange** – wymiana miedzynarodowa; *zob. też transnational exchange*; **international institution**/**organisation** – instytucja/organizacja międzynarodowa; **international liason office**/**international relations office** – dział/biuro współpracy z zagranicą/współpracy zagranicznej; **international links** – kontakty międzynarodowe/zagraniczne; **international mobility** – mobilność międzynarodowa, wyjazdy zagraniczne; **international network** – sieć międzynarodowa; **international project** – projekt międzynarodowy; *zob. też transnational project, multicountry project, multinational project*; **international travel** – podróż zagraniczna; *zob. też transnational travel*

International Association for the Evaluation of Educational Achievement (**IEA**) – Międzynarodowe Stowarzyszenie na rzecz Oceny Osiągnięć w Nauce. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

International Baccalaureate (**IB**) – matura

międzynarodowa; *egzamin maturalny kończący się świadectwem, które jest uznawane na całym świecie*

International Centre for European Training – Międzynarodowe Centrum Kształcenia Europejskiego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

International Standard Classification of Education (**ISCED**) – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

International Standard Classification of Occupations (**ISCO**) – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Zawodów. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

International Student Identity Card (**ISIC**) – Międzynarodowa Legitymacja Studenta/Ucznia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

internationalisation – internacjonalizacja, umiędzynarodowienie

internationalisation of higher education – internacjonalizacja szkolnictwa wyższego

Internet – Internet

access to the Internet – dostęp do Internetu; **Internet connection** – połączenie z Internetem; **Internet service provider**/**Internet provider** – dostawca usług internetowych; **Internet site** – strona internetowa

internship – praktyka, staż (*w szkolnictwie wyższym wyrażenie używane przede wszystkim w odniesieniu do praktyk/staży odbywanych przed ukończeniem studiów na kierunkach medycznych i nauczycielskich*); *zob. też practical placement*

to apply for an internship – ubiegać się, wystąpić/ępować o przyjęcie/miejsce na staż/praktykę; **to offer an internship** – za/oferować, za/proponować (miejsce na) staż/praktykę, z/organizować staż/praktykę (*dla kogoś*); **to carry out an internship** – odbyć/wać staż/praktykę; **to complete an internship** – ukończyć staż/praktykę

interpersonal – międzyludzki, interpersonalny

interpersonal competences – kompetencje interpersonalne; **interpersonal skills** – umiejętności interpersonalne

interpreting – tłumaczenie (*ustne*); *por. translation*

interpreting costs – koszty tłumaczenia (*tłumaczeń ustnych*)

intra-project communication – komunikacja w ramach projektu (kontakty/wymiana informacji między partnerami projektu)

introduce – wprowadzić/ać; rozpocząć/ynać; poruszyć/ać (*np. temat*), przedłożyć/kładać (*np. wniosek*); przedstawić/ać (*kogoś komuś – sb to sb*), zapoznać (*kogoś z kimś – sb to sb*)

to introduce a course – wprowadzić/ać kurs/przedmiot/cykl zajęć, rozpocząć/ynać kurs/cykl zajęć; **to introduce a curriculum** – wprowadzić/ać program nauczania; **to introduce changes** – wprowadzić/ać zmiany

introduction – wprowadzenie/anie, przedłożenie/kładanie, przedstawienie/anie, zapoznawanie

introduction of a course – wprowadzenie/adzanie kursu/przedmiotu/cyklu zajęć; **introduction of a curriculum** – wprowadzenie/anie programu nauczania; **introduction of changes** – wprowadzenie/anie zmian

introductory – wprowadzający, wstępny

introductory course – kurs wstępny/wprowadzający; *zob. też induction/orientation course*

invest – za/inwestować

investing in education – inwestowanie w edukację;

to invest in education – za/inwestować w edukację

investment – inwestycja/inwestycje, nakład/nakłady

decrease in investment in education – spadek/zmniejszenie nakładów na edukację, zmniejszenie inwestycji w edukację; **increase in investment in education** – wzrost/zwiększenie nakładów na edukację, zwiekszenie inwestycji w edukację; **investment per pupil/student** – nakłady na 1 ucznia/studenta; **level of investment in education** – poziom/wysokość nakładów na edukację, wielkość inwestycji w edukację; **per capita investment in education** – inwestycje w/nakłady na

edukację w przeliczeniu na 1 mieszkańca; **private investment in education** – prywatne inwestycje w/nakłady na edukację, inwestycje sektora prywatnego w/nakłady sektora prywatnego na edukację; **rate of return on investment in education** – stopa rentowności/rentowność inwestycji w/nakładów na edukację; **returns on investment in education** – zyski z/rentowność inwestycji w/nakładów na edukację;
to encourage investment – stymulować inwestycje, zachęcić/ać do inwestowania; **to increase investment** – zwiększyć/ać inwestycje/nakłady; **to reduce investment** – zmniejszyć/ać inwestycje/nakłady

invitation – zaproszenie
invitation letter – zaproszenie (*oficjalne pismo zapraszające kogoś, np. do odbycia stażu czy okresu studiów*)

invite – zaprosić/szać, zachęcić/ać
to invite teachers from Denmark to one's school – zaprosić/aszać nauczycieli z Danii do swej szkoły

invoice – faktura; za/fakturować, wystawić/ać fakturę
original invoice – oryginalna faktura; **pro-forma invoice** – faktura pro forma, faktura tymczasowa;
to issue/to make out an invoice – wystawić/ać fakturę; **to provide/to submit an invoice** – przedstawić/ać, przedłożyć/kładać fakturę

involve – włączyć/ać, wciągnąć/ać, za/angażować
to be involved in a project – być zaangażowanym w projekt, wziąć/brać udział/uczestniczyć w projekcie; **to involve social partners/university authorities/school management in a project** – włączyć/ać partnerów społecznych/władze uczelni/kierownictwo szkoły w projekt/realizację projektu

involvement – wciągnięcie/anie, włączenie/anie; uczestnictwo, udział; zaangażowanie
balanced involvement – zrównoważony udział (*np. kobiet i mężczyzn, poszczególnych krajów czy regionów, typów instytucji lub poszczególnych instytucji w projektach współpracy*); *zob. też balanced participation*;
institutional involvement – zaangażowanie instytucjonalne; *w* ➤ *programach UE*: *zaangażowanie/udział władz danej instytucji/placówki/uczelni w projekcie* (*w odróżnieniu od zaangażowania indywidualnych pracowników*); **involvement of social partners/university authorities/school management in a project** – uczestnictwo/udział partnerów społecznych/władz uczelni/kierownictwa szkoły w projekcie;
to ensure the involvement of social partners in a project – zapewnić/ać udział partnerów społecznych w projekcie

inward – (skierowany) do wewnątrz; *por. outward*
inward mobility – przyjazdy; **inward pupil/student/teacher/staff mobility** – przyjazdy uczniów/studentów/ nauczycieli/pracowników

IPA ➤ Instrument for Pre-Accession Assistance

irregularity – nieprawidłowość
irregularities in the financial management of a project – nieprawidłowości w zarządzaniu finansami projektu

ISCED ➤ International Standard Classification of Education

ISCO ➤ International Standard Classification of Occupations

ISIC ➤ International Student Identity Card

ISO codes – kody krajów Międzynarodowej Organizacji Normalizacji (*International Organisation for Standardisation*); *dwuliterowe kody krajów* (*np. AT – Austria, DK – Dania, PL – Polska*) *stosowane również w programach UE*

issue – kwestia, zagadnienie, problematyka; edycja, nakład; wydanie/wanie, wystawienie/anie; wydać/wać, wystawić/ać
horizontal issues/transversal issues – zagadnienia horyzontalne/przekrojowe; *w materiałach UE*: *zagadnienia, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – zagadnienia dotyczą-*

ce kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych; **key issues in the field of education** – kluczowe zagadnienia w dziedzinie edukacji; **issue of certificates/diplomas** – wystawianie/wydawanie świadectw/dyplomów;
to issue a contract – wystawić/ać, wydać/wać kontrakt; **to issue a certificate/diploma** – wydać/wać, wystawić/ać świadectwo/dyplom

IST ➤ information society technology

IT ➤ information technology
IT skills – umiejętności informatyczne (*umiejętności korzystania z technologii informacyjnych*)

item – rzecz, artykuł; pozycja (*np. w spisie*), punkt (*np. porządku obrad*)
budget items/items in the budget – pozycje budżetowe/w budżecie; **cost item** – pozycja w kosztach; **cost per item** – koszt jednostkowy; **item of equipment/equipment item** – urządzenie, pozycja w wykazie sprzętu; **item of expenditure** – pozycja wydatków/w wydatkach

itemise – wyszczególnić/ać, rozpisać/ywać (*np. budżet projektu*) na pozycje
to itemise project costs – wyszczególnić/ać koszty projektu

itinerant – wędrowny
itinerant teacher – nauczyciel pracujący w kilku placówkach

itinerary – plan/trasa podróży, marszruta

IVET ➤ initial vocational education and training

J

job – praca, miejsce pracy, posada, stanowisko, zajęcie

final on-the-job qualifying phase – ostatnia faza zdobywania kwalifikacji w miejscu pracy (*np. w przypadku nauczycieli w niektórych krajach*); **full-time job** – praca pełnoetatowa/na pełnym etacie/w pełnym wymiarze, pełny etat; **job description** – opis stanowiska/miejsca pracy, zakres obowiązków; **job mobility** – mobilność zawodowa; *zob. też occupational mobility, professional mobility*; **job placement service** – biuro/agencja pośrednictwa pracy; **job profile** – charakterystyka miejsca pracy/stanowiska; **job shadowing** – poznawanie pracy na danym stanowisku poprzez obserwację (*pracy wykonywanej przez innych*); **off-the-job training** – szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy; *por. on-the-job training*; *on-the-job training* – szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy; *por. off-the-job training*; **part-time job** – praca na niepełnym etacie/w niepełnym wymiarze, niepełny etat;
to apply for a job – ubiegać się o pracę; **to create jobs** – s/tworzyć miejsca pracy; **to find a job** – znaleźć/znajdować pracę; **to give/to offer a job** – dać/wać, za/oferować pracę; **to give up/to resign from a job** – z/rezygnować z pracy; **to have a job** – mieć pracę; **to look for/to seek a job** – szukać pracy; **to maintain jobs** – utrzymać/ywać miejsca pracy

joint – wspólny
joint curriculum development – wspólne opracowywanie/doskonalenie programu/programów nauczania (*np. przez kilka zespołów, szkół czy uczelni*); **joint degree** – wspólny tytuł/stopień/dyplom; *jeden oficjalnie uznawany dyplom wydawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/*

kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom wydawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje; oznacza to, że wszystkie uczelnie/instytucje uznają tę część studiów, którą student odbył w innej uczelni/instytucji lub innych uczelniach/instytucjach; *por. double degree, multiple degree*; **joint project** – wspólny projekt, wspólne przedsięwzięcie; *w ➤ programach UE: projekt realizowany wspólnie przez instytucje z różnych krajów*; **joint work in the project** – wspólna praca w projekcie

Joint Mobility Projects – Wspólne projekty dotyczące mobilności. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE – Australia i UE – Korea w części polsko-angielskiej*

Joint Degree Projects – Wspólne projekty dotyczące studiów wyższych. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi – UE – Australia i UE – Korea w części polsko-angielskiej*

Joint Projects – Wspólne Projekty. *Zob notki opisowe o programach ➤ ALFA i ➤ Tempus w części polsko-angielskiej*

Joint Programmes – Wspólne studia. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus Mundus w części polsko-angielskiej*

journal – czasopismo, gazeta
professional journal – fachowe czasopismo

journey – podróż
return journey – podróż powrotna

K

key – klucz; kluczowy, najważniejszy, zasadniczy
key competences – kompetencje kluczowe; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **key data on education** – kluczowe dane o edukacji; **key issues in the field of education** – kluczowe zagadnienia w dziedzinie edukacji

Key Activity 1: Policy Cooperation and Innovation in Lifelong Learning – Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie. *Zob. notkę opisową o tym komponencie ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

Key Activity 2: Languages – Kluczowe działanie 2. – Języki. *Zob. notkę opisową o tym komponencie ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

Key Activity 3: Development of ICT-Based Content – Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (TIK). *Zob. notkę opisową o tym komponencie ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

Key Activity 4: Dissemination and Exploitation of Results – Kluczowe działanie 4. – Upowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów. *Zob. notkę opisową o tym komponencie ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

kind – gatunek, klasa, rodzaj; towar
in-kind contribution – wkład rzeczowy (*np. nieodpłatne udostępnienie pomieszczeń, laboratoriów czy sprzętu jako wkład danej instytucji w koszty projektu współpracy*)

kindergarten – przedszkole; *zob. też nursery school*

kit – komplet, zestaw

training kit – zestaw/komplet materiałów szkoleniowych

know – poznać/wać, umieć, wiedzieć, znać

know-how – wiedza praktyczna, umiejętności praktyczne; doświadczenie w określonej dziedzinie; know-how

knowledge – wiadomości, wiedza, znajomość; *zob. też expertise*; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *wiedza jest efektem przyswajania informacji poprzez uczenie się; stanowi ona zbiór faktów, zasad, teorii i praktyk związanych z dziedziną pracy lub nauki*; *w ERK wiedzę określa się jako teoretyczną lub faktograficzną*; *por. skill i competence*

extensive knowledge – szeroka/wszechstronna wiedza; **knowledge-based economy/knowledge economy** – gospodarka oparta na wiedzy/gospodarka wiedzy; **knowledge of history** – znajomość historii; **knowledge-based society/knowledge society** – społeczeństwo oparte na wiedzy/społeczeństwo wiedzy; **knowledge-intensive areas** – dziedziny wymagające (szerokiej) wiedzy; **knowledge triangle** – trójkąt wiedzy (*edukacja, badania i innowacje*); **limited knowledge** – ograniczona wiedza; **practical knowledge** – wiedza praktyczna, praktyczna znajomość (*czegoś*); **prior knowledge** – wcześniej zdobyta wiedza (*np. wymagana do zakwalifikowania się na kurs*); **specialist knowledge** – wiedza specjalistyczna; **theoretical knowledge** – wiedza teoretyczna, teoretyczna znajomość (*czegoś*);

to acquire/to gain knowledge – zdobyć/wać wiedzę; **to broaden/to extend knowledge** – poszerzyć/ać wiedzę; **to disseminate/to spread knowledge** – upowszechnić/ać, krzewić, propagować wiedzę; **to enhance knowledge** – poszerzyć/ać, pogłębić/ać wiedzę; **to have knowledge** – mieć wiedzę; **to improve knowledge** – podnieść/osić poziom wiedzy/znajomości (*czegoś*); **to pool knowledge** – wykorzystać/ywać wiedzę różnych osób dla wspólnego celu/wspólnych korzyści, z/mobilizować fachową kadrę różnych instytucji/organizacji dla wspólnego celu/wspólnych korzyści; **to share knowledge** – po/dzielić się wiedzą; **to update knowledge** – z/aktualizować wiedzę; **to use knowledge** – wykorzystać/ywać wiedzę

Knowledge and Innovation Community (**KIC**) – Wspólnota Wiedzy i Innowacji (WWiI). *Zob. notkę opisową o Europejskim Instytucie Innowacji i Technologii w części polsko-angielskiej*

KSC ➤ knowledge, skills and competence

knowledge, skills and competence (**KSC**) – wiedza, umiejętności i kompetencje; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *trzy elementy, za pomocą których definiuje się ➤ efekty kształcenia/uczenia się*

L

lab ➤ laboratory

label – etykieta, nalepka, znak firmowy, marka; *w ➤ programach UE*: *certyfikat/znak jakości przyznawany przez Komisję Europejską projektom/instytucjom, które wprowadziły modelowe rozwiązania w danej dziedzinie*

DS Label – certyfikat „DS. Label"; *certyfikat przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które wydają Suplement do dyplomu* (*Diploma Suplement, DS*) *w pełni zgodny ze wzorem opracowanym przez Radę Europy, UNESCO i Komisję Europejską*; *zob.*

też notkę opisową o Suplemencie do dyplomu pod hasłem „Europass" w części polsko-angielskiej;

ECTS Label – certyfikat „ECTS Label"; *certyfikat przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które stosują Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów* (*European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS*) *w ramach wszystkich programów studiów zgodnie z przyjętymi w tym systemie zasadami*; *zob. też notkę opisową o Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów w części polsko-angielskiej*;

European Language Label – Europejski znak jakości dla nowatorskich inicjatyw w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych. *Zob. notkę opisową z linkami do stron internetowych ze szczegółowymi informacjami w części polsko-angielskiej*

quality label – znak/certyfikat jakości;

to apply for a quality label – wystąpić/ępować o certyfikat/znak jakości; **to award the ECTS label** – przyznać/wać certyfikat „ECTS Label"; **to be awarded/to obtain the DS label** – otrzymać/wać, uzyskać/iwać certyfikat „DS Label"

laboratory/lab – laboratorium

biology/chemistry/physics laboratory – laboratorium biologiczne/chemiczne/fizyczne; **computer laboratory** – laboratorium komputerowe; **laboratory classes** – zajęcia laboratoryjne; **language laboratory** – laboratorium językowe/do nauki języków obcych; **research laboratory** – laboratorium badawcze; **well-equipped laboratory** – dobrze wyposażone laboratorium;

to establish/to set up a laboratory – s/tworzyć, założyć/kładać laboratorium; **to equip a new laboratory** – wyposażyć/ać nowe laboratorium; **to open a laboratory** – otworzyć/ierać laboratorium

labour – praca; siła robocza; **labour/labour force** – siła robocza

highly educated/highly skilled labour – dobrze wykształcona/wysoko wykwalifikowana siła robocza; **labour market** – rynek pracy; **labour office** – urząd pracy

language – język, mowa

additional language – dodatkowy język obcy (*w przypadku znajomości lub używania więcej niż jednego języka obcego*); **application language** – język wniosku/zgłoszenia (*w którym wypełnia się wniosek/zgłoszenie*); *zob. też language of application*;

communication in foreign languages – porozumiewanie się w językach obcych; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **Computer Aided Language Learning** (**CALL**) – wspomagana komputerowo nauka języka; **Content and Language Integrated Learning** (**CLIL**) – zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe; *nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*; **contract language** – język kontraktu/umowy; **correspondence language** – język korespondencji; *zob. też language of correspondence*;

discipline-specific language course – kurs języka (obcego) specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też subject-specific language course*; *por. general language course*;

EU official languages/official languages of the European Union – języki urzędowe UE/Unii Europejskiej (*23 języki: angielski, bułgarski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski*);

EU working languages/working languages of the European Union – robocze języki UE/Unii Europejskiej (*języki, w których przygotowuje się dokumenty wewnętrzne i prowadzi obrady*: *co najmniej 3 języki* (*angielski, francuski i niemiecki*) *lub 5 języków* (*ww. oraz hiszpański i włoski*);

foreign language – język obcy; **foreign language course** – kurs języka obcego;

zob. też language course; **foreign language learning** – uczenie się/nauka języka obcego/języków obcych; *zob. też language learning*; **foreign language teacher** – nauczyciel języka obcego; *zob. też language teacher*; **foreign language teaching** – nauczanie języka obcego/języków obcych; *zob. też language teaching*;
general language course – kurs języka ogólnego; *por. discipline-specific/subject--specific language course*;
integrated language course – zintegrowany kurs języka; *kurs języka obcego stanowiący integralną część programu kształcenia lub prowadzony w połączeniu z nauką danego przedmiotu*; **integrated language teaching** – zintegrowane nauczanie języka; *nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*; *zob. też Content and Language Integrated Learning*; **intensive language course** – intensywny kurs języka (obcego); *zob. też immersion course*;
language and communication audit – audyt językowy i komunikacyjny; **language and communication auditor** (**LCA**) – audytor językowy i komunikacyjny;
language audit – audyt językowy; *narzędzie umożliwiające badanie i ocenę umiejętności językowych*;
language code – kod języka; *w ➤ programach UE*: *kod dla każdego z urzędowych języków Unii Europejskiej, w których można przygotowywać wnioski o fundusze*;
language college – kolegium językowe;
language competences – kompetencje językowe; *zob. też linguistic competence*;
language course – kurs językowy/języka; *zob. też foreign language course*;
language learning – uczenie się/nauka języka, kształcenie językowe; *zob. też foreign language learning*;
language of application – język wniosku/zgłoszenia (*w którym wypełnia się wniosek/zgłoszenie*); *zob. też application language*;
language of correspondence – język korespondencji; *zob. też correspondence language*; **language of instruction/tuition** – język wykładowy;
language preparation – przygotowanie językowe; *w ➤ programach UE*: *poznawanie/doskonalenie języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przez rozpoczęciem pobytu*; *zob. też linguistic preparation*;
language preparation course – przygotowawczy kurs językowy, kurs przygotowania językowego; *w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*; **language proficiency** – biegłość językowa, biegła znajomość języka; *zob. też linguistic proficiency*; **language proficiency test** – test/sprawdzian biegłości językowej; *zob. też linguistic proficiency test*; **language profile** – profil językowy (*w odniesieniu do znajomości języków obcych*); **language project** – projekt językowy (*dotyczący uczenia się/nauczania języka*);
language skills – umiejętności językowe;
language teacher – nauczyciel języka; *zob. też foreign language teacher*; **language teaching** – nauczanie języka; *zob. też foreign language teaching*; **language training** – szkolenie językowe;
less (**widely**) **taught languages** – języki rzadziej nauczane (*np. duński, polski*); **less widely spoken/less widely used languages** – języki rzadziej używane (*np. duński, polski*); **less widely used and less taught languages** (*LWULT*) – języki rzadziej używane i rzadziej nauczane (*np. duński, polski*);
minority language – język mniejszości;
national language/native language – język narodowy/ojczysty; *zob. też mother tongue*;
official language – język urzędowy; *zob. też EU official languages*;
practical language skills – praktyczne umiejętności językowe; praktyczna znajomość języka;
regional language – język regionalny, dialekt;
sign language – język migowy; **subject--specific language course** – kurs języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dziedziny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też discipline-specific langu-*

age course; *por. general language course*; **target language** – język docelowy (*język, na który tłumaczy się tekst lub słowo mówione, bądź który ma być opanowany, np. przez uczniów/studentów*), język przekładu; **Technology-enhanced language learning** (**TELL**) – wspomagana nowoczesnymi technologiami nauka języka; *zob. też Computer Aided Language Learning* (*CALL*);

working language – język roboczy; *zob. też EU working laguages*;

to learn/to study a language – uczyć się języka; **to speak a foreign language** – mówić w obcym języku; **to teach a language** – nauczyć/ać języka; **to understand a language** – rozumieć język; **to use a language** – użyć/wać języka

late – późny, spóźniony, opóźniony

late payment – płatność opóźniona/zaległa

launch – rozpoczęcie, uruchomienie; promocja; rozpocząć/ynać, rozpocząć/ynać realizację, uruchomić/amiać;

launching event – impreza inauguracyjna; **to launch a project/an initiative/a programme** – uruchomić/amiać, rozpocząć/ynać projekt/inicjatywę/ program

law – prawo, ustawa, przepisy

national law – prawo krajowe/wewnętrzne (*prawo danego kraju, w odróżnieniu np. od prawa Unii Europejskiej*); **new law on school education/higher education** – nowa ustawa o oświacie/szkolnictwie wyższym; **under Polish law** – zgodnie z polskim prawem;

to adopt/to pass a law – uchwalić/ać prawo/ustawę; **to amend a law** – z/nowelizować prawo/ustawę; **to implement a law** – wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie prawo/ustawę; **to repeal a law** – uchylić/ać prawo/ustawę

LCA ➤ language and communication auditor

lead – wiodący, prowadzący; prowadzić, stać na czele

lead institution – instytucja wiodąca (*np. w projekcie współpracy*)

leader – lider, przywódca

group leader – lider grupy; **project leader** – lider projektu

leadership – przywództwo

leadership skills – umiejętności przywódcze

leaflet – ulotka

information(**al**) **leaflet** – ulotka informacyjna; **promotion**(**al**) **leaflet** – ulotka promocyjna/reklamowa

learn – na/uczyć się; poznać/wać; zdobyć/wać (*umiejętności*)

to learn languages/history – na/uczyć się języków/historii; **to learn about other cultures** – poznać/wać inne kultury, uczyć się o innych kulturach; **to learn new skills** – zdobyć/wać nowe umiejętności

learner – uczący się; uczeń, słuchacz

adult learner – ucząca się osoba dorosła, uczący się dorosły, dorosły słuchacz, słuchacz/uczestnik kursów kształcenia dorosłych; **autonomy of learners** – samodzielność uczących się osób/słuchaczy; **learner with special educational needs** – ucząca się osoba ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi/mająca specjalne potrzeby edukacyjne

learning – uczenie się, nauka, kształcenie

accreditation of prior learning (**APL**) – akredytacja dotychczasowego uczenia się/kształcenia; akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia; *proces, w wyniku którego indywidualnym osobom uznaje się i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego; akredytacja odbywa się na podstawie jednoznacznych dowodów* (*np. egzaminu, analizy portfolio z pracami*) *świadczących o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*; *zob. też recognition of prior learning*; **adult learning** – kształcenie dorosłych; *zob. też adult education*; **autonomous learning** – samodzielna nauka; *zob. też independent study, private study*;

blended learning system – system kształcenia mieszanego; *system kształcenia w różnych środowiskach edukacyjnych/z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia,*

np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu;

classroom-based learning – uczenie się/kształcenie/nauka oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej; *por. distance learning, e-learning, web-based learning, work-based learning*; **compensatory learning** – kształcenie wyrównawcze; *zob. też remedial education/learning, compensatory education*; **Computer Aided Language Learning** (**CALL**) – wspomagana komputerowo nauka języka; **Content and Language Integrated Learning** (**CLIL**) – zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe; *nauczenie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*;

distance learning – uczenie się/kształcenie na odległość; *zob. też e-learning, web-based learning*; *por. classroom-based learning*;

distance learning mode – tryb/system uczenia się/kształcenia na odległość;

electronic learning (**e-learning)** – uczenie się/kształcenie za pomocą mediów elektronicznych (e-kształcenie) (*za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*); *zob. też web-based learning, distance education/learning*; *por. classroom-based learning*; **experiential learning** – uczenie się/nauka/kształcenie przez doświadczenie; *zob. też learning by doing*;

formal learning – uczenie się/kształcenie formalne; *kształcenie prowadzone na ogół w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji*; *zob. też formal education*; *por. non-formal education/learning, informal education/learning*;

incidental learning – uczenie się/kształcenie incydentalne (*mające charakter przypadkowy, niezamierzony*); *zob. też informal learning, experiential learning*; **individualised learning** – zindywidualizowane uczenie się/kształcenie; *zob. też personalised learning*; **individual learning pathway** – indywidualna ścieżka uczenia się/kształcenia; **informal learning** – uczenie się/kształcenie nieformalne (*wcześniej: uczenie się/kształcenie incydentalne*); *uczenie się/kształcenie będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nieodbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół niemające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nieprowadzące do certyfikacji*; *zob. też informal education, incidental learning, experiential learning*; *por. formal education/learning, non-formal education/learning*;

language learning – uczenie się/nauka języka, kształcenie językowe;

learning achievements – osiągnięcia/wyniki w nauce; **Learning Agreement** – Porozumienie o programie zajęć; *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: porozumienie podpisywane między studentem i jego uczelnią macierzystą* (*lub – w przypadku odbywania przez studenta okresu studiów w innej uczelni – między studentem, jego uczelnią macierzystą i uczelnią przyjmującą studenta na okres studiów*), *które zawiera szczegółowy opis programu zajęć oraz liczbę punktów ECTS, jakie student uzyska w przypadku ich zaliczenia*; Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się (*określane również w niektórych materiałach dot. systemu ECVET tłumaczonych z jęz. angielskiego jako „Porozumienie o programie zajęć"*); *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *porozumienie podpisywane między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określające warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona osiągnąć,*

oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania; **learning and teaching facilities** – baza dydaktyczna, zaplecze dydaktyczne; **learning at the workplace** – uczenie się/nauka w miejscu/zakładzie pracy;

learning by doing – uczenie się przez działanie/w działaniu; zob. też experiential learning;

learning community – społeczność ucząca się; **learning content** – treść/treści uczenia się; **learning curve** – krzywa uczenia się;

learning difficulties – trudności w nauce-/z uczeniem się; **learning disability** – trudności/problemy z przyswajaniem wiedzy;

learning environment – środowisko edukacyjne/do nauki; **learning experience** – doświadczenie edukacyjne;

learning facilitator – facilitator/facylitator kształcenia/uczenia się (*osoba ułatwiająca uczenie się/kształcenie*); **learning method** – metoda uczenia się/nauki;

learning mobility – mobilność edukacyjna (*w celach edukacyjnych, w odróżnieniu od celów zawodowych*); *por. job mobility, occupational mobility, professional mobility*;

learning organisation – organizacja ucząca się; **learning outcome** – efekt kształcenia/uczenia się; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *efekty kształcenia określają w kategoriach ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji, co ucząca się osoba wie, rozumie i potrafi wykonać po zakończeniu procesu kształcenia/uczenia się*; *zob. też assessment of learning outcomes, certification of learning outcomes, recognition of learning outcomes, validation of learning outcomes, unit of learning outcomes*;

learning pathway – ścieżka uczenia się/nauki/kształcenia; **learning process** – proces uczenia się;

learning region – region uczący się; *region, w którym uczenie się i innowacje stanowią centralny element rozwoju*; **learning resources** – pomoce edukacyjne; **learning resource**(**s**) **centre** – ośrodek pomocy edukacyjnych, biblioteka dydaktyczna; *zob. też educational resource*(*s*) *centre*;

learning style – styl uczenia się; **learning support** – pomoc/wsparcie w uczeniu się/nauce;

learning to learn/**learning-to-learn ability** – umiejętność uczenia się; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w część-ci polsko-angielskiej*; **learning to learn skills** – umiejętności uczenia się;

lifelong learning – uczenie się/kształcenie przez całe życie; *w ➤ programie "Uczenie się przez całe życie"* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *termin oznaczający wszystkie formy kształcenia ogólnego i zawodowego oraz kształcenia/uczenia się pozaformalnego i nieformalnego odbywającego się w ciągu całego życia, którego efektem jest podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, w ramach życia prywatnego, działalności obywatelskiej, pracy społecznej i/lub pracy zawodowej*; **lifewide learning** – uczenie się we wszystkich aspektach życia/w różnych miejscach i formach (*dosł. uczenie się przez całą „szerokość" życia*);

non-formal learning – uczenie się/kształcenie pozaformalne (*wcześniej*: *uczenie się/kształcenie nieformalne*); *kształcenie nieprowadzone przez placówkę edukacyjną czy szkoleniową i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*; *zob. też non-formal education*; *por. formal education/learning, informal education/learning*;

open and distance learning – kształcenie otwarte i na odległość; *zob. też open and distance education*;

peer learning – wzajemne uczenie się od siebie; *uczenie się od siebie osób lub instytucji poprzez bezpośrednie kontakty i praktyczną współpracę; personalised learning – zindywidualizowane uczenie się/kształcenie*; *zob.*

też individualised learning; **pupil-centred learning** – kształcenie ukierunkowane na ucznia; **prior learning** – dotychczasowe uczenie się/kształcenie, wcześniejsze etapy uczenia się/kształcenia; *zob. też accreditation of prior learning, recognition of prior learning*;

recognition of prior learning (**RPL**) – uznawanie dotychczasowego uczenia się/kształcenia, dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia; *proces, w wyniku którego indywidualnym osobom potwierdza się formalnie i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego; uznawanie odbywa się na podstawie jednoznacznych dowodów* (*np. egzaminu, analizy portfolio z pracami*) *świadczących o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*; *zob. też accreditation of prior learning*;

remedial learning – kształcenie wyrównawcze; *zob. też remedial education, compensatory education/learning*;

self-directed learning – samodzielna nauka; **student-centred learning** – kształcenie ukierunkowane na studenta;

unit of learning outcomes – jednostka efektów kształcenia/uczenia się, jednostkowy efekt kształcenia/uczenia się; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*;

validation of non-formal and informal learning – walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego; **web-based learning** – uczenie się/kształcenie przez Internet/z wykorzystaniem Internetu (*technologii internetowych i materiałów/pomocy dostępnych w Internecie*); **work-based learning** – uczenie się/kształcenie/nauka poprzez pracę; *w niektórych kontekstach*: *uczenie się/kształcenie w środowisku/miejscu pracy*; *w innych kontekstach*: *wszelkie formy doświadczenia zawodowego*; *por. classroom-based learning*;

to encourage language learning – zachęcić/ać do nauki języków; **to facilitate learning** – ułatwić/ać uczenie się/kształcenie; **to improve language learning** – podnosić poziom nauki języków; **to promote language learning** – promować, wesprzeć/wspierać naukę języków

Learning Partnerships – Projekty Partnerskie. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej*

lease – najem, dzierżawa; wynająć/mować, wy/dzierżawić

to lease equipment for the project – wy/dzierżawić sprzęt do realizacji projektu

leave – urlop; opuścić/opuszczać, pozostawić/ać, porzucić/ać, z/rezygnować; wyjechać/żdżać

dean's leave – urlop dziekański (*termin używany w części krajów, w których jęz. angielski nie jest językiem narodowym lub urzędowym m. in. w Polsce*); *zob. też leave of absence* (*termin oznaczający urlop dziekański w krajach anglojęzycznych*); **holiday leave** – urlop wypoczynkowy; **leave of absence** (**LOA**) – urlop dziekański (*termin używany przez uczelnie w krajach anglojęzycznych*); *zob. też dean's leave* (*termin używany w części krajów, w których jęz. angielski nie jest językiem narodowym lub urzędowym m. in. w Polsce*); **maternity leave** – urlop macierzyński; **paid leave** – urlop płatny; **parental leave** – urlop rodzicielski; **paternity leave** – urlop ojcowski; **sabbatical leave** – urlop naukowy; **school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły; **sick leave** – urlop zdrowotny, zwolnienie lekarskie; **study leave** – urlop szkoleniowy; **upaid leave** – urlop bezpłatny;

to give leave – dać/wać urlop; **to go on sick leave** – iść na zwolnienie; **to grant leave** – udzielić/ać urlopu; **to take leave** – wziąć/brać urlop;

to leave school at the age of 16 – opuścić/szczać szkołę, przerwać/ywać naukę w wieku 16 lat;

leaver –

early school leaver – osoba przerywająca naukę w szkole/porzucająca szkołę przed jej ukończeniem; *w dokumentach UE ten*

termin odnosi się często do osób w wieku 18-24 lata, które przerwały naukę, nie uzyskując średniego wykształcenia, i nie podejmują jej ponownie; **rate of early school leavers** – odsetek osób przerywających naukę w szkole/odchodzących ze szkoły przed jej ukończeniem; *zob. też dropout rate*; *por. completion rate*; **school leaver** – absolwent szkoły

lecture – wykład, prelekcja, pogadanka; wykładać; wygłosić/aszać wykład, prowadzić wykłady
guest lecture – wykład gościnny; **lecture hall/lecture room** – sala wykładowa; **lecture hours** – godziny wykładów;
to deliver/to give a lecture on/about the history of the European Union – wygłosić/aszać wykład o historii Unii Europejskiej; **to deliver/to give a lecture to first-year students** – wygłosić/aszać wykład dla studentów pierwszego roku; **to prepare a lecture** – przygotować/ywać wykład;
to lecture in/on English literature – prowadzić wykłady o literaturze angielskiej, wykładać literaturę angielską

lecturer – wykładowca
guest lecturer/visiting lecturer – wykładowca zaproszony/wizytujący; *wykładowca niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*

legal – prawny, prawniczy, legalny, dozwolony przez prawo
legal address – adres siedziby; **legal basis** – podstawa prawna (*np. uruchomienia programu UE*); **legal constraints** – ograniczenia prawne; **legal document** – dokument prawny; **legal entity** – osoba prawna; **legal liability** – odpowiedzialność prawna; **legal name** – oficjalna nazwa instytucji (*figurująca w dokumentach prawnych*); **legal proceedings** – postępowanie sądowe, proces sądowy; **legal provisions** – przepisy prawne; **legal representative** – przedstawiciel prawny; *osoba upoważniona do wykonywania określonych czynności na podstawie przepisów prawnych*; **legal resident** – legalny mieszkaniec, osoba legalnie mieszkająca (*na terenie danego kraju*)

legally – prawnie, legalnie, zgodnie z prawem
legally binding agreement – prawnie obowiązująca umowa

legislation – legislacja, ustawodawstwo, przepisy prawne
legislation on the school education system – legislacja/przepisy prawne dotyczące systemu oświaty;
to adopt legislation – przyjmować, wydać/wać przepisy prawne; **to amend legislation** – z/nowelizować, zmienić/ać przepisy prawne; **to comply with legislation** – przestrzegać, stosować się do przepisów prawnych; **to draft/to draw up new legislation** – opracować/ywać nowe przepisy prawne; **to enact/to pass legislation** – uchwalić/ać przepisy prawne; **to repeal legislation** – uchylić/ać przepisy prawne

leisure – czas wolny, wypoczynek, rekreacja
leisure activities for young people – zajęcia rekreacyjne dla młodzieży; **leisure centre** – ośrodek rekreacji i wypoczynku, ośrodek rekreacyjny/wypoczynkowy; **leisure facilities** – obiekty rekreacyjne, zaplecze rekreacyjne; **leisure time** – czas wolny; *zob. też free time*; **leisure time activities** – zajęcia w czasie wolnym; *zob. też free time activities*

length – długość, czas trwania; *zob. też duration*
actual length of degree programmes – faktyczny czas trwania studiów; **length of service** – staż pracy/długość stażu pracy; **nominal/official length of degree programmes** – nominalny/oficjalny czas trwania studiów

Leonardo da Vinci – Leonardo da Vinci. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

lesson – lekcja
to attend/to go to/to take lessons – uczęszczać na lekcje; **to give/to offer/to provide English lessons** – dawać lekcje języka angielskiego; **to prepare lessons** – przygotować/ywać lekcje; **to teach lessons** – prowadzić lekcje

less widely spoken/less widely used languages – języki rzadziej używane (*np. duński, polski*)

less widely taught languages – języki rzadziej nauczane (*np. duński, polski*)

less widely used and less taught languages (**LWULT**) – języki rzadziej używane i rzadziej nauczane (*np. duński, polski*)

letter – list, pismo

letter of acceptance/**acceptance letter** – pismo akceptacyjne (*np. pismo potwierdzające przyjęcie ucznia do szkoły/studenta na uczelnię*); **letter of commitment**/**commitment letter** – list intencyjny (*pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań, np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*); *zob. też letter of intent, declaration of intent*; **letter of endorsement**/**endorsement letter** – pismo popierające/zatwierdzające (*np. wyrażające poparcie dla projektu lub potwierdzające gotowość udziału w projekcie bądź wcześniejsze uzgodnienia*); **letter of invitation**/**invitation letter** – zaproszenie (*oficjalne pismo zapraszające kogoś, np. do odbycia stażu czy okresu studiów*); **letter of intent** – list intencyjny (*pismo potwierdzające zamiar, np. udziału w projekcie*); *zob. też declaration of intent, letter of commitment/commitment letter*; **letter of guarantee** – list gwarancyjny; **letter of termination**/**termination letter** – pismo/zawiadomienie o rozwiązaniu/wypowiedzeniu umowy; **letter of withdrawal**/**withdrawal letter** – pismo informujące/zawiadomienie o wycofaniu się/rezygnacji, pisemne zawiadomienie/powiadomienie o wycofaniu się/rezygnacji (*np. z udziału w projekcie*); **registered letter** – list polecony;

to acknowledge the receipt of a letter – potwierdzić/ać otrzymanie listu/pisma; **to write a letter** – na/pisać list/pismo; **to receive a letter** – otrzymać/ywać list/pismo; **to send a letter** – wysłać/yłać list/pismo; **to sign a letter** – podpisać/ywać list/pismo

level – poziom, szczebel, wysokość, liczba/ilość

advanced level – poziom zaawansowany (*np. kursu*); **attainment level** – poziom osiągnięć/osiągnięty poziom (*np. uczniów w matematyce*); **average level** – średni poziom; **beginner level** – poziom dla początkujących; **credit level** – poziom punktowanego przedmiotu (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **departmental level** – poziom/szczebel wydziału (*w instytucji*), poziom/szczebel instytutu (*w uczelni*); **faculty level** – poziom/szczebel wydziału (*w uczelni*); **illiteracy level** – poziom analfabetyzmu; **initial level** – poziom początkowy (*np. w odniesieniu do pierwszych/niższych lat studiów*); **institutional level** – poziom/szczebel instytucjonalny (*całej instytucji*)/uczelniany (*całej uczelni*); **intermediate level** – poziom średniozaawansowany; *w niektórych kontekstach wyrażenie „intermediate level" odnosi się do studiów I stopnia* (*studiów inżynierskich/licencjackich*); **level descriptor** – deskryptor poziomu; ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych poziomów kształcenia; *zob. też cycle descriptor*; **level of education**/**education level**/**educational** – poziom kształcenia, szczebel szkolnictwa; *zob. też educational level*; **level of employment**/**employment level** – poziom/stan zatrudnienia, liczba zatrudnionych; **level of enrolment level**/**enrolment level** – liczba przyjętych/zapisanych (*np. do określonego typu placówek, na kursy*); **level of expenditure** – poziom/wysokość wydatków/nakładów; **level of grant** – wysokość dotacji/grantu/stypendium; *zob. też amount of grant*; **level of investment in education** – poziom/wysokość nakładów na edukację, wielkość inwestycji w edukację; **level of participation**/**participation level** – w edukacji: liczba kształcących się (*np. na danym poziomie, w określonego typu placówkach*); **level of performance level**/**performance level** – wyniki, osiągane wyniki (*np. przez uczniów w danym kraju*); **level of proficiency**/**proficiency level** – poziom biegłości (*np. w języku obcym*); **level of spending on education** – poziom/wysokość wydat-

ków/nakładów na edukację; **level of study** – poziom studiów (*np. studia licencjackie/inżynierskie*); **level of unemployment**/**unemployment level** – poziom/wskaźnik bezrobocia, liczba bezrobotnych;
literacy level – poziom alfabetyzmu; **local level** – poziom/szczebel lokalny; **national level** – poziom/szczebel krajowy; **reference level** – poziom odniesienia; **regional level** – poziom/szczebel regionalny; **staffing level** – poziom/stan zatrudnienia (*w danej instytucji lub danego typu instytucjach*); **student enrolment level** – liczba przyjętych/zapisanych na studia; **university level** – poziom/szczebel (ogólno)uczelniany, poziom/szczebel (całej) uczelni

LFM > Logical Framework Matrix

liability – odpowiedzialność
civil liability – odpowiedzialność cywilna; **legal liability** – odpowiedzialność prawna; **professional liability** – odpowiedzialność zawodowa

liable – odpowiedzialny
to be liable for any damage resulting from the implementation of the project – ponieść/ponosić odpowiedzialność za wszelkie szkody wynikające z realizacji projektu; **to be liable to financial penalties**/**fines for the non-compliance with the contractual provisions** – podlegać karom pieniężnym/grzywnom za nieprzestrzeganie postanowień kontraktu/umowy

liaise – współpracować, utrzymywać kontakt, działać w porozumieniu
to liaise with project partners/**local education authorities** – współpracować/utrzymywać kontakt z partnerami projektu/lokalnymi władzami edukacyjnymi

liaison – łączność, kontakt, współpraca, współdziałanie
in liaison with local education authorities – we współpracy/w porozumieniu z lokalnymi władzami edukacyjnymi; **industrial liaison office** – dział/biuro ds. współpracy z przemysłem/przedsiębiorstwami (*np. w uczelni*); **international liaison officer** – pracownik biura współpracy za zagranicą; *zob. też international relations officer*; **international liaison office** – dział/biuro współpracy z zagranicą; *zob. też international relations office*; **liaison officer** – łącznik, osoba wyznaczona do kontaktów (*w danej sprawie*)

library – biblioteka
faculty library – biblioteka wydziałowa; multimedia library – biblioteka multimedialna; **school library** –biblioteka szkolna; **university library** – biblioteka uniwersytecka/uczelniana; **virtual library** – biblioteka wirtualna (*oferująca zbiory poprzez Internet*)

life – życie; okres użytkowania (np. maszyny)
family life – życie rodzinne; **life-cycle of a project**/**project life-cycle** – cykl życiowy projektu (*od opracowania koncepcji poprzez realizację do oceny*); **working life** – życie zawodowe

life sciences – nauki przyrodnicze
university of life sciences – uniwersytet przyrodniczy

lifelong – (trwający) przez całe życie
lifelong guidance – poradnictwo przez całe życie; *szereg działań, które umożliwiają obywatelom w każdym wieku i na dowolnym etapie życia zdefiniowanie i ocenę swych możliwości, kompetencji i zainteresowań w celu podjęcia racjonalnych decyzji dotyczących kształcenia, szkolenia i pracy zawodowej oraz odpowiedniego kierowania swym życiem w kontekstach edukacyjnych i zawodowych, w których wykorzystuje się i rozwija te możliwości i kompetencje*; **lifelong learning** – uczenie się/kształcenie przez całe życie; *w programie "Uczenie się przez całe życie" (zob. notkę opisową o programie w części polsko-angielskiej): termin oznaczający wszystkie formy kształcenia ogólnego i zawodowego oraz kształcenia/uczenia się pozaformalnego i nieformalnego odbywającego się w ciągu całego życia, którego efektem jest podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, w ramach życia prywatnego, działalności obywatelskiej, pracy społecznej i/lub pracy zawodowej*

Lifelong Learning Programme – program „Uczenie się przez całe życie". *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

lifewide learning – uczenie się we wszystkich aspektach życia/w różnych miejscach

i formach (*dosł. uczenie się przez całą „szerokość" życia*)

limit – limit, granica; ograniczyć/ać

age limit – granica/limit wieku; **lower limit** – dolna granica, dolny limit; **upper limit** – górna granica, górny limit; **time-limit** – termin (ostateczny); **limited funding/limited funds** – ograniczone środki finansowe/ fundusze;

to establish/to set a limit – określić/ać, ustalić/ać limit; **to exceed the upper cost limit** – przekroczyć/aczać górny limit kosztów; **to increase the age limit** – podnieść/osić limit wieku; **to lower the age limit** – obniżyć/ać limit wieku;

to limit expenses in the project – ograniczyć/ać wydatki w projekcie

line – linia; granica

budget line – linia budżetowa; odrębny fundusz przeznaczony na finansowanie konkretnego programu/konkretnych działań

Lingua – Lingua. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Lingua i aktualnie realizowanym Kluczowym Działaniu 2. – „Języki", które zastąpiło ten program, w części polsko-angielskiej*

linguistic – językowy; językoznawczy, lingwistyczny

linguistic competences – kompetencje językowe; *zob. też language competences*; **linguistic diversity** – różnorodność językowa/języków; **linguistic preparation** – przygotowanie językowe; *w ➤ programach UE*: *poznawanie/doskonalenie języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*; *zob. też language preparation*; **linguistic proficiency** – biegłość językowa, biegła znajomość języka; *zob. też language proficiency*; **linguistic proficiency test** – test/sprawdzian biegłości językowej; *zob. też language proficiency test*; **linguistic requirements** – wymagania językowe/dotyczące znajomości języków obcych; **partial linguistic competence** – cząstkowa kompetencja językowa (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*); **survival-level linguistic competence** – kompetencje językowe na poziomie elementarnym (*dosł. umożliwiającym „przeżycie" – minimum komunikacji w kontaktach z cudzoziemcami, w najprostszych sytuacjach życia codziennego*)

link – związek, powiązanie, więź; po/łączyć, po/wiązać; **links** – więzi, kontakty

bilateral links – kontakty dwustronne/bilateralne; **funding for education linked to/with the results obtained** – finansowanie edukacji/fundusze na edukację powiązane z osiąganymi wynikami; **international links** – kontakty międzynarodowe; **links between schools and local enterprises** – kontakty/więzi między szkołami i lokalnymi przedsiębiorstwami; **multilateral links** – kontakty wielostronne/multilateralne;

to create/to form links – s/tworzyć więzi; **to establish links** – nawiązać/ywać kontakty; **to maintain links** – utrzymać/ywać więzi/kontakty

Lisbon Convention – Konwencja Lizbońska. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy" w części polsko-angielskiej*

Lisbon Process – Proces Lizboński. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

list – spis, wykaz, zestawienie; sporządzać listę/wykaz/spis; wymienić/ać

checklist – lista kontrolna/pytań kontrolnych; *w ➤ programach UE*: *lista takich pytań „sprawdzających", które warto przeczytać przed wysłaniem wniosku o fundusze, jak „Czy wniosek jest podpisany przez właściwe osoby reprezentujące daną instytucję?", „Czy wszystkie części wniosku zostały wypełnione?" itp.* **further reading list** – lista lektur dodatkowych; *por. mandatory/essential/required reading list, recommended reading list*; **list of course participants** – lista uczestników kursu; **long list** – długa lista; *w konkursach i przetargach*: *lista wszystkich osób lub instytucji, które zgłosiły się bądź zostaną/zostały zaproszone do konkursu/przetargu*; *por. short list*; **mailing list** – lista adresowa/korespondentów/wysyłkowa (*lista osób/instytucji, do których regularnie wysyła*

się korespondencję/materiały); **mandatory/essential/required reading list** – lista lektur obowiązkowych; *por. recommended reading list, further reading list*; **reading list** – lista lektur; **recommended reading list** – lista lektur uzupełniających; *por. mandatory/essential/required reading list, further reading list*; **short list** – krótka lista, lista finalistów; *w konkursach i przetargach*: *lista zawierająca ograniczoną liczbę osób/instytucji/projektów, które zostały wybrane spośród wszystkich zgłoszeń/propozycji w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*; *por. long list*; **subjects listed in the curriulum** – przedmioty wymienione w programie nauczania;
to list equipment items purchased – wymienić/ać zakupione pozycje sprzętu

literacy – alfabetyzm; por. illiteracy
digital literacy – alfabetyzm cyfrowy; umiejętność korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych; *por. digital illiteracy*; **functional literacy** – alfabetyzm funkcjonalny; *sprawne wykorzystywanie umiejętności czytania, pisania i liczenia w życiu codziennym, w domu, pracy i życiu społecznym*; *umiejętność rozumienia i wykorzystywania informacji w formie drukowanej i pisemnej w celu wykonania zadania, osiągnięcia celów, rozwijania własnej wiedzy i potencjału oraz funkcjonowania w społeczeństwie*; *por. functional illiteracy*; **information literacy** – alfabetyzm informacyjny; *umiejętność określania, jakie informacje są potrzebne, wyszukiwania najlepszych źródeł informacji w celu zaspokojenia określonych potrzeb, krytycznej oceny tych źródeł, wykorzystywania informacji i dzielenia się informacjami*; *por. information illiteracy*; **literacy level** – poziom alfabetyzmu; **literacy rate** – wskaźnik alfabetyzmu; *w znaczeniu ogólnym*: *odsetek osób umiejących czytać i pisać*; *zależnie od poprzedzającego rzeczownika lub przymiotnika*: *odsetek osób posiadających określone umiejętności, np. digital literacy rate – wskaźnik alfabetyzmu cyfrowego, tj. odsetek osób posiadających umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*; **mathematical literacy** – umiejętności matematyczne; *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): *umiejętność myślenia matematycznego*; **reading literacy** – umiejętność czytania; *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): *umiejętność czytania ze zrozumieniem*; **scientific literacy** – *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): *umiejętność myślenia naukowego*; **writing literacy** – umiejętność pisania

living – życie, utrzymanie
costs of living/living costs – koszty utrzymania/życia; *zob. też living expenses*; **living expenses** – wydatki na utrzymanie/życie; *zob. też living costs/costs of living*; **living conditions** – warunki życia

LOA ➤ leave of absence

load – ciężar, obciążenie; obciążyć/ać
annual load – roczny wymiar lekcji/zajęć dydaktycznych; **course load** – wymiar lekcji/zajęć (*dla uczniów/studentów*); *por. teaching load*; **full workload** – pełne obciążenie pracą, pełny nakład pracy; **student workload** – nakład pracy studenta; **teaching load** – wymiar zajęć dydaktycznych (*dla nauczycieli*), pensum dydaktyczne; *por. course load*; **weekly load** – tygodniowy wymiar lekcji/zajęć dydaktycznych; **workload** – nakład pracy;
to increase the course load – zwiększyć/ać wymiar zajęć; **to reduce the teaching load** – zmniejszyć/ać pensum dydaktyczne

loan – pożyczka
student loan – pożyczka studencka, kredyt studencki

local – lokalny, miejscowy
local authorities – władze lokalne; **local authority** – organ władz lokalnych; **local community** – społeczność lokalna; **local coordination** – koordynacja na poziomie lokalnym, *pot*. koordynacja lokalna; *w ➤ programach UE*: *koordynacja działań prowadzonych w danym projekcie współpracy międzynarodowej tylko przez jedną instytucję/instytucję w jednym kraju*; *por. overall coordination*; **local education authorities**

– lokalne władze edukacyjne/oświatowe; **local education authority awards** – stypendia lokalnych władz edukacyjnych/oświatowych; **local initiative** – inicjatywa lokalna, przedsięwzięcie lokalne; **local level** – poziom/szczebel lokalny; **local priorities** – priorytety lokalne; **local project** – projekt lokalny; **local rates** – stawki lokalne (*np. wynagrodzenia*); *w ➤ programach UE*: *termin oznaczający często stawki wynagrodzeń obowiązujące w danym kraju*; **local students** – studenci miejscowi (*w odróżnieniu od studentów przyjeżdżających z zagranicy*); **local transport** – transport lokalny, przejazdy miejscowe; **local transport costs** – koszty przejazdów miejscowych

lodging – mieszkanie
board and lodging – mieszkanie/zakwaterowanie z wyżywieniem

Logical Framework Matrix (**LFM**) – macierz/matryca logiczna. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

logo – logo (*np. programu*)

long – długi
long-cycle programme/long-cycle Master's degree programme – w Polsce: jednolite studia magisterskie (*odbywane po uzyskaniu świadectwa maturalnego*); *zob. też Master's degree programme*; *por. second-cycle programme, two-cycle programmes*; **long list** – długa lista; *w konkursach i przetargach*: *lista wszystkich osób lub instytucji, które zgłosiły się bądź zostaną/zostały zaproszone do konkursu/przetargu*; *por. short list*

long-term – długofalowy, długotrwały; *por. short-term, medium-term*
long-term effect of a project – efekt długofalowy/długoterminowy projektu; **long-term impact of a programme** – długofalowy wpływ/długofalowe oddziaływanie programu; **long-term needs** – potrzeby długofalowe/długoterminowe; **long-term planning** – planowanie długofalowe/długoterminowe; **long-term programme** – program długofalowy/długoterminowy; **long-term strategy** – strategia długofalowa/długoterminowa

loss – strata
exchange losses – straty kursowe (*wynikające z wymiany walut*)

low – niski; lower – niższy; *por. upper*
low learning achievements – słabe wyniki w nauce; **low achievers in mathematics** – osoby uzykujące słabe wyniki w matematyce; **low-achieving pupils/students** – uczniowie/studenci uzyskujący słabe wyniki; **lower limit** – dolna granica, dolny limit (*np. wieku*); **lower secondary education** – szkolnictwo średnie I stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej I stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia w gimnazjum*); **lower secondary school** – szkoła średnia I stopnia (*obejmująca lata, które w polskim systemie edukacji odpowiadają okresowi kształcenia w gimnazjum*)

lump sum – ryczałt, kwota ryczałtowa

LWULT ➤ less widely used and less taught languages

lyceum – liceum
specialised lyceum – liceum profilowane; **supplementary lyceum** – liceum uzupełniające; **vocational lyceum** – liceum zawodowe

M

MA ➤ Master of Arts

Maastricht Treaty – Traktat z Maastricht

macro-field of study – makrokierunek studiów

mail – poczta; wysłać/yłać pocztą
by express mail – pocztą ekspresową; **by registered mail** – pocztą/przesyłką poleconą; **electronic mail** (**e-mail**) – poczta elektroniczna; **mailing list** – lista adresowa/korespondentów/wysyłkowa (*lista osób/instytucji, do których regularnie wysyła się korespondencję/materiały*);
to send by mail – wysłać/yłać pocztą

mainstream – główny nurt; należący do głównego nurtu; wprowadzić/ać do głównego nurtu, rozpowszechnić/ać w głównym nurcie; **mainstreaming** – wprowadzanie do głównego nurtu, rozpowszechnianie w głównym nurcie
mainstream education – szkolnictwo ogólnodostępne, kształcenie w szkołach ogólnodostępnych; *por. special education*; **mainstream school** – szkoła ogólnodostępna; *por. special school*; **mainstreaming of project outcomes** – wprowadzanie efektów projektu do głównego nurtu, rozpowszechnianie efektów projektu w głównym nurcie/systemie (*np. wprowadzanie we wszystkich szkołach danego szczebla programu nauczania, który został opracowany na zasadzie pilotażowej w projekcie z udziałem kilku szkół*)

maintain – utrzymać/ywać, konserwować, remontować; mieć na utrzymaniu
grant-maintained school – szkoła dotowana (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*); *zob. też grant-aided school*;
to maintain contact – utrzymać/ywać kontakt(y); **to maintain equipment** – konserwować sprzęt; **to maintain school buildings** – remontować, konserwować budynki szkolne; **to maintain jobs** – utrzymać/ywać miejsca pracy

maintenance – utrzymanie/ywanie; konserwacja, remont
building maintenance – konserwacja/remont budynku/ów; **maintenance costs** – koszty konserwacji i serwisu (*sprzętu*); koszty utrzymania (*osoby*); **maintenance grant** – stypendium socjalne/na utrzymanie; **maintenance of equipment**/**equipment maintenance** – konserwacja sprzętu; **maintenance of school buildings** – konserwacja/remont budynków szkolnych

major – przedmiot kierunkowy; *por. minor*; większy, główny, ważniejszy; specjalizować się (*o studentach*)
to major in History – specjalizować się w historii

manage – zarządzać, kierować
to manage a project – zarządzać projektem; **to manage a school**/**higher education institution** – zarządzać, kierować szkołą/uczelnią

management – kierownictwo, dyrekcja, zarząd; po/kierowanie, zarządzanie
centralised management of education/**centralised education management** – scentralizowane zarządzanie edukacją; **decentralised management of education**/**decentralised education management** – zdecentralizowane zarządzanie edukacją; **financial management** – zarządzanie finansami; **human resources management** – zarządzanie zasobami ludzkimi, zarządzanie kadrą; **information management** – zarządzanie informacjami; **institutional management** – zarządzanie instytucją/placówką/uczelnią; **management board** – zarząd (*np. fundacji*), rada/komisja zarządzająca (*np. projektem*); **management capacity** – zdolność do zarządzania; **management committee** – komitet zarządzający/kierujący; *w* ➤ *programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która zarządza projektem współpracy*; *zob. też steering committee*; **management skills** – umiejętności zarządzania, umiejętności kierownicze; *zob. też managerial skills*; **management structure** – struktura zarządzania; **management system** – system zarządzania; **personnel management** – zarządzanie kadrą; **project management** – zarządzanie/kierowanie projektem; *zob. też project administration*; **quality management** – zarządzanie jakością; *element systemu zarządzania obejmujący opracowywanie polityki i celów dotyczących jakości, planowanie działań związanych z jakością, kontrolę jakości, zapewnianie*

i podnoszenie jakości; **school management** – zarządzanie szkołą; **sound financial management** – solidne/rzetelne zarządzanie finansami/funduszami; **strategic management** – zarządzanie strategiczne; **total quality management** (**TQM**) – kompleksowe zarządzanie jakością; *kompleksowe podejście do zarządzania stosowane głównie w sektorze biznesu, ukierunkowane na podnoszenie jakości i produktywności, obejmujące całą organizację, włącznie z wszystkimi jej działami i pracownikami, jak również dostawców i klientów*; **university management** – zarządzanie uczelnią; **to improve management** – u/doskonalić, usprawnić/ać zarządzanie; **to review management** – dokonać przeglądu/oceny zarządzania

manager – menedżer/menadżer, kierownik, dyrektor
education managers – kadra kierownicza edukacji/oświaty/placówek edukacyjnych/oświatowych; **project manager** – kierownik projektu; **school manager** – dyrektor szkoły; *zob. też headmaster, head teacher, school head/principal*

managerial – kierowniczy
managerial skills – umiejętności kierownicze/zarządzania; *zob. też management skills*

mandatory – obowiązkowy
mandatory accreditation – obowiązkowa akredytacja; **mandatory course** – przedmiot obowiązkowy, cykl zajęć obowiązkowych; *zob. też compulsory course*; **mandatory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot obowiązkowy lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też compulsory course unit*; **mandatory reading** – lektura obowiązkowa; *zob. też essential/required reading*; *por. recommended reading, further reading*; **mandatory reading list** – lista lektur obowiązkowych; *zob. też essential/required reading list*; *por. recommended reading list, further reading list*

manpower – siła robocza
highly qualified/highly educated manpower – wysoko wykwalifikowana/dobrze wykształcona siła robocza

manual – podręcznik; ręczny
manual of good practice – podręcznik dobrych praktyk; *materiał przedstawiający modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*; **training manual** – podręcznik szkoleniowy

mark – znak, oznaka; ocena, stopień (*w szkole/uczelni*); o/znaczyć, oznaczać
good/high marks – dobre/wysokie oceny; **poor/low marks** – słabe/niskie oceny; **to get good marks** – dostać/wać dobre oceny; **to give marks to pupils** – wystawić/ać oceny uczniom; **to moderate marks** – z/weryfikować oceny/stopnie; *zob. objaśnienie pod hasłem „moderation of marks/grades"*

market – rynek, targ
domestic/European/international market – rynek krajowy/europejski/międzynarodowy; **education market** – rynek edukacyjny; **labour market** – rynek pracy

master – mistrz; magister – *zob. Master*; opanować/ywać, pokonać/ywać trudności, nabyć/ywać biegłości

Master/Master's degree – *w znaczeniu ogólnym*: drugi tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów II stopnia*) lub tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu jednolitych studiów magisterskich; *w Polsce*: tytuł zawodowy magistra, magisterium; *zob. też second-cycle degree, postgraduate degree*;
long-cycle Master's degree programme (**long-cycle programme**) – *w Polsce*: jednolite studia magisterskie (*odbywane po uzyskaniu świadectwa maturalnego*); *zob. też Master's degree programme*; *por. second-cycle programme, two-cycle programmes*; **Master's degree course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów magisterskich; studia magisterskie; *zob. też Master's degree programme, postgraduate course/programme, second-cycle programme*; **Master's degree programme** – studia magisterskie; *zob. też Master's degree course, postgraduate course/programme, second-cycle programme*; **Master's degree thesis/Master's thesis** – praca magisterska

Najczęściej używane tytuły/stopnie:
Master of Arts (**MA**) – *w Wielkiej Brytanii:* stopień/tytuł nadawany po ukończeniu studiów II stopnia na kierunkach humanistycznych (≈ tytuł magisterski w dziedzinie nauk humanistycznych); **Master of Business Administration** (**MBA**) – stopień/tytuł nadawany po ukończeniu studiów II stopnia w zakresie zarządzania przedsiębiorstwami (≈ tytuł magisterski w zakresie zarządzania przedsiębiorstwami); **Master of Science** (**MSc**) – *w Wielkiej Brytanii*: stopień/tytuł nadawany po ukończeniu studiów II stopnia w naukach ścisłych (≈ tytuł magisterski w dziedzinie nauk ścisłych);
zob. połączenia z czasownikami pod hasłami „course", „degree", „programme"

match – pasować, dopasować/ywać; dorównać/ywać, wyrównać/ywać; kojarzyć (*np. partnerów do współpracy*)
matching finance/matching funds – fundusze uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *fundusze uzyskane z innych źródeł jako uzupełnienie funduszy przyznawanych na projekty w ramach danego programu*; *zob. też complementary funding*; **partner matching** – łączenie partnerów; *poszukiwanie i łączenie instytucji zainteresowanych współpracą*

material – materiał, dokumentacja; materialny
adaptation of materials – adaptacja, dostosowanie/ywanie materiałów; **development of materials** – opracowanie/ywanie materiałów; **printed materials** – materiały drukowane; **self-learning materials** – materiały do samodzielnej nauki/samokształcenia; **support materials** – materiały pomocnicze; **teaching materials** – materiały dydaktyczne; **updating of materials** – aktualizacja materiałów;
to adapt materials – za/adaptować, dostosować/ywać materiały; **to develop materials** – opracować/ywać materiały; **to update materials** – z/aktualizować materiały

mathematics – matematyka

mathematical – matematyczny
mathematical competence and basic competences in science and technology – kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **mathematical literacy** – umiejętności matematyczne; *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): umiejętność myślenia matematycznego

matriculate – immatrykulować, zdawać egzamin wstępny, zostać/być przyjętym na studia po zdaniu egzaminów, zapisywać w poczet studentów

matriculation – immatrykulacja, zapisanie w poczet studentów
matriculation date – data przyjęcia na studia; **matriculation number** – numer indeksu

maturity – dojrzałość
maturity examination – egzamin dojrzałości/maturalny; *zob. też final secondary school/final upper secondary school examination*

MBA ➤ Master of Business Administration

meal – posiłek
free meal – bezpłatny posiłek; **meals grant** – stypendium na wyżywienie (*np. dla studenta*)

measurable – mierzalny, wymierny
measurable benefit – wymierna korzyść; **measurable outcomes of a project** – mierzalne/wymierne efekty projektu; **measurable objectives of the education reform** – mierzalne cele reformy edukacji

measure – miara, wskaźnik, stopień; środek, krok, działanie (*służące określonemu celowi*); z/mierzyć; ocenić/ać
accompanying measures – działania towarzyszące; *w ➤ programach UE*: *działania dodatkowe, stanowiące uzupełnienie działań prowadzonych w ramach głównych komponentów danego programu*; *zob. też notkę o Działaniach Towarzyszących w programach ➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig, ➤ Leonardo da Vinci, ➤ Kluczowe działanie 2. – Języki, ➤ Tempus w części polsko-angielskiej*; **complementary measures** – działania/środki

uzupełniające; **implementing measures** – środki wykonawcze; **remedial measures** – działania naprawcze (*np. w celu usunięcia niedociągnięć stwierdzonych w wyniku monitorowania projektu*); **support measures** – działania/środki wspierające/pomocnicze; **temporary measures** – środki tymczasowe; **transitional measures** – działania/kroki/środki przejściowe;

to implement measures – wdrożyć/ażać środki, realizować działania; **to take measures** – podjąć/ejmować działania, przedsięwziąć/brać kroki;

to measure achievements/competences/progress/workload – z/mierzyć, ocenić/ać osiągnięcia/ kompetencje/postępy/ nakład pracy

mechanism – mechanizm, tryb, procedura

delivery mechanism – tryb prowadzenia kształcenia (*np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub prowadzone w systemie kształcenia na odległość*); *zob. też method of delivery/delivery method, mode of delivery/delivery mode;* **mechanisms for quality assurance**/**quality assurance mechanisms** – mechanizmy zapewniania jakości; **transparent mechanisms** – przejrzyste mechanizmy

MEDA –

MEDA countries – kraje MEDA (*objęte programem MEDA*);

MEDA Programme – program MEDA; *zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ MEDA i aktualnym ➤ Europejskiego Instrumencie Sąsiedztwa i Partnerstwa, który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*

medical – lekarski, medyczny

medical facilities – zaplecze medyczne; ambulatorium, przychodnia; **medical insurance** – ubezpieczenie zdrowotne; *zob. też health insurance*; **medical school** – szkoła medyczna; **medical university**/**university of medical sciences** – uniwersytet medyczny; *zob. też university of medicine*

medicine – medycyna

academy of medicine – akademia medyczna; **university of medicine** – uniwersytet medyczny; *zob. też medical university, university of medical sciences*

Mediterranean countries/**Med countries** – kraje śródziemnomorskie

medium-term – średnioterminowy, średniookresowy; *por. long-term, short-term*

medium-term impact – wpływ średnioterminowy/średniookresowy, oddziaływanie średnioterminowe/średniookresowe; **medium-term strategy** – strategia średnioterminowa/średniookresowa

meet – spotkać/ykać się; zaspokoić/ająć, spełnić/ać

to meet all project partners twice a year – spotykać się ze wszystkimi partnerami projektu dwa razy w roku; **to meet criteria**/**requirements** – spełnić/ać kryteria/wymagania; **to meet the objective** – osiągnąć/ać cel; **to meet the needs of learners** – zaspokoić/ająć potrzeby uczących się osób/ słuchaczy

meeting – spotkanie, zebranie, posiedzenie

annual meeting – coroczne/doroczne spotkanie/posiedzenie/zebranie; **preparatory meeting** – spotkanie/zebranie przygotowawcze; **project meeting** – spotkanie partnerów projektu (*np. w celu omówienia takich spraw. jak planowanie, organizacja, realizacja, monitorowanie i ocena projektu*); **staff meeting** – zebranie pracowników;

to arrange/to organise a meeting – z/organizować spotkanie/zebranie/posiedzenie; **to attend a meeting** – być obecnym na/uczestniczyć w spotkaniu/zebraniu/ posiedzeniu; **to cancel a meeting** – odwołać/ywać spotkanie/zebranie/posiedzenie; **to chair a meeting** – przewodniczyć spotkaniu/zebraniu/posiedzeniu, prowadzić spotkanie/zebranie/posiedzenie; **to postpone a meeting** – przełożyć/kładać spotkanie/zebranie/posiedzenie

member – członek; członkowski

consortium member – członek konsorcjum, instytucja/organizacja należąca do konsorcjum; **European Union** (**EU**) **Member States** – państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE); *zob. też notkę opisową w części polsko-angielskiej*; **Member of Parliament** (**MP**) – poseł; **member state** – państwo członkowskie; **staff member** – pracownik; **team member** – członek zespołu;

to become a member – zostać członkiem; **to resign as a member** – z/rezygnować z członkostwa

membership – członkostwo, przynależność; członkowie, liczba czlonków

EU membership/**membership of the EU** (**European Union**) – członkostwo w UE (Unii Europejskiej); *zob. też notki opisowe pod hasłami „Państwa członkowskie Unii Europejskiej" i „Rozszerzenie Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*;

to apply for membership – wystąpić/ępować, ubiegać się o członkostwo; **to renew membership** – odnowić/awiać, przedłużyć/ać członkostwo; **to resign membership** – z/rezygnować z członkostwa

memorandum – memorandum, notatka służbowa (memo)

memorandum of understanding – porozumienie (dokument)

mentor – mentor, doradca, opiekun; *osoba* (*np. pedagog, instruktor, starszy kolega lub pracownik*) *sprawująca opiekę nad indywidualnymi uczniami, studentami, słuchaczami, nauczycielami czy pracownikami, pomagająca im w wyborze i planowaniu dalszej ścieżki kształcenia, szkolenia czy rozwoju zawodowego*

mentoring – mentoring, opieka indywidualnego doradcy; *sprawowanie opieki nad indywidualnymi uczniami, studentami, słuchaczami, nauczycielami czy pracownikami, doradzanie im w wyborze i planowaniu dalszej ścieżki kształcenia, szkolenia czy rozwoju zawodowego*

merit – zasługa; wartość; zasłużyć/giwać

academic merit – wyniki/osiągnięcia w nauce (*w odniesieniu do studenta*); *zob. też academic performance; wartość naukowa/dydaktyczna* (*np. w odniesieniu do wniosków o fundusze na projekty współpracy*)

method – metoda, sposób

innovative method – innowacyjna/nowatorska metoda; **interactive methods** – metody interaktywne; **learning methods** – metody uczenia się/kształcenia; **method of assessment**/**assessment method** – metoda oceny; *zob. też method of evaluation/evaluation method*; **methods of delivery**/**delivery methods** – metody prowadzenia (*w odniesieniu do edukacji*: *metody prowadzenia kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub prowadzone w systemie uczenia na odległość*); **method of evaluation**/**evaluation method** – metoda oceny; *zob. też method of assessment/assessment method*; **observation method** – metoda obserwacji; **on-line learning methods** – metody uczenia się w trybie on-line; **open method of co-ordination** – otwarta metoda koordynacja; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*; **teaching methods** – metody nauczania; **traditional methods** – metody tradycyjne;

to adopt new methods – przyjąć/mować nowe metody; **to develop teaching methods** – opracować/ywać, u/doskonalić metody nauczania; **to improve teaching methods** – u/doskonalić metody nauczania; **to introduce innovative methods** – wprowadzić/ać innowacyjne metody; **to test new methods** – prze/testować, wypróbować/ywać nowe metody; **to use traditional methods** – za/stosować tradycyjne metody

methodological – metodologiczny, metodyczny

methdological adviser/**advisor** – doradca metodyczny

methodology – metodologia (*badań*), metodyka (*nauczania*), metody

research methodology – metodologia badań; **teaching methodology** – metodyka nauczania

mid-

mid-year report – raport półroczny, sprawozdanie półroczne; **mid-term evaluation** – ewaluacja/ocena śródokresowa; *ocena dokonywana w połowie okresu realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*; *zob. też interim evaluation*; *por. final evaluation*; **mid-term results** – wyni-

ki w połowie semestru; **mid-term test** – sprawdzian w połowie semestru

migrant – migrant

migrant worker – pracownik migrujący

minimum – minimum; minimalny

minimum curriculum requirements – minimum programowe; *minimalne wymogi dotyczące programu nauczania*; **minimum requirements** – wymogi minimalne; **minimum staff requirements** – minimum kadrowe (*minimalne wymagania kadrowe*); *por. minimum staff resources*; **minimum staff resources** – minimum kadrowe (*minimalne zasoby kadrowe, np. wymagane do prowadzenia studiów na określonym poziomie i kierunku*); *por. minimum staff requirements*

ministry – ministerstwo

Ministry of Education – ministerstwo edukacji; **ministry official** – urzędnik ministerstwa; **Ministry of Higher Education** – ministerstwo szkolnictwa wyższego; **Ministry of Science** – ministerstwo nauki

minor – przedmiot dodatkowy/pozakierunkowy; *por. major; niewielki, drugorzędny*

minority – mniejszość

ethnic minority – mniejszość etniczna; **integration of minorities** – integracja mniejszości; **minority language** – język mniejszości; **national minority** – mniejszość narodowa;

to integrate ethnic minorities through educational projects – z/integrować mniejszości etniczne poprzez projekty edukacyjne

miscellaneous – rozmaity, różny

miscellaneous expenses – wydatki/koszty różne (*niesklasyfikowane w innych pozycjach budżetu*)

mismatch – rozbieżność, rozziew, niedopasowanie

mismatch between the project objectives, activities and outcomes – rozbieżność/niezgodność między celami, działaniami i efektami projektu; **mismatch between skills of the workforce and labour market needs** – rozbieżność między umiejętnościami/kwalifikacjami siły roboczej a potrzebami rynku pracy

mission – misja, zadanie; delegacja

mission statement – misja (*dokument określający cele organizacji*); **university's mission** – misja uniwersytetu/uczelni;

to be on a mission – być w delegacji; **to be sent on a mission** – zostać wysłanym w delegację

mix – połączenie, mieszanka; mieszać; **mixed** – mieszany, zróżnicowany

mixed group – grupa mieszana/zróżnicowana (*np. składająca się z dziewcząt i chłopców, osób w różnym wieku lub pochodzących z różnych środowisk społecznych*); **mixed partnership** – mieszana grupa partnerska; *w projektach*: *grupa partnerów o zróżnicowanym składzie, np. z udziałem placówek edukacyjnych i stowarzyszeń i/lub przedsiębiorstw*

mobile – ruchomy, mobilny, przemieszczający się

mobile student – *w ➤ programach UE*: *student studiujący w uczelni zagranicznej* (*odbywający w uczelni zagranicznej okres studiów, np. semestr czy rok akademicki, lub pełne studia w celu uzyskania tytułu/stopnia/dyplomu*); **mobile teacher** – *w ➤ programach UE*: *nauczyciel przebywający czasowo* (*np. odbywający staż/szkolenie lub prowadzący zajęcia dydaktyczne*) *w placówce zagranicznej*

mobility – mobilność, ruch, przemieszczanie się, przepływ (*osób*); *w niektórych kontekstach w ➤ programach UE*: *wyjazdy i/lub przyjazdy*

bilateral mobility – mobilność dwustronna/bilateralna, mobilność dwukierunkowa, wyjazdy dwukierunkowe; **direction of mobility** – kierunek mobilności/wyjazdów; **duration of mobility** – czas trwania/długość wyjazdów;

free mobility – swobodny przepływ (*w odniesieniu do osób*); *w dokumentach i ➤ programach UE termin używany w dwóch kontekstach*: *w odniesieniu do wymiany studentów – wyjazdy indywidualne, nieodbywające się w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy czy szerszego programu/projektu współpracy*; *zob. też individual mobility*; *w odniesieniu*

do przemieszczania się osób – swobodny, tj. nieograniczony barierami prawnymi, przepływ osób pomiędzy poszczególnymi krajami;

group mobility – mobilność grupowa, wyjazdy grupowe; *w ➤ programach UE*: *wyjazdy, w których uczestniczy grupa uczniów/studentów czy pracowników z jednej instytucji lub grupa osób reprezentujących różne instytucje, ale wyjeżdżających we wspólnym celu*; *por. individual mobility*;

horizontal mobility – mobilność pozioma; *w odniesieniu do mobilności społecznej*: *mobilność w obrębie klasy/grupy społecznej, np. zmiana stanowiska czy roli, niepociągająca za sobą zmiany pozycji w hierarchii społecznej; w odniesieniu do mobilności studentów*: *wyjazd studenta do uczelni zagranicznej na okres studiów na tym samym poziomie, odbywanie okresu studiów na tym samym poziomie w uczelni zagranicznej, np. odbycie roku z trzyletnich studiów I stopnia w uczelni zagranicznej*; *por. vertical mobility*;

individual mobility – mobilność indywidualna, wyjazdy indywidualne; *w ➤ programach UE*: *wyjazdy indywidualne, tj. nie w formie zorganizowanej, poza porozumieniami o współpracy czy wymianie grupowej*; *zob. też. free mobility, free mover*; *por. group mobility*; **international mobility** – mobilność międzynarodowa, wyjazdy zagraniczne;

job mobility – mobilność zawodowa; *zob. też occupational mobility, professional mobility*; *por. learning mobility*;

learning mobility – mobilność edukacyjna (*w celach edukacyjnych, w odróżnieniu od celów zawodowych*); *por. job mobility, occupational mobility, professional mobility*;

mobility chart – tabela mobilności, tabela przepływu osób, tabela wyjazdów i przyjazdów, tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów (*np. w projekcie wymiany*); *zob. też mobility table*; **mobility flow** – przepływ osób, wyjazd/przyjazd; **mobility grant** – grant/stypendium na wyjazd(y); **mobility opportunities** – możliwości wyjazdu; **mobility programme/mobility scheme** – program mobilności/wyjazdów;

mobility table – tabela przepływu osób, tabela wyjazdów i przyjazdów, tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów (*np. w projekcie wymiany*); *zob. też mobility chart*;

multilateral mobility – mobilność wielostronna/multilateralna, mobilność wielokierunkowa, wyjazdy wielokierunkowe;

obstacles to mobility – przeszkody w mobilności; **occupational mobility** – mobilność zawodowa; *zob. też job mobility, professional mobility*; *por. learning mobility*;

physical mobility – mobilność fizyczna; faktyczne przemieszczanie się/przepływ osób; *por. virtual mobility*; **professional mobility** – mobilność zawodowa; *zob. też job mobility, occupational mobility*; *por. learning mobility*; **pupil mobility** – mobilność/wyjazdy uczniów;

social mobility – mobilność społeczna; **staff mobility** – mobilność/wyjazdy kadry/pracowników; **student mobility** – mobilność/wyjazdy studentów;

teacher mobility – mobilność/wyjazdy nauczycieli;

vertical mobility – mobilność pionowa; *w odniesieniu do mobilności społecznej*: *zmiana oznaczająca przejście do innej klasy/grupy społecznej, zmiana pozycji w hierarchii społecznej; w odniesieniu do mobilności studentów*: *wyjazd studenta na pełne studia na wyższym poziomie, wraz z uzyskaniem tytułu/stopnia/dyplomu, w uczelni zagranicznej po ukończeniu studiów na niższym poziomie w uczelni macierzystej, np. w przypadku ukończenia studiów I stopnia w uczelni macierzystej i wyjazdu na studia II stopnia do uczelni zagranicznej*; *por. horizontal mobility*; **virtual mobility** – mobilność wirtualna; *„mobilność" za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych lub innych mediów, niepociągająca za sobą faktycznej podróży* (*np. „przenoszenie się" za pośrednictwem Internetu do placówki zagranicznej i udział w zajęciach prowadzonych tam w trybie on-line*); *por. physical mobility*; **volume of mobility** – skala mobilności/wyjazdów;

to encourage mobility – zachęcić/ać do mobilności, stymulować mobilność; **to**

facilitate mobility – ułatwić/ać mobilność/wyjazdy; **to promote mobility** – promować mobilność/wyjazdy; **to support mobility** – wesprzeć/wspierać (*też finansowo*) mobilność/wyjazdy

Mobility – Projekty Mobilności. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

Mobility Projects for Vocational Education and Training Professionals – Projekty wymiany doświadczeń z udziałem osób zajmujących się kształceniem lub szkoleniem zawodowym. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

modality – tryb, metoda, procedura

implementation modality – tryb/metoda/procedura wdrażania/realizacji; **payment modalities** – tryb/metody/procedury płatności

mode – tryb, sposób, metoda

distance learning mode – tryb/system uczenia się/kształcenia na odległość; *por. classroom-based learning*; **dual mode curriculum** – program nauczania prowadzony/przeznaczony do prowadzenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **dual mode delivery** – prowadzenie kształcenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*); **dual mode of delivery** – dwojaki tryb prowadzenia kształcenia (*oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej i w systemie kształcenia na odległość*); **mode of delivery**/**delivery mode** – tryb prowadzenia kształcenia (*np. oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*); **mode of study** – tryb studiów/kształcenia, system studiów/kształcenia, forma studiów (*np. studia stacjonarne i niestacjonarne*)

moderate –

to moderate marks/**grades** – z/weryfikować oceny/stopnie; *zob. objaśnienie pod hasłem „moderation of marks/grades"*

moderation of marks/**grades** – weryfikacja ocen/stopni; *sprawdzanie przez osobę lub grupę wybranych prac, które zostały ocenione przez nauczycieli/ezgaminatorów, pod kątem poziomu i spójności wystawionych ocen w celu zwiększenia rzetelności procesu oceny; weryfikację można przeprowadzać wewnętrznie w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości lub zlecać ją egzaminatorowi zewnętrznemu*

moderator – moderator; weryfikator ocen; *zob. objaśnienie pod hasłem „moderation of marks/grades"*

modernisation – modernizacja, unowocześnienie/anie

modernisation of curricula – modernizacja programów nauczania

Modernisation agenda for universities – program modernizacji dla uczelni. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Modernisation of Higher Education – projekty dotyczące modernizacji szkolnictwa wyższego. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*

modernise – z/modernizować, unowocześnić/ać

to modernise curricula – z/modernizować programy nauczania

modification – modyfikacja, zmiana

budget modification – modyfikacja/zmiana w budżecie; **modifications in the partnership** – modyfikacje/zmiany w składzie grupy partnerskiej

modify – z/modyfikować, zmienić/ać

to modify a budget – z/modyfikować, zmienić/ać budżet; **to modify the partnership** – z/modyfikować, zmienić/ać skład grupy partnerskiej

modular – modułowy

modular curriculum – modułowy program nauczania; **modular programme** – program modułowy

modularisation – modularyzacja

modularisation of curricula – modularyzacja programów nauczania

module – moduł

European module – moduł europejski (*wiedzy o Europie i/lub Unii Europejskiej*)

money – pieniądze

pocket money – kieszonkowe

monitor – monitorować

to monitor the progress of projects – monitorować postępy w projektach

monitoring – monitorowanie, monitoring

desk monitoring – monitoring/monitorowanie na podstawie materiałów i dokumentów (*dosł. monitorowanie zza biurka*); *w ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na podstawie raportów i innych dokumentów, które składają osoby/instytucje odpowiedzialne za projekty*; *por. field monitoring, in-situ/on-site monitoring*; **field monitoring** – monitoring/monitorowanie w terenie; *w ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program w miejscu/miejscach realizacji projektów*; *zob. też in-situ/on-site monitoring*; *por. desk monitoring*; **financial monitoring** – monitoring finansowy, monitorowanie finansowe; *w ➤ programach UE*: *monitorowanie finansowych aspektów realizacji projektu, np. zgodności wydatków z limitami obowiązujacymi w programie, zgodności ponoszonych wydatków z prowadzonymi działaniami, udokumentowania wydatków itp.*; **in-situ monitoring**/**on-site monitoring** – monitoring/monitorowanie na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też field monitoring*; *por. desk monitoring*; **in-situ monitoring visit**/**on-site monitoring visit** – wizyta monitoringowa na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też monitoring visit, site visit*; **inter-project monitoring** – wzajemne monitorowanie przez uczestników/partnerów różnych projektów; **monitoring of projects** – monitorowanie projektów; **monitoring visit** – wizyta monitoringowa (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też in-situ/on-site monitoring visit*, *site visit*; **preventive monitoring** – monitoring profilaktyczny/zapobiegawczy, monitorowanie profilaktyczne/zapobiegawcze; *w niektórych ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*; **project monitoring** – monitorowanie projektu/projektów

monthly – miesięczny

monthly rate – miesięczna stawka (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*); **monthly salary** – miesięczne wynagrodzenie

mother – matka; macierzysty, ojczysty

mother tongue – język ojczysty; *zob. też national language, native language*

motivation – motywacja

motivation to learn – motywacja do nauki; **poor**/**weak motivation** – słaba motywacja; **strong motivation** – silna motywacja;

to increase motivation – zwiększyć/ać motywację; **to strengthen motivation** – wzmocnić/acniać motywację

move – ruszyć/ać się, przemieścić/szczać się

free moving students – *w odniesieniu do studentów w ➤ programach UE*: *studenci wyjeżdżający indywidualnie na studia w uczelniach zagranicznych* (*tj. nie w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy między uczelniami czy szerszego programu/projektu współpracy zagranicznej*); *zob. też free mover, free mobility, individual mobility*

movement – ruch, przemieszczenie, przepływ

free movement of persons, good and services – swobodny (*tj. nieograniczony barierami prawnymi*) przepływ osób, towarów i usług

mover – osoba przemieszczająca się

free mover – *w odniesieniu do studentów w ➤ programach UE*: *studenci wyjeżdżający indywidualnie na studia w uczelniach zagranicznych* (*tj. nie w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy między uczelniami czy szerszego programu/projektu współpracy zagranicznej*); *zob. też free moving students, free mobility, individual mobility*

MSc ➤ Master of Science

multiannual – wieloletni; *por. annual*

multiannual budget – budżet wieloletni; *por. annual budget*; **multiannual contract**

– kontrakt wieloletni, umowa wieloletnia; **multiannual programme** – program wieloletni;
to award grants on a multiannual basis – przyznać/wać granty/dotacje/stypendia na zasadzie wieloletniej, w cyklu/systemie wieloletnim (*tj. na kilka lat, w odróżnieniu od grantów/dotacji/stypendiów przyznawanych na rok/co roku*; *por. on an annual basis*)

multicountry – z udziałem wielu/kilku (*na ogół co najmniej trzech*) krajów; *zob. też multilateral, multinational, international, transnational*
multicountry project – projekt z udziałem wielu/kilku krajów, projekt międzynarodowy

multicultural – wielokulturowy
multicultural society – społeczeństwo wielokulturowe

multidisciplinary – wielodyscyplinarny, multidisciplinarny
multidisciplinary project – projekt wielodyscyplinarny/multidyscyplinarny (*dotyczący kilku dyscyplin/dziedzin*)

multifunctional – wielofunkcyjny
multifunctional learning centre – wielofunkcyjny ośrodek edukacyjny

multilateral – wielostronny, multilateralny
multilateral agreement – umowa wielostronna/multilateralna, porozumienie wielostronne/multilateralne; **multilateral cooperation** – współpraca wielostronna/multilateralna; **multilateral links** – kontakty wielostronne/multilateralne; **multilateral mobility** – mobilność wielostronna/multilateralna, mobilność wielokierunkowa, wyjazdy wielokierunkowe; **multilateral network** – sieć wielostronna/multilateralna; **multilateral partnership** – partnerstwo wielostronne, wielostronne przedsięwzięcie partnerskie, wielostronny projekt partnerski, wielostronna współpraca partnerska, wielostronna umowa o współpracy partnerskiej; *w ➤ programach UE*: *partnerstwo/przedsięwzięcie/współpraca z udziałem partnerów z co najmniej trzech krajów*; *zob. też transnational partnership*; **multilateral project** – projekt wielostronny/multilateralny; *w ➤ programach UE*: *projekt z udziałem co najmniej trzech krajów*; *zob. też multicountry project, multinational project, transnational project*; **multilateral relations** – stosunki wielostronne/multilateralne

Multilateral Networks – Sieci Wielostronne. *Zob. notki opisowe o programach ➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig, ➤ Leonardo da Vinci, ➤ Kluczowe działanie 2. – Języki i ➤ Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych w części polsko-angielskiej*

Multilateral Projects – Projekty Wielostronne. *Zob. notki opisowe o programach ➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig, ➤ Leonardo da Vinci, ➤ Kluczowe działanie 2. – Języki i ➤ Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych w części polsko-angielskiej*

multilingual – wielojęzyczny, wielojęzykowy
multilingual comprehension – rozumienie wielojęzyczne: rozumienie jednego języka dzięki znajomości innego języka należącego do tej samej rodziny; **multilingual project products** – wielojęzyczne produkty projektu (*np. podręcznik przygotowany w kilku językach*); **multilingual society** – społeczeństwo wielojęzyczne

multilingualism – wielojęzyczność

multimedia – multimedia; multimedialny
educational multimedia – multimedia edukacyjne; **multimedia library** – biblioteka multimedialna; **multimedia methods of communication** – multimedialne metody komunikacji; **multimedia package** – pakiet multimedialny

multinational – wielonarodowy, międzynarodowy
multinational group – grupa wielonarodowa/międzynarodowa (*np. uczniów z różnych krajów*); **multinational project** – projekt z udziałem wielu/kilku krajów, projekt międzynarodowy; *w ➤ programach UE*: *projekt z udziałem co najmniej trzech krajów*; *zob. też multicountry project, multilateral project, international project, transnational project*

multiple – wielokrotny, mnogi
multiple applications – wnioski „wielokrotne"; *w ➤ programach UE*: *dwa lub więcej wniosków o stypendia na wyjazd do różnych instytucji czy krajów składanych przez tę samą osobę w jednej rundzie selekcji lub tzw. wnioski skłonowane*; *zob. też clone applications*; **multiple degree** – wielokrotny dyplom; *więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy wydawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy wszystkich tych uczelni/instytucji*; *oznacza to, że wszystkie uczestniczące uczelnie/instytucje uznają tę część studiów, którą student odbył w pozostałych uczelniach/instytucjach*; *por. double degree, joint degree*

multiply – po/mnożyć, rozmnożyć/ać (się)
multiplier effect/**multiplying effect** – efekt mnożnikowy; *w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić innych, dzięki czemu efekt szkolenia zostanie „pomnożony"*; *zob. też cascade effect*

music – muzyka
school of music – szkoła muzyczna

mutual – wzajemny, obopólny
mutual agreement – obopólna zgoda; mutual benefits – obopólne korzyści; **mutual recognition of diplomas** – wzajemne uznawanie dyplomów (*np. przez dwa kraje*)

N

name – nazwisko, imię; nazwać/ywać; wymienić/ać
legal name – oficjalna nazwa instytucji (*figurująca w dokumentach prawnych*);

NARIC ➤ Network of Academic Recognition and Information Centres/National Academic Recognition and Information Centre

narrative – narracja, relacja; narracyjny
narrative part of the application – opisowa część wniosku/zgłoszenia (*np. w odróżnieniu od tabel w części finansowej*); **narrative report** – raport opisowy, sprawozdanie opisowe

national – obywatel; krajowy, narodowy, państwowy; zob. też domestic; *por. international, transnational*
European Union (**EU**) **national** – obywatel Unii Europejskiej (UE), obywatel państwa członkowskiego UE; **national agency** – agencja krajowa/narodowa; *w ➤ programach UE*: *jednostka bezpośrednio odpowiedzialna za realizację określonego programu w danym kraju* (*w odróżnieniu od jednostki centralnej, powoływanej na szczeblu europejskim przy Komisji Europejskiej, która bezpośrednio odpowiada za całościową realizację danego programu i współpracę z agencjami krajowymi*), *np. National Agency for the Lifelong Learning Programme in Poland – Narodowa Agencja Programu „Uczenie się przez całe życie" w Polsce*; **national authorities** – władze krajowe (*dla odróżnienia od władz/instytucji na szczeblu europejskim, np. Komisji Europejskiej, która odpowiada za realizację programów współpracy ponad „szczeblami krajowymi"*), władze centralne (*dla odróżnienia od władz regionalnych czy lokalnych*; *por. regional authorities, local authorities*); **national authority** – organ władz krajowych/centralnych;

national contact point – krajowy punkt kontaktowy; *w ➤ programach UE*: *jednostka na szczeblu krajowym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*; **national correspondent** – krajowy korespondent; *w ➤ programach UE*: *osoba mianowana przez odpowiednie władze w kraju, który uczestniczy w danym programie, odpowiedzialna za rozpowszechnianie informacji i materiałów dotyczących danego programu itp.*;
national diploma – dyplom państwowy;
national examination – egzamin państwowy;
national heritage – dziedzictwo narodowe;
national identity – tożsamość narodowa;
national language – język narodowy/ojczysty; *zob. też native language, mother tongue*; **national law** – prawo krajowe/wewnętrzne (*prawo danego kraju, w odróżnieniu np. od prawa Unii Europejskiej*);
national minority – mniejszość narodowa;
national network – sieć krajowa/ogólnokrajowa;
national policy – polityka krajowa (*w odróżnieniu od polityki na szczeblu europejskim lub regionalnym czy lokalnym*), polityka państwowa, polityka danego kraju;
national priorities – priorytety (ogólno) krajowe/danego kraju (*w odróżnieniu od priorytetów na poziomie europejskim lub regionalnym bądź lokalnym*); **national project** – projekt krajowy (*wyłącznie z udziałem instytucji z danego kraju, w odróżnieniu od projektu międzynarodowego*); *por. multinational project, multicountry project, multilateral project, transnational project*; projekt ogólnokrajowy (*w odróżnieniu od projektu regionalnego lub lokalnego*);
national qualifications framework (**NQF**) – Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK); *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego; zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*; **national qualifications system** – krajowy system kwalifikacji; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *krajowy system kwalifikacji oznacza wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim*; *pojęcie to obejmuje opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*; *krajowy system kwalifikacji może składać się z kilku podsystemów i obejmować ➤ krajowe ramy kwalifikacji*;
national standards – standardy kształcenia; *zbiór reguł kształcenia na danym poziomie edukacji określany przez władze na poziomie krajowym*; *zob. też degree programme requirements*; **non-EU nationals** – obywatele krajów nienależących do UE;
Polish national – obywatel polski;
third-country nationals – obywatele krajów trzecich

National Resource Centres for Vocational Guidance (**NRCVG**) – Narodowe Centra Zasobów Poradnictwa Zawodowego. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Euroguidance" w części polsko-angielskiej*

National Unions of Students in Europe ESIB – Krajowe Związki Studentów Europy ESIB (*obecnie*: *European Students' Union, ESU – Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU*). *Zob. notkę opisową pod haslem „Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU" w części polsko-angielskiej*

native – krajowy, miejscowy, ojczysty, rodzimy
native language – język narodowy/ojczysty; *zob. też national language, mother tongue*

need – potrzeba, konieczność; potrzebować
analysis of needs/needs analysis – analiza potrzeb; **financial needs** – potrzeby finansowe; **immediate needs** – doraźne potrzeby; **long-term needs** – potrzeby długofalowe/długoterminowe; **medium-term needs** – potrzeby średniookresowe/średnioterminowe; **pupil/student with special needs** – uczeń/student mający specjalne potrzeby; **short-term needs** – potrzeby krótkoterminowe; **special educational needs** (**SEN**) – specjalne potrzeby edukacyjne; **training needs** – potrzeby szkoleniowe/w zakresie szkolenia;
to address/to respond to needs – odpowiedzieć/ać na potrzeby, zająć/mować się potrzebami; **to analyse needs** – prze/analizować potrzeby; **to identify needs** – z/identyfikować, rozpoznać/wać potrzeby; **to meet/to cater for/to satisfy needs** – zaspokoić/ajać potrzeby; **to recognise needs** – rozpoznać/wać potrzeby

network – sieć
cooperation network – sieć współpracy; **international network/transnational network** – sieć międzynarodowa; **multilateral network** – sieć wielostronna/multilateralna; **national network** – sieć krajowa/ogólnokrajowa; **support network** – sieć wspierająca/pomocnicza/wsparcia; **thematic network** – sieć tematyczna (*koncentrująca się na określonej tematyce/dziedzinie*);
to create/to establish/to set up a network – s/tworzyć, założyć/kładać sieć; **to join a network** – przyłączyć/ać się do sieci; **to manage a network** – zarządzać, kierować siecią; **to run a network** – prowadzić sieć

Network of Academic Recognition and Information Centres/National Academic Recognition and Information Centre (**NARIC**) – Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

new – nowy
new basic skills – nowe umiejętności podstawowe; *umiejętności określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r.* (➤ *Proces Lizboński*), *obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne*; *zob. też basic skills*

New Independent States (**NIS**) – Nowe Niepodległe Państwa (*b. republiki radzieckie*)

newsletter – biuletyn
to publish a project newsletter – o/publikować, wydać/wać biuletyn projektu

NGO ➤ non-governmental organisation

NIS ➤ New Independent States

non –
non-academic – pozaakademicki, nieakademicki; *por. academic*; **non-academic institution** – instytucja pozaakademicka/nieakademicka; *każdego typu instytucja/organizacja/placówka poza placówką naukową/uczelnią, np. organ władz centralnych/lokalnych, szkoła, stowarzyszenie zawodowe, przedsiębiorstwo*; **non-academic staff** – kadra nieakademicka, pracownicy nieakademiccy; *pracownicy administracyjni w uczelni lub pracownicy instytucji nieakademickich, np. organów władz centralnych/lokalnych, przedsiębiorstw*; *por. academic staff*; **non-compliance with requirements/the cost ceilings** – niezgodność z wymogami/limitami kosztów, nieprzestrzeganie wymogów/limitów kosztów; **non-consortium institution** – instytucja nienależąca do/spoza konsorcjum; *por. consortium institution*; **non-convertible currency** – waluta niewymienialna; *por. convertible currency*;
non-degree postgraduate course/non-degree postgraduate programme – studia podyplomowe niekończące się tytułem/stopniem (*np. studia podyplomowe w Polsce, które kończą się wydaniem świadectwa*); *por. degree course/programme*;
non-EU country – kraj nienależący do UE; **non-formal education/non-formal learning** – kształcenie/uczenie się pozaformalne (wcześniej: *kształcenie/uczenie się*

nieformalne); *kształcenie nieprowadzone przez placówkę edukacyjną czy szkoleniową i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*; *por. formal education/learning, informal education/learning*; **non-fulfilment of the agreement** – niewywiązanie/ywanie się z umowy, niewykonanie/niedotrzymanie umowy;

non-governmental organisation (**NGO**) – organizacja pozarządowa; *por. governmental organisation*; **non-grant-aided school**/**non-grant-maintained school** – szkoła niedotowana/niesubwencjonowana (*całkowicie finansowana z własnych funduszy*); *por. grant-aided/grant-maintained school*;

non-national – zagraniczny (*w odniesieniu do osób*); *zob. też foreign*; **non-national students** – studenci zagraniczni;

non-partner institution – instytucja niebędąca partnerem (*np. w projekcie*); *por. partner institution*; **non-profit** – nienastawiony na zysk, nieprzynoszący zysku, niezarobkowy; **non-profit institution** – instytucja niekomercyjna/nienastawiona na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non-profit; **non-public** – niepubliczny, niepaństwowy; *zob. też non-state*; *por. public*; **non-public education** – szkolnictwo niepubliczne, kształcenie w placówce niepublicznej; **non-public higher education institution** – uczelnia niepubliczna; *zob. też non-state higher education institution*; *por. public higher education institution, state higher education institution*; **non-public school** – szkoła niepubliczna; *zob. też non-state school*; *por. public school, state school*;

non-school establishment – placówka pozaszkolna; **non-state** – niepaństwowy; *zob. też non-public*; *por. state*; **non-state higher education institution** – uczelnia niepaństwowa; *zob. też non-public higher education institution*; *por. state higher education institution, public higher education institution*; **non-state school** – szkoła niepaństwowa; *zob. też non-public school*; *por. state school, public school*;

non-teaching education staff – niedydaktyczna kadra edukacyjna/oświatowa, kadra edukacyjna/oświatowa nieprowadząca zajęć dydaktycznych (*np. dyrektorzy placówek, doradcy, wizytatorzy*); **non-teaching staff** – kadra niedydaktyczna, pracownicy niedydaktyczni, kadra/pracownicy nieprowadzący zajęć dydaktycznych; *por. teaching staff*;

non-university higher education institution/non-university institution – uczelnia zawodowa/nieakademicka; *por. university-type institution*; **non-university sector** – sektor uczelni nieakademickich/zawodowych; *por. university sector*

nostrification – nostryfikacja

nostrification procedure – procedura nostryfikacji; **nostrification proceedings** – postępowanie nostryfikacyjne

not-for-profit organisation – organizacja nienastawiona na zysk/o charakterze niezarobkowym

notice – ogłoszenie, powiadomienie, zawiadomienie; wypowiedzenie, wymówienie

at a month's/30 days' notice – za miesięcznym/30-dniowym wypowiedzeniem; **prior notice** – wcześniejsze powiadomienie (*np. o określonych działaniach planowanych w projekcie przed ich rozpoczęciem*); **without prior notice** – bez wcześniejszego powiadomienia/wypowiedzenia;

to give a written notice – zawiadomić/amiać pisemnie, wypowiedzieć/adać pisemnie (*np. umowę*); **to give a month's/30 days' written notice** – zawiadomić/amiać z wyprzedzeniem miesięcznym/30-dniowym, wypowiedzieć/adać (*np. umowę*) w terminie miesięcznym/30 dni

notification – powiadomienie, zawiadomienie

written notification – pisemne powiadomienie/zawiadomienie;

to receive written notification – otrzymać/ywać pisemne zawiadomienie

notify – zgłosić/aszać, powiadamić/ać

to notify applicants of the results of the selection – powiadomić/amiać wnio-

skodawców o wynikach selekcji; **to notify the project co-ordinator of changes in the work plan** – powiadomić/amiać koordynatora projektu o zmianach w planie pracy; **to notify in writing** – zawiadomić/amiać pisemnie

NQF ➤ national qualifications framework

number – numer, liczba; po/liczyć

matriculation number – numer indeksu; **reference number** – numer referencyjny/porządkowy (*np. sprawy/pisma, na który należy się powoływać w dalszej korespondencji*); **registration number** – numer rejestracyjny; numer wpisu (*np. na kurs*), numer legitymacji (*np. szkolnej*), numer indeksu (*studenta*);

to fix the number – ustalić/ać, określić/ać liczbę; **to increase the number of graduates** – zwiększyć/ać liczbę absolwentów; **to reduce the number of early school leavers** – zmniejszyć/ać liczbę osób przerywających naukę w szkole przed jej ukończeniem

numeracy/numeracy skills – umiejętność/umiejętności liczenia

nursery – żłobek, ochronka

nursery school – przedszkole; *zob. też pre-primary school, pre-primary/pre-school establishment/institution*

Nyerere Programme (**Mwalimu Julius Nyerere Programme**) – Program Nyerere. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

O

OBESSU ➤ Organising Bureau of European School Student Organisations

objective – cel; obiektywny

broader objective – szerszy cel; **general objective** – cel ogólny; **immediate obective** – cel bezpośredni/doraźny; *w ➤ programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*; *zob. też specific objective*; *por. overall/wider objective*; **interim objectives** – cele pośrednie (*w odróżnieniu od celów ostatecznych – cele, które zamierza się osiągnąć na pewnym etapie realizacji działań/projektu/programu, a przed ich/jego zakończeniem*); **objective of the project/project objective** – cel projektu; **overall objective** – cel ogólny; *w ➤ programach UE*: *cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*; *por. immediate/specific objective*; *zob. też wider objective*; **SMART** (**specific, measurable, accurate, realistic and timebound**) **objective** – cel konkretny, mierzalny, precyzyjny, realistyczny i określony w czasie; **specific objective** – cel szczegółowy; *w ➤ programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*; *zob. też immediate objective*; *por. overall/wider objective*; **wider objective** – cel szerszy; *w ➤ programach UE*: *cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*; *zob. też overall objective*; *por. immediate/specific objective*

to accomplish/to achieve/to attain/to reach the project objectives – osiągnąć/ać cele projektu; **to define/to establish/to identify/to set objectives** – z/definiować, określić/ać, ustalić/ać cele; **to pursue an objective** – dążyć do celu

obligation – obowiązek, zobowiązanie

contractual obligation – zobowiązanie kontraktowe/umowne, zobowiązanie wynikające z kontraktu/umowy; **obligations of the contractor/partner institutions** –

zobowiązania kontraktora/instytucji partnerskich;
to comply with obligations – przestrzegać obowiązków/zobowiązań; **to fulfil/to meet obligations** – wypełnić/ać zobowiązania

observation – obserwacja
observation methods – metody obserwacji; **observation of class/class observation** – hospitacje, obserwacja pracy w klasie

obstacle – przeszkoda
administrative/financial/legal obstacles to mobility – administracyjne/finansowe/prawne przeszkody w mobilności;
to encounter obstacles – napotkać/ykać przeszkody; **to overcome obstacles** – przezwyciężyć/ać, pokonać/ywać przeszkody; **to remove obstacles** – usunąć/wać przeszkody

obtain – uzyskać/iwać, otrzymać/ywać, zdobyć/wać; *zob. też gain*
to obtain a certificate/a diploma/credits/information – uzyskać/iwać świadectwo/dyplom/punkty/informacje

occupational – zawodowy; *zob. też professional, vocational*
occupational category – kategoria zawodowa; **occupational mobility** – mobilność zawodowa; *zob. też job mobility, professional mobility*; **occupational traveller** – osoba zmieniająca miejsce pobytu ze względu na wykonywany zawód

OCT > Overseas Countries and Territories

ODL > Open and Distance Learning

OECD > Organisation for Economic Co-operation and Development

OER > Open Educational Resources

offer – oferta, propozycja; za/oferować, za/proponować; udzielić/ać; prowadzić
to offer assistance/support – za/oferować pomoc/wsparcie, udzielić/ać pomocy/wsparcia; **to offer courses/degree programmes** – prowadzić kursy/studia wyższe; **to offer information** – udzielić/ać informacji

office – biuro, urząd, wydział, gabinet
accommodation office – biuro/dział ds. zakwaterowania (*np. w uczelni*); **admissions office** – biuro/dział przyjęć; *jednostka załatwiająca formalności związane z przyjmowaniem kandydatów np. do szkoły, na studia, kurs*; **careers office** – biuro/dział karier; *jednostka, na ogół w uczelniach, zajmująca się zbieraniem ofert pracy, pośrednictwem między pracodawcami i potencjalnymi pracownikami oraz doradztwem w tym zakresie*; **dean's office** – dziekanat; **industrial liaison office** – dział/biuro ds. współpracy z przemysłem/przedsiębiorstwami (*np. w uczelni*); **international liaison office/international relations office** – dział/biuro współpracy z zagranicą/współpracy zagranicznej; **labour office** – urząd pracy; **office address** – adres biura/miejsca pracy; **office supplies** – materiały biurowe; **public relations office** – biuro ds. public relations; **rector's office** – rektorat; **registered office** – siedziba; **registered office address** – adres siedziby

Office for Official Publications of the European Communities – Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich (*obecnie*: *Publications Office of the European Union – Urząd Publikacji Unii Europejskiej*). *Zob. krótkie objaśnienie i link do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami pod hasłem „Urząd Publikacji Unii Europejskiej" w części polsko-angielskiej*

officer – przedstawiciel, pracownik, urzędnik; oficer
administrative officer – pracownik administracyjny; **admissions officer** – pracownik biura/działu przyjęć, pracownik załatwiający formalności związane z przyjmowaniem kandydatów (*np. do szkoły, na studia, kurs*); **careers officer/guidance officer** – doradca zawodowy, pracownik/specjalista ds. poradnictwa zawodowego; *zob. też careers adviser*; **international liaison officer/international relations officer** – pracownik biura współpracy z zagranicą; **liaison officer** – łącznik, osoba wyznaczona do kontaktów (*w danej sprawie*)

official – urzędnik; urzędowy, oficjalny, formalny
ministry official – urzędnik ministerstwa; **official duration/official length of degree**

programmes – formalny/oficjalny czas trwania studiów, formalna/oficjalna długość studiów (*por. actual duration*); **official language** – język urzędowy; *zob. też official languages of the European Union*; **official languages of the European Union/EU official languages** – języki urzędowe Unii Europejskiej/UE (*23 języki: angielski, bułgarski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski*); **official paper** (*papier z nagłówkiem, w którym umieszcza się logo i adres instytucji*) – papier firmowy; *zob. też headed paper*; **official rate** – kurs urzędowy (*np. w wymianie walut*), oficjalna stawka (*np. wynagrodzeń*); **senior ministry official** – starszy rangą/wyższy urzędnik ministerstwa

Official Journal of the European Union – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej; *publikacja zawierająca akty prawne i inne oficjalne dokumenty UE w językach urzędowych UE*

off-line, offline – autonomiczny, rozłączony, odłączony (*komputer*), offline, off-line; *por. on-line*

off-line event – impreza w trybie off-line

off-the-job training – szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy; *por. on-the-job training*

OMC > open coordination method

one-off – stanowiący zamkniętą całość, jednorazowy

one-off activity – jednorazowe działanie (*np. jednorazowo przeprowadzony kurs, który nie zostanie umieszczony na stałe w ofercie szkoleniowej danej instytucji*); **one-off initiative** – jednorazowa inicjatywa, jednorazowe przedsięwzięcie; **one-off task** – jednorazowe zadanie, jednorazowa praca

on-going – trwający, toczący się

applications assessed on an on-going basis – wnioski oceniane na bieżąco (*w miarę ich napływania*); **on-going evaluation** – ewaluacja/ocena ciągła, ewaluacja/ocena bieżąca/prowadzona na bieżąco; **on-going project** – projekt trwający/w trakcie realizacji; *zob. też running project*; *por. completed project*;

on-line, online – bezpośredni, bezpośrednio dostępny, włączony, podłączony (*komputer*), online, on-line; *por. off-line*

on-line application – wniosek (wypełniany i/lub składany) w trybie on-line, wypełnianie i/lub składanie wniosku w trybie on-line; *por. paper application*; **on-line event** – impreza w trybie on-line; **on-line learning methods** – metody uczenia się w trybie on-line;

to apply on-line – ubiegać się/występować (*o coś*), składać wniosek w trybie on-line; **to complete an application form on-line** – wypełnić/ać formularz wniosku w trybie on-line; **to submit an application on-line** – złożyć/składać wniosek w trybie on-line

on-site – na miejscu

on-site visit – wizyta na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też in-situ visit, site visit*; **on-site monitoring** – monitoring/monitorowanie na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też field monitoring, in-situ monitoring*; *por. desk monitoring*; **on-site monitoring visit** – wizyta monitoringowa na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też in-situ monitoring visit, site visit*

on-the-job training – szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy; *por. off-the-job training*

on-the-spot audit – audyt/kontrola na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*)

open – otwarty; otworzyć/ierać; rozpocząć/ynać, za/inaugurować

open-door event – impreza na powietrzu; **Open Educational Resources** (**OER**) – otwarte zasoby edukacyjne; *bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe* (*np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych*), *które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy*

naukowców; **opening event** – impreza inauguracyjna; **open learning** – kształcenie otwarte; **open method of coordination** (**OMC**) – otwarta metoda koordynacji; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*; **open university** – uniwersytet otwarty

operating – operacyjny, eksploatacyjny
operating costs – koszty operacyjne/eksploatacyjne

operational – operacyjny, dotyczący działań, służący prowadzeniu działań/działalności
operational budżet – budżet operacyjny; **operational costs** – koszty operacyjne; **operational structure** – struktura operacyjna

opportunity – sposobność, okazja, możliwość
equal opportunities – równe szanse; **equality of opportunities** – równość szans; **mobility opportunities** – możliwości wyjazdu;
to create opportunities – s/tworzyć możliwości; **to take advantage of**/**to use opportunities** – wykorzystać/ywać możliwości, s/korzystać z możliwości; **to give**/**to offer**/**to provide an opportunity** – dać/wać/za/oferować/zapewnić/ać możliwość; **to promote equal opportunities** – promować równe szanse/równość szans

option – opcja, wybór, prawo wyboru
subject options – wybór przedmiotów, przedmioty do wyboru (*w szkole/uczelni*)

optional – nieobowiązkowy, fakultatywny
optional course – przedmiot fakultatywny/nieobowiązkowy, cykl zajęć fakultatywnych/nieobowiązkowych; *zob. też elective course*; *por. compulsory course*; **optional course unit** – fakultatywna/nieobowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot fakultatywny lub fakultatywne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też elective course unit*; *por. compulsory course unit*; **optional subject** – przedmiot fakultatywny/nieobowiązkowy; *zob. też elective subject*; *por. compulsory subject*

oral – ustny
oral examination – egzamin ustny

order – zamówienie, zlecenie, dyspozycja, polecenie; zamówić/awiać, zlecić/ać
order for recovery/recovery order – polecenie zwrotu (*np. kwoty niewydanej lub wydanej niezgodnie z zasadami w projekcie*); **order for payment**/**payment order** – polecenie wypłaty/zapłaty, zlecenie płatnicze; **to give an order** – dać/wać zlecenie; **to carry out an order** – wykonać/ywać, wypełnić/ać, z/realizować polecenie/zlecenie; **to order equipment** – zamówić/awiać sprzęt; **to place**/**to submit an order for equipment** – złożyć/składać zamówienie na sprzęt

organigram – ogranigram

organisation – organizacja, zrzeszenie; z/organizowanie
civic organisation – organizacja społeczna; **eligible organisation** – organizacja uprawniona; *w ➤ programach UE*: *instytucja, która jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. ineligible organisation*; **governmental organisation** – organizacja rządowa; *por. non-governmental organisation*; **home organisation** – organizacja macierzysta; *por. host organisation*; **host organisation** – organizacja goszcząca (*np. ucznia, studenta czy nauczyciela w ramach programu wymiany*); *zob. też receiving organisation*; *por. home organisation*; **ineligible organisation** – organizacja nieuprawniona; *w ➤ programach UE*: *organizacja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*; *por. eligible organisation*; **learning organisation** – organizacja ucząca się; **non-governmental organisation** (**NGO**) – organizacja pozarządowa; *por. governmental organisation*; **non-profit organisation**/**not-for-profit organisation** – organizacja niekomercyjna/nienastawiona na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non-profit; **non-public organisation** – organizacja niepubliczna/niepaństwowa; *por. public organisation*; **professional organisation** – organizacja zawodowa (*np. stowarzyszenie inżynierów*); **public organisation** – organizacja publiczna/państwowa; *por. non-public organisation*;

receiving organisation – organizacja przyjmująca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też host organisation*; *por. sending organisation*; **sending organisation** – organizacja wysyłająca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *por. receiving organisation*; **trade organisation** – organizacja handlowa; **umbrella organisation** – organizacja patronacka; **voluntary organisation** – organizacja ochotnicza/prowadząca wolontariat/zajmująca się wolontariatem;
to create/to establish an organisation – u/tworzyć, założyć/zakładać organizację; **to manage an organisation** – zarządzać, kierować organizacją

Organisation for Economic Cooperation and Development (**OECD**) – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*.

organisational – organizacyjny, dotyczący organizacji
organisational arrangements – ustalenia/rozwiązania organizacyjne; **organisational costs** – koszty organizacyjne; **organisational grant** – grant organizacyjny, grant/dotacja/środki na cele/wydatki organizacyjne; *w niektórych ➤ programach UE*: *fundusze przeznaczone np. na wynagrodzenia osób pracujących w projekcie, zakup sprzętu, koszty delegacji, koszty druku i publikacji, koszty operacji bankowych, koszty administracyjne*; *por. mobility grant*; **organisational skills** – umiejętności organizacyjne; **organisational unit** – jednostka organizacyjna

Organising Bureau of European School Student Organisations (**OBESSU**) – Biuro Organizacyjne Organizacji Uczniowskich w Europie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

orientation – orientacja, wprowadzenie
orientation course – kurs wprowadzający, zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający/e z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory course*; **pre-departure orientation activities** – przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory/orientation course*

origin – początek, źródło; pochodzenie
certificate of origin – świadectwo pochodzenia (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*); **country of origin** – kraj pochodzenia; *kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel w ramach wymiany* (*zob. też home country, sending country*; *por. country of destination, host country, receiving country*); *kraj, w którym został wyprodukowany np. sprzęt zakupywany w projekcie*; **Member State of origin** – państwo członkowskie pochodzenia (*np. w przypadku uznawania dyplomów między państwami*: *państwo, z którego pochodzi posiadacz dyplomu i w którym uzyskał on dyplom*); **origin of equipment** – pochodzenie sprzętu (*np. sprzęt wyprodukowany w kraju UE*)

original – oryginał; oryginalny
original invoice/**proof of payment**/**ticket** – oryginalna faktura/oryginalny dowód płatności/oryginalny bilet, oryginał faktury/dowodu płatności/biletu

originate – pochodzić
equipment originating from EU Member States – sprzęt pochodzący z państw członkowskich UE

other – inny
other costs – koszty inne/pozostałe; *w ➤ programach UE*: *koszty, które nie zostały uwzględnione w głównych kategoriach kosztów, lub określone rodzaje kosztów, np. koszty podróży w obrębie danego kraju, koszty druku i publikacji materiałów dydaktycznych oraz koszty związane z opłatami bankowymi, stratami wynikającymi z wymiany walut*

outcome – efekt, wynik
accumulation of learning outcomes – akumulacja/gromadzenie ➤ efektów kształcenia/uczenia się; **achieved outcomes** – osiągnięte efekty/wyniki; **concrete outcomes** – konkretne efekty/wyniki; **expec-**

ted outcomes – przewidywane efekty/wyniki; **immediate outcomes** – bezpośrednie/natychmiastowe efekty/wyniki; **intangible outcomes** – nienamacalne/niematerialne efekty/wyniki; **learning outcome** – efekt kształcenia/uczenia się; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *efekty kształcenia określają w kategoriach ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji, co ucząca się osoba wie, rozumie i potrafi wykonać po zakończeniu procesu kształcenia/uczenia się*; *zob. też assessment of learning outcomes, certification of learning outcomes, recognition of learning outcomes, validation of learning outcomes, unit of learning outcomes*; **measurable outcomes** – mierzalne/wymierne efekty/wyniki; **outcomes of a project/project outcomes** – efekty/wyniki projektu; **quantifiable outcomes** – mierzalne/wymierne efekty/wyniki; **recognition of learning outcomes** – uznawanie efektów kształcenia/uczenia się; **sustainable outcomes** – trwałe efekty/wyniki; **tangible outcomes** – namacalne/materialne efekty/wyniki projektu; **transfer of learning outcomes** – transfer/przenoszenie efektów kształcenia/uczenia się; **unit of learning outcomes** – jednostka efektów kształcenia/uczenia się, jednostkowy efekt kształcenia/uczenia się; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*;

to accumulate learning outcomes – z/gromadzić efekty kształcenia/uczenia się; **to achieve outcomes** – osiągnąć/ać efekty/wyniki; **to assess/to evaluate outcomes** – ocenić/ać efekty/wyniki; **to certify outcomes** – certyfikować efekty/wyniki (*np. efekty kształcenia/uczenia się*); **to define outcomes** – z/definiować, określić/ać efekty/wyniki; **to quantify outcomes** – s/kwantyfikować, określić/ać ilościowo efekty/wyniki; **to recognise outcomes** – uznać/wać efekty/wyniki (*np. efekty kształcenia/uczenia się*); **to transfer outcomes** – przenieść/osić efekty (*np. efekty kształcenia/uczenia się*); **to validate outcomes** – (formalnie) potwierdzić/ać efekty/wyniki (*np. efekty kształcenia/uczenia się*)

outflow – wypływ, odpływ; *por. inflow*
outflow of highly educated people – odpływ dobrze wykształconych osób

outgoing – odchodzący, odjeżdżający, wychodzący; *por. incoming*
outgoing correspondence – korespondencja wychodząca; *por. incoming correspondence*; **outgoing flows** – wyjazdy, wyjeżdżający (*np. do innych instytucji w ramach wymiany*); *por. incoming flows*; **outgoing students** – studenci wyjeżdżający (*np. na okres studiów do innej uczelni*); *por. incoming students*; **outgoing teachers** – nauczyciele wyjeżdżający (*np. na staż lub w celu poprowadzenia zajęć w innej szkole/uczelni*); *por. incoming teachers*

outline – zarys, szkic; przedstawić/ać w skrócie, na/szkicować
outline agreement – umowa wstępna, porozumienie wstępne; **project outline** – zarys/szkic projektu, ogólna charakterystyka projektu

output – wynik, produkt; *por. inputs*
concrete outputs – konkretne produkty/wyniki; **outputs of the project/project outputs** – wyniki projektu;
to assess outputs – ocenić/ać wyniki; **to deliver/to produce outputs** – wytworzyć/arzać produkty, uzyskać/iwać wyniki

outsource – s/korzystać z usług zewnętrznych, zlecić/ać wykonanie usługi/zadania na zewnątrz (innej instytucji/ organizacji)
to outsource the registration of applications – zlecić/ać rejestrację wniosków na zewnątrz (*innej instytucji/organizacji*)

outsourcing – zlecenie/anie wykonania usług/zadań na zewnątrz (*innej instytucji/organizacji*)

outward – (skierowany) na zewnątrz; *por. inward*
outward mobility – wyjazdy; **outward pupil/student/teacher/staff mobility** – wyjazdy uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników

overachieve – osiągnąć/ać wyniki lepsze od oczekiwanych lub przeciętnych
pupils overachieving in mathematics – uczniowie osiągający lepsze od przeciętnych wyniki w matematyce
overachiever – osoba (*np. uczeń, student, słuchacz*) osiągająca wyniki lepsze od oczekiwanych lub przeciętnych
overall – ogólny, całkowity, całościowy, obejmujący całość
overall coordination – koordynacja całościowa; *w ➤ programach UE*: *koordynacja całego projektu współpracy międzynarodowej, tj. działań realizowanych przez wszystkie instytucje z różnych krajów uczestniczące w danym projekcie*; *por. local co-ordination*; **overall grant** – grant całościowy/dotacja całościowa; *w ➤ programach UE*: *całość funduszy przeznaczonych na współpracę kilku instytucji, które są przekazywane jednej z tych instytucji, by koordynowała ich wykorzystanie w imieniu wszystkich, lub fundusze przyznawane w postaci jednego grantu, lecz przeznaczone na finansowanie różnego rodzaju działań*; **overall objective** – cel ogólny; *w ➤ programach UE*: *cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*; *zob. też wider objective*; *por. immediate/specific objective*; **overall project cost** – całkowity koszt projektu
overcome – przezwyciężyć/ać, pokonać/ywać
to overcome obstacles to mobility – przezwyciężyć/ać, pokonać/ywać przeszkody w mobilności
overhaul – gruntowne z/badanie, gruntowny przegląd; gruntownie z/badać, dokonać/ywać gruntownego przeglądu
curriculum overhaul – gruntowny przegląd programu nauczania
overhead – górny, ogólny, globalny; **overheads** – koszty ogólne/administracyjne, narzuty; *zob. też general costs*
fixed overhead costs/fixed overheads – stałe koszty ogólne/narzuty
overnight – nocny, całonocny
overnight stay – nocleg
Overseas Countries and Territories (**OCT**) – kraje i terytoria zamorskie. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*
overspending – zbyt duże wydatki, przekroczenie budżetu
overtime – godziny nadliczbowe, nadgodziny
overtime pay – zapłata za godziny nadliczbowe;
to do overtime – pracować w godzinach nadliczbowych
overview – przegląd, ogólny zarys, zestawienie
project activity overview table – tabelaryczne zestawienie działań projektu; **financial overview table** – tabelaryczne zestawienie finansowe (*np. przychodów i wydatków projektu*); **overview of project achievements** – przegląd/zestawienie osiągnięć projektu; **overview of project income** – zestawienie przychodów/wpływów projektu; **project overview** – zarys/ogólna charakterystyka projektu
own – własny; mieć, posiadać
owner – właściciel, posiadacz
owner of the equipment purchased in the project – właściciel sprzętu zakupionego w projekcie
ownership – własność, posiadanie, prawo własności
sense of ownership – poczucie własności; *w materiałach dotyczących projektów współpracy*: *poczucie uczestnictwa/współautorstwa/współtworzenia, jakie mają uczestnicy projektu dzięki temu, że bezpośrednio i aktywnie uczestniczą w jego realizacji, decydują o jego kształcie i przyczyniają się w ten sposób do osiągnięcia jego celów i konkretnych efektów*

P

package – pakiet, zestaw, komplet; *zob. też* kit
application package – pakiet zgłoszeniowy, pakiet dla kandydatów/wnioskodawców (*zawierający najczęściej formularze wniosków/zgłoszeń i instrukcje dotyczące ich wypełniania*); **information package** – pakiet informacyjny; **multimedia package** – pakiet multimedialny; **training package** – pakiet szkoleniowy; **work package** – zestaw zadań, etap prac (*jako szereg zadań do wykonania, np. w projekcie*)
panel – panel, zespół
panel of experts – panel/zespół ekspertów
paper – papier; artykuł, referat, praca pisemna
end-of-term paper – praca semestralna, wypracowanie semestralne; **examination paper** – arkusz egzaminacyjny, praca egzaminacyjna; **green paper** – zielona księga; *dokument przygotowywany przez władze, który zawiera propozycje dotyczące określonej tematyki, przeznaczony do szerokiej dyskusji*; *por. white paper*; **headed paper**/**official paper** – papier firmowy (*papier z nagłówkiem, w którym umieszcza się logo i adres instytucji*); **paper application** – wniosek/zgłoszenie w formie papierowej/drukowanej; *por. electronic application, on-line application*; **white paper** – biała księga; *raport przygotowywany przez władze, który przedstawia informacje dotyczące określonej tematyki i wyjaśniający plany władz przed wprowadzeniem nowych przepisów*; *por. green paper*;
to prepare a paper – przygotować/ywać referat/pracę pisemną; **to present a paper** – przedstawić/ać referat/pracę pisemną; **to write a paper** – na/pisać referat, przygotować/ywać pracę pisemną
parent – rodzic
parents' association – stowarzyszenie rodziców; **role of parents in school management** – rola rodziców w zarządzaniu szkołą
parental – rodzicielski
parental leave – urlop rodzicielski
partial – częściowy, cząstkowy
partial linguistic competence – cząstkowa kompetencja językowa (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*); **partial skill** – umiejętność cząstkowa
participant – uczestnik
conference/**course participants** – uczestnicy konferencji/kursu; **list of participants** – lista uczestników
participate – uczestniczyć, wziąć/brać udział
to participate in a conference – uczestniczyć w konferencji
participation – uczestniczenie, uczestnictwo, udział
balanced participation – zrównoważony udział (*np. kobiet i mężczyzn, poszczególnych krajów czy regionów, typów instytucji lub poszczególnych instytucji w projektach współpracy*); *zob. też balanced involvement*; **decrease**/**increase in participation in higher education** – spadek/wzrost liczby kształcących się w uczelniach/studentów; **level of participation**/**participation level** – *w edukacji*: *liczba kształcących się* (*np. na danym poziomie, w określonego typu placówkach*); **rate of participation**/**participation rate in continuing education** – odsetek/procent uczestniczących w kształceniu ustawicznym, wskaźnik uczestnictwa w kształceniu ustawicznym; **rate of participation**/**participation rate in education** – odsetek/procent kształcących się (*na danym poziomie kształcenia, w określonych rodzajach placówek*; *zob. przykłady poniżej*), wskaźnik skolaryzacji; *zob. też enrolment rate*; **rate of participation**/**participation**

rate in general/vocational secondary education – odsetek kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/zawodowych; **rate of participation/participation rate in higher education** – odsetek kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach, wskaźnik skolaryzacji; **social participation in education management** – uczestnictwo/udział partnerów społecznych w zarządzaniu edukacją; **target participation** – w edukacji: docelowa liczba/docelowy odsetek kształcących się (*np. na danym poziomie, w określonego typu placówkach*)

partner – partner, współuczestnik, wspólnik

addition of a partner – włączenie dodatkowego partnera (*np. do projektu*); **associated partner** – partner stowarzyszony; *w ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja uczestnicząca w projekcie jako dodatkowy partner, oprócz określonej liczby instytucji/organizacji, które biorą udział w projekcie zgodnie z wymogami dotyczącymi minimalnego składu grupy partnerskiej* (*np. przedsiębiorstwo uczestniczące w projekcie, który wymaga udziału co najmniej trzech szkół lub uczelni z różnych krajów*), *lub partner z kraju stowarzyszonego z UE*;

host partner – partner goszczący (*np. ucznia, studenta czy nauczyciela w ramach programu wymiany*);

non-partner institution – instytucja niebędąca partnerem (*np. w projekcie*); *por. partner institution*;

partner country – kraj partnerski; *w niektórych programach pomocy UE*: *kraj będący beneficjentem pomocy UE*; *zob. też partner state*; **partner country university** – uczelnia z kraju partnerskiego; **partner finding/partner search tools** – narzędzia służące znalezieniu/poszukiwaniu partnerów (*np. baza danych*); **partner identification form** – formularz danych (identyfikacyjnych) partnera; **partner institution** – instytucja partnerska (*np. w projekcie*); *por. non-partner institution*; **partner matching** – łączenie partnerów (*poszukiwanie i łączenie instytucji zainteresowanych współpracą*); **partner search** – poszukiwanie partnerów; **partner state** – kraj partnerski; *w niektórych programach pomocy UE*: *kraj będący beneficjentem pomocy UE*; *zob. też partner country*;

project partner – partner projektu;

silent partner – milczący partner; *w niektórych ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja z kraju nienależącego do Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego i niestowarzyszonego z UE, która uczestniczy w projekcie, ale nie jest uprawniona do otrzymywania funduszy UE, a w związku z tym pokrywa koszty swego udziału z funduszy własnych i jej wkładu nie uwzględnia się w całkowitym koszcie projektu*; **sleeping partner** – śpiący partner; *w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja, która jest wprawdzie wymieniona na liście partnerów, ale nie uczestniczy aktywnie w realizacji projektu*; **social partners** – partnerzy społeczni; *organizacje społeczne* (*np. stowarzyszenia zawodowe, związki zawodowe*) *działające w danej sferze/dziedzinie lub organizacje społeczne współuczestniczące w realizacji czegoś lub będące potencjalnymi partnerami do współpracy*;

withdrawal of a partner – rezygnacja partnera, wycofanie się partnera (*np. z udziału w projekcie*);

to add a partner – włączyć/ać (*np. do projektu*) dodatkowego partnera; **to communicate with the project partners** – komunikować się, utrzymywać kontakty z partnerami projektu; **to find a partner** – znaleźć/znajdować partnera; **to liaise with project partners** – współpracować ściśle, utrzymywać kontakty z partnerami projektu; **to search for partners** – szukać, poszukiwać partnerów

partnership – partnerstwo, przedsięwzięcie partnerskie/projekt partnerski, współpraca partnerska, umowa partnerska, umowa o współpracy partnerskiej, grupa partnerów

bilateral partnership – partnerstwo dwustronne, dwustronne przedsięwzięcie partnerskie, dwustronny projekt partnerski, dwustronna współpraca partnerska, dwustronna umowa o współpracy partnerskiej;

zob. też transnational partnership; **ECVET partnership** – porozumienie o współpracy partnerskiej ECVET; *zob. notkę opisową o Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *w części polsko-angielskiej*; **geographically balanced partnership** – zrównoważona pod względem geograficznym grupa partnerów (*w której w sposób zrównoważony reprezentowane są różne regiony lub kraje*); **mixed partnership** – mieszana grupa partnerska; *w projektach*: *grupa partnerów o zróżnicowanym składzie, np. z udziałem placówek edukacyjnych i stowarzyszeń i/lub przedsiębiorstw*; **multilateral partnership** – partnerstwo wielostronne, wielostronne przedsięwzięcie partnerskie, wielostronny projekt partnerski, wielostronna współpraca partnerska, wielostronna umowa o współpracy partnerskiej; *w ➤ programach UE*: *partnerstwo/przedsięwzięcie/współpraca z udziałem partnerów z co najmniej trzech krajów*; *zob. też transnational partnership*; **partnership agreement** – porozumienie/umowa o partnerstwie/współpracy partnerskiej; **partnership profile** – profil/charakterystyka grupy partnerskiej; **public-private partnership** – partnerstwo publiczno-prywatne (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*), przedsięwzięcie partnerskie z udziałem podmiotów publicznych i prywatnych; **school partnership** – partnerstwo szkół, współpraca partnerska szkół, partnerskie przedsięwzięcie szkół, partnerski projekt szkół, międzyszkolna umowa o współpracy partnerskiej; *w ➤ programach UE*: *projekt realizowany wspólnie przez kilka szkół*; **transnational partnership** – partnerstwo międzynarodowe, międzynarodowe przedsięwzięcie partnerskie, międzynarodowa współpraca partnerska, międzynarodowa umowa o współpracy partnerskiej; *zob. też multilateral partnership*;

to encourage partnerships – zachęcić/ać do prowadzenia projektów partnerskich/współpracy partnerskiej; **to establish/to set up a partnership** – s/tworzyć grupę partnerską, nawiązać/ywać współpracę partnerską

Partnerships – Projekty Partnerskie. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

Partnerships with Third Country higher education institutions – Projekty partnerskie z uczelniami w krajach trzecich. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus Mundus w części polsko-angielskiej*

part-time – w niepełnym wymiarze, na niepełnym etacie; *por. full-time*

part-time compulsory education – obowiązek nauki; *obowiązkowa nauka w formach szkolnych lub pozaszkolnych*; **part-time contract** – umowa na niepełny etat; **part-time employment** – zatrudnienie na niepełnym etacie/w niepełnym wymiarze; **part-time employment contract** – umowa o pracę w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie; **part-timer** – osoba pracująca/studiująca w niepełnym wymiarze; **part-time job** – praca na niepełnym etacie/w niepełnym wymiarze, niepełny etat; **part-time student** – student studiujący w niepełnym wymiarze, student studiów niestacjonarnych (*dawniej*: *zaocznych/wieczorowych*); **part-time degree programme/part-time programme** – studia w niepełnym wymiarze, studia niestacjonarne (*dawniej*: *wieczorowe/zaoczne*); **part-time programme** – kurs/program niestacjonarny/w niepełnym wymiarze; **part-time study** – studia/kształcenie w niepełnym wymiarze; **part-time teacher** – nauczyciel niepełnoetatowy, nauczyciel pracujący/zatrudniony w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie

party – strona

contracting party – strona zawierająca kontrakt/umowę, strona kontraktu/umowy; **defaulting party** – strona niewypełniająca zobowiązań/niedotrzymująca umowy; **parties to the agreement** – strony umowy; **third party** – strona trzecia, osoba trzecia

pass – przepustka; przejść/chodzić; przyjąć/mówać, uchwalić/ać; zdać
boarding pass – karta pokładowa;
to pass an examination – zdać egzamin;
to pass a new law on education – przyjąć/mówać, uchwalić/ać nową ustawę o edukacji

path > pathway

pathway – ścieżka; *zob. też track*
cross-curricular pathways – ścieżki międzyprzedmiotowe (*wykraczające poza zakres danego przedmiotu/programu nauczania dla danego przedmiotu*); **education**(**al**) **pathways** – ścieżki edukacyjne, ścieżki kształcenia; **individual learning pathway** – indywidualna ścieżka uczenia się/kształcenia; **learning pathways** – ścieżki uczenia się/kształcenia; **permeability between education**(**al**)/**learning pathways**, **possibilities of transfer between education**(**al**)/**learning pathways** – drożność ścieżek kształcenia/uczenia się (*oznaczająca możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewnego cyklu kształcenia*);
to diversify education(al)/learning pathways – z/różnicować ścieżki kształcenia/uczenia się; **to introduce new education** (**al**)/**learning pathways** – wprowadzić/ać ścieżki kształcenia/uczenia się

pay – płaca, stałe wynagrodzenie; za/płacić
basic pay – płaca podstawowa, wynagrodzenie zasadnicze; **cut in pay**/**reduction in pay**/**pay cut** – obniżka płac; **gross pay** – płaca brutto; **high pay** – wysoka płaca; **increase in pay**/**pay increase**/**pay rise** – wzrost płac; **low pay** – niska płaca; **monthly pay** – płaca miesięczna; **net pay** – płaca netto; **pay-roll**/**payroll** – lista płac; **rate of pay**/**pay rate** – stawka płac/wynagrodzenia;
to pay in cash – za/płacić gotówką; **to pay by cheque or bank transfer** – za/płacić czekiem lub przelewem bankowym

payable – płatny
grant payable in instalments – grant płatny/dotacja płatna/stypendium płatne w ratach

payment – płatność, wpłata, wypłata, zapłata
delay in payment – zwłoka w zapłacie; **first payment** – pierwsza płatność; **interim payments** – płatności okresowe; *płatności dokonywane w trakcie/na określonych etapach realizacji projektu*; **late payment** – płatność opóźniona/zaległa; **order for payment**/**payment order** – polecenie wypłaty/zapłaty, zlecenie płatnicze; **payment arrangements** – ustalenia/dyspozycje dotyczące płatności; **payment modalities** – tryb/metody/procedury płatności; **payment of the balance** – wypłata pozostałej kwoty (*kwoty pozostałej po potrąceniu zaliczki*); **pre-financing payment** – płatność zaliczkowa, zaliczka; **proof of payment** – dowód płatności; *dokument potwierdzający wydatkowanie pieniędzy, np. bilet, faktura, rachunek*; *zob. też proof of expenditure, supporting documentation/documents*; **request for payment**/**payment request** – żądanie/wezwanie do zapłaty; **staggered payments** – płatności rozłożone w czasie/dokonywane w regularnych odstępach czasu; **terms of payment** – warunki płatności;
to cancel a payment – anulować płatność; **to delay a payment** – zwlekać z zapłatą/płatnością, opóźnić/ać płatność/zapłatę; **to effect payment** –dokonać/ywać płatności; **to make payments to the project contractors** – dokonać/ywać płatności na rzecz kontraktorów projektów, wypłacać pieniądze kontraktorom projektów; **to suspend payment** – zawiesić/szać płatności

payroll – lista płac

pedagogic – pedagogiczny

pedagogic supervision – nadzór pedagogiczny

pedagogy – pedagogika; *zob. też education*

peer – równy (drugiemu) (*np. stanowiskiem, rangą, kwalifikacjami*), rówieśnik
peer committee – komisja koleżeńska/środowiskowa, komitet koleżeński/środowiskowy; *komisja złożona z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz inną niż oceniana uczelnię*; **peer learning** – wzajemne uczenie się od

siebie; *uczenie się od siebie osób lub instytucji poprzez bezpośrednie kontakty i praktyczną współpracę*; **peer review** – ocena koleżeńska/środowiskowa; *ocena przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*

penalty – kara, grzywna
administrative penalties – kary administracyjne; **contractual penalty** – kara umowna, kara określona w kontrakcie/umowie (*np. za niedotrzymanie warunków umowy*); **financial penalty** – kara pieniężna, grzywna; **penalty clause** – klauzula o karze umownej (*w umowie*); **penalty in proportion to the value of the grant** – kara/grzywna proporcjonalna do wysokości grantu/dotacji;
to be liable to financial penalties – podlegać karom finansowym/grzywnom; **to impose a penalty** – nałożyć/kładać karę/grzywnę; **to pay a penalty** – za/płacić grzywnę; **to reduce a penalty** – obniżyć/ać wysokość grzywny

per –
per annum/**per year** – na rok, rocznie (*np. o liczbie przysługujących dni urlopu*); **per diem** – dieta (*na pokrycie kosztów utrzymania i/lub zakwaterowania w podróży służbowej*); *zob. też daily allowance*; **per capita investment in human resources** – inwestycje w/nakłady na zasoby ludzkie w przeliczeniu na 1 mieszkańca; **per day** – na dzień, dziennie (*np. o wysokości diety*); **per month** – na miesiąc, miesięcznie (*np. o wynagrodzeniu*); **per week** – na tydzień, tygodniowo (*np. o liczbie godzin pracy/pensum*); **per participant**/**person**/**pupil**/**student** – na 1 uczestnika/osobę/ucznia/studenta

perform – wykonać/ywać, wypełnić/ać
to perform an agreement – wykonać/ywać umowę; **to perform obligations** – wykonać/ywać zobowiązania (*np. wynikające z umowy*); **to perform administrative tasks in the project** – wykonać/ywać zadania/prace administracyjne w projekcie; **to perform duties**/**tasks** – wykonać/ywać obowiązki/zadania

performance – wykonanie, wykonawstwo; wywiązanie się, wypełnienie; funkcjonowanie, efektywność funkcjonowania; wyniki działalności
academic performance – *w odniesieniu do studenta*: wyniki/osiągnięcia w nauce; zob. *też academic merit*; **educational performance** – wyniki/osiągnięcia w nauce (*w odniesieniu do uczniów, studentów, słuchaczy i innych uczących się osób*); *zob. też learning achievements*; efektywność edukacji/kształcenia (*w odniesieniu do systemu edukacji*); **level of performance**/**performance level** – wyniki, osiągane wyniki (*np. przez uczniów w danym kraju*); **performance appraisal**/**performance review** – ocena pracownika/pracy/wyników pracy; **performance indicators** (**PI**) – wskaźniki osiągnięć (*w odniesieniu do uczniów, studentów, słuchaczy czy uczących się osób*); wskaźniki efektywności (*w odniesieniu do systemu edukacji*); **performance of the agreement**/**obligations**/**project**/**tasks**/**work** – wykonywanie umowy/zobowiązań/zadań/pracy; **performance report** – raport/sprawozdanie z wykonania prac/zadań; **qualitative performance indicator** – jakościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*); **quantitative performance indicator** – ilościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*); **research performance** – osiągnięcia badawcze, wyniki działalności/pracy badawczej; **student performance** – wyniki/osiągnięcia studenta w nauce; **teaching performance** – osiągnięcia dydaktyczne, wyniki działalności/pracy dydaktycznej

period – okres, godzina lekcyjna
contractual period – okres obowiązywania umowy/kontraktu; **examination period** – sesja egzaminacyjna; **interim period** – okres przejściowy (*np. między wygaśnięciem dotychczasowych i wejściem w życie nowych przepisów*); **period of study** – okres studiów (*np. semestr studiów odbyty za granicą*); **study period abroad**

– okres studiów za granicą; **training period abroad** – okres szkolenia za granicą; **transition period** – okres przejściowy (*np. okres przechodzenia od dotychczasowych do nowych programów nauczania w szkołach czy od studiów jednolitych do studiów dwustopniowych w uczelniach*);
to carry out a study period/training period abroad – odbyć/wać okres studiów/szkolenia za granicą; **to complete a study period/training period** – ukończyć/zaliczyć okres studiów/szkolenia; **to cover the period between 2000 and 2006** – objąć/obejmować okres od 2000 do 2006 r./lata 2000-2006; **to extend the contractual period** – przedłużyć/ać okres obowiązywania kontraktu/umowy; **to extend the period of compulsory education** – przedłużyć/ać, wydłużyć/ać okres kształcenia obowiązkowego

periodic – okresowy
periodic performance appraisal/periodic performance review – okresowa ocena pracy (*ocena pracownika dokonywana w regularnych odstępach czasu*); **periodic review** – ocena okresowa (*ocena pracy, programu lub instytucji dokonywana w regularnych odstępach czasu*)

periodical – czasopismo, periodyk

permeability between education(al)/learning tracks/pathways – drożność ścieżek edukacyjnych/kształcenia/uczenia się (*oznaczająca możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewnego cyklu kształcenia*)

permit – pozwolenie, zezwolenie; przepustka; pozwolić/alać, zezwolić/alać
permit for the establishment of a non-public school/non-public higher education institution/non-public educational institution – pozwolenie na utworzenie szkoły niepublicznej/uczelni niepublicznej/niepublicznej placówki edukacyjnej; **residence permit** – pozwolenie/zezwolenie na pobyt; **work permit** – pozwolenie/zezwolenie na pracę;
to apply for a permit – wystąpić/ępować o pozwolenie/zezwolenie; **to cancel a permit** – anulować, cofnąć/ać pozwolenie/zezwolenie; **to get/to obtain/to receive a permit** – otrzymać/ywać pozwolenie/zezwolenie; **to give/to grant a permit** – przyznać/wać zezwolenie, udzielić/ać pozwolenia; **to have a permit** – mieć pozwolenie, posiadać pozwolenie/zezwolenie; **to issue a permit** – wydać/wać pozwolenie/zezwolenie; **to renew a permit** – odnowić/awiać, przedłużyć/ać pozwolenie/zezwolenie; **to suspend a permit** – zawiesić/szać pozwolenie/zezwolenie

person – osoba
contact person – osoba kontaktowa (*odpowiedzialna za kontakty/wyznaczona do kontaktów w danej sprawie*); **person authorised to represent an institution** – osoba upoważniona do reprezentowania instytucji

personal – osobisty, osobowy, prywatny, indywidualny
personal data – dane osobowe; **personal development** – rozwój indywidualny, rozwój osobowy; **personal insurance** – ubezpieczenie osobowe; **personal transcript** – indywidualny wykaz osiągnięć; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: dokument przedstawiający osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, które zostały ocenione, oraz przyznane jej punkty ECVET*

personalise – dostosować/ywać do indywidualnych potrzeb, z/indywidualizować; *zob. też individualise*
personalised learning – zindywidualizowane uczenie się/kształcenie, uczenie się/kształcenie dotosowane do indywidualnych potrzeb; *zob. też individualised learning*; **personalised study programme** – indywidualny tok/program studiów; *zob. też individualised study programme*

personnel – personel, kadra, pracownicy; zob. też staff
personnel costs – koszty wynagrodzeń; *zob. też staff costs*; **personnel department** – departament/wydział kadr; **personnel management** – zarządzanie kadrą; **personnel unit** – dział kadr

perspective – perspektywa
financial perspective – perspektywa finansowa, preliminarz budżetowy; **within the limits of the financial perspective** – w granicach preliminarza budżetowego

Phare –
Phare countries – kraje Phare (*objęte programem Phare*);
Phare Programme – Program Phare (pierwotnie PHARE: **P**oland and **H**ungary **A**ssistance for the **R**estructuring of the **E**conomy – Pomoc w przebudowie gospodarczej Polski i Węgier); *zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Phare w części polsko-angielskiej*

PhD ➤ Philosophy Doctor

PhD programme/PhD studies – studia doktoranckie; *zob. też doctoral programme/studies, third-cycle programme*

Philosophy Doctor – doktor (*stopień naukowy*)

physical – fizyczny, materialny
academy of physical education – akademia wychowania fizycznego; **physical culture** – kultura fizyczna; **physical education** – wychowanie fizyczne; **physical mobility** – mobilność fizyczna; faktyczne przemieszczanie się/przepływ osób; *por. virtual mobility*

pilot – pilot; pilotażowy; pilotować
pilot action – akcja pilotażowa, działanie pilotażowe; **pilot project** – projekt pilotażowy; **pilot scheme** – program pilotażowy; **pilot stage** – etap pilotażowy

placement – staż, praktyka; znalezienie pracy (*również pracy w ramach studiów, która umożliwia zdobycie doświadczenia*); *zob. też internship*; ulokowanie, umieszczanie/enie
industrial placement – staż/praktyka w zakładzie przemysłowym; **integrated student placements** – zintegrowane praktyki studenckie; *praktyki stanowiące integralną część programu studiów*; **job placement service** – biuro/agencja pośrednictwa pracy; **practical placement** – staż, praktyka; **student placement scheme** – program stáży/praktyk dla studentów; **student placement** – praktyka studencka, umieszczenie studenta na stażu/praktyce; **teacher placement** – praktyka nauczycielska, umieszczenie nauczyciela w szkole/zakładzie pracy (*np. na staż*); **teaching placement** – praktyka pedagogiczna (*dla studentów*); **work placement** – staż/praktyka w zakładzie pracy

Placements – Projekty staży. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

plan – plan; projekt, zamiar; za/planować, za/projektować, zamierzać
activity-and-finance plan – plan rzeczowo-finansowy; **career development plan** – plan rozwoju kariery/awansu zawodowego; **development plan** – plan rozwoju; **institutional development plan** (**IDP**) – plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni; *w niektórych ➤ programach UE: plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*; **long-term plan** – plan długoterminowy; **medium-term plan** – plan średniookresowy; **short-term plan** – plan krótkoterminowy; **work plan** – plan pracy; *w ➤ programach UE: szczegółowy plan przedstawiający działania, jakie mają być zrealizowane w danym okresie, ew. wraz z osobami odpowiedzialnymi za ich wykonanie oraz miejscem ich wykonywania*; **to accept a plan** – za/akceptować plan; to accomplish a plan – wykonać plan; **to adjust a plan** – s/korygować, dostosować/ywać plan; **to adopt a plan** – przyjąć/mować, uchwalić/ać plan; **to alter/to modify a plan** – zmienić/ać, z/modyfikować plan; **to approve/to endorse a plan** – zatwierdzić/ać plan; **to cancel a plan** – z/rezygnować z planu; **to implement a plan** – z/realizować, wykonać/ywać, wdrożyć/wdrażać plan; **to change a plan** – zmienić/ać plan; **to develop/to devise a plan** – opracować/ywać plan; **to draw up a plan** – sporządzić/ać plan; **to formulate a plan** – s/formułować plan; **to prepare a plan** – przygotować/ywać plan; **to present a plan** – przedstawić/ać plan; **to reject a plan** – odrzucić/ać plan;
to plan activities – za/planować działania/działalność

planning – planowanie
long-term planning – planowanie długofalowe; **medium-term planning** – planowanie średniookresowe; **short-term planning** – planowanie krótkofalowe/krótkoterminowe; **strategic planning** – planowanie strategiczne

player – zawodnik; uczestnik
to involve all educational players – włączyć/ać (*np. do udziału w projekcie/programie*) wszystkie instytucje i osoby zajmujące się edukacją

Ploteus – Ploteus. *Zob. notkę opisową o portalu ➤ Ploteus w części polsko-angielskiej*

pocket money – kieszonkowe

point – punkt; *zob. też credit*
ECVET credit point/ECVET point – punkt ECVET; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *liczbowe określenie całkowitej wartości efektów kształcenia/uczenia się w ramach danej kwalifikacji i relatywnej wartości ➤ jednostek efektów kształcenia/uczenia się w stosunku do danej kwalifikacji; national/regional contact point* – krajowy/regionalny punkt kontaktowy; *w ➤ programach UE*: *jednostka na szczeblu krajowym/regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju/regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp*.

policy – polityka (*strategia*), kierunek/linia (*np. działań*), taktyka, strategia; polisa (*ubezpieczeniowa*); polityczny, dotyczący polityki **education policy/educational policy** – polityka edukacyjna/oświatowa; **higher education policy** – polityka dotycząca szkolnictwa wyższego; **horizontal issues/transversal policies** – strategie horyzontalne/przekrojowe; *w materiałach UE*: *strategie, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – strategie dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*; **insurance policy** – polisa ubezpieczeniowa; **national policy** – polityka krajowa (*w odróżnieniu od polityki na szczeblu europejskim lub regionalnym czy lokalnym*), polityka państwowa, polityka danego kraju; **policy debate** – debata/dyskusja polityczna, debata/dyskusja o polityce; **policy statement** – deklaracja polityczna, deklaracja dotycząca polityki; **policy-makers** – twórcy polityki, osoby kształtujące/tworzące politykę, decydenci; **school education policy** – polityka oświatowa;
to adopt a policy – przyjąć/mować politykę; **to alter/to modify a policy** – zmienić/ać, z/modyfikować politykę; **to approve/to endorse a policy** – zatwierdzić/ać politykę; **to carry out/to implement a policy** – z/realizować, wdrożyć/ażać politykę; **to develop a policy** – opracować/ywać politykę; **to formulate a policy** – s/formułować politykę; **to justify a policy** – uzasadnić/ać politykę; **to pursue a policy** – prowadzić politykę; **to review a policy** – ocenić/ać politykę; **to revise a policy** – z/rewidować, s/korygować politykę; **to set a policy** – wytyczyć/ać politykę; **to support a policy** – poprzeć/ierać politykę

Policy-oriented Measures – Działania dotyczące polityki. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy UE – USA „Atlantis" w części polsko-angielskiej*

Polish – polski
Polish Academy of Sciences – Polska Akademia Nauk

polytechnic – politechnika (*w Wielkiej Brytanii*: *uczelnia na poziomie kolegium prowadząca studia na kierunkach ścisłych i technicznych*); *por. technical university, university of technology* (*w odniesieniu do uczelni technicznych w Polsce*)

pool – pula, zasób; zespół; z/mobilizować wspólnie (*środki*), zebrać/zbierać (*informacje, doświadczenia*) w celu ich wspólnego

wykorzystywania, s/tworzyć (wspólny) bank (wiedzy); zbierać (pieniądze, informacje) z różnych źródeł, aby można było z nich wspólnie korzystać

pool of experts – pula ekspertów;

to pool knowledge – wykorzystać/ywać wiedzę różnych osób dla wspólnego celu/wspólnych korzyści, z/mobilizować fachową kadrę różnych instytucji/organizacji dla wspólnego celu/wspólnych korzyści; **to pool resources** – z/mobilizować wspólnie środki/zasoby, po/łączyć i wspólnie wykorzystywać środki/zasoby; **to pool expertise** – wykorzystywać wiedzę i umiejętności fachowe różnych osób dla wspólnego celu/wspólnych korzyści, mobilizować fachową kadrę różnych instytucji/organizacji dla wspólnego celu/wspólnych korzyści

population – populacja, ludność

adult population – ludność dorosła; **adult working age population** – osoby dorosłe/ludność dorosła w wieku produkcyjnym; **school population** – populacja uczniów; **student population** – populacja studentów; **working age population** – ludność w wieku produkcyjnym

portability – możliwość przenoszenia; zob. też transferability

portability of credits – możliwość przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); *zob. też transferability of credits*; **portability of grants** – możliwość przenoszenia stypendiów (*przyznanych uczniom/studentom/słuchaczom w jednej placówce lub jednym kraju do innej placówki lub kraju*)

portable – przenośny; zob. też transferable

portable credits – punkty, które można przenosić (*między placówkami lub kursami/programami w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **portable grants** – stypendia, które można przenosić (*z jednej placówki lub jednego kraju do innej placówki lub kraju*)

post- –

post-compulsory education – kształcenie ponadobowiązkowe (*po zakończeniu kształcenia obowiązkowego*); **post-diploma** – podyplomowy; *zob. też postgraduate*; **post-diploma course** – kurs podyplomowy, cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów podyplomowych, studia podyplomowe; *zob. też postgraduate course, non-degree postgraduate course*; **post-diploma programme** – studia podyplomowe; *zob. też postgraduate programme*; **post-doctoral** – dotyczący poziomu powyżej doktorskiego, dla osób ze stopniem naukowym doktora; **post-doctoral programme** – program dla osób ze stopniem naukowym doktora; **post-graduate** › postgraduate; **post-secondary** – policealny, pomaturalny; **post-secondary education** – kształcenie/szkolnictwo policealne, kształcenie/szkolnictwo pomaturalne; **post-secondary school** – szkoła policealna, szkoła pomaturalna

post – stanowisko, posada

teaching post – posada nauczycielska

postgraduate – dotyczący studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*np. ukończeniu studiów I stopnia i uzyskaniu tytułu zawodowego licencjata/inżyniera w Polsce*), magisterski, doktorancki **non-degree postgraduate course**/**non-degree postgraduate programme** – studia podyplomowe niekończące się tytułem/stopniem (*np. studia podyplomowe w Polsce, które kończą się wydaniem świadectwa*); *zob. też postgraduate course/programme*; **postgraduate course** – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studiów II lub III stopnia bądź podyplomowych*), studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studia II lub III stopnia bądź studia podyplomowe*), studia podyplomowe, kurs podyplomowy; *zob. też*

postgraduate programme, non-degree postgraduate course/programme, second-cycle programme, third-cycle programme, Master's degree course/programme, doctoral degree programme; *por. undergraduate course/programme*; **postgraduate degree** – drugi lub kolejny tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów (*studiów II lub III stopnia*) odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu magistra lub stopniowi naukowemu doktora*); *zob. też second-cycle degree, third-cycle degree, Master's degree, doctoral degree*; *por. undergraduate degree*; **postgraduate programme** – studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studia II lub III stopnia bądź studia podyplomowe*), studia podyplomowe; *zob. też postgraduate course, non-degree postgraduate course/programme, second-cycle programme, third-cycle programme, Master's degree course/programme, doctoral degree programme*; *por. undergraduate course/programme*; **postgraduate student** – student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studiów II lub III stopnia bądź studiów podyplomowych*); *zob. też second-cycle student, third-cycle student*; *por. undergraduate student*

postpone – odłożyć/kładać, przełożyć/kładać, odroczyć/aczać

to postpone an activity – odłożyć/kładać realizację działania, przełożyć/kładać działanie (*np. zaplanowane na dany miesiąc czy rok w projekcie*)

PR > public relations

practical – praktyczny; dotyczący praktyki

practical assignment – zadanie praktyczne (praktyczna praca zadana uczniom/studentom); **practical classes** – zajęcia praktyczne; *zob. też practical work*; **practical knowledge** – wiedza praktyczna, praktyczna znajomość (*czegoś*); **practical language skills** – praktyczne umiejętności językowe; praktyczna znajomość języka; **practical placement** – staż, praktyka; **practical skills** – umiejętności praktyczne; **practical training** – szkolenie/kształcenie praktyczne; **practical work** – zajęcia praktyczne; zob. też practical classes

practice – praktyka, ćwiczenia; wprawa

good practice – dobre praktyki (*modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania*); **code of good practice** – kodeks dobrych praktyk; *materiał przedstawiający zalecane modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*; **dissemination of good practice** – rozpowszechnianie dobrych praktyk; **exchange of good practice** – wymiana dobrych praktyk; **identification of good practice** – wskazanie/ywanie, wybranie/ieranie dobrych praktyk; **manual of good practice** – podręcznik dobrych praktyk; *materiał przedstawiający modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*; **transfer of good practice** – przeniesienie/oszenie dobrych praktyk (*np. do innej placówki, innego kraju*); **innovative/innovatory teaching practices** – innowacyjne/nowatorskie praktyki dydaktyczne; **observation of teaching practices** – obserwacja praktyk dydaktycznych; **to disseminate good practice** – rozpowszechnić/ać dobre praktyki; **to identify good practice** – wskazać/ywać, wybrać/ierać dobre praktyki; **to share good practice** – wymienić/ać dobre praktyki; **to transfer good practice** – przenieść/osić dobre praktyki (*np. do innej placówki, innego kraju*)

practise – ćwiczyć, praktykować

practising teachers – nauczyciele pracujący w zawodzie/czynni zawodowo; *zob. też teachers in service*;

to practise a profession – wykonywać zawód; **to practise English** – ćwiczyć język angielski

practitioner – praktyk

pre-accession – przedakcesyjny, dotyczący statusu przed przystąpieniem do czegoś

pre-accession strategy – strategia przedakcesyjna; *w dokumentach UE*: *strategia opracowywana dla krajów stowarzyszonych z Unią Europejską* (*UE*), *która zawiera podstawowe wymogi i działania związane z przyszłym przystąpieniem tych krajów do UE*

pre-departure – przedwyjazdowy
pre-departure orientation activities – przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*); *zob. też induction/introductory/orientation course*; **pre-departure training** – szkolenie przedwyjazdowe
pre-financing – prefinansowanie, finansowanie wstępne, zaliczka
pre-financing payment – płatność zaliczkowa, zaliczka
prejudice – uprzedzenie
to combat/to fight against prejudice in school – walczyć z uprzedzeniami w szkole
preliminary – wstępny
preliminary budget – preliminarz budżetowy, preliminarz wydatków; **preliminary calculation of project costs** – wstępna kalkulacja kosztów projektu
premise – przesłanka; **premises** – teren, lokal/lokale, pomieszczenia
office premises – pomieszczenia biurowe; **training premises** – pomieszczenia do prowadzenia szkoleń;
to hire/to rent premises – wynająć/mować pomieszczenia
preparation – przygotowanie/ywanie
cultural preparation – przygotowanie kulturowe; *w ➤ programach UE*: *wprowadzenie w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*; **cultural preparation course** – kurs przygotowania kulturowego; *w ➤ programach UE*: *kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed przed rozpoczęciem pobytu*; **language preparation/ linguistic preparation** – przygotowanie językowe; *w ➤ programach UE*: *poznawanie/ doskonalenie języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przez rozpoczęciem pobytu*; **language preparation course** – przygotowawczy kurs językowy, kurs przygotowania językowego; *w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*; **preparation costs** – koszty przygotowań/przygotowawcze (*np. koszty przygotowania językowego przed wyjazdem za granicę*)
preparatory – przygotowawczy
preparatory course/preparatory training – kurs przygotowawczy/szkolenie przygotowawcze; **preparatory grant** – grant/ dotacja na działania przygotowawcze (*np. przygotowanie przyszłego projektu z partnerami*); **preparatory meeting** – spotkanie/ zebranie przygotowawcze; **preparatory project** – projekt przygotowawczy (*np. stanowiący przygotowanie do szerszej współpracy*); **preparatory seminar** – seminarium przygotowawcze; preparatory school – *w Wielkiej Brytanii*: prywatna szkoła podstawowa dla dzieci w wieku 7-13 lat; *w Stanach Zjednoczonych*: prywatne liceum przygotowujące do nauki w kolegium; **preparatory visit** – wizyta przygotowawcza (*np. w celu przygotowania przyszłego projektu współpracy*)
Preparatory visits – Wizyty Przygotowawcze. *Zob. notki opisowe o programach ➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig i ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*
prepare – przygotować/ywać (się)
to prepare for an exam/examination – przygotować/ywać się do egzaminu; *zob. też study/work for an examination*
pre-primary – przedszkolny; *zob. też pre-school*
education-oriented pre-primary institution – placówka przedszkolna o charakterze edukacyjnym; **pre-primary education** – edukacja przedszkolna; *zob. też pre-school education*; **pre-primary establishment/ pre-primary institution** – placówka przedszkolna; **pre-primary school** – przedszkole, placówka przedszkolna; *zob. też pre-school establishment/institution, nursery school*; **pre-primary teacher** – nauczyciel/wychowawca przedszkolny
pre-proposal – propozycja wstępna; *w ➤ programach UE*: *wstępny wniosek o fundusze, w którym przedstawia się jedynie zarys proponowanego projektu*; *por. full proposal*

prerequisite – warunek wstępny, wymaganie wstępne; *zob. też pre-condition*
prerequisite course/prerequisite – kurs/przedmiot obowiązkowo zaliczany/zaliczony wcześniej; *kurs/przedmiot, którego wcześniejsze ukończenie/zaliczenie stanowi warunek dopuszczenia do danego/kolejnego etapu kształcenia – jako element wymagań wstępnych*
pre-school – przedszkolny; *zob. też pre-primary*
pre-school education – edukacja przedszkolna; *zob. też pre-primary education*; **pre-school establishment/pre-school institution** – placówka przedszkolna; *zob. też pre-primary establishment/institution*
pre-selection – pre-selekcja, selekcja wstępna
pre-selection of project proposals – pre-selekcja/wstępna selekcja propozycji projektów
presentation – przedstawienie, prezentacja, demonstracja
presentation skills – umiejętności prezentacji
Presidency – przewodnictwo, prezydencja; **Presidency of the European Union** – Przewodnictwo/Prezydencja w Radzie Unii Europejskiej
president – prezydent; prezes; rektor (*w niektórych krajach*)
prevent – zapobiec/gać
to prevent conflict and violence at/in school – zapobiec/gać konfliktom i przemocy w szkole
prevention – zapobieganie, profilatyka
preventive – zapobiegawczy, profilaktyczny
preventive monitoring – monitoring profilaktyczny/zapobiegawczy, monitorowanie profilaktyczne/zapobiegawcze; *w niektórych ➤ programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*
primary – podstawowy
primary education – szkolnictwo podstawowe, kształcenie w szkole podstawowej; **primary school** – szkoła podstawowa; **primary school teacher/primary teacher** – nauczyciel szkoły podstawowej
principal – kierownik, dyrektor
school principal – dyrektor szkoły; *zob. też head teacher, headmaster, school director/head/manager*
principle – zasada, prawo, reguła
principle of additionality – zasada dodatkowości; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca przyznawanie środków pomocowych z budżetu UE, zgodnie z którą fundusze unijne mogą stanowić jedynie uzupełnienie środków przeznaczanych na dany program lub projekt ze źródeł krajowych (na poziomie centralnym, regionalnym lub lokalnym), a nie zastępować te środki*; **principle of proportionality** – zasada proporcjonalności; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą działania instytucji UE muszą ograniczać się do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów traktatów stanowiących podstawę funkcjonowania UE, pozostawiając maksymalną swobodę państwom członkowskim i indywidualnym osobom*; **principle of subsidiarity** – zasada subsydiarności; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą – z wyjątkiem dziedzin podlegających wyłącznej kompetencji UE – decyzje są podejmowane „jak najbliżej obywateli", a UE podejmuje działania jedynie w przypadku, gdy są one bardziej efektywne niż działania na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym*; **split budget principle** – zasada rozdzielonego budżetu; *w niektórych ➤ programach UE*: *zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem* (*w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*)
print – druk, pismo; odbitka; wy/drukować; **printing** – druk, drukowanie
printing costs – koszty druku/drukowania (*np. materiałów dydaktycznych*); **printing**

and publishing costs – koszty druku i publikacji (*np. materiałów dydaktycznych*)

prior – wcześniejszy, uprzedni

prior authorisation – wcześniejsze zezwolenie (*np. zezwolenie na wydatkowanie funduszy na określony cel przed ich faktycznym wydaniem*); **prior consent** – wcześniejsza/uprzednia zgoda (*uzyskana przed rozpoczęciem określonych czynności/działań*); **prior knowledge** – wcześniej zdobyta wiedza (*np. wymagana do zakwalifikowania się na kurs*); **prior learning** – dotychczasowe uczenie się/kształcenie, wcześniejsze etapy uczenia się/kształcenia; *zob. też accreditation of prior learning, recognition of prior learning*; **prior notice** – wcześniejsze powiadomienie (*np. o określonych działaniach planowanych w projekcie przed ich rozpoczęciem*)

priority – priorytet, pierwszeństwo

horizontal priorities/transversal priorities – priorytety horyzontalne/przekrojowe; *w materiałach UE: priorytety, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – priorytety dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*; **indicative priorities** – priorytety indykatywne/orientacyjne; **institutional priorities** – priorytety instytucjonalne, priorytety instytucji (*jako całości*); **local priorities** – priorytety lokalne; **national priorities** – priorytety (ogólno)krajowe/danego kraju (*w odróżnieniu od priorytetów na poziomie europejskim lub regionalnym bądź lokalnym*); **priority area** – dziedzina priorytetowa; **regional priorities** – priorytety regionalne;

to comply with/to fit priorities – być zgodnym z priorytetami, odpowiadać priorytetom; **to determine/to identify priorities** – ustalić/ać, określić/ać priorytety; **to give priority to projects promoting innovatory approaches** – dać/wać pierwszeństwo projektom promującym innowacyjne podejścia

private – prywatny; *zob. też non-public*

private education – szkolnictwo prywatne, kształcenie w placówce prywatnej; **private expenditure on training** – wydatki prywatne/sektora prywatnego na szkolenie; **private grant-aided school/private grant-maintained school** – dotowana (*przez władze centralne lub lokalne*) szkoła prywatna; **private higher education institution** – uczelnia prywatna; *zob. też non-public higher education institution, non-state higher education institution*; *por. public higher education institution, state higher education institution*; **private investment in education** – prywatne inwestycje w/nakłady na edukację, inwestycje sektora prywatnego w/nakłady sektora prywatnego na edukację; **private non-grant-aided school/private non-grant-maintained school** – niedotowana (*przez władze centralne lub lokalne*) szkoła prywatna; **private organisation** – organizacja prywatna; **private school** – szkoła prywatna; *zob. też non-public school, non-state school*; *por. public school, state school*; **private study** (**at home/in the library**) – samodzielna nauka, samodzielne kształcenie (*w domu/bibliotece*); *zob. też independent study, autonomous learning*; **private university** – uczelnia prywatna; *zob. też private higher education institution, non-public/non-state higher education institution*; *por. public/state university*; **public-private partnership** – partnerstwo publiczno-prywatne (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*), przedsięwzięcie partnerskie z udziałem podmiotów publicznych i prywatnych

problem – problem, trudność

problem-solving skills – umiejętności rozwiązywania problemów;

to address the problem of unequal opportunities in the field of education – zająć/mować się problemem nierównych

szans w dziedzinie edukacji; **to define problems** – z/definiować problemy; **to encounter problems** – napotkać/ykać problemy; **to explore problems** – z/badać, prze/analizować problemy; **to identify problems** – z/identyfikować, wskazać/ywać problemy; **to resolve**/**to solve problems** – rozwiązać/ywać problemy

procedure – procedura, tryb, zasada/zasady; postępowanie, sposób postępowania; *zob. też process*

accelerated procedure for the selection of projects – przyspieszona procedura selekcji projektów; **application procedure** – procedura składania wniosków, procedura występowania/ubiegania się (*np. o fundusze w programach UE*); **assessment procedure** – procedura oceny (*np. wniosków o fundusze na projekty*); **award procedure** – procedura przyznawania (*np. nagród, funduszy*); *w ➤ programach UE*: *procedura przyznawania funduszy*; **centralised procedure** – procedura scentralizowana; *w ➤ programach UE*: *procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz podpisywaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmuje się bezpośrednio Komisja Europejska lub wyznaczona przez nią agencja na poziomie europejskim*; *por. decentralised procedure*; **decentralised procedure** – procedura zdecentralizowana; *w ➤ programach UE*: *procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmują się odpowiednie władze lub agencje w poszczególnych krajach uczestniczących w danym programie*; *por. centralised procedure*; **decision-making procedure** – procedura podejmowania decyzji; **electronic submission procedure** – procedura elektronicznego składania wniosków; **referencing procedure** – procedura odnoszenia (*np. w Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *procedura odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*); **registration procedure** – procedura rejestracji/zapisów (*np. na kurs, na konferencję*); **rules of procedure** – regulamin działania (*np. instytucji czy komitetu*); **selection procedure** – procedura selekcji; **submission procedure** – procedura składania (*np. wniosków o fundusze na projekty*); **tendering procedure** – procedura składania ofert; **termination procedure** – procedura wypowiadania/rozwiązywania (*umowy*);

to adopt a procedure – przyjąć/mować procedurę; **to amend a procedure** – zmienić/ać, s/korygować procedurę; **to apply a procedure** – za/stosować procedurę; **to establish a procedure** – ustanowić/awiać procedurę; **to lay down procedures** – ustalić/ać, określić/ać procedury; **to follow**/**to observe procedures** – przestrzegać procedur; **to review procedures** – z/rewidować procedury

proceedings – postępowanie sądowe, kroki prawne, proces sądowy; sprawozdanie, protokół

conference proceedings – materiały konferencyjne/z konferencji; **legal proceedings** – postępowanie sądowe, proces sądowy; **costs of legal proceedings** – koszty postępowania/procesu sądowego

process – proces, procedura; *zob. też procedure*

application process – proces/procedura składania wniosków, proces/procedura występowania/ubiegania się (*np. o fundusze/stypendia w programach UE*); **award process** – procedura przyznawania (*np. nagród, funduszy*); *w ➤ programach UE: proces/procedura przyznawania funduszy*; **referencing process** – proces odnoszenia (*np. w Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *proces/procedura odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*); **selection process** – proces/procedura selekcji; **learning process** – proces uczenia się

product – product

bilingual/**multilingual project products** – dwujęzyczne/wielojęzyczne produkty projektu (*np. podręcznik w dwóch lub więcej niż dwóch językach*)

production – produkcja, wytwarzanie

production costs – koszty produkcji/wytworzenia (*np. materiałów dydaktycznych*)

profession – zawód, fach
regulated professions – zawody regulowane (*podlegające specjalnym regulacjom prawnym*); *w dokumentach UE dotyczących edukacji*: *siedem zawodów* (*farmaceuta, lekarz, pielęgniarka, położna, stomatolog, weterynarz i architekt*), *w przypadku których programy kształcenia zostały zharmonizowane na poziomie UE na podstawie specjalnych przepisów, co zapewnia porównywalność wykształcenia absolwentów i automatyczne uznawanie kwalifikacji zawodowych*; **teaching profession** – zawód nauczycielski, nauczyciele (*jako grupa zawodowa*);
to enter the teaching profession – rozpocząć/ynać pracę w zawodzie nauczycielskim; **to re-enter the teaching profession** – powrócić/acać do pracy w zawodzie nauczycielskim; **to practise a profession** – wykonywać (*jakiś*) zawód

professional – fachowiec, profesjonalista, specjalista; fachowy, specjalistyczny, zawodowy; *zob. też vocational, occupational*
continuing professional development – ciągły rozwój zawodowy, ciągłe doskonalenie zawodowe; **professional association** – stowarzyszenie zawodowe; **professional background** – doświadczenie zawodowe, przebieg pracy zawodowej; **professional capacity** – przygotowanie zawodowe/fachowe/merytoryczne; **professional career** – kariera zawodowa, praca zawodowa (*w przypadku wykonywania zawodów „nie-akademickich", tj. pracy poza uczelnią*); *por. academic career*; **professional competences** – kompetencje zawodowe; **professional course** – kurs zawodowy/specjalistyczny; **professional development** – rozwój zawodowy, doskonalenie zawodowe; **professional experience** – doświadczenie zawodowe, praktyka zawodowa; **professional journal** – czasopismo fachowe; **professional liability** – odpowiedzialność zawodowa; **professional mobility** – mobilność zawodowa; *zob. też job mobility, occupational mobility*; **professional organisation** – organizacja zawodowa (*np. stowarzyszenie inżynierów*); **professional profile** – profil zawodowy; **professional qualifications** – kwalifikacje zawodowe; *termin używany na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym/wyższego wykształcenia*; *por. vocational qualifications*; **professional recognition** – uznawanie (*świadectw, dyplomów, tytułów, stopni i innych kwalifikacji zawodowych*) do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu; uznanie w środowisku zawodowym, uznanie zawodowe; *por. academic recognition*; **professional vocabulary** – słownictwo fachowe

professor – profesor, nauczyciel akademicki
visiting professor – profesor wizytujący; *nauczyciel akademicki z odpowiednim stopniem/tytułem niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*; *zob. też guest lecturer, visiting lecturer*

proficiency – biegłość, sprawność
language proficiency/linguistic proficiency – biegłość językowa, biegła znajomość języka; **language proficiency test**/**linguistic proficiency test** – test/sprawdzian biegłości językowej; **level of proficiency**/**proficiency level** – poziom biegłości (*np. w języku obcym*); **proficiency test** – sprawdzian biegłości (*w czymś*)/znajomości (*czegoś*)

proficient – biegły, sprawny
proficient in English – biegle znający język angielski

profile – profil, sylwetka, charakterystyka
graduate's profile – profil/charakterystyka absolwenta; **institutional profile** – profil instytucji (*np. w przypadku placówek edukacyjnych*: *profil zawodowy lub ogólny*); **job profile** – charakterystyka miejsca pracy/stanowiska; **language profile** – profil językowy (*w odniesieniu do znajomości języków obcych*); **partnership profile** – profil/charakterystyka grupy partnerskiej; **professional profile** – profil zawodowy; **profile of a project consortium** – profil/charakterystyka konsorcjum projektu

profit – zysk
exchange profits – zyski kursowe (*wynikające z wymiany walut*)

pro-forma invoice – faktura pro forma, faktura tymczasowa

programme – program; *w połączeniu z odpowiednimi rzeczownikami lub przymiotnikami* – studia, studia wyższe (*w znaczeniu ogólnym lub jako odpowiednik używanego w Polsce terminu „kierunek" w odniesieniu do studiów na na określonym kierunku i/lub poziomie*); *zob. też notkę opisową o ➤ programach UE, w ramach których można ubiegać się o fundusze na współpracę międzynarodową w dziedzinie edukacji, w części polsko-angielskiej*

Bachelor's degree programme – studia licencjackie/inżynierskie; *zob. też Bachelor's degree course, undergraduate course/programme, first-cycle programme*;

cooperation programme – program współpracy;

degree programme – studia kończące się tytułem/stopniem, studia wyższe; *zob. też degree course*; **degree programme requirements** – standardy kształcenia; *zbiór reguł kształcenia na studiach wyższych w rozumieniu przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego, które obowiązują w 2010 r.*; *zob. też national standards*; **doctoral programme** – studia doktoranckie; *zob. też PhD programmes, third-cycle programmes*; **exchange programme** – program wymiany (*np. nauczycieli*, studentów); *zob. też exchange scheme*;

first-cycle programme – studia pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określane również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate programme, Bachelor's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. second-cycle programme, third-cycle programme, postgraduate programme*; **full-time degree programme/full-time programme** – studia w pełnym wymiarze, studia stacjonarne/dzienne; *por. part-time programme*; **full-time programme** – kurs/program stacjonarny/w pełnym wymiarze;

grant programme – program stypendialny; *zob. też scholarship programme, grant scheme, scholarship scheme*;

in-service training programme – kurs/program doskonalenia zawodowego; *zob. też in-service training course, retraining programme*; **integrated study programme** – zintegrowany program studiów; *program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*; **intensive programme** – kurs intensywny; **interdisciplinary programme** – program interdyscyplinarny; **interdisciplinary degree programme/interdisciplinary programme** – studia międzykierunkowe;

long-cycle programme/long-cycle Master's degree programme – w Polsce: jednolite studia magisterskie (*odbywane po uzyskaniu świadectwa maturalnego*); *zob. też Master's degree programme*; *por. second-cycle programme*, **two-cycle programmes; long-term programme** – program długofalowy/długoterminowy;

Master's degree programme – studia magisterskie; *zob. też Master's degree course, postgraduate course, postgraduate programme, second-cycle programme*; **mobility programme** – program mobilności/wyjazdów; *zob. też mobility scheme*; **modular programme** – program modułowy; **multiannual programme** – program wieloletni;

non-degree postgraduate programme – studia podyplomowe niekończące się tytułem/stopniem (*np. studia podyplomowe w Polsce, które kończą się wydaniem świadectwa*); *zob. też non-degree postgraduate course*;

part-time degree programme/part-time programme – studia w niepełnym wymiarze, studia niestacjonarne (*dawniej: wieczorowe/zaoczne*); **part-time programme** – kurs/program niestacjonarny/w niepełnym wymiarze; **PhD programme** – studia doktoranckie; *zob. też doctoral programme, third-cycle programme*; **post-diploma programme** – studia podyplomowe; *zob. też post-diploma course, postgraduate programme, postgraduate course*; **post-doctoral programme** – program dla

osób ze stopniem naukowym doktora; **postgraduate programme** – studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studia II lub III stopnia bądź studia podyplomowe*), studia podyplomowe; *zob. też postgraduate course, non-degree postgraduate course, non-degree postgraduate programme, second-cycle programme, third-cycle programme, Master's degree course/programme, doctoral degree programme*; *por. undergraduate course, undergraduate programme*; **programme accreditation** – akredytacja programowa, akredytacja programu (*programu kształcenia w placówce/szkole/uczelni*); **programme requirements** ➤ degree programme requirements;

retraining programme – program/kurs przekwalifikowania zawodowego (*np. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*), program/kurs doskonalenia zawodowego, program/kurs dokształcający; *zob. też retraining course, in-service training course, in-service training programme*;

scholarship programme – program stypendialny; *zob. też grant programme, grant scheme*; **second-cycle programme** – studia drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce określane również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/magisterskich*); *zob. też postgraduate programme, Master's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. first-cycle programme, third--cycle programme, long-cycle programme, undergraduate programme*; **short-cycle programme/short-cycle education programme** – krótki kurs/cykl kształcenia, studia krótkie (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*); **study programme** – program studiów; *w niektórych kontekstach, w odniesieniu do szkolnictwa wyższego w Polsce: plan studiów, tok studiów* (*np. individualised* **study programme** – *indywidualny tok studiów*);

tailor-made programme – program/kurs dostosowany do określonych potrzeb (*potrzeb określonej grupy uczestników*); *zob. też targeted programme*;

targeted programme – program/kurs ściśle ukierunkowany, program/kurs adresowany do/przygotowany specjalnie dla określonej grupy uczestników; *zob. też tailor-made programme*; **third-cycle programme** – studia trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określane również jako studia doktoranckie*); *zob. też postgraduate programme, doctoral programme, three--cycle programmes*; *por. first--cycle programme, second-cycle programme, undergraduate programme*; **three-cycle programmes** – studia trzystopniowe (*w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie + studia magisterskie + studia doktoranckie*); *zob. też two-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third--cycle programme oraz notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko--angielskiej*; **training programme** – program szkoleniowy; **tuition-based degree programme/tuition-based programme** – studia płatne; *por. tuition-free degree programme*; **tuition-based programme** – program/kurs płatny; **tuition-free degree programme/tuition-free programme** – studia bezpłatne; *por. tuition-based degree programme*; **two-cycle programmes** – studia dwustopniowe (*w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie + studia magisterskie*); *zob. też three-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third-cycle programme*; *por. long-cycle* (*Master's degree*) *programme*; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko-angielskiej*;

undergraduate programme – studia kończące się pierwszym dyplomem/tytułem/stopniem (*studia I stopnia*); *zob. też undergraduate course, first-cycle programme, Bachelor's degree course/programme*; *por. postgraduate course/programme*;

work programme – program pracy;

to abolish a programme – z/likwidować program/studia (*na określonym kierunku i poziomie*); **to accredit a Master's degree programme** – akredytować studia magisterskie; **to adopt a work programme for the project** – przyjąć/mować, zatwierdzić/

ać program pracy projektu; **to approve**/**to endorse a study programme** – zatwierdzić/ać program studiów; **to carry out a programme** – prowadzić/realizować program; **to complete a Bachelor's degree programme** – u/kończyć studia licencjackie/inżynierskie; **to enrol on a Master's degree programme** – zapisać/ywać się, zostać/być przyjętym na studia magisterskie; **to establish a programme** – ustanowić/awiać program (*np. program UE w dziedzinie edukacji*), u/tworzyć studia (*na określonym kierunku i poziomie*); **to extend**/**to renew a scholarship programme for 10 years**/**until 2020** – przedłużyć/ać program stypendialny na 10 lat/do 2020 r.; **to follow a Master's degree programme** – odbywać studia magisterskie, studiować na studiach magisterskich; **to implement a work programme** – wdrożyć/ażać, realizować program pracy; **to introduce a programme** – wprowadzić program/studia (*na określonym kierunku i poziomie*); **to launch a programme** – uruchomić/amiać program/studia (*na określonym kierunku i poziomie*); **to offer**/**to provide a programme** – prowadzić studia (*na określonym kierunku i poziomie*); **to participate in a training programme** – uczestniczyć w programie szkoleniowym; **to undertake a Bachelor's degree programme** – podjąć/ejmować studia licencjackie/inżynierskie

progress – postęp/y; posuwać się naprzód, rozwijać się

indicator of progress/progress indicator – wskaźnik postępów (*np. w realizacji projektu*); **progress in the implementation of the project** – postępy w realizacji projektu; **progress report** – raport/sprawozdanie z postępów (*np. w realizacji projektu*); *zob. też annual report, interim report*;

to assess/to evaluate progress – ocenić/ać postępy; **to make slow**/**good progress in mathematics** – z/robić nieznaczne/znaczne postępy w matematyce; **to measure progress** – z/mierzyć postępy; **to monitor progress** – monitorować postępy; **to report on progress** – złożyć/składać raport/sprawozdanie z postępów

progression – postępy, progresja (*ucznia*/*studenta*)

project – projekt, plan, przedsięwzięcie; *w placówce edukacyjnej*: praca projektowa, projekt; za/projektować

background of the project/project background – podłoże projektu; *w* ➤ *programach UE*: *w tej części wniosku o fundusze przedstawia się np. założenia polityki wyznaczające kontekst proponowanego projektu, informacje o danej instytucji i jej potrzebach, jej dotychczasową współpracę zagraniczną, powiązania danego projektu z innymi projektam z udziałem danej instytucji*; **bilateral project** – projekt dwustronny/bilateralny;

completed project – projekt zakończony; *por. on-going project, running project*; **cross-curricular project** – projekt międzyprzedmiotowy (*wykraczający poza zakres jednego przedmiotu*); **curricular project** – projekt dotyczący programu/programów nauczania (*np. opracowania nowego lub zmiany istniejącego programu nauczania*);

flagship project – projekt sztandarowy (*modelowy*); *zob. też showcase project*;

goal-oriented project – projekt ukierunkowany na cele;

integrated project – projekt zintegrowany (*np. obejmujący różnego rodzaju działania, które dotyczą tej samej tematyki*); **international project** – projekt międzynarodowy; *zob. też transnational project, multicountry project, multinational project, multilateral project*;

joint project – wspólny projekt, wspólne przedsięwzięcie; *w* ➤ *programach UE*: *projekt realizowany wspólnie przez instytucje z różnych krajów*; **justification of the project**/**project justification** – uzasadnienie projektu;

key features of the project – kluczowe/podstawowe cechy projektu, charakterystyka projektu;

language project – projekt językowy (*dotyczący uczenia się lub nauczania języka*); **life-cycle of a project** – cykl życiowy projektu (*od opracowania koncepcji poprzez*

realizację do oceny); **local project** – projekt lokalny;
multicountry project – projekt z udziałem wielu/kilku krajów, projekt międzynarodowy; *zob. też multinational project, multilateral project, international project, transnational project*; **multidisciplinary project** – projekt wielodyscyplinarny/multidyscyplinarny (*dotyczący kilku dyscyplin/dziedzin*); **multilateral project** – projekt wielostronny/multilateralny; *w ➤ programach UE*: *projekt z udziałem co najmniej trzech krajów*; *zob. też multicountry project, multinational project, transnational project*; **multinational project** – projekt z udziałem wielu/kilku krajów, projekt międzynarodowy; *w ➤ programach UE*: *projekt z udziałem co najmniej trzech krajów*; *zob. też multicountry project, multilateral project, international project, transnational project*;
national project – projekt krajowy (*wyłącznie z udziałem instytucji z danego kraju, w odróżnieniu od projektu międzynarodowego*); *por. multinational project, multicountry project, multilateral project, transnational project*; projekt ogólnokrajowy (*w odróżnieniu od projektu regionalnego lub lokalnego*); **on-going project** – projekt trwający/w trakcie realizacji; *zob. też running project*; *por. completed project*;
pilot project – projekt pilotażowy; **preparatory project** – projekt przygotowawczy (*np. stanowiący przygotowanie do szerszej współpracy*); **project achievements** – osiągnięcia projektu; **project activities** – działania projektu (*planowane/realizowane w projekcie*); **project budget** – budżet projektu; **project content** – treść projektu; **project contractor** – kontraktor projektu; **project coordination** – koordynacja projektu; **project coordinator** – koordynator projektu; **project cost** – koszt projektu; **project description** – opis projektu; **project design** – szkic/koncepcja/konstrukcja projektu; **project duration** – czas trwania/okres realizacji projektu; **project expenditure** – wydatki projektu; **project identification** – dane (identyfikacyjne) projektu; **project inputs** – nakłady na projekt; *por. project outputs*; **project justification** – uzasadnienie projektu; **project leader** – lider projektu; **project life-cycle** – cykl życiowy projektu (*od opracowania koncepcji poprzez realizację do oceny*); **project management** – zarządzanie projektem/projektami; **project meeting** – spotkanie partnerów projektu (*np. w celu omówienia takich spraw, jak planowanie, organizacja, realizacja, monitorowanie i ocena projektu*); **project monitoring** – monitorowanie projektu/projektów; **project objective** – cel projektu; **project outcomes** – efekty/wyniki projektu; **project outline** – zarys/szkic projektu, ogólna charakterystyka projektu; **project outputs** – produkty/wyniki projektu; *por. inputs*; **project overview** – zarys/ogólna charakterystyka projektu; **project partner** – partner projektu; **project promoter** – promotor/organizator projektu; *w niektórych ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*; **project proposal** – propozycja projektu, proponowany projekt; **project rationale** – racjonalne podstawy projektu, przesłanki/podłoże projektu; **project renewal** – przedłużenie projektu; **project results** – rezultaty/wyniki projektu; **project scope** – zakres projektu; **project summary** – streszczenie projektu; **project work** – projekt, praca projektowa; *w edukacji*: *praca/zadanie, jakie otrzymują uczniowie lub studenci, polegające na zaplanowaniu i wykonaniu konkretnego przedsięwzięcia, związanego tematycznie z nauczanym przedmiotem*;
regional project – projekt regionalny (*z udziałem instytucji z jednego regionu lub z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów*); **research project** – projekt badawczy; **running project** – projekt w toku/w trakcie realizacji; *zob. też on-going project*; *por. completed project*;
school project – projekt szkolny; **showcase project** – projekt modelowy; *zob. też flagship project*;
transnational project – projekt międzynarodowy; *zob. też international project,*

multicountry project, multilateral project, multinational project;
to carry out a project – z/realizować projekt; **to design a project** – za/planować, s/konstruować projekt, opracować/ywać koncepcję projektu; **to develop a project** – opracować/ywać, przygotować/ywać projekt; **to implement a project** – wdrożyć/ażać, z/realizować projekt; **to initiate a project** – za/inicjować projekt; **to manage a project** – zarządzać, kierować projektem; **to terminate a project** – zakończyć, przerwać projekt

promote – promować, propagować; działać na rzecz, pobudzić/ać, wesprzeć/wspierać, krzewić; **to be promoted** – awansować
to be promoted to the next grade/year – otrzymać/ywać promocję, zdać/wać do następnej klasy; **to promote co-operation/dialogue between cultures/equal opportunities/mobility** – promować współpracę/dialog między kulturami/równość szans/mobilność

promoter – promotor, propagator; organizator
project promoter – promotor/organizator projektu; *w niektórych ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*

promotion – awans; promocja (*do następnej klasy*); promocja, kampania, promocyjna, wspieranie
promotion activities – działania promocyjne; **promotion of language learning** – promowanie nauki języków; **promotion prospects** – perspektywy awansu/szanse na awans; **promotion to the next grade/year** – promocja do następnej klasy

Promotion of European higher education – promowanie europejskiego szkolnictwa wyższego. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus Mundus w części polsko-angielskiej*

promotional – promocyjny
promotional activities – działania promocyjne; **promotional campaign** – kampania promocyjna; **promotional leaflet** – ulotka promocyjna

proof – dowód
proof of dispatch – dowód wysyłki/nadania; **proof of expenditure** – dowód poniesienia wydatków (*np. bilet, faktura, rachunek*); *zob. też proof of payment, supporting documentation/documents*; **proof of mailing** – dowód wysłania pocztą/nadania; **proof of payment** – dowód płatności; dokument potwierdzający wydatkowanie pieniędzy, np. bilet, faktura, rachunek; *zob. też proof of expenditure, supporting documentation/documents*; **proof of postage** – dowód nadania/wysłania pocztą; **proof of receipt** – pokwitowanie odbioru; **proof of submission** – dowód złożenia (*np. wniosku o fundusze*); **proof of travel** – dowód odbycia podróży (*np. bilet i karta pokładowa*);
to keep proofs of payment – przechować/ywać dowody płatności; **to provide proofs of payment** – dostarczyć/ać, przedstawić/ać, przedłożyć/kładać dowody płatności

proportionality – proporcjonalność
principle of proportionality – zasada proporcjonalności; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą działania instytucji UE muszą ograniczać się do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów traktatów stanowiących podstawę funkcjonowania UE, pozostawiając maksymalną swobodę państwom członkowskim i indywidualnym osobom*

proposal – propozycja, projekt
budget proposal – propozycja budżetu, proponowany budżet; **call for proposals** – wezwanie/zaproszenie do składania propozycji, ogłoszenie o konkursie propozycji; **common proposal** – wspólna propozycja (*np. kilku szkół*); **full proposal** – pełna propozycja; *w ➤ programach UE*: *pełny wniosek o fundusze zawierający szczegółowy opis proponowanego projektu*; *por. pre-proposal*; **pre-proposal** – propozycja wstępna; *w ➤ programach UE*: *wstępny wniosek o fundusze, w którym przedstawia się jedynie zarys proponowanego projektu*; *por. full proposal*; **project proposal** – propozycja projektu, proponowany projekt

to accept a proposal – za/akceptować propozycję; **to approve/to endorse a proposal** – zatwierdzić/ać propozycję; **to assess a proposal** – ocenić/ać propozycję; **to consider a proposal** – rozważyć/ać propozycję; **to reject a proposal** – odrzucić/ać propozycję; **to revise a proposal** – z/rewidować, s/korygować propozycję; **to submit a proposal** – złożyć/składać, przedłożyć/kładać propozycję; **to support a proposal** – poprzeć/ierać propozycję, wesprzeć/wspierać (finansowo) propozycję

propose – za/proponować, przedstawić/ać, występować z czymś

to propose a project for funding – przedstawić/ać projekt do finansowania

prospect – perspektywa, szansa

career prospects – perspektywy zawodowe, perspektywy kariery/awansu/rozwoju zawodowego; **employment prospects** – perspektywy/szanse zatrudnienia; **promotion prospects** – perspektywy awansu/szanse na awans

prospectus – prospekt, broszura, informator

university prospectus – prospekt/informator uczelni

provide – zapewnić/ać, dostarczyć/ać, z/organizować, prowadzić

to provide access to education – zapewnić/ać dostęp do kształcenia; **to provide accommodation for incoming students** – zapewnić/ać zakwaterowanie przyjeżdżającym studentom; **to provide advice** – udzielić/ać rad/porad/wskazówek; **to provide assistance** – zapewnić/ać pomoc, udzielić/ać pomocy; **to provide courses** – prowadzić, organizować kursy; **to provide degree programmes** – prowadzić studia wyższe (o uczelni); **to provide education** – zapewnić/ać, prowadzić, organizować kształcenie; **to provide equipment** – dostarczyć/ać sprzęt; **to provide feedback** – przedstawić/ać, przekazać/ywać uwagi/opinie; **to provide proofs of payment** – dostarczyć/ać, przedstawić/ać, przedłożyć/kładać dowody płatności

provider – dostawca; organizator, osoba lub instytucja dostarczająca/zapewniająca/organizująca coś

adult education provider – organizator/placówka kształcenia dorosłych; **continuing education provider** – organizator/placówka kształcenia ustawicznego; **education provider** – organizator/placówka kształcenia, placówka edukacyjna; *zob. też educational establishment/institution*; **Internet service provider/Internet provider** – dostawca usług internetowych; **non-formal education provider** – organizator/placówka kształcenia pozaformalnego (*np. fundacje i stowarzyszenia, organizacje związkowe, organizacje pracodawców, biblioteki, ośrodki młodzieżowe*); **service provider** – usługodawca; **training provider** – organizator szkoleń, placówka szkoleniowa

provision – zapewnianie, dostarczanie; postanowienie; klauzula, przepis; warunek; **provisions** – rezerwa/rezerwy; przepisy

contractual provisions – postanowienia kontraktu/umowy; **education provision** – prowadzenie/organizacja kształcenia; **financial provisions** – przepisy/postanowienia finansowe (*w ustawie, umowie*); **general provisions** – przepisy/postanowienia ogólne (*w ustawie, umowie*); **implementing provisions** – przepisy wykonawcze (*jako część ustawy, umowy lub innego dokumentu*); **legal provisions** – przepisy prawne; **provision of equipment** – dostarczenie/anie sprzętu, zaopatrzenie/zaopatrywanie w sprzęt, dostawa sprzętu; **provisions for contractual obligations** – rezerwy (*np. funduszy*) na wypełnienie zobowiązań kontaktowych/umownych; **provisions of the contract** – postanowienia kontraktu/umowy; **special provisions** – klauzule specjalne; **specific provisions** – postanowienia/przepisy szczegółowe (*w ustawie, umowie*);

to implement the provisions of an agreement – wdrożyć/ażać postanowienia umowy; **to infringe the provisions of an agreement** – naruszyć/ać postanowienia umowy; **to keep to the provisions of an agreement** – przestrzegać postanowień umowy

provost – *w Wielkiej Brytanii*: rektor, osoba kierująca kolegiami w niektórych uczel-

niach, administrator; *w Stanach Zjednoczonych*: dyrektor administracyjny, starszy rangą pracownik administracji w niektórych uczelniach

public – publiczność, społeczeństwo, odbiorcy; publiczny, państwowy, społeczny; *por. non-public, private*
public authorities – władze państwowe; **public authority** – organ władz państwowych; **public body** – instytucja/organizacja publiczna; **public consultations about/on a new educational law** – konsultacje społeczne w sprawie nowej ustawy o edukacji; **public education** – szkolnictwo publiczne, kształcenie w placówce publicznej; *por. non-public education*; **public expenditure** – wydatki publiczne/ze środków publicznych/na cele publiczne; **public funding** – finansowanie ze źródeł/funduszy/środków publicznych, fundusze publiczne/państwowe, finansowanie przez sektor publiczny; **public higher education institution** – uczelnia publiczna; *zob. też state higher education institution*; *por. non-public higher education institution, non-state higher education institution*; **public investment in education** – publiczne inwestycje w/nakłady na edukację; **public organisation** – organizacja publiczna; **public relations** – public relations; **public relations office** – biuro ds. public relations; **public school** – szkoła publiczna; *zob. też state school*; *por. non-public school, non-state school*; **public spending on education** – wydatki/nakłady publiczne na edukację; **public university** – uczelnia publiczna; *por. non-public university*; **public-private partnership** – partnerstwo publiczno-prywatne (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*), przedsięwzięcie partnerskie z udziałem podmiotów publicznych i prywatnych; **semi-public bodies** – instytucje/organizacje półpubliczne (*na ogół instytucje/organizacje częściowo finansowane i/lub nadzorowane przez państwo*); **target public for training courses** – docelowi adresaci/uczestnicy kursów szkoleniowych/szkoleń

publication – publikacja, publikowanie; wydanie
publication costs – koszty publikacji; *zob. też publishing costs*

publicity – reklama, rozgłos
publicity costs – koszty reklamy (*np. koszty reklamy/rozpowszechniania informacji o nowych kursach*)

publish – wydać/wać, o/publikować
printing and publishing costs – koszty druku i publikacji (*np. materiałów dydaktycznych*); *zob. też publication costs*

pump-priming funds – fundusze na rozruch (*przedsięwzięcia*); *zob. też seed funds, seed-funding subsidy, start-up subsidy*

pupil – uczeń, wychowanek
disadvantaged pupils – uczniowie defaworyzowani (*znajdujący się w mniej korzystnej sytuacji, mający trudniejszy dostęp do czegoś, np. programów współpracy, studiów w uczelniach, ze względu na niepełnosprawność, zamieszkanie w odległych obszarach wiejskich itp.*); **high-achieving pupils** – uczniowie osiągający dobre wyniki w nauce; **low-achieving pupils** – uczniowie osiągający słabe wyniki w nauce; **pupil-centred approach** – podejście ukierunkowane/zorientowane na ucznia; **pupil exchange** – wymiana uczniów; **pupil identity card/pupil ID card** – legitymacja uczniowska; **pupil mobility** – mobilność/wyjazdy uczniów; **pupils' association** – stowarzyszenie uczniów; **pupils at risk of social exclusion** – uczniowie zagrożeni wykluczeniem ze społeczeństwa/marginalizacją społeczną; **pupil self-government** – samorząd uczniowski; **special needs pupil** – uczeń mający specjalne potrzeby

purchase – kupno, zakup, nabycie/wanie, nabyć/wać, kupić/ować
purchase costs – koszty nabycia; purchase of equipment – zakup sprzętu;
to purchase equipment – za/kupić sprzęt

Q

qualification – kwalifikacja (*w potocznym znaczeniu, najczęściej w l. mnogiej*: *wykształcenie, wiedza, umiejętności, uzdolnienia potrzebne do pełnienia jakiejś funkcji lub wykonywania jakiegoś zawodu*; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *formalny wynik procesu oceny i walidacji przeprowadzanej przez właściwy organ, który stwierdza, że dana osoba osiągnęła efekty kształcenia zgodne z określonymi standardami*; *zgodnie z tą definicją kwalifikacja oznacza każdego rodzaju świadectwo, dyplom lub inny dokument, tytuł, stopień lub uprawnienie potwierdzające kwalifikacje*)

entry qualifications – kwalifikacje wstępne (*warunkujące dopuszczenie/przyjęcie, np. do szkoły, na kurs, studia*); **European Qualifications Framework for Lifelong Learning** – Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK) dla uczenia się przez całe życie; *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*; **framework of qualifications/qualifications framework** – ramy kwalifikacji;

higher education qualifications – kwalifikacje (*dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskiwane w szkolnictwie wyższym; **home qualifications** – kwalifikacje (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) uzyskane w placówce macierzystej lub kraju ojczystym; *por. host qualifications*; **host qualifications** – kwalifikacje (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopień*) uzyskane w placówce goszczącej lub kraju goszczącym (*np. ucznia/studenta w ramach wymiany zagranicznej*); *por. home qualifications*;

intermediate qualification – kwalifikacja pośrednia (*na poziomie pomiędzy głównymi kwalifikacjami wydorębionymi w danym systemie kwalifikacji lub ramach kwalifikacji*);

national qualifications framework (**NQF**) – Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK); *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego*; *zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*; **national qualifications system** – krajowy system kwalifikacji; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *krajowy system kwalifikacji oznacza wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim; pojęcie to obejmuje opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*; *krajowy system kwalifikacji może składać się z kilku podsystemów i obejmować ➤ krajowe ramy kwalifikacji*;

persons with higher education qualifications – osoby z wyższym wykształceniem; **professional qualifications** – kwalifikacje zawodowe; *termin używany na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym/wyższego wykształcenia*; *por. vocational qualifications*;

qualification-awarding institution – instytucja/uczelnia przyznająca kwalifikację/kwalifikacje;

recognition of qualifications – uznawanie kwalifikacji;

teaching qualification – kwalifikacja pedagogiczna; świadectwo/dyplom uprawniający do wykonywania zawodu nauczyciela;

vocational qualifications – kwalifikacje zawodowe; *termin używany na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie średnim/średniego wykształcenia*; *por. professional qualifications*;

to acquire/to gain/to obtain qualifications – uzyskać/iwać, zdobyć/wać kwalifikacje; **to have/to hold qualifications** – posiadać/mieć kwalifikacje; **to recognise qualifications** – uznać/wać kwalifikacje

Qualifications Framework for the European Higher Education Area (**EHEA**) – Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

qualify – uprawniać kogoś do czegoś; zdobyć/wać, uzyskać/iwać dyplom/tytuł/stopień; za/kwalifikować się; móc ubiegać się (*o coś – for sth*)

final on-the-job qualifying phase – ostatnia faza zdobywania kwalifikacji w miejscu pracy (*np. w przypadku nauczycieli w niektórych krajach*); **highly qualified** – wysoko wykwalifikowany; *zob. też highly skilled*; **qualified teacher** – wykwalifikowany/dyplomowany nauczyciel; **qualifying examination** – egzamin kwalifikacyjny;

to qualify for the job – kwalifikować się do danej pracy, uprawniać (*kogoś*) do podjęcia danej pracy

qualitative – jakościowy

qualitative criteria – kryteria jakościowe; **qualitative indicator** – wskaźnik jakościowy; **qualitative performance indicator** – jakościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*); **qualitative standard** – standard jakościowy, norma jakościowa

quality – jakość, poziom (standard, jakość); wysokiej jakości

academic quality assessment – ocena jakości naukowej/dydaktycznej, ocena jakości/jakościowa aspektów naukowych/dydaktycznych; *w ➤ programach UE*: *ocena dotycząca na przykład takich aspektów wniosków o fundusze, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*; *por. technical quality assessment*;

external quality assessment – zewnętrzna ocena jakości; *por. internal quality assessment*; **external quality assurance** – zewnętrzne zapewnianie jakości; *działania podejmowane przez organ zewnętrzny* (*np. agencję akredytacyjną*) *w celu zapewnienia jakości danego programu kształcenia lub placówki*; *por. internal quality assurance*;

internal quality assessment – wewnętrzna ocena jakości; *por. external quality assessment*; **internal quality assurance** – wewnętrzne zapewnianie jakości; działania podejmowane wewnętrznie w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości; *por. external quality assurance*;

quality assessment of applications/research/education/teaching – ocena jakości wniosków/badań/kształcenia/dydaktyki; **quality assurance** – zapewnianie jakości; *ciągły proces polegający na ocenie, monitorowaniu, gwarantowaniu, utrzymywaniu i podnoszeniu jakości systemu edukacji, placówek edukacyjnych i/lub programów kształcenia*; **quality assurance mechanisms/procedures** – mechanizmy/procedury zapewniania jakości; **quality assurance system** – system zapewniania jakości; **quality audit** – badanie/kontrola jakości; **quality control** – kontrola jakości; **quality criteria** – kryteria jakości/jakościowe; **quality culture** – kultura jakości; *zbiór wspólnych, zaakceptowanych i zakorzenionych w kulturze organizacyjnej i systemie zarządzania danej instytucji wzorców jakości, na które składa się m.in. świadomość znaczenia jakości i zaangażowanie w działania związane z jakością, świadomość znaczenia i faktycznie funkcjonujące mechanizmy zbierania danych oraz sprawny system zarządzania jakością*; **quality education** – edukacja/kształcenie wysokiej jakości/na wysokim poziomie; **quality enhancement** – doskonalenie jakości; **quality improvement** – poprawa/podnoszenie jakości; **quality indicators** – wskaźniki jakości; **quality label** – certyfikat/znak

jakości; **quality management** – zarządzanie jakością; *element systemu zarządzania obejmujący opracowywanie polityki i celów dotyczących jakości, planowanie działań związanych z jakością, kontrolę jakości, zapewnianie i podnoszenie jakości*; **quality of education** – jakość/poziom edukacji/kształcenia; **quality standard** – standard/norma jakości;

technical quality assessment – ocena jakości technicznej, ocena jakości/jakościowa aspektów technicznych; *w ➤ programach UE: ocena techniczna/jakości technicznej koncentruje się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*; *por. academic quality assessment*; **total quality management** (**TQM**) – kompleksowe zarządzanie jakością; *kompleksowe podejście do zarządzania stosowane głównie w sektorze biznesu, ukierunkowane na podnoszenie jakości i produktywności, obejmujące całą organizację, włącznie z wszystkimi jej działami i pracownikami, jak również dostawców i klientów*;

to assess quality – ocenić/ać jakość; to enhance quality – u/doskonalić, podnieść/osić jakość; to improve quality – podnieść/osić jakość/poziom

quantitative – ilościowy

quantitative criteria – kryteria ilościowe; **quantitative performance indicator** – ilościowy wskaźnik efektywności (funkcjonowania) (*np. instytucji, systemu*)

quantity – ilość

quarter – kwartał (*jedna z czterech części roku akademickiego*); *por. semester, trimester*

question – pytanie

Frequently Asked Questions (**FAQ**) – często zadawane pytania; *w ➤ programach UE: lista pytań dotyczących różnych aspektów przygotowania i realizacji projektów, włącznie z wydatkowaniem i rozliczaniem funduszy, które najczęściej zadają osoby zainteresowane złożeniem wniosku o fundusze lub odpowiedzialne za projekty, wraz z odpowiedziami przygotowywanymi przez instytucję zarządzającą danym programem*

questionnaire – kwestionariusz, ankieta (*lista pytań, w odróżnieniu od ankiety jako badania/zbierania informacji/opinii – por. survey*)

course evaluation questionnaire – ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia (*lista pytań*); *zob. też student evaluation questionnaire, course evaluation survey, student evaluation survey*; **questionnaire survey** (*w skrócie: survey*) – badania ankietowe, ankietyzacja, ankieta; **student questionnaire** – ankieta studencka (*lista pytań służących zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*); *zob. też course evaluation questionnaire, student evaluation survey, course evaluation survey*; **to analyse a questionnaire** – prze/analizować ankietę; **to carry out/to conduct a questionnaire survey** – przeprowadzić/ać ankietę; **to circulate/to distribute/to send** (**out**) **a questionnaire** – rozesłać/syłać ankietę; **to complete/to fill in a questionnaire** – wypełnić/ać ankietę; **to design a questionnaire** – opracować/ywać, za/projektować ankietę; **to prepare a questionnaire** – przygotować/ywać ankietę; **to reply to/to respond to a questionnaire** – odpowiedzieć/iadać na ankietę; **to return/to send in a questionnaire** – zwrócić/acać, odesłać/syłać ankietę

R

racism – rasizm
to combat/to fight against racism – zwalczać rasizm/walczyć z rasizmem
rail – kolej
rail fare – opłata za przejazd koleją/pociągiem; **rail travel** – podróż koleją/pociągiem
range – przedział, zasięg
age range – przedział wiekowy; *zob. też age bracket, age group*
rank – stopień, ranga; umieszczać w rankingu; **ranking** – ranking
ranking/ranking list – lista rankingowa; **ranking of projects/universities** – ranking projektów/uczelni;
to rank/to be ranked first/second/third – zajmować pierwszą/drugą trzecią pozycję/lokatę
rate – taryfa, stawka, kurs, wskaźnik, proporcja; s/klasyfikować, ocenić/ać
attendance rate/rate of attendance – wskaźnik frekwencji, frekwencja; odsetek uczęszczających do danego typu placówek lub kształcących się na danym poziomie;
co-financing rate/co-funding rate – wskaźnik współfinansowania, procentowy udział współfinansowania (*np. procent kosztów projektu, jaki pokrywają fundusze z programu UE lub jaki pokrywa się z funduszy własnych na zasadzie współfinansowania*); **completion rate** – w edukacji: odsetek pomyślnie kończących dany cykl kształcenia/kurs; *stosunek liczby osób, np. uczniów, studentów czy słuchaczy, które pomyślnie kończą/ukończyły dany cykl kształcenia/kurs, do liczby osób, które rozpoczęły naukę*; *por. dropout rate, rate of early school leavers*; **completion rate in secondary education/higher education** – odsetek kończących szkołę średnią/studia, uzyskujących średnie/wyższe wykształcenie; **conversion rate** – kurs przeliczeniowy;
daily rate – stawka dzienna (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*); **depreciation rate** – stopa amortyzacji, stawka amortyzacyjna; **disbursement rate** – wskaźnik wydatkowania funduszy; *w ➤ programach UE*: *procent funduszy faktycznie wydanych z przyznanego budżetu*; **dropout rate** – wskaźnik odsiewu, wskaźnik odpadu (*odsetek przerywających naukę przed jej ukończeniem*); *zob. też rate of early school leavers*; *por. completion rate*;
enrolment rate/rate of enrolment – odsetek przyjętych/zapisanych (*np. do określonego typu placówek, na kursy*), wskaźnik skolaryzacji; *zob. też participation rate*;
exchange rate – kurs wymiany waluty;
failure rate – wskaźnik niepowodzeń; w edukacji: odsetek (*uczniów/studentów/słuchaczy*) doznających niepowodzeń w nauce (*niezdających egzaminów/nieprzechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*); *w konkursach o fundusze na projekty*: procent wniosków, które nie są akceptowane do finansowania; *por. success rate*; **fixed rate** – stała/ustalona stawka, stawka ryczałtowa (*np. w odniesieniu do określonego rodzaju kosztów w projekcie*); *zob. też flat rate*; **fixed-rate costs** – koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową; *zob. też flat-rate costs*; *por. actual/real costs*; **flat rate** – stawka jednolita/ryczałtowa; **flat-rate amount** – kwota zryczałtowana/ryczałtowa; **flat-rate costs** – koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową; *zob. też fixed-rate costs*; *por. actual/real costs*;
gross enrolment rate – wskaźnik skolaryzacji brutto; *por. net enrolment rate*;
hourly rate – stawka godzinowa (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*);
illiteracy rate – wskaźnik analfabetyzmu; *w znaczeniu ogólnym*: *odsetek osób nieumiejących czytać i pisać; zależnie od poprze-*

dzającego rzeczownika lub przymiotnika: odsetek osób nieposiadających określonych umiejętności, (*np. digital illiteracy rate – wskaźnik analfabetyzmu cyfrowego, tj. odsetek osób nieposiadających umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*); **indicative rates** – stawki indykatywne/orientacyjne (*np. wynagrodzeń za pracę w projekcie*);

literacy rate – wskaźnik alfabetyzmu; *w znaczeniu ogólnym*: *odsetek osób umiejących czytać i pisać; zależnie od poprzedzającego rzeczownika lub przymiotnika: odsetek osób posiadających określone umiejętności, np. digital literacy rate – wskaźnik alfabetyzmu cyfrowego, tj. odsetek osób posiadających umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*; **local rates** – stawki lokalne (*np. wynagrodzenia*); *w ➤ programach UE: termin oznaczający często stawki wynagrodzeń obowiązujące w danym kraju*;

maximum/minimum rates – stawki maksymalne/minimalne; **monthly rate** – stawka miesięczna (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*);

net enrolment rate – wskaźnik skolaryzacji netto; *por. gross enrolment rate*;

official rate – kurs urzędowy (*np. w wymianie walut*), oficjalna stawka (*np. wynagrodzeń*);

participation rate/rate of participation in education – odsetek/procent kształcących się (*na danym poziomie kształcenia, w określonych rodzajach placówek*; *zob. przykłady poniżej*), wskaźnik skolaryzacji; *zob. też enrolment rate*; **participation rate/rate of participation in general secondary education/vocational secondary education** – odsetek/procent uczących/kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/zawodowych; **participation rate/rate of participation in continuing education** – odsetek/procent uczestniczących w kształceniu ustawicznym, wskaźnik uczestnictwa w kształceniu ustawicznym; **participation rate/rate of participation in higher education** – odsetek/procent kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach, wskaźnik skolaryzacji;

rate of early school leavers – odsetek osób przerywających naukę w szkole/porzucających szkołę przed jej ukończeniem; *w dokumentach UE ten termin odnosi się często do osób w wieku 18-24 lata, które przerwały naukę, nie uzyskując średniego wykształcenia, i nie podejmują jej ponownie*; *zob. też dropout rate*; *por. completion rate*; **rate of return on investment in education** – stopa rentowności/rentowność inwestycji w/nakładów na edukację; **rate per mile/km** – stawka za milę/km (*np. w przypadku podróży samochodem w ramach projektu*);

salary rates – stawki wynagrodzeń; **success rate** – wskaźnik sukcesu/powodzenia; *w edukacji*: odsetek (*uczniów/studentów/słuchaczy*) odnoszących sukcesy w nauce (*zdających egzaminy/przechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*); *w konkursach o fundusze na projekty*: procent wniosków akceptowanych do finansowania; *por. failure rate*;

usage rate – stopa zużycia (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*);

weekly rate – stawka tygodniowa (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*);

to cut/to lower/to reduce the maximum salary rates – obniżyć/ać maksymalne stawki wynagrodzenia; **to exceed the maximum rates** – przekroczyć/aczać maksymalne stawki; **to increase completion rates in secondary education/higher education** – zwiększyć/ać odsetek kończących szkołę średnią/studia, zwiększyć/ać odsetek uzyskujących średnie/wyższe wykształcenie; **to increase participation rates in continuing education** – zwiększyć/ać wskaźnik uczestnictwa/odsetek uczestniczących w kształceniu ustawicznym; **to increase/to raise the minimum salary rates** – podnieść/osić minimalne stawki wynagrodzenia; **to maintain the current enrolment rate/participation rate** – utrzymać/ywać aktualny wskaźnik skolaryzacji; **to reduce the rate of early school leavers** – zmniejszyć/ać odsetek

osób przerywających naukę w szkole przed jej ukończeniem

rating – wskaźnik, ocena (*najczęściej wg określonej skali, np. w ankiecie*)
high/low rating – wysoka/niska ocena; **overall rating** – całościowa ocena; **project rating** – ocena projektu;
to get/to receive a high rating – otrzymać/ywać wysoką ocenę; **to give/to assign a low rating** – przyznać/wać, wystawić/ać niską ocenę

ratio – stosunek, współczynnik, procent
cost-benefit ratio – stosunek kosztów do korzyści (*np. w projekcie*); **ratio of male/female graduates** – stosunek liczby mężczyzn do liczby kobiet wśród absolwentów; **ratio of pupils/students to teachers, pupil/student-teacher ratio, teacher-pupil/teacher-student ratio** – stosunek liczbowy nauczycieli do uczniów/studentów, liczba uczniów/studentów przypadających na 1 nauczyciela

rationale – podstawa racjonalna; podstawa (jako podłoże, zasady) istnienia/funkcjonowania
rationale of the project/project rationale – racjonalne podstawy projektu, przesłanki/podłoże projektu

reach – zasięg; dosięgnąć/ać, dotrzeć/cierać; osiągnąć/ać; *zob. też accomplish, achieve, attain*
geographical reach – zasięg geograficzny (*np. projektu*);
to reach (out to) pupils in disadvantaged areas – dotrzeć/cierać do uczniów w obszarach upośledzonych; **to reach the project objective** – osiągnąć/ać cel projektu

readiness – gotowość
school readiness – dojrzałość szkolna, gotowość szkolna; *gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego*

reading – czytanie, lektura
further reading – lektura dodatkowa; *por. mandatory/essential/required reading, recommended reading*; **further reading list** – lista lektur dodatkowych; *por. mandatory/essential/required reading list, recommended reading list*; **mandatory/essential/required reading** – lektura obowiązkowa; *por. recommended reading, further reading*; **mandatory/essential/required reading list** – lista lektur obowiązkowych; *por. recommended reading list, further reading list*; **reading assignment** – zadana (*uczniom/studentom*) lektura; **reading list** – lista lektur; **reading literacy** – umiejętność czytania; *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): umiejętność czytania ze zrozumieniem; **reading skills** – umiejętności czytania; **recommended reading** – lektura uzupełniająca; *por. mandatory/essential/required reading, further reading*; **recommended reading list** – lista lektur uzupełniających; *por. mandatory/essential/required reading list, further reading list*

real – rzeczywisty, realny
real costs – koszty rzeczywiste/faktyczne (*faktyczne poniesione koszty*); *zob. też actual costs; por. fixed-rate costs*;

receipt – otrzymanie, pokwitowanie; **receipts** – wpływy
acknowledgement of receipt – potwierdzenie odbioru (*np. wniosku o fundusze na projekt*); **acknowledgement receipt** – potwierdzenie/pokwitowanie odbioru (*w ➤ programach UE: odcinek formularza potwierdzający przyjęcie wniosku o fundusze, raportu lub innych dokumentów*); **proof of receipt** – dowód/pokwitowanie odbioru (*np. wniosku o fundusze na projekt*); **receipts from post offices and official carriers** – pokwitowania z poczty i od oficjalnych przewoźników (*wymagane np. do udokumentowania nadania przesyłki*); **receipt of a report** – otrzymanie raportu/sprawozdania; **project receipts and costs** – wpływy i koszty projektu; **payment made upon receipt of all documents** – płatność dokonywana po otrzymaniu wszystkich dokumentów;
to acknowledge the receipt of an application – potwierdzić/ać otrzymanie wniosku/zgłoszenia; **to obtain a receipt** – otrzymać/ywać pokwitowanie; **to provide a receipt** – przedstawić/ać, przedłożyć/kładać pokwitowanie

receive – otrzymać/ywać, odebrać/bierać; przyjąć/mować (*np. gości*)
receiving country – kraj przyjmujący (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też country of destination, host country*; *por. sending country, home country*; **receiving institution** – instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też host institution*; *por. sending institution, home institution*
to receive a grant – otrzymać/ywać grant/dotację/stypendium; **to receive an application** – otrzymać/ywać, przyjąć/mować wniosek

reception – recepcja, przyjęcie
reception class – klasa zerowa/zerówka (*poprzedzająca pierwszą klasę szkoły podstawowej*)
recipient – odbiorca
recipient country – kraj-odbiorca (*np. pomocy zagranicznej*)
reciprocal – wzajemny, dwustronny, obustronny
reciprocal exchange – obustronna/wzajemna wymiana; *w ➤ programach UE*: *wymiana uczniów, studentów czy nauczycieli oznaczająca faktyczny przepływ osób w dwóch* (*bądź – w przypadku wymiany wielostronnej – kilku*) *kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*
reciprocity – wzajemność (*wzajemne świadczenia, wzajemne korzyści*); *w ➤ programach UE termin używany w kontekście wyjazdów i przyjazdów uczniów, studentów czy nauczycieli*: *wzajemność wymiany polegająca na faktycznym przepływie osób w dwóch* (*bądź – w przypadku szerszej współpracy – kilku*) *kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*
to achieve reciprocity – doprowadzić do wzajemności, osiągnąć wzajemność; *w ➤ programach UE*: *osiągnąć zrównoważone proporcje między liczbą osób przyjeżdżających do danej instytucji i liczbą osób z niej wyjeżdżających*
recognise – rozpoznać/wać; poznać/wać; uznać/wać; honorować
recognised higher education institution – (oficjalnie) uznawana uczelnia; **state-recognised institution** – instytucja uznawana przez państwo/władze państwowe;
to recognise an institution – (oficjalnie) uznać/wać instytucję; **to recognise credits** – uznać/wać punkty (*uzyskane w innej placówce lub w ramach innego kursu/programu, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **to recognise diplomas/qualifications** – (oficjalnie) uznać/wać dyplomy/kwalifikacje; **to recognise learning outcomes** – uznać/wać efekty kształcenia/uczenia się; *zob. też objaśnienie pod hasłem „recognition of learning outcomes"*
recognition – rozpoznanie/wanie; uznawanie, uznanie
academic recognition – uznawanie (*okresów studiów, świadectw, dyplomów, tytułów, stopni i innych kwalifikacji*) do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki, studiów lub pracy naukowej; uznanie w środowisku naukowym/akademickim, prestiż naukowy; *por. professional recognition*; **mutual recognition of diplomas/qualifications** – wzajemne uznawanie dyplomów/kwalifikacji (*np. przez dwa kraje*); **professional recognition** – uznawanie (*świadectw, dyplomów, tytułów, stopni i innych kwalifikacji zawodowych*) do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu; uznanie w środowisku zawodowym, uznanie zawodowe; *por. academic recognition*; **recognition of credits/credit recognition** – uznawanie punktów (*uzyskanych w innej placówce lub w ramach innego kursu/programu, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia*

i przenoszenia osiągnięć); **recognition of diplomas/qualifications** – uznawanie dyplomów/kwalifikacji; **recognition of higher education institutions** – (oficjalne) uznawanie uczelni; **recognition of learning outcomes** – uznawanie efektów kształcenia/uczenia się; *formalne potwierdzenie wiedzy, umiejętności i/lub kompetencji poprzez przyznanie kwalifikacji (świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia) lub zaliczenie zdobytej wiedzy, umiejętności i/lub kompetencji na poczet przyszłych kwalifikacji*; **recognition of prior learning** (**RPL**) – uznawanie dotychczasowego uczenia się/kształcenia; uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia; *proces, w wyniku którego indywidualnym osobom potwierdza się formalnie i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego; uznawanie odbywa się na podstawie jednoznacznych dowodów* (*np. egzaminu, analizy portfolio z pracami*) *świadczących o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*; *zob. też accreditation of prior learning*; **recognition of study periods abroad** – uznawanie okresów studiów (*odbytych/zaliczonych*) za granicą; **recognition scheme/recognition system** – system uznawania (*np. dyplomów*); **to ensure/to guarantee recognition** – zapewnić/ać, za/gwarantować uznanie/uznawanie; **to facilitate recognition** – ułatwić/ać uznanie/uznawanie; **to improve the recognition of diplomas** – poprawić/ać uznawalność dyplomów/sytuację w zakresie uznawania dyplomów

recommend – polecić/ać, za/rekomendować, zalecić/ać

assessment methods recommended by experts – metody oceny zalecane/polecane przez ekspertów; **project recommended for funding** – projekt rekomendowany do finansowania; **recommended reading** – lektura uzupełniająca; *por. mandatory/essential/required reading, further reading*; **recommended reading list** – lista lektur uzupełniających; *por. mandatory/essential/required reading list, further reading list*

to recommend a project for funding – za/rekomendować projekt do finansowania

recommendation – rekomendacja, zalecenie

recommendations of the Council of Europe concerning the recognition of diplomas – zalecenia Rady Europy dotyczące uznawania dyplomów;

to accept recommendations – za/akceptować, przyjąć/mować zalecenia; **to approve/to endorse recommendations** – zatwierdzić/ać zalecenia; **to carry out/to implement recommendations** – z/realizować, wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie zalecenia; **to follow recommendations** – przestrzegać, stosować się do zaleceń, postąpić/epować zgodnie z zaleceniami; **to make recommendations** – przedstawić/ać zalecenia; **to submit recommendations** – przedłożyć/kładać zalecenia

record – zapis, archiwa, akta, lista; zapisać/ywać, za/księgować, za/rejestrować

academic transcript of records/transcript of records – wyciąg z indeksu (*studenta*); *zob. też academic transcript, student record book*; **accounting records** – dane/materiały/dokumenty księgowe; **student record book** – indeks studenta; *zob. też academic transcript of records/academic transcript*; **transcript of records** – wykaz zaliczeń (*np. uzyskanych przez studenta w trakcie studiów w uczelni zagranicznej*); *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumukacji Punktów* (*ECTS*) – *zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *dokument przygotowywany przez uczelnie, który zawiera pełną listę przedmiotów/kursów zaliczonych przez studenta w uczelni macierzystej i/lub zagranicznej wraz z liczbą uzyskanych punktów ECTS*;

to record expenditure – za/księgować wydatki; **to record equipment in the inventory of the school** – wpisać sprzęt do inwentarza szkoły

recover – odzyskać/iwać (*dane z komputera, pieniądze*)

to recover the full amount of the grant – odzyskać/iwać pełną kwotę grantu/dotacji/stypendium

recovery – odzyskanie

order for recovery/**recovery order** – polecenie zwrotu (*np. kwoty niewydanej lub wydanej niezgodnie z zasadami w projekcie*)

recruit – rekrutować

recruitment – rekrutacja, nabór

student recruitment – rekrutacja studentów, rekrutacja/nabór na studia;

to increase recruitment to newly established institutions – zwiększyć/ać liczbę przyjmowanych/rekrutację w nowopowstałych placówkach

rector – rector

rectors' conference – konferencja rektorów; **rector's office** – rektorat

reduce – z/redukować, obniżyć/ać, zmniejszyć/ać; *zob. też decrease*; *por. increase*

to reduce costs – z/redukować, obniżyć/ać koszty; **to reduce public expenditure on education** – obniżyć/ać, zmniejszyć/ać wydatki/nakłady publiczne na edukację; **to reduce the project budget** – zmniejszyć/ać budżet projektu

reduction – redukcja, obniżenie, zmniejszenie; *zob. też decrease*; *por. increase*

reduction in public expenditure on education – obniżenie/zmniejszenie wydatków/nakładów publicznych na edukację; **reduction of costs**/**the project budget** – obniżenie/zmniejszenie kosztów/budżetu projektu

refer – odnieść/osić

to refer the National Qualifications Framework to the European Qualifications Framework – odnieść/osić Krajowe Ramy Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji

reference – wzmianka, odniesienie, odsyłacz; list polecający; odnieść/osić; **references** – odnośniki, bibliografia

reference book – encylopedia, słownik, leksykon; **reference framework** – ramy odniesienia; **reference level** – poziom odniesienia; **reference number** – numer referencyjny/porządkowy (*np. sprawy/pisma, na który należy się powoływać w dalszej korespondencji*); **reference tool** – narzędzie odniesienia; **terms of reference** (**TORs**) – zakres (tematyczny) (*np. projektu*), zakres zadań (*np. eksperta*), zakres uprawnień

referencing – odnoszenie; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji* (*zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*): *odnoszenie Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*

referencing criteria – kryteria odnoszenia; **referencing procedure** – procedura odnoszenia; **referencing process** – proces odnoszenia

region – region

learning region – region uczący się; *region, w którym uczenie się i innowacje stanowią centralny element rozwoju*; **region code** – kod regionu

regional – regionalny

regional authorities – władze regionalne; **regional authority** – organ władz regionalnych; **regional contact point** – regionalny punkt kontaktowy; *w ➤ programach UE*: *jednostka na szczeblu regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*; **regional cooperation** – współpraca regionalna; *współpraca instytucji z jednego regionu lub – jak w niektórych ➤ programach UE – instytucji z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów stanowiących większy region, np. region Zachodnich Bałkanów czy Morza Śródziemnego*; *zob. też cross-border cooperation, transborder cooperation, cross-regional cooperation*; **regional language** – język regionalny, dialekt; **regional priorities** – priorytety regionalne; **regional project** – projekt regionalny (*z udziałem instytucji z jednego regionu lub z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów*)

register – rejestr; dziennik; za/rejestrować, zapisać/ywać, odnotować/ywać

(to send) **by registered mail** – (wysłać/yłać) pocztą/przesyłką poleconą; **regis-**

tered letter – list polecony; **registered office** – siedziba; **register of higher education institutions** – rejestr uczelni;
to register/to be registered in a course – zapisać się/być zapisanym na kurs; **to register applications** – za/rejestrować wnioski/zgłoszenia

registrar – kierownik dziekanatu, sekretarz uczelni, wyższy rangą pracownik administracji uczelni lub kolegium

registration – rejestracja; zapisanie, wpisanie, zapisy
registration date – data rejestracji/zapisania, data przyjęcia (*np. na kurs, studia, do szkoły*); **registration deadline** – termin rejestracji/zapisów (*np. na kurs, studia, do szkoły*); **registration fee** – opłata rejestracyjna, wpisowe; **registration form** – formularz rejestracyjny/zgłoszeniowy, formularz zgłoszenia; **registration number** – numer rejestracyjny; numer wpisu (*np. na kurs*), numer legitymacji (*np. szkolnej*), numer indeksu (*studenta*); **registration procedure** – procedura rejestracji/zapisów (*np. na kurs, konferencję*); **student registration** – zapisy na studia, rejestracja studentów (*np. na kolejny rok studiów*)

regular – regularny, stały; prawidłowy, przepisowy, formalny
regular budget – stały budżet; *budżet, na który składają się stałe/regularne przychody i wydatki, np. w odróżnieniu od budżetu projektu finansowanego w ramach programu UE*

regulate – kontrolować, u/regulować; ustalić/ać zasady/regulamin
regulated professions – zawody regulowane (*podlegające specjalnym regulacjom prawnym*); *w dokumentach UE dotyczących edukacji*: *siedem zawodów* (*farmaceuta, lekarz, pielęgniarka, położna, stomatolog, weterynarz i architekt*), *w przypadku których programy kształcenia zostały zharmonizowane na poziomie UE na podstawie specjalnych przepisów, co zapewnia porównywalność wykształcenia absolwentów i automatyczne uznawanie kwalifikacji zawodowych*

regulation – regulacja (*również prawna*); przepis, nakaz, zarządzenie, rozporządzenie; **regulations** – przepisy, regulamin
health and safety at work regulations – przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy; **implementing regulations** – przepisy wykonawcze (*np. rozporządzenia wydane na podstawie ustawy*); **internal regulations of a school/higher education institution** – wewnętrzne przepisy szkoły/uczelni; **regulation of the Minister of National Education** – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej; **study regulations** – regulamin studiów;
to amend regulations – z/nowelizować, zmienić/ać przepisy; **to adopt regulations** – uchwalić/ać, wydać/wać przepisy; **to approve regulations** – zatwierdzić/ać przepisy; **to break/to infringe regulations** – naruszyć/ać, z/łamać przepisy; **to comply with regulations** – przestrzegać, stosować się do przepisów; **to introduce regulations** – wprowadzić/ać przepisy;

reimburse – z/refundować, zwrócić/zwracać (*koszty, pieniądze*)
to reimburse a part of the grant – zwrócić/acać część grantu/dotacji/stypendium; **to reimburse any unspent amount** – zwrócić/acać wszelkie niewydane kwoty (*np. fundusze przyznane na projekt w ramach programu UE, a niewydane w trakcie jego realizacji*); **to reimburse the travel expenses incurred** – zwrócić/acać, z/refundować poniesione koszty podróży

reimbursement – refundacja, zwrot kosztów
claim for reimbursement of costs/claim for reimbursement of expenses – wniosek o refundację/zwrot kosztów/wydatków; *zob. też travel reimbursement request*; **reimbursement of travel expenses** – zwrot/refundacja kosztów podróży; **request for reimbursement/reimbursement request** – podanie/wniosek o refundację/zwrot kosztów; **travel reimbursement request** – podanie/wniosek o refundację/zwrot kosztów podróży; *zob. też claim for reimbursement of costs*

reinforce – wzmocnić/wzmacniać
to reinforce the European dimension of education – wzmocnić/acniać europejski wymiar edukacji; **to reinforce cooperation**

in the field of education – wzmocnić/acniać współpracę w dziedzinie edukacji

reject – odrzucić/ać

to reject documents/an application – odrzucić/ać dokumenty/wniosek, nie przyjąć/mować dokumentów/wniosku

rejection – odrzucenie/anie

rejection of documents/an application – odrzucenie/anie dokumentów/wniosku

relations – relacje, stosunki

bilateral relations – stosunki dwustronne/bilateralne; **international relations** – stosunki międzynarodowe, współpraca międzynarodowa/zagraniczna; **international relations office** – dział/biuro współpracy z zagranicą; *zob. też international liaison office*; **international relations officer** – pracownik biura współpracy z zagranicą; *zob. też international liaison officer*; **multilateral relations** – stosunki wielostronne/multilateralne; **public relations office** – biuro ds. public relations;

to establish relations – nawiązać/ywać stosunki; to develop relations – rozwinąć/jać stosunki; to improve relations – poprawić/ać stosunki; to resume relations – wznowić/awiać stosunki

relevance – związek, znaczenie, adekwatność

relevance of a curriculum to labour market needs – związek programu nauczania z potrzebami rynku pracy, adekwatność programu nauczania do potrzeb rynku pracy; **relevance of a project** – znaczenie/adekwatność projektu (*w kontekście potrzeb*)

reliable – solidny, wiarygodny, rzetelny

reliable data – rzetelne/wiarygodne dane; **reliable indicator** – rzetelny wskaźnik; **reliable partner** – solidny/rzetelny partner

remain – pozostać/wać

remaining funds – pozostałe fundusze;

to remain in force – pozostać/wać w mocy (*o umowie, przepisach*)

remedial – korekcyjny, naprawczy, wyrównawczy

remedial measures/remedial actions – działania naprawcze (*np. w celu usunięcia niedociągnięć stwierdzonych w wyniku monitorowania projektu*); **remedial education/remedial learning** – kształcenie wyrównawcze; *zob. też compensatory education/learning*

reminder – przypomnienie, upomnienie

to receive a reminder – otrzymać/ywać przypomnienie; **to send a reminder** – wysłać/yłać przypomnienie

remunerate – wynagrodzić/adzać

remuneration – wynagrodzenie

remuneration of a consultant in the project – wynagrodzenie konsultanta w projekcie

renew – odnowić/awiać, wznowić/awiać, przedłużyć/ać, przedłużyć/ać ważność, prolongować

to renew an agreement/a contract/a programme – przedłużyć/ać umowę/kontrakt/program; **to renew a grant** – przedłużyć/ać grant/dotację/stypendium

renewal – wznowienie/awanie, odnowienie/awianie, przedłużenie/anie, prolongata

renewal application – wniosek o przedłużenie; *w ➤ programach UE*: *wniosek o przedłużenie/kontynuację finansowania projektu, składany co roku w przypadku projektów trwających dłużej niż rok*; **renewal application form/renewal form** – formularz wniosku o przedłużenie; *zob. też renewal application*; **renewal of an agreement/a contract** – przedłużenie umowy/kontraktu; **renewal of a grant/grant renewal** – przedłużenie grantu/dotacji/stypendium; **renewal of a project/project renewal** – przedłużenie projektu

renounce – zrzec/kać się, z/rezygnować

to renounce a grant – zrzec/kać się, z/rezygnować z grantu/dotacji/stypendium

rent – czynsz; wynająć/mować, wypożyczyć/ać

to rent a coach/equipment/training premises – wynająć/mować autokar/sprzęt/pomieszczenia do prowadzenia szkoleń

rental – wynajem

rental of a coach/equipment/equipment/training premises – wynajem autokaru/sprzętu/pomieszczeń do prowadzania szkoleń

repay – spłacić/ać, zwrócić/acać, oddać/wać (*pieniądze*)
to repay any amounts unspent – zwrócić/acać niewydane kwoty
repayment – spłata, zwrot
repayment of unspent amounts – zwrot wszelkich niewydanych kwot
repeat – powtórka; powtórzyć/arzać
to repeat a year – powtórzyć/arzać klasę (*w szkole*)/rok (*w uczelni*)
replace – zastąpić/ępować
to replace outgoing teachers – zastąpić/ępować, znaleźć/jdować zastępstwo dla wyjeżdżających nauczycieli
replacement – zastąpienie/ępowanie, zastępstwo, zastępca
permanent replacement – stałe zastępstwo; **replacement costs** – koszty zastępstwa; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń wypłacanych za zastępstwa w związku z wyjazdami zagranicznymi nauczycieli*; **replacement teacher** – nauczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela; *zob. też substitute teacher*; **temporary replacement** – zastępstwo czasowe;
to find a replacement – znaleźć/jdować zastępstwo; **to look for/to seek a replacement** – szukać zastępstwa
report – raport, sprawozdanie; doniesienie, relacja; złożyć/składać raport (*z czegoś – on sth*), po/informować, zgłosić/aszać; wykazać/ywać w raporcie/sprawozdaniu
activity report – raport/sprawozdanie z działań; *w ➤ programach UE*: *raport z realizacji działań finansowanych w ramach projektu*; **annual report** – raport roczny, sprawozdanie roczne; *w ➤ programach UE, w których finansuje się dwu- i trzyletnie projekty współpracy, a fundusze przekazuje w cyklu rocznym: raport roczny przedstawiający postępy w realizacji projektu, składany po zakończeniu każdego roku, którego złożenie stanowi warunek przekazania funduszy w roku następnym*; *zob. też interim report, progress report*; **audit report** – sprawozdanie/raport z audytu/kontroli, raport pokontrolny, sprawozdanie pokontrolne;
end-of-year report – raport/sprawozdanie na zakończenie roku; **evaluation report** – raport/sprawozdanie z ewaluacji/oceny;
final report – raport końcowy, sprawozdanie końcowe; *w ➤ programach UE*: *raport składany po zakończeniu projektu*; **financial report** – raport finansowy, sprawozdanie finansowe;
impact report – raport/sprawozdanie nt. wpływu/oddziaływania (*np. projektu, programu*); **implementation report** – sprawozdanie/raport z realizacji (*np. projektu*); **institutional report** – raport instytucjonalny; *w ➤ programach UE*: *raport składany przez jedną instytucję uczestniczącą w projekcie, omawiający działania zrealizowane wyłącznie przez tę instytucję* (*w odróżnieniu od raportu składanego przez instytucję koordynującą współpracę kilku partnerów, który przedstawia działania zrealizowane przez wszystkich partnerów projektu*); **interim financial report** – okresowy raport finansowy, okresowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu zob. też interim financial statement*; **interim report** – raport okresowy, sprawozdanie okresowe; *sprawozdanie składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*; *zob. też progress report, annual report*;
mid-year report – raport półroczny, sprawozdanie półroczne;
narrative report – raport opisowy, sprawozdanie opisowe;
performance report – raport/sprawozdanie z wykonania prac/zadań; **progress report** – raport/sprawozdanie z postępów (*np. w realizacji projektu*); *zob. też annual report, interim report*;
reported expenses – wykazane (*w sprawozdaniu/raporcie*) wydatki;
self-assessment report/self-evaluation report – raport/sprawozdanie z samooceny;
technical implementation report – merytoryczny raport/merytoryczne sprawozdanie z realizacji (*np. projektu*); *por. financial report*; *w ➤ programach UE*: *raport dotyczący merytorycznych aspektów projektu, np. sposobu przygotowania, metod prowadze-*

nia i programu szkolenia, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie i efektów szkolenia – w odróżnieniu od raportu finansowego; **technical report** – raport merytoryczny, sprawozdanie merytoryczne;

to accept a report – przyjąć/mować, za/akceptować raport; **to approve a report** – zatwierdzić/ać raport; **to draw up a report** – sporządzić/ać raport; **to prepare a report** – przygotować/ywać raport; **to receive a report** – otrzymać/ywać raport; **to send a report** – wysłać/yłać raport; **to submit a report** – złożyć/składać, raport; **to write a report** – na/pisać raport

reporting – składanie raportów/sprawozdań

reporting deadline – termin składania raportów/sprawozdań

represent – reprezentować

to represent one's institution – reprezentować swoją instytucję

representation – reprezentacja

balanced representation of teachers and students – zrównoważona reprezentacja nauczycieli i studentów; **student representation** – reprezentacja studentów

representative – przedstawiciel; reprezentatywny

authorised representative – upoważniony przedstawiciel, osoba upoważniona do reprezentowania danej instytucji; *w ➤ programach UE*: *osoba upoważniona do podejmowania zobowiązań, podpisania wniosku o fundusze i umowy w imieniu danej instytucji*; **legal representative** – przedstawiciel prawny; osoba upoważniona do wykonywania określonych czynności na podstawie przepisów prawnych

request – prośba, życzenie, żądanie, wniosek; po/prosić, za/żądać;

budget request – wniosek o przyznanie funduszy, wnioskowany budżet; **equipment request** – wniosek o sfinansowanie zakupu sprzętu, wnioskowane fundusze na zakup sprzętu; **financial request** – wniosek o fundusze, wnioskowana wysokość funduszy; **grant request** – wniosek o grant/dotację/stypendium, wnioskowana wysokość grantu/dotacji/stypendium; **request for funding** – wniosek o fundusze; **request for indemnity** – wniosek o odszkodowanie; **request for payment/payment request** – żądanie/wezwanie do zapłaty; **request for reimbursement/reimbursement request** – wniosek o refundację/zwrot kosztów; **request for support** – wniosek/prośba o wsparcie; *w ➤ programach UE*: *wniosek o wsparcie finansowe/fundusze*; **request for transfer/transfer request** – wniosek o przelew (*funduszy*), wniosek o przeniesienie (*np. do innej szkoły*); **travel reimbursement request** – podanie/wniosek o refundację/zwrot kosztów podróży; **written request** – pisemny wniosek, pisemna prośba;

to consider a request – rozważyć/ać wniosek; **to grant a request** – przychylić się do wniosku; **to reject a request** – odrzucić/ać wniosek; **to submit a request** – złożyć/składać wniosek

require – za/żądać, nakazać/ywać, wymagać

required reading – lektura obowiązkowa; *zob. też essential/mandatory reading*; *por. recommended reading, further reading*; **required reading list** – lista lektur obowiązkowych; *zob. też essential/mandatory reading list*; *por. recommended reading list, further reading list*

requirement – wymóg, warunek, wymaganie

admission requirements – warunki przyjęć/przyjęcia (*np. do szkoły, na kurs, studia*), warunki dopuszczenia (*np. do kolejnego etapu kształcenia*); *zob. też entry requirements, admission conditions, conditions of admission*; **degree programme requirements/programme requirements** – standardy kształcenia; *zbiór reguł kształcenia na studiach wyższych w rozumieniu przepisów dotyczących szkolnictwa wyższego, które obowiązują w 2010 r.*; *zob. też national standards*; **entry requirements** – warunki przyjęć/przyjęcia (*np. do szkoły, na studia, kurs*), warunki przystąpienia/przystępowania (*np. do konkursu*); *zob. też admission requirements*; **financial requirements/funding requirements** – warunki finansowania, wymogi finansowe; **linguistic requirements** – wymagania językowe/

dotyczące znajomości języków; **minimum curriculum requirements** – minimum programowe; *minimalne wymogi dotyczące programu nauczania*; **minimum requirements** – wymogi minimalne; **minimum staff requirements** – minimum kadrowe (*minimalne wymogi kadrowe*); *por. minimum staff resources*;

to comply with requirements – spełnić/ać wymogi, za/stosować się do wymogów; **to define/to identify/to lay down requirements** – określić/ać, ustalić/ać wymogi; **to list/to specify requirements** – wymienić/ać, wyszczególnić/ać wymogi; **to meet/to satisfy requirements** – spełnić/ać wymogi

research – badanie, badania; nauka (*działalność badawcza/naukowo-badawcza*); badawczy; z/badać

applied research – badania stosowane; **basic research** – badania podstawowe; **educational research** – badania edukacyjne/pedagogiczne; **research activities** – działalność badawcza/naukowa/naukowo-badawcza; **research career** – kariera naukowa; *zob. też academic career*; **research centre** – ośrodek badawczy; **research equipment** – sprzęt badawczy; **research facilities** – zaplecze badawcze, baza badawcza; **research fellowship** – stypendium na badania (*np. w uczelni zagranicznej*); **research findings** – wyniki badań; **research institute** – instytut badawczy; **research institution** – placówka badawcza/naukowa/naukowo-badawcza; **research-interest group** – koło naukowe; **research performance** – osiągnięcia badawcze, wyniki działalności/pracy badawczej; **research project** – projekt badawczy; **research and teaching staff** – kadra naukowo-dydaktyczna, pracownicy naukowo-dydaktyczni (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*); **research staff** – kadra naukowa, pracownicy naukowi (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*); **research work** – praca badawcza;

to carry out/to conduct research – prze/przeprowadzić badania; **to undertake research** – podjąć/podejmować badania

researcher – badacz, naukowiec

residence – miejsce zamieszkania/stałego pobytu; mieszkanie; pobyt

residence permit – pozwolenie/zezwolenie na pobyt

resident – mieszkaniec

legal resident – legalny mieszkaniec, osoba legalnie mieszkająca (*na terenie danego kraju*); **permanent resident** – stały mieszkaniec; **resident of an EU Member State** – mieszkaniec państwa członkowskiego UE

re-sit – poprawkowy (*o egzaminie*); przystępować (*do czegoś*) ponownie; *zob. też re-take*

resit examination – egzamin poprawkowy; *zob. też retake examination*;

to re-sit an examination – przystąpić/ępować do egzaminu poprawkowego, zdawać egzamin poprawkowy

resource – surowiec; **resources** – zasoby; środki pieniężne; pomoce (*naukowe, dydaktyczne*);

educational resources/learning resources – pomoce edukacyjne; **educational resource**(**s**) **centre/learning resource**(**s**) **centre** – ośrodek pomocy edukacyjnych, biblioteka edukacyjna; **efficient use of resources** – efektywne/racjonalne wykorzystywanie zasobów/środków; **financial resources** – zasoby/środki finansowe, fundusze; **human resources** – zasoby ludzkie; **minimum staff resources** – minimum kadrowe (*minimalne zasoby kadrowe, np. wymagane do prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie*); *por. minimum staff requirements*; **Open Educational Resources** (**OER**) – otwarte zasoby edukacyjne; *bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe* (*np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych*), *które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy*

naukowców; **resource centre** – ośrodek pomocy dydaktycznych, biblioteka dydaktyczna; **staff resources** – zasoby kadrowe; *wyrażenie używane zwykle w odniesieniu do określonej liczby/grupy osób, które można zaangażować w konkretne przedsięwzięcie jako „zasoby" umożliwiające jego realizację*; **teaching resources** – pomoce dydaktyczne; *zob. też teaching aids*; **technological resources** – zasoby techniczne, baza techniczna; **waste of resources** – marnotrawstwo środków;

to allocate resources – przeznaczyć/ać zasoby, przydzielić/ać środki; **to commit financial resources** – za/angażować środki finansowe; **to deploy/to employ/to use/to make use of resources** – wykorzystać/ywać zasoby/środki; **to distribute resources** – rozdzielić/ać środki; **to have resources** – mieć, posiadać zasoby/środki; **to lack resources** – nie mieć, nie posiadać środków; **to mobilise resources** – z/mobilizować środki; **to provide resources** – zapewnić/ać środki; **to share resources** – dzielić się zasobami/środkami, wspólnie korzystać z zasobów/środków; **to waste resources** – z/marnować środki

responsibility – odpowiedzialność (*za coś – for sth*), obowiązek

division of responsibilities between project partners – podział obowiązków między partnerami projektu; **pupil/student rights and responsibilities** – prawa i obowiązki ucznia/studenta; **responsibility for any damage resulting from the implementation of the project** – odpowiedzialność za wszelkie szkody wynikające z realizacji projektu; **teaching responsibilities** – obowiązki dydaktyczne;

to delegate responsibility/responsibilities – przekazać/ywać odpowiedzialność/obowiązki; **to carry out responsibilities** – wykonywać obowiązki; **to divide responsibilities** – po/dzielić, rozdzielić/ać obowiązki; **to have individual/sole responsibility** – ponosić indywidualną/wyłączną odpowiedzialność; **to have collective/joint responsibility** – ponosić zbiorową odpowiedzialność; **to take responsibilty for arranging travel for project participants** – przyjąć/mować, wziąć/brać odpowiedzialność za organizację podróży dla uczestników projektu; **to share responsibility for the project with all partners** – po/dzielić się odpowiedzialnością za projekt, wspólnie odpowiadać za projekt ze wszystkimi partnerami; **to undertake responsibilities** – podjąć/ejmować obowiązki

restructure – z/restrukturyzować, przebudować/ywać

to restructure a curriculum – z/restrukturyzować, przebudować/ywać program nauczania; **to restructure university administrative services** – z/restrukturyzować administrację uczelni

restructuring – restrukturyzacja, przebudowa

higher education restructuring – restrukturyzacja szkolnictwa wyższego; **institutional restructuring** – restrukturyzacja instytucji/placówki/uczelni

result – rezultat, wynik

concrete results – konkretne rezultaty/wyniki; **immediate results** – natychmiastowe/bezpośrednie rezultaty/wyniki; **intangible results** – nienamacalne/niematerialne wyniki/rezultaty; **results of a project/project results** – rezultaty/wyniki projektu; **selection results** – wyniki selekcji; **sustainable results** – trwałe wyniki/rezultaty; **tangible results** – namacalne/materialne rezultaty/wyniki;

to achieve results – osiągnąć/ać rezultaty/wyniki; **to build on the results of previous projects** – oprzeć/opierać się na wynikach poprzednich projektów; **to draw on the results of previous projects** – wykorzystać/ywać rezultaty poprzednich projektów; **to notify of the results of the selection** –po/informować, powiadomić/amiać o wynikach selekcji; **to obtain results** – uzyskać/iwać rezultaty/wyniki

resume – podjąć/ejmować na nowo/ponownie, wznowić/awiać

to resume studies – ponownie podjąć/ejmować studia; **to resume activities in the project** – wznowić/awiać działania w projekcie

resumption – wznowienie
resumption of activities – wznowienie działań; **resumption of studies** – ponowne podjęcie studiów
re-take – poprawkowy (*o egzaminie*); przystępować (*do czegoś*) ponownie; *zob. też re-sit*
retake examination – egzamin poprawkowy; *zob. też resit examination*;
to re-take an examination – przystąpić/ępować do egzaminu poprawkowego, zdawać egzamin poprawkowy; *zob. też re--sit an examination*
retrain – przekwalifikować/ywać; **retraining** – przekwalifikowanie, doskonalenie zawodowe
retraining course/retraining programme – kurs/program przekwalifikowania zawodowego (*np. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*), kurs/program doskonalenia zawodowego, kurs/program dokształcający; *zob. też in-service training course/programme*; **staff retraining** – przekwalifikowanie pracowników/kadry, doskonalenie zawodowe pracowników/kadry
return – powrót; zysk, rentowność; powrócić/acać
date of return/return date – data/termin powrotu; **rate of return on investment in education** – stopa rentowności/rentowność inwestycji w/nakładów na edukację; **return journey** – podróż powrotna; **returns on investment in education** – zyski z inwestycji w/nakładów na edukację
review – przegląd, analiza, rewizja, ocena; ocenić/ać; z/rewidować; dokonać/ywać przeglądu; recenzować
curriculum review – przegląd/ocena programu nauczania; **external review** – ocena zewnętrzna; *ocena dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub inne jednostki/instytucje*; **peer review** – ocena koleżeńska/środowiskowa; *ocena przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*; **performance review** – ocena pracownika/pracy/wyników pracy; *zob. też performance appraisal*;
to review a course/a curriculum – dokonać/ywać przeglądu/oceny programu kursu/nauczania; **to review a policy** – ocenić/ać, z/rewidować politykę; **to review procedures** – z/rewidować, ocenić/ać procedury; **to review progress in the project** – ocenić/ać postępy w projekcie
revise – s/korygować, poprawić/ać; z/rewidować; powtórzyć/arzać (*materiał do klasówki/egzaminu*)
revised budget – budżet (*np. projektu*) zrewidowany/skorygowany (*np. po zmniejszeniu globalnej kwoty przyznanej na realizację projektu*);
to revise a budget/work plan – z/rewidować, s/korygować budżet/plan pracy; **to revise for one' exam** – powtórzyć/powtarzać (materiał) do egzaminu; **to revise History** – powtarzać historię/materiał z historii
revision – korekta; zmiana; rewizja; powtórka (*np.przerobionego materiału*)
downward/upward revision of the budget – korekta budżetu w dół/w górę; **revision of the budget/budget revision** – korekta/rewizja budżetu; **revision of the project work plan** – korekta/rewizja planu pracy w projekcie
right – prawo
human rights – prawa człowieka; **children's rights** – prawa dziecka; **pupil/student rights and responsibilities** – prawa i obowiązki ucznia/studenta;
to defend/to protect children's rights – bronić, chronić praw dziecka; **to exercise rights** – korzystać z praw; **to get/to gain rights** – uzyskać/iwać prawa; **to give/to grant rights** – dać/wać, przyznać/wać prawa; **to have equal rights** – mieć równe prawa; **to infringe rights** – naruszyć/ać prawa; **to reserve the right to reduce the grant** – zastrzec/gać sobie prawo do obniżenia grantu/dotacji/ stypendium; **to renounce rights** – zrzec/kać się praw
risk – ryzyko; **risks** – zagrożenia; *w* **›** *programach UE*: *przewidywane na etapie pla-*

nowania projektu zagrożenia, które mogą utrudnić lub uniemożliwić osiągnięcie celów projektu, np. zmiana władz uczelni/kierownictwa szkoły, która może spowolnić lub zahamować planowaną reformę systemu zarządzania

room – pokój, pomieszczenie, sala
common room – świetlica, klub; **conference room** – sala konferencyjna; **lecture room** – sala wykładowa; *zob. też lecture hall*; **room and board** – pokój z wyżywieniem; **to provide lecture rooms** – zapewnić/ać sale wykładowe; **to rent lecture rooms** – wynająć/mować sale wykładowe

rule – zasada, reguła, przepis
rules of procedure – regulamin działania (np. instytucji czy komitetu); **to abide by the rules set out in the contract** – przestrzegać, za/stosować się do zasad określonych w umowie/kontrakcie; **to apply rules** – za/stosować zasady/przepisy; **to break rules** – naruszyć/ać, z/łamać zasady/przepisy; **to comply with rules** – przestrzegać, za/stosować się do zasad/przepisów; **to draw up rules** – opracować/ywać zasady/przepisy; **to establish rules** – ustanowić/awiać zasady/przepisy; **to obey/to respect rules** – podporządkować/ywać się zasadom/przepisom, respektować zasady/przepisy, przestrzegać zasad/przepisów; **to simplify rules** – uprościć/aszczać zasady

running – bieżący
running costs – koszty bieżące; **running project** – projekt w toku/w trakcie realizacji; *zob. też on-going project*; *por. completed project*

S

sabbatical leave – urlop naukowy

salary – pensja, pobory, wynagrodzenie
annual salary – wynagrodzenie roczne, pensja roczna; **gross salary** – wynagrodzenie/pensja brutto; **monthly salary** – wynagrodzenie miesięczne, pensja miesięczna; **net salary** – wynagrodzenie/pensja netto; **salary rates** – stawki wynagrodzeń; **salary slip** – pasek wypłaty;
to decrease/to reduce salaries – obniżyć/ać pensje/wynagrodzenia; **to increase salaries** – podwyższyć/ać pensje/wynagrodzenia; **to pay a salary** – wypłacić/ać pensję/wynagrodzenie

sanction – sankcja
administrative sanctions – sankcje administracyjne; **financial sanctions** – sankcje finansowe;
to apply sanctions – za/stosować sankcje; **to impose sanctions** – nałożyć/kładać sankcje

scale – skala; podziałka; rozmiary, wielkość
economy of scale/economies of scale – efekt skali, korzyści skali; *obniżenie kosztów jednostkowych poprzez zwiększenie produkcji*; *w ➤ programach UE*: *obniżenie kosztów działań poprzez ich realizację na dużą skalę, np. publikacja materiałów dydaktycznych opracowanych w ramach projektu w dużym nakładzie, co zapewni ekonomiczne wykorzystanie funduszy projektu*; **grade scale/grading scale** – skala ocen (*w szkole/uczelni*)

schedule – harmongram, rozkład
project implementation schedule – harmonogram realizacji projektu; **school holiday schedule** – harmonogram/kalendarz szkolnych wakacji i ferii;
to be on schedule – przebiegać zgodnie z hamonogramem; **to finish on schedule** – zakończyć (się) zgodnie z hamonogramem

scheme – plan, program, system; *zob. też programme*
exchange scheme – program wymiany; **global scheme** – program ogólnoświatowy/o zasięgu ogólnoświatowym; **grading scheme** – system ocen; **grant scheme** – program stypendialny; *zob. też scholarship scheme, grant programme, scholarship programme*; **mobility scheme** – program mobilności/wyjazdów; **pilot scheme** – program pilotażowy; **recognition scheme** – system uznawania (*np. dyplomów*); **scholarship scheme** – program stypendialny; *zob. też grant scheme, scholarship programme, grant programme*; **training scheme** – program szkoleń; **validation scheme** – system poświadczania (*np. efektów kształcenia*)
scholar – uczony, badacz
visiting scholar – badacz/uczony/naukowiec wizytujący; *naukowiec nie zatrudniony na stałe w danej instytucji/uczelni, przebywający/pracujący w danej instytucji tylko przez pewien czas*
scholarship – stypendium
scholarship for outstanding learning achievements/sporting achievements – stypendium za wybitne osiągnięcia w nauce/sporcie; **scholarship programme/scholarship scheme** – program stypendialny;
to apply for a scholarship – ubiegać się, wystąpić/ępować o stypendium; **to award/to give a scholarship** – przyznać/wać stypendium; **to cancel a scholarship** – anulować, cofnąć/ać stypendium; **to get/to obtain/to receive a scholarship** – otrzymać/ywać stypendium; **to offer scholarships** – za/oferować stypendia; **to renew a scholarship** – przedłużyć/ać stypendium; **to renounce a scholarship** – z/rezygnować ze stypendium; **to win a scholarship** – dostać/wać, otrzymać/ywać stypendium (*w wyniku konkursu*)
school – szkoła; szkolny
admission to school – przyjęcie do szkoły; *zob. też school admissions, school enrolment*; **basic vocational school** – zasadnicza szkoła zawodowa; **boarding school** – szkoła z internatem;
comprehensive school – *w Wielkiej Brytanii*: szkoła średnia, do której przyjmuje się dzieci niezależnie od uzdolnień i dotychczasowych wyników;
early school leaver – osoba przerywająca naukę w szkole/porzucająca szkołę przed jej ukończeniem; *w dokumentach UE ten termin odnosi się często do osób w wieku 18-24 lata, które przerwały naukę, nie uzyskując średniego wykształcenia, i nie podejmują jej ponownie*; **enrolment in schools** – zapisy/przyjęcia do szkół; *zob. też school enrolment*; **final lower secondary school examination** – egzamin końcowy w szkole średniej I stopnia, egzamin gimnazjalny (*w Polsce*); *zob. też lower secondary school*; **final secondary school examination/final upper secondary school examination** – egzamin końcowy w szkole średniej/szkole średniej II stopnia (*w znaczeniu ogólnym*), egzamin maturalny (*w Polsce*); *zob. też maturity examination, upper secondary school*;
general school – szkoła ogólnokształcąca; **general secondary school** – szkoła średnia ogólnokształcąca; *zob. też grammar school*; **graduate school** – jednostka kolegium lub uczelni kształcąca na poziomie powyżej studiów pierwszego stopnia (*prowadząca np. studia drugiego stopnia/magisterskie*); **grammar school** – szkoła średnia ogólnokształcąca, liceum; *zob. też general secondary school, lyceum*; **grant-aided school/grant-maintained school** – szkoła dotowana (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*); *por. non-grant-aided/non-grant-maintained school*;
high school – szkoła średnia;
integrated school – szkoła integracyjna;
lower secondary school – szkoła średnia I stopnia (*obejmująca lata, które w polskim systemie edukacji odpowiadają okresowi kształcenia w gimnazjum*); *por. upper secondary school*;
mainstream school – szkoła ogólnodostępna; *por. special school*;
non-grant aided school/non-grant-maintained school – szkoła niedoto-

wana (*utrzymywana w całości z funduszy własnych*); *por. grant-aided/grant-maintained school*; **non-public school** – szkoła niepubliczna; *zob. też non-state school*; *por. public school, state school*; **non-state school** – szkoła niepaństwowa; *zob. też non-public school*; *por. state school, public school*; **nursery school** – przedszkole;
post-secondary school – szkoła policealna, szkoła pomaturalna; **preparatory school** – *w Wielkiej Brytanii*: prywatna szkoła podstawowa dla dzieci w wieku 7-13 lat; *w Stanach Zjednoczonych*: prywatne liceum przygotowujące do nauki w kolegium; **primary school** – szkoła podstawowa; **private grant-aided school**/**private grant-maintained school** – dotowana (*przez władze centralne lub lokalne*) szkoła prywatna; **private non-grant-aided school**/**private non-grant-maintained school** – niedotowana (*przez władze centralne lub lokalne*) szkoła prywatna; **private school** – szkoła prywatna; *zob. też non-public school, non-state school*; *por. public school, state school*; **public school** – szkoła publiczna; *zob. też state school*; *por. non-public school, non-state school*;
school admissions – przyjęcia do szkół; *zob. też school enrolment*; **school age** – wiek szkolny; **school age population** – populacja w wieku szkolnym; **school attendance** – frekwencja w szkole;
school board – zarząd szkoły; **school book** – podręcznik szkolny;
school calendar – kalendarz szkolny, kalendarz roku szkolnego; **school canteen** – stołówka szkolna; **school certificate** – świadectwo szkolne; **school community** – społeczność szkolna, środowisko szkolne; **school council** – rada szkolna; **school counsellor** – pedagog szkolny;
school director – dyrektor szkoły; *zob. też head teacher, headmaster, school head/manager/principal*; **school dropout** – odpad szkolny, odsiew szkolny;
school education – oświata (*szkolnictwo podstawowe i średnie*), edukacja szkolna; **school education staff** – kadra oświatowa; **school education subsidy** – subwencja oświatowa; **school education system** – system oświaty (*szkolnictwo podstawowe i średnie*); **school enrolment** – zapisy/przyjęcia do szkół; *zob. też school admissions*; **school enrolments** – liczba przyjętych/zapisanych do szkół; **school examinations** – egzaminy szkolne;
school failure – niepowodzenia szkolne, niepowodzenia w szkole/nauce; *por. school success*; **school for children with special educational needs** – szkoła dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; **school head** – dyrektor szkoły; *zob. też school director/manager/principal, head teacher, headmaster*;
school holidays – wakacje szkolne;
school inspector – wizytator szkolny/oświatowy;
school leaver – absolwent szkoły; **school leaving age** – wiek ukończenia szkoły średniej; **school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły;
school management – zarządzanie szkołą, kierownictwo szkoły; **school manager** – dyrektor szkoły; *zob. też headmaster, head teacher, school director/head/principal*;
school of arts – szkoła artystyczna, szkoła sztuk pięknych; **school of music** – szkoła muzyczna; **school of theatre and film studies** – szkoła teatralna i filmowa;
school partnership – partnerstwo szkół, współpraca partnerska szkół, partnerskie przedsięwzięcie szkół, partnerski projekt szkół, międzyszkolna umowa o współpracy partnerskiej; *w* ➤ *programach UE*: *projekt realizowany wspólnie przez kilka szkół*;
school population – populacja uczniów;
school principal – dyrektor szkoły; *zob. też head teacher, headmaster, school director/head/manager*; **school project** – projekt szkolny; **school psychologist** – psycholog szkolny;
school readiness – dojrzałość szkolna, gotowość szkolna; *gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego*;
school staff – kadra szkolna; **school success** – sukcesy szkolne/w nauce; *por. school failure*; **school superintendent** – kurator oświaty; **school system** – system szkolny;

school teacher – nauczyciel szkolny; **school textbook** – podręcznik szkolny; **school twinning** – łączenie szkół bliźniaczych, współpraca szkół bliźniaczych;
school year – rok szkolny;
secondary school – szkoła średnia; **secondary school leaving certificate**/**upper secondary school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły średniej/świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia (*w znaczeniu ogólnym*), świadectwo maturalne (*w Polsce*); *zob. też upper secondary school*;
second-chance school – szkoła drugiej szansy (*dla osób, które przerwały naukę*);
special school – szkoła specjalna; *por. mainstream school*;
state school – szkoła państwowa; *zob. też public school*; *por. non-state school, non-public school*;
summer school – szkoła letnia, kurs wakacyjny;
technical secondary school/**technical school** – szkoła średnia techniczna, technikum;
upper secondary school – szkoła średnia II stopnia (*odpowiadająca w polskim systemie edukacji szkole ponadgimnazjalnej, w której kształcenie kończy lub nie kończy się egzaminem maturalnym*); *por. lower secondary school*;
vocational school – szkoła zawodowa; **vocational secondary school** – szkoła średnia zawodowa;
to attend/**to go to school** – uczęszczać, chodzić do szkoły; **to establish a school** – założyć/kładać szkołę; **to manage a school** – zarządzać, kierować szkołą

School Partnerships – Partnerskie Projekty Szkół. *Zob. notkę opisową o programie* ➤ *Comenius w części polsko-angielskiej*

science – nauka (*osiągnięcia naukowe, ogół wiedzy*), nauki ścisłe
Polish Academy of Sciences – Polska Akademia Nauk

scientific – naukowy (*wykorzystujący metody naukowe/oparty na metodach naukowych; odnoszący się do nauk ścisłych*); *zob. też research*
scientific literacy – *w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów" (PISA)*: umiejętność myślenia naukowego

scientist – naukowiec

scope – zakres, zasięg
geographical scope of a project – zakres geograficzny projektu; **project scope** – zakres projektu; **scope of the agreement** – zakres umowy

search – poszukiwanie, szukanie; poszukiwać, szukać
partner search – poszukiwanie partnerów; **partner search tools** – narzędzia służące poszukiwaniu partnerów (*np. baza danych*); **to search for project partners** – poszukiwać partnerów do projektu

second – drugi
second-chance school – szkoła drugiej szansy (*dla osób, które przerwały naukę przed jej ukończeniem*); **second-cycle degree** – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu magistra*); *zob. też postgraduate degree, Master's degree*; *por. first-cycle degree, third-cycle degree*; **second-cycle programme** – studia drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce określane również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/magisterskich*); *zob. też postgraduate programme, Master's degree programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. first-cycle programme, third-cycle programme, long-cycle programme, undergraduate programme*; **second-cycle student** – student studiów drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce określanych również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/inżynierskich*); *zob. też postgraduate student*; *por. first-cycle student, third-cycle student*

secondary – ponadpodstawowy, dotyczący szkolnictwa średniego
final secondary school examination/**upper secondary school examination** – egzamin końcowy w szkole średniej (*w znaczeniu ogólnym*), egzamin maturalny (*w Polsce*); *zob. też maturity examination,*

szkoła średnia II stopnia; **general secondary school** – szkoła średnia ogólnokształcąca; **lower secondary education** – szkolnictwo średnie I stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej I stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia w gimnazjum*); **lower secondary school** – szkoła średnia I stopnia (*obejmująca lata, które w polskim systemie edukacji odpowiadają okresowi kształcenia w gimnazjum*); **rate of participation in general secondary education/vocational secondary education** – odsetek uczących się w szkołach średnich ogólnokształcących/średnich zawodowych; **secondary school teacher/secondary teacher** – nauczyciel szkoły średniej; **secondary education** – szkolnictwo średnie, kształcenie w szkole średniej; **secondary school** – szkoła średnia; **secondary school leaving certificate/upper secondary school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły średniej/świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia (*w znaczeniu ogólnym*), świadectwo maturalne (*w Polsce*); *zob. też upper secondary school*; **secondary technical school** – technikum; *secondary vocational school* – szkoła średnia zawodowa; **upper secondary education** – szkolnictwo średnie II stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia ponadgimnazjalnego, kończącego lub niekończącego się egzaminem maturalnym*); **upper secondary school** – szkoła średnia II stopnia (*odpowiadająca w polskim systemie edukacji szkole ponadgimnazjalnej, w której kształcenie kończy lub nie kończy się egzaminem maturalnym*)

sector – sektor, dział (*w edukacji*: *dla wyodrębnienia danego działu z całego systemu lub pod-systemu edukacji*)
higher education sector – dział/sektor szkolnictwa wyższego; **non-university sector** – sektor uczelni nieakademickich/zawodowych; *por. university sector*; **school education sector** – dział/sektor oświaty; **university sector** – sektor uczelni akademickich; *por. non-university sector*

security – bezpieczeństwo, poczucie bezpieczeństwa; zabezpieczenie
social security – ubezpieczenie/a społeczne

SEE > South East Europe
seed funds/seed-funding subsidy – dotacja "na zasiew", dotacja/fundusze na rozruch (przedsięwzięcia); *zob. też pump-priming funds, start-up subsidy*

seek – poszukiwać, zabiegać
to seek complementary funding – poszukiwać uzupełniających funduszy, starać się o uzupełniające fundusze (*np. w przypadku, gdy fundusze przyznawane w ramach programów pokrywają jedynie 75% kosztów projektu*)

SEFI (fr. **S**ociété **E**uropéenne pour la **F**ormation des **I**ngeniéurs; ang. **European Society for Engineering Education, ESEE**) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Inżynierów. *Zob. notkę opisową pod hasłem „SEFI" w części polsko-angielskiej*

select – wybrać/ierać, selekcjonować
to select the best projects – wybrać/ierać najlepsze projekty

selection – selekcja, wybór
selection board – komisja selekcyjna; **selection criteria** – kryteria selekcji; **selection of applicants** – selekcja kandydatów/wnioskodawców; **selection procedure** – procedura selekcji; **selection process** – proces/procedura selekcji; **selection results** – wyniki selekcji
to carry out selection – przeprowadzić/ać selekcję

self-assessment – samoocena; *zob. też self-evaluation*
self-assessment report – raport/sprawozdanie z samooceny; *zob. też self-evaluation report*

self-certification – auto-certyfikacja

self-directed learning – samodzielna nauka

self-education/self-instruction/self-study/self-tuition – samokształcenie
self-education/self-instruction material/package – materiał/pakiet samokształceniowy/do samokształcenia

self-employed – pracujący na własny rachunek

self-evaluation – samoocena; *zob. też self-assessment*

self-evaluation report – raport/sprawozdanie z samooceny; *zob. też self-assessment report*

self-government – samorząd

pupil self-government – samorząd uczniowski; **student self-government** – samorząd studencki

semester – semestr (*jedna z dwóch części roku akademickiego*); *por. trimester, quarter*

autumn/spring/summer/winter semester – semestr jesienny/wiosenny/letni/zimowy

seminar – seminarium

contact seminar – seminarium kontaktowe (*służące nawiązaniu kontaktów*); **preparatory seminar** – seminarium przygotowawcze; **seminar classes** – zajęcia seminaryjne, seminaria; **training seminar** – seminarium szkoleniowe

semi-public bodies – instytucje/organizacje półpubliczne(*na ogół instytucje/organizacje częściowo finansowane i/lub nadzorowane przez państwo*)

senate – senat

senate of a higher education institution – senat uczelni; **university senate** – senat uczelni/uniwersytetu

send – wysłać/wysyłać

sending country – kraj wysyłający (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też country of origin, home country*; *por. receiving country, host country*; **sending institution** – instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*); *zob. też home institution*; *por. receiving institution, host institution*

to send an application – wysłać/wyłać wniosek/zgłoszenie

Senior Volunteering Projects – Projekty Wolontariatu Seniorów. *Zob. notkę opisową o programie* ➤ *Grundtvig w części polsko-angielskiej*

sense of initiative and entrepreneurship – inicjatywa i przedsiębiorczość; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

sense of ownership – poczucie własności; *w materiałach dotyczących projektów współpracy*: *poczucie uczestnictwa/współautorstwa/współtworzenia, jakie mają na przykład uczestnicy projektu dzięki temu, że bezpośrednio i aktywnie uczestniczą w jego realizacji, decydują o jego kształcie i przyczyniają się w ten sposób do osiągnięcia jego celów*

sequence – sekwencja, kolejność

logical sequence of project activities – logiczna kolejność działań w projekcie; **sequence of courses/course sequence** – sekwencja/kolejność przedmiotów

service – służba, usługa, obsługa, serwis, jednostka (*biuro, dział*) wykonująca określone usługi/zadania

counselling service – poradnia pedagogiczno-psychologiczna; **careers service** – biuro/dział karier; *jednostka, na ogół w uczelniach, zajmująca się zbieraniem ofert pracy, pośrednictwem między pracodawcami i potencjalnymi pracownikami oraz doradztwem w tym zakresie*; **educational services** – usługi edukacyjne; **external services** – usługi obce (*wykonywane przez instytucje z zewnątrz, np. tłumaczenia materiałów dla szkoły wykonywane przez agencję tłumaczeń*); **finance services/financial services** – dział finansowy, kwestura (*w uczelni*); **financial services** – usługi finansowe; **guidance and counselling service** – poradnia pedagogiczno-psychologiczna i zawodowa; **guidance service** – poradnia zawodowa; **information services** – usługi informacyjne, biuro/dział informacji, informacja (*dział/jednostka/biuro zajmujące się informacją*); **in-service traning** – doskonalenie zawodowe (*szkolenia dla osób pracujących*); **Internet service provider/Internet provider** – dostawca usług internetowych; **Internet services** – usługi internetowe; **job placement service** – biuro/agencja pośrednictwa pracy; **length of service** – staż pracy/długość stażu pracy;

quality services – usługi wysokiej jakości/na wysokim poziomie; **service provider** – usługodawca; **student services** – opieka i świadczenia dla studentów; *termin określający zbiorczo wszelkie „usługi" dla studentów, np. przyjęcia na studia, pomoc materialna, zakwaterowanie, opieka medyczna, opieka psychologiczna, doradztwo zawodowe i pomoc w znalezieniu pracy, rejestracja postępów studentów w nauce i na kolejne semestry/lata studiów*; biuro obsługi studentów (*w uczelni*); **support services** – usługi pomocnicze; obsługa techniczna, obsługa techniczna i administracyjna; jednostki pomocnicze; **teachers in service** – nauczyciele pracujący w zawodzie/czynni zawodowo; *zob. też practising teachers*; **university services** – administracja uczelni;

to extend services – rozszerzyć/ać zakres usług; **to improve services** – ulepszyć/ać, podnieść/osić poziom/jakość usług; **to offer/to provide services** – za/oferować, świadczyć usługi; **to make use of/to use services** – s/korzystać z usług

session – posiedzenie, sesja

training session – sesja szkoleniowa, szkolenie

setting – scenaria, oprawa

educational setting – środowisko (*otoczenie, kontekst*) edukacyjne/do nauki/kształcenia

settle – rozstrzygnąć/ać

to settle a dispute between project partners – rozstrzygnąć/ać spór między partnerami projektu

share – udział, część; po/dzielić się; wspólnie płacić

cost-sharing – partycypowanie w kosztach; **education share of public spending/share of education in public spending** – udział edukacji w wydatkach publicznych; **on a cost-sharing basis** – na zasadzie partycypowania w kosztach; **share of funds** – należna/przypadająca (*danej osobie, instytucji*) część funduszy; **share of primary education/secondary education/higher education** – procentowy udział kształcących się w szkołach podstawowych/szkołach średnich/uczelniach w całej populacji kształcących się; **shared objectives** – wspólne kryteria/cele;

to share good practice/experience/information – po/dzielić się dobrymi praktykami/doświadczeniami/informacjami, wymienić/ać dobre praktyki/doświadczenia/informacje

sheet – kartka, arkusz

balance sheet – zestawienie bilansowe, bilans; **assessment sheet/evaluation sheet** – arkusz oceny; *arkusz z kryteriami/pytaniami, według których dokonuje się oceny*; **fact-sheet** – arkusz informacyjny, fiszka informacyjna (*fiszka z podstawowymi informacjami, np. o projekcie współpracy*); **financial identification sheet** – arkusz danych finansowych (*np. projektu*); **project balance sheet/balance sheet of the project** – zestawienie bilansowe projektu, bilans projektu; **project information sheet** – arkusz informacji o projekcie; **summary sheet** – strona (*np. w formularzu wniosku o fundusze*) przeznaczona na streszczenie projektu

short – krótki

short list – krótka lista, lista finalistów; *w konkursach i przetargach*: *lista zawierająca ograniczoną liczbę osób/instytucji/projektów, które zostały wybrane spośród wszystkich zgłoszeń/propozycji w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*; *por. long list;* **short-cycle course/short-cycle programme, short--cycle education course/short-cycle education programme** – krótki kurs/cykl kształcenia, studia krótkie (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*)

shortage – niedobór, brak; *por. surplus*

shortage of teachers – niedobór nauczycieli; **skill(s) shortage** – niedobór wykwalifikowanej kadry

shortlist – umieścić/szczać na krótkiej liście/liście finalistów (*liście zawierającej ograniczoną liczbę osób/instytucji/projektów, które zostały wybrane spośród wszystkich zgłoszeń/propozycji w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do następnego etapu selekcji*)

shortlisted applications – wnioski/zgłoszenia z krótkiej listy; *w konkursach i przetar-*

gach: *wnioski/zgłoszenia wybrane spośród wszystkich wniosków/zgłoszeń w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*

short-term – krótkotrwały, krótkoterminowy, krótkofalowy; *por. long-term, medium-term*
short-term impact of a project – krótkotrwały/krótkoterminowy wpływ projektu, krótkotrwałe/krótkoterminowe oddziaływanie projektu; **short-term needs** – potrzeby krótkoterminowe; **short-term planning** – planowanie krótkofalowe/krótkoterminowe; **short-term strategy** – strategia krótkofalowa/krótkoterminowa

showcase – impreza umożliwiająca komuś przedstawienie swoich zdolności/osiągnięć; modelowy; lansować
showcase event – impreza służąca przedstawieniu osiągnięć; **showcase project** – projekt modelowy; *zob. też flagship project*; **showcase week** – tydzień promocji modelowych rozwiązań/projektów

sick note – zwolnienie lekarskie; *zob. też fit note*
to get a sick note – otrzymać/ywać zwolnienie lekarskie; **to provide a sick note** – przedstawić/ać, przedłożyć/kładać zwolnienie lekarskie

sign – znak; podpisać/ywać
sign language – język migowy; **signed copy** – podpisana kopia;
to sign a contract – podpisać/ywać kontrakt/umowę

signatory – sygnatariusz
signatories of the Bologna Declaration – sygnatariusze Deklaracji Bolońskiej; **signatory country** – kraj-sygnatariusz

silent partner – milczący partner; *w niektórych ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja z kraju nienależącego do UE lub EOG i niestowarzyszonego z UE, która uczestniczy w projekcie, ale nie jest uprawniona do otrzymywania funduszy UE, a w związku z tym pokrywa koszty swego udziału z funduszy własnych i jej wkładu nie uwzględnia się w całkowitym koszcie projektu*

simulation – symulacja
simulation game – gra symulacyjna; **simulation tools** – narzędzia symulacyjne

single – jeden, pojedyczny
single-person authority – jednoosobowy organ władz, organ jednoosobowy (*np. rektor uczelni*)

sit – usiąść/siadać; przystąpić/ępować do egzaminu, zdawać egzamin
to sit an examination – przystąpić/przystępować do egzaminu; *zob. też take an examination*

site – miejsce, miejscowość; plac budowy; teren
site visit – wizytacja, wizyta/inspekcja na miejscu; *w ➤ programach UE*: *wizyta/inspekcja w miejscu prowadzenia projektu/instytucji prowadzącej projekt, której celem jest ocena postępu w realizacji działań*; *zob. też in-situ visit, on-site visit*

skill – umiejętność, wprawa, biegłość, zręczność; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *umiejętność to zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów*; *umiejętności określa się jako poznawcze/kognitywne* (*obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne*) *lub praktyczne* (*obejmujące sprawność manualną oraz korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów*)
administrative skills – umiejętności administracyjne; **analytical skills** – umiejętności analityczne;
basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne; **basic skills** – umiejętności podstawowe (*tradycyjnie obejmujące umiejętności czytania, pisania i liczenia*); *zob. też new basic skills*; podstawowe umiejętności (*na poziomie podstawowym, np. basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne*);
cognitive skills – umiejętności poznawcze/kognitywne; **communication skills** – umiejętności komunikacji; **comprehension skills** – umiejętności rozumienia (języka); **computer skills** – umiejętności komputerowe (*korzystania z komputera*); *zob. też ICT skills*; **conflict management skills** – umiejętności zarządzania konfliktem;
decision-making skills – umiejętności podejmowania decyzji;

entrepreneurial skills – przedsiębiorczość (*jako cecha, postawa*);
general skills/**generic skills** – umiejętności ogólne;
highly qualified/**highly skilled** – wysoko wykwalifikowany;
ICT skills/**IT skills** – umiejętności informatyczne; *umiejętności korzystania z technologii informacyjnych/informacyjno-komunikacyjnych*; *zob. też computer skills; information and communication technology skills* ➤ *ICT skills*;
language skills/**linguistic skills** – umiejętności językowe; **leadership skills** – umiejętności przywódcze; **learning to learn skills** – umiejętności uczenia się;
management skills/**managerial skills** – umiejętności zarządzania, umiejętności kierownicze;
new basic skills – nowe umiejętności podstawowe; *umiejętności określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r.* (➤ *Proces Lizboński*), *obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne*; *zob. też basic skills*; **numeracy skills** – umiejętności liczenia;
organisational skills – umiejętności organizacyjne;
partial skill – umiejętność cząstkowa;
practical skills – umiejętności praktyczne;
practical language skills – praktyczne umiejętności językowe, praktyczna znajomość języka; **presentation skills** – umiejętności prezentacji; **problem-solving skills** – umiejętności rozwiązywania problemów; **project management skills** – umiejętności zarządzania projektami;
skill(**s**) **gap**/**skill**(**s**) **shortage** – deficyt/niedobór wykwalifikowanej kadry; **social skills** – umiejętności społeczne, umiejętności współżycia z innymi;
teaching skills – umiejętności dydaktyczne/pedagogiczne; **team-work skills** – umiejętności pracy w zespole; **technical skills** – umiejętności techniczne;
to accredit skills – akredytować, formalnie uznać/wać umiejętności (*np. zdobyte w pracy zawodowej*); **to acquire skills** – zdobyć/wać umiejętności; **to assess skills** – ocenić/ać umiejętności; **to demonstrate skills** – za/demonstrować umiejętności, wykazać/ywać się umiejętnościami; **to develop skills** – rozwinąć/jać umiejętności; **to exercise**/**to practise skills** – ćwiczyć umiejętności; **to have skills** – mieć umiejętności; **to improve**/**to upgrade skills** – u/doskonalić, podnieść/osić umiejętności; **to recognise skills** – (formalnie) uznać/wać umiejętności (*np. zdobyte w pracy zawodowej*); **to update skills** – z/aktualizować umiejętności; **to use skills** – wykorzystać/ywać umiejętności; **to validate skills** – (formalnie) poświadczyć/ać umiejętności
sleeping partner – śpiący partner; *w* ➤ *programach UE*: *osoba/instytucja, która jest wprawdzie wymieniona na liście partnerów, ale nie uczestniczy aktywnie w realizacji projektu*
slip – paragon, odcinek, pasek
acknowledgement slip – potwierdzenie/pokwitowanie odbioru, odcinek formularza potwierdzający odbiór; *w* ➤ *programach UE*: *potwierdzenie przyjęcia wniosku o fundusze, raportu lub innych dokumentów*; *zob. też acknowledgement receipt*; **salary slip** – pasek wypłaty
small and medium-size(**d**) **enterprises** (**SMEs**) – małe i średnie przedsiębiorstwa
SMART (**s**pecific, **m**easurable, **a**ccurate, **r**ealistic and **t**imebound) **objective** – cel konkretny, mierzalny, precyzyjnie określony, realistyczny i określony w czasie
SME ➤ **small and medium-size**(**d**) **enterprise**
social – społeczny, socjalny
social and civic competences – kompetencje społeczne i obywatelskie; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **social category** – kategoria/grupa społeczna; **social cohesion** – spójność społeczna; *zob. też notkę opisową pod hasłem „spójność gospodarcza i społeczna" w części polsko-angielskiej*; **so-**

cial dialogue – dialog społeczny; **social exclusion** – wykluczenie ze społeczeństwa, marginalizacja społeczna; *por. social inclusion*; **social inclusion** – włączenie do społeczeństwa, integracja społeczna; *por. social exclusion*; **social insurance**/**social security** – ubezpieczenie społeczne; **social integration** – integracja społeczna; **social participation in education management** – uczestnictwo/udział partnerów społecznych w zarządzaniu edukacją; **social partners** – partnerzy społeczni; organizacje społeczne (*np. stowarzyszenia zawodowe, związki zawodowe*) *działające w danej sferze/dziedzinie, organizacje społeczne współuczestniczące w realizacji czegoś lub będące potencjalnymi partnerami do współpracy*; **social skills** – umiejętności społeczne, umiejętności współżycia z innymi

society – społeczeństwo; towarzystwo (*stowarzyszenie*)
civic society – społeczeństwo obywatelskie; *termin angielski odnoszący się do udziału obywateli, organizacji i instytucji społecznych w życiu społeczności lokalnej, włącznie z udziałem w funkcjonowaniu instytucji kontrolowanych przez organy państwa, np. radach szkolnych czy radach innych instytucji lokalnych*; *por. civil society*; **civil society** – społeczeństwo obywatelskie; *termin angielski odnoszący się do działalności obywateli, organizacji i instytucji społecznych, która ma charakter dobrowolny i autonomiczny względem organów państwa; por. civil society*; **historical**/**musical society** – towarzystwo historyczne/muzyczne; **information-based society** – społeczeństwo oparte na informacji; **information society** – społeczeństwo informacyjne; **information society technology** (**IST**) – technologia społeczeństwa informacyjnego (TSI); **knowledge-based society** – społeczeństwo oparte na wiedzy; **knowledge society** – społeczeństwo wiedzy; **multicultural society** – społeczeństwo wielokulturowe; **multilingual society** – społeczeństwo wielojęzyczne

Socrates – Socrates. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Socrates i aktualnie realizowanym ➤ programie „Uczenie się przez całe życie", który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*

software – oprogramowanie (*komputerowe*)
educational software – oprogramowanie edukacyjne

Sorbonne Declaration – Deklaracja Sorbońska. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

source – źródło, początek, pochodzenie (*np. funduszy*)
source of funding – źródło finansowania/funduszy; **stable and sufficient sources of funding** – stabilne i wystarczające źródła finansowania (*np. projektu*)

South East Europe (**SEE**) – Europa Południowo-Wschodnia

special – specjalny, szczególny
special clause – klauzula specjalna (*w kontrakcie/umowie*); **special education** – szkolnictwo specjalne, kształcenie w szkołach specjalnych; *por. mainstream education*; **special educational needs** (**SEN**) – specjalne potrzeby edukacyjne; **special needs education** – edukacja/kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami; **special needs pupil**/**student** – uczeń/student mający specjalne potrzeby; **special provisions** – klauzule specjalne; **special school** – szkoła specjalna; *por. mainstream school*

specialisation – specjalizacja
specialisation track – specjalizacja, specjalność (*na studiach wyższych*)

specialise – specjalizować się (*w czymś – in sth*); **specialised** – specjalistyczny; wyspecjalizowany (*w czymś – in sth*)
specialised course – kurs specjalistyczny; *zob. też specialist course*

specialism – specjalizacja, specjalność

specialist – specjalista; specjalistyczny
specialist course – kurs specjalistyczny; *zob. też specialised course*; **specialist teacher** – nauczyciel-specjalista przedmiotowy, nauczyciel przedmiotu; *por. generalist teacher*

specific – określony, konkretny, szczegółowy
discipline-specific language course/**subject-specific language course** – kurs

języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny/dziedziny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *por. general language course*; **specific objective** – cel szczegółowy; *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*; *zob. też immediate objective*; *por. overall objective, wider objective*; **specific provisions** – postanowienia/przepisy szczegółowe (*w ustawie, umowie*)

specification – specyfikacja, wyszczególnienie/anie

specification of project costs – specyfikacja/wyszczególnienie kosztów projektu

specify – wy/specyfikować, wyszczególnić/ać

to specify project costs – wy/specyfikować, wyszczególnić/ać koszty projektu

spend – spędzić/ać; wydać/wać (*pieniądze*)

to spend money – wydać/wać pieniądze; **to spend a period abroad** – spędzić/ać (pewien) okres za granicą

spending – wydatki

level of spending – poziom/wysokość wydatków; **public/private spending on education** – wydatki publiczne/prywatne na edukację;

spin-off – dodatkowa korzyść

spin-off effect/spin-off of a project – dodatkowy efekt projektu, dodatkowa korzyść z projektu

split – rodzielić/ać, po/dzielić (*na części*)

split budget principle – zasada rozdzielonego budżetu; *w niektórych ➤ programach UE*: *zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem* (*w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*); **split visit** – wizyta podzielona; *w niektórych ➤ programach UE*: *wizyta/pobyt w jednej instytucji podzielony na dwa wyjazdy, dwukrotna wizyta/dwukrotny pobyt w jednej instytucji w ramach tego samego stypendium*

spread – zasięg, rozkład; rozprzestrzenianie się; rozłożyć/kładać, rozprzestrzenić/ać się, rozpowszechnić/ać

to spread knowledge – rozpowszechnić/ać wiedzę

Stabilisation and Association Process (**SAP**) – Proces stabilizacji i stowarzyszenia. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

staff – kadra, pracownicy, personel; obsadzić kadrą/personelem

academic staff – kadra akademicka, nauczyciele akademiccy, kadra naukowo-dydaktyczna, pracownicy naukowo-dydaktyczni; *zob. też teaching staff, research staff i research and teaching staff*; **academic staff costs** – koszty wynagrodzeń kadry akademickiej; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za takie prace jak opracowywanie programu nauczania/kursu i materiałów dydaktycznych, prowadzenie wykładów w uczelniach partnerskich czy intensywnych kursów itp., finansowane z funduszy projektu*; **administrative staff** – kadra administracyjna, pracownicy administracyjni; **administrative staff costs** – koszty wynagrodzeń pracowników administracyjnych; *w ➤ programach UE*: *koszty wynagrodzeń za prace administracyjne związane z realizacją projektu, finansowane z funduszy projektu*;

education staff – kadra edukacyjna/oświatowa;

minimum staff requirements – minimum kadrowe (*minimalne wymogi kadrowe*); *por. minimum staff resources*; **minimum staff resources** – minimum kadrowe (*minimalne zasoby kadrowe, np. wymagane do prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie*); *por. minimum staff requirements*;

non-academic staff – kadra nieakademicka, pracownicy nieakademiccy; *pracownicy administracyjni w uczelni lub pracownicy instytucji nieakademickich, np. organów władz centralnych/lokalnych, przedsiębiorstw*;

non-teaching education staff – niedydaktyczna kadra edukacyjna/oświatowa, kadra edukacyjna/oświatowa nieprowadząca zajęć dydaktycznych (*np. dyrektorzy placówek, doradcy, wizytatorzy*); **non-teaching staff** – kadra niedydaktyczna, pracownicy niedydaktyczni, kadra/pracow-

nicy nieprowadzący zajęć dydaktycznych; *por. teaching staff*;
research and teaching staff – kadra naukowo-dydaktyczna, pracownicy naukowo-dydaktyczni (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*); **research staff** – kadra naukowa, pracownicy naukowi (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*);
school education staff – kadra oświatowa; **school staff** – kadra szkolna; **staff category** – kategoria pracowników; **staff costs** – koszty wynagrodzeń; *zob. też personnel costs*; **staff development** – rozwój kadr, doskonalenie kadr; **staff exchange** – wymiana kadry/pracowników; **staff identity card** – legitymacja służbowa (*np. nauczyciela*); **staff meeting** – zebranie pracowników; **staff member** – pracownik; **staff mobility** – mobilność/wyjazdy kadry/pracowników; **staff opinion survey** – ankietyzacja pracowników; *zob. też employee opinion survey*; **staff resources** – zasoby kadrowe; *wyrażenie używane zwykle w odniesieniu do określonej liczby/grupy osób, które można zaangażować w konkretne przedsięwzięcie jako „zasoby" umożliwiające jego realizację*; **staff retraining** – przekwalifikowanie pracowników/kadry, doskonalenie zawodowe pracowników/kadry; **staff updating** – doskonalenie zawodowe pracowników/kadry; **support staff** – kadra pomocnicza, personel pomocniczy; *w niektórych kontekstach*: pracownicy obsługi technicznej; *w ➤ programach UE*: *termin używany zwykle w odniesieniu do pracowników administracyjnych lub technicznych, którzy wspierają realizację różnych działań w ramach współpracy naukowej/dydaktycznej, zajmując się przygotowaniem całej dokumentacji, organizacją wymiany, przygotowaniem sprzętu do prowadzenia wykładów itp.*;
teaching staff – kadra dydaktyczna, kadra nauczycielska, pracownicy dydaktyczni (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*), nauczyciele
staffing – obsada (kadrowa)
staffing level – poziom/stan zatrudnienia (*w danej instytucji lub danego typu instytucjach*)
Staff Mobility – Mobilność Kadry. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*
staffroom – pokój nauczycielski
stagger – rozłożyć/kładać w czasie
staggered payments – płatności rozłożone w czasie, dokonywane w regularnych odstępach czasu
stakeholder – *m.in. w edukacji*: interesariusz; *osoba, grupa, organizacja lub instytucja bezpośrednio zainteresowana daną organizacją lub przedsięwzięciem i mająca wpływ na tę organizację lub przedsięwzięcie*
standard – standard, norma; standardowy
national standards – standardy kształcenia; *zbiór reguł kształcenia na danym poziomie edukacji określany przez władze na poziomie krajowym*; *zob. też degree programme requirements*; **quality standard**/**qualitative standard** – standard jakości/jakościowy, norma jakości/jakościowa; **standard amount** – kwota standardowa, kwota o standardowej/jednakowej wysokości; *w ➤ programach UE*: *kwota na określony rodzaj wydatków, przyznawana w jednakowej/standardowej wysokości wszystkim partnerom lub wszystkim projektom*; *por. viariable amount*
start – początek; rozpocząć/ynać, zacząć/ynać; **start-up** – rozpoczęcie działalności, rozruch
start date/**starting date of a project** – data/termin rozpoczęcia projektu; **start-up subsidy** – dotacja/subwencja na rozruch (*np. projektu współpracy, przedsięwzięcia*); *zob. też pump-priming funds, seed funds, seed-funding subsidy*
to start the implementation of a project – rozpocząć/ynać realizację projektu
state – stan; państwo; państwowy, urzędowy; oznajmić/ać, oświadczyć/ać, stwierdzić/ać
European Union (**EU**) **Member States** – państwa członkowskie Unii Europejskiej

(UE); *zob. też notkę opisową pod hasłem „Państwa członkowskie UE" w części polsko-angielskiej*; **member state** – państwo członkowskie; **partner state** – kraj partnerski; *w niektórych ➤ programach UE*: *kraj będący beneficjentem pomocy UE*; *zob. też partner country*; **state school** – szkoła państwowa; *zob. też public school*; *por. non-state school, non-public school*; **state higher education institution** – uczelnia państwowa; *zob. też public higher education institution*; *por. non-state higher education institution, non-public higher education institution*; **state-recognised educational institutions** – uznawane przez państwo/władze placówki edukacyjne

State Accreditation Commission – Państwowa Komisja Akredytacyjna (*w Polsce*)

statement – (s)twierdzenie, oświadczenie; zestawienie; sprawozdanie

policy statement – deklaracja polityczna, deklaracja dotycząca polityki; **statement of expenditure** – zestawienie wydatków; *w ➤ programach UE*: *zestawienie przedstawiające* (*często w formie tabelarycznej*) *wydatki poniesione w projekcie współpracy; bank statement – wyciąg z konta/rachunku bankowego*; **budget statement** – zestawienie budżetu/budżetowe; **final financial statement** – końcowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie finansowe składane po zakończeniu działań/projektu/programu*; *zob. też final financial report*; *por. interim financial statement/report*; **financial statement** – sprawozdanie finansowe, bilans; *zob. też financial report*; **interim financial statement** – okresowe sprawozdanie finansowe; *sprawozdanie finansowe składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*; *zob. też interim financial report*; *por. final financial statement/report*;

to deliver/to issue a statement – wydać/wać oświadczenie; **to draw up a statement** – sporządzić/ać, opracować/ywać zestawienie/sprawozdanie; **to endorse a statement** – zatwierdzić/ać zestawienie/sprawozdanie; **to make a statement** – złożyć/składać oświadczenie; **to submit a statement** – złożyć/składać, przedłożyć/kładać sprawozdanie

stationery – artykuły piśmienne

stationery costs – koszty materiałów piśmiennych

statutes – statut

statutes of a higher education institution – statut uczelni

stay – pobyt

costs of stay – koszty pobytu; **overnight stay** – nocleg

steer – sterować, kierować, prowadzić; steering – kierowniczy, koordynacyjny

steering committee/steering group – komitet kierujący/koordynujący, grupa kierująca/koordynująca; *w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która kieruje projektem współpracy i/lub odpowiada za koordynację działań*; *zob. też management committee*

strand – pasmo, wątek, element

educational strand – nurt kształcenia; **general/vocational/technical strand in the education system** – nurt kształcenia ogólnego/zawodowego/technicznego w systemie edukacji

strategic – strategiczny

strategic goal/strategic objective – cel strategiczny; **strategic management** – zarządzanie strategiczne; **strategic planning** – planowanie strategiczne

Strategic Framework for European cooperation in education and training (**ET 2020**) – Strategiczne ramy współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia (ET 2020). *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

strategy – strategia

cooperation strategy – strategia współpracy; **development strategy** – strategia rozwoju; **institutional strategy** – strategia instytucjonalna; **institutional development strategy** – strategia rozwoju instytucjonalnego, strategia rozwoju instytucji/placówki/uczelni; **long-term strategy** – strategia długoterminowa/długofalowa; **medium-term strategy** – strategia średnioterminowa/średniookresowa; **pre-accession strategy** – strategia przed-

akcesyjna; *w dokumentach UE*: *strategia opracowywana dla krajów stowarzyszonych z Unią Europejską* (*UE*), *która zawiera podstawowe wymogi i działania związane z przyszłym przystąpieniem tych krajów do UE*; **short-term strategy** – strategia krótkoterminowa/krótkofalowa

strengthen – wzmocnić/acniać, pogłębić/ać
to strengthen dialogue/links between schools and local communities/the European dimension – wzmocnić/wzmacniać, pogłębić/ać dialog/więzi pomiędzy szkołami i społecznościami lokalnymi/wymiar europejski

structural – strukturalny
structural change – zmiana strukturalna; **structural indicator** – wskaźnik strukturalny

Structural Funds – Fundusze Strukturalne. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

Structural Measures – Działania Strukturalne. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Tempus w części polsko-angielskiej*

Structural Projects – Projekty Strukturalne. *Zob notkę opisową o programie ➤ ALFA w części polsko-angielskiej*

structure – struktura; s/konstruować, z/organizować
convergence of higher education structures – zbieżność struktur szkolnictwa wyższego; **degree structure** – struktura studiów, struktura tytułów/stopni; *zob. też structure of degree programmes*; **internal structure** – struktura wewnętrzna; **management structure** – struktura zarządzania; **operational structure** – struktura operacyjna; **structure of degree programmes** – struktura studiów; *zob. też degree structure*; **structure of the education system** – struktura systemu edukacji; **structured cooperation** – zorganizowana/usystematyzowana współpraca; *współpraca prowadzona w ramach pewnej struktury, np. forum tematycznego, komitetu, formalnej umowy*

student – student, uczeń (*starszych klas szkoły średniej*), słuchacz; osoba studiująca daną problematykę
doctoral student – student studiów doktoranckich, doktorant; *zob. też PhD student, third-cycle student*;
extramural student – student studiów zaocznych;
fee-paying students – studenci studiów płatnych, studenci płacący czesne;
first-cycle student – student studiów pierwszego stopnia/I stopnia (*w Polsce określanych również jako studia licencjackie/inżynierskie*); *zob. też undergraduate student*; *por. second-cycle student, third-cycle student*; **free moving students** – *w ➤ programach UE*: studenci wyjeżdżający indywidualnie na studia w uczelniach zagranicznych (*tj. nie w ramach zorganizowanej/grupowej wymiany, porozumienia o współpracy między uczelniami czy szerszego programu/projektu współpracy zagranicznej*); *zob. też free movers*; **full-time student** – student studiujący w pełnym wymiarze, student studiów stacjonarnych/studiów dziennych;
graduate student – student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*np. studiów II stopnia*);
high-achieving students – studenci osiągający dobre wyniki w nauce;
incoming students – studenci przyjeżdżający (*np. studenci zagraniczni przyjeżdżający na okres studiów z innej uczelni*); *por. outgoing students*; **integrated student placements** – zintegrowane praktyki studenckie; *praktyki stanowiące integralną część programu studiów*;
local students – studenci miejscowi (*w odróżnieniu od studentów przyjeżdżających z zagranicy*); **low-achieving students** – studenci osiągający słabe wyniki w nauce;
mobile student – *w ➤ programach UE*: student studiujący w uczelni zagranicznej (*odbywający w uczelni zagranicznej okres studiów, np. semestr czy rok akademicki, lub pełne studia w celu uzyskania tytułu/stopnia/dyplomu*);
outgoing students – studenci wyjeżdżający (*np. na okres studiów do innej uczelni*); *por. incoming students*;
part-time student – student studiujący w niepełnym wymiarze, student studiów nie-

stacjonarnych (*dawniej*: *zaocznych/wieczorowych*); **PhD student** – student studiów doktoranckich, doktorant; *zob. też doctoral student, third-cycle student*; **postgraduate student** – student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*studiów II lub III stopnia bądź studiów podyplomowych*); *zob. też second-cycle student, third-cycle student*; *por. undergraduate student*;

ratio of students to teachers – stosunek liczbowy nauczycieli do studentów, liczba studentów przypadających na 1 nauczyciela;

second-cycle student – student studiów drugiego stopnia/II stopnia (*w Polsce określanych również jako studia magisterskie, odbywane po ukończeniu studiów licencjackich/inżynierskich*); *zob. też postgraduate student*; *por. first-cycle student, third-cycle student*; **special needs student** – student mający specjalne potrzeby;

student accommodation – kwatera studencka, kwatery studenckie, zakwaterowanie dla studentów; **student admissions** – przyjęcia na studia, rekrutacja studentów; *zob. też student enrolment*; **Student Agreement** – Umowa ze studentem; *w programie ➤ Erasmus Mundus*: *umowa pomiędzy konsorcjum uczelni prowadzących wspólne studia magisterskie a studentem, która obejmuje uzgodnienia w sprawach akademickich, finansowych i administracyjnych związanych z udziałem studenta w studiach oraz ew. warunki przyznania i korzystania ze stypendium*; **student association** – stowarzyszenie studenckie;

student canteen – stołówka studencka; **student-centred approach** – podejście ukierunkowane/zorientowane na studenta; **student-centred project** – projekt ukierunkowany na studentów (*np. w odróżnieniu od projektów koncentrujących się na kadrze nauczycielskiej*); **student counselling and guidance** – poradnictwo pedagogiczne i zawodowe dla studentów, poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe dla studentów; **student counselling service** – poradnia pedagogiczna dla studentów, poradnia pedagogiczno-psychologiczna dla studentów; **student guidance service** – poradnia zawodowa dla studentów;

student dormitory – dom studencki; *zob. też hall of residence*; **student dropout** – odpad/odsiew studentów;

student enrolment level – liczba przyjętych/zapisanych na studia; **student enrolment** – przyjęcia na studia; *zob. też student admissions*; **student evaluation survey** – ankietyzacja studentów, ankieta studencka; *badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*; *zob. też course evaluation survey, student questionnaire, course evaluation questionnaire*; **student exchange** – wymiana studentów;

student facilities – baza dydaktyczna i zaplecze socjalne dla studentów; **student flows** – wyjazdy/przyjazdy studentów (*np. w tabelarycznych zestawieniach dotyczących mobilności*);

student grant – stypendium studenckie;

student identity card – legitymacja studencka;

student loan – pożyczka studencka, kredyt studencki;

student matters – sprawy studenckie; **student mobility** – mobilność/wyjazdy studentów;

student performance – wyniki/osiągnięcia studentów (*np. w analizie porównawczej wyników egzaminów w różnych uczelniach*);

student practical placement/**student placement** – praktyka studencka, umieszczenie studenta na stażu/praktyce; **student population** – populacja studentów;

student questionnaire – ankieta studencka; *lista pytań służących zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich, w odróżnieniu od ankiety jako badania/zbierania opinii*; *zob. też course evaluation questionnaire, student evaluation survey, course evaluation survey*;

student record book – indeks studenta; *zob. też academic transcript of records/aca-*

demic transcript; **student recruitment** – rekrutacja studentów, rekrutacja/nabór na studia; **student registration** – zapisy na studia, rejestracja studentów (*np. na kolejny rok studiów*); **student representation** – reprezentacja studentów;

student self-government – samorząd studencki; **student services** – opieka, pomoc i świadczenia dla studentów; *termin określający zbiorczo wszelkie „usługi" dla studentów, np. przyjęcia na studia, pomoc materialna, zakwaterowanie, opieka medyczna, opieka psychologiczna, doradztwo zawodowe i pomoc w znalezieniu pracy, rejestracja postępów studentów w nauce i na kolejne semestry/lata studiów*; biuro obsługi studentów (*w uczelni*);

student-teacher ratio/**teacher-student ratio** – stosunek liczbowy nauczycieli do studentów, liczba studentów przypadających na 1 nauczyciela;

student workload – nakład pracy studenta;

third-cycle student – student studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określanych również jako studia doktoranckie*); *zob. też doctoral student, PhD student, postgraduate student*; *por. first-cycle student, second-cycle student*;

undergraduate student – student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem (*studiów I stopnia*); *zob. też first-cycle student*; *por. postgraduate student*

Student Mobility – Mobilność studentów. *Zob. notkę opisową o programie* ➤ *Erasmus w części polsko-angielskiej*

Students' Parliament of the Republic of Poland – Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej

Studies and Comparative Research – Studia i badania porównawcze. *Zob. notkę opisową pod hasłem "Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*

study – nauka, uczenie się, studiowanie, kształcenie; praca naukowa, opracowanie, studium/analiza; z/badać; studiować, uczyć się; **studies** – studia (*nauka, uczenie się, studiowanie, w odróżnieniu od studiów jako programu* („*kierunku*") *prowadzonego przez uczelnię – por. programme, degree programme, course*; *przedmiot/dziedzina studiów, np. language studies – studia językowe*)

area of study – dziedzina/kierunek kształcenia/studiów; *zob. też field of study*;

case study – studium/analiza/badanie przypadku; **comparative study** – studium/opracowanie/badanie porównawcze;

doctoral studies/study – studia doktoranckie; *zob. też PhD studies/study, doctoral programme, PhD programme*; **duration of study** – czas trwania/długość studiów; *zob. też length of study*;

European studies – studia europejskie (*kierunek/przedmiot studiów*), europeistyka;

extramural studies – studia/kształcenie zaoczne;

feasibility study – studium/analiza wykonalności; *analiza wykonalności przyszłego przedsięwzięcia, obejmująca m.in. przygotowanie założeń oraz wstępną kalkulację kosztów*; *w edukacji*: *analiza wykonalności może dotyczyć np. uruchomienia nowego programu studiów/szkoleń, założenia lub restrukturyzacji takich jednostek administracyjnych, jak biuro współpracy z zagranicą czy dział finansowy, bądź też założenia przy/w uczelni centrum kształcenia ustawicznego czy jednostki współpracującej z przedsiębiorstwami*; **field of study** – kierunek studiów, dziedzina/kierunek kształcenia; *zob. też area of study*; **form of study** – forma studiów;

full-time study – studia/kształcenie w pełnym wymiarze; *zob. też full-time* (*degree*) *programme*;

independent study (**at home**/**in the library**) – samodzielna nauka, samodzielne kształcenie (*w domu/bibliotece*); *zob. też private study, autonomous learning*; **integrated programme of study**/**integrated study programme** – zintegrowany program studiów; *program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*;

interdisciplinary studies – studia (*badania, opracowania*) interdyscyplinarne; *zob. też interdisciplinary programme*;
length of study – długość/czas trwania studiów; *zob. też duration of study*; **level of study** – poziom studiów (*np. studia licencjackie/inżynierskie*);
macro-field of study – makrokierunek studiów; **mode of study** – tryb studiów/kształcenia, system studiów/kształcenia, forma studiów (*np. studia stacjonarne i niestacjonarne*);
part-time study – studia/kształcenie w niepełnym wymiarze; *zob. też part-time* (*degree*) *programme*; **PhD studies/study** – studia doktoranckie; *zob. też doctoral studies/study, PhD programme, doctoral programme*; **postgraduate studies/study** – studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia, studia podyplomowe; *zob. też postgraduate course, non-degree postgraduate course, non-degree postgraduate programme, second-cycle programme, third-cycle programme, Master's degree course, Master's degree programme, doctoral degree programme*; *por. undergraduate studies/study*;
period of study/study period – okres studiów/kształcenia (*np. semestr studiów odbyty za granicą*); **private study** (**at home/in the library**) – samodzielna nauka, samodzielne kształcenie (*w domu/bibliotece*); *zob. też independent study, autonomous learning*;
recognition of study periods – uznawanie okresów studiów;
self-study – samokształcenie; **study abroad** – studia/studiowanie/kształcenie za granicą; **study cost** – koszty studiów/studiowania/kształcenia; **study period abroad** – okres studiów/kształcenia za granicą; **study programme** – program studiów; *w niektórych kontekstach, w odniesieniu do szkolnictwa wyższego w Polsce*: plan studiów, tok studiów (*np. individualised study programme – indywidualny tok studiów*);
study regulations – regulamin studiów;
study visit – wizyta studyjna; *wizyta służąca poznaniu danej instytucji, zapoznaniu się z określoną problematyką itp.*; **supervised study** – nauka/kształcenie pod kierunkiem nauczyciela;
undergraduate studies/study – studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem; *zob. też undergraduate course, first-cycle programme, Bachelor's degree course, Bachelor's degree programme*; *por. postgraduate studies/study*;
year of study – rok studiów;
to carry out/to conduct a study – przeprowadzić badania (*dotyczące określonej tematyki*); **to complete a year of study/study period abroad** – ukończyć rok studiów/okres studiów za granicą; **to complete/to finish studies** – ukończyć studia/kształcenie; **to continue studies** – kontynuować studia/kształcenie; **to resume studies** – wznowić/wznawiać studia/kształcenie; **to take up study** – podjąć/ejmować studia/kształcenie; **to undertake studies** – podjąć/ejmować studia/kształcenie; *zob. też czasowniki w połączeniu z „programme"*;
to study for an examination – uczyć/przygotowywać się do egzaminu
Study Visits for Education and Vocational Training Specialists – Wizyty studyjne dla specjalistów zajmujących się edukacją i kształceniem zawodowym. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Kluczowe działanie .1 – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*
style – styl
learning style – styl uczenia się
subcontract – kontrakt/umowa z podwykonawcą; podzlecić/ać wykonanie, zlecić/ać podwykonanie
subcontracted task – zadanie zlecone podwykonawcy, praca zlecona podwykonawcy
subcontracting – zlecenie podwykonania
subcontracting agreement – umowa z podwykonawcą/podwykonawcami; **subcontracting costs in a project budget** – koszty podwykonawców w budżecie projektu
sub-contractor – podwykonawca
subject – temat; przedmiot; *zob. też course*;

subject (*to sth***)** – zależny, uzależniony (*od czegoś*)
compulsory subject – przedmiot obowiązkowy; *por. optional subject, elective subject*; **elective subject** – przedmiot obieralny/do wyboru; *zob. też optional subject*; *por. compulsory subject*; **general subject** – przedmiot ogólny; *por. vocational subject*; **general subject teacher** – nauczyciel przedmiotów ogólnych; *por. vocational subject teacher*; **optional subject** – przedmiot fakultatywny/nieobowiązkowy; *zob. też elective subject*; *por. compulsory subject*; **subject area** – dziedzina (*np. matematyka*); **subject area code** – kod dziedziny; *w ➤ programach UE*: *kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*; **subject of the contract** – przedmiot kontraktu/umowy; **subject options** – wybór przedmiotów, przedmioty do wyboru (*w szkole/uczelni*); **subject-specific competences** – kompetencje przedmiotowe/kierunkowe (*związane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); *zob. też field-specific competences*; **subject-specific language course** – kurs języka specjalistycznego (*uwzględniający specyfikę danej dziedziny, np. z zakresu ochrony środowiska*); *zob. też discipline-specific language course*; *por. general language course*; **vocational subject** – przedmiot zawodowy; *por. general subject*; **vocational subject teacher** – nauczyciel przedmiotów zawodowych; *por. general subject teacher*;
subject to prior authorisation – pod warunkiem wcześniejszego uzyskania zezwolenia; **subject to the progress made towards the project objectives** – zależnie od postępów w kierunku osiągnięcia celów projektu; **subject to the submission of satisfactory reports** – pod warunkiem złożenia zadowalających raportów
submission – złożenie/składanie, przedłożenie/kładanie, przedstawienie/anie
deadline for the submission of applications – termin składania wniosków/podań; **submission deadline** – termin składania (*np. wniosków o fundusze na projekty*); **electronic submission procedure** – procedura elektronicznego składania wniosków; **electronic submissions** – wnioski składane w formie elektronicznej; **proof of submission** – dowód złożenia (*np. wniosku o fundusze*); **submission of an application/a report** – złożenie/składanie wniosku/raportu; **submission procedure** – procedura składania (*np. wniosków o fundusze na projekty*)
submit – złożyć/składać, przedłożyć/kładać
to submit an application/a proposal/a report – złożyć/składać, przedłożyć/kładać wniosek/propozycję/raport
subsidiarity – subsydiarność
principle of subsidiarity – zasada subsydiarności; *w Unii Europejskiej*: *zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą – z wyjątkiem dziedzin podlegających wyłącznej kompetencji UE – decyzje są podejmowane „jak najbliżej obywateli", a UE podejmuje działania jedynie w przypadku, gdy są one bardziej efektywne niż działania na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym*
subsidise – subsydiować, dotować
subsidy – subwencja, dotacja
school education subsidy – subwencja oświatowa; **seed subsidy, seed-funding subsidy** – dotacja „na zasiew"; dotacja/fundusze na rozruch (*przedsięwzięcia*); **start-up subsidy** – dotacja/subwencja na rozruch (*np. projektu współpracy, przedsięwzięcia*)
subsistence – utrzymanie, wyżywienie, środki do życia
subsistence allowance – dieta na utrzymanie; **subsistence costs** – koszty utrzymania; *zob. też subsistence expenses, living costs, living expenses*; **subsistence expenses** – wydatki na utrzymanie; *zob. też subsistence costs, living costs, living expenses*
substitute – zastępca; zastępczy
substitute teacher – nauczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela
success – sukces, powodzenie
school success – sukcesy szkolne/w nauce; *por. school failure*; **success rate** – wskaźnik

sukcesu/powodzenia; *w edukacji*: odsetek (*np. uczniów/studentów/słuchaczy*) odnoszących sukcesy w nauce (*zdających egzaminy/przechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*); *w konkursach o fundusze na projekty*: procent wniosków akceptowanych do finansowania; *por. failure rate*; **success story** – przykład sukcesu (*np. modelowego projektu w określonej dziedzinie*)

sum – suma, kwota; **sum up** – podsumować/ywać

lump sum – ryczałt, kwota ryczałtowa

summary – streszczenie, skrót

summary sheet – strona (*np. w formularzu wniosku o fundusze*) przeznaczona na streszczenie projektu; **budget summary** – sumaryczne zestawienie budżetowe; **project summary** – streszczenie projektu; **summary table** – sumaryczna tabela, sumaryczne zestawienie (*np. działań, wyjazdów zagranicznych, wydatków*)

summative – sumatywny

summative assessment/summative evaluation – ocena/ewaluacja sumatywna; *ocena dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*; *por. formative assessment/evaluation*

summer school – szkoła letnia, kurs wakacyjny

superintendent – nadzorca, kurator

school superintendent – kurator oświaty; *zob. też head of the regional education authorities*

supervise – nadzorować

supervised study – nauka/kształcenie pod kierunkiem nauczyciela;

to supervise educational establishments – nadzorować placówki edukacyjne

supervision – nadzór

pedagogic supervision – nadzór pedagogiczny

supervisor – nadzorca; promotor (*pracy dyplomowej, doktorskiej*)

supplier – dostawca

supply – zapas; dostawa, zaopatrzenie; dostarczyć/ać

supplies – dostawy; **office supplies** – materiały biurowe

support – poparcie, wsparcie (*w ➤ programach UE*: *wsparcie finansowe, fundusze*), pomoc; pomocniczy; poprzeć/ierać; wesprzeć/spierać; utrzymywać

administrative support – wsparcie administracyjne, obsługa administracyjna (*np. projektu*); **financial support** – wsparcie finansowe; **learning support** – pomoc/wsparcie w uczeniu się/nauce; **support materials** – materiały pomocnicze; **support measures** – działania/środki wspierające/pomocnicze; **support network** – sieć wspierająca/pomocnicza/wsparcia; **support services** – usługi pomocnicze; jednostki pomocnicze; obsługa techniczna, obsługa techniczna i administracyjna; **support staff** – kadra pomocnicza, personel pomocniczy; *w niektórych kontekstach*: pracownicy obsługi technicznej; *w ➤ programach UE*: *termin używany zwykle w odniesieniu do pracowników administracyjnych lub technicznych, którzy wspierają realizację różnych działań w ramach współpracy naukowej/dydaktycznej, zajmując się przygotowaniem całej dokumentacji, organizacją wymiany, przygotowaniem sprzętu do prowadzenia wykładów itp.*; **support teacher** – nauczyciel wspomagający; **support teaching staff** – wspomagająca kadra dydaktyczna, nauczyciele wspomagający; **supporting documents/documentation/evidence** – dokumenty potwierdzające/uzupełniające; *w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją* (*np. umowa o współpracy*) *lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności* (*np. faktury, rachunki*); *zob. też proof of expenditure, proof of payment, supporting documents/documentation*;

to get/to receive support – otrzymać/ywać wsparcie; **to offer/to provide support** – za/oferować wsparcie, zapewnić/ać wsparcie, udzielić/ać wsparcia; **to seek suport** – poszukiwać wsparcia;

to support a policy – poprzeć/ierać, wesprzeć/wspierać politykę; **to support mobility** – wesprzeć/wspierać (*również finansowo*) mobilność/wyjazdy;

surplus – nadmiar, nadwyżka; *por. shortage*
surplus of qualified teachers – nadmiar/nadwyżka wykwalifikowanych nauczycieli
survey – badanie, badanie ankietowe, sondaż
course evaluation survey – ankietyzacja zajęć dydaktycznych, ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia; *badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć* (*w odróżnieniu od ankiety jako listy pytań – por. questionnaire*); *zob. też student evaluation survey, course evaluation questionnaire*; **employee opinion survey/staff opinion survey** – ankietyzacja pracowników; *zob. też staff opinion survey*; **student evaluation survey** – ankietyzacja studentów, ankieta studencka; *badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*; *zob. też course evaluation survey, student questionnaire, course evaluation questionnaire*; **questionnaire survey** – badania ankietowe, ankietyzacja, ankieta (*badanie/zbieranie informacji/opinii*); **survey findings** – wyniki badań/sondażu;
to carry out/to conduct a survey – prowadzić, przeprowadzić/ać badania/sondaż; **to participate/to take part in a survey** – wziąć/brać udział, uczestniczyć w badaniach; **to undertake a survey** – podjąć/ejmować badania
survival-level linguistic competence – kompetencje językowe na poziomie elementarnym (*dosł. umożliwiającym „przeżycie" – minimum komunikacji w kontaktach z cudzoziemcami, w najprostszych sytuacjach życia codziennego*)
suspend – zawiesić/szać
to suspend a contract/the implementation of a project/activities/payments – zawiesić/szać kontrakt/realizację projektu/działania/płatności
suspension – zawieszenie
suspension of a contract/the implementation of a project/activities/payments – zawieszenie kontraktu/realizacji projektu/działań/płatności
sustain – podtrzymać/ywać
sustainability – trwałość, możliwość utrzymania/podtrzymania
financial sustainability of a project – trwałość finansowa projektu; *trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z finansowego punktu widzenia, finansowe możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*; **institutional sustainability of a project** – trwałość instytucjonalna projektu; *trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z instytucjonalnego punktu widzenia, instytucjonalne możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów, np. istnienie odpowiednich struktur/jednostek, zaangażowanie kierownictwa instytucji itp., po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*
sustainable – dający się podtrzymać/utrzymać, trwały
sustainable cooperation – trwała współpraca; **sustainable development** – trwały rozwój; **sustainable impact** – trwały wpływ, trwałe oddziaływanie; **sustainable outcomes** – trwałe efekt/wyniki; **sustainable results** – trwałe wyniki/rezultaty
syllabus – sylabus, program przedmiotu, program zajęć z danego przedmiotu
symposium – sympozjum
synergy – synergia, synergizm (*współdziałanie różnych czynników potęgujące efekt dzięki temu, że łączny efekt jest większy niż suma poszczególnych działań, np. w przypadku wspólnego wykorzystywania efektów kilku mniejszych projektów współpracy*)
synergy effect – efekt synergii, efekt synergiczny
to achieve a synergy effect – osiągnąć/ać efekt synergiczny; **to ensure synergy** – zapewnić/ać synergię
system – system, układ
accreditation system – system akredytacji; **assessment system** – system oceny; **blended learning system** – system kształcenia mieszanego; *system kształcenia w różnych środowiskach edukacyjnych/*

z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu; **credit system** – system punktowy; *system, w którym uczniowie/studenci/słuchacze muszą uzyskać określoną liczbę punktów, aby zaliczyć kolejne semestry/lata studiów/etapy kształcenia i otrzymać świadectwo/dyplom/tytuł/stopień*; **credit transfer system** – system transferu/przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami*); system przenoszenia osiągnięć (*między placówkami lub kursami/programami*; *termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); *zob. też credit system*; *por. internal credit system*; **education and training system** – system kształcenia i szkolenia, system edukacji i szkoleń; *termin często tłumaczony na jęz. polski jako „system edukacji"*; **education system** – system edukacji; **higher education system** – system szkolnictwa wyższego; **information management system** – system zarządzania informacjami; **internal credit system** – wewnętrzny system punktowy (*funkcjonujący w obrębie danej jednostki/placówki*); *zob. też credit system*; *por. credit transfer system*; **management system** – system zarządzania; **national qualifications system** – krajowy system kwalifikacji; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *krajowy system kwalifikacji oznacza wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim; pojęcie to obejmuje opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*; *krajowy system kwalifikacji może składać się z kilku podsystemów i obejmować ➤ krajowe ramy kwalifikacji*; **quality assurance system** – system zapewniania jakości; **recognition system** – system uznawania (*np. dyplomów, kwalifikacji*); **school education system** – system oświaty (*szkolnictwo podstawowe i średnie*); **school system** – system szkolny; **validation system** – system walidacji (*poświadczania/potwierdzania, np. efektów kształcenia/uczenia się, kompetencji, umiejętności, doświadczenia zawodowego*);
to create a system – s/tworzyć system; **to design a system** – za/projektować system; **to develop a system** – opracować/ywać system; **to establish/to set up a system** – ustanowić/awiać, wprowadzić/ać system; **to improve a system** – ulepszyć/ać, u/doskonalić system; **to introduce a system** – wprowadzić/ać system; **to reform a system** – z/reformować system; **to restructure a system** – z/restrukturyzować system; **to streamline a system** – z/racjonalizować system

T

table – tabela
activity overview table/activity table – tabela działań, tabelaryczne zestawienie działań (*np. przewidzianych w projekcie współpracy*); **ECTS grading table** – tabela ocen ECTS; *tabela w Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*) *służąca przeliczaniu ocen uzyskiwanych przez studentów w uczelni zagranicznej na oceny wystawiane w uczelni macierzystej*; *zob. też notkę opisową o Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów w częś-*

ci polsko-angielskiej; **financial overview table** – tabelaryczne zestawienie finansowe (*np. przychodów i wydatków projektu*); **mobility table** – tabela przepływu osób, tabela wyjazdów i przyjazdów, tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów (*np. w projekcie wymiany*); *zob. też mobility chart*; **summary table** – tabela sumaryczna, sumaryczne zestawienie (*np. działań, wyjazdów zagranicznych, wydatków*);

to compile/to draw up a table – sporządzić/a, opracować/ywać tabele; **to complete/to fill in a table** – wypełnić/ać tabelę; **to prepare a table** – przygotować/ywać tabelę

Tacis –

Tacis countries – kraje Tacis (*objęte programem Tacis*);

Tacis (**T**echnical **A**ssistance for the **C**ommonwealth of **I**ndepedent **S**tates) **Programme** – Program Tacis: Program Pomocy Technicznej dla Wspólnoty Niepodległych Państw; *zob. notki opisowe o zakończonym już programie ➤ Tacis i aktualnym ➤ Europejskim Instrumencie Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz ➤ Instrumencie Współpracy Rozwojowej, które go zastąpiły, w części polsko-angielskiej*

tailor – dostosować/ywać (*do czegoś*), przystosowywać (*do czegoś*); **tailor-made** – na miarę

tailor-made course/tailor-made programme – kurs/program dostosowany do określonych potrzeb (*potrzeb określonej grupy uczestników*); *zob. też targeted programme*; **training programme tailored to the needs of participants** – program szkolenia dostosowany do potrzeb uczestników;

to tailor the training programme to the needs of participants – dostosować/ywać program szkolenia do potrzeb uczestników

tangible – namacalny, materialny; *por. intangible*

tangible outcomes of a project – namacalne/materialne efekty projektu

target – cel; docelowy poziom/wskaźnik; docelowy, planowany; za/adresować, s/kierować, ukierunkować/ywać (*coś do/na kogoś – sth at/on sb*)

actions targeted at/on the disabled/schools in rural areas – działania adresowane/skierowane do osób niepełnosprawnych/szkół w obszarach wiejskich, działania ukierunkowane na osoby niepełnosprawne/szkoły w obszarach wiejskich; **quantifiable target** – mierzalny cel, cel dający ująć się ilościowo (*np. opracowanie 6 nowych kursów, przeszkolenie 50 nauczycieli w danym zakresie*); **target audience/target group/target public** – docelowi adresaci/odbiorcy/słuchacze/uczestnicy (*np. kursu, szkolenia, seminarium*); **target language** – język docelowy (*język, na który tłumaczy się tekst lub słowo mówione, bądź który ma być opanowany, np. przez uczniów/studentów*), język przekładu; **target participation in higher education** – docelowa liczba/docelowy odsetek kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach, docelowa liczba studentów; **target public for training courses** – docelowi odbiorcy/uczestnicy kursów szkoleniowych/szkoleń; **target institution/targeted institution** – instytucja będąca docelowym adresatem/odbiorcą (*np. szkolenia*); **targeted actions** – (ściśle) ukierunkowane działania (*np. na określony cel, określoną grupę odbiorców*); **targeted information campaign** – (ściśle) ukierunkowana kampania informacyjna; **targeted training** – (ściśle) ukierunkowane szkolenie; **targeted programme** – program/kurs ściśle ukierunkowany, program/kurs adresowany do/przygotowany specjalnie dla określonej grupy uczestników; *zob. też tailor-made programme*;

to target funds towards (*sth*) – s/kierować fundusze na (*coś*); **to target non-formal education providers** – ukierunkować działania na organizatorów/placówki kształcenia pozaformalnego; **to identify the target group for courses** – określić/ać, wskazać/ywać docelową grupę odbiorców/adresatów/uczestników kursów

task – zadanie, praca (*konkretna praca do wykonania*)

academic tasks – zadania/prace naukowe/dydaktyczne; *w ➤ programach UE takie prace wykonywane w ramach projektu przez nauczycieli akademickich, jak opracowywanie programu nauczania/kursu i materiałów dydaktycznych, prowadzenie wykładów w uczelniach partnerskich czy intensywnych kursów itp.*; **administrative tasks** – zadania/prace administracyjne; *w ➤ programach UE*: *zadania/prace związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą administracyjną, np.*: *koordynacja projektu, organizowanie spotkań partnerów, organizacja wyjazdów zagranicznych, prowadzenie rozliczeń finansowych, przygotowywanie raportów z realizacji projektu, prace sekretarskie*; **allocation of tasks to project partners** – przydzielenie/anie zadań partnerom projektu; **division of tasks between project partners** – podział zadań/prac między partnerami projektu; **one-off task** – jednorazowe zadanie, jednorazowa praca; **subcontracted task** – zadanie zlecone podwykonawcy, praca zlecona podwykonawcy;

to allocate/to assign tasks to project partners – przydzielić/ać zadania partnerom projektu; **to carry out/to perform a task** – wykonać/ywać zadania; **to complete a task** – wypełnić/ać zadanie, zakończyć/ukończyć (*określoną*) pracę; **to cope with a task** – sprostać zadaniu; **to delegate a task** – przekazać/ywać zadanie; **to divide tasks between project partners** – rozdzielić/ać zadania między partnerów projektu; **to give a task** – dać/wać zadanie; **to have a task** – mieć zadanie; **to take on a task** – wziąć/brać, przyjąć/mować na siebie zadanie; **to undertake a task** – podjąć/ejmować się zadania

teach – uczyć, nauczać

less widely taught languages – języki rzadziej nauczane (*np. duński, polski*);

to teach history/English – uczyć historii/języka angielskiego; **to teach pupils/students** – uczyć, nauczać uczniów/studentów

teacher – nauczyciel

academic teacher – nauczyciel akademicki; **appointed teacher** – nauczyciel mianowany (*trzeci stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*);

chartered teacher – nauczyciel dyplomowany (*czwarty stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*); **concurrent teacher training** – równoległe kształcenie nauczycieli; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli*: *system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się równolegle z kształceniem ogólnym*; *por. consecutive teacher training*; **consecutive teacher training** – etapowe kształcenie nauczycieli; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli*: *system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się po zakończeniu kształcenia ogólnego, np. na poziomie podyplomowym*; *por. concurrent teacher training*; **contract teacher** – nauczyciel kontraktowy (*drugi stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*);

foreign language teacher – nauczyciel języka obcego; *zob. też language teacher*; **form teacher** – wychowawca klasy; *zob. też class tutor*; **full-time teacher** – nauczyciel pełnoetatowy, nauczyciel pracujący/zatrudniony w pełnym wymiarze/na pełnym etacie;

generalist teacher – nauczyciel przedmiotów zintegrowanych; *por. specialist teacher*; **general subject teacher** – nauczyciel przedmiotów ogólnych; *por. vocational subject teacher*; **graduate teacher** – nauczyciel dyplomowany/z wyższym wykształceniem;

head teacher – dyrektor szkoły; *zob. też headmaster, school director/manager/principal*;

incoming teachers – nauczyciele przyjeżdżający (*np. nauczyciele zagraniczni przyjeżdżający z innej uczelni na staż lub w celu poprowadzenia zajęć*); *por. outgoing teachers*; **initial teacher training** – kształcenie nauczycieli; *por. in-service teacher training*; **initial teacher training institution** – placówka kształcenia nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. in-service teacher training institution*; **in-**

-service teacher training – doskonalenie zawodowe nauczycieli; *por. initial teacher taining*; **in-service teacher training institution** – placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli; *zob. też teacher training institution*; *por. initial teacher training institution*; **itinerant teacher** – nauczyciel pracujący w kilku placówkach;

language teacher – nauczyciel języka obcego; *zob. też foreign language teacher*;

mobile teacher – *w* › *programach UE*: nauczyciel przebywający czasowo (*np. odbywający staż/szkolenie lub prowadzący zajęcia dydaktyczne*) w placówce zagranicznej **outgoing teachers** – nauczyciele wyjeżdżający (*np. na staż lub w celu poprowadzenia zajęć w innej szkole/uczelni*); *por. incoming teachers*;

part-time teacher – nauczyciel niepełnoetatowy, nauczyciel pracujący/zatrudniony w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie; **practical vocational training teacher** – nauczyciel praktycznej nauki zawodu; **practising teachers** – nauczyciele pracujący w zawodzie/czynny zawodowo; *zob. też teachers in service*; **pre-primary teacher** – nauczyciel przedszkolny; **primary school teacher**/**primary teacher** – nauczyciel szkoły podstawowej;

qualified teacher – wykwalifikowany/dyplomowany nauczyciel;

ratio of pupils to teachers/**pupil-teacher ratio** – stosunek liczbowy nauczycieli do uczniów, liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela; *zob. też teacher-pupil ratio*; **ratio of students to teachers**/**student-teacher ratio** – stosunek liczbowy nauczycieli do studentów, liczba studentów przypadających na 1 nauczyciela; *zob. też teacher-student ratio*; **replacement teacher** – nauczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela; *zob. też substitute teacher*;

school teacher – nauczyciel szkolny; **secondary school teacher**/**secondary teacher** – nauczyciel szkoły średniej; **specialist teacher** – nauczyciel-specjalista przedmiotowy, nauczyciel przedmiotu; *por. generalist teacher*; **substitute teacher** – nauczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela; *zob. też replacement teacher*; **support teacher** – nauczyciel wspomagający;

teacher appraisal – ocena pracy nauczyciela; *zob. też teacher evaluation*; **teacher education** – kształcenie nauczycieli, pedagogika; **teacher evaluation** – ocena pracy nauczyciela; *zob. też teacher appraisal*; **teacher exchange** – wymiana nauczycieli; **teachers in service** – nauczyciele pracujący w zawodzie/czynni zawodowo; *zob. też practising teachers*; **teacher mobility** – mobilność/wyjazdy nauczycieli; **teacher placement** – praktyka nauczycielska, umieszczenie nauczyciela w szkole/zakładzie pracy (*np. na staż*); **teacher training** – kształcenie/doskonalenie zawodowe nauczycieli; *zob. też initial teacher training, in-service teacher training*; **teacher training centre** – ośrodek kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; **teacher training college** – kolegium nauczycielskie; **teacher training institution** – placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; *zob. też initial teacher training institution, in-service teacher training institution*; **teacher-pupil ratio**/**teacher-student ratio** – stosunek liczbowy nauczycieli do uczniów/studentów, liczba uczniów/studentów przypadających na 1 nauczyciela; **teachers' association** – stowarzyszenie nauczycieli; **trainee teacher** – nauczyciel-stażysta (*pierwszy stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*); **two-subject teacher** – nauczyciel dwuprzedmiotowy, nauczyciel dwóch przedmiotów;

vocational subject teacher – nauczyciel przedmiotów zawodowych; por. general subject teacher;

to train teachers – kształcić nauczycieli

teaching – nauczanie, uczenie; dydaktyczny, pedagogiczny, nauczycielski

foreign language teaching/**language teaching** – nauka/nauczanie języka obcego;

group teaching – nauczanie grupowe; *por. individual teaching*;

individual teaching – nauczanie indywidualne; *por. group teaching*; **integrated**

language teaching – zintegrowane nauczanie języka; *nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*; *zob. też Content and Language Integrated Learning*;
pupil-centred/**student-centred teaching** – nauczanie ukierunkowane na ucznia/studenta;
support teaching staff – wspomagająca kadra dydaktyczna, nauczyciele wspomagający;
teaching aids – pomoce dydaktyczne; *zob. też teaching resources*; **teaching approaches** – podejścia dydaktyczne/pedagogiczne; **teaching assignment** – prowadzenie dydaktyki/zajęć dydaktycznych (*jako konkretne zadanie, np. w trakcie pobytu w placówce zagranicznej*), przydzielenie obowiązków dydaktycznych (*konkretnej osobie*); **teaching assistant** – asystent nauczyciela;
teaching career – kariera dydaktyczna/nauczycielska; **teaching centre** – ośrodek dydaktyczny; **teaching costs** – koszty nauczania, koszty wynagrodzeń nauczycieli;
teaching equipment – sprzęt dydaktyczny; *zob. też educational equipment*;
teaching facilities – baza dydaktyczna, zaplecze dydaktyczne (*np. biblioteka, laboratoria, pracownie*); **teaching fellowship** – stypendium na prowadzenie zajęć dydaktycznych (*np. w szkole/uczelni zagranicznej*); **teaching load** – wymiar zajęć dydaktycznych (*dla nauczycieli*), pensum dydaktyczne; *por. course load*;
teaching materials – materiały dydaktyczne; **teaching method** – metoda nauczania; **teaching methodology** – metodyka nauczania;
teaching placement – praktyka pedagogiczna (*dla studentów*); **teaching performance** – osiągnięcia dydaktyczne, wyniki działalności/pracy dydaktycznej; **teaching post** – posada nauczycielska; **teaching profession** – zawód nauczycielski; kadra nauczycielska, nauczyciele (*jako grupa zawodowa*);
teaching responsibilities – obowiązki dydaktyczne;
teaching qualification – kwalifikacja pedagogiczna (*świadectwo/dyplom uprawniający do wykonywania zawodu nauczyciela*);
teaching resources – pomoce dydaktyczne; *zob. też teaching aids*;
teaching skills – umiejętności dydaktyczne/pedagogiczne; **teaching staff** – kadra dydaktyczna, kadra nauczycielska, pracownicy dydaktyczni (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*), nauczyciele;
teaching time – czas przeznaczony na nauczanie (*określonego przedmiotu/określonych przedmiotów*); **teaching tools** – narzędzia dydaktyczne

team – zespół
international team – zespół międzynarodowy; **mixed team** – zespół mieszany (*o mieszanym składzie*); **project team** – zespół projektowy; **team building** – budowanie/tworzenie zespołu; **team leader** – lider zespolu; **team meeting** – zebranie zespołu; **team member** – członek zespołu; **team of experts** – zespół ekspertów; **teamwork** – praca zespołowa; **team-work skills** – umiejętności pracy w zespole
to build/**to form a team** – z/budować, s/tworzyć zespół; **to head a team** – przewodniczyć zespołowi; **to join a team** – przystąpić/ępować do zespołu; **to lead a team** – być liderem zespołu, przewodniczyć zespołowi; **to manage a team** – kierować zespołem

technical – techniczny, fachowy, formalny
technical assessment – ocena aspektów technicznych, ocena techniczna (*np. wniosków o fundusze na projekty*); *zob. też technical quality assessment*; *por. academic assessment*; **technical quality assessment** – ocena jakości technicznej, ocena jakości/jakościowa aspektów technicznych; *zob. też technical assessment*; *por. academic quality assessment*; *w ➤ programach UE*: *ocena techniczna/jakości technicznej koncentruje się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*; **technical assistance** – pomoc

techniczna, pomoc fachowa; **technical capacity** – możliwości/zdolności techniczne, potencjał techniczny (*np. posiadanie infrastruktury niezbędnej do realizacji projektu*); **technical education** – kształcenie techniczne, szkolnictwo techniczne; **technical implementation report** – merytoryczny raport/merytoryczne sprawozdanie z realizacji (*np. projektu*); *por. financial report*; *w ➤ programach UE*: *raport dotyczący merytorycznych aspektów projektu, np. sposobu przygotowania, metod prowadzenia i programu szkolenia, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie i efektów szkolenia – w odróżnieniu od raportu finansowego*; **technical report** – raport merytoryczny, sprawozdanie merytoryczne; **technical secondary school/technical school** – szkoła techniczna, technikum; **technical skills** – umiejętności techniczne; **technical strand in the education system** – nurt kształcenia technicznego w systemie edukacji; **technical university** – uniwersytet techniczny, politechnika (*w znaczeniu przyjętym w polskim szkolnictwie wyższym*); *zob. też university of technology*; *por. polytechnic*

technological – techniczny, technologiczny
technological development – rozwój techniki; **technological resources** – zasoby techniczne, baza techniczna

technology – technika, technologia
digital technologies – technologie cyfrowe; **information and communication technology** (**ICT**) – technologia/technika informacyjno-komunikacyjna (TIK); *w niektórych kontekstach*: informatyka (*jako przedmiot w szkole*); **information technology** (**IT**) – technologia/technika informacyjna; **information society technology** (**IST**) – technologia społeczeństwa informacyjnego (TSI); **technology transfer** – transfer technologii; **technology transfer centre/technology transfer unit** – centrum/jednostka transferu technologii; **Technology-enhanced language learning** (**TELL**) – wspomagana nowoczesnymi technologiami nauka języka; *zob. też Computer Aided Language Learning* (*CALL*); **university of technology** – uniwersytet techniczny, politechnika (*w znaczeniu przyjętym w polskim szkolnictwie wyższym*); *zob. też technical university*; *por. polytechnic*

telecommunications – telekomunikacja; telekomunikacyjny
telecommunications costs – koszty (tele) komunikacji/łączności
TELL ➤ Technology-enhanced language learning
Tempus – Tempus. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Tempus w części polsko-angielskiej*
tender – oferta przetargowa, przetarg; stanąć/wać do przetargu, uczestniczyć w przetargu
call for tenders – wezwanie/zaproszenie do składania ofert; **competitive tender** – konkurencyjna oferta; **invitation to tender** – zaproszenie do składania ofert; **tendering procedure/tendering process** – procedura/proces składania ofert, procedura przetargowa

term – termin, określenie; kadencja, okres; semestr, trymestr; **terms** – warunki
autumn/spring/summer term – semestr/trymestr jesienny/wiosenny/letni; **terms and conditions of the contract** – warunki kontraktu/umowy; **terms of employment** – warunki zatrudnienia; **terms of payment** – warunki płatności; **terms of reference** (**TORs**) – zakres (tematyczny) (*np. projektu*), zakres zadań (*np. eksperta*), zakres uprawnień

terminate – wygasać, rozwiązać/ywać, wypowiedzieć/adać
to terminate a contract – rozwiązać/ywać, wypowiedzieć/adać kontrakt/umowę

termination – wypowiedzenie/adanie, rozwiązanie/ywanie, wygaśnięcie
letter of termination/termination letter – pismo/zawiadomienie o rozwiązaniu/wypowiedzeniu umowy; **termination of a contract** – rozwiązanie/wypowiedzenie kontraktu/umowy; **termination procedure** – procedura wypowiadania/rozwiązywania (*umowy*); **unilateral termination** – jednostronne wypowiedzenie/rozwiązanie (*umowy*)

tertiary – trzeciego stopnia/szczebla
tertiary education – szkolnictwo trzeciego szczebla, szkolnictwo wyższe; *zob. też higher education*

test – test, próba, sprawdzian; prze/testować, sprawdzić/ać, wypróbować/ywać
entry test for students – wstępny sprawdzian dla kandydatów na studia; **external test** – sprawdzian zewnętrzny; *sprawdzian przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*; *por. internal test*; **internal test** – sprawdzian wewnętrzny; *sprawdzian przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*); *por. external test*; **language proficiency test/linguistic proficiency test** – sprawdzian/test biegłości językowej; **proficiency test** – sprawdzian biegłości (*w czymś*)/ znajomości (*czegoś*);
to conduct a test – przeprowadzić/ać sprawdzian; **to fail a test** – nie zdać/nie zaliczyć sprawdzianu; **to mark a test** – ocenić/ać sprawdzian (*wystawić/ać oceny ze sprawdzianu*); **to pass a test** – zdać, zaliczyć sprawdzian; **to set a test** – ułożyć/kładać sprawdzian; **to sit/to take a test** – przystąpić/ępować do sprawdzianu;
to test a new curriculum – prze/testować, sprawdzić/ać (*w praktyce*) nowy program nauczania

textbook – podręcznik
academic textbook – podręcznik akademicki; **geography/history/mathematics texbook** – podręcznik geografii/historii/matematyki; **school textbook** – podręcznik szkolny

thematic – tematyczny
thematic network – sieć tematyczna (*koncentrująca się na określonej tematyce/dziedzinie*)

thesis – rozprawa, praca (*magisterska, doktorska, naukowa*)
Bachelor's degree thesis – praca licencjacka/inżynierska; **doctoral** (**PhD**) **thesis** – praca doktorska; **Master's degree thesis** – praca magisterska

third – trzeci
third country – kraj trzeci; **third-cycle degree** – tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce odpowiadający stopniowi naukowemu doktora*); *zob. też doctoral degree, postgraduate degree*; *por. first-cycle degree, second-cycle degree*; **third-cycle programme** – studia trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określane również jako studia doktoranckie*); *zob. też doctoral programme, postgraduate programme, two-cycle programmes, three-cycle programmes*; *por. first-cycle programme, second-cycle programme*; **third-cycle student** – student studiów trzeciego stopnia/III stopnia (*w Polsce określanych również jako studia doktoranckie*); *zob. też doctoral student, PhD student, postgraduate student*; *por. first-cycle student, second-cycle student*

three – trzy
three-cycle programmes – studia trzystopniowe (*w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie + studia magisterskie + studia doktoranckie*); *zob. też two-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third cycle programme oraz notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko-angielskiej*

ticket – bilet
air ticket/airline ticket/plane ticket – bilet lotniczy; **bus ticket** – bilet autobusowy; **first-class ticket/second-class ticket** – bilet pierwszej/drugiej klasy; **original ticket** – oryginalny bilet, oryginał biletu; **one-way ticket** – bilet w jedną stronę; **return ticket** – bilet powrotny; **train ticket** – bilet kolejowy;
to book/to reserve a ticket – za/rezerwować bilet; **to buy/to purchase a ticket** – za/kupić bilet; **to have a ticket** – mieć bilet

time – czas

free time – czas wolny; **free time activities/leisure time activities** – zajęcia w czasie wolnym; **time-bound objective** – cel (*np. projektu*) określony w czasie (*np. wprowadzenie nowego programu nauczania do 1 września 2012 r.*)

timetable – plan zajęć (*w uczelni*), plan lekcji (*w szkole*), rozkład jazdy

tongue – język, mowa

communication in the mother tongue – porozumiewanie się w języku ojczystym; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie" w części polsko-angielskiej*; **mother tongue** – język ojczysty; *zob. też national language, native language*

tool – narzędzie

assessment tool – narzędzie oceny; **pupil/student assessment tools** – narzędzia oceny uczniów/studentów; **project evaluation tools** – narzędzia ewaluacji/oceny projektów; **partner finding tools/partner search tools** – narzędzia służące znajdywaniu/poszukiwaniu partnerów (*np. baza danych*); **simulation tools** – narzędzia symulacyjne; **teaching tools** – narzędzia dydaktyczne;

to develop tools – opracować/ywać narzędzia; **to improve tools** – ulepszyć/ać, u/doskonalić narzędzia; **to use tools** – wykorzystać/ywać narzędzia, użyć/wać narzędzi;

top-down – odgórny; *por. bottom-up*

top-down approach – podejście odgórne; *w ➤ programach UE: podejście, w ramach którego władze określają nie tylko ogólne cele, priorytety czy wytyczne, ale także szczegółowe cele oraz metody realizacji tych celów, a rola placówek składających wnioski o fundusze polega przede wszystkim na realizacji takich szczegółowych założeń*; *por. bottom-up approach*

topic – temat

cross-curricular topics – tematy międzyprzedmiotowe (*wykraczające poza zakres jednego przedmiotu*)

total – całkowity, łączny, ogólny

total expenditure – łączne wydatki, wydatki łącznie; **total project budget/total project cost** – całkowity budżet/koszt projektu

town – miasto

twin town – miasta bliźniacze

TQM ➤ Total Quality Management

track – ścieżka; *zob. też pathway*

educational track/learning track – ścieżka edukacyjna, ścieżka kształcenia; **English track** – ścieżka w jęz. angielskim, ścieżka angielska (*ścieżka programu/kusu prowadzona w jęz. angielskim*); **permeability between educational tracks/permeability between learning tracks/possibilities of transfer between educational tracks/learning tracks** – drożność ścieżek kształcenia (*oznaczająca możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewnego cyklu kształcenia*)

trade – handel; branża; zawód

trade union – związek zawodowy

traditional – tradycyjny

traditional teaching methods – tradycyjne metody nauczania

train – szkolić (się), kształcić (się)

trainee – praktykant, stażysta

trainee teacher – nauczyciel-stażysta (*pierwszy stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*)

trainer – trener, szkoleniowiec

training of trainers – szkolenie szkoleniowców/trenerów

training – szkolenie, kształcenie, kształcenie zawodowe

alternance training – kształcenie przemienne; *kształcenie obejmujące naukę w placówce edukacyjnej w połączeniu z okresami pracy lub praktykami w zakładzie pracy*; *zob. też dual training*;

concurrent teacher training – równoległe kształcenie nauczycieli; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli: system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się równolegle z kształceniem ogólnym*; *por. consecutive teacher training*; **consecutive teacher training** – etapowe kształcenie nauczycieli; *w materiałach UE dotyczących kształcenia nauczycieli: system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się po zakończeniu kształcenia ogólnego, np. na poziomie podyplomowym*; *por. concurrent teacher training*; **continuing vocational education and training** (**CVET**)/**continuing vocational training** (**CVT**) – ustawiczne kształcenie zawodowe; *por. initial vocational education and training*;

dual training – kształcenie dualne; *kształcenie łączące kształcenie teoretyczne w placówce edukacyjnej z kształceniem/szkoleniem praktycznym w zakładzie pracy*; *zob. też alternance training*;
foreign language training/language training – nauka/nauczanie języka obcego, szkolenie językowe;
graduate training scheme – program kształcenia podyplomowego (*dla osób, które uzyskały już pierwszy tytuł/stopień, np. tytuł licencjata/inżyniera*);
in-company training – szkolenie wewnątrzzakładowe; **initial teacher training** – kształcenie nauczycieli; *por. in-service teacher training*; **initial vocational education and training** (**IVET**)/**initial vocational training** (**IVT**) – kształcenie zawodowe; *„kształcenie zawodowe" rozumiane jako cały okres kształcenia zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy; zob. też objaśnienie terminu „initial education"*; *por. continuing vocational education and training*; **in-service teacher training** – doskonalenie zawodowe nauczycieli; *por. initial teacher training*; **in-service training** – doskonalenie zawodowe; **in-service training course** – kurs doskonalenia zawodowego; *zob. też in-service training programme, retraining programme*; **in-service training programme** – kurs/program doskonalenia zawodowego; *zob. też in-service training course, retraining programme*;
off-the-job training – szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy; *por. on-the-job training*; **on-the-job training** – szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy; *por. off-the-job training*;
practical training – szkolenie/kształcenie praktyczne; **pre-departure training** – szkolenie przedwyjazdowe; **preparatory training** – szkolenie przygotowawcze;
targeted training – (ściśle) ukierunkowane szkolenie; **teacher training** – kształcenie/doskonalenie zawodowe nauczycieli; *zob. też initial teacher training, in-service teacher training*; **teacher training centre** – ośrodek kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; **teacher training college** – kolegium nauczycielskie; **teacher training institution** – placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli; **training activities** – działania szkoleniowe, działalność szkoleniowa, szkolenia; **Training Agreement** – Porozumienie o programie praktyki: *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *porozumienie podpisywane między studentem, jego uczelnią macierzystą i przedsiębiorstwem/instytucją oferującym/ą miejsce do odbycia praktyki, które określa miejsce i czas trwania praktyki, prace, jakie będzie wykonywać student, jego prawa i obowiązki, efekty kształcenia i metody ich oceny*; **training assignment** – prowadzenie szkolenia/szkoleń (*jako konkretne zadanie, np. w trakcie pobytu w placówce zagranicznej*), przydzielenie zadań szkoleniowych; **training centre** – ośrodek szkoleniowy; **training course** – kurs szkoleniowy, szkolenie; **training establishment/training institution** – placówka szkoleniowa; **training grant** – grant/dotacja/stypendium na szkolenie/szkolenia; **training manual** – podręcznik szkoleniowy; **training of trainers** – szkolenie szkoleniowców/trenerów; **training package** – pakiet szkoleniowy; **training period abroad** – okres szkolenia za granicą; **training provider** – organizator szkoleń, placówka szkoleniowa; **training seminar** – seminarium szkoleniowe; **training session** – sesja szkoleniowa, szkolenie;
vocational training – kształcenie/szkolenie zawodowe; *zob. też initial vocational training, continuing vocational training*;
work-linked training – szkolenie/kształcenie związane z pracą;
to offer/to deliver/to provide training – za/oferować, prowadzić szkolenie/szkolenia/kształcenie; **to participate in/to take part in training** – uczestniczyć, wziąć/brać udział w szkoleniu; **to undergo training** – przejść/chodzić szkolenie

tranche – transza, rata (*np. płatności w projekcie*)

transatlantic – transatlantycki

transatlantic cooperation – współpraca transatlantycka

Transatlantic Degree Consortia Projects – Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy UE – USA „Atlantis" w części polsko-angielskiej*

Transatlantic Degree Partnerships – Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy UE – Kanada w części polsko-angielskiej*

Transatlantic Exchange Partnerships – Transatlantyckie projekty wymiany. *Zob. notkę opisową o ➤ Programie współpracy UE – Kanada w części polsko-angielskiej*

transcript – zapis, transkrypt, wykaz

academic transcript of records/academic transcript/transcript of records – wyciąg z indeksu (*studenta*); *zob. też student record book*; **grade transcript** – wykaz ocen (*ucznia/studenta*); **personal transcript** – indywidualny wykaz osiągnięć; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET) – zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: dokument przedstawiający osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, które zostały ocenione, oraz przyznane jej punkty ECVET*; **Transcript of Records** – wykaz zaliczeń; *w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumukacji Punktów (ECTS) – zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej: dokument przygotowywany przez uczelnie, który zawiera pełną listę przedmiotów/kursów zaliczonych przez studenta w uczelni macierzystej i/lub zagranicznej wraz z liczbą uzyskanych punktów ECTS*

transfer – transfer, przepływ, przekazanie/ywanie, przelew, przeniesienie; przenieść/nosić, przekazać/ywać, przelać/ewać

bank transfer – przelew bankowy; **credit transfer system** – system transferu/przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami*); system przenoszenia osiągnięć (*między placówkami lub kursami/programami*; *termin używany w przepisach lub dokumentach dotyczących systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*); *zob. też credit system*; *por. internal credit system*; **diagonal transfer** – transfer ukośny; *w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych ➤ programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do innej pozycji w budżecie, np. z kosztów ogólnych do kosztów osobowych, w celu pokrycia kosztów innego rodzaju działań*; *por. horizontal transfer*; **horizontal transfer** – transfer poziomy; *w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych ➤ programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do tej samej pozycji w budżecie proponowanym na następny rok, w celu pokrycia kosztów tego samego rodzaju działań*; *por. diagonal transfer*; **possibilities of transfer between educational pathways/tracks** – drożność ścieżek kształcenia (*oznaczająca możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewne-go cyklu kształcenia*); **request for transfer/transfer request** – wniosek o przelew (*funduszy*); wniosek o przeniesienie (*np. do innej szkoły*); **technology transfer** – transfer technologii; **transfer between budget headings** – przeniesienie/oszenie (*kwot*) między pozycjami budżetowymi; **transfer of credit/credit transfer** – przeniesienie/noszenie punktów (*między placówkami lub kursami/programami w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **transfer of good practice** – przeniesienie/oszenie dobrych praktyk (*np. do innej placówki, innego kraju*); **transfer of learning outcomes** – przeniesienie/oszenie efektów kształcenia/uczenia się;

to transfer a teacher to another school – przenieść/osić nauczyciela do innej szkoły; **to transfer credits** – przenieść/osić punkty (*między placówkami lub kursami/pro-*

gramami), przenieść/osić osiągnięcia (*między placówkami lub kursami/programami*; *w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*); **to transfer good practice** – przenieść/osić dobre praktyki (*np. do innej placówki, innego kraju*); **to transfer learning outcomes** – przenieść/osić efekty kształcenia/uczenia się

Transfer of Innovation/Transfer of Innovation Projects – Transfer Innowacji/Projekty dotyczące transferu innowacji. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Leonardo da Vinci w części polsko-angielskiej*

transferability – możliwość przekazania/przenoszenia; *zob. też portability*

transferability of credits – możliwość przenoszenia punktów (*między placówkami lub kursami/programami w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); *zob. też portability of credits*; **transferability of good practice** – możliwość przenoszenia dobryk praktyk (*np. do innej placówki, innego kraju*)

transferable – możliwy do przekazania/przenoszenia, dający się przenieść; *zob. też portable*

transferable credits – punkty, które można przenosić (*między placówkami lub kursami/programami w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); *zob. też portable credits*; **transferable good practice** – dobre praktyki, które można przenosić/nadają się do przenoszenia (*w celu ich zastosowania w innej placówce, innym kraju*)

transition – przejście (*od czegoś do czegoś, z jednego stanu w drugi*); zmiana

transition from school to work – przejście ze szkoły do pracy zawodowej/świata pracy; **transition period** – okres przejściowy (*np. okres przechodzenia od dotychczasowych do nowych programów nauczania w szkołach czy od studiów jednolitych do studiów dwustopniowych w uczelniach*)

transitional – przejściowy

transitional measures – działania/kroki/środki przejściowe

translation – tłumaczenie (*pisemne*); *por. interpreting*

translation costs – koszty tłumaczenia (tłumaczeń pisemnych)

transnational – ponadnarodowy, międzynarodowy; *zob. też international*; *por. national, domestic*

transnational activities – działania międzynarodowe, działalność międzynarodowa; *zob. też international activities*; **transnational cooperation** – współpraca międzynarodowa; *zob. też cross-border cooperation, transborder cooperation, international cooperation*; **transnational dimension** – wymiar ponadnarodowy/międzynarodowy; **transnational exchange** – wymiana międzynarodowa; *zob. też international exchange*; **transnational partnership** – partnerstwo międzynarodowe, międzynarodowe przedsięwzięcie partnerskie, międzynarodowy projekt partnerski, międzynarodowa współpraca partnerska, międzynarodowa umowa o współpracy partnerskiej; *zob. też multilateral partnership*; **transnational project** – projekt międzynarodowy; *zob. też international project, multicountry project, multilateral project, multinational project*; **transnational travel** – podróż zagraniczna; *zob. też international travel*

transparency – przejrzystość

transparency of qualifications – przejrzystość kwalifikacji;

to enhance/to improve/to increase transparency – zwiększyć/ać przejrzystość

transparent – przezroczysty, przejrzysty

transparent mechanisms/procedures – przejrzyste mechanizmy/procedury

transport – transport, przejazd

local transport – transport lokalny, przejazdy miejscowe; **transport costs** – koszty transportu/przejazdów

transversal – poprzeczny, przekrojowy, transwersalny

transversal competences – kompetencje przekrojowe (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*); *zob. też generic competences*; **transversal issues/policies/priorities** – zagadnienia/strategie/priorytety przekrojowe; *w materiałach UE*: *zagadnienia/strategei/priorytety, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – zagadnienia/strategie/priorytety dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*; *zob. też horizontal issues/policies/priorities*

travel – podróż; podróżować

additional travel – dodatkowa podróż; *w ➤ programach UE*: *w przypadku podróży do miasta, które nie jest stolicą danego kraju lub nie jest docelowym miejscem podróży samolotem – dla oznaczenia podróży pomiędzy stolicą kraju/miejscem, do którego został/zostanie wykupiony bilet lotniczy a miejscem docelowym; w przypadku podróży do więcej niż jednego miejsca – dla oznaczenia podróży pomiędzy pierwszym a drugim/kolejnym miejscem*; **additional travel costs** – koszty dodatkowej/ych podróży; *zob. additional travel*; **claim for reimbursement of travel expenses** – podanie/wniosek o zwrot kosztów podróży; *zob. też travel reimbursement request*; **domestic travel/in-country travel** – podróż krajowa; **air travel** – podróż lotnicza, podróż samolotem; **group travel** – podróż grupowa, wyjazd grupowy; **international travel/transnational travel** – podróż zagraniczna; **proof of travel** – dowód odbycia podróży (*np. bilet i karta pokładowa*); **rail travel** – podróż koleją, podróż pociągiem; **travel allowance** – dieta podróżna/na podróż; **travel costs/travel expenses** – koszty podróży; **travel reimbursement request** – podanie/wniosek o refundację/zwrot kosztów podróży; *zob. też claim for reimbursement of travel expenses*

traveller – podróżnik; komiwojażer

occupational traveller – osoba zmieniająca miejsce pobytu ze względu na wykonywany zawód

treaty – traktat

Accession Treaty – Traktat Akcesyjny; **EC/EU Treaties** – Traktaty WE/UE, Traktaty o WE/UE; **Treaties of Rome** – Traktaty Rzymskie; **Treaty establishing the European Atomic Energy Community** (Euratom) – Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej; **Treaty establishing the European Coal and Steel Community** – Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali; **Treaty establishing the European Community** (EC Treaty) – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Traktat o Wspólnocie Europejskiej, Traktat o WE); **Treaty establishing the European Economic Community** (EEC Treaty) – Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Traktat o EWG); **Treaty of Amsterdam** (Amsterdam Treaty) – Traktat Amsterdamski; **Treaty of Lisbon** (Lisbon Treaty) – Traktat Lizboński; **Treaty of Nice** (Nice Treaty) – Traktat Nicejski; **Treaty of Paris** – Traktat Paryski; **Treaty on the European Union** (Maastricht Treaty, EU Treaty) – Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht, Traktat o UE)

trimester – trymestr (*jedna z trzech części roku akademickiego*); *por. semester, quarter*

triplicate – trzecia kopia, trzeci egzemplarz

agreement drawn up in triplicate – umowa sporządzona w trzech egzemplarzach

tuition – nauka; opłata za naukę, czesne

language of tuition – język wykładowy; *zob. też language of instruction*; **tuition fee/tuition** – czesne, opłata za naukę; *zob. też tuition fee niżej*; **agreement on tuition** – porozumienie/umowa w sprawie czesnego; **self-tuition** – samokształcenie; **tuition-based degree programme/tuition-based programme** – studia płatne; *por. tuition-free degree programme*; **tuition-based programme** – program/kurs płatny; **tuition-free degree programme/tuition-free programme** – studia bezpłatne; *por. tuition-based degree programme*;

tuition-free programme – program/kurs bezpłatny; **tuition waiver** – rezygnacja z/odstąpienie od pobierania czesnego
tuition fee/**tuition** – czesne, opłata za naukę
to be exempt from tuition fees – być zwolnionym z (płacenia) czesnego; **to charge a tuition fee** – pobrać/ierać czesne; **to increase tuition fees** – podnieść/osić czesne; **to pay the tuition fee** – za/płacić, wpłacić/ać czesne; **to reduce tuition fees** – obniżyć/ać czesne; **to waive tuition fees** – z/rezygnować z pobierania czesnego, odstąpić/ępować od pobierania czesnego

tutor – tutor, opiekun (*grupy, rocznika, naukowy*), opiekun naukowy; wychowawca; pedagog szkolny; korepetytor; prowadzić zajęcia, dawać lekcje, udzielić/ać korepetycji
class tutor – wychowawca klasy; *zob. też form teacher*

tutorial – ćwiczenia, seminarium (*w uczelni*); konsultacje indywidualne/zajęcia w małej grupie (*z nauczycielem*); prywatne lekcje/korepetycje

tutoring – zajęcia indywidualne lub w małej grupie, lekcje prywatne/korepetycje, opieka dydaktyczna

twin – bliźniak, bliźniaczka; bliźniaczy; łączyć
twin schools – szkoły bliźniacze;

twinning – łączenie miast/instytucji bliźniaczych; *zob. też notkę opisową o programie* ➤ *eTwinning w części polsko-angielskiej*
school twinning – łączenie szkół bliźniaczych, współpraca szkół bliźniaczych

two – dwa
two-cycle programmes – studia dwustopniowe (*w Polsce*: *studia licencjackie/inżynierskie* + *studia magisterskie*); *zob. też three-cycle programmes, first-cycle programme, second-cycle programme, third-cycle programme*; *por. long-cycle* (*Master's degree*) *programme*; *zob. też notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński" w części polsko-angielskiej*; **two-subject teacher** – nauczyciel dwuprzedmiotowy

type – rodzaj, typ; pisać na maszynie
credit type – rodzaj/typ punktowanego przedmiotu (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); **type of expenditure**/**expenses**/**costs** – rodzaj/typ wydatków/kosztów (*np. wydatki na sprzęt, koszty podróży*)

typewritten – napisany na maszynie
typewritten application – wniosek napisany/wypełniony na maszynie

U

umbrella organisation – organizacja patronacka

underachieve – osiągnąć/ać wyniki poniżej swych możliwości/poniżej przeciętnej

underachiever – osoba (*uczeń, student, słuchacz*) *osiągająca wyniki poniżej swych możliwości/poniżej przeciętnej*

under-funded/**underfunded** – niedofinansowany
underfunded higher education institutions – niedofinansowane uczelnie

under-funding/**underfunding** – niedofinansowanie
underfunding of higher education institutions – niedofinansowanie uczelni

undergraduate – dotyczący poziomu studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem (*np. studiów I stopnia kończących*

się tytułem zawodowym licencjata/inżyniera w Polsce), licencjacki/inżynierski

undergraduate course – cykl zajęć/przedmiot w ramach studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem (*studiów I stopnia*), studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem (*studia I stopnia*); *zob. też undergraduate programme, first-cycle programme, Bachelor's degree course/programme*; *por. postgraduate course/programme*; **undergraduate degree** – pierwszy tytuł/stopień uzyskiwany po ukończeniu studiów wyższych (*studiów I stopnia*) (*w Polsce odpowiadający tytułowi zawodowemu licencjata/inżyniera*); **zob. też first-cycle degree, Bachelor's degree**; *por. postgraduate degree*; **undergraduate programme** – studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem (*studia I stopnia*); *zob. też undergraduate course, first-cycle programme, Bachelor's degree course/programme*; *por. postgraduate course/programme*; **undergraduate student** – student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem (*studiów I stopnia*); *zob. też first-cycle student*; *por. postgraduate student*

undertake – podjąć/podejmować, przedsięwziąć/brać; podjąć/ejmować się, zobowiązać/ywać się do zrobienia czegoś (*to do sth*)

to undertake a study period abroad – wyjechać/żdżać na studia za granicę; **to undertake a questionnaire survey** – podjąć/ejmować badania ankietowe

undertaking – przedsięwzięcie; zobowiązanie

unemployed – bezrobotny

the unemployed – bezrobotni

unemployment – bezrobocie

level of unemployment/unemployment level – poziom bezrobocia; **rate of unemployment/unemployment rate** – wskaźnik bezrobocia;

to combat unemployment – walczyć z bezrobociem; **to cut/to reduce unemployment** – zmniejszyć/ać bezrobocie; **to increase unemployment** – zwiększyć/ać bezrobocie

UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation – UNESCO, Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

UNESCO-CEPES (fr. **C**entre **E**uropéen **p**our l'**E**nseignement **S**upérieur, ang. **European Centre for Higher Education**) – UNESCO-CEPES, Europejskie Centrum Szkolnictwa Wyższego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

unilateral – jednostronny

unilateral termination – jednostronne wypowiedzenie/rozwiązanie (*umowy*)

Union for the Mediterranean – Unia dla regionu Morza Śródziemnego/Unia dla Morza Śródziemnego. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*.

unit – jednostka, element

basic organisational unit – podstawowa jednostka organizacyjna; **course unit** – jednostka dydaktyczna, przedmiot; *najmniejszy dający się wyodrębnić komponent kursu/programu, np. zajęcia o określonej tematyce jako komponent większego przedmiotu wyodrębnionego w programie nauczania, lub przedmiot jako komponent całego programu*; **compulsory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. obowiązkowy przedmiot lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też mandatory course unit*; **elective course unit** – obieralna jednostka dydaktyczna (*np. przedmiot obieralny lub obieralne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też optional course unit*; **inter-faculty unit** – jednostka międzywydziałowa; **inter-university unit** – jednostka międzyuczelniana; **mandatory course unit** – obowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. obowiązkowy przedmiot lub obowiązkowe zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też compulsory course unit*; **optional course unit** – fakultatywna/nieobowiązkowa jednostka dydaktyczna (*np. fakultatywny przedmiot lub fakultatywne zajęcia w ramach danego przedmiotu*); *zob. też elective course unit*; **organisational unit** – jednostka organizacyjna; **technology transfer unit** – jednostka/ośrodek transferu technologii; *zob. też technology transfer*

centre; **unit cost** – koszt jednostkowy; **unit of learning outcomes** – jednostka efektów kształcenia/uczenia się, jednostkowy efekt kształcenia/uczenia się; *w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*) *– zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*: *komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation ➤ UNESCO

university – uniwersytet, uczelnia; *zob. też higher education institution*

home university – uczelnia macierzysta; *por. host university*; **host university** – uczelnia goszcząca (*np. studenta/nauczyciela w ramach programu wymiany*); *por. home university*;

inter-university agreement – umowa międzyuczelniania/między uczelniami, porozumienie międzyuczelniane/między uczelniami; **inter-university unit** – jednostka międzyuczelniana;

medical university – uniwersytet medyczny; *zob. też university of medicine, university of medical sciences*

non-public university – uczelnia niepubliczna; *zob. też non-state university*; *por. public university, state university*; **non-state university** – uczelnia niepaństwowa; *zob. też non-public university*; *por. state university, public university*; **non-university institution** – uczelnia nieakademicka/zawodowa; *por. university-type institution*; **non-university sector** – sektor uczelni nieakademickich/zawodowych; *por. university sector*; **open university** – uniwersytet otwarty;

partner country university – uczelnia z kraju partnerskiego; **private university** – uczelnia prywatna; **public university** – uczelnia publiczna; *zob. też state university*; *por. non-public university, non-state university*;

state university – uczelnia państwowa; *zob. też public university*; por. *non-state university, non-public university*; **technical university** – uniwersytet techniczny, politechnika (*w znaczeniu przyjętym w polskim szkolnictwie wyższym*); *zob. też university of technology*; *por. polytechnic*;

university bodies – organy uczelni; **university charter** – statut uczelni; *zob. też university statutes*; **university fees** – opłaty uczelniane (*czesne, opłaty rejestracyjne, opłaty egzaminacyjne, opłaty za dostęp do laboratoriów i korzystanie z biblioteki itp.*); **university graduate** – absolwent uczelni; **university-industry cooperation** – współpraca uczelni z przemysłem/przedsiębiorstwami; **university level** – poziom/szczebel (ogólno)uczelniany, poziom/szczebel (całej) uczelni; **university management** – zarządzanie uczelnią; **university of agriculture/university of agricultural sciences** – uniwersytet rolniczy; **university of economics** – uniwersytet ekonomiczny; **university of life sciences** – uniwersytet przyrodniczy; **university of medicine/university of medical sciences** – uniwersytet medyczny; *zob. też medical university*; **university of technology** – uniwersytet techniczny, politechnika (*w znaczeniu przyjętym w polskim szkolnictwie wyższym*); *por. polytechnic*; **university sector** – sektor uczelni akademickich; *por. non-university sector*; **university senate** – senat uczelni; **university services** – administracja uczelni; **university statutes** – statut uczelni; *zob. też university charter*; **university-type higher education institution/university-type institution** – uczelnia akademicka; *por. non-university institution*

unspent – niewydany

unspent amount – kwota niewydana (*np. z funduszy przyznanych na projekt*)

update – z/aktualizować

to update skills/teaching materials – z/aktualizować umiejętności/materiały dydaktyczne

upgrade – podnieść/osić (*np. kwalifikacje*); zastąpić/ępować lepszą/nowszą wersją

to upgrade skills – u/doskonalić, podnieść/osić umiejętności/kwalifikacje; **to upgrade software** – zastąpić/ępować oprogramowanie nowszą wersją

upper – górny; por. lower

upper limit – górny limit, górna granica; **upper secondary education** – szkolnictwo średnie II stopnia, kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia ponadgimnazjalnego, kończącego lub niekończącego się egzaminem maturalnym*); **upper secondary school** – szkoła średnia II stopnia (*odpowiadająca w polskim systemie edukacji szkole ponadgimnazjalnej, w której kształcenie kończy lub nie kończy się egzaminem maturalnym*); **upper secondary school leaving certificate** – świadectwo ukończenia szkoły średniej, świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia, świadectwo maturalne (*w Polsce*); *zob. też secondary school leaving certificate, upper secondary school*

upward – zwyżkowy; *por. downward*
upward revision of the budget – korekta budżetu w górę; **upward trend in the expenditure on education** – tendencja zwyżkowa w wydatkach na edukację

use – używanie, wykorzystywanie, korzystanie, zastosowanie; wykorzystać/ywać, za/stosować, użyć/wać, posłużyć/giwać się
efficient use of resources – efektywne/racjonalne wykorzystywanie zasobów/środków; **to use information and communication technologies in education** – wykorzystać/ywać technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji; **to use innovative teaching methods** – za/stosować innowacyjne metody dydaktyczne

user – użytkownik
end user of project results – końcowy użytkownik rezultatów projektu

V

valid – ważny, prawomocny
valid agreement – umowa ważna/prawomocna/mająca moc obowiązującą

validate – potwierdzić/ać, poświadczyć/ać, nadać/wać ważność
to validate learning outcomes – poświadczyć/ać, potwierdzić/ać efekty kształcenia/uczenia się; *zob. też objaśnienie pod hasłem „validation of learning outcomes"*

validation – walidacja, poświadczenie, potwierdzenie
validation of competences/professional experience/skills – walidacja kompetencji/doświadczenia zawodowego/umiejętności; **validation of learning outcomes** – walidacja efektów kształcenia/uczenia się; *potwierdzenie przez właściwy organ, że osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się* (*wiedza, umiejętności i/lub kompetencje*) *zostały ocenione według wcześniej zdefiniowanych kryteriów i uznane za zgodne z przyjętymi standardami*; **validation of non-formal and informal learning** – walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego; **validation scheme/validation system** – system walidacji (*poświadczania/potwierdzania, np. efektów kształcenia/uczenia się, kompetencji, umiejętności, doświadczenia zawodowego*)

valorisation – waloryzacja; *w niektórych ➤ programach UE*: *termin przejęty z jęz. francuskiego, oznaczający rozpowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów finansowanych projektów*

value – wartość, znaczenie; wycenić/ać, o/szacować; docenić/ać
added value/value added – wartość dodana; *w ➤ programach UE*: *dodatkowe efekty/korzyści wynikające z rozszerzenia zakresu współpracy czy szerszego wykorzystania*

wyników projektu, np. z włączenia do współpracy instytucji z innych krajów, wzbogacenia tematyki współpracy czy wprowadzenia kursu opracowanego w projekcie do programu nauczania; **common/shared values** – wspólne wartości; **contractual value** – wartość kontraktu/umowy; **credit value** – wartość punktowa; *liczba punktów przyporządkowanych danej jednostce dydaktycznej/przedmiotowi w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*; **cultural values** – wartości kulturowe; **traditional values** – wartości tradycyjne; **value system** – system wartości

variable – zmienny

variable amount – kwota zmienna/o zmiennej wysokości; *w ➤ programach UE kwota, której wysokość różni się w poszczególnych projektach zależnie np. od liczby uczestników kursu, ew. udziału osób niepełnosprawnych/mających specjalne potrzeby*; *por. standard amount*

verbal – słowny, werbalny

verbal agreement – umowa ustna, ustna zgoda

vertical – pionowy

vertical mobility – mobilność pionowa; *w odniesieniu do mobilności społecznej: zmiana oznaczająca przejście do innej klasy/grupy społecznej, zmiana pozycji w hierarchii społecznej*; *w odniesieniu do mobilności studentów: wyjazd studenta na pełne studia na wyższym poziomie, wraz z uzyskaniem tytułu/stopnia/dyplomu, w uczelni zagranicznej po ukończeniu studiów na niższym poziomie w uczelni macierzystej, np. w przypadku ukończenia studiów I stopnia w uczelni macierzystej i wyjazdu na studia II stopnia do uczelni zagranicznej*; *por. horizontal mobility*

VET ➤ vocational education and training

vice-: wice-

vice-chairman – wiceprzewodniczący, wiceprezes; **vice-chancellor** – prorektor (*np. w niektórych krajach*); rektor (*w Wielkiej Brytanii gdzie „vice-chancellor" faktycznie kieruje uczelnią, natomiast funkcja „chancellor" ma jedynie charakter tytularny z wyjątkiem prowadzenia pewnych ceremonii*); **vice-president** – wiceprezes, wiceprzewodniczący; **vice-rector** – prorektor

violence – przemoc

violence at/in school – przemoc w szkole;

to combat violence – zwalczać przemoc; to prevent violence – zapobiec/gać przemocy

virtual – wirtualny

virtual campus – kampus wirtualny, uniwersytet wirtualny; *forma kształcenia łącząca kształcenie na odległość z kształceniem w trybie on-line*; **Virtual Learning Environment** (**VLE**) – wirtualne środowisko edukacyjne/do nauki; *środowisko, w którym nauka odbywa się za pośrednictwem/z wykorzystaniem komputera*; **virtual library** – biblioteka wirtualna (*oferująca zbiory poprzez Internet*); **virtual mobility** – mobilność wirtualna; *„mobilność" za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych lub innych mediów, nie pociągająca za sobą faktycznej podróży, np. „przenoszenie się" za pośrednictwem Internetu do placówki zagranicznej i udział w zajęciach prowadzonych tam w trybie on-line*; *por. physical mobility*

Virtual Campuses – Projekty dotyczące kampusów wirtualnych. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Erasmus w części polsko-angielskiej*

visa – wiza

visa costs – koszty wiz(y);

to apply for a visa – wystąpić/ępować, ubiegać się o wizę; **to extend/to renew a visa** – przedłużyć/ać wizę; **to get/to obtain a visa** – otrzymać/ywać wizę; **to give/to grant/to issue a visa** – wydać/wać wizę; **to need/to require a visa** – potrzebować wizy; **to refuse/to deny a visa** – odmówić/odmawiać (wydania) wizy

visit – wizyta; odwiedzić/ać, złożyć/składać wizytę; przeprowadzić/ać inspekcję, dokonać/ywać wizytacji

in-situ visit/on-site visit – wizyta na miejscu, wizytacja (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też site visit*; **inspection visit** – inspekcja, wizytacja (*np. w szkole*); **monitoring visit** – wizyta monitoringowa (*np.*

w miejscu realizacji projektu); *zob. też in-situ/on-site monitoring visit, site visit*; **in-situ monitoring visit**/**on-site monitoring visit** – wizyta monitoringowa na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też monitoring visit, site visit*; **preparatory visit** – wizyta przygotowawcza (*np. w celu przygotowania przyszłego projektu współpracy*); **site visit** – wizyta na miejscu, wizytacja (*np. w miejscu realizacji projektu*); *zob. też in-situ/on-site visit*; **split visit** – wizyta podzielona; *w niektórych ➤ programach UE*: *wizyta/pobyt w jednej instytucji podzielony na dwa wyjazdy, dwukrotna wizyta/dwukrotny pobyt w jednej instytucji w ramach tego samego stypendium*; **study visit** – wizyta studyjna; *wizyta służąca poznaniu danej instytucji, zapoznaniu się z określoną problematyką itp.*; **to arrange**/**to organise a visit** – organizować wizytę/wizytację; **to cancel a visit** – odwołać/ywać wizytę/wizytację; **to go on a visit** – pójść/iść, po/jechać z wizytą, odwiedzić/ać; **to pay a visit** – złożyć/składać wizytę; **to postpone a visit** – odłożyć/kładać, przełożyć/kładać wizytę/wizytację; **to undertake a visit** – odbyć/wać wizytę, przeprowadzić/ać wizytację

visiting – wizytujący

visiting lecturer – wykładowca wizytujący; *wykładowca nie zatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*; *zob. też guest lecturer*; **visiting professor** – profesor wizytujący; *nauczyciel akademicki z odpowiednim stopniem/tytułem niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*; *zob. też guest lecturer, visiting lecturer*; **visiting scholar** – badacz/uczony/naukowiec wizytujący; *naukowiec niezatrudniony na stałe w danej instytucji/uczelni, przebywający/pracujący w danej instytucji tylko przez pewien czas*

Visits and Exchanges for Adult Education Staff – Wizyty i wymiana kadry edukacji dorosłych. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej*

VLE ➤ Virtual Learning Environment

vocational – zawodowy; *zob. też professional, occupational*

basic vocational education – zasadnicze szkolnictwo zawodowe, kształcenie w zasadniczej szkole zawodowej, wykształcenie zasadnicze zawodowe; **basic vocational school** – zasadnicza szkoła zawodowa; **continuing vocational education**/**continuing vocational education and training** (**CVET**)/**continuing vocational training** (**CVT**) – ustawiczne kształcenie zawodowe; *por. initial vocational education;* **initial vocational education/initial vocational education and training** (**IVET**)/**initial vocational training** (**IVT**) – kształcenie zawodowe; *„kształcenie zawodowe" rozumiane jako cały okres kształcenia zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy – w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego lub doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy*; *zob. też objaśnienie terminu „initial education"*; *por. continuing vocational education and training*; **vocational secondary school** – szkoła średnia zawodowa; **vocational education** – kształcenie zawodowe, szkolnictwo zawodowe, kształcenie w szkole zawodowej; **vocational education and training** (**VET**) – kształcenie zawodowe; *zob. też continuing vocational education and training, initial vocational education and training*; **vocational examination** – egzamin zawodowy; **vocational guidance** – poradnictwo zawodowe; *zob. też career guidance, occupational guidance*; **vocational integration** – integracja zawodowa; **vocational lyceum** – liceum zawodowe (*w Polsce*); **vocational qualifications** – kwalifikacje zawodowe; *termin używany na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie średnim/średniego wykształcenia*; *por. professional qualifications*; **vocational school** – szkoła zawodowa; **vocational strand in the education system** – nurt kształcenia zawodowego w systemie edukacji; **vocational subject** – przedmiot zawodowy; *por. general subject*; **vocational subject teacher** – nauczyciel przedmiotów zawodowych;

por. general subject teacher; **vocational training** – kształcenie/szkolenie zawodowe

volume – wielkość, ilość, skala
volume of mobilty – skala mobilności/wyjazdów;
to decrease the volume of mobility – zmniejszyć/ać skalę mobilności; **to increase the volume of mobility** – zwiększyć/ać skalę mobilności

voluntary – dobrowolny; ochotniczy
voluntary accreditation – dobrowolna akredytacja; **voluntary organisation** – organizacja ochotnicza, organizacja prowadząca wolontariat/zajmująca się wolontariatem; **voluntary service** – praca ochotnicza, wolontariat

volunteer – wolontariusz, ochotnik

W

waive – zrzec/kać się, z/rezygnować, zaniechać
to waive tuition fees – z/rezygnować z pobierania czesnego, odstąpić/ępować od pobierania czesnego, zaniechać pobierania czesnego

waiver – zrzeczenie/kanie się, odstąpienie/ępowanie, rezygnacja, zaniechanie
fee and tuition waiver – rezygnacja z/odstąpienie od pobierania opłat i czesnego, zwolnienie z opłat i czesnego

web – sieć
web-based learning – uczenie się/kształcenie przez Internet/z wykorzystaniem Internetu (*technologii internetowych i materiałów/pomocy dostępnych w Internecie*); *zob. też e-learning*

weekly – tygodniowy, cotygodniowy, całotygodniowy; tygodniowo, co tydzień
weekly load – tygodniowy wymiar zajęć dydaktycznych; **weekly rate** – stawka tygodniowa (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*)

white paper – biała księga; *raport przygotowywany przez władze, który przedstawia informacje dotyczące określonej tematyki i wyjaśniający plany władz przed wprowadzeniem nowych przepisów*; *por. green paper*

wide – szeroki, szeroko zakrojony; **wider** – szerszy
wider objective – cel szerszy; *w ➤ programach UE: cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*; *zob. też overall objective*; *por. immediate/specific objective*

withdraw – wycofać/ywać (się)
to withdraw cash – podjąć/ejmować gotówkę; **to withdraw from a course** – z/rezygnować z udziału w kursie/zajęciach (*z jakiegoś przedmiotu*); **to withdraw from a project** – wycofać/ywać się z projektu, z/rezygnować z udziału w projekcie

withdrawal – wycofanie/ywanie się
cash withdrawal – podjęcie/ejmowanie gotówki/pieniędzy; **letter of withdrawal**/**withdrawal letter** – pismo informujące/zawiadomienie o wycofaniu się/rezygnacji, pisemne zawiadomienie/powiadomienie o wycofaniu się/rezygnacji (*np. z udziału w projekcie*); **withdrawal of a consortium member**/**partner** – wycofanie się członka konsorcjum/partnera, rezygnacja członka konsorcjum/partnera (*np. z udziału w projekcie*)

word-processed – przygotowany w edytorze tekstów
word-processed application – wniosek przygotowany/wypełniony w edytorze tekstów

work – praca; dzieło; pracować, działać; *zob. też working*
field work – prace terenowe/w terenie (*np. w ramach praktyk studenckich*); **group work** – praca grupowa, praca w grupie; **practical work** – zajęcia praktyczne; **project work** – projekt, praca projektowa; *w edukacji*: *praca/zadanie, jakie otrzymują uczniowie lub studenci, polegające na zaplanowaniu i wykonaniu konkretnego przedsięwzięcia, związanego tematycznie z nauczanym przedmiotem*; **work-based learning** – uczenie się/kształcenie/nauka poprzez pracę; *w niektórych kontekstach*: *uczenie się/kształcenie w środowisku/miejscu pracy*; *w innych kontekstach*: *wszelkie formy doświadczenia zawodowego*; *por. classroom-based learning*; **work experience** – doświadczenie zawodowe; **work-linked training** – kształcenie/szkolenie związane z pracą; **work package** – zestaw zadań, etap prac (*jako szereg zadań do wykonania, np. w projekcie*); **work permit** – pozwolenie/zezwolenie na pracę; **work placement** – staż/praktyka w zakładzie pracy; **work plan** – plan pracy; *w ➤ programach UE*: *szczegółowy plan przedstawiający działania, jakie mają być zrealizowane w danym okresie, ew. wraz z osobami odpowiedzialnymi za ich wykonanie oraz miejscem ich wykonywania*;
to carry out work – wykonać/ywać pracę; **to complete/to finish work** – wykonać, zakończyć pracę; **to take on/to undertake work** – podjąć/ejmować pracę, podjąć/ejmować się pracy; **to supervise work** – nadzorować pracę; **to work for an examination** – uczyć/przygotowywać się do egzaminu

worker – pracownik, robotnik
migrant worker – pracownik migrujący

workforce – siła robocza
highly qualified/educated workforce – wysoko wykwalifikowana/dobrze wykształcona siła robocza

working – pracujący; roboczy
EU working languages/working languages of the European Union – robocze języki UE/Unii Europejskiej (*języki, w których przygotowuje się dokumenty wewnętrzne i prowadzi obrady: co najmniej 3 języki* (*angielski, francuski i niemiecki*) *lub 5 języków* (*w/w oraz hiszpański i włoski*); **working age** – wiek produkcyjny; *zob. też employment age*; **working age population** – ludność w wieku produkcyjnym; **working day** – dzień roboczy; **working group** – grupa robocza; **working language** – język roboczy

workload – nakład pracy; obciążenie pracą
distribution of student workload between semesters – rozkład pracy studenta na semestry; **student workload** – nakład pracy studenta;
to increase workload – zwiększyć/ać nakład pracy/obciążenie pracą, dodać/wać pracy; **to measure workload** – z/mierzyć nakład pracy; **to reduce workload** – zmniejszyć/ać nakład pracy/obciążenie pracą, odciążyć/ać w pracy

workplace – miejsce/zakład pracy

workplan – plan pracy
project workplan – plan pracy w projekcie

workshop – warsztat
to attend/to participate/to take part in a workshop – uczestniczyć, wziąć/brać udział w warsztacie; **to host a workshop** – być gospodarzem warsztatu, organizować u siebie warsztat; **to organise a workshop** – z/organizować warsztat

Workshops – Warsztaty. *Zob. notkę opisową o programie ➤ Grundtvig w części polsko-angielskiej*

World Bank – Bank Światowy. *Zob. notkę opisową w części polsko-angielskiej*

writing – pisanie
writing literacy – umiejętność pisania; **writing skills** – umiejętności pisania

written – pisemny
written agreement – umowa pisemna, pisemna zgoda; **written authorisation** – pisemne upoważnienie/zezwolenie; **written confirmation** – potwierdzenie pisemne; **written consent** – pisemna zgoda; **written examination** – egzamin pisemny; **written notification** – pisemne powiadomienie/zawiadomienie; **written request** – pisemna prośba, pisemny wniosek

xenophobia – ksenofobia
to combat/to fight against xenophobia – walczyć z ksenofobią

year – rok; klasa (*rok nauki*)
academic year – rok akademicki (*podzielony, zależnie od kraju, na semestry, trymestry lub kwartały*); *zob. też semester, trimester i quarter*; **calendar year** – rok kalendarzowy; **contractual year** – rok kontraktowy; **financial year** – rok finansowy/budżetowy; **funding for three consecutive years** – finansowanie przez/fundusze na trzy kolejne lata; **school year** – rok szkolny; **year of foundation** – rok założenia (*np. szkoły, uczelni*); **year of study** – rok studiów;
to repeat a year – powtórzyć/zarzać klasę (*w szkole*)/rok (*w uczelni*)
youth – młodzież
youth custody centre/youth detention centre – dom/zakład poprawczy; **youth leader** – lider młodzieżowy; **youth organisation** – organizacja młodzieżowa; **youth policy** – polityka młodzieżowa; **youth worker** – pracownik młodzieżowy, osoba pracująca z młodzieżą
Youth – Młodzież. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie* ➤ *Młodzież i aktualnie realizowanym programie* ➤ *Młodzież w działaniu, który go zastąpił, w części polsko-angielskiej*
Youth in Action – Młodzież w działaniu. *Zob. notkę opisową o programie* ➤ *Młodzież w działaniu w części polsko-angielskiej*

Część II

polsko - - angielska

A

abiturient – graduate

absolwent – graduate (*uczelni*), leaver (*szkoły*), alumnus (*absolwent/wychowanek, l. mn. alumni*), alumna (*absolwentka/wychowanka, l. mn. alumnae*)

absolwent szkoły – school leaver, **absolwent uczelni** – university graduate; **profil/charakterystyka/sylwetka absolwenta** – graduate's profile; **stowarzyszenie absolwentów** – alumni association

ACA › Stowarzyszenie na rzecz Współpracy Akademickiej

acquis communautaire (termin z jęz. francuskiego, używany w jęz. angielskim i polskim)/**dorobek prawny Unii Europejskiej** (**UE**) – acquis communautaire (fr.), Community patrimony (ang.): Dorobek prawny UE obejmuje traktaty, przepisy wykonawcze do traktatów i inne akty prawne uchwalane przez odpowiednie instytucje UE, orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE, umowy międzynarodowe UE, deklaracje, uchwały i postanowienia instytucji UE. Do przyjęcia i wdrażania acquis są zobowiązane państwa członkowskie UE i kraje kandydujące do UE. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://europa.eu/scadplus/glossary/community_acquis_en.htm* (*ogólna informacja o acquis w jęz. angielskim*), *http://europa.eu/documentation/legislation/index_pl.htm* (*prawo UE w jęz. polskim*) *i http://europa.eu/documentation/legislation/index_en.htm* (*prawo UE w jęz. angielskim*)

adaptacja – adaptation

adaptacja kursu/materiałów dydaktycznych – adaptation of a course/teaching materials

adaptować – to adapt

za/adaptować kurs/materiały dydaktycz ne – to adapt a course/teaching materials

adept – entrant

adepci zawodu nauczycielskiego – entrants to the teaching profession

administracja – administration

z/restrukturyzować administrację uczelni – to restructure university administration

administracyjny – administrative

administracyjne aspekty projektu – administrative aspects of a project; **administracyjne przeszkody w mobilności** – administrative obstacles to mobility; **kadra administracyjna/pracownicy administracyjni** – administrative staff; **kary administracyjne** – administrative penalties; **koszty administracyjne** (*ogólne*) – overheads, overhead costs, administration costs, administrative costs; **obsługa administracyjna/wsparcie administracyjne** (*np. przy realizacji projektu*) – administrative support; **prace/zadania administracyjne** (*w › programach UE*: *zadania/prace związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą administracyjną, np. koordynacja projektu, organizowanie spotkań partnerów, organizacja wyjazdów zagranicznych, prowadzenie rozliczeń finansowych, przygotowywanie raportów z realizacji projektu, prace sekretarskie*) – administrative tasks; **pracownik administracyjny** – administrative staff member, administrative officer, administrator; **sankcje administracyjne** – administrative sanctions; **umiejętności administracyjne** – administrative skills

administrator – administrator

administrowanie – administration

administrowanie finansami/funduszami – financial administration

administrować – to administer

adres – address

adres biura/miejsca pracy – office address; **adres domowy** – home address; **adres siedziby** – legal address, registered office

adresat – addressee (*pisma*); **adresaci** – addressees (*pisma*); target audience, target group, target public (*odbiorcy/słuchacze/uczestnicy np. kursu*)

adresować – to address (*pismo*), to target (*np. szkolenie do określonej grupy odbiorców*)
kurs adresowany do młodzieży – a course/programme targeted at/on young people;
za/adresować pismo – to address a letter

adresowy –
dane adresowe – contact details; **lista adresowa** (*lista instytucji, do których regularnie wysyła się korespondencję czy materiały*) – mailing list

AEDE ➤ Europejskie Stowarzyszenie Nauczycieli

AEGEE, Europejskie Forum Studentów – AEGEE (fr. **A**ssociation des **E**tats **G**énéraux des **E**tudiants de l'**E**urope), European Students' Forum: Niezależna organizacja o charakterze interdyscyplinarnym, zrzeszająca 15 000 studentów i młodych absolwentów z 43 krajów europejskich. Jej celem jest promowanie zjednoczonej Europy bez uprzedzeń, budowanie otwartego i tolerancyjnego społeczeństwa oraz działanie na rzecz demokracji, praw człowieka, współpracy międzynarodowej, mobilności i wymiaru europejskiego w edukacji. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.aegee.pl/aegee.php* (*w jęz. polskim*) i *http://www.aegee.org/* (*w jęz. angielskim*)

Afryka, Karaiby i Pacyfik (**kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku, AKP**) – African, Caribbean and Pacific (ACP) countries

agencja – agency
agencja akredytacyjna – accreditation agency; **agencja krajowa/narodowa** (*w ➤ programach UE*: *jednostka bezpośrednio odpowiedzialna za realizację określonego programu w danym kraju, w odróżnieniu od jednostki centralnej powoływanej na szczeblu europejskim*) – national agency; **agencja pośrednictwa pracy** – job placement service, employment agency; *zob. też biuro pośrednictwa pracy*; **agencja rządowa** – government agency; **agencja UE** (**Unii Europejskiej**) – EU (European Union) agency: Najważniejszymi agencjami UE zajmującymi się edukacją są: ➤ Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego, Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (➤ Cedefop, znane w Polsce pod swą oryginalną nazwą) i ➤ Europejska Fundacja Kształcenia

Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego – Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA): Agencja Unii Europejskiej (UE), usytuowana w Brukseli (Belgia), której zadaniem jest zarządzanie programami i sieciami UE dotyczącymi edukacji, kultury, problematyki młodzieżowej i obywatelskiej oraz sektora audiowizualnego. Obecnie agencja zarządza w całości lub częściowo następującymi programami: ➤ program „Uczenie się przez całe życie", ➤ Erasmus Mundus, ➤ Tempus, ➤ Kultura, ➤ „Młodzież w działaniu", Europa dla Obywateli i Media. Zadania agencji obejmują większość aspektów związanych z zarządzaniem tymi programami – od opracowywania wskazówek dla wnioskodawców i prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych przez ocenę i selekcję wniosków, podpisywanie kontraktów i zarządzanie finansowe do monitorowania finansowanych projektów i rozpowszechniania informacji o efektach projektów. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://eacea.ec.europa.eu/*

agenda – agency (*oddział, filia*); *zob. też agencja*; agenda (*wyrażenie niedawno zapożyczone z jęz. angielskiego*: *porządek dzienny/program spotkania, program działań, lista priorytetów*)
agenda rządowa – government agency

AIESEC, Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów AIESEC – AIESEC (fr. **A**ssociation **I**nternationale des **E**tudiants en **S**ciences **E**conomiques et **C**ommerciales), International Student Association AIESEC: Niezależna organizacja zrzeszająca obecnie ponad 45 000 młodych ludzi z ponad 107 krajów, która stwarza im możliwość udziału w zagranicznych praktykach zawodowych, poznawania w praktyce funk-

cji lidera młodzieżowego i uczestniczenia w ogólnoświatowych inicjatywach edukacyjnych. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.aiesec.org/poland/* (*w jęz. polskim*) *i http://www.aiesec.org* (*w jęz. angielskim*)

akademia – academy

akademia rolnicza – academy of agriculture; **akademia ekonomiczna** – academy of economics; **akademia medyczna** – academy of medicine, medical academy; **akademia muzyczna** – academy of music; **akademia sztuk pięknych** – academy of fine arts; **akademia wychowania fizycznego** – academy of physical education; **Polska Akademia Nauk** – Polish Academy of Sciences

Akademia Prawa Europejskiego – Academy of European Law (ERA): Utworzona w 1992 r. fundacja publiczna z siedzibą w Trewir (Niemcy), której patronami są m.in. 23 państwa członkowskie UE, włącznie z Polską. Jej celem jest tworzenie możliwości pogłębiania wiedzy i wymiany doświadczeń w dziedzinie prawa europejskiego osobom indywidualnym i instytucjom, które uczestniczą we wdrażaniu przepisów prawnych UE w państwach członkowskich i poza Unią. Akademia organizuje konferencje, seminaria i sympozja w ramach kształcenia ustawicznego, prowadzi internetowe forum i wydaje publikacje dotyczące różnych dziedzin prawa europejskiego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.era.int/*

akademicki – academic

akademicki inkubator przedsiębiorczości – academic business incubator; **dom akademicki** – hall of residence/hall, student dormitory/dormitory; **kadra akademicka** – academic staff; *zob. też nauczyciele akademiccy, pracownicy dydaktyczni, pracownicy naukowi, pracownicy naukowo-dydaktyczni*; **instytucja/placówka akademicka** – academic institution; *por. instytucja/placówka nieakademicka/poza-akademicka*; **kalendarz akademicki/kalendarz roku akademickiego** – academic calendar; **nauczyciel akademicki** – academic teacher, professor; **nauczyciele akademiccy** – academic teachers, academic staff (*kadra akademicka*); **ocena akademicka** (*w ➤ programach UE*: *ocena jakości naukowo-dydaktycznej projektu dotycząca takich aspektów, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*) – academic assessment, academic quality assessment; *por. ocena techniczna*; **ośrodek akademicki** – academic centre; **podręcznik akademicki** – academic textbook; **rok akademicki** (*podzielony, zależnie od kraju, na semestry, trymestry lub kwartały*) – academic year; *zob. też semestr, trymestr i kwartał*; **społeczność akademicka/środowisko akademickie** – academic community; **uczelnia akademicka** – university-type higher education institution, university-type institution, university; **współpraca akademicka** – academic cooperation

akademik (*dom akademicki/studencki*) – hall of residence/hall, student dormitory/dormitory

akceptacja – acceptance

akceptować – to accept

za/akceptować propozycję projektu – to accept a project proposal

akceptacyjny – acceptance

pismo akceptacyjne (*np. pismo potwierdzające przyjęcie ucznia do szkoły/studenta na uczelnię*) – letter of acceptance, acceptance letter

akcesja (*przystąpienie*) – accession

akcja (*działanie służące określonemu celowi*; *odrębny komponent programów UE służący określonemu celowi*) – action

akcja pilotażowa – pilot action

AKP ➤ Afryka, Karaiby i Pacyfik

akredytacja (*proces polegający na ocenie jakości placówki i/lub prowadzonego w niej programu przez organ zewnętrzny, w wyniku którego uznaje się oficjalnie, że placówka lub program spełnia określone kryteria lub standardy*) – accreditation

akredytacja dotychczasowego uczenia się/kształcenia/akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia (*proces, w wyniku którego indywidualnym*

osobom uznaje się i zalicza na poczet ➤ *kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach* ➤ *uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego, odbywający się na podstawie jednoznacznych dowodów* (*np. egzaminu, analizy portfolio z pracami*), *które świadczą o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie* ➤ *efekty uczenia się/kształcenia*) – accreditation of prior learning (APL); *zob. też uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia;* **akredytacja instytucjonalna/akredytacja instytucji/placówki/uczelni** – institutional accreditation; *por. akredytacja programowa/programu*; **akredytacja programowa/akredytacja programu** (*programu kształcenia w placówce/szkole/uczelni*) – programme accreditation; *por. akredytacja instytucjonalna/instytucji*; **dobrowolna akredytacja** – voluntary accreditation; **obowiązkowa akredytacja** – mandatory accreditation; **system akredytacji** – accreditation system

akredytacyjny – accreditation

agencja akredytacyjna – accreditation agency; **komisja akredytacyjna** – accreditation board, accreditation commission, accreditation committee; **organ akredytacyjny** – accreditation body

akredytować – to accredit

akredytować instytucję/program – to accredit an institution/a programme

aktualizacja – updating

aktualizacja informacji/materiałów dydaktycznych/programu nauczania/umiejętności/wiedzy – updating of information/teaching materials/a curriculum/skills/knowledge

aktualizować – to update

za/aktualizować informacje/materiały dydaktyczne/program nauczania/umiejętności/wiedzę – to update information/teaching materials/a curriculum/skills/knowledge

aktywność obywatelska – active citizenship; *zob. też aktywna postawa obywatelska*

aktywny – active

aktywna postawa obywatelska (*aktywność obywatelska*) – active citizenship; **aktywny udział/aktywne uczestnictwo w projekcie** – active involvement/active participation in a project

akumulacja – accumulation

akumulacja ➤ efektów kształcenia/uczenia się – accumulation of learning outcomes; **akumulacja punktów** (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – accumulation of credits, credit accumulation

ALFA – ALFA: Program Unii Europejskiej (UE) (I faza: 1994-1999, II faza: 2000-2007, III faza: 2007-2013) wspierający współpracę w dziedzinie szkolnictwa wyższego między UE i następującymi 18 krajami Ameryki Łacińskiej: Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Ekwador, El Salwador, Gwatemala, Honduras, Kolumbia, Kostaryka, Kuba, Meksyk, Nikaragua, Panama, Paragwaj, Peru, Urugwaj i Wenezuela. Celem programu jest podniesienie jakości, znaczenia i dostępności szkolnictwa wyższego w Ameryce Łacińskiej, promowanie współpracy UE z tym regionem oraz wspieranie działań służących stworzeniu wspólnego obszaru szkolnictwa wyższego w tym regionie. W ramach programu finansuje się dwa rodzaje projektów: ➤ **Wspólne Projekty** (*Joint Projects*) – projekty z udziałem uczelni, służące wymianie doświadczeń, które dotyczą takich zagadnień, jak dostęp do szkolnictwa wyższego dla mniej uprzywilejowanych grup społecznych i rozwiązania umożliwiające studentom ukończenie studiów oraz powiązania szkolnictwa wyższego z rynkiem pracy i sektorem biznesu; ➤ **Projekty Strukturalne** (*Structural Projects*) – projekty z udziałem uczelni oraz innych instytucji, organizacji i sieci zajmujących się szkolnictwem wyższym, które służą opracowywaniu mechanizmów wspierających modernizację, reformę i harmonizację systemów szkolnictwa wyższego na poziomie regionalnym w Ameryce

Łacińskiej; dotyczą one takich zagadnień, jak zarządzanie uczelniami i systemami szkolnictwa wyższego, harmonizacja programów nauczania na poziomie regionalnym, wspólne praktyki dotyczące oceny jakości, akredytacji i punktów zaliczeniowych, rozwiązania zapewniające równy dostęp do szkolnictwa wyższego i społeczną integrację grup mniej uprzywilejowanych oraz powiązania uczelni ze środowiskiem zewnętrznym. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/alfa/index_en.htm*

alfabetyzm – literacy; *por. analfabetyzm*
alfabetyzm cyfrowy (*umiejętność korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*) – digital literacy; *por. analfabetyzm cyfrowy*; **alfabetyzm funkcjonalny** (*sprawne wykorzystywanie umiejętności czytania, pisania i liczenia w życiu codziennym, w domu, pracy i życiu społecznym; umiejętność rozumienia i wykorzystywania informacji w formie drukowanej i pisemnej w celu wykonania zadania, osiągnięcia celów, rozwijania własnej wiedzy i potencjału oraz funkcjonowania w społeczeństwie*) – functional literacy; *por. analfabetyzm funkcjonalny*; **alfabetyzm informacyjny** (*umiejętność określania, jakie informacje są potrzebne, wyszukiwania najlepszych źródeł informacji w celu zaspokojenia określonych potrzeb, krytycznej oceny tych źródeł, wykorzystywania informacji i dzielenia się informacjami*) – information literacy; *por. analfabetyzm informacyjny*; **poziom alfabetyzmu** – literacy level; **wskaźnik alfabetyzmu** (*ogólnie*: *odsetek osób umiejących czytać i pisać*) – literacy rate; **wskaźnik alfabetyzmu cyfrowego/funkcjonalnego/informacyjnego** – digital/functional/information literacy rate

amortyzacja (*np. sprzętu zakupionego w projekcie współpracy*) – depreciation
koszty amortyzacji – depreciation costs; **koszty amortyzacji sprzętu** – equipment depreciation costs; **stopa amortyzacji** – depreciation rate

amortyzacyjny – depreciation
koszty amortyzacyjne – depreciation costs; **stawka amortyzacyjna** – depreciation rate

analfabetyzm – illiteracy; *por. alfabetyzm*
analfabetyzm cyfrowy – digital illiteracy; *por. alfabetyzm cyfrowy*; *zob. też definicję alfabetyzmu cyfrowego pod tym hasłem*; **analfabetyzm funkcjonalny** – functional illiteracy; *por. alfabetyzm funkcjonalny*; *zob. też definicję alfabetyzmu funkcjonalnego pod tym hasłem*; **analfabetyzm informacyjny** – information illiteracy; *por. alfabetyzm informacyjny*; *zob. też definicję alfabetyzmu informacyjnego pod tym hasłem*; **poziom analfabetyzmu** – illiteracy level; **wskaźnik analfabetyzmu** (*ogólnie*: *odsetek osób nieumiejących czytać i pisać*) – illiteracy rate; **wskaźnik analfabetyzmu cyfrowego/funkcjonalnego/informacyjnego** – digital/functional/information illiteracy rate

analityczny – analytical
umiejętności analityczne – analytical skills

analiza – analysis; breakdown (*zestawienie danych*); examination (*sprawdzanie/badanie dokumentacji*); study (badanie)
analiza przypadku – case study; **analiza dokumentacji projektu** – examination of project documentation; **analiza kosztów i korzyści** – cost-benefit analysis; **analiza porównawcza** – comparative analysis; benchmarking (*ujednolicona, tj. oparta na wspólnych kryteriach odniesienia, metoda zbierania i analizowania danych w sposób, który umożliwia porównywanie wyników osiąganych przez różne organizacje, programy czy kraje*); **analiza porównawcza systemów edukacji** – comparative analysis of education systems; **analiza potrzeb** – analysis of needs, needs analysis; **analiza** (*zestawienie*) **według płci/wieku/roku** – breakdown by gender/age/year; **analiza wykonalności** (*np. uruchomienia nowego programu szkoleń, założenia nowej placówki szkoleniowej*) – feasibility study;
dokonać/ywać analizy, przeprowadzić/ać analizę – to carry out an analysis

analizować – to analyse, to examine

prze/analizować dokumentację projektu – to examine project documentation; **prze/analizować potrzeby szkoleniowe** – to analyse training needs

angażować – to involve (*włączyć, uczestniczyć*); to commit (*przeznaczyć środki*)

być zaangażowanym, za/angażować się w projekt – to be involved in a project; **za/angażować partnerów społecznych w realizację projektu** – to involve social partners in the implementation of a project; **za/angażować fundusze/środki finansowe** – to commit funds/financial resources

ankieta – questionnaire (*lista pytań*); questionnaire survey, survey (*ankietyzacja – badanie/zbieranie informacji/opinii*); *zob. też ankietyzacja*

ankieta na temat/dotycząca frekwencji w szkole – questionnaire about/on/concerning school attendance; **ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia** – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*); course evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*); **ankieta studencka** – student questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*); student evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*); *zob. też ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia, ankietyzacja studentów, ankietyzacja zajęć dydaktycznych*; **wyniki ankiety** – survey findings;

prze/analizować ankietę – to analyse a questionnaire; **odpowiedzieć/iadać na ankietę** – to reply to/to respond to a questionnaire; **opracować/ywać, za/projektować ankietę** – to design a questionnaire; **przeprowadzić/ać ankietę** – to carry out/to conduct a (questionnaire) survey; **przygotować/ywać ankietę** – to prepare a questionnaire; **rozesłać/syłać ankietę** – to circulate/to distribute/to send (out) a questionnaire; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w ankiecie** – to participate in/to take part in a survey; **wypełnić/ać ankietę** – to complete/to fill in a questionnaire; **zwrócić/acać, odesłać/syłać ankietę** – to return/to send in a questionnaire

ankietować – to carry out/conduct a survey (*na temat – on sth*)

ankietować nauczycieli/kadrę edukacyjną – to carry out/to conduct a survey among teachers/education staff; **ankietować studentów** (*w celu zebrania ich opinii na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*) – to carry out/to conduct a student evaluation survey

ankietowy – questionnaire, survey

badanie ankietowe – questionnaire survey, survey; **pytanie ankietowe** – survey question

ankietyzacja – qurestionnaire survey, survey; *zob. też ankieta*

ankietyzacja pracowników – staff opinion survey, employee opinion survey; **ankietyzacja studentów** (*badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*) – student evaluation survey; *zob. też ankieta studencka, ankietyzacja zajęć dydaktycznych*; **ankietyzacja zajęć dydaktycznych** (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*) – course evaluation survey; *zob. też ankietyzacja studentów*; **wyniki ankietyzacji** – survey findings; *zob. połączenia z czasownikami pod hasłem „ankieta"*

anulować – to cancel

anulować działanie w projekcie (*np. zaplanowane w programie pracy projektu*) – to cancel a project activity; **anulować grant/dotację/stypendium** – to cancel a grant; **anulować umowę** – to cancel an agreement

anulowanie – cancellation

anulowanie działania w projekcie (*np. zaplanowanego w programie pracy projektu*) – cancellation of a project activity; **anulowanie grantu/dotacji/stypendium** – cancellation of a grant; **anulowanie umowy** – cancellation of an agreement; **opłata za anulowanie rezerwacji** (*np. hotelu*) – cancellation fee

aparatura – equipment

arkusz – sheet, paper

arkusz egzaminacyjny – examination paper; **arkusz informacji o projekcie/arkusz informacyjny projektu** (*arkusz/fiszka z podstawowymi informacjami o projekcie*) – project information sheet, project fact-sheet; **arkusz oceny** (*arkusz z kryteriami/pytaniami, według których dokonuje się oceny, np. projektu*) – assessment sheet, evaluation sheet

artykuły piśmienne – stationery

koszty artykułów piśmiennych (*np. w projekcie*) – stationery costs

artykuły ulegające zużyciu (*np. papier do kopiarki*) – consumables

artykuły 149. i 150. Traktatu o WE – Articles 149 and 150 of the EC Treaty: Artykuły 149. i 150. Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Traktatu o WE) określają rolę Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie edukacji i stanowią podstawę uruchamiania programów UE w tej dziedzinie. Zgodnie z art. 149. sprawy związane z organizacją systemów edukacji, treściami kształcenia oraz różnorodnością kulturową i językową w tych systemach należą do wyłącznych kompetencji państw członkowskich UE. Wspólnota Europejska ma natomiast przyczyniać się do zapewnienia wysokiego poziomu kształcenia poprzez rozszerzanie ➤ wymiaru europejskiego edukacji, stymulowanie mobilności uczniów, studentów i nauczycieli, promowanie współpracy między placówkami edukacyjnymi, rozwijanie wymiany informacji i doświadczeń dotyczących zagadnień będących przedmiotem wspólnych zainteresowań państw członkowskich, stymulowanie wymiany młodzieży i wychowawców oraz wspieranie rozwoju kształcenia na odległość. Zgodnie z art. 150. zadaniem Wspólnoty jest realizowanie polityki w dziedzinie kształcenia zawodowego przy poszanowaniu odpowiedzialności państw członkowskich za treści i organizację kształcenia zawodowego. Działania Wspólnoty w tej dziedzinie mają ułatwiać dostosowywanie się do zmian w sektorze przemysłu, doskonalenie kształcenia zawodowego i ustawicznego kształcenia zawodowego, ułatwianie dostępu do kształcenia zawodowego, stymulowanie mobilności osób zajmujących się kształceniem zawodowym i współpracy pomiędzy placówkami edukacyjnymi a przedsiębiorstwami, a także wymianę informacji i doświadczeń w zakresie zagadnień, które są wspólne dla systemów kształcenia zawodowego w państwach członkowskich

artystyczny – artistic

umiejętności/zdolności artystyczne – artistic abilities; **umiejętności artystyczne** – artistic skills

asystent – assistant

asystent nauczyciela – teaching assistant

asystentura – assistantship

Asystentury – Assistantships ➤ Comenius, ➤ Grundtvig

asystować – assist

wolontariusze asystujący nauczycielom – volunteers assisting teachers

ATEE ➤ Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Nauczycieli

Atlantis ➤ Program współpracy UE – USA „Atlantis"

audyt – audit

audyt językowy (*narzędzie umożliwiające badanie i ocenę umiejętności językowych*) – language audit; **audyt komunikacyjny** (*narzędzie umożliwiające badanie i ocenę działań podejmowanych przez instytucję/organizację w ramach komunikacji wewnętrznej, np. przepływu informacji wewnątrz instytucji/organizacji, i komunikacji zewnętrznej, np. współpracy z innymi instytucjami i organizacjami, kreowania wizerunku instytucji/organizacji*) – communication audit; **audyt końcowy** (*np. po zakończeniu projektu*) – ex-post audit; **audyt na miejscu** (*np.*

w miejscu realizacji projektu) – in-situ audit, on-site audit, on-the-spot audit; **audyt wewnętrzny** (*przeprowadzany przez osoby pracujące w danej instytucji*) – internal audit; **audyt zewnętrzny** (*przeprowadzany przez osobę/instytucję z zewnątrz*) – external audit; **raport/sprawozdanie z audytu** – audit report; **wyniki audytu** – audit findings;

przeprowadzić/ać audyt – to carry out/to conduct an audit

audytor – auditor

audytor językowy i komunikacyjny – language and communication auditor (LCA); **autoryzowany/upoważniony audytor** – authorised auditor; **zatwierdzony audytor** – approved auditor

audytorium – audience (*słuchacze/uczestnicy*); auditorium (sala wykładowa)

audytoryjny – auditorium

zajęcia audytoryjne – auditorium classes

autocertyfikacja – self-certification

autokar – coach

wynająć/mować autokar – to rent a coach

autonomia – autonomy

autonomia szkół/uczelni – autonomy of schools/higher education institutions; **znaczna/pełna/ograniczona autonomia** – considerable/full/limited autonomy;

mieć autonomię – to have autonomy; **przyznać/wać autonomię** – to give/to grant autonomy; **ograniczyć/ać, zmniejszyć/ać autonomię** – to reduce autonomy; **zwiększyć/ać autonomię** – to increase autonomy

awans – promotion

awans z nauczyciela stażysty na nauczyciela kontraktowego – promotion from trainee teacher to contract teacher; **perspektywy awansu** – promotion prospects;

otrzymać/wać awans – to gain/to get promotion

awansować – to promote (*kogoś*), to be promoted (*otrzymać awans*)

awansować z nauczyciela stażysty na nauczyciela kontraktowego – to be promoted from trainee teacher to contract teacher

B

badacz – researcher, scholar

badać – to examine (*sprawdzać*), to study (*analizować*)

z/badać dokumentację projektu – to examine project documentation

badanie – audit, check (*kontrola*); examination (*analiza, kontrola*); survey (*sondaż, badanie ankietowe*); study (*dogłębna analiza określonej tematyki*); **badania** – research (*naukowe, rynkowe*)

badania edukacyjne/pedagogiczne – educational research; **badania naukowe** – research, scientific research, academic research; **badania podstawowe** – basic research; **badania stosowane** – applied research; **badanie ankietowe** – questionnaire survey, survey; **badanie dokumentacji projektu** – examination of project documentation; **badanie przypadku** – case study; **badania uczestniczące** – action research; **grant/dotacja/stypendium na badania** – research grant; **jakość badań** – quality of research; **ocena jakości badań** – quality assessment of research; **wyniki badań** – research findings, survey findings;

podjąć/ejmować badania – to undertake research/a survey/a study; **prze/prowadzić**

badania – to carry out/to conduct research/a survey/a study; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w badaniu** – to participate/to take part in research/a survey/a study

badawczy (*dotyczący badań*) – research
baza badawcza/zaplecze badawcze – research facilities; **działalność badawcza** – research activities; **grant badawczy** – research grant; **instytucja/placówka badawcza/naukowo-badawcza** – research institution; **instytut badawczy** – research institute; **osiągnięcia badawcze** – research achievements; **osiągnięcia badawcze/wyniki działalności badawczej** (*np. placówki naukowej*) – research performance; **ośrodek badawczy** – research centre; **praca badawcza** – research work; **projekt badawczy** – research project; **sprzęt badawczy** – research equipment; **stypendium badawcze** – research grant, research fellowship (*na badania w innej placówce*); **współpraca badawcza** – research cooperation

bagaż – luggage
wystąpić/ępować o zwrot zaginionego bagażu – to claim lost luggage

bank – bank
bank danych – data bank; **dane dotyczące banku** (*podawane np. w celu przekazania funduszy na projekt*) – bank data, bank details

Bank Światowy – World Bank: Termin „Bank Światowy" odnosi się konkretnie do dwóch spośród pięciu instytucji, które tworzą Grupę Banku Światowego: Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (znanego również pod skróconą angielską nazwą „IBRD"), który jest agencją ONZ założoną w 1945 r., i stowarzyszonego z nim Międzynarodowego Stowarzyszenia Rozwoju, które działa od 1960 r. Bank Światowy jest międzynarodową organizacją bankową, która udziela pożyczek i fachowej pomocy krajom rozwijającym się oraz zajmuje się doradztwem w sprawach polityki i działalnością konsultingową w tych krajach. W ciągu ostatnich kilkunastu lat Bank Światowy przyznał m.in. pożyczki kilku krajom Europy Środkowej i Wschodniej na reformy w dziedzinie edukacji. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.worldbank.org*

bankowy – bank
gwarancja bankowa – bank guarantee; **konto bankowe/rachunek bankowy** – bank account; **opłaty bankowe** – bank charges; **prowizja bankowa** – bank commission; **przelew bankowy** – bank transfer

baza – base; basis (*podstawa*); facilities (*zaplecze*); resources (*zasoby, środki*)
baza danych – data base/database; **baza dydaktyczna** – learning and teaching facilities; **baza mieszkaniowa** (*np. uczelni*) – accomodation facilities, accommodation, housing facilities; **baza techniczna** – technological resources;
z/aktulizować bazę danych – to update a database; **s/tworzyć, założyć/kładać bazę danych** – to create/to establish/to set up a database; **ulepszyć/ać bazę mieszkaniową** – to improve/to upgrade accommodation facilities; **zapewnić/ać odpowiednią bazę dydaktyczną** – to provide adequate learning and teaching facilities

beneficjent – beneficiary
beneficjent grantu/dotacji/stypendium – beneficiary of a grant; **bezpośredni beneficjent** (*w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja bezpośrednio korzystająca z efektów projektu*) – direct beneficiary; **końcowy/ostateczny beneficjent** (*np. uczestnik kursów przygotowanych w projekcie*) – end beneficiary; **kraj-beneficjent** (*np. korzystający z pomocy zagranicznej*) – beneficiary country

bezpłatny – free, fee-free (*nieodpłatny*), unpaid (*bez wynagrodzenia*); *por. płatny*
bezpłatne zakwaterowanie – free accommodation; **bezpłatny posiłek** – free meal; **bezpłatny urlop** – unpaid holiday; **bezpłatny wstęp/dostęp** – free access; **kurs bezpłatny** – fee-free course, free course; **studia bezpłatne** – tuition-free degree programme(s), tuition-free programme(s);

bezpośredni – direct, immediate (*doraźny, natychmiastowy*)

bezpośredni beneficjent (*w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja bezpośrednio korzysta-*

jąca z efektów projektu) – direct beneficiary; **bezpośredni wpływ projektu na zarządzanie szkołą** – direct/immediate impact of a project on school management; **bezpośrednie efekty projektu** – immediate outcomes of a project, immediate project outcomes; **cel bezpośredni** (*w ➤ programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*) – immediate objective; *zob. też cel szczegółowy*; *por. cel szerszy, cel strategiczny*; **koszty bezpośrednie** (*w ➤ programach UE*: *koszty bezpośrednio związane z celami projektu, np. koszty podróży i utrzymania osób wyjeżdżających w ramach wymiany, zakupu/wynajmu sprzętu, podwykonawców, inne koszty*) – direct costs; *por. koszty ogólne/pośrednie*

bezrobocie – unemployment
poziom bezrobocia/liczba bezrobotnych – level of unemployment, unemployment level; **wskaźnik bezrobocia** – rate of unemployment, unemployment rate;
walczyć z bezrobociem – to combat unemployment; **zmniejszyć/ać bezrobocie** – to cut/to reduce unemployment; **zwiększyć/ać bezrobocie** – to increase unemployment

bezrobotny – unemployed
bezrobotni – the unemployed

bezzwrotny – non-reimbursable
pomoc bezzwrotna (*fundusze przekazywane bezzwrotnie*) – non-reimbursable assistance

biała księga (*raport przygotowywany przez władze, który przedstawia informacje dotyczące określonej tematyki, i wyjaśniający plany władz przed wprowadzeniem nowych przepisów*) – white paper; *por. zielona księga*

bibliografia – references, bibliography

biblioteka – library, resource centre
biblioteka edukacyjna (*ośrodek pomocy edukacyjnych*) – educational resource(s) centre, learning resource(s) centre; **biblioteka multimedialna** – multimedia library; **biblioteka szkolna** – school library; **biblioteka uniwersytecka/uczelniana** – university library; **biblioteka wirtualna** (*oferująca zbiory w wersji elektronicznej przez Internet*) – virtual library; **biblioteka wydziałowa** – faculty library

biegle znający – proficient
biegle znający język angielski – proficient in English

biegłość – proficiency
biegłość językowa – language proficiency, linguistic proficiency; **biegłość w jęz. angielskim** – proficiency in English; **poziom biegłości** (*np. językowej*) – level of proficiency, proficiency level; **sprawdzian biegłości** – proficiency test; **sprawdzian biegłości językowej** – language proficiency test, lingusitic proficiency test; **sprawdzian biegłości w matematyce** – math proficiency test

bieżący – current, on-going, running
bieżące problemy w dziedzinie edukacji – current problems in the field of education; **bieżące wydatki** – current expenditure; **koszty bieżące** – running costs; **ocena bieżąca** (*ocena prowadzona na bieżąco/w sposób ciągły*) – on-going assessment, on-going evaluation; **wnioski oceniane na bieżąco** (*w miarę ich napływania*) – applications assessed on an on-going basis

bilans – balance, balance sheet (*zestawienie bilansowe*), financial statement (*zestawienie/sprawozdanie finansowe*)
bilans projektu – project balance sheet, balance sheet of a project

bilateralny – bilateral; *zob. też dwustronny*; *por. multilateralny, wielostronny*
kontakty bilateralne – bilateral links; **porozumienie bilateralne/umowa bilateralna** – bilateral agreement; **projekt bilateralny** – bilateral project; **stosunki bilateralne** – bilateral relations; **współpraca bilateralna** – bilateral cooperation

bilet – ticket
bilet autobusowy – bus ticket; **bilet lotniczy** – plane ticket, air ticket, airline ticket; **bilet kolejowy** – train ticket, rail ticket; **bilet pierwszej/drugiej klasy** – first-class ticket/second-class ticket; **bilet powrotny** – return ticket; **bilet w jedną stronę** – one-way ticket; **oryginalny bilet/oryginał biletu** (*np. przedstawiany jako dowód wy-*

datkowania funduszy w projekcie) – original ticket;
za/**kupić bilet** – to buy/to purchase a ticket; **mieć bilet** – to have a ticket; **za**/**rezerować bilet** – to book/to reserve a ticket

biuletyn – bulletin, newsletter
biuletyn projektu – project newsletter;
o/**publikować, wydać**/**wać biuletyn** – to publish a bulletin/newsletter

biuro – office, agency, service
biuro ds. kontaktów/**współpracy z przemysłem**/**przedsiębiorstwami** (*np. w uczelni*) – industrial liaison office; **biuro ds. public relations** – public relations office; **biuro ds. zakwaterowania** (*np. w uczelni*) – accommodation office; **biuro karier** (*biuro działające w obrębie instytucji, np. uczelni, zajmujące się zbieraniem ofert pracy, pośrednictwem między pracodawcami i potencjalnymi pracownikami oraz doradztwem w tym zakresie*) – careers service, careers office; **biuro krajowe** (*w ➤ programach UE*: *biuro bezpośrednio odpowiedzialne za realizację danego programu na szczeblu krajowym*) – national office; **biuro obsługi studentów** (*w uczelni*) – student services; **biuro pośrednictwa pracy** – careers service, careers office (*biuro działające w obrębie instytucji, np. uczelni*); employment agency, employment office, job placement service (*odrębna instytucja*); **biuro przyjęć** (*np. kandydatów do szkoły*/*na studia*/*na kurs*) – admissions office; **biuro współpracy z zagranicą**/**współpracy zagranicznej** – international relations office, international liaison office;
z/**modernizować biuro** – to modernise an office; **otworzyć**/**ierać biuro** – to open an office; **z**/**restrukturyzować biuro** – to restructure an office; **założyć**/**kładać biuro** – to establish/to set up an office; **zarządzać, kierować biurem** – to manage an office

Biuro Organizacyjne Organizacji Uczniowskich w Europie – Organising Bureau of European School Student Organisations (OBESSU): Platforma współpracy między krajowymi związkami i organizacjami reprezentującymi uczniów średnich szkół ogólnokształcących i zawodowych z 25 krajów europejskich. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.obessu.org*

Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich – Office for Official Publications of the European Communities (*obecnie ➤ Urząd Publikacji Unii Europejskiej*)

Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej (**BUWiWM**) – Bureau for Academic Recognition and International Exchange: Biuro zajmuje się koordynacją i rekrutacją polskich naukowców i studentów na stypendia zagraniczne (przyznawane poza programami UE) i cudzoziemców na studia i staże w Polsce oraz wspiera administracyjnie Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Jezyka Polskiego jako Obcego. Sprawami dotyczącymi uznawalności wykształcenia, które do niedawna leżały w zakresie działalności BUWiWM, zajmuje się obecnie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. *Szczegółowe informacje pod adresem*: *http://www.buwiwm.edu.pl*

biurowy – office
materiały biurowe – office supplies; **pomieszczenia biurowe** – office premises

bliźniaczy – twin
miasta bliźniacze – twin towns; **szkoły bliźniacze** – twin schools

brak – lack, shortage (*niedobór*)
brak funduszy na modernizację sprzętu dydaktycznego – lack/shortage of funds for the modernisation of teaching equipment; **brak wysoko wykwalifikowanej kadry** – shortage of highly qualified staff

broszura – booklet, prospectus

brutto – gross; *por. netto*
pensja/**wynagrodzenie brutto** – gross salary; *por. pensja/wynagrodzenie netto*; **wskaźnik skolaryzacji brutto** – gross enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji netto*

budżet – budget
budżet określony w kontrakcie/**umowie** – contractual budget; **budżet operacyjny** – operational budget; **budżet projektu** – budget of a project, project budget; **bud-**

żet roczny – annual budget; *por. budżet wieloletni*; **budżet wieloletni** – multiannual budget; *por. budżet roczny*; **całkowity/łączny budżet** – total budget; **dostępny budżet** – available budget; **indykatywny/orientacyjny budżet** – indicative budget; **korekta budżetu** – revision of the budget, budget revision; *zob. też rewizja budżetu*; **korekta budżetu w dół/w górę** – downward/upward revision of the budget; **limit budżetowy/maksymalna wysokość budżetu** – budgetary ceiling; **modyfikacje w budżecie** – modifications in the budget, budget modifications; **pozycja budżetu** – budget item, budget heading (*tytuł w budżecie*); *zob. też tytuł budżetowy-/w budżecie*; **propozycja budżetu/proponowany budżet** – budget proposal; **rewizja budżetu** – revision of the budget, budget revision; *zob. też korekta budżetu*; **skorygowany/zrewidowany budżet** (*np. projektu – po zmniejszeniu globalnej kwoty przyznanej na realizację projektu*) – revised budget; **stały budżet** (*budżet, na który składają się stałe/regularne przychody i wydatki*; *np. w odróżnieniu od budżetu projektu finansowanego w ramach programu UE*) – regular budget; **szacunkowy/szacowany budżet** – estimated budget; **szczegółowy budżet** – detailed budget; **tytuł w budżecie** – budget heading; *zob. też tytuł budżetowy, pozycja budżetowa/budżetu*; **wnioskowany budżet/wnioskowana wysokość budżetu** – budget request; **zasada rozdzielonego budżetu** (*w których ➤ programach UE*: *zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem – w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*) – split budget principle; **z/modyfikować, zmieniać/zmienić budżet** – to modify the budget; **obniżyć/ać, z/redukować budżet** – to reduce the budget; **opracować/ywać, sporządzić/ać budżet** – to draw up a budget; **przekroczyć/aczać budżet** – to exceed the budget; **z/rewidować, s/korygować budżet** – to revise the budget; **o/szacować budżet** – to estimate the budget; **zarządzać budżetem** – to manage the budget; **zatwierdzić/ać budżet** – to approve the budget; **zwiększyć/ać budżet** – to increase the budget

budżetowy – budgetary, budget, financial
linia budżetowa (*odrębny fundusz przeznaczony na finansowanie konkretnego programu/konkretnych działań*) – budget line; **organ władz budżetowych** – budgetary authority; **pozycja budżetowa** – budget item, budget heading (*tytuł w budżecie*); **preliminarz budżetowy** – preliminary budget; **rok budżetowy** – financial year; **tytuł budżetowy** – budget heading; **władze budżetowe** – budgetary authorities; **zestawienie budżetowe** – budget summary, budget statement

C

całkowity – complete (*kompletny*), full (*pełny*), total (*łączny*)
całkowite nakłady/wydatki na edukację – total expenditure on education; **całkowity budżet/koszt projektu** – total project budget/cost

całościowy – global, overall
całościowa koordynacja (*w ➤ programach*

UE: *koordynacja całego projektu współpracy międzynarodowej, tj. działań realizowanych przez wszystkie instytucje z różnych krajów uczestniczące w danym projekcie*) – overall coordination; *por. koordynacja lokalna*; **całościowa polityka edukacyjna** (*obejmująca wszystkie aspekty funkcjonowania systemu edukacji i/lub wszystkie poziomy kształcenia*) – overall education policy; **całościowy grant/całościowa dotacja** (*całość funduszy przeznaczonych na współpracę kilku instytucji, które są przekazywane jednej z tych instytucji, by koordynowała ich wykorzystanie w imieniu wszystkich partnerów, lub fundusze przyznawane w postaci jednej dotacji, lecz przeznaczone na finansowanie różnego rodzaju działań*) – global grant, overall grant

CARDS –

kraje CARDS – CARDS countries ➤ **Program CARDS**

Program CARDS (*Program Pomocy Wspólnoty na rzecz Odbudowy, Rozwoju i Stabilizacji*) – CARDS (**C**ommunity **A**ssistance for **R**econstruction, **D**evelopment and **S**tabilisation) Programme: Program Wspólnoty Europejskiej dla krajów Europy Południowo-Wschodniej (zachodniobałkańskich) realizowany w latach 2000-2006, z którego finansowano inwestycje, projekty związane z odbudową, stabilizacją demokratycznych struktur i powrotem uchodźców, tworzeniem struktur instytucjonalnych i doskonaleniem ich kadry, ustawodawstwem, reformami gospodarczymi i społecznymi oraz projekty zacieśniające współpracę krajów zachodniobałkańskich ze Wspólnotą Europejską. Z budżetu programu finansowano także udział krajów zachodniobałkańskich w programie ➤ Tempus. W 2007 r. program CARDS został zastąpiony ➤ Instrumentem Pomocy Przedakcesyjnej.

catering – catering

koszty cateringu (*np. podczas konferencji*) – catering costs

Cedefop – **Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego** – Cedefop (fr. **C**entre **E**uropéen pour le **D**éveloppement de la **F**ormation **P**rofessionnelle) – European Centre for the Development of Vocational Training: Agencja Unii Europejskiej (UE), usytuowana w Salonikach (Grecja), znana w Polsce pod swą oryginalną nazwą „Cedefop". Celem Cedefop jest wspieranie rozwoju kształcenia zawodowego w UE, a jego zadania obejmują: doradztwo, prowadzenie badań i analiz oraz opracowywanie i rozpowszechnianie informacji i materiałów dotyczących kształcenia zawodowego. Cedefop stanowi również platformę do dyskusji na temat polityki w dziedzinie kształcenia zawodowego w UE i prowadzi portal ➤ Europass. *Szczegółowe informacje w języku angielskim pod adresem*: *http://www.cedefop.europa.eu/EN/*

CEFI ➤ Międzynarodowe Centrum Kształcenia Europejskiego

cel – aim, end, goal, objective, target (*docelowy poziom/wskaźnik*); **cel podróży** (*docelowe miejsce podróży*) – destination

cel konkretny, mierzalny, precyzyjny, realistyczny, określony w czasie – SMART (**s**pecific, **m**easurable, **a**ccurate, **r**ealistic and **t**imebound) objective; **cel bezpośredni/doraźny** (*w ➤ programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*) – immediate objective; *zob. też cel szczegółowy*; *por. cel ogólny/szerszy*; **cele polityki edukacyjnej** – aims of the education policy; **cel ogólny** – general objective; overall objective (*w ➤ programach UE*: *cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma się przyczynić realizacja danego projektu*); *zob. też cel szerszy*; *por. cel bezpośredni/szczegółowy*; **cel pośredni** (*w odróżnieniu od celów ostatecznych – cel, który zamierza się osiągnąć na pewnym etapie realizacji działań/projektu/programu, a przed ich/jego zakończeniem*) – interim objective; **cel projektu** – objective of a project, project objective; **cel strategiczny** – strategic goal/objective; **cel szczegółowy** (*cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*) – specific objective; *zob. też cel bezpośredni/doraźny*; *por. cel szerszy/strategiczny*; **cel**

szerszy (*cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*) – wider objective; *zob. też cel ogólny*; *por. cel bezpośredni/szczegółowy*; **projekt ukierunkowany na cele** – goal-oriented project;

z/definiować, określić/ać, ustalić/ać cel – to define an aim/an objective; **osiągnąć/ać cel** – to accomplish/to achieve/to attain/to reach an aim/a goal/an objective-/a target; **wytyczyć/ać, wyznaczyć/ać cel** – to set an aim/an objective/a goal/a target

centralizować – to centralise; *por. decentralizować*

procedura scentralizowana (*w ➤ programach UE*: *procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz podpisywaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmuje się bezpośrednio Komisja Europejska lub wyznaczona przez nią agencja na poziomie europejskim*) – centralised procedure; *por. procedura zdecentralizowana*; **scentralizowane zarządzanie edukacją** – centralised management of education, centralised education management; *por. zdecentralizowane zarządzanie edukacją*

centrum – centre; *zob. też ośrodek*

centrum dokumentacji – documentation centre; **centrum doskonałości** – centre of excellence; **centrum fachowej wiedzy i umiejętności** – centre of expertise; **centrum informacyjne** – information centre; **centrum kształcenia ustawicznego** – continuing education centre; **centrum transferu technologii** – technology transfer centre; **centrum współpracy uczelni z przemysłem** – university-industry centre; **odwiedzić/ać, wizytować centrum** – to visit a centre; **założyć/kładać centrum** – to establish/to set up a centre; **zarządzać, kierować centrum** – to manage a centre

CEPES-UNESCO ➤ UNESCO-CEPES

certyfikacja (*wydawanie świadectw i/lub dyplomów*) – certification

certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się (*wydanie świadectwa lub dyplomu bądź nadanie tytułu formalnie potwierdzającego, że efekty kształcenia/uczenia się* (*wiedza, umiejętności i/lub kompetencje*) *osiągnięte przez daną osobę zostały ocenione i potwierdzone* (➤ *walidacja*) *przez właściwy organ zgodnie z wcześniej zdefiniowanymi standardami*) – certification of learning outcomes; **koszty certyfikacji** (*np. wydawania świadectw ukończenia kursu w ramach projektu*) – certification costs

certyfikat DS Label (*przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które wydają suplement do dyplomu /Diploma Supplemnent, DS/ w pełni zgodny ze wzorem opracowanym przez Radę Europy, UNESCO-CEPES i Komisję Europejską*) – DS Label. *Zob. też notkę opisową o suplemencie do dyplomu pod hasłem „Europass"*

certyfikat ECTS Label (*przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które stosują ➤ Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów /ECTS/ w ramach wszystkich programów studiów zgodnie z przyjętymi w tym systemie zasadami*) – ECTS Label

certyfikować (*wydawać świadectwo/dyplom*) – to certify

certyfikować efekty kształcenia/uczenia się – to certify learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się"*

charakterystyka – profile, description

charakterystyka absolwenta – graduate's profile; **charakterystyka grupy partnerskiej** (*w projekcie*) – partnership profile; **charakterystyka miejsca/stanowiska pracy** – job profile, job description

chodzić (*uczęszczać*) – to attend

chodzić na lekcje/zajęcia – to attend classes; **chodzić na kurs** – to attend a course; **chodzić do szkoły** – to attend school

ciągły – continuous, constant, on-going

ocena ciągła – on-going assessment, on-going evaluation

cło – duty

cła (*opłaty celne*) – customs duties

coach (*osoba pomagająca indywidualnym osobom lub organizacjom w przyspieszeniu tempa rozwoju i polepszaniu efektów działania*) – coach

coaching (*zaplanowany/usystematyzowany i interaktywny proces pomagający indywidu-*

alnym osobom lub organizacjom w przyspieszeniu tempa rozwoju i polepszaniu efektów działania) – coaching

cofać – to cancel

cofnąć/ać grant/dotację/stypendium – to cancel a grant; **cofnąć/ać pozwolenie na utworzenie uczelni niepublicznej** – to cancel a permit for the establishment of a non-public higher education institution; **cofnąć/ać uprawnienia do prowadzenia studiów drugiego stopnia** – to cancel an authorisation to provide (a) second-cycle programme(s)

cofnięcie – cancellation

cofnięcie grantu/dotacji/stypendium – cancellation of a grant

Coimbra ➤ Grupa Coimbra

Comenius – Comenius: Jeden z ośmiu głównych komponentów zakończonego już programu Unii Europejskiej (UE) ➤ „Socrates" (1995-2006), a obecnie jeden z programów sektorowych w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013). Comenius dotyczy edukacji szkolnej. Program jest adresowany do przedszkoli, szkół podstawowych i średnich, nauczycieli i uczniów oraz innych instytucji i organizacji zajmujących się edukacją szkolną w 27 państwach członkowskich UE, krajach EFTA-EOG, Turcji i i 20 ➤ krajach i terytoriach zamorskich; dodatkowo w niektórych działaniach programu mogą na określonych zasadach uczestniczyć inne kraje. Celem programu jest zwiększenie skali i podniesienie jakości mobilności uczniów i kadry edukacyjnej oraz współpracy między szkołami, stymulowanie nauki języków, prac nad materiałami opartymi na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, ulepszenie technik i praktyk dydaktycznych, podniesienie jakości i rozszerzenie wymiaru europejskiego kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz ulepszenie podejść dydaktycznych i zarządzania szkołami. Program obejmuje następujące akcje: ■ Wizyty Przygotowawcze (Preparatory Visits): wyjazdy służące przygotowaniu Partnerskich Projektów Szkół, Projektów Wielostronnych, Sieci lub Działań Towarzyszących; ■ Partnerskie Projekty Szkół (School Partnerships): projekty wielostronne służące rozszerzeniu ➤ europejskiego wymiaru edukacji poprzez wspólną pracę uczniów i nauczycieli z różnych krajów nad tematyką będącą przedmiotem wspólnych zainteresowań; projekty dwustronne ukierunkowane na naukę języków obcych poprzez współpracę uczniów w trakcie wymiany klas z dwóch krajów; ■ Projekty Wielostronne (Multilateral Projects): projekty służące podnoszeniu jakości kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz pozostałej kadry oświatowej poprzez opracowywanie nowych programów nauczania i szkoleń, metod, strategii, materiałów itp.; ■ Partnerskie Projekty Comenius Regio (Comenius Regio Partnerships): projekty wspierające współpracę (wymianę dobrych praktyk, opracowywanie narzędzi współpracy, rozszerzanie ➤ europejskiego wymiaru edukacji) między władzami lokalnymi i regionalnymi odpowiedzialnymi za edukację szkolną w dwóch regionach różnych krajów; ■ Doskonalenie zawodowe nauczycieli i pozostałej kadry edukacyjnej (In-Service for Teachers and Other Educational Staff): wyjazdy szkolnej kadry edukacyjnej do innych krajów w celu udziału w szkoleniach; ■ Asystentury (Assistantships): goszczenie asystentów Comeniusa – przyszłych nauczycieli dowolnych przedmiotów z innych krajów, którzy włączają się w zajęcia dydaktyczne i życie goszczących ich szkół; ■ Sieci Wielostronne (Multilateral Networks): wspierające współpracę pomiędzy placówkami i organizacjami edukacyjnymi w dziedzinach o szczególnym znaczeniu dla edukacji szkolnej w Europie; ■ Działania towarzyszące (Accompanying Measures): różne działania przyczyniające się do osiągnięcia celów programu Comenius, które wykraczają poza zakres pozostałych akcji, oraz ➤ ■ eTwinning (eTwinning) – działania promujące współpracę szkół europejskich poprzez wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych;. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://comenius.org.pl/* (*w jęz. polskim*),

http://eacea.ec.europa.eu/llp/comenius/comenius_en.php i http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm (*w jęz. angielskim*)

coroczny – annual

coroczna konferencja – annual conference; **coroczne spotkanie**/**zebranie partnerów projektu** – annual meeting of project partners

curriculum vitae – curriculum vitae (CV), życiorys. Zob. też notkę opisową o europejskim wzorze CV pod hasłem „Europass"

CV – CV › curriculum vitae

cyfrowy – digital

alfabetyzm cyfrowy (*umiejętność korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*) – digital literacy; *por. analfabetyzm cyfrowy*; **analfabetyzm cyfrowy** – digital illiteracy; *por. alfabetyzm cyfrowy*; *zob. też definicję alfabetyzmu cyfrowego pod tym hasłem*; **kompetencje cyfrowe** (*informatyczne*) – digital competences; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **materiały cyfrowe** (*materiały opracowane w technologii cyfrowej*) – digital contents; **przepaść cyfrowa** (*wykluczenie ze społeczeństwa/marginalizacja niektórych osób lub grup społecznych wynikająca z tego, że – na przykład ze względu na brak dostępu lub ograniczony dostęp do sprzętu i oprogramowania komputerowego i/lub brak umiejętności obsługi komputera – nie są one w stanie czerpać w pełni korzyści, jakie oferują technologie informacyjno-komunikacyjne i Internet w społeczeństwie wiedzy*) – digital divide; **technologie cyfrowe** – digital technologies

cykl – cycle

cykl życiowy projektu (*od opracowania koncepcji poprzez realizację do oceny*) – life-cycle of a project, project life-cycle; **deskryptor cyklu** (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*: *ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych cykli/stopni/poziomów studiów*) – cycle descriptor; *zob. też deskryptor poziomu*; **krótki cykl kształcenia** – short-cycle course, short-cycle education course

czas – time

czas przeznaczony na nauczanie/**zajęcia dydaktyczne** – teaching time; **czas przeznaczony na nauczanie każdego przedmiotu** – teaching time allocated to each subject; **czas wolny** – free time, leisure time; **zajęcia w czasie wolnym dla młodzieży** – free time/leisure time activities for young people

czas trwania – duration, length

czas trwania projektu – duration of a project, project duration; **czas trwania studiów** – duration/length of a degree programme; **czas trwania wyjazdów** – duration of mobility; **faktyczny czas trwania studiów** – actual duration/length of a degree programme; **nominalny**/**oficjalny czas trwania studiów** – nominal/official duration/length of a degree programme

czasopismo – journal, periodical

czasopismo fachowe – professional journal;

na/**pisać** (*artykuł*) **do czasopisma** – to write for a journal; **redagować czasopismo** – to edit a journal; **wydać**/**wać czasopismo** – to publish a journal

cząstkowy – partial

cząstkowa kompetencja językowa (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*) – partial linguistic competence; **cząstkowa umiejętność** – partial skill

czek – check/cheque

kontrasygnować czek – to countersign a cheque; **za**/**płacić czekiem** – to pay by cheque; **z**/**realizować czek** – to cash a cheque

czesne – tuition fee, tuition

porozumienie/**umowa w sprawie czesnego** (*np. między uczelniami*) – agreement on tuition; **rezygnacja z**/**odstąpienie od pobierania czesnego** – tuition waiver;

być zwolnionym z (**płacenia**) **czesnego** – to be exempt from tuition fees; **obniżyć**/**ać czesne** – to reduce the tuition fee; **pobrać**/**ierać czesne** – to charge a tuition

fee; **podnieść/osić czesne** – to increase tuition fees; **z/rezygnować z pobierania czesnego, odstąpić/ępować od pobierania czesnego** – to waive tuition fees; **za/płacić, wpłacić/ać czesne** – to pay the tuition fee

często zadawane pytania (*w* ➤ *programach UE: lista pytań dotyczących różnych aspektów przygotowania i realizacji projektów, włącznie z wydatkowaniem i rozliczaniem funduszy, które najczęściej zadają osoby zainteresowane złożeniem wniosku o fundusze lub odpowiedzialne za projekty, wraz z odpowiedziami przygotowywanymi przez instytucję zarządzającą danym programem*) – Frequently Asked Questions (FAQ)

członek – member

liczba członków – number of members, membership; **członek konsorcjum projektu** – member of the project consortium, project consortium member;

być/zostać członkiem – to be/to become a member; *zob. też czasowniki pod hasłem „członkostwo"*

członkostwo – membership

członkostwo w Unii Europejskiej (**UE**) – membership of the European Union (EU), EU membership; *zob. też notki opisowe pod hasłami „państwa członkowskie UE" i „rozszerzenie UE"*

odnowić/awiać, przedłużyć/ać członkostwo – to renew membership; **z/rezygnować z członkostwa** – to resign membership, to resign as a member; **wystąpić/ępować, ubiegać się o członkostwo** – to apply for membership

członkowski – member

państwo członkowskie – member state; **państwa członkowskie Unii Europejskiej** (**UE**) – European Union Member States, EU Member States; *zob. też notkę opisową pod hasłem „państwa członkowskie UE" i „rozszerzenie UE"*; **składka członkowska** – membership fee

czytanie – reading

umiejętności czytania – reading skills; **umiejętność czytania** (*w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów"* (*PISA*): *umiejętność czytania ze zrozumieniem*) – reading literacy

Ć

ćwiczenie – exercise (zadanie do rozwiązania); tutorial (zajęcia w małych grupach); zob. też zajęcia

ćwiczenia grupowe – group tutorials; ćwiczenia indywidualne – individual tutorials; ćwiczenie z gramatyki/gramatyczne – exercise in grammar, grammar exercise; ćwiczenie pisemne – written exercise; ćwiczenie ustne – oral exercise;

mieć ćwiczenia dwa razy w tygodniu – to have tutorials twice a week; pójść/iść na ćwiczenia – to go to tutorials; po/prowadzić ćwiczenia – to give tutorials; ułożyć/układać ćwiczenia dla uczniów – to set exercises for pupils; wykonać/ywać ćwiczenie – to do an exercise; zadać/wać ćwiczenie – to give an exercise

D

dane – data, details
analiza danych – analysis of data, data analysis; **bank danych** – data bank; **baza danych** – data base, database; **brak danych** – data not available; **brakujące dane** – missing data; **dane adresowe/kontaktowe** – contact details; **dane banku lub konta/rachunku bankowego** – bank data, bank details; **dane osobowe/personalne** – personal data, personal details; **dane statystyczne** – statistical data; **dostępne dane** – available data; **kluczowe dane o edukacji** – key data on education; **niepełne/niekompletne dane** – incomplete data; **pełne/kompletne dane** – complete data; **podstawowe dane** – basic data; **porównywalne dane** – comparable data; **porównywanie danych** – comparison of data; **rzetelne/wiarygodne dane** – reliable data; **sumaryczne dane** – aggregate data; **ścisłe/dokładne dane** – accurate data; **zbieranie danych** – collection of data, data collection;
z/aktualizować dane – to update data; **prze/analizować dane** – to analyse data; **porównać/ywać dane** – to compare data; **zebrać/zbierać dane** – to collect/to gather data

data – date; *zob. też termin*
data powrotu – date of return, return date; **data przyjazdu** – date of arrival, arrival date; **data przyjęcia na studia** – matriculation date; **data rejestracji/zapisania** (*np. na kurs, do szkoły, na studia*) – registration date; **data rozpoczęcia** (*np. projektu*) – start date, starting date, date of commencement, commencement date; **data według stempla pocztowego** – date as per postmark; **data wyjazdu** – date of departure, departure date; **data wysyłki** (*np. dokumentacji dotyczącej projektu*) – date of dispatch, dispatch date; **data zakończenia** (*np. projektu*) – date of completion, completion date, end date;
ustalić/ać datę – to arrange/to fix the date; **wyznaczyć/ać datę** – to set the date

debata – debate
debata o nowej polityce edukacyjnej – debate on/about/over a new educational policy; **debata polityczna/o polityce/w sprawie polityki** – policy debate;
za/inicjować debatę – to initiate a debate; **prze/prowadzić debatę** – to have/to hold a debate

decentralizować – to decentralise; *por. centralizować*
procedura zdecentralizowana (*w ➤ programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmują się odpowiednie władze/agencje w poszczególnych krajach uczestniczących w danym programie*) – decentralised procedure; *por. procedura scentralizowana*; współpraca zdecentralizowana (*współpraca na „niższych szczeblach", np. między placówkami edukacyjnymi, w odróżnieniu od współpracy między władzami edukacyjnymi*) – decentralised cooperation; **zdecentralizowane zarządzanie edukacją** – decentralised management of education, decentralised education management; *por. scentralizowane zarządzanie edukacją*

decydent – decision maker

decyzja – decision
organy podejmujące decyzje (*decyzyjne*) – decision-making bodies; **ostateczna decyzja** – final decision; **procedura podejmowania decyzji** – decision-making procedure; **umiejętności podejmowania decyzji** – decision-making skills; **wstępna decyzja/projekt decyzji** – draft decision;

odwołać/ywać się od decyzji – to appeal against a decision; **podjąć/ejmować decyzję** – to make/to take a decision, to decide

defaworyzowany – disadvantaged (*znajdujący się w niekorzystnej sytuacji*)

defaworyzowani słuchacze/uczniowie/studenci (*np. uczniowie mający trudniejszy dostęp do programów współpracy czy studiów w uczelni ze względu na niepełnosprawność, zamieszkanie w odległych obszarach wiejskich itp.*) – disadvantaged learners/pupils/students; **defaworyzowany ze względu na niepełnosprawność** – disadvantaged because of personal disability; **defaworyzowany ze względu na położenie geograficzne** (*np. lokalizację placówki czy miejsce zamieszkania osoby*) – disadvantaged because of geographical location; **grupy defaworyzowane** – disadvantaged groups

deficyt – deficit, gap, shortage (*niedobór*); *zob. też niedobór*; *por. nadwyżka*

deficyt wysoko wykwalifikowanej kadry – shortage of highly qualified staff, sill(s) gap

definicja – definition

definiować – to define

z/definiować cele polityki – to define aims of a policy; **z/definiować cele projektu** – to define objectives of a project; **z/definiować efekty projektu** – to define outcomes of a project; **z/definiować kryteria selekcji** – to define selection criteria; **z/definiować priorytety** – to define priorities

deklaracja – declaration, statement, expression; declaration of honour (*oświadczenie, o którego zgodności z prawdą zaręcza się własnym słowem, nie składając dokumentów potwierdzających prawdziwość stwierdzeń*)

deklaracja intencji (*deklaracja potwierdzająca zamiar, np. udziału w projekcie*) – declaration of intent, letter of intent; *zob. też list intencyjny*; **deklaracja kontynuacji** (*w ➤ programach UE: deklaracja, w której dana instytucja potwierdza, że będzie nadal uczestniczyć w projekcie, np. w kolejnym roku akademickim/szkolnym*) – declaration of continuation; **deklaracja polityczna/dotycząca polityki/w sprawie polityki** – policy statement; **deklaracja zainteresowania** (*w ➤ programach UE: dokument wyrażający zainteresowanie rozpoczęciem lub kontynuacją współpracy, udziałem w danym projekcie współpracy lub przetargu itp.*) – expression of interest; **deklaracja zgodności** (*w niektórych ➤ programach UE: deklaracja podpisywana przez osoby odpowiedzialne za projekt, w której potwierdzają, że wszystkie informacje podane w ich raporcie są zgodne ze stanem faktycznym, a dane finansowe odpowiadają faktycznie poniesionym wydatkom*) – declaration of conformity;

podpisać/ywać deklarację – to sign a declaration; **uchwalić/ać deklarację** – to adopt a declaration; **wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie deklarację** – to implement a declaration

Deklaracja Bolońska i Proces Boloński ➤ Proces Boloński

Deklaracja Kopenhaska i Proces Kopenhaski ➤ Proces Brugijsko-Kopenhaski

Deklaracja polityki w programie Erasmus – Erasmus Policy Statement (EPS): deklaracja, jaką zobowiązana jest przedstawić każda uczelnia ubiegająca się o ➤ Kartę Uczelni Erasmusa w programie ➤ Erasmus. W deklaracji przedstawia się całościowy plan współpracy w ramach programu Erasmus zgodnie z misją uczelni oraz rozwiązania, jakie uczelnia zamierza wprowadzić w celu przestrzegania zasad Karty Uczelni Eramusa

Deklaracja Sorbońska (**Wspólna deklaracja w sprawie harmonizacji architektury europejskiego systemu szkolnictwa wyższego**) – Sorbonne Declaration (Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European hoigher education system): Deklaracja podpisana 25 maja 1998 r. przez ministrów ds. szkolnictwa wyższego z Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Włoch. W deklaracji wprowadzono pojęcie „otwartego europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego" i wezwano do

podjęcia działań w celu stopniowego tworzenia wspólnych ram odniesienia dla tytułów/stopni i cykli kształcenia, ułatwienia mobilności studentów i nauczycieli, poprawy sytuacji w zakresie uznawania kwalifikacji oraz zwiększenia możliwości zatrudnienia. Deklaracja Sorbońska stworzyła podstawy Deklaracji Bolońskiej (➤ Proces Boloński)

delegacja – mission, business trip
być w delegacji – to be on a mission/business trip; **po**/**jechać w delegację** – to go on a mission/business trip; **odwołać**/**ywać delegację** – to cancel a business trip; **z**/**organizować delegację** – to arrange/to organise a business trip; **zostać wysłanym w delegację** – to be sent on a mission

departament – department
departament kadr – human resources department, personnel department

deskryptor – descriptor
deskryptor cyklu (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*: *ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych cykli/stopni/poziomów studiów*) – cycle descriptor; *zob. też deskryptor poziomu*; **deskryptor poziomu** (*ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych poziomów kształcenia*) – level descriptor

Deskryptory dublińskie – Dublin Descriptors: Deskryptory stanowiące podstawę ➤ Ram Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego, określające w sposób ogólny zakładany poziom wiedzy i umiejętności przypisanych kwalifikacjom, które przyznaje się po ukończeniu tzw. krótkich studiów i trzech podstawowych cykli studiów czy stopni kształcenia w szkolnictwie wyższym. Opierają się one na pięciu następujących elementach: wiedza i rozumienie, wykorzystywanie w praktyce wiedzy i zdolności rozumienia, ocena i formułowanie sądów, umiejętności komunikacji oraz umiejętności uczenia się. Deskryptory dublińskie nie mają charakteru normatywnego, nie określają minimalnych wymagań, nie odnoszą się do konkretnych przedmiotów, kierunków czy dziedzin, a jedynie definiują charakter danej kwalifikacji

desygnować – designate
desygnować (*kogoś*) **na przedstawiciela kraju** – to designate (*sb*) as the country's representative

DG ➤ Dyrekcja Generalna

diagram – chart
diagram organizacyjny – organisational chart

dialekt – dialect, regional language

dialog – dialogue
dialog międzykulturowy/**między różnymi kulturami** – intercultural dialogue; **dialog społeczny** – social dialogue; **za**/**inicjować dialog** – to initiate dialogue; **promować**/**popierać**/**wspierać dialog** – to foster/to promote/to support dialogue; **wzmocnić**/**acniać, pogłębić**/**ać dialog** – to stengthen dialogue

dieta – allowance, per diem
dieta (*należność na pokrycie kosztów utrzymania i zakwaterowania w podróży służbowej*) – daily allowance, per diem; **dieta na utrzymanie** – subsistence allowance; **dieta podróżna**/**na podróż** – travel allowance

długa lista (*w konkursach i przetargach*: *lista wszystkich osób lub instytucji, które zgłosiły się bądź zostały lub zostaną zaproszone do konkursu/przetargu*) – long list; *por. krótka lista/lista finalistów*

długofalowy – long-term; *zob. też długoterminowy*; *por. krótkofalowy*
długofalowe potrzeby placówek edukacyjnych – long-term needs of educational institutions; **długofalowy efekt projektu** – long-term effect of a project; **długofalowy wpływ**/**długofalowe oddziaływanie projektu** – long-term impact of a project; **planowanie długofalowe** – long-term planning; **strategia długofalowa** – long-term strategy

długość – length; duration (*czas trwania*)
długość studiów – length/duration of (a) degree programme(s); **faktyczna długość studiów** – actual length/duration of (a) degree programme(s); **nominalna**/**oficjalna długość studiów** – nominal/official length/duration of (a) degree programme(s)

długoterminowy – long-term; *zob. też długofalowy*; *por. krótkoterminowy*
długoterminowe potrzeby placówek edukacyjnych – long-term needs of educational institutions; **długoterminowy efekt projektu** – long-term effect of a project; **długoterminowy wpływ projektu** – long-term impact of a project; **planowanie długoterminowe** – long-term planning; **program długoterminowy** – long-term programme; **strategia długoterminowa** – long-term strategy

długotrwały – lasting
długotrwały wpływ/długotrwałe oddziaływanie projektu – lasting impact of a project, lasting project impact

dobrze wykształcony – highly educated, well-educated
dobrze wykształceni specjaliści – highly educated/well-educated professionals; **dobrze wykształcona siła robocza** – highly educated labour/manpower/workforce; **dobrze wykształcone społeczeństwo** – highly educated society

docelowy – target, destination
docelowa grupa odbiorców/adresatów/słuchaczy/uczestników (*np. kursu, szkolenia, seminarium*) – target group; **docelowa liczba kształcących się w szkolnictwie wyższym** – target participation in higher education; **docelowe miejsce podróży** – destination; **docelowy poziom wydatków publicznych na edukację** – target level of public expenditure on education; **docelowy wskaźnik** – target rate; **język docelowy** (*język, na który tłumaczy się tekst lub słowo mówione, bądź który ma być opanowany, np. przez uczniów/studentów*) – target language; **kraj docelowy** (*kraj, który stanowi docelowe miejsce podróży np. ucznia, studenta czy nauczyciela*) – country of destination, destination country; *zob. też kraj goszczący/przyjmujący*; *por. kraj pochodzenia, kraj macierzysty, kraj wysyłający*; **stacja docelowa** – destination

docierać (*do kogoś/czegoś*) – to reach
dotrzeć/docierać do uczniów w obszarach wiejskich – to reach (out to) pupils in rural areas

dodatkowość – additionality
zasada dodatkowości (*w Unii Europejskiej: zasada regulująca przyznawanie środków pomocowych z budżetu UE, zgodnie z którą fundusze unijne mogą stanowić jedynie uzupełnienie środków przeznaczanych na dany program lub projekt ze źródeł krajowych /na poziomie centralnym, regionalnym lub lokalnym/, a nie zastępować te środki*) – principle of additionality

dodatkowy – additional, extra, further; **dodatkowa korzyść/dodatkowy efekt** – spin-off, spin-off effect
dodatkowa korzyść/dodatkowy efekt projektu – spin-off/spin-off effect of a project; **dodatkowe godziny** (*np. pracy w projekcie*) – additional hours; **dodatkowe koszty związane ze studiami za granicą** – additional/extra costs involved in study abroad; **lektura dodatkowa** (*dla uczniów/studentów*) – further reading; *por. lektura obowiązkowa, lektura uzupełniająca*; **lista lektur dodatkowych** (*dla uczniów/studentów*) – further reading list; *por. lista lektur obowiązkowych, lista lektur uzupełniających*

dojrzałość – maturity
egzamin dojrzałości – maturity examination; *zob. też egzamin maturalny*

dojrzałość szkolna (*gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego*) – school readiness; *zob. też gotowość szkolna*

dokształcanie – further training, retraining; *zob. też doskonalenie zawodowe*
kurs/program dokształcający – retraining course/programme

doktor (*stopień naukowy*) – Doctor, Doctor of Philosophy (PhD)
program/kurs dla osób ze stopniem naukowym doktora – post-doctoral programme/course; **stopień naukowy doktora** – doctoral degree; *zob. połączenia z czasownikami pod hasłem „stopień"*

doktorancki – doctoral
student studiów doktoranckich – doctoral student, doctoral candidate, PhD student, PhD candidate; *zob. też student studiów trzeciego stopnia*; **studia doktoranckie** – doctoral programme(s), doctoral

studies/study, PhD programmes, PhD studies/study; *zob. też studia trzeciego stopnia*

doktorant – doctoral student, doctoral candidate, PhD student, PhD candidate

doktorat – doctorate

doktorski – doctoral

praca doktorska – doctoral thesis, PhD thesis

dokument – document, records

dokument prawny – legal document; **dokumenty kontraktowe/dokumenty dotyczące kontraktu/umowy** – contractual documents; **dokumenty dotyczące projektu** – project documents; **dokumenty księgowe** – accounting records; **dokumenty potwierdzające/uzupełniające** (*w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją, np. umowa o współpracy, lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności, np. faktury, rachunki*) – supporting documents, supporting documentation, supporting evidence;

prze/analizować, z/badać dokumenty – to examine documents; **odrzucić/ać dokumenty, nie przyjąć/mować dokumentów** – to reject documents; **przechować/ywać dokumenty** – to keep documents; **przyjąć/mować dokumenty** – to accept/to receive documents; **złożyć/składać dokumenty** – to submit documents

dokumentacja – documentation, documents

centrum/ośrodek dokumentacji – documentation centre; **dokumentacja potwierdzająca/uzupełniające** (*w ➤ programach UE*: *dokumenty potwierdzające dokonanie uzgodnień z inną instytucją, np. umowa o współpracy, lub wydatkowanie funduszy/dokonanie płatności, np. faktury, rachunki*) – supporting documentation, supporting documents, supporting evidence; *zob. też dokumenty potwierdzające/uzupełniające*; **dokumentacja projektu** – documentation of a project, project documentation; **koszty dokumentacji** – documentation costs;

prze/analizować, z/badać dokumentację – to examine documentation; **odrzucić/ać dokumentację, nie przyjąć/mować dokumentacji** – to reject documentation; **przechować/ywać dokumentację** – to keep documentation; **przyjąć/mować dokumentację** – to accept/to receive documentation; **złożyć/składać dokumentację** – to submit documentation

dokumentować – to document

w pełni udokumentowane koszty – fully documented costs

dolny – lower; *por. górny*

dolna granica/dolny limit wieku w wymianie młodzieży – lower age limit in youth exchange

dom –

dom akademicki/studencki – student dormitory, dormitory, hall of residence, hall; (lokalny) **dom kultury** – community centre; **dom poprawczy** – youth custody centre, youth detention centre

donator/donor – donor

dopuszczalny – allowable

dopuszczalne koszty (*w ➤ programach UE*: *koszty, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – allowable costs; *zob. też koszty uprawnione*

dopuszczenie (*np. do szkoły, na studia, na kurs*)

kurs/przedmiot stanowiący warunek dopuszczenia (*do danego/kolejnego etapu kształcenia*; *element tzw. wymagań wstępnych*) – prerequisite course, prerequisite; **kwalifikacje warunkujące dopuszczenie** (*np. do szkoły, na kurs, studia*; *kwalifikacje wstępne*) – entry qualifications; **warunki dopuszczenia/przyjęcia** (*np. do szkoły, na studia, na kurs*) – admission requirements, entry requirements

doradca – adviser/advisor, counsellor, mentor

doradca metodyczny – methodological adviser; **doradca pedagogiczny** – educational adviser; **doradca zawodowy** – careers adviser, careers officer, guidance officer; **w charakterze doradcy, na stanowisku doradcy** – in an advisory capacity

doradczy – advisory, consultative; *zob. też konsultacyjny*

komitet doradczy – advisory committee; **organ doradczy** – advisory body, consultative body

doradzać – to advise
doradzić/ać w sprawie metod nauczania – to advise on/about teaching methods
doradztwo – consultancy (*konsulting*), counselling, guidance; *zob. też poradnictwo*
koszty doradztwa (*np. usług konsultanta w projekcie*) – consultancy costs
doraźny – immediate
cel doraźny (*w* **>** *programach UE*: *cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*) – immediate objective; *zob. też cel szczegółowy*; *por. cel szerszy/strategiczny*; **doraźne potrzeby placówek edukacyjnych** – immediate needs of educational establishments
doręczać – to deliver
doręczyć/ać wniosek (*np. o fundusze*) **osobiście** – to deliver an application in person
doręczanie – delivery
dorobek – achievements
dorobek akademicki/naukowo-dydaktyczny – academic achievements; **dorobek dydaktyczny** – teaching achievements; **dorobek naukowy** – research achievements
dorobek prawny Unii Europejskiej > acquis communautaire
doroczny – annual
doroczna konferencja – annual conference; **doroczne spotkanie/zebranie partnerów projektu** – annual meeting of project partners
dorosły – adult
dorosłe osoby towarzyszące (*np. uczniom w ramach wymiany klas szkolnych*) – accompanying adults; **kształcenie dorosłych** – adult education, adult learning; **organizator kształcenia dorosłych** – adult education provider; *zob. też placówka kształcenia dorosłych*; **słuchacz/uczestnik kursów kształcenia dorosłych/ucząca się osoba dorosła** – adult learner; **ośrodek kształcenia dorosłych** – adult education centre; **placówka kształcenia dorosłych** – adult education establishment, adult education institution, adult education provider; *zob. też organizator kształcenia dorosłych*
doskonalenie – improvement, development, upgrading, enhancement
doskonalenie jakości – quality enhancement; **doskonalenie metod nauczania** – development of teaching methods, improvement in teaching methods; **doskonalenie umiejętności** – skills upgrading
doskonalenie zawodowe (*podnoszenie kwalifikacji pracowników*) – in-service training, professional development, staff retraining, staff updating, skills upgrading (*podnoszenie kwalifikacji*)
doskonalenie zawodowe nauczycieli – in-service teacher training, further training of teachers; *por. kształcenie nauczycieli*; **kurs doskonalenia zawodowego** – in-service training course, retraining course, retraining programme; **placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli** – in-service teacher training institution; *por. placówka kształcenia nauczycieli*;
Doskonalenie zawodowe nauczycieli i pozostałej kadry edukacyjnej – In-Service Training for Teachers and Other Educational Staff **> Comenius**
doskonalić – to develop, to improve, to refine, to upgrade, to enhance
u/doskonalić jakość – to enhance quality; **u/doskonalić metody nauczania** – to improve/to develop teaching methods; **u/doskonalić narzędzia oceny uczniów** – to improve pupil assessment tools; **u/doskonalić umiejętności/kwalifikacje** – to develop/to improve/to upgrade skills; **u/doskonalić wskaźniki edukacyjne** – to refine educational indicators
doskonałość – excellence
centrum doskonałości – centre of excellence
dostarczać – to provide (*przedkładać, składać, zaopatrywać*), to deliver
dostarczyć/ać dokumenty (*np. wniosek o fundusze*) – to provide documents; **dostarczyć/ać dokumenty** (*np. wniosek o fundusze*) **osobiście/pocztą/przez kuriera** – to provide documents in person/by post/by courier; **dostarczyć/ać sprzęt zakupiony w projekcie** – to deliver equipment purchased in the project

dostarczanie – delivery, provision
dostarczanie/enie dokumentów (*np. wniosku o fundusze*) **osobiście**/**pocztą**/**przez kuriera** – delivery of documents in person/by post/by courier; **dostarczanie**/**enie sprzętu** – delivery of equipment, equipment delivery
dostawca – provider, supplier
dostawca sprzętu komputerowego – provider/supplier of computer equipment; **dostawca usług internetowych** – Internet service provider, Internet provider
dostęp – access
bezpłatny dostęp – free access; **dostęp do Internetu** – access to the Internet; **dostęp do edukacji**/**nauki** – access to education; **łatwy dostęp** – easy access; **równy dostęp** – equal access; **szerokopasmowy dostęp do Internetu** – broadband access to the Internet;
mieć dostęp do Internetu – to have access to the Internet; **ułatwić**/**ać dostęp do edukacji**/**nauki** – to facilitate access to education; **zapewnić**/**ać dostęp do edukacji**/**nauki** – to provide/to ensure access to education
dostępny – available
dostępne dane – available data; **dostępne fundusze**/**zasoby** – available funds/resources
dostępność – availability
dostępność funduszy na współpracę zagraniczną – availability of funds for international cooperation
dostosowywać – to adapt, to adjust, to tailor
dostosować/**ywać kurs do potrzeb uczących się osób** – to adapt/to tailor a course to the needs of learners; **dostosować**/**ywać programy nauczania do potrzeb rynku pracy** – to adapt curricula to the needs of the labour market/labour market needs; **dostosować**/**ywać materiały dydaktyczne** – to adapt teaching materials; **dostosować**/**ywać plan pracy w projekcie** – to adjust the project work plan
dostosowywanie – adaptation, adjustment
dostosowanie/**ywanie kursu**/**materiałów dydaktycznych do potrzeb uczących się osób** – adaptation of a course/teaching materials to the needs of learners; **dostosowanie**/**ywanie programów nauczania do potrzeb rynku pracy** – adaptation of curricula to the needs of the labour market/labour market needs; **dostosowanie**/**ywanie planu pracy w projekcie** – adjustment of the project work plan
doświadczać – to experience
doświadczenie – experience
doświadczenie edukacyjne – learning experience; **doświadczenie zawodowe** – professional experience, work experience; **szerokie doświadczenie we współpracy międzynarodowej** – extensive experience in international cooperation; **uczenie się**/**kształcenie przez doświadczenie** – experiential learning; **wymiana doświadczeń** – exchange of experience;
po/**dzielić się doświadczeniem** – to share experience; **poszerzyć**/**ać doświadczenie** – to broaden experience; **poświadczyć**/**ać**, (formalnie) **potwierdzić**/**ać doświadczenie zawodowe** – to validate professional experience; **na**/**uczyć się z doświadczeń** – to learn from experience; **wykorzystać**/**ywać doświadczenia wcześniejszych projektów, s**/**korzystać z doświadczeń wcześniejszych projektów** – to draw on/to build on the experience of previous projects; **wymienić**/**ać doświadczenia** – to exchange/to share experience; **zdobyć**/**wać doświadczenie** – to acquire/to gain experience
dotacja – grant, subsidy; *zob. też grant*
anulowanie/**cofnięcie dotacji** – cancellation of a grant;
dotacja całościowa (*w ➤ programach UE*: *całość funduszy przeznaczonych na współpracę kilku instytucji, które są przekazywane jednej z tych instytucji, by koordynowała ich wykorzystanie w imieniu wszystkich; fundusze przyznawane w postaci jednej dotacji, lecz przeznaczone na finansowanie różnego rodzaju działań*) – global grant, overall grant; **dotacja na cele**/**wydatki organizacyjne** – organisational grant; **dotacja na inwestycje** – grant for investment, investment grant; **dotacja na projekt** –

grant for a project, project grant; **dotacja na remont/konserwację budynków szkolnych** – grant for the maintenance of school buildings; **dotacja „na zasiew"/na rozruch** (*przedsięwzięcia*) – seed funds, seed-funding subsidy, start-up subsidy; **dotacja na szkolenie/szkolenia** – training grant;

dotacja (*subwencja*) **oświatowa** – school education subsidy;

dotacja płatna w ratach – grant payable in instalments; **dotacja roczna** – annual grant; *por. dotacja wieloletnia*; **dotacja wieloletnia** – multiannual grant; *por. dotacja roczna*; **dotacje przyznawane na zasadzie współfinansowania** (*np. fundusze przyznane przez Komisję Europejską, które uzupełniają fundusze samych beneficjentów*) – grants awarded on a co-financing basis/co-funding basis; **dotacje przyznawane w cyklu/systemie rocznym** (*tj. na rok, co roku*) – grants awarded on an annual basis; *por. dotacje przyznawane w cyklu/systemie wieloletnim*; **dotacje przyznawane w cyklu/systemie wieloletnim** (*tj. od razu na kilka lat*) – grants awarded on a multiannual basis; *por. dotacje przyznawane w cyklu/systemie rocznym*; **dotacje przyznawane w drodze konkursu** – grants awarded on a competition basis;

łączna wysokość dotacji – total grant, total subsidy;

osoba/instytucja ubiegająca się/występująca o dotację – grant applicant; **osoba/instytucja, która otrzymała dotację/otrzymująca dotację** – grant holder, grantholder;

przedłużanie/enie dotacji – renewal of a grant; **przyznanie/wanie dotacji** – award of grants, grant award;

roczna dotacja – annual grant;

struktura dotacji (*rodzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*) – composition of a grant;

umowa o dotację – grant agreement; **utrzymywany z dotacji** – grant-aided, grant-maintained;

wysokość dotacji – amount of grant, grant amount, level of grant;

anulować, cofnąć/ać dotację – to cancel a grant; **odmówić/odmawiać** (**przyznania**) **dotacji** – to refuse a grant; **otrzymać/ywać dotację** – to get/to obtain a grant; **przedłużyć/ać dotację** – to renew a grant; **przyznać/wać dotację** – to award/to allocate a grant; **ubiegać się, wystąpić/ępować o dotację** – to apply for a grant; **wykorzystać/ywać dotację** – to use a grant; **zrzec/kać się, z/rezygnować z dotacji** – to renounce a grant; **zwrócić/zwracać część dotacji** – to reimburse a part of the grant

dotować – to subsidise

dotowany – grant-aided, grant-maintained, subsidised; *zob. też subsydiowany, subwencjonowany*; **niedotowany** (*utrzymywany w całości z funduszy własnych*) – non-grant-aided, non-grant-maintained

projekty edukacyjne dotowane przez państwo – educational projects subsidised by the government; **szkoła dotowana** (*przez władze centralne lub lokalne*) – grant-aided school, grant-maintained school; **szkoła niedotowana** (*przez władze centralne lub lokalne*) – non-grant-aided school, non-grant-maintained school

dotrzymywać kontaktu/umowy – to abide by a contract/an agreement

dotrzymywać terminu – to meet the deadline

dowód (*dokument urzędowy, pisemne potwierdzenie czegoś, np. wydatkowania funduszy lub złożenia dokumentów dotyczących projektu***)** – proof

dowód odbycia podróży (*np. bilet i karta pokładowa*) – proof of travel; **dowód nadania/wysyłki** – proof of dispatch; **dowód nadania/wysłania pocztą** – **proof of mailing, proof of postage; dowód** odbioru – proof of receipt; **dowód płatności** (*np. bilet, faktura, rachunek*) – proof of payment; **dowód poniesienia wydatków** (*np. bilet, faktura, rachunek*) – proof of expenditure; **dowód złożenia** (*np. wniosku o fundusze*) – proof of submission; **oryginalny dowód płatności/oryginał dowodu płatności** – original proof of payment;

dostarczyć/ać, przedstawić/ać, przedłożyć/kładać dowody płatności – to provide proofs of payment; **przechować/ywać dowody płatności** – to keep proofs of payment

drenaż mózgów – brain drain

drożność ścieżek edukacyjnych/kształcenia (*możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewnego cyklu kształcenia*) – possibilities of transfer between education(al) pathways/tracks, possibilities of transfer between learning pathways/tracks, permeability between education(al) pathways/tracks, permeability between learning pathways/tracks

druk – form (*formularz*), print (*tekst*), printing (*drukowanie*)

koszty druku i publikacji – printing and publishing costs; **koszty druku/drukowania** – printing costs

drukować – to print

wy/drukować materiały dydaktyczne opracowane w projekcie – to print teaching materials developed in the project

drukowanie – printing

koszty drukowania – printing costs; **koszty drukowania podręczników** – costs of printing textbooks

dualny (*dwutorowy*) – dual

kształcenie dualne (*łączące kształcenie teoretyczne w placówce edukacyjnej z kształceniem/szkoleniem praktycznym w zakładzie pracy*) – dual training; *zob. też kształcenie przemienne*

dwojaki (*dwoisty*) – dual

dwojaki tryb prowadzenia kształcenia (*połączenie zajęć w klasie/sali wykładowej i kształcenia na odległość*) – dual mode of delivery

dwujęzyczność – bilingualism

dwujęzyczny – bilingual

dwujęzyczne produkty projektu (np. podręcznik w jęz. polskim i angielskim) – bilingual project products; **klasa dwujęzyczna** – bilingual class; **szkoła dwujęzyczna** – bilingual school

dwukierunkowy –

mobilność dwukierunkowa – bilateral mobility

dwustopniowy – two-stage, two-cycle

procedura dwustopniowa – two-stage procedure; **studia dwustopniowe** – two-cycle programme(s); *zob. też notkę opisową pod hasłem „Proces Boloński"*

dwustronny – bilateral

kontakty dwustronne – bilateral links; **mobilność dwustronna** – bilateral mobility; **porozumienie dwustronne/umowa dwustronna** – bilateral agreement; **projekt dwustronny** – bilateral project; **stosunki dwustronne** – bilateral relations; **współpraca dwustronna** – bilateral cooperation

dydaktyczny – teaching, educational

baza dydaktyczna/zaplecze dydaktyczne – learning and teaching facilities; **kadra dydaktyczna/pracownicy dydaktyczni** (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*) – teaching staff; **kadra naukowo-dydaktyczna/pracownicy naukowo-dydaktyczni** – academic staff (*kadra akademicka w znaczeniu ogólnym*), research and teaching staff (*jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od kadry dydaktycznej i kadry naukowej*); **kadra niedydaktyczna/pracownicy niedydaktyczni** (*nieprowadzący zajęć dydaktycznych, np. pracownicy administracyjni uczelni, dyrektorzy szkół, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching staff; non-academic staff (*w uczelni*); *por. kadra dydaktyczna, kadra akademicka*; **kariera dydaktyczna/nauczycielska** – teaching career; **materiały dydaktyczne** – teaching materials; **narzędzia dydaktyczne** – teaching tools; **obowiązki dydaktyczne** – teaching responsibilities; **osiągnięcia dydaktyczne** – teaching achievements; **ośrodek dydaktyczny** (*np. uczelni*) – teaching centre; **pensum dydaktyczne** – teaching load; **podejścia dydaktyczne** – teaching approaches; **pomoce dydaktyczne** – teaching aids, teaching resources, educational resources; **pracownik dydaktyczny** – teaching staff member; academic teacher (*nauczyciel akademicki*), teacher (*nauczyciel*); **pracownik naukowo-dydaktyczny**

– research and teaching staff member, academic teacher (*w odróżnieniu np. od pracownika administracyjnego uczelni*), academic; **sprzęt dydaktyczny** – educational/teaching equipment; **umiejętności dydaktyczne** – teaching skills; **wspomagająca kadra dydaktyczna** – support teaching staff

dydaktyka – teaching

ocena jakości dydaktyki (*nauczania*) – quality assessment of teaching

dyplom – diploma; qualification (*wyłącznie w znaczeniu ogólnym jako rodzaj ➤ kwalifikacji nadawanych w szkolnictwie wyższym*); degree (*tytuł/stopień*)

dyplom kolegium/uniwersytetu – college/university diploma; **dyplom uczelni/instytucji goszczącej** (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*) – host degree; *zob. też tytuł/stopień uczelni/instytucji goszczącej*; *por. dyplom/tytuł/stopień uczelni/instytucji macierzystej*; **dyplom uczelni/instytucji macierzystej** – home degree; *zob. też tytuł/stopień uczelni/instytucji macierzystej*; *por. tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej*; **dyplom państwowy** – national diploma; **dyplom ukończenia studiów wyższych** – diploma of higher education, higher education diploma; **dyplom zagraniczny** – foreign diploma; **podwójny dyplom** (*dwa oficjalne uznawane dyplomy wydawane przez dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy obydwu uczelni/instytucji*) – double degree; *zob. też podwójny tytuł/stopień*; *por. wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **posiadacz dyplomu** – diploma holder; **suplement do dyplomu** – Diploma Supplement; **uczelnia wydająca dyplom ukończenia studiów wyższych** (*nadająca tytuł zawodowy*) – degree-awarding institution; **uznawanie dyplomów** – recognition of diplomas; **wielokrotny dyplom** (*więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy wydawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy wszystkich tych uczelni/instytucji*) – multiple degree; *zob. też wielokrotny tytuł/stopień*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień, wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **wspólny dyplom** (*jeden oficjalnie uznawany dyplom wydawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom wydawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje*) – joint degree; *zob. też wspólny tytuł/stopień*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień*; **wydawanie dyplomów** – issue of diplomas;

mieć/posiadać dyplom – to have/to hold a diploma; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać dyplom** – to be awarded/to gain/to obtain/to receive a diploma; **przyznać/wać, nadać/wać dyplom** – to award/to confer a diploma; **wydać/wać dyplom** – to issue a diploma

dyplomowany – chartered, qualified, graduate

dyplomowany księgowy – chartered accountant; **nauczyciel dyplomowany** – qualified teacher (*wykwalifikowany*), graduate teacher (*z wyższym wykształceniem*), chartered teacher (*czwarty stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*)

dyplomowy –

egzamin dyplomowy – final examination; thesis defence (*obrona pracy*); **praca dyplomowa** (*np. magisterska*) – final thesis

dyrekcja – management (*kierownictwo instytucji*), directorate (*organ zarządzający*)

Dyrekcja Generalna – Directorate General (DG): Nazwa jednostek organizacyjnych Komisji Europejskiej, tzw. trzeciego poziomu po Komisarzach i Gabinetach bezpośrednio podległych komisarzom. Dyrekcje Generalne w Komisji odpowiadają za określone „resorty" (sektory, dziedziny lub zagadnienia), np. rolnictwo, stosunki zagraniczne, edukację i kulturę czy roz-

szerzenie UE, podobnie jak ministerstwa w administracji państwowej poszczególnych krajów; **Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury** – Directorate General Education and Culture (DG EAC): Dyrekcja Generalna w Komisji Europejskiej odpowiedzialna za sprawy związane z edukacją, kulturą i problematyką młodzieżową (włącznie z programami UE w tych dziedzinach). W dziedzinie edukacji DG EAC odpowiada m.in. za następujące programy: ➤ program „Uczenie się przez całe życie", ➤ Erasmus Mundus, ➤ Tempus, ➤ ALFA, ➤ Edulink oraz ➤ programy współpracy/programy współpracy w dziedzinie edukacji UE – Australia, UE – Japonia, UE – Kanada, UE – Korea, UE – Nowa Zelandia i UE – USA; **Dyrekcja Generalna EuropeAid** – Directorate General EuropeAid: Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej odpowiedzialna za realizację programów i projektów pomocy dla krajów całego świata, które nie należą do UE (kraje sąsiadujące z UE, Rosja, kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku, Ameryki Łacińskiej i Azji). DG EuropeAid zajmuje się wszystkimi etapami programów i projektów pomocy – od określania potrzeb i przygotowywania tzw. studiów wykonalności przez ogłaszanie przetargów do monitorowania i ewaluacji realizowanych projektów i programów. *Szczegółowe informacje pod adresem*: *http://ec.europa.eu/europeaid/*

dyrektor – director, head, manager, principal
dyrektor generalny – director general; **dyrektor** (*szef*) **instytucji** – head of an institution; **dyrektorzy** (*kadra kierownicza*) **placówek edukacyjnych** – education managers; **dyrektor szkoły** – headmaster, head teacher, school director, school head, school manager, school principal

dyrektywa – directive (*wskazówka, wytyczna*; *jeden z rodzajów aktów prawnych wydawanych przez instytucje UE*); **dyrektywy** – directives, guidelines (*wskazówki*, wytyczne)
dyrektywa UE (Unii Europejskiej) (*akt prawny*) – EU (European Union) Directive

dyscyplina – discipline

dyscyplinarny – disciplinary
komisja dyscyplinarna – disciplinary board, disciplinary commission, disciplinary committee; **odwoławcza komisja dyscyplinarna** – disciplinary appeals board, disciplinary appeals commission, disciplinary appeals committee

dysertacja – dissertation

dyskryminacja – discrimination
dyskryminacja rasowa – race discrimination, racial discrimination; **dyskryminacja religijna** – religious discrimination; **dyskryminacja ze względu na płeć** – gender discrimination, sex discrimination;
doświadczyć/**ać dyskryminacji** – to experience discrimination; **walczyć z dyskryminacją, zwalczać dyskryminację w szkole** – to combat/to fight against discrimination at/in school;

dyskusja – discussion, debate
dyskusja o celach przyszłego projektu – discussion about the objectives of a future project; **dyskusja polityczna**/**o polityce**/**w sprawie polityki** – policy debate;
za/**inicjować dyskusję** – to initiate a debate/discussion; **prze**/**prowadzić dyskusję** – to have/to hold a debate/discussion

dyspozycja – order (*zarządzenie, polecenie*); **dyspozycje** – orders, arrangements
dyspozycje dotyczące płatności – payment arrangements

dystrybucja – distribution
dystrybucja materiałów dydaktycznych opracowanych w projekcie – distribution of teaching materials developed in the project

dyżur/**godziny dyżurów** (*np. nauczyciela*, *koordynatora projektu*) – duty hours

dział – division, office, section, unit (*jednostka*), service(s) (*np. instytucji*), sector (*np. systemu*)
dział ds. współpracy/**kontaktów z przemysłem**/**przedsiębiorstwami** (*np. w uczelni*) – industrial liaison office; **dział ds. zakwaterowania** – accommodation office/services; **dział finansowy uczelni** (*kwestura*) – university financial services, university finance services; **dział kadr** – human resources unit, personnel unit; **dział przyjęć** (*np. kandydatów do szkoły, na studia,*

kurs) – admissions office; **dział oświaty** (*dla wyodrębnienia tego działu z całego systemu edukacji*) – school education sector; **dział programów międzynarodowych** (*np. w biurze współpracy z zagranicą*) – international programmes section; **dział szkolnictwa wyższego** (*dla wyodrębnienia tego działu z całego systemu edukacji*) – higher education sector; **dział współpracy z zagranicą/współpracy zagranicznej** – international relations office/section, international liaison office/section

działać – to act

działać w imieniu kierownictwa szkoły – to act on behalf of the school management

działalność – activity, activities

działalność dydaktyczna (*np. uczelni*) – teaching activities; **działalność badawcza/naukowa/naukowo-badawcza** – research activities; **działalność międzynarodowa** – international activities, transnational activities; **działalność szkoleniowa** (*prowadzenie szkoleń*) – training activities; **wyniki działalności dydaktycznej/badawczej** – teaching/research performance; **podjąć/ejmować działalność** – to undertake/to take up activity; **prowadzić działalność** – to carry out activities; **przerwać/ywać, za/kończyć działalność** – to terminate activities; **rozpocząć/ynać działalność** – to initiate/to start activities

Działania dotyczące polityki – Policy-oriented Measures ➤ **Program współpracy UE – USA „Atlantis"**

Działania Strukturalne – Structural Measures ➤ Tempus

Działania Towarzyszące – Accompanying Measures ➤ **Comenius**, ➤ **Erasmus**, ➤ **Grundtvig**, ➤ **Leonardo da Vinci**, ➤ **Kluczowe działanie 2. – Języki**, ➤ **Tempus**

działanie – action, activity; measure (*środek służący określonemu celowi*)

anulowanie działania projektu (*np. zaplanowanego w programie pracy projektu*) – cancellation of a project activity

działania (ściśle) **ukierunkowane na osoby niepełnosprawne/szkoły w obszarach wiejskich/adresowane** (specjalnie) **do osób niepełnosprawnych/szkół w obszarach wiejskich** – actions targeted at/on the disabled/schools in rural areas; **działania o charakterze przejściowym** – transitional measures; **działania informacyjne** – information activities; **działania informacyjno-promocyjne** – information and promotion activities, awareness-raising activities; **działania międzynarodowe** – international activities, transnational activities; **działania promocyjne** – promotion activities, promotional activities; **działania stanowiące kontynuację** (*np. projektu – po zakończeniu finansowania w ramach programu UE*) – follow-up activities; **działania stanowiące kontynuację projektu/kursu** – follow-up of a course/project; **działania towarzyszące** (*w ➤ programach UE: działania dodatkowe, stanowiące uzupełnienie działań prowadzonych w ramach głównych komponentów danego programu*) – accompanying measures; **działania uzupełniające** – complementary actions, complementary activities, complementary measures; **działania wspierające/pomocnicze** – support measures;

działanie jednorazowe (*np. jednorazowo przeprowadzony kurs, który nie zostanie umieszczony na stałe w ofercie szkoleniowej danej instytucji*) – one-off activity; **działanie naprawcze** – remedial action; **działanie nieuprawnione** (*w ➤ programach UE: rodzaj działań, których nie można finansować z przyznawanych funduszy*) – ineligible activity; *por. działanie uprawnione*; **działanie pilotażowe** – pilot action; **działanie projektu** (*przewidziane do realizacji/zrealizowane w projekcie*) – project activity; **działanie uprawnione** (*w ➤ programach UE: rodzaj działań, który można finansować z przyznawanych funduszy*) – eligible activity; *por. działanie nieuprawnione*;

planowane/zaplanowane działania – planned activities; **powielanie działań** (*w ➤ programach UE: prowadzenie w kolejnym projekcie z udziałem tej samej grupy partnerów tych samych działań co w poprzednim projekcie lub prowadzenie rów-*

nolegle tych samych działań w tych samych instytucjach w ramach dwóch lub kilku „różnych" projektów, np. finansowanych z różnych źródeł, realizowanych pod różnymi nazwami) – duplication of activities;
raport/**sprawozdanie z działań** – activity report; **realizacja działań** – implementation of activities;
tabela działań/**tabelaryczne zestawienie działań** (*np. w dokumentacji projektu*) – activity overview table, activity table;
(ściśle) **ukierunkowane działania** (*np. na określony cel, określoną grupę odbiorców*) – targeted actions;
zakończenie działań – termination of activities; **zawieszenie działań** – suspension of activities;
anulować działanie, z/**rezygnować z działania projektu** (*np. zaplanowanego w programie pracy projektu*) – to cancel a project activity; **za**/**kończyć działania** – to terminate activities; **odłożyć**/**kładać, przełożyć**/**kładać działanie** (*np. zaplanowane na dany miesiąc w projekcie*) – to postpone an activity; **za**/**planować działania** – to plan activities; **podjąć**/**ejmować działania** – to take action/measures, to undertake activities; **realizować działania** – to carry out activities, to implement activities/measures; **uczestniczyć, wziąć**/**brać udział w działaniach** – to be involved/to participate/to take part in activities; **zawiesić**/**szać działania** – to suspend activities

dziecko – child
ochrona dziecka/**dzieci** – child protection; **opieka nad dzieckiem**/**dziećmi** – child care/childcare; **opieka nad małym dzieckiem**/**małymi dziećmi** – early child care/early childcare; **placówka opieki nad dziećmi** – child care establishment/childcare establishment

dziedzictwo – heritage
dziedzictwo europejskie – European heritage; **dziedzictwo kulturowe** – cultural heritage; **dziedzictwo narodowe** – national heritage;
o/**chronić dziedzictwo** – to protect heritage; **zachować**/**ywać, ocalić dziedzictwo** – to preserve heritage

dziedzina – area, field, subject area
dziedzina kształcenia/**studiów** – area of study, field of study; **dziedzina priorytetowa** – priority area; **kod dziedziny** (*w ➤ programach UE*: *kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*) – subject area code; **rozłożenie**/**rozkład** (*np. stypendiów czy projektów współpracy*) **według dziedzin**/**w podziale na dziedziny** – distribution by area, area distribution, breakdown by area; **zakres dziedzin** (*objętych czymś, uwzględnionych lub reprezentowanych w czymś*; *np. zakres dziedzin objętych analizą/badaniami czy współpracą zagraniczną*) – area coverage, subject area coverage

dziekan – dean
dziekan wydziału matematyki – Dean of the Faculty of Mathematics

dziekanat – dean's Office

dziekański –
urlop dziekański ➤ urlop

dzielenie – division

dzielić – to divide, to split (*na części*); **dzielić się** – to share
wizyta podzielona (*w niektórych ➤ programach UE*: *wizyta/pobyt w jednej instytucji podzielony na dwa wyjazdy, dwukrotna wizyta/dwukrotny pobyt w jednej instytucji w ramach tego samego stypendium*) – split visit; **zasada podzielonego**/**rozdzielonego budżetu** (*w niektórych ➤ programach UE*: *zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem, w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*) – split budget principle;
po/**dzielić obowiązki między partnerów projektu** – to divide responsibilities between project partners; **po**/**dzielić się wiedzą**/**doświadczeniem** – to share knowledge/experience

Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej – Official Journal of the European Union (*za-*

wierający akty prawne i inne oficjalne dokumenty UE w językach urzędowych UE)

dzienny – daily

stawka dzienna (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*) – daily rate; **kształcenie w systemie dziennym** – full-time education, full-time study; **studia dzienne** – full-time degree programme(s)/study

dzierżawa – lease, rental

dzierżawa sprzętu – leasing/rental of equipment, equipment leasing/rental

dzierżawić – to lease, to rent

wy/dzierżawić sprzęt na szkolenia – to lease/to rent equipment for training courses; **wy/dzierżawić sprzęt do realizacji projektu** – to lease/to rent equipment for the project

dzierżawienie – leasing, rental

dzierżawienie sprzętu – leasing/rental of equipment, equipment leasing/rental

E

EADTU ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Kształcących na Odległość

ECSA ➤ Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej

ECTS ➤ Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów

ECTS (*używany w Polsce skrót od nazwy angielskiej „European Credit Transfer and Accumulation System" ➤ Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów*)

certyfikat ECTS Label (*przyznawany przez Komisję Europejską tym uczelniom, które stosują ECTS w ramach wszystkich programów studiów zgodnie z przyjętymi w tym systemie zasadami*) – ECTS Label; **tabela ocen ECTS** – ECTS grading table; **uczelniany koordynator ECTS** – ECTS institutional coordinator; **wydziałowy/kierunkowy koordynator ECTS** – ECTS departmental coordinator

edukacja – education; *zob. też kształcenie, uczenie się*

dostęp do edukacji – access to education; **edukacja elektroniczna** (**e-edukacja**) (*edukacja za pomocą mediów elektronicznych, tj. za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*) – electronic education (e-education); *zob. też kształcenie elektroniczne*; **edukacja formalna** – formal education; *zob. też kształcenie formalne i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. edukacja nieformalna, edukacja pozaformalna*; **edukacja międzykulturowa** – intercultural education; **edukacja na wysokim poziomie** – quality education; **edukacja nieformalna** – informal education; *zob. też kształcenie nieformalne i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. edukacja formalna, edukacja pozaformalna*; **edukacja osób ze specjalnymi potrzebami** – special needs education; **edukacja pozaformalna** – non-formal education; *zob. też kształcenie pozaformalne i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. edukacja formalna, edukacja nieformalna*; **edukacja przedszkolna** – pre-primary education, pre-school education; **efektywność edukacji** – effectiveness of education, educational performance (*wyniki osiągane w systemie edukacji*);

inwestycje w edukację – investment in education;

nakłady na edukację – expenditure on education, investment in education; **nakłady/wydatki na edukację jako procent PKB** – expenditure on education as a percentage of the GDP;

prywatne nakłady/wydatki na edukację – private expenditure on education, private spending on education; **publiczne nakłady/wydatki na edukację** – public expenditure on education, public spending on education;
reforma edukacji – reform of education, education reform;
spadek nakładów/wydatków na edukację – decrease in expenditure on education, reduction in expenditure on education, reduction in investment in education; *por. wzrost nakładów/wydatków na edukację*; **system edukacji** – education system;
udział edukacji w nakładach/wydatkach publicznych – share of education in public expenditure/public spending, education share of public expenditure/public spending;
wczesna edukacja – early childhood education, early education; wcze**sna edukacja i opieka nad dzieckiem** – early childhood education and care; **wydatki na edukację** – expenditure on education, spending on education; **wzrost nakładów/wydatków na edukację** – growth of expenditure on education, increase in expenditure on education, increase in spending on education, increase in investment in education; *por. spadek nakładów/wydatków na edukację*;
zarządzanie edukacją – education management; **zmniejszenie nakładów/wydatków na edukację** – reduction in expenditure on education, decrease in expenditure on education, reduction in investment in education, decrease in investment in education; *por. zwiększenie nakładów/wydatków na edukację*; **zwiększenie nakładów/wydatków na edukację** – increase in expenditure on education, increase in spending on education, increase in investment in education; *por. zmniejszenie nakładów/wydatków na edukację*;
za/inwestować w edukację – to invest in education; **z/modernizować edukację** – to modernise education; **z/reformować edukację** – to reform education

Edukacja dla wszystkich – Education for All (EFA) „Edukacja dla wszystkich" jest kluczowym celem programu działań ➤ UNESCO w dziedzinie edukacji, który zakłada zapewnienie powszechnego dostępu do edukacji na wszystkich poziomach i w ciągu całego życia człowieka

Edukacja i Szkolenie 2020 – Education and Training 2020 ➤ **Strategiczne ramy współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia**

e-edukacja ➤ edukacja elektroniczna

edukacyjny – educational, education, learning
badania edukacyjne – educational research; **biblioteka edukacyjna** (*ośrodek pomocy edukacyjnych*) – educational resource(s) centre, learning resource(s) centre; **kadra edukacyjna** – education staff; **kadra edukacyjna nieprowadząca zajęć dydaktycznych** (*np. dyrektorzy placówek, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching education staff; **klaster edukacyjny** (*grupa placówek/instytucji/organizacji, np. zespół szkół, stowarzyszenie zawodowe i przedsiębiorstwa przyjmujące uczniów na praktyki, wspólnie prowadzących kształcenie*) – education cluster; **lokalne władze edukacyjne** – local education authorities; **mobilność edukacyjna** (*w celach edukacyjnych, w odróżnieniu od celów zawodowych*) – learning mobility; *por. mobilność zawodowa*; **multimedia edukacyjne** – educational multimedia; **oprogramowanie edukacyjne** – educational software; **otwarte zasoby edukacyjne** (*bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe, np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych, które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy naukowców*) – Open Educational Resources (OER); **placówka edukacyjna** – educational establishment, educational institution, education provider; **polityka edukacyjna** – education policy, educational policy; **pomoce edukacyjne** – educational resources, learning resources; **rynek edukacyjny**

– education market; **specjalne potrzeby edukacyjne** – special educational needs (SEN); **ścieżki edukacyjne** – education(al) pathways, learning pathways, education(al) tracks, learning tracks; **usługi edukacyjne** – educational services; **władze edukacyjne** – education authorities

edukator – educator

Edulink – Edulink: Program Unii Europejskiej (UE) (I faza: 2006/2008, II faza: 2009-2011) dotyczący współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego między UE a ➤ krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP). Celem programu jest wspieranie rozwoju uczelni w wymiarze instytucjonalnym/administracyjnym, akademickim oraz naukowo-badawczym, integracja szkolnictwa wyższego w krajach AKP i zacieśnienie współpracy między uczelniami w UE i krajach AKP. Projekty uruchamiane w ramach programu dotyczą następujących zagadnień i dziedzin: rozwój instytucjonalny, rolnictwo, kształcenie nauczycieli, demografia, środowisko, problematyka płci i migracji, zdrowie, technologie informacyjno-komunikacyjne, integracja regionalna oraz badania naukowe. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.acp-edulink.eu/en/*

efekt – effect, outcome

akumulacja efektów kształcenia/uczenia się – accumulation of learning outcomes; **efekt bezpośredni/doraźny/natychmiastowy** – immediate outcome; **efekt długofalowy/długoterminowy** – long-term effect; **efekt dodatkowy** (*dodatkowa korzyść, np. projektu*) – spin-off effect, spin-off; **efekt kaskadowy** (*w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić „kaskadowo" kolejne grupy*) – cascade effect; *zob. też efekt mnożnikowy*; **efekt krótkofalowy/krótkoterminowy** – short-term effect; **efekt kształcenia/uczenia się** (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *określenie w kategoriach ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji, co ucząca się osoba wie, rozumie i potrafi wykonać po zakończeniu procesu kształcenia/uczenia się*) – learning outcome; *zob. też certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się, ocena efektów kształcenia/uczenia się, uznawanie efektów kształcenia/uczenia się, walidacja efektów kształcenia/uczenia się, jednostka efektów kształcenia/uczenia się*; **efekt mnożnikowy** (*w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić innych, dzięki czemu efekt szkolenia zostanie „pomnożony"*) – multiplier effect, multiplying effect; *zob. też efekt kaskadowy*; **efekt projektu** – outcome of a project, project outcome; **efekt synergiczny/efekt synergii** (*spotęgowany efekt osiągnięty dzięki współdziałaniu różnych czynników, np. w przypadku wspólnego wykorzystywania efektów kilku mniejszych projektów współpracy*) – synergy effect;

jednostka efektów uczenia się/jednostkowy efekt uczenia się (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*): *komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*) – unit of learning outcomes;

konkretny efekt – concrete outcome;

mierzalne/wymierne efekty projektu – measurable outcomes of a project, measurable project outcomes;

namacalne efekty projektu – tangible outcomes of a project, tangible project outcomes; *por. nienamacalne efekty projektu*; **nienamacalne efekty projektu** – intangible outcomes of a project, intangible project outcomes; *por. namacalne efekty projektu*;

osiągnięte efekty – achieved outcomes;

policzalne efekty projektu – quantifiable outcomes of a project, quantifiable project outcomes; **przewidywane efekty projektu** – expected outcomes of a project, expected project outcomes;

transfer efektów kształcenia/uczenia się – transfer of learning outcomes; **trwałe efekty projektu** – sustainable outcomes of a project, sustainable project outcomes;

uznawanie efektów kształcenia/uczenia się – recognition of learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „uznawanie efektów uczenia się"*;
certyfikować efekty kształcenia/uczenia się – to certify learning outcomes; **z/definiować, określić/ać efekty** – to define outcomes; **z/gromadzić efekty kształcenia/uczenia się** – to accumulate learning outcomes; **s/kwantyfikować, określić/ać ilościowo efekty** – to quantify outcomes; **ocenić/ać efekty** – to assess/to evaluate outcomes; **osiągnąć/ać efekt** – to achieve an effect; **osiągnąć/ać efekty** – to achieve outcomes; (formalnie) **potwierdzić/ać efekty kształcenia/uczenia się** – to validate learning outcomes; **przenieść/osić efekty kształcenia/uczenia się** – to transfer learning outcomes; **uznać/wać efekty kształcenia/uczenia się** – to recognise learning outcomes

efekt skali (*w ekonomii*: *obniżenie kosztów jednostkowych poprzez zwiększenie produkcji*; *w* **>** *programach UE*: *obniżenie kosztów działań poprzez ich realizację na dużą skalę, np. publikacja materiałów dydaktycznych opracowanych w ramach projektu w dużym nakładzie, co zapewni ekonomiczne wykorzystanie funduszy projektu*) – economy of scale/economies of scale; *zob. też korzyści skali*

efektywny – effective, efficient

efektywne wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji – effective use of information and communication technologies in education; **efektywne wykorzystywanie zasobów/środków** – efficient use of resources

efektywność – effectiveness, efficiency
efektywność edukacji/kształcenia – effectiveness of education, educational performance (*wyniki osiągane w systemie edukacji*); **efektywność kosztów/nakładów** – cost-effectiveness; **wskaźnik efektywności kosztów/nakładów** – cost-effectiveness ratio

EFIL > Europejska Fundacja na rzecz Kształcenia Międzykulturowego

EFR > Europejski Fundusz Rozwoju

EFRR > Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS > Europejski Fundusz Społeczny

EFTA > Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu

egzamin – examination, exam
egzamin dojrzałości – maturity examination; *zob. też egzamin maturalny*; **egzamin dyplomowy** (*w odniesieniu do szkolnictwa wyższego*) – final examination, thesis defence (*obrona pracy*); **egzamin gimnazjalny** – final lower secondary school examination (*egzamin końcowy w szkole średniej I stopnia*); *zob. też szkoła średnia I stopnia*; **egzamin końcowy** – final examination; **egzamin końcowy w szkole średniej/szkole średniej II stopnia** – final secondary school examination/final upper secondary school examination (*egzamin końcowy w szkole średniej II stopnia*); *zob. też egzamin maturalny, szkoła średnia II stopnia*; **egzamin kwalifikacyjny** – qualifying examination; **egzamin maturalny** – maturity examination (*egzamin dojrzałości*), final secondary school examination/final upper secondary school examination (*w znaczeniu ogólnym – jako egzamin zdawany na zakończenie nauki w szkole średniej/szkole średniej II stopnia*); *zob. też egzamin końcowy w szkole średniej, szkoła średnia II stopnia*; **egzamin państwowy** – national examination; **egzamin pisemny** – written examination; **egzamin poprawkowy** – resit examination, retake examination; **egzamin semestralny** – end-of-term examination; **egzamin ustny** – oral examination; **egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej** (*w kontekście wymiany studentów*: *egzamin zdawany w uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów*) – host examination; *por. egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej*; **egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej** – home examination; *por. egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej*; **egzamin wewnętrzny** (*przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*) – internal examination; *por. egzamin zewnętrzny*; **egzamin wstępny** –

entrance examination; **egzamin zawodowy** – vocational examination; **egzamin zewnętrzny** (*przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*) – external examination; *por. egzamin wewnętrzny*; **opłata za egzamin** – examination fee; **zwolnienie z egzaminu** – exemption from an examination; **być zwolnionym z egzaminu** – to be exempt from an examination; **nie zdać egzaminu** – to fail in/to fail an examination; **powtórzyć/arzać** (**materiał**) **do egzaminu** – to revise for one' examination; **przeprowadzić/ać egzamin** – to conduct an examination; **przygotować/ywać się, uczyć się do egzaminu** – to prepare/to study/to work for an examination; **przystąpić/ępować do egzaminu, zdawać egzamin** – to sit an examination, to take an examination; **przystąpić/ępować do egzaminu poprawkowego, zdawać egzamin poprawkowy** – to resit an examination, to retake an examination; **ułożyć/układać egzamin** – to set an examination; **zdać egzamin** – to pass an exam

egzaminacyjny – examination
arkusz egzaminacyjny/praca egzaminacyjna – examination paper; **komisja egzaminacyjna** – examination board, examination committee; **opłata egzaminacyjna** – examination fee; **sesja egzaminacyjna** – examination period

egzaminator – examiner
egzaminator zewnętrzny/z zewnątrz (*z innej niż macierzysta instytucji/placówki/uczelni*) – external examiner

egzaminować – to examine
zostać przeegzaminowanym/być egzaminowanym ze wszystkich przedmiotów – to be examined in all subjects

egzemplarz –
egzemplarz (*np. wniosku o fundusze*) **w formie drukowanej/papierowej** (*w odróżnieniu od formy elektronicznej*) – paper copy; **umowa sporządzona w dwóch/trzech egzemplarzach** – agreement drawn up in duplicate/triplicate

EIPA ➤ **Europejski Instytut Administracji Publicznej**

Eksperci Bolońscy – Bologna Experts: Eksperci powoływani w każdym kraju uczestniczącym w ➤ Procesie Bolońskim, których zadaniem jest rozpowszechnianie informacji i wspieranie uczelni oraz odpowiednich władz we wprowadzaniu reform w szkolnictwie wyższym w ramach Procesu Bolońskiego. *Szczegółowe informacje o polskich Ekspertach Bolońskich pod adresem*: *http://eksperci bolonscy.org.pl/*

ekspercki – expert
ocena ekspercka (*ocena dokonywana przez ekspertów, np. wniosków o fundusze na projekty*) – expert assessment

ekspert – expert
ekspert zewnętrzny/z zewnątrz (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*) – external expert; **niezależny ekspert** – independent expert; **ocena dokonywana przez ekspertów** (*np. wniosków o fundusze na projekty*) – expert assessment; **panel ekspertów** – panel of experts; **pula ekspertów** – pool of experts; **zespół ekspertów** – team of experts, expert team;
mianować, wyznaczyć/ać ekspertów – to appoint experts; **wybrać/ierać ekspertów** – to select experts; **zatrudnić/ać ekspertów** – to hire experts; **zlecić/ać ekspertom z zewnątrz ocenę projektów** – to commission external experts to carry out the evaluation of projects, to commission external experts to evaluate projects, to contract the evaluation of projects out to external experts

eksploatacyjny – operating
koszty eksploatacyjne – operating costs

ekspresja – expression
świadomość i ekspresja kulturalna – cultural awareness and expression; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*

ekspresowy –
wysłać/yłać pocztą ekspresową – to send by express mail

e-kształcenie ➤ **kształcenie za pomocą mediów elektronicznych**

ekwiwalencja – equivalence

ekwiwalencja dyplomów – equivalence of diplomas

eLearning – eLearning: Program Unii Europejskiej (UE) (2004-2006) wspierający kształcenie za pomocą mediów elektronicznych (➤ e-kształcenie) i wprowadzanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w europejskich systemach edukacji. W ramach programu finansowano m.in. projekty służące rozpowszechnianiu dobrych praktyk w zakresie alfabetyzmu cyfrowego; doskonalenie instrumentów stosowanych w ramach mobilności wirtualnej, systemów uznawania i walidacji kwalifikacji, usług informacyjnych i poradnictwa itp.; opracowywanie modeli międzynarodowych campusów wirtualnych; tworzenie sieci międzyszkolnych; podnoszenie kwalifikacji nauczycieli i instruktorów; prowadzenie portalu poświęconego e-kształceniu (➤ eLearning poniżej) oraz opracowywanie narzędzi do monitorowania, analiz i prognoz w dziedzinie e-kształcenia w Europie

elearningeuropa.info portal – portal informacyjny e-learning utworzony z inicjatywy ➤ Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej, który ma zachęcać do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w ramach uczenia się przez całe życie. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://www.elearningeuropa.info/main/index.php?page=home*

elektroniczny – electronic **formularz wniosku**/**zgłoszenia w formie elektronicznej** – electronic application form; **kształcenie za pomocą mediów elektronicznych**/**e-kształcenie** (*za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*) – electronic learning/e-learning; *zob. też kształcenie przez Internet, kształcenie na odległość*; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie*; **poczta elektroniczna** – electronic mail/e-mail; **procedura elektronicznego składania wniosków** – electronic submission procedure; **wniosek w formie elektronicznej** – electronic application; *por. wniosek w formie drukowanej/papierowej*; **wnioski składane w formie elektronicznej** – electronic submissions

ENIC ➤ Europejska Sieć Ośrodków Informacji

ENQA ➤ Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym

EOG ➤ Europejski Obszar Gospodarczy

EPS ➤ Europejska Polityka Sąsiedztwa

Erasmus – Erasmus: Program Wspólnoty Europejskiej (WE)/Unii Europejskiej (UE) funkcjonujący w różnych ramach od 1987 r. – pierwotnie jako samodzielny Program Działań Wspólnoty Europejskiej na rzecz Wymiany Studentów (1987-1994), następnie jeden z ośmiu głównych komponentów zakończonego już programu ➤ „Socrates" (1995-2006), a obecnie jako jeden z programów sektorowych w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013). Erasmus dotyczy szkolnictwa wyższego. Program jest adresowany do uczelni, studentów i nauczycieli akademickich oraz innych instytucji i organizacji zajmujących się szkolnictwiem wyższym w 27 państwach członkowskich UE, krajach EFTA-EOG, Turcji i 20 ➤ krajach i terytoriach zamorskich; dodatkowo w niektórych działaniach programu mogą na określonych zasadach uczestniczyć inne kraje. Celem programu jest zwiększenie skali i podniesienie jakości mobilności studentów i nauczycieli oraz współpracy wielostronnej między uczelniami, zwiększenie przejrzystości i kompatybilności kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym i po ukończeniu zaawansowanego kształcenia zawodowego, podniesienie jakości i rozszerzenie współpracy uczelni z przedsiębiorstwami, ułatwienie prac nad innowacyjnymi praktykami i wymiany takich praktyk oraz prac nad innowacyjnymi materiałami, usługami i praktykami opartymi na technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Program obejmuje następujące główne akcje: ■ **Wizyty przygotowawcze** (*Preparatory Visits*), które służą przygotowaniu nowych umów o wymianie studen-

tów i kadry, praktyk studenckich, Kursów Intensywnych Erasmusa, Sieci Eramusa, Projektów Wielostronnych lub Działań Towarzyszących; ■ **Mobilność studentów** (*Student Mobility*) i **Mobilność kadry** (*Staff Mobility*) wraz funduszami na organizację wyjazdów i intensywnych kursów języków rzadziej używanych i nauczanych dla studentów – wyjazdy studentów na okres studiów lub praktykę za granicą, trwające od 3 do 12 miesięcy; wyjazdy nauczycieli w celu prowadzenia zajęć na okres od 1 dnia do 6 tygodni oraz wyjazdy nauczycieli i innych pracowników uczelni w celu odbycia szkolenia w przedsiębiorstwie lub innej organizacji, np. uczelni, na okres od 5 dni do 6 tygodni; ■ **Projekty wielostronne** (*Multilateral Projects*) podzielone na cztery rodzaje: ■■ **Projekty dotyczące programów nauczania** (*Curriculum Development Projects*) – opracowywanie programów i prowadzenie studiów I, II lub III stopnia; ■■ **Projekty dotyczące modernizacji szkolnictwa wyższego** (*Modernisation of Higher Education*) – różne działania służące zwiększeniu atrakcyjności uczelni i stworzeniu bliższych powiązań między uczelniami a rynkiem pracy i społeczeństwem (np. opracowywanie strategii uczenia się przez całe życie, rozwiązań ułatwiających dostęp do studiów dla grup mniej uprzywilejowanych oraz rozwiązań dotyczących jakości kształcenia, zarządzania czy zróżnicowanych źródeł finansowania); ■■ **Projekty dotyczące współpracy uczelni z przedsiębiorstwami** (*Cooperation between Higher Education Institutions and Enterprises*) – działania zacieśniające współpracę uczelni z przedsiębiorstwami, organizacjami zawodowymi, izbami handlu, partnerami społecznymi czy władzami lokalnymi lub regionalnymi (np. ocena przyszłego zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę, włączanie sektora biznesu w prace nad programami nauczania, wprowadzanie specjalnych kursów podnoszących umiejętności pracowników czy rozszerzanie oferty dla studentów studiów niestacjonarnych); ■■ **Projekty dotyczące kampusów wirtualnych** (*Virtual Campuses*) – działania wspierające opracowywanie lub szersze wykorzystywanie innowacyjnych materiałów, usług, podejść dydaktycznych i praktyk opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych, z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury i rozwiązań; ■ **Kursy intensywne** (*Intensive Programmes*) z udzialem studentów i nauczycieli, stwarzające możliwości innowacyjnego kształcenia, które wykracza poza programy studiów w uczestniczących uczelniach; ■ **Sieci wielostronne** (*Multilateral Networks*): działania służące podniesieniu jakości kształcenia i rozszerzeniu wymiaru europejskiego w określonej dziedzinie akademickiej, np. ocena stanu kształcenia w określonej dziedzinie czy rozwiązań w zakresie zapewniania jakości, określanie i aktualizowanie kompetencji ogólnych i kierunkowych, tworzenie bliższych powiązań między dydaktyką i badaniami czy między edukacją a społeczeństwem; ■ **Działania towarzyszące** (*Accompanying Measures*) – różne działania przyczyniające się do osiągnięcia celów programu Erasmus, które wykraczają poza zakres pozostałych akcji. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://erasmus.org.pl/* (*w jęz. polskim*), *http://eacea.ec.europa.eu/llp/erasmus/erasmus_en.php i http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

Erasmus Mundus – Erasmus Mundus: Program Unii Europejskiej (UE) (I faza: 2004--2008, II faza: 2009-2013) służący promowaniu europejskiego szkolnictwa wyższego i pogłębianiu współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego między UE i krajami trzecimi. Program jest adresowany do uczelni, studentów, naukowców i pracowników akademickich oraz innych instytucji i organizacji zajmujących się szkolnictwem wyższym w 27 państwach członkowskich UE, krajach EFTA-EOG, krajach kandydujących do UE, które przyjęły strategię przedakcesyjną, krajach zachodniobałkańskich oraz Szwajcarii (pod warunkiem podpisania umowy dwustronnej).

W obecnej fazie program obejmuje następujące akcje: ■ **Akcja 1. – Wspólne studia** (*Joint Programmes*): tworzenie i prowadzenie wspólnych programów studiów o wyjątkowo wysokiej jakości na poziomie magisterskim i doktoranckim, włącznie ze stypendiami dla studentów i doktorantów z krajów europejskich i krajów trzecich, które umożliwiają udział w tych programach, i krótkoterminowymi stypendiami dla nauczycieli akademickich z krajów europejskich i krajów trzecich w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych lub badań w ramach tych programów; ■ **Akcja 2. – Projekty partnerskie z uczelniami w krajach trzecich** (*Partnerships with Third Country higher education institutions*): projekty z udziałem uczelni europejskich i uczelni z krajów trzecich, które służą tworzeniu usystematyzowanych rozwiązań w zakresie mobilności oraz wymianie studentów, nauczycieli akademickich, naukowców i różnych specjalistów, włącznie ze stypendiami dla uczestników wymiany; ■ **Akcja 3. – Promowanie europejskiego szkolnictwa wyższego** (*Promotion of European higher education*): projekty związane ze wszystkimi międzynarodowymi aspektami szkolnictwa wyższego (promocją, dostępem do studiów, zapewnianiem jakości, uznawaniem punktów zaliczeniowych, wzajemnym uznawaniem kwalifikacji, programami nauczania i mobilnością), służące podniesieniu atrakcyjności uczelni europejskich i obejmujące takie działania, jak: akcje informacyjno-promocyjne, upowszechnianie efektów programów i dobrych praktyk oraz wykorzystywanie ich na poziomie uczelnianym i indywidualnym. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.erasmusmundus.org.pl/* (*w jęz. polskim*) *i http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/index_en.php* (*w jęz. angielskim*)

ERK > Europejskie Ramy Kwalifikacji (dla uczenia się przez całe życie)

ESHA > Europejskie Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół

ESIB > Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU (dawniej: Krajowe Związki Studentów Europy ESIB)

ESN > Sieć Studentów Erasmusa

ESOKJ > Europejski System Opisu Kształcenia Językowego

ESU > Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU (*dawniej*: *Krajowe Związki Studentów Europy ESIB*)

EŚW > Europa Środkowo-Wschodnia

etapowe kształcenie nauczycieli (*system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się po zakończeniu kształcenia ogólnego, np. na poziomie podyplomowym*) – consecutive teacher training; *por. równoległe kształcenie nauczycieli*

etat –

nauczyciel niepełnoetatowy/zatrudniony na niepełnym etacie – part-time teacher; **nauczyciel pełnoetatowy/zatrudniony na pełnym etacie** – full-time teacher; **nauczyciel półetatowy/zatrudniony na pół etatu** – half-time teacher; **praca na etacie** – regular job; **praca na pełnym etacie/pół etatu/niepełnym etacie** – full-time/half-time/part-time job; **umowa o pracę na pełny etat/pół etatu/niepełny etat** – full-time/half-time/part-time employment contract; **zatrudnienie na pełnym etacie/połowie etatu/niepełnym etacie** – full-time/half-time/part-time employment

ETF > Europejska Fundacja Kształcenia

etniczny – ethnic

konflikt etniczny – ethnic conflict; **mniejszość etniczna** – ethnic minority; **tożsamość etniczna** – ethnic identity

eTwinning – eTwinning: Program finansowany z funduszy na „Działania Towarzyszące" programu > Comenius, który wspiera łączenie i współpracę bliźniaczych przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych za pośrednictwem mediów elektronicznych i promujący szkolenia nauczycieli. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.etwinning.pl/home*, *http://www.etwinning.net/pl/pub/index.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://www.*

etwinning.net/en/pub/index.htm (*w jęz. angielskim*)

ETUCE ➤ Europejski Komitet Oświatowych Związków Zawodowych

EUA ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów

EUN ➤ Europejska Sieć Szkolna

EURASHE ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Zawodowych

euro – euro: Jednolita waluta wprowadzona w 1999 r. (pierwotnie jako wirtualna waluta rozliczeniowa, od 2002 r. w formie banknotów i monet), a obecnie obowiązująca w 16 następujących państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE), w których zastąpiła waluty krajowe: Austria, Belgia, Cypr, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Malta, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia i Włochy. Kraje te tworzą tzw. strefę euro. Dwa z pozostałych 11 państw członkowskich UE, Dania i Wielka Brytania, wynegocjowały zapisy traktatowe o pozostaniu poza strefą euro, natomiast 9 państw członkowskich UE nie spełniło jeszcze warunków wprowadzenia euro

Euroguidance – Euroguidance: Robocza nazwa utworzonej w ramach programu ➤ Leonardo da Vinci Sieci Narodowych Centrów Zasobów Poradnictwa Zawodowego (NCZPZ) (*National Resource Centres for Vocational Guidance, NRCVG*), które działają we wszystkich państwach członkowskich UE, krajach EOG oraz krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Celem sieci jest wspieranie mobilności edukacyjnej i zawodowej w uczestniczących krajach poprzez rozwijanie tzw. ➤ poradnictwa przez całe życie. Polskie ośrodki Euroguidance są usytuowane w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (*http://www.mpips.gov.pl/*) oraz Krajowym Ośrodku Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej (*http://www.koweziu.edu.pl/*). Zadania tych ośrodków obejmują m.in. działalność informacyjną i publicystyczną (zbieranie informacji i publikowanie materiałów, prowadzenie strony internetowej) oraz szkoleniową i konferencyjną (szkolenia dla doradców zawodowych, udział w konferencjach), udział w wizytach studyjnych i wymianę informacji z innymi ośrodkami Euroguidance, promowanie wymiaru europejskiego w poradnictwie zawodowym (wspieranie współpracy międzynarodowej i innowacyjnych projektów międzynarodowych) oraz zbieranie i rozpowszechnianie informacji ułatwiających mobilność edukacyjną

Euro-Młodzież – Euro-Med Youth: Program Wspólnoty Europejskiej (I faza: 1999-2001; II faza: 2002-2004) dla młodzieży w wieku od 18 do 25 lat, organizacji młodzieżowych i różnych organizacji zajmujących się problematyką młodzieżową z państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) i krajów śródziemnomorskich. Program wspierał tworzenie bliższych więzi między młodzieżą z UE i regionu śródziemnomorskiego, rozwój organizacji młodzieżowych, społeczną i zawodową integrację młodzieży oraz demokratyzację społeczeństw w regionie śródziemnomorskim. Fundusze programu były przyznawane na grupową wymianę młodzieży, prace w ramach wolontariatu w innym kraju, projekty inicjowane i realizowane przez samą młodzież, szkolenia dla osób zaangażowanych w działalność młodzieżową lub pracujących z młodzieżą oraz działania informacyjne i badania dotyczące problematyki młodzieżowej. *Zob. też notkę opisową o aktualnie realizowanym programie ➤ „Młodzież w działaniu"*

Europa 2020 – Europe 2020: Przyjęta przez Radę Unii Europejskiej w czerwcu 2010 r. strategia na rzecz zatrudnienia i rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej (UE), która zastąpiła Strategię Lizbońską (➤ Proces Lizboński) i ma stanowić spójne ramy działań podejmowanych przez państwa członkowskie do 2020 r. Strategia koncentruje się na następujących kluczowych obszarach: wiedza i innowacje, bardziej zrównoważona gospodarka, wysoki poziom zatrudnienia i integracja społeczna. W tych obszarach wytyczono następujące cele: 75% zatrudnionych kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lata, włącznie z większym

udziałem młodzieży, starszych i mniej wykwalifikowanych pracowników oraz lepszą integracją migrantów; poprawa warunków dla działalności badawczo-rozwojowej, w szczególności działania zmierzające do tego, aby łączne nakłady publiczne i prywatne osiągnęły poziom 3% PKB; obniżenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z 1990 r. oraz zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii do 20% i oszczędności w zużyciu energii o 20%; podniesienie poziomu wykształcenia ludności, w szczególności poprzez zmniejszenie odsiewu i odpadu oraz zwiększenie odsetka ludności z wyższym lub równoważnym wykształceniem (szczegółowe wskaźniki mają zostać opracowane przez Radę latem 2010 r.); promowanie integracji społecznej, w szczególności poprzez ograniczanie ubóstwa. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm i http://www.consilium.europa.eu/*

EuropeAid > Dyrekcja Generalna EuropeAid

Europass – Europass: Inicjatywa Komisji Europejskiej zatwierdzona przez Parlament Europejski, która umożliwia wszystkim obywatelom w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE), krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i krajach kandydujących do UE przedstawianie swych kwalifikacji i umiejętności w sposób przejrzysty i zrozumiały dla pracodawcy. Europass obejmuje 5 wzorów dokumentów, z których pierwsze dwa są wypełniane samodzielnie przez daną osobę, a trzy ostatnie przez odpowiednie instytucje: ■ **Europass – CV** (*Europass CV*): wzór życiorysu, w którym w sposób ujednolicony przedstawia się informacje o wykształceniu, przebiegu pracy zawodowej, kompetencjach językowych oraz innych kompetencjach i umiejętnościach; ■ **Europass – Paszport Językowy** (*Europass Language Passport*): dokument przedstawiający informacje na temat uczenia się i wykorzystywania języków obcych oraz umiejętności językowych ocenianych przez daną osobę zgodnie z instrukcjami opracowanymi przez Radę Europy; ■ **Europass – Mobilność** (*Europass Mobility*): dokument potwierdzający okresy kształcenia/szkolenia odbytego w innym kraju europejskim w ramach zorganizowanego wyjazdu; ■ **Europass – suplement do dyplomu** (*Europass Diploma Supplement*): dokument wydawany (w Polsce obowiązkowo od 2005 r.) przez uczelnie absolwentom studiów, przedstawiający informacje o posiadaczu dyplomu, samym dyplomie, poziomie wykształcenia, treści studiów, osiągniętych wynikach i uprawnieniach posiadacza dyplomu oraz opis systemu szkolnictwa wyższego w danym kraju; zob. też notkę opisową o Procesie Bolońskim; ■ **Europass – suplement do świadectwa/dyplomu potwierdzający kwalifikacje zawodowe** (*Europass Certificate Supplement*): dokument wydawany (w Polsce przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne) absolwentom ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, którzy zdali egzamin zewnętrzny potwierdzający kwalifikacje zawodowe, przedstawiający umiejętności i kompetencje posiadacza świadectwa/dyplomu oraz zawody, do których wykonywania jest uprawniony. Portal Europass jest prowadzony przez > Cedefop, a funkcję krajowego ośrodka Europass w Polsce pełni > Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. *Szczegółowe informacje wraz ze wzorami dokumentów pod adresami*: *http://europass.cedefop.europa.eu/* (*w 26 językach, m.in. polskim*) *i http://europass.frse.org.pl/* (*w jęz. polskim*)

Europa Południowo-Wschodnia – South East Europe (SEE)

Europa Środkowo-Wschodnia, Europa Środkowa i Wschodnia – Central and Eastern Europe (CEE)

Europa Wschodnia i Azja Centralna – Eastern Europe and Central Asia (EECA)

Europa Wschodnia i Środkowa – Eastern and Central Europe (ECE). Zob. też Europa Środkowa i Wschodnia/Środkowo-Wschodnia

EuropeAid > Biuro Współpracy EuropeAid

Europejska Agencja na rzecz Rozwoju Edukacji Osób ze Specjalnymi Potrzebami – European Agency for Development in Special Needs Education: Niezależna organizacja utrzymywana przez ministerstwa edukacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE), Islandii, Norwegii i Szwajcarii oraz instytucje UE poprzez program sektorowy ➤ Jean Monnet (dofinansowujący m.in. stowarzyszenia europejskie) w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie". Agencja odgrywa rolę platformy współpracy w dziedzinie kształcenia dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ułatwia zbieranie i upowszechnianie informacji o rozwiązaniach w uczestniczących krajach i organizuje wymianę wiedzy i doświadczeń w różnych formach. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.european-agency.org/*

Europejska Federacja na rzecz Kształcenia Międzykulturowego – European Federation for Intercultural Learning (EFIL): Federacja zrzeszająca 22 europejskie organizacje AFS (dawniej: American Field Service). Organizacje AFS to organizacje edukacyjne typu non profit zatrudniające wolontariuszy, które organizują wymianę młodzieży z całego świata, stwarzając jej w ten sposób możliwości uczenia się międzykulturowego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://efil.afs.org/efi_en/home*

Europejska Fundacja Kształcenia – European Training Foundation (ETF): Agencja Unii Europejskiej (UE) usytuowana w Turynie (Włochy), której celem jest wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego w krajach kandydujących do UE, krajach Zachodnich Bałkanów, b. Związku Radzieckiego, Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. Fundacja prowadzi różne działania związane z wymianą i upowszechnianiem wiedzy i doświadczeń, tworzeniem programów ukierunkowanych na uczenie się przez całe życie oraz szkolenia. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: http://www.etf.eu.int/

Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności – European Quality Charter for Mobility: Karta przyjęta zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 2006 r., która zawiera wskazówki dla państw członkowskich UE dotyczące odpowiedniego organizowania mobilności międzynarodowej. Określone w Karcie zasady dotyczą następujących dziesięciu aspektów: ■ **informacja i poradnictwo** – zapewnienie dostępu do informacji i poradnictwa w sprawie mobilności i warunków wyjazdów, włącznie z określeniem zadań organizacji wysyłającej i przyjmującej uczestników; ■ **plan kształcenia/uczenia się** – przygotowanie planu określającego cele i przewidywane efekty oraz metody ich osiągnięcia i oceny, podpisywanego przez organizację wysyłającą i przyjmującą; ■ **personalizacja** – dostosowanie mobilności do indywidualnej ścieżki kształcenia/uczenia się, umiejętności i motywacji uczestników; ■ **przygotowanie ogólne** – przygotowanie uczestników przed wyjazdem dostosowane do ich potrzeb; ■ **aspekty językowe** – ocena znajomości języka uczestników przed wyjazdem i zapewnienie im odpowiedniego przygotowania i wsparcia językowego; ■ **wsparcie logistyczne** – zapewnienie uczestnikom informacji i pomocy związanej z praktyczną organizacją wyjazdu; ■ **mentoring** – zapewnienie uczestnikom opieki przez cały okres pobytu za granicą, włącznie z integracją w nowym środowisku; ■ **uznawanie** – rozwiązania zapewniające uznanie okresu nauki za granicą przez placówkę macierzystą (w przypadku gdy stanowi on integralną część programu kształcenia w tej placówce) lub poświadczenie dokumentem ➤ Europass; ■ **reintegracja i ocena** – ocena doświadczenia, jakim był wyjazd zagraniczny, i ponowna integracja w środowisku macierzystym; ■ **zobowiązania i obowiązki** – pisemne zaakceptowanie zasad określonych w Karcie przez wszystkie zaangażowane strony (organizację wysyłającą i przyjmującą oraz uczestników). W Karcie zaleca się również państwom członkowskim likwidowanie przeszkód utrudniających mobilność

i wprowadzanie rozwiązań zachęcających do mobilności

Europejska Polityka Sąsiedztwa (**EPS**) – European Neighbourhood Policy (ENP): Opracowana w 2004 r. oficjalna polityka UE wobec następujących 16 krajów, które są jej najbliższymi sąsiadami: Algieria, Armenia, Azerbejdżan, Autonomia Palestyńska, Białoruś, Egipt, Gruzja, Izrael, Jordania, Liban, Libia, Maroko, Mołdowa, Syria, Tunezja i Ukraina. EPS jest głównie polityką dwustronną, regulującą relacje między UE a każdym z krajów sąsiedzkich, ale obejmuje też różne inicjatywy służące pogłębieniu współpracy regionalnej i wielostronnej. Ogólną podstawę EPS stanowią zasady demokracji i poszanowania praw człowieka, państwa prawa, wysokiej jakości rządzenia, gospodarki rynkowej i zrównoważonego rozwoju. W odniesieniu do wszystkich ww. krajów sąsiedzkich EPS zakłada bliższe więzi polityczne i ściślejszą integrację ekonomiczną UE z krajami sąsiedzkimi, zwiększenie mobilności i szersze kontakty między ludźmi. Szczegółowe cele i działania są uzgadnianie z poszczególnymi krajami w ramach tzw. Planów Działania. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm*. *Zob. też notkę opisową pod hasłem „Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa"*

Europejska Przestrzeń Badawcza ➤ **Europejski Obszar Badawczy**

Europejska Sieć Ośrodków Informacji/Europejska Sieć Krajowych Ośrodków Informacji o uznawalności akademickiej i mobilności środowisk akademickich – European Network of Information Centres (ENIC)/European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility: Sieć utworzona przez ➤ Radę Europy i ➤ UNESCO w celu wdrażania ➤ Konwencji o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia (Konwencji Lizbońskiej). Sieć tworzą krajowe ośrodki informacji powoływane przez odpowiednie władze w państwach tzw. regionu Europy UNESCO, do których należy również Polska. Ośrodki ENIC udzielają informacji o uznawaniu dyplomów, tytułów, stopni i innych kwalifikacji, systemach edukacji w swoim kraju i innych krajach oraz możliwościach studiowania za granicą. Sieć ENIC współpracuje ściśle z mającą podobne zadania siecią NARIC (➤ Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji), która działa w obrębie UE. Funkcję polskiego ośrodka ENIC/NARIC pełni obecnie Departament Spraw Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim oraz lista wszystkich krajowych ośrodków sieci ENIC/NARIC pod adresem*: *http://www.enic-naric.net*, *a w jęz. polskim na stronie MNiSW*: *http://www.nauka.gov.pl*

Europejska Sieć Szkolna – European Schoolnet (EUN): Sieć tworzona przez 31 ministerstw edukacji z krajów europejskich i innych, której celem jest upowszechnianie innowacji w dziedzinie edukacji wśród ministerstw edukacji, szkół, nauczycieli i naukowców. Działalność sieci dotyczy trzech obszarów: polityki, badań i innowacji, usług na rzecz szkół oraz wymiany pomocy dydaktycznych. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eun.org/web/guest/home*

Europejski Bank Centralny – European Central Bank (ECB): Jeden z finansowych organów Unii Europejskiej (UE), odpowiedzialny za politykę monetarną UE. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.ecb.europa.eu/home/html/lingua.pl.html* (*w jęz. polskim*) *i http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html* (*jęz. angielskim*)

Europejski Bank Inwestycyjny – European Investment Bank (EIB): Jeden z organów finansowych Unii Europejskiej (UE), odpowiedzialny za finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych UE. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_pl.htm (w jęz. polskim) i http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm* (*jęz. angielskim*)

Europejski Fundusz Rozwoju (EFR) – European Development Fund (EDF): Najważniejszy instrument Unii Europejskiej (UE) służący finansowaniu współpracy rozwojowej z krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) oraz ➤ krajami i terytoriami zamorskimi. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/development/how/source-funding/edf_en.cfm*

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – European Regional Development Fund (ERDF): Jeden z dwóch ➤ Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej (UE), który służy wzmocnieniu ➤ spójności gospodarczo-społecznej UE poprzez zmniejszanie nierówności między regionami. Z EFRR finansuje się inwestycje w przedsiębiorstwach w celu tworzenia stałych miejsc pracy, infrastrukturę związaną głównie z badaniami i innowacjami, telekomunikacją, środowiskiem naturalnym, energią i transportem, instrumenty finansowe wspierające rozwój lokalny i regionalny oraz współpracę między miejscowościami i regionami, a także działania związane z pomocą techniczną. *Szczegółowe informacje w języku angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_en.htm*

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – European Social Fund (ESF): Jeden z dwóch ➤ Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej (UE), który służy tworzeniu miejsc pracy oraz zmniejszaniu różnic w poziomie życia między państwami członkowskimi i regionami UE, a w ten sposób zwiększeniu ➤ spójności gospodarczo-społecznej UE. Z EFS finansuje się działania w następujących obszarach: adaptacja pracowników i przedsiębiorstw (programy uczenia się przez całe życie, tworzenie i upowszechnianie innowacyjnych modeli zakładów pracy), dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy, bezrobotnych, kobiet i migrantów, integracja społeczna osób defaworyzowanych i zwalczanie dyskryminacji na rynku pracy oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego poprzez reformowanie systemów edukacji i tworzenie sieci placówek edukacyjnych. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/employment_social/esf/ i http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/fse/index_en.htm*

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa – European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI): Instrument finansowy Unii Europejskiej (UE) na lata 2007-2013, który zastąpił wcześniejsze programy pomocy/współpracy ➤ TACIS (dla krajów Europy Wschodniej i Azji Centralnej) i ➤ MEDA (dla krajów śródziemnomorskich). Wspiera on realizację ➤ Europejskiej Polityki Sąsiedztwa poprzez finansowanie różnych działań służących zacieśnieniu więzi z krajami objętymi tą polityką oraz Rosją. Finansowane działania mają następujące cele strategiczne: wspieranie przejścia do demokracji i promowanie praw człowieka, wprowadzenie gospodarki rynkowej oraz promowanie zrównoważonego rozwoju i strategie w dziedzinach będących przedmiotem wspólnych zainteresowań (antyterroryzm, przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się broni masowego rażenia, rozwiązywanie konfliktów, poszanowanie prawa międzynarodowego). Fundusze przeznacza się na projekty dotyczące m.in. reform gospodarczych, wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, energii, transportu, ochrony środowiska, społeczeństwa informacyjnego oraz badań i innowacji. W dziedzinie edukacji z tego instrumentu finansuje się m.in. udział krajów z obszaru południowego i wschodniego sąsiedztwa UE w programie ➤ Tempus. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/overview/index_en.htm*

Europejski Instytut Administracji Publicznej – European Institute of Public Administration (EIPA): Instytut działający od 1981 r. w Maastricht (Holandia), którego celem jest podnoszenie kwalifikacji urzędników administracji publicznej. EIPA prowadzi działalność w trzech obszarach: kształcenie i rozwój, usługi konsultingowe oraz bada-

nia. Działalność edukacyjna obejmuje prowadzenie studiów magisterskich i różnego rodzaju szkoleń dostosowanych do potrzeb uczestników. Filią EIPA jest działający w Łodzi ➤ Instytut Europejski. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eipa.nl*

Europejski Instytut Innowacji i Technologii – European Institute of Innovation and Technology (EIT): Instytut utworzony na mocy przepisów UE w 2008 r., działający w swej głównej siedzibie w Budapeszcie (Węgry) od 2010 r. Celem instytutu jest stymulowanie i wspieranie innowacji oraz rozwijanie zdolności innowacyjnych w sektorze szkolnictwa wyższego, badań i biznesu poprzez tworzenie „Wspólnot Wiedzy i Innowacji" (WWiI) (Knowledge and Innovation Communities, KICs), które mają integrować edukację, badania i innowacje (tzw. trójkąt wiedzy). Wprawdzie strategiczne priorytety instytutu zostaną określone przez jego radę do końca 2011 r., Rada Instytutu wybrała już spośród złożonych wniosków trzy pierwsze wspólnoty, które zajmują się przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym (Londyn, Zurych, Berlin, Paryż, Randstad), zrównoważoną energią (Karlsruhe, Kraków, Grenoble, Eindhoven/Leuven, Barcelona, Sztokholm) i przyszłym społeczeństwem informacyjno-komunikacyjnym (Berlin, Eindhoven, Helsinki, Paryż i Sztokholm). *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://eit.europa.eu/*

Europejski Instytut Uniwersytecki – European University Institute (EUI): Instytut utworzony w 1972 r. we Florencji (Włochy) przez państwa członkowskie ówczesnej Wspólnoty Europejskiej, którego celem jest kształcenie doktorantów i promowanie badań na wysokim poziomie. EUI prowadzi czteroletnie studia doktoranckie i roczne studia magisterskie w dziedzinie prawa oraz badania w dziedzinie ekonomii, prawa, historii i cywilizacji, nauk społecznych i politologii w perspektywie europejskiej. Kadra nauczycielska i studenci EUI pochodzą z całej Europy i wielu krajów pozaeuropejskich. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eui.eu/*

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny – European Economic and Social Committee (EESC): Jeden z organów doradczych Unii Europejskiej (UE), reprezentujący społeczeństwo obywatelskie, pracodawców i pracowników. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

Europejski Komitet Oświatowych Związków Zawodowych – European Trade Unions Committee for Education (ETUCE): Komitet reprezentuje związki zawodowe nauczycieli w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE) i krajach EFTA oraz organizacje związkowe z innych krajów europejskich mające status „stowarzyszonych członków". Celem ETUCE jest promowanie interesów organizacji członkowskich, nauczycieli i kadry oświatowej poprzez konsultacje z instytucjami UE i EFTA, zwiększanie udziału partnerów społecznych w różnych działaniach prowadzonych przez UE i EFTA oraz wspieranie programów pomocy w dziedzinie edukacji poprzez bliską współpracę z instytucjami UE i EFTA. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.csee-etuce.org/*

Europejski Obszar Badawczy/Europejska Przestrzeń Badawcza – European Research Area (ERA): Europejski Obszar Badawczy: ten termin odnosi się do koncepcji opracowanej przez ➤ Komisję Europejską w odpowiedzi na strukturalne i inne słabości nauki europejskiej, m.in. niedoinwestowanie, rozdrobnienie badań finansowanych ze środków publicznych w poszczególnych krajach i ograniczoną współpracę między krajami, które utrudniają Europie odgrywanie wiodącej roli w dziedzinie nowoczesnych technologii w świecie. W celu zwiększenia spójności i efektywności Komisja zaproponowała szereg działań i podejść, które mają zapewnić szerszą współpracę w dziedzinie badań,

a tym samym prowadzić do stworzenia wspólnego Europejskiego Obszaru Badawczego. Obecnie ERA obejmuje wszystkie europejskie działania w dziedzinie badań i rozwoju, programy i strategie, które mają wymiar międzynarodowy, a w szczególności unijne ramowe programy rozwoju naukowo-technologicznego, m.in. 7. Program Ramowy (2007-2013), oraz takie agencje i inicjatywy europejskie, jak Europejska Organizacja Badań Jądrowych (CERN), Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), Europejska Agencja Kosmiczna (ESA), Europejska Rada ds. Badań Naukowych, Wspólne Inicjatywy Technologiczne oraz ➤ Europejski Instytut Innowacji i Technologii. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/research/era/index_en.htm*

Europejski Obszar Gospodarczy (**EOG**) – European Economic Area (EEA): Obszar obejmujący państwa członkowskie UE i trzy kraje należące do EOG i ➤ EFTA (Islandię, Liechtenstein i Norwegię), utworzony na podstawie Porozumienia o EOG podpisanego w 1992 r., które weszło w życie w 1994 r. Na mocy porozumienia kraje EFTA-EOG uczestniczą w rynku wewnętrznym UE dzięki przyjęciu przepisów Wspólnoty dotyczących swobodnego przepływu osób, towarów, usług i kapitału. Na podstawie tego porozumienia kraje EFTA-EOG uczestniczą również w programach UE w dziedzinie edukacji

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego – European Higher Education Area ➤ **Proces Boloński**

Europejski Rejestr Agencji ds. Zapewniania Jakości – European Quality Assurance Register for Higher Education (EQAR): Rejestr utworzony przez ➤ Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym (ENQA), ➤ Stowaryszenie Studentów Europejskich (ESU), ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów (EUA) i ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Zawodowych (EURASHE), europejskie organizacje reprezentujące agencje ds. zapewniania jakości, studentów, uczelnie i inne instytucje zajmujące się szkolnictwem w celu zwiększenia przejrzystości w dziedzinie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym. Rejestr ma ułatwiać mobilność studentów, przyczyniając się do zwiększenia zaufania między uczelniami, ma także ograniczać możliwości funkcjonowania niewiarygodnych agencji akredytacyjnych, umożliwiać władzom publicznym podejmowanie decyzji zezwalających uczelniom na samodzielny wybór agencji akredytacyjnej, a samym uczelniom ułatwiać wybór takiej agencji oraz przyczyniać się do podnoszenia jakości działań agencji ds. zapewniania jakości. Do rejestru wpisuje się agencje ds. zapewniania jakości/akredytacyjne, których działalność jest zgodna z „Europejskimi standardami i wskazówkami dotyczącymi zapewniania jakości" (➤ Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym). *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: http://www.eqar.eu/

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich – European Ombudsman: Jedna z instytucji Unii Europejskiej (UE), przyjmująca i rozpatrująca skargi dotyczące przypadków niewłaściwego zarządzania przez instytucje i organy UE. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.ombudsman.europa.eu/home/pl/default.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://www.ombudsman.europa.eu/home/en/default.htm* (*w jęz. angielskim*)

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (**ESOKJ**) – Common European Framework of Reference for Languages (CEFR): Learning, Teaching, Assessment: Dokument ➤ Rady Europy, który zawiera praktyczne wytyczne dotyczące ustalania jasnych standardów dla kolejnych etapów nauki języka i oceny efektów nauki w sposób umożliwiający porównania w skali międzynarodowej. W ESOKJ określono m.in. 3 główne poziomy (a w obrębie każdego z nich dwa podpoziomy) znajomości języka: poziom biegłości A (A1 i A2), samodzielności B (B1 i B2) i podstawowy C (C1 i C2). *Streszczenie i pełny tekst dokumentu w jęz. angielskim pod adresem*: *http://*

www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre_en.asp (*polską wersję opublikował Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli*)

Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego (określany również jako: **Europejski system akumulacji i transferu osiągnięć w kształceniu zawodowym lub Europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym**) – European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET): System przyjęty zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 2009 r. w celu ułatwienia transferu, uznawania i akumulacji tzw. ➤ jednostek ➤ efektów kształcenia/uczenia się (czy jednostkowych efektów kształcenia/uczenia się). Umożliwia on potwierdzanie i rejestrowanie efektów kształcenia/uczenia się osiąganych w różnych kontekstach, tj. w ramach ➤ kształcenia formalnego, ➤ kształcenia pozaformalnego i ➤ kształcenia nieformalnego. System ECVET ułatwia uczącym się osobom przenoszenie jednostek osiągniętych efektów kształcenia/uczenia się do swego „macierzystego" systemu, w którym mogą one zostać uznane i zaliczone na poczet określonych ➤ kwalifikacji. Podstawę systemu stanowią następujące elementy: ■ **stosowanie jednostek efektów kształcenia/uczenia się i przyporządkowanych im ➤ punktów ECVET** – wartość każdego jednostkowego efektu kształcenia/uczenia się należy określić w formie liczbowej za pomocą punktów zaliczeniowych, przyporządkowywanych zgodnie ze wspólnymi standardami, a efekty kształcenia/uczenia się, jakie osiąga się w ciągu roku kształcenia zawodowego w pełnym wymiarze, odpowiadają 60 punktom ECVET; ■ **porozumienia o współpracy partnerskiej ECVET** – sformalizowana porozumieniami współpraca między instytucjami/placówkami uprawnionymi do przyznawania kwalifikacji lub punktów zaliczeniowych za osiągnięte efekty kształcenia/uczenia się w celu ich przenoszenia i walidacji, która ma ułatwiać przenoszenie efektów kształcenia; ■ **stosowanie „Porozumienia o warunkach kształcenia/uczenia się"** między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określającego warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona osiągnąć, oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania; ■ **„Indywidualny wykaz osiągnięć"** przedstawiający osiągnięte przez uczącą się osobę efekty kształcenia/uczenia się i przyznane punkty ECVET. Wprowadzenie systemu ECVET nie jest obowiązkowe, ale w ww. zaleceniu państwa członkowskie UE prosi się o stopniowe wprowadzanie przewidzianych w nim rozwiazań do 2012 r. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm*

Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów – European Credit Transfer and Accumulation System, ECTS (*dawniej: European Credit Transfer System, ECTS*): ECTS jest narzędziem umożliwiającym zaliczanie w sposób przejrzysty kolejnych etapów studiów. System ten został opracowany w końcu lat 80. XX wieku przez Komisję Europejską jako system transferu punktów zaliczeniowych, aby umożliwić uczelniom mierzenie nakładu pracy, jakiego wymaga od studenta zaliczenie przedmiotów w programie studiów, i ułatwić w ten sposób uznawanie okresów studiów odbywanych za granicą. W latach 90. ECTS był testowany przez wybrane uczelnie państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej uczestniczące w programie ➤ Erasmus, a następnie wprowadzany na coraz szerszą skalę jako system transferu punktów w ramach wymiany studentów nie tylko w obrębie Wspólnoty Europejskiej, ale także w innych krajach europejskich oraz w krajach Azji Centralnej. Od kilku lat ECTS lub systemy oparte na ECTS były także wprowadzane w całej Europie jako systemy akumulacji punktów, umożliwiające studentom zbieranie punktów w celu uzyskania dyplomu w uczelni macierzystej. Do szybszego rozwoju systemu ECTS jako europejskiego

systemu transferu i akumulacji punktów przyczynił się również ➤ Proces Boloński, w ramach którego uczestniczące kraje zobowiązały się do wprowadzenia tego systemu. Obecnie ECTS, funkcjonujący już oficjalnie pod nazwą „Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów", opiera się na następujących zasadach: ■ **stosowanie punktów ECTS**, przyporządkowanych poszczególnym przedmiotom/efektom kształcenia na podstawie nakładu pracy, jakiego wymaga od przeciętnego studenta zaliczenie tych przedmiotów (łącznie rok akademicki – 60 punktów, semestr – 30 punktów, trymestr – 20 punktów); ■ **opracowanie „Katalogu Przedmiotów"**, przedstawiającego zajęcia prowadzone na poszczególnych kierunkach studiów wraz z liczbą punktów ECTS przyporządkowanych przedmiotom; ■ **stosowanie „Porozumienia o programie zajęć"**, przedstawiającego program zajęć, jakie ma zaliczyć student, wraz z liczbą punktów ECTS i podpisywanego przez uczelnię macierzystą, uczelnię przyjmującą (w przypadku, gdy student odbywa część studiów w innej uczelni) i studenta przed rozpoczęciem (okresu) studiów; ■ **stosowanie „Wykazu zaliczeń"**, w którym podaje się wszystkie przedmioty zaliczone przez studenta; w przypadku, gdy student odbywa część studiów w innej uczelni, wykaz ten stanowi podstawę uznania zebranych punktów przez uczelnię macierzystą w taki sposób, że punkty uzyskane w innej uczelni zastępują punkty, które student uzyskałby w swej uczelni macierzystej. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://erasmus.org.pl/index.php/ida/7/* (*w jęz. polskim*) *i http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

Europejski system akumulacji i transferu osiągnięć w kształceniu zawodowym ➤ Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego

Europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym ➤ Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego

Europejski Trybunał Obrachunkowy – European Court of Auditors: Organ Unii Europejskiej odpowiedzialny za kontrolę finansową. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://eca.europa.eu/portal/page/portal/eca_main_pages/home*

europejski wymiar – Pojęcie „wymiar europejski" nie zostało zdefiniowane, ale tego terminu używa się w wielu dokumentach UE dotyczących edukacji. W edukacji termin ten odnosi się do treści kształcenia, podejść dydaktycznych i różnych działań, które składają się na europejski charakter placówki edukacyjnej i prowadzonego przez nią kształcenia. Wszystkie te elementy powinny umożliwiać uczniom, studentom lub dorosłym słuchaczom zdobywanie lub poszerzenie wiedzy o Europie, rozwijać w nich poczucie tożsamości europejskiej oraz przygotować ich do życia i pracy w Europie. Na europejski wymiar edukacji składają się m.in. następujące elementy: ■ uwzględnienie w programach nauczania modułów lub kursów/zajęć poświęconych takim zagadnieniom, jak historia, polityka, gospodarka, życie społeczne i kultura krajów europejskich i/lub historia, instytucje i działalność Unii Europejskiej; ■ podejście porównawcze w kształceniu na określonym kierunku czy nauczaniu określonego przedmiotu; ■ włączenie do programu na danym kierunku/dla danego przedmiotu elementów, których naucza się w ramach tego kierunku/przedmiotu w innych krajach europejskich; ■ omawianie praw i obowiązków obywateli Europy, zachęcanie do aktywnego udziału w życiu obywatelskim i promowanie takich wspólnych wartości europejskich, jak poszanowanie praw człowieka, zasad demokracji i sprawiedliwości społecznej, tolerancja, pluralizm itp. w ramach wychowania obywatelskiego i zajęć pozaprogramowych; ■ nauczanie języków obcych – kursy języka obcego oraz zintegrowane kursy językowe, w których łączy się nauczanie języka z nauczaniem określonego przedmiotu; oraz ■ udział w europejskich projektach współpracy, w tym m.in.

wymianie uczniów, studentów, słuchaczy i kadry, które są realizowane wspólnie przez partnerów z różnych krajów europejskich, a zatem jako takie pozwalają uczestnikom poznać Europę w teorii i praktyce

Europejski wzór CV – European CV template. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Europass"*

Europejski znak jakości dla nowatorskich inicjatyw w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych – European Language Label: Certyfikat jakości, który przyznaje się najbardziej innowacyjnym projektom dotyczącym nauczania i uczenia się języków obcych w ramach konkursu koordynowanego przez Komisję Europejską, a organizowanego co roku przez państwa uczestniczące w tym programie. W programie uczestniczą wszystkie państwa członkowskie UE, kraje kandydujące do UE i kraje EFTA-EOG. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://ell.org.pl/*, *http://ec.europa.eu/education/languages/european-language-label/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://ec.europa.eu/education/languages/european-language-label/index_en.htm?cs_mid=2873* (*w jęz. angielskim*)

Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego > Cedefop

Europejskie Forum Studentów AEGEE > AEGEE

Europejskie Fundusze Strukturalne > Fundusze Strukturalne

Europejskie ramy kompetencji kluczowych (**w uczeniu się przez całe życie**) – European Framework for key competences (for lifelong learning): Osiem kluczowych kompetencji uznanych za niezbędne dla samorealizacji i rozwoju obywateli UE oraz ich integracji społecznej, aktywnego udziału w życiu obywatelskim i zatrudnienia, które zostały określone w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 2006 r. i wyznaczają ramy odniesienia dla strategii i działań podejmowanych przez państwa członkowskie UE w dziedzinie edukacji. Kompetencje kluczowe, stanowiące połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, obejmują: ■ **porozumiewanie się w języku ojczystym** – umiejętność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) oraz interakcji językowej w odpowiedni i kreatywny sposób w pełnym zakresie kontekstów społecznych i kulturowych; ■ **porozumiewanie się w językach obcych** – obejmujące, oprócz tych samych najważniejszych aspektów komunikacji, które dotyczą języka ojczystego, umiejętności mediacji i rozumienia różnych kultur; ■ **kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne**: kompetencje matematyczne – umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów w codziennych sytuacjach; podstawowe kompetencje naukowo-techniczne – opanowanie i wykorzystywanie wiedzy i metodologii, które wyjaśniają świat przyrody, włącznie z rozumieniem zmian spowodowanych działalnością człowieka i odpowiedzialności każdego obywatela; ■ **kompetencje cyfrowe** (informatyczne) – sprawne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI), a tym samym podstawowych umiejętności korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych; ■ **umiejętność uczenia się** – umiejętność samego uczenia się, jak i organizowania własnego procesu uczenia się, indywidualnie i w grupach, zgodnie ze swymi potrzebami; ■ **kompetencje społeczne i obywatelskie**: kompetencje społeczne – kompetencje personalne, interpersonalne i międzykulturowe oraz wszelkie zachowania, które umożliwiają danej osobie efektywny i konstruktywny udział w życiu społecznym i zawodowym; kompetencje obywatelskie – znajomość pojęć i struktur (demokracja, sprawiedliwość, równość, obywatelstwo, prawa obywatelskie) oraz postawa poczuwania się do aktywnego i demokratycznego uczestnictwa; ■ **inicjatywa i przedsiębiorczość** – zdolność do wprowadzania pomysłów/koncepcji w życie, wymagająca kreatyw-

ności, inicjatywy i gotowości do podejmowania ryzyka oraz umiejętności planowania i zarządzania przedsięwzięciami, aby osiągnąć zakładane cele; ■ **świadomość i ekspresja kulturalna** – obejmujące świadomość znaczenia, jakie ma wyrażanie idei, doświadczeń i emocji za pomocą różnych środków (muzyki, sztuk widowiskowych, literatury i sztuk plastycznych). Te kompetencje kluczowe powinny być zdobywane zarówno przez ludzi młodych, którzy kończą kształcenie obowiązkowe i rozpoczynają dorosłe życie, jak i osoby dorosłe poprzez kształcenie ustawiczne. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim z dokumentami źródłowymi w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc42_en.htm*

Europejskie Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (*w skrócie*: *Europejskie Ramy Kwalifikacji, ERK*) – European Qualifications Framework for lifelong learning (*w skrócie*: *European Qualifications Framework, EQF*): Ustanowione zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej w 2008 r. Europejskie Ramy Kwalifikacji stanowią system odniesienia, który umożliwia przedstawienie ➤ kwalifikacji uzyskiwanych w ramach uczenia się przez całe życie i powiązań między nimi w sposób zrozumiały na poziomie międzynarodowym, a dzięki temu wzajemne odnoszenie i porównywanie kwalifikacji przyznawanych w poszczególnych krajach. Celem ERK jest zwiększenie przejrzystości kwalifikacji uzyskiwanych w krajach europejskich zarówno dla samych uczących się osób, jak i pracodawców, promowanie międzynarodowej mobilności uczących się osób i pracowników oraz ułatwienie uczenia się przez całe życie. ERK obejmują kształcenie ogólne, kształcenie zawodowe, kształcenie w szkolnictwie wyższym oraz edukację dorosłych. Wyodrębniono w nich osiem poziomów odniesienia (od podstawowego, np. świadectwa szkolnego, do zaawansowanego, np. stopnia naukowego doktora), a każdy z nich opisano za pomocą deskryptorów, które określają ➤ efekty kształcenia/uczenia się pod kątem ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji. Podobnie jak w przypadku ➤ Ram Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego wprowadzenie efektów kształcenia/uczenia się jako kluczowego pojęcia oznacza odejście od tradycyjnego podejścia, w którym nacisk kładzie się na takie aspekty, jak czas trwania kształcenia, rodzaj placówki edukacyjnej czy treści kształcenia. Nowe podejście pociąga za sobą zasadnicze zmiany w budowaniu programów nauczania w ramach systemu ➤ kształcenia formalnego, a równocześnie powinno zachęcić do uczenia się przez całe życie, ponieważ tworzy podstawy do ➤ walidacji efektów ➤ uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. ERK stanowią podstawę ➤ krajowych ram kwalifikacji (KRK) dla uczenia się przez całe życie, tworzonych obecnie w poszczególnych krajach. Zgodnie z ww. zaleceniem instytucji UE poszczególne kraje powinny do 2010 r. powiązać swe systemy kwalifikacji z ERK, a do 2012 r. wprowadzić rozwiązania umożliwiające podawanie odniesień do odpowiedniego poziomu ERK na wszelkich nowych świadectwach, dyplomach i innych dokumentach potwierdzających uzyskanie kwalifikacji oraz dokumentach ➤ Europass. *Materiały dotyczące ERK w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm*; *informacje w jęz. angielskim dotyczące odnoszenia ERK do KRK pod adresem*: *http://www.eqf-reference-nqf.net/*

Europejskie ramy odniesienia dla zapewniania jakości w kształceniu zawodowym – European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training (EQAVET): Instrument ustanowiony zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 2009 r., który ma ułatwić twórcom polityki i decydentom w państwach członkowskich UE stymulowanie i monitorowanie ciągłych działań na rzecz podnoszenia jakości krajowych systemów kształcenia zawodowego. W „Europejskich ramach" wyodrębniono cztery etapy działań projakościowych:

planowanie (budowanie wizji wraz z zainteresowanymi grupami, włącznie ze wspólnym definiowanem celów, działań i wskaźników), wdrażanie planów, ocenę osiągniętych efektów i rewizję istniejących rozwiązań. W zaleceniu zachęca się państwa członkowskie do wykorzystania tych ram w taki sposób, aby do polowy 2011 r. opracowały własne podejście do usprawniania systemów zapewniania jakości z udziałem wszystkich zainteresowanych grup. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eqavet.eu/gns/home.aspx; dokumenty w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1134_en.htm*

Europejskie Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół – European School Heads Association (ESHA): Stowarzyszenie zawodowe, którego członkami są krajowe organizacje zrzeszające dyrektorów i wicedyrektorów szkół podstawowych i średnich z niemal wszystkich krajów europejskich. Celem ESHA jest m.in. wymiana poglądów dotyczących innowacyjnego kształcenia i przywództwa w szkołach oraz rozpowszechnianie tych poglądów na poziomie europejskim, kształtowanie polityki instytucji UE, promowanie wymiany i współpracy międzynarodowej oraz wspieranie organizacji członkowskich na poziomie krajowym. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.esha.org/*

Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym – European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) (*dawniej*: *Europejska Sieć na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym – European Network for Quality Assurance in Higher Education*): Stowarzyszenie zrzeszające agencje ds. zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym w krajach europejskich, które zajmuje się rozpowszechnianiem informacji, doświadczeń i dobrych praktyk w dziedzinie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym wśród europejskich agencji ds. zapewniania jakości, władz publicznych i uczelni. ENQA opracowało „Standardy i wskazówki dotyczące zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego" (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area), które zostały przyjęte jako obowiązujące przez ministrów ds. szkolnictwa wyższego z krajów uczestniczących w ➤ Procesie Bolońskim. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.enqa.eu/*

Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Zawodowych – European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE): Stowarzyszenie międzynarodowe zrzeszające uczelnie zawodowe, którego celem jest promowanie uczelni o profilu zawodowym oraz ciągłe podnoszenie ich statusu i jakości studiów zawodowych w Europie. EURASHE aktywnie uczestniczy w ➤ Procesie Bolońskim, a w ramach tych działań wspiera współpracę między uczelniami członkowskimi, pełni rolę platformy służącej wymianie informacji i poglądów dotyczących przyszłego rozwoju szkolnictwa wyższego oraz ułatwia współpracę pomiędzy uczelniami członkowskimi a uczelniami spoza Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eurashe.eu*

Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Edukacji Międzynarodowej – European Association for International Education (EAIE): Organizacja, znana również w Polsce pod swą skrótową angielską nazwą „EAIE", do której należy ponad 1800 osób zajmujących się zawodowo edukacją (m.in. rektorzy uczelni, nauczyciele akademiccy, koordynatorzy programów międzynarodowych) z różnych krajów. EAIE działa na rzecz internacjonalizacji szkolnictwa wyższego w Europie i na świecie. Organizuje konferencje (m.in. coroczną konferencję „Annual EAIE Conference" poświęconą aktualnym problemom szkolnictwa wyższego) i szkolenia, wydaje szereg publikacji, m.in. czasopismo „Forum", oraz prowadzi internetowe

forum dyskusyjne. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eaie.org/*

Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Inżynierów ➤ **SEFI**

Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Nauczycieli – Association for Teacher Education in Europe (ATEE): Niezależna organizacja zrzeszająca osoby indywidualne i instytucje zajmujące się kształceniem i doskonaleniem zawodowym nauczycieli w Europie i poza jej granicami. Jej celem jest podnoszenie jakości kształcenia nauczycieli i wspieranie ich rozwoju zawodowego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.atee1.org/*

Europejskie Stowarzyszenie Nauczycieli – European Association of Teachers (AEDE, fr. Association Européenne des Enseignants): Stowarzyszenie nauczycieli, którego celem jest pogłębianie wiedzy o problematyce europejskiej wśród nauczycieli. Do stowarzyszenia należy ponad 25 000 nauczycieli, dyrektorów szkół, wizytatorów i urzędników zajmujących się edukacją od poziomu przedszkolnego do akademickiego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.aede.eu/aede.html*

Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Kształcących na Odległość – European Association of Distance Teaching Universities (EADTU): Organizacja zrzeszająca zarówno europejskie uczelnie prowadzące kształcenie na odległość, jak i krajowe konsorcja uczelni zajmujących się kształceniem na odległość i ➤ kształceniem za pomocą mediów elektronicznych (e-kształceniem). Celem EADTU jest promowanie rozwoju tych form kształcenia w Europie i świecie poprzez wspieranie rozwoju organizacji członkowskich. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eadtu.nl/*

Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów – European University Association (EUA): Organizacja reprezentująca i wspierająca uczelnie w 46 krajach europejskich. Do stowarzyszenia należą uczelnie europejskie prowadzące działalność dydaktyczną i badawczą, krajowe stowarzyszenia rektorów (m.in. Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich) i inne organizacje zajmujące się szkolnictwem wyższym. EUA jest oficjalnym przedstawicielem uczelni w ➤ Procesie Bolońskim, działając aktywnie w różnych grupach roboczych i organach konsultacyjnych, a także w wielu gremiach współpracujących z Komisją Europejską, OECD, Radą Europy i UNESCO. Stowarzyszenie realizuje także różne projekty i prowadzi badania i analizy dotyczące trendów w szkolnictwie wyższym oraz organizuje konferencje, warsztaty i seminaria, które służą pogłębianiu fachowej wiedzy środowiska akademickiego na temat różnych wyzwań w szkolnictwie wyższym. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.eua.be/*

Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu – European Free Trade Association (EFTA): Organizacja międzynarodowa, znana również w Polsce pod swą oryginalną nazwą „EFTA", założona w 1960 r., która działa na rzecz wolnego handlu i integracji gospodarczej. EFTA zarządza strefą wolnego handlu obejmującą kraje członkowskie stowarzyszenia, działaniami związanymi z uczestnictwem krajów EFTA w Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz siecią podpisanych przez stowarzyszenie umów o wolnym handlu. Obecnie do EFTA należą: Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.efta.int/*

Eurostat – Eurostat: Urząd statystyczny Unii Europejskiej (UE), odpowiedzialny za opracowywanie danych statystycznych na poziomie europejskim, które umożliwiają dokonywanie porównań między krajami i regionami. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://epp.eurostat.ec.europa.eu/*

Eurydice (**Sieć informacji o edukacji w Europie**) – Eurydice (Information network on education in Europe): Sieć założona przez Komisję Europejską i państwa członkowskie UE, którą tworzą krajowe biura we wszystkich państwach członkowskich UE,

krajach EFTA/EOG i Turcji oraz Europejskie Biuro Eurydice. Obecnie Eurydice stanowi komponent ➤ programu „Uczenie się przez całe życie". Głównym celem Eurydice jest informowanie polityków, decydentów, pracowników administracji oświatowej, naukowców i wszystkich osób zainteresowanych edukacją o systemach edukacji i polityce edukacyjnej w Europie. Sieć przygotowuje opracowania przedstawiające strukturę systemów edukacji i kluczowe dane statystyczne o edukacji, opracowania poświęcone wybranym zagadnieniom, np. reformom w kształceniu obowiązkowym czy szkolnictwie wyższym, kształceniu przez całe życie, informatyzacji w edukacji, nauczaniu języków obcych, zapewnianiu jakości w szkolnictwie czy wczesnej edukacji, oraz tematyczne glosariusze dotyczące edukacji. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.eurydice.org.pl/* (*w jęz. polskim*) *i http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php* (*w jęz. angiel-skim*)

ewaluacja – evaluation; *zob. też ocena*

arkusz ewaluacji (*arkusz z kryteriami/pytaniami, według których dokonuje się ewaluacji, np. projektu*) – evaluation sheet;

ewaluacja ex-ante (*ewaluacja dokonywana przed rozpoczęciem działań/projektu/programu, która ma na przykład na celu stwierdzenie, czy proponowana strategia i jej cele są odpowiednie, czy zaplanowane działania są spójne z celami i prowadzą do osiągnięcia tych celów itp.*) – ex-ante evaluation; *zob. też ewaluacja wstępna*; *por. ewaluacja ex-post/końcowa*; **ewaluacja ex-post** (*ewaluacja dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu działań/projektu/programu*) – ex-post evaluation; *zob. też ewaluacja końcowa*; *por. ewaluacja ex-ante/wstępna*;

ewaluacja formatywna (*ewaluacja dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*) – formative evaluation; *por. ewaluacja sumatywna*;

ewaluacja końcowa – final evaluation; *zob. też ewaluacja ex-post i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. ewaluacja ex-ante/wstępna, ewaluacja okresowa/śródokresowa*;

ewaluacja okresowa (*ewaluacja dokonywana w trakcie realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*) – interim evaluation; *zob. też ewaluacja śródokresowa*; *por. ewaluacja końcowa*;

ewaluacja porównawcza – comparative evaluation; **ewaluacja pracy nauczyciela** – teacher evaluation; *zob. też ocena pracy nauczyciela*; **ewaluacja programu** (*np. współpracy lub szkolenia*) – evaluation of a programme, programme evaluation;

ewaluacja sumatywna (*ewaluacja dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*) – summative evaluation; *por. ewaluacja formatywna*; **ewaluacja śródokresowa** (*ewaluacja dokonywana w połowie okresu realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*) – mid-term evaluation; *zob. też ewaluacja okresowa*; *por. ewaluacja końcowa*;

ewaluacja wpływu/oddziaływania (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*) – impact evaluation; **ewaluacja wstępna** – ex ante evaluation; *zob. też ewaluacja ex-ante i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. ewaluacja ex-post/końcowa*;

komisja ds. ewaluacji – evaluation board, evaluation committee;

metoda ewaluacji – evaluation method;

raport/sprawozdanie z ewaluacji – evaluation report;

dokonać/ywać ewaluacji – to carry out an evaluation
ewaluacyjny – evaluation
komisja ewaluacyjna (*dokonująca ewaluacji, np. projektu*) – evaluation board, evaluation committee

F

fachowiec – professional, specialist
fachowość – competence, professionalism
fachowy – professional, technical
czasopismo fachowe – professional journal; **pomoc fachowa** – technical assistance; **przygotowanie** (*potencjał/możliwości*) **fachowe** – professional capacity
facilitator/facylitator – facilitator
facilitator/facylitator kształcenia (*osoba ułatwiająca uczenie się/kształcenie*) – learning facilitator
faks – fax (*pismo wysyłane faksem*); fax machine (*urządzenie*)
faksować – to fax
wniosek przefaksowany (*przesłane faksem*) – faxed application
faktura – invoice
oryginalna faktura/oryginał faktury – original invoice; **faktura pro forma/faktura tymczasowa** – pro-forma invoice; **przedstawić/ać, przedłożyć/kładać fakturę** – to provide/to submit an invoice; **wystawić/ać fakturę** – to issue/to make out an invoice
faktyczny – actual, real
faktyczny czas trwania studiów – actual duration of (a) degree programme(s); *por. nominalny/oficjalny czas trwania studiów*; **koszty faktyczne** (*faktycznie poniesione koszty*) – actual costs, real costs; *zob. też koszty rzeczywiste*; *por. koszty ryczałtowe/* objęte stawką ryczałtową
fakultatywny – optional; *zob. też obieralny*; *por. obowiązkowy*
kurs fakultatywny/cykl zajęć fakultatywnych – optional course; **przedmiot fakultatywny** – optional course (*cykl zajęć z danego przedmiotu*), optional subject
ferie –
ferie zimowe – winter break; **harmonogram/kalendarz szkolnych wakacji i ferii** – school holiday schedule
filia – branch
filia uczelni – branch campus
finanse –
administrowanie/zarządzanie finansami – financial administration/financial management
finansować – to finance, to fund, to provide funding
projekty edukacyjne finansowane przez samorząd lokalny – educational projects financed/funded by the local government; **s/finansować projekt** – to finance a project, to provide funding for a project
finansowanie – financing, funding
finansowanie edukacji powiązane z (**osiąganymi**) **wynikami** – funding for education linked to performance; **finansowanie oświaty/szkolnictwa wyższego** – financing of school education/higher education, school education/higher education funding; **finansowanie przez trzy kolejne lata** – funding for three consecutive years; **finansowanie wstępne** (*przekazanie zaliczki*) – pre-financing; **finansowanie ze źródeł/funduszy/środków prywatnych/finansowanie przez sektor prywatny** – private funding/private-sector funding; **finansowanie ze źródeł/funduszy/środków publicznych/finansowanie przez sektor publiczny** – public funding/public-

-sector funding; **finansowanie wewnętrzne**/**ze źródeł wewnętrznych** – internal funding; **finansowanie zewnętrzne**/**ze źródeł zewnętrznych** – external funding; **podwójne finansowanie** (*w ➤ programach UE*: *nieuczciwa praktyka polegająca na wykorzystywaniu funduszy z dwóch źródeł, np. dwóch programów UE, w celu finansowania tych samych działań i nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*) – double financing, double funding, duplication of funding; **warunki finansowania** (*np. projektu*) – financial conditions, funding conditions, financial requirements, funding requirements; **źródła finansowania** – sources of funding;

otrzymać/**ywać finansowanie** – to get/to obtain/to receive funding; **zapewnić**/**ać finansowanie** – to provide funding; **zmniejszyć**/**ać finansowanie** – to cut/to reduce funding; **zwiększyć**/**ać finansowanie** – to increase funding

finansowy – financial

dane finansowe (*np. projektu*) – financial data; **dział finansowy uczelni** – university financial services, university financial services; **finansowe przeszkody w mobilności** – financial obstacles to mobility;

instrument finansowy (*np. program UE służący realizacji określonej polityki*) – financial instrument; **kontrola finansowa** – financial audit, financial control;

końcowy raport finansowy/**końcowe sprawozdanie finansowe** (*składane po zakończeniu działań/projektu/programu*) – final financial report, final financial statement; *por. okresowy raport finansowy*; **koszty finansowe** – financial costs;

monitoring finansowy/**monitorowanie finansowe** (*w ➤ programach UE*: *monitorowanie finansowych aspektów realizacji projektu, np. zgodności wydatków z limitami obowiązującymi w programie, zgodności ponoszonych wydatków z prowadzonymi działaniami, udokumentowania wydatków itp.*) – financial monitoring; **możliwości**/**zdolności finansowe kontraktora projektu** (*np. posiadanie funduszy niezbędnych do realizacji projektu*) – financial capacity of the project contractor, financial viability of the project contractor;

ocena finansowa/**aspektów finansowych** (*np. projektu*) – financial assessment; **ograniczenia finansowe** – financial constraints; **okresowy raport finansowy**/**okresowe sprawozdanie finansowe** (*składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim financial report, interim financial statement; *por. końcowy raport finansowy*;

pomoc finansowa – financial aid, financial assistance, financial support; **postanowienia**/**przepisy finansowe** (*w ustawie, umowie*) – financial provisions; **potrzeby finansowe** – financial needs;

ramy finansowe (*w ➤ programach UE*: *łączna kwota przeznaczona np. na dany program, ew. z wyszczególnieniem kwot na poszczególne rodzaje działań/akcje/rodzaje wydatków*) – financial framework; **raport finansowy** – financial report; **rok finansowy** – financial year;

sankcje finansowe – financial sanctions; **sprawozdanie finansowe** – financial report, financial statement;

trwałość finansowa projektu (*trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z finansowego punktu widzenia, finansowe możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*) – financial sustainability of a project;

usługi finansowe – financial services;

warunki finansowe (*np. finansowania projektu*) – financial conditions, funding conditions; **wkład finansowy** – financial contribution, in-cash contribution (*gotówkowy*); **wymogi finansowe** (*np. finansowania projektu*) – financial requirements, funding requirements;

zobowiązanie finansowe – financial commitment

firmówka (*papier firmowy z nagłówkiem, w którym umieszcza się logo i adres instytucji*) – headed paper, official paper

fiszka (**informacyjna**) **projektu** (*arkusz/fiszka z podstawowymi informacjami o projekcie*) – project fiche, project fact-sheet

fizyczny – physical
kultura fizyczna – physical culture; **mobilność fizyczna** (*faktyczne przemieszczanie się/przepływ osób*) – physical mobility; *por. mobilność wirtualna*; **wychowanie fizyczne** – physical education

forma – form
forma studiów – mode of study, form of study

formalny – formal, official
kryteria formalne – formal criteria; *zob. też kryteria poprawności formalnej*; **kształcenie formalne** (*kształcenie prowadzone na ogół w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji*) – formal education, formal learning; *zob. też uczenie się formalne*; *por. kształcenie pozaformalne, kształcenie nieformalne*; **uczenie się formalne** – formal learning; *zob. też kształcenie formalne*; *por. uczenie się pozaformalne, uczenie się nieformalne*; **wymogi formalne** – formal requirements

formatywny – formative

ocena formatywna (*ocena dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*) – formative assessment, formative evaluation; *por. ocena sumatywna*

formularz – form
czysty/pusty formularz – blank form; **formularz danych dotyczących banku lub konta/rachunku bankowego** (*np. na którym trzyma się fundusze przeznaczone na projekt*) – bank detail form; **formularz raportu/sprawozdania** – report form; **formularz wniosku/zgłodszenia** (*np. o fundusze na projekt*) – application form; **formularz wniosku o przedłużenie/kontynuację** (*np. finansowania projektu na kolejny rok*) – renewal form; **formularz wniosku w formie drukowanej/papierowej** – paper application form; **formularz wniosku w formie elektronicznej** – electronic application form; **formularz zgłoszenia** – application form; **formularz zgłoszeniowy studenta** (*np. studenta ubiegającego się o przyjęcie na okres studiów w uczelni zagranicznej*) – student application form; **należycie wypełniony formularz wniosku** – duly completed/duly filled in application form; **wypełnienie formularza wniosku** – completion of an application form;
pobrać/ierać, ściągnąć/ać formularze wniosków (*np. z witryny internetowej agencji prowadzącej dany program*) – to download application forms; **wypełnić/ać formularz raportu/sprawozdania, przygotować/ywać, sporządzić/ać raport/sprawozdanie według formularza** – to complete a report form; **wypełnić/ać formularz wniosku** – to complete/to fill in an application form; **wypełnić/ać formularz wniosku w trybie on-line** – to complete/to fill in an application form on-line

formułować – to formulate
s/formułować politykę – to formulate a policy; **s/formułować plan** – to formulate a plan

frekwencja – attendance
frekwencja w szkole – school attendance; **niska/wysoka frekwencja** – low/high attendance; **wskaźnik frekwencji** – attendance rate/rate of attendance

fundacja – foundation

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – Foundation for the Development of the Education System: Działająca od początku 1994 r. fundacja Skarbu Państwa, która zarządza bezpośrednio następującymi najważniejszymi programami UE w dziedzinie edukacji, ➤ programem „Uczenie się przez całe życie", ➤ Erasmus Mundus i ➤ Tempus, najważniejszym programem UE dla młodzieży, ➤ „Młodzież w działaniu", i kilkoma programami współpracy dwustronnej oraz prowadzi krajowy ośrodek ➤ Europass w Polsce i jeden z ośmiu ośrodków informacji i materiałów w zakresie problematyki młodzieżowej SALTO-YOUTH. *Szczegółowe informacje pod adresem*: *http://www.frse.org.pl/*

fundusz – fund; **fundusze** – funds, funding
dodatkowe fundusze – additional funding, extra funding; **dostępne fundusze** – available funds;
fundusze zakontraktowane/rozdysponowane (*zgodnie z zawartym kontraktem*) **i wydatkowane** – committed and disbursed funds; **fundusze „na zasiew"/na rozruch** (*przedsięwzięcia*) – seed funds, pump-priming funds; *zob. też dotacja na rozruch*; **fundusze na trzy kolejne lata** – funding for three consecutive years; **fundusze prywatne** – private funding; **fundusze publiczne/państwowe** – public funding; **fundusze rezerwowe** – reserve funds; **fundusze na nieprzewidziane wydatki** (*np. w projekcie*) – contingency funds; **fundusze uzupełniające** (*w ➤ programach UE: fundusze uzyskane z innych źródeł i przeznaczone na dofinansowanie projektu realizowanego w ramach danego programu*) – complementary funding, matching funds; **fundusze wewnętrzne** – internal funding; **fundusze zewnętrzne** – external funding;
kontraktowanie i wydatkowanie funduszy – commitment and disbursement of funds;
odpowiednie fundusze – adequate funding; **ograniczone fundusze** – limited funding, limited funds;
podział/rozdział funduszy między partnerami projektu – distribution of funds between project partners; **pozyskiwanie funduszy** – fund raising; **prośba/wniosek o fundusze** – request for funding; **przydzielanie funduszy na projekt** – allocation of funds for a project;
rozkład/struktura funduszy projektu – breakdown of project funds;
skromne fundusze – modest funds;
wielkość funduszy – amount of funding, level of funding; **wnioskowana wysokość funduszy** – amount of funding requested, level of funding requested, financial request; **wskaźnik wydatkowania funduszy** (*w ➤ programach UE*: *procent funduszy faktycznie wydanych z przyznanego budżetu*) – disbursement rate;
zarządzanie funduszami – financial management; **zbieranie/zdobywanie** – fund raising; **znaczne/pokaźne fundusze** – substantial funds; **źródło funduszy** – source of funding;
za/angażować, za/kontraktować fundusze – to commit funds; **s/kierować fundusze** (*na coś*) – to target funds (*towards sth*); **otrzymać/ywać fundusze** – to get/to obtain/to receive funding/funds; **poszukiwać funduszy, starać się o fundusze** – to seek funding; **przekazać/ywać fundusze** (*komuś*) – to transfer funds (*to sb*); **przeznaczyć/ać fundusze** (*na coś*) – to allocate funds (*for sth*), to earmark funds (*for sth*); **przyznać/wać fundusze w cyklu/systemie rocznym/wieloletnim** (*tj. na rok/kilka lat*) – to grant funding on an annual basis/on a multiannual basis; **rozdzielić/ać fundusze** – to distribute funds; **o/szacować fundusze** – to estimate funds; **ubiegać się, wystąpić/ępować o fundusze** – to apply for funds; **wnosić/nieść fundusze** (*jako wkład*) – to contribute funds; **wydatkować fundusze** – to disburse funds; **zapewnić/ać fundusze** – to provide funding/funds; **zarządzać funduszami** – to manage/to administer funds; **zebrać/zbierać fundusze** – to collect/to raise funds; **zdobyć/wać fundusze** – to raise funds; **zmniejszyć/ać fundusze** – to cut/to reduce funding; **zwiększyć/ać fundusze** – to increase funding

Fundusze Strukturalne – Structural Funds: Fundusze z budżetu Unii Europejskiej (UE), które – wraz z ➤ Funduszem Spójności – służą zmniejszaniu różnic między regionami i państwami członkowskimi UE poprzez zmiany strukturalne i tworzenie lub ulepszanie struktur w uboższych regionach, a tym samym wzmocnieniu ➤ spójności gospodarczej i społecznej UE. Fundusze Strukturalne obejmują: ➤ Europejski Fundusz Społeczny i ➤ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.funduszestrukturalne.gov.pl/*, *http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*), *http://ec.europa.eu/regional_poli-*

cy/funds/cf/index_en.htm (*w jęz. angielskim*)

Fundusz Spójności – Cohesion Fund: Fundusz Unii Europejskiej (UE) przeznaczony dla państw członkowskich, których dochód narodowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest mniejszy niż 90% średniej dla UE, służący niwelowaniu nierówności społecznych i gospodarczych oraz stabilizowaniu gospodarek. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_en.htm*

funkcja – function, position

funkcjonalny – functional

alfabetyzm funkcjonalny (*sprawne wykorzystywanie umiejętności czytania, pisania i liczenia w życiu codziennym, w domu, pracy i życiu społecznym; umiejętność rozumienia i wykorzystywania informacji w formie drukowanej i pisemnej w celu wykonania zadania, osiągnięcia celów, rozwijania własnej wiedzy i potencjału oraz funkcjonowania w społeczeństwie*) – functional literacy; *por. analfabetyzm funkcjonalny*; **analfabetyzm funkcjonalny** – functional illiteracy; *por. alfabetyzm funkcjonalny*; *zob. też definicję alfabetyzmu funkcjonalnego pod tym hasłem*

funkcjonowanie –

efektywność funkcjonowania (*osiągane wyniki*) – performance; **ilościowy wskaźnik efektywności funkcjonowania** (*np. instytucji, systemu*) – quantitative performance indicator; **jakościowy wskaźnik efektywności funkcjonowania** (*np. instytucji, systemu*) – qualitative performance indicator

G

gabinet – office

gazetka – newsletter

o/publikować gazetkę projektu – to publish a project newsletter

geograficzny – geographical

rozkład geograficzny (*np. rozkład projektów współpracy w podziale na kraje lub regiony*) – geographical distribution; **równowaga/zrównoważenie pod względem geograficznym** (*w ➤ programach UE*: *zrównoważony udział osób/instytucji/organizacji z różnych krajów lub regionów*) – geographical balance; **zasięg geograficzny projektu** (*miejscowości, obszary, regiony lub kraje, z których instytucje uczestniczą w projekcie*) – geographical coverage of a project; **zrównoważona pod względem geograficznym grupa partnerów** (*grupa, w której w sposób zrównoważony reprezentowane są różne regiony lub kraje*) – geographically balanced partnership

gimnazjum (*szkoła gimnazjalna w Polsce*) – lower secondary school („gymnasium")

gimnazjalny –

egzamin gimnazjalny – final lower secondary school examination (*egzamin końcowy w szkole średniej I stopnia*); *zob. też szkoła średnia I stopnia*

glosariusz – glossary

godzina – hour

godzina lekcyjna – period; **godziny dyżurów/przyjęć** (*np. nauczyciela, koordynatora projektu*) – duty hours; **godziny lekcji**/zajęć (*np. w odróżnieniu od czasu/godzin przeznaczanych na zajęcia w terenie, praktyki czy samodzielną naukę*) – class hours, contact hours (*godziny „kontaktu" z nauczycielem*); **godziny nadliczbowe** – overtime, additional hours; **godziny wykładów** – lecture hours

godzinowy – hourly

stawka godzinowa (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*) – hourly rate

gospodarczy – economic
spójność gospodarcza i społeczna – economic and social cohesion; *zob. notkę opisową pod hasłem „spójność gospodarcza i społeczna"*
gospodarka – economy
gospodarka oparta na wiedzy – knowledge-based economy; **gospodarka wiedzy** – knowledge economy
gospodarz (*np. instytucja będąca gospodarzem konferencji*) – host
być gospodarzem konferencji/spotkania – to host a conference/a meeting
goszczący – host
egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej (*w kontekście wymiany studentów: egzamin zdawany w uczelni zagranicznej, gdzie studenci odbywają część swoich studiów*) – host examination; *por. egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej; instytucja/placówka/uczelnia goszcząca* (*np. ucznia, studenta czy nauczyciela w ramach wymiany międzynarodowej*) – host institution; *zob. też instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca*; *por. instytucja/placówka/uczelnia macierzysta, instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca*; **kraj goszczący** (*kraj, do którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel, kraj, który przyjmuje np. ucznia, studenta czy nauczyciela*) – host country; *zob. też kraj przyjmujący, kraj docelowy*; *por. kraj macierzysty, kraj pochodzenia, kraj wysyłający*; **partner goszczący** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*) – host partner; rodzina goszcząca (*w ➤ programach UE*: *rodzina, u której mieszka uczeń, student czy nauczyciel w trakcie pobytu za granicą, organizowanego w ramach projektu wymiany między szkołami/uczelniami/placówkami szkoleniowymi*) – host family; **tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej** (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*) – host degree; *por. tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji macierzystej*
gościć – to host, to entertain; zob. też goszczący
gościć grupę uczniów w ramach wymiany międzynarodowej – to host a group of pupils as part of international exchange
gościnność – hospitality
gościnny – hospitable; guest (*wystąpienie, występ, pokój*)
wykład gościnny – guest lecture; **wykładowca prowadzący wykłady/zajęcia gościnne** (*wykładowca niezatrudniony na stałe w danej instytucji, prowadzący zajęcia w danej instytucji tylko przez pewien czas*) – guest lecturer, visiting lecturer
gotowość – readiness
gotowość szkolna (*gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego*) – school readiness; *zob. też dojrzałość szkolna*
gotówka – cash
gotówka podręczna (*niewielka kwota trzymana w kasie*) – petty cash (p/c); **w gotówce** – in cash; **podejmowanie/podjęcie gotówki** – cash withdrawal; **za/płacić gotówką** – to pay in cash; **podjąć/ejmować gotówkę** – to withdraw cash
gotówkowy – in-cash
wkład gotówkowy (np. fundusze własne, które dana instytucja wnosi jako dofinansowanie projektu współpracy) – in-cash contribution; *por. wkład rzeczowy*
górny – upper; por. dolny
górna granica/górny limit kosztów w projektach – upper limit of costs in projects
gra symulacyjna – simulation game
granica – limit
górna granica kosztów w projektach – upper limit of costs in projects; **granice wieku w wymianie młodzieży** – age limits in youth exchange
grant – grant; *zob. też dotacja*
anulowanie/cofnięcie grantu – cancellation of a grant; **grant całościowy** (*całość funduszy przeznaczonych na współpracę kilku instytucji, które są przekazywane jednej z tych instytucji, by koordynowała ich wykorzystanie w imieniu wszystkich*; *fundusze przyznawane w postaci jednej dotacji, lecz przeznaczone na finansowanie różnego rodzaju działań*) – global grant, overall grant; **grant indywidualny** (*dla osób indywidualnych, w odróżnieniu od instytucji*) – indi-

vidual grant; **grant na działania przygotowawcze** (*np. przygotowanie przyszłego projektu z partnerami*) – preparatory grant; **grant na projekt** – grant for a project, project grant; **grant na wyjazd** – mobility grant; **grant na wyjazd indywidualny** – individual mobility grant; **grant organizacyjny**/**na cele organizacyjne** – organisational grant; **grant płatny w ratach** – grant payable in instalments; **grant roczny** – annual grant; **grant szkoleniowy**/**na szkolenie**/**na szkolenia** – training grant; **grant wieloletni** – multiannual grant;

granty przyznawane na zasadzie współfinansowania (*np. fundusze przyznane przez Komisję Europejską, które uzupełniają fundusze samych beneficjentów*) – grants awarded on a co-financing basis/co-funding basis; **granty przyznawane w cyklu**/**systemie rocznym**/**wieloletnim** (*tj. na rok, co roku/na kilka lat*) – grants awarded on an annual basis/on a multiannual basis; **granty przyznawane w drodze**/**na zasadzie konkursu** – grants awarded on a competition basis;

indywidualny grant na szkolenie – individual training grant; **osoba**/**instytucja ubiegająca się**/**występująca o grant** – grant applicant; **osoba**/**instytucja otrzymująca grant**/**która otrzymała grant** – grant holder, grantholder; **przedłużenie**/**anie grantu** – renewal of a grant, grant renewal; **przyznanie**/**wanie grantów** – award of grants, grant award; **struktura grantu** (*rodzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*) – composition of the grant; **umowa o grant** – grant agreement; **wniosek o grant** – request for a grant, grant request; **wysokość grantu** – amount of grant, level of grant;

anulować, cofnąć/**ać grant** – to cancel a grant; **otrzymać**/**ywać grant** – to be awarded/to get/to obtain/to receive a grant; **przedłużyć**/**ać grant** – to renew a grant; **rozdzielić**/**ać granty** – to allocate/to distribute grants; **przyznać**/**wać grant** – to award/to give a grant; **ubiegać się, wystąpić**/**ępować o grant** – to apply for a grant; **wykorzystać**/**ywać grant** – to use a grant; **zarządzać grantami** – to administer/to manage grants; **zrzec**/**zrzekać się, z**/**rezygnować z grantu** – to renounce a grant; **zwrócić**/**zwracać część grantu** – to reimburse a part of the grant

gromadzenie – accumulation, collection (*zbieranie*)

gromadzenie danych/**informacji** – collection of data/information; **gromadzenie efektów kształcenia**/**uczenia się** – accumulation of learning outcomes; **gromadzenie osiągnięć** (*przez studenta w celu uzyskania dyplomu/tytułu*; *w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – accumulation of credits, credit accumuluation; *zob. też gromadzenie punktów*; **gromadzenie punktów** (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – accumulation of credits, credit accumulation; *zob. też gromadzenie osiągnięć*; **system gromadzenia osiągnięć** (*w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*)/**system gromadzenia punktów** – credit accumulation system

gromadzić – to accumulate, to collect (*zbierać*)

z/**gromadzić dane/informacje** – to collect data/information; **z**/**gromadzić efekty kształcenia**/**uczenia się** – to accumulate learning outcomes; **z**/**gromadzić osiągnięcia** (*w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – to accumulate credit; *zob. też z/gromadzić punkty*; **z**/**gromadzić punkty** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – to accumulate credit; *zob. też z/gromadzić punkty*

grono nauczycielskie/**pedagogiczne** – teaching staff

Grundtvig – Grundtvig: Jeden z ośmiu głównych komponentów zakończonego już programu Unii Europejskiej (UE) ➤ „Socrates" (1995-2006), a obecnie jeden z programów sektorowych w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013). Grundtvig dotyczy edukacji dorosłych. Program jest adresowany do uczących się osób dorosłych, placówek i organizacji zajmujących się formalnym, pozaformalnym i nieformalnym kształceniem dorosłych, placówek prowadzących kształcenie i doskonalenie zawodowe kadry, która kształci dorosłych, stowarzyszeń uczących się osób dorosłych i nauczycieli, placówek zajmujących się poradnictwem i informacją dotyczącą edukacji dorosłych, osób i instytucji odpowiedzialnych za systemy i strategie edukacji dorosłych, ośrodków badawczych i przedsiębiorstw w 27 państwach członkowskich UE, krajach EFTA-EOG, Turcji i 20 ➤ krajach i terytoriach zamorskich; dodatkowo w niektórych działaniach programu mogą na określonych zasadach uczestniczyć inne kraje. Celem programu jest zwiększenie liczby osób uczestniczących w edukacji dorosłych i podniesienie jakości oferty w tej dziedzinie, poprawa warunków i zwiększenie skali mobilności, podniesienie jakości i zwiększenie skali współpracy między placówkami edukacji dorosłych, opracowywanie i rozpowszechnianie innowacyjnych praktyk, zapewnienie dostępu do edukacji dorosłych osobom marginalizowanym oraz wspieranie prac nad tworzeniem innowacyjnych materiałów, usług i praktyk opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Program obejmuje następujące akcje: ■ **Wizyty przygotowawcze** (*Preparatory Visits*) służące przygotowaniu Projektów Partnerskich, Projektów Wolontariatu Seniorów, Projektów Wielostronnych, Sieci Wielostronnych lub Działań Towarzyszących; ■ **Projekty Partnerskie** (*Learning Partnerships*) polegające na wspólnej pracy organizacji (szczególnie mniejszych), które zajmują się kształceniem dorosłych, nad wybraną tematyką będącą przedmiotem wspólnych zainteresowań i koncentrujące się w większym stopniu na samym procesie współpracy niż na jej konkretnych „produktach"; ■ **Projekty Wolontariatu Seniorów** (*Senior Volunteering Projects*) wspierające dwustronną współpracę i wymianę wolontariuszy-seniorów między organizacjami lokalnymi i stwarzające osobom w różnym wieku możliwości uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego; ■ **Projekty Wielostronne** (*Multilateral Projects*) z udziałem instytucji/organizacji z różnych krajów, które obejmują takie działania, jak: doskonalenie oferty na poziomie organizatorów kształcenia dorosłych (np. opracowywanie programów nauczania, kursów i materiałów) oraz systemów i strategii (np. analizy porównawcze strategii, opracowywanie wskaźników statystycznych, narzędzi, baz dobrych praktyk czy modeli finansowania), zwiększanie dostępu do możliwości kształcenia (np. opracowywanie strategii zachęcających dorosłych do uczenia się, wprowadzanie i testowanie metod oceny wiedzy i kompetencji uzyskiwanych w ramach uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, opracowywanie narzędzi i metod w dziedzinie poradnictwa), doskonalenie zarządzania edukacją dorosłych (np. działania adresowane do kadry nieprowadzacej zajęć dydaktycznej, analizy porównawcze modeli zarządzania); ■ **Warsztaty** (*Workshops*) umożliwiające uczącym się osobom dorosłym udział w warsztatach edukacyjnych w innych krajach europejskich; ■ **Kursy doskonalenia zawodowego kadry edukacji dorosłych** (*In-Service Training for Adult Education Staff*) umożliwiające osobom zajmującym się kształceniem dorosłych podniesienie praktycznych umiejętności zawodowych i pogłębienie wiedzy na temat edukacji dorosłych w Europie; ■ **Asystentury** (*Assistantships*) umożliwiające osobom, które obecnie zajmują się lub będą zajmować się w przyszłości edukacją dorosłych, wyjazd w charakterze asystenta do organizacji prowadzącej kształcenie dorosłych w innym kraju na okres powyżej 12 tygodni

w celu poszerzenia wiedzy i kompetencji; ■ **Wizyty i wymiana kadry edukacji dorosłych** (*Visits and Exchanges for Adult Education Staff*) umożliwiające osobom, które obecnie zajmują się lub będą zajmować się w przyszłości edukacją dorosłych, wyjazd do innego kraju na okres do 12 tygodni w celu pogłębienia wiedzy o edukacji dorosłych w Europie, podniesienia umiejętności zawodowych i/lub wsparcia organizacji goszczącej w dziedzinie dydaktyki, zarządzania lub innej dziedzinie; ■ **Sieci Wielostronne** (*Multilateral Networks*), które służą pogłębieniu współpracy pomiędzy różnymi osobami, instytucjami i organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych, stanowiąc platformę do dyskusji i wymiany informacji na temat kluczowych zagadnień, tworzenia polityki i/lub badań w dziedzinie edukacji dorosłych; ■ **Działania towarzyszące** (*Accompanying Measures*) – różne działania przyczyniające się do osiągnięcia celów programu Grundtvig, które wykraczają poza zakres pozostałych akcji. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://grundtvig.org.pl/* (*w jęz. polskim*), *http://eacea.ec.europa.eu/llp/grundtvig/grundtvig_en.php i http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

grupa – group; **grupa partnerska** – partnership

docelowa grupa adresatów/**odbiorców**/**uczestników** (*np. szkolenia*) – target group; **grupa kierująca**/**koordynująca** (*w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która odpowiada za realizację i/lub koordynację wspólnych działań*) – steering group; *zob. też komitet kierujący/zarządzający*; **grupa mieszana** (*o zróżnicowanym składzie, np. składająca się z dziewcząt i chłopców, osób w różnym wieku lub pochodzących z różnych środowisk społecznych*) – mixed group; **grupa partnerska** (*np. grupa partnerów realizujących projekt*) – partnership; **grupa robocza** – working group; **grupa wiekowa** – age group; *zob. też przedział wiekowy*; **grupa wielonarodowa**/**międzynarodowa** (*np. uczniów z różnych krajów*) – multinational group; **lider grupy** – group leader; **mieszana grupa partnerska** (*w projektach: grupa partnerów o zróżnicowanym składzie, np. z udziałem placówek edukacyjnych i stowarzyszeń i/lub przedsiębiorstw*) – mixed partnership; **praca w grupie** – group work; **dołączyć**/**ać, przyłączyć**/**ać się do grupy** – to join a group; **po**/**dzielić grupę** – to divide a group; **określić**/**ać, wskazać**/**ywać docelową grupę adresatów**/**uczestników kursów** – to identify the target group for courses; **u**/**tworzyć grupę** – to establish/to form a group; **u**/**tworzyć grupę partnerską** – to establish/to form/to set up a partnership

Grupa Coimbra – Coimbra Group: Stowarzyszenie skupiające najstarsze i renomowane uniwersytety europejskie. Z myślą o swych członkowskich uniwersytetach stowarzyszenie działa na rzecz zacieśniania współpracy akademickiej i kulturalnej, internacjonalizacji, doskonałości w dziedzinie edukacji i nauki oraz rozwoju społecznego. Jego celem jest także współkształtowanie polityki europejskiej w dziedzinie edukacji i opracowywanie dobrych praktyk poprzez wymianę doświadczeń. Polskim członkiem Grupy Coimbra jest Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.coimbra-group.eu/*

grupowy – group

mobilność grupowa/**wyjazdy grupowe** (*w ➤ programach UE*: *wyjazdy, w których uczestniczy grupa uczniów/studentów czy pracowników z jednej instytucji lub grupa osób reprezentujących różne instytucje, ale wyjeżdżających we wspólnym celu*) – group mobility; *por. wyjazdy indywidualne*; **nauczanie grupowe** – group teaching; **podróż grupowa**/**wyjazd grupowy** – group travel; **praca grupowa** – group work; **wnioski grupowe** (*w ➤ programach UE*: *wnioski o stypendia składane przez kilka osób stanowiących jedną grupę, np. grupę z tej samej instytucji, lub kilka osób, których wyjazdy za granicę mają wspólne lub powiązane ze sobą cele*) – group applications

grzywna – fine, penalty, financial penalty
grzywna proporcjonalna do wysokości grantu/dotacji – penalty in proportion to the value of the grant; **grzywny za nieprzestrzeganie postanowień kontraktu/umowy** – fines for non-compliance with the contractual provisions;
nałożyć/kładać grzywnę – to impose a penalty; **obniżyć/ać wysokość grzywny** – to reduce a penalty; **za/płacić grzywnę** – to pay a penalty; **podlegać grzywnom za nieprzestrzeganie postanowień kontraktu/umowy** – to be liable to fines/financial penalties for non-compliance with the contractual provisions

gwarancja – guarantee
gwarancja bankowa – bank guarantee; **nieodwołalna gwarancja bankowa** – irrevocable bank guarantee;
dostarczyć/ać, przedłożyć/kładać gwarancję finansową – to furnish a financial guarantee
gwarancyjny –
list gwarancyjny – letter of guarantee
gwarantować – to guarantee; *zob. też zapewniać*
za/gwarantować uznawanie dyplomów wydanych w innym kraju – to guarantee the recognition of diplomas issued in another country

H

harmonogram – schedule, timetable
harmonogram realizacji projektu – project implementation schedule/timetable; **harmonogram szkolnych wakacji i ferii** – school holiday schedule;
przebiegać (*np. o realizacji projektu*) **zgodnie z hamonogramem** – to be on schedule; **za/kończyć** (**się**) zgodnie z hamonogramem – to finish on schedule
honorarium – fee
honorarium za 1 godzinę – fee per hour; **wy/płacić honorarium** – to pay a fee; **pobrać/ierać honorarium** – to charge a fee; **zmniejszyć/ać hororarium** – to reduce a fee; **zwiększyć/ać honorarium** – to increase a fee
horyzontalny – horizontal
zagadnienia/priorytety/strategie horyzontalne (*w materiałach UE*: *zagadnienia/priorytety/strategie, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem*; *w dziedzinie edukacji – zagadnienia/priorytety/strategie dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – horizontal issues/priorities/policies; *zob. też zagadnienia/priorytety/strategie przekrojowe*
hospitacje – class observation, observation of class (*obserwacja pracy w klasie*), inspection (*wizytacja*)

identyfikacja – identification; **identyfikacyjny** – identification
kod identyfikacyjny instytucji (*w niektórych ➤ programach UE*: *kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie*) – institutional identification (ID) code
identyfikować – to identify
identyfikować potrzeby – to identify needs
IE ➤ Instytut Europejski
ilościowy – quantitative; *por. jakościowy*
ilościowy wskaźnik efektywności funkcjonowania (*np. instytucji, systemu*) – quantitative performance indicator; **kryteria ilościowe** – quantitative criteria; **wskaźnik ilościowy** – quantitative indicator
immatrykulacja – matriculation
immatrykulować – to matriculate
impreza – event
impreza finałowa/**impreza kończąca**/**zamykająca**/**podsumowująca** (*np. konferencja na zakończenie projektu współpracy*) – closing event; **impreza inauguracyjna** (*np. konferencja na rozpoczęcie projektu*) – launching event, opening event; **impreza kulturalna** – cultural event; **impreza na powietrzu** – open-door event; **impreza służąca przedstawieniu osiągnięć** – showcase event; **impreza w trybie off-line** – off-line event; **impreza w trybie on-line** – on-line event
inaugurować – to launch, to open
inauguracyjny – launching, opening
impreza inauguracyjna (*np. konferencja na rozpoczęcie projektu*) – launching event, opening event
incydentalny –
kształcenie/**uczenie się incydentalne** (*mające charakter przypadkowy, niezamierzony*) – incidental learning; *zob. też kształcenie/uczenie się nieformalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*
indeks –
indeks (*spis*) – index; **indeks** (*studenta*) – student record book; **wyciąg**/**wypis z indeksu** (*studenta*) – academic transcript of records, academic transcript, transcript of records
indykatywny – indicative
indykatywny budżet projektu – indicative budget of a project; **priorytety indykatywne** – indicative priorities; **stawki indykatywne** (*np. wynagrodzeń za pracę w projekcie*) – indicative rates
indywidualny – individual, personal
grant indywidualny (*dla osób indywidualnych, w odróżnieniu od instytucji*) – individual grant; **grant na wyjazd indywidualny** – individual mobility grant; **indywidualna ścieżka uczenia się**/**kształcenia** – individual educational pathway, individual learning pathway; **indywidualne nauczanie** – individual teaching; *por. nauczanie grupowe*; **indywidualny grant na szkolenie** – individual training grant; **indywidualny wykaz osiągnięć** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*): *dokument przedstawiający osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, które zostały ocenione, oraz przyznane jej punkty ECVET*) – personal transcript; **rozwój indywidualny** – personal development; **wyjazdy indywidualne** (*w ➤ programach UE*: *wyjazdy indywidualne/indywidualnych osób, tj. nie w formie zorganizowanej, poza porozumieniami o współpracy czy wymianie grupowej*) – individual mobility; *por. wyjazdy grupowe*
informacja – information (*wiadomość/wiadomości, powiadomienie*); details (*dane*); information desk (*stanowisko informacji/punkt informacyjny*); information services (*dział/jednostka/biuro zajmujące się informacją*)

arkusz informacji o projekcie – project information sheet; **przepływ informacji w konsorcjum projektu** – information flow in the project consortium; **społeczeństwo oparte na informacji** – information-based society; **system zarządzania informacjami** – information management system; **wymiana informacji** – exchange of information, information exchange; **zarządzanie informacjami** – information management;

z/aktualizować informacje – to update information; **udzielić/ać informacji, przedstawić/ać informacje** – to offer/to provide information; **uzyskać/iwać informacje** – to obtain information; **wykorzystać/ywać informacje** – to use information; **wymienić/ać informacje** – to exchange information; **zebrać/zbierać informacje** – to collect/to gather information

informacyjny – information

alfabetyzm informacyjny (*umiejętność określania, jakie informacje są potrzebne, wyszukiwania najlepszych źródeł informacji w celu zaspokojenia określonych potrzeb, krytycznej oceny tych źródeł, wykorzystywania informacji i dzielenia się informacjami*) – information literacy; *por. analfabetyzm informacyjny*; **analfabetyzm informacyjny** – information illiteracy; *por. alfabetyzm informacyjny*; *zob. też definicję alfabetyzmu informacyjnego pod tym hasłem*; **centrum informacyjne/ośrodek informacyjny** – information centre; **działania informacyjne** – information activities; **działania informacyjno-promocyjne** – awareness-raising activities; **kampania informacyjna** – information campaign; **kampania informacyjno-promocyjna** –awareness-raising action, awareness-raising campaign; **pakiet informacyjny** (*np. zestaw materiałów informacyjnych o danej instytucji*) – information package; **punkt informacyjny/stanowisko informacyjne** – information desk; **społeczeństwo informacyjne** – information society; **technologia/technika informacyjna** (**TI**) – information technology (IT); **technologia/technika informacyjno-komunikacyjna** (**TIK**) – information and communication technology (ICT); **technologia społeczeństwa informacyjnego** (**TSI**) – information society technology (IST); **ulotka informacyjna** – information leaflet

informator – directory, prospectus

informator o polskich uczelniach – directory of Polish higher education institutions; **informator uczelni** – university prospectus

informatyczny –

podstawowe umiejętności informatyczne – basic ICT (information and communication technology) skills; **umiejętności informatyczne** (*korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych*) – ICT (information and communication technology) skills; *zob. też umiejętności komputerowe*

informatyka (*przedmiot w szkole*) – computer science, ICT (information and communication technology)

informować – to inform, to brief, to notify (*oficjalnie zawiadamiać*)

po/informować dyrektora szkoły o osiągnięciach projektu – to brief/to inform the school director about project achievements; **po/informować kandydatów/wnioskodawców o wynikach selekcji** – to inform applicants about the results of the selection, to notify applicants of the results of the selection; **po/informować Komisję Europejską o zmianach w planie prac projektu** – to inform the European Commission about changes in the project work plan, to notify the European Commision of changes in the project work plan; **po/informować uczelnie o nowych procedurach przyznawania grantów** – to inform higher education institutions about new procedures for the award of grants

inicjator – initiator

inicjator projektu – project initiator

inicjatywa – initiative

inicjatywa i przedsiębiorczość – sense of initiative and entrepreneurship; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **ini-**

cjatywa jednorazowa – one-off initiative; **inicjatywa lokalna** – local initiative; **inicjatywa obywatelska/społeczna** – civic initiative; **inicjatywa oddolna** – bottom-up initiative, grassroots initiative; **wspólna inicjatywa** (*np. szkół i władz lokalnych*) – joint initiative;

podjąć/ejmować inicjatywę – to take initiative; **wesprzeć/spierać inicjatywę** – to suport an initiative

inicjować – to initiate

za/inicjować debatę/dyskusję – to initiate a debate/discussion; **za/inicjować projekt** – to initiate a project

inkubator – incubator

akademicki inkubator przedsiębiorczości – academic business incubator

innowacja – innovation

innowacje edukacyjne/dydaktyczne – educational innovations; **klaster innowacji** (*grupa placówek/organizacji/instytucji, np. uczelnia, ośrodek badawczy i przedsiębiorstwa, wspólnie opracowujących i/lub wprowadzających innowacje*) – innovation cluster; **rozpowszechnianie innowacji** – dissemination of innovation;

rozpowszechnić/ać, upowszechnić/ać innowacje – to disseminate innovation; **stymulować innowacje** – to encourage/to stimulate innovation; **wprowadzić/ać innowacje** – to introduce innovations

innowacyjny – innovative, innovatory

innowacyjna metoda nauczania – innovative/innovatory teaching method; **innowacyjne podejście do nauczania** – innovative/innovatory approach to teaching; **innowacyjne praktyki dydaktyczne** – innovative/innovatory teaching practices; **klaster innowacyjny** (*grupa placówek/organizacji/instytucji, np. uczelnia, ośrodek badawczy i przedsiębiorstwa, wspólnie opracowujących i/lub wprowadzających innowacje*) – innovation cluster

inny – other

koszty inne (*w ➤ programach UE: koszty/wydatki, które nie zostały uwzględnione w głównych kategoriach kosztów lub określone rodzaje kosztów/wydatków, np. koszty podróży w obrębie danego kraju, koszty druku i publikacji materiałów dydaktycznych oraz koszty związane z opłatami bankowymi, stratami wynikającymi z wymiany walut*) – other costs

inspekcja – inspection, review

inspekcja zewnętrzna/z zewnątrz – external inspection, external review; **inspekcja** (*wizytacja*) **w szkole** – school inspection, inspection in school;

przeprowadzić/ać inspekcję – to carry out an inspection/a review, to inspect

inspektor – inspector

inspektor oświatowy (*wizytator*) – educational inspector; **inspektorzy** (*wizytatorzy*) **przeprowadzający wizytacje w szkołach** – inspectors visiting schools; **inspektor szkolny** (*wizytator*) – school inspector

instalacja – installation

instalacja sprzętu – installation of equipment, equipment installation; **koszty instalacji sprzętu** – equipment installation costs

instalować – to install

za/instalować sprzęt – to install equipment

instalowanie – installation

za/instalowanie – installation of equipment, equipment installation

instrukcje – guidelines, instructions

instrukcje dla kandydatów/wnioskodawców (*np. ubiegających się o fundusze na projekt*) – guidelines for applicants; **instrukcje dotyczące składania wniosków** (*np. o fundusze na projekt*) – application guidelines;

wydać/wać instrukcje – to give/to provide guidelines; **opracować/ywać instrukcje** – to develop/to draw up guidelines; **postąpić/ępować zgodnie z instrukcjami, za/stosować się do instrukcji** – to follow guidelines

instruktor – coach

instrument – instrument

instrument finansowy (*np. program UE służący realizacji określonej polityki*) – financial instrument

Instrument Pomocy Przedakcesyjnej – Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA): Instrument finansowy Unii Europejskiej (UE) na lata 2007-2013, który zastąpił m.in. wcześniejszy program ➤ CARDS dla krajów

zachodniobałkańskich. W ramach tego instrumentu finansuje się różne działania pomocowe na rzecz dwóch grup krajów: krajów kandydujących do UE (Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Chorwacji, Islandii i Turcji) i potencjalnych krajów kandydujących do UE (Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Kosowa i Serbii). Instrument IPA obejmuje pięć następujących komponentów, przy czym dwa pierwsze są przewidziane dla obydwu grup, a trzy ostatnie wyłącznie dla krajów kandydujących: wsparcie transformacji i rozwoju instytucjonalnego – działania ukierunkowane na rozwój zdolności finansowych i instytucjonalnych; współpraca ponadgraniczna zarówno między samymi tymi krajami, które są beneficjentami pomocy w ramach IPA, jak i tymi krajami a państwami członkowskimi UE; rozwój regionalny – działania wspierające przygotowania w krajach kandydackich do realizacji ➤ polityki spójności Wspólnoty, zwłaszcza korzystania z ➤ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności; rozwój zasobów ludzkich – wsparcie przygotowań do realizacji polityki spójności i korzystania z ➤ Europejskiego Funduszu Społecznego; rozwój obszarów wiejskich – wsparcie przygotowań do realizacji wspólnej polityki rolnej Wspólnoty i korzystania z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W dziedzinie edukacji z tego instrumentu finansuje się m.in. udział krajów zachodniobałkańskich w programie ➤ Tempus. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/enlargement/e50020_en.htm*

Instrument Współpracy Rozwojowej – Development Cooperation Instrument (DCI): Instrument finansowy Unii Europejskiej (UE) na lata 2007-2013, który zastąpił m.in. wcześniejszy program ➤ TACIS dla krajów Europy Wschodniej i Azji Centralnej oraz szereg programów dla Ameryki Łacińskiej, regionu Zatoki Perskiej i Afryki Południowej. Instrument ten obejmuje trzy komponenty: 1) programy geograficzne wspierające współpracę z 47 krajami rozwijającymi się w Ameryce Łacińskiej, Azji i Azji Centralnej, regionie Zatoki Perskiej i Afryce Południowej w takich dziedzinach, jak: walka z ubóstwem, zaspokajanie podstawowych potrzeb ludności (m.in. szkolnictwo podstawowe i zdrowie), demokracja, prawa człowieka, rządzenie i reformy instytucjonalne, handel, zrównoważony rozwój, włącznie z ochroną środowiska, rozwój infrastruktury i informatyzacja, rozwój obszarów wiejskich; 2) programy tematyczne dla wszystkich krajów rozwijających się w takich dziedzinach, jak: inwestowanie w ludzi, środowisko naturalne i przyjazne dla środowiska zarządzanie zasobami naturalnymi, wsparcie dla organizacji pozarządowych i władz lokalnych, bezpieczeństwo żywności oraz migracje i azyl; 3) program działań towarzyszących dla 18 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku, związanych z tzw. reżimem cukrowym. W dziedzinie edukacji z tego instrumentu finansuje się m.in. udział krajów Azji Centralnej w programie ➤ Tempus

instytucja – institution, body

akredytacja instytucji (*np. uczelni, szkoły*) – accreditation of an institution, institutional accreditation; *zob. też akredytacja instytucjonalna*; *por. akredytacja programu/programowa*;

budowanie instytucji (*tworzenie ram prawnych do funkcjonowania instytucji i struktur instytucjonalnych, opracowywanie polityki/strategii ich działania, opracowywanie i wdrażanie systemów zarządzania, doskonalenie kadry itp.*) – institution building; *zob. też rozwój instytucjonalny*;

dyrektor instytucji – head of an institution;

instytucja akademicka/naukowa – academic institution; *por. instytucja nieakademicka/pozaakademicka*; **instytucja badawcza** – research institution; **instytucja będąca beneficjentem/korzystająca z czegoś** (*np. funduszy w ramach programu UE*) – beneficiary institution;

instytucja goszcząca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany*

międzynarodowej) – host institution; *zob. też instytucja przyjmująca*; *por. instytucja macierzysta, instytucja wysyłająca*;

instytucja koordynująca (*w ➤ programach UE*: *instytucja odpowiedzialna za koordynację projektu finansowanego w ramach danego programu*) – coordinating institution;

instytucja macierzysta – home institution; *zob. też instytucja wysyłająca*; *por. instytucja goszcząca, instytucja przyjmująca*;

instytucja międzynarodowa – international institution;

instytucja nadająca tytuł/stopień/wydająca dyplom ukończenia studiów wyższych – degree-awarding institution; *zob. też instytucja przyznająca kwalifikacje*;

instytucja nieakademicka/pozaakademicka (*każdego typu instytucja/organizacja/placówka poza uczelnią, np. organ władz centralnych/lokalnych, szkoła, stowarzyszenie zawodowe, przedsiębiorstwo*) – non-academic institution; *por. instytucja akademicka/naukowa*; **instytucja niebędąca partnerem** (*np. w projekcie*) – non-partner institution; *por. instytucja partnerska*; **instytucja niekomercyjna/nienastawiona na zysk/o charkterze niezarobkowym** – non-profit institution; **instytucja niepubliczna** – non-public institution; *por. instytucja publiczna*; **instytucja nieuprawniona** (*w ➤ programach UE*: *instytucja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – ineligible institution; *por. instytucja uprawniona*;

instytucja otrzymująca/która otrzymała grant/dotację – grant holder, grantholder;

instytucja partnerska (*np. w projekcie*) – partner institution; *por. instytucja nie będąca partnerem*; **instytucja prywatna** – private body; **instytucja przyjmująca** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*) – receiving institution; *zob. też instytucja goszcząca*; *por. instytucja wysyłająca, instytucja macierzysta*; **instytucja przyznająca kwalifikację/kwalifikacje** – qualification-awarding institution, awarding body; *zob. też instytucja nadająca tytuł/stopień/wydająca dyplom ukończenia studiów wyższych*;

instytucja publiczna – public body; *por. instytucja niepubliczna*

instytucja uprawniona (*w ➤ programach UE*: *instytucja uprawniona do udziału w danym programie i ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – eligible institution; *por. instytucja nieuprawniona*; **instytucja oficjalnie uznawana** – recognised institution;

instytucja wiodąca (*np. w projekcie współpracy*) – lead institution; **instytucja wysyłająca** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*) – sending institution; *zob. też instytucja wysyłająca*; *por. instytucja przyjmująca, instytucja goszcząca*

kod identyfikacyjny instytucji (*w niektórych ➤ programach UE*: *kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie*) – institutional identification (ID) code

oficjalne uznanie/uznawanie instytucji – recognition of institutions;

plan rozwoju instytucji (*w niektórych ➤ programach UE*: *plan rozwoju instytucji, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*) – institutional development plan (IDP);

profil instytucji (*np. w przypadku placówek edukacyjnych*: *profil zawodowy lub ogólny*) – institutional profile;

restrukturyzacja instytucji – institutional restructuring;

strategia rozwoju instytucji – institutional development strategy;

zarządzanie instytucją – institutional management;

akredytować instytucję – to accredit an institution; **kierować, zarządzać instytucją** – to manage an institution; **założyć/kładać instytucję** – to establish/to set up an institution

instytucje i organy Unii Europejskiej (**UE**) – institutions and bodies of the European Union, EU institutions and bodies: Najważniejsze instytucje i organy UE – Parlament

Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja Europejska – trzy najważniejsze instytucje decyzyjne, które wytyczają politykę i przygotowują i/lub uchwalają przepisy prawne; Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – organ sądowniczy; Europejski Trybunał Obrachunkowy – organ zajmujący się kontrolą finansową; Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny – organ przedstawicielski społeczeństwa, pracodawców i pracowników; Komitet Regionów – organ przedstawicielski władz regionalnych i lokalnych; Europejski Bank Inwestycyjny finansujący przedsięwzięcia inwestycyjne UE; Europejski Bank Centralny odpowiedzialny za europejską politykę monetarną; Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich rozpatrujący skargi na niewłaściwe funkcjonowanie instytucji i organów UE; Urząd Publikacji Unii Europejskiej – wydający publikacje instytucji UE, m.in. przepisy prawne. *Szczegółowe informacje pod adresami:http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

instytucje i organy Wspólnoty Europejskiej (**WE**) ➤ **instytucje i organy Unii Europejskiej** (**UE**)

instytucjonalizować – to institutionalise

z/instytucjonalizować praktyki opracowane w projekcie – to institutionalise practices developed in a project

instytucjonalny – institutional

akredytacja instytucjonalna – institutional accreditation; *zob. też akredytacja instytucji*; *por. akredytacja programu/programowa*; **kontrakt instytucjonalny** (*zawierany z instytucją, w odróżnieniu od kontraktu zawieranego z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*) – institutional contract; **koordynator instytucjonalny** (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w całej instytucji*/**placówce**/**uczelni**) – institutional co-ordinator; **korzyści instytucjonalne** (*wynikające np. z projektu dla całej instytucji, a nie jej indywidualnych pracowników*) – institutional benefits of a project; **koszty instytucjonalne** (*w ➤ programach UE*: *koszty, jakie ponosi szkoła/uczelnia/placówka w związku z przyjmowaniem uczniów, studentów czy nauczycieli z innych szkół/uczelni/placówek lub realizacją projektu współpracy*) – institutional costs; **raport instytucjonalny** (*w ➤ programach UE*: *raport składany przez jedną instytucję uczestniczącą w projekcie, omawiający działania zrealizowane wyłącznie przez tę instytucję, w odróżnieniu od raportu składanego przez instytucję koordynującą współpracę kilku partnerów, który przedstawia działania zrealizowane przez wszystkich partnerów projektu*) – institutional report; **rozwój instytucjonalny** (*tworzenie ram prawnych do funkcjonowania instytucji i struktur instytucjonalnych, opracowywanie polityki/strategii ich działania, opracowywanie i wdrażanie systemów zarządzania, doskonalenie kadry itp.*) – institutional development, institution building; **strategia rozwoju instytucjonalnego** – institutional development strategy; **trwałość instytucjonalna projektu** (*trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z instytucjonalnego punktu widzenia, instytucjonalne możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów, np. istnienie odpowiednich struktur/jednostek, zaangażowanie kierownictwa instytucji itp., po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*) – institutional sustainability of a project; **umowa instytucjonalna** ➤ kontrakt instytucjonalny; **zaangażowanie instytucjonalne** (*w ➤ programach UE*: *zaangażowanie/udział władz danej instytucji w projekcie, w odróżnieniu od zaangażowania indywidualnych pracowników*) – institutional involvement; **potencjał instytucjonalny** – institutional capacity; **zobowiązanie instytucjonalne** (*podejmowane w imieniu instytucji*) – institutional commitment

instytut – institute (*placówka*), department (*jednostka w uczelni mniejsza niż wydział*)

instytut badawczy – research institute; **instytut matematyki** – department of mathematics

Instytut Europejski – European Institute: Założony w 1993 r. Instytut Europejski (IE) w Łodzi prowadzi działalność szkoleniową, badawczą, wydawniczą i informacyjną w zakresie historycznych, prawnych, politycznych, społecznych i kulturowych aspektów integracji europejskiej. Na mocy podpisanej w 1994 r. umowy międzyrządowej Instytut uzyskał status filii ➤ Europejskiego Instytutu Administracji Publicznej (EIPA) w Maastricht. W ramach działalności filialnej Instytut prowadzi szkolenia dla polskiej administracji publicznej. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim pod adresem*: *http://www.ie.lodz.pl*

instytutowy (*dotyczący instytutu, na poziomie/szczeblu instytutu*) – departmental

koordynator instytutowy (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w obrębie danego instytutu uczelni*) – departmental co-ordinator

integracja – integration

integracja europejska – European integration; **integracja mniejszości etnicznych poprzez projekty edukacyjne** – integration of ethnic minorities through educational projects; **integracja społeczna** – social integration, social inclusion; *por. wykluczenie ze społeczeństwa, marginalizacja społeczna*; **integracja zawodowa** – professional integration, vocational integration

integracyjny – integrated

klasa integracyjna – integrated class; **szkoła integracyjna** – integrated school

integrować – to integrate

projekt zintegrowany (*np. obejmujący różnego rodzaju działania, które dotyczą tej samej tematyki*) – integrated project; **zintegrowane nauczanie języka** (*nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*) – integrated language teaching; *zob. też zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe*; **zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe** (*nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*) – Content and Language Integrated Learning (CLIL); **zintegrowany program studiów** (*program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*) – integrated study programme;

z/integrować mniejszości etniczne poprzez projekty edukacyjne – to integrate ethnic minorities through educational projects

intencja – intent, intention

deklaracja intencji (*deklaracja potwierdzająca zamiar, np. udziału w projekcie*) – declaration of intent, letter of intent; *zob. też list intencyjny*

intencyjny –

list intencyjny – letter of intent (*pismo potwierdzające zamiar, np. udziału w projekcie*), letter of commitment, commitment letter (*pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań, np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*); *zob. też deklaracja intencji*

intensywny – intensive

intensywny kurs języka/językowy – intensive language course; immersion course (*kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*); **kurs intensywny** – intensive course, intensive programme

interaktywny – interactive

interaktywne metody nauczania i uczenia się – interactive teaching and learning methods

interdyscyplinarny – interdisciplinary

projekt interdyscyplinarny – interdisciplinary project; **studia interdyscyplinarne** – interdisciplinary degree programme(s), interdisciplinary programme(s)

internacjonalizacja – internationalisation

internacjonalizacja edukacji – internationalisation of education

internat – school dormitory

szkoła z internatem – boarding school

Internet – Internet, web (*sieć*); **internetowy** – Internet

dostęp do Internetu – access to the Internet; **kształcenie/uczenie się przez Internet/z wykorzystaniem Internetu** (*uczenie się z wykorzystaniem technologii internetowych i materiałów/pomocy dostępnych w Internecie*) – web-based learning; *zob. też kształcenie/uczenie się za pomocą mediów elektronicznych, uczenie się na odległość*; **usługi internetowe** – Internet services

interpersonalny – interpersonal
kompetencje interpersonalne – interpersonal competences; **umiejętności interpersonalne** – interpersonal skills

inwestować – to invest
za/inwestować w edukację – to invest in education

inwestowanie – investing
inwestowanie w edukację – investing in education

inwestycja – investment
inwestycja w edukację – investment in education; **inwestycje w zasoby ludzkie w przeliczeniu na 1 mieszkańca** – per capita investment in human resources; **prywatne inwestycje w edukację/inwestycje sektora prywatnego w edukację** – private investment in education; **publiczne inwestycje w edukację/inwestycje sektora publicznego w edukację** – public investment in education; **stopa rentowności inwestycji w edukację/rentowność inwestycji w edukację** – rate of return on investment in education; **zyski z inwestycji w edukację/rentowność inwestycji w edukację** – returns on investment in education;
stymulować inwestycje, zachęcić/ać do inwestycji – to encourage investment; **zmniejszyć/ać inwestycje** – to reduce investment; **zwiększyć/ać inwestycje** – to increase investment

inżynier – engineer (*zawód*); Bachelor (*tytuł zawodowy w Polsce*)
tytuł zawodowy inżyniera – Bachelor's degree

inżynierski (*dotyczący studiów inżynierskich w Polsce*) – Bachelor's
praca inżynierska – Bachelor's degree thesis; **studia inżynierskie** – Bachelor's degree programme(s);

IPA > Instrument Pomocy Przedakcesyjnej

ISCED > Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia

ISCO > Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Zawodów

ISIC > Międzynarodowa Legitymacja Studenta

izba – chamber
izba handlowa/handlu – chamber of commerce; **izba przemysłowa/przemysłu** – chamber of industry

J

jakościowy – qualitative
jakościowy wskaźnik efektywności funkcjonowania (*np. instytucji, systemu*) – qualitative performance indicator; **kryteria jakościowe** – qualitative criteria; **standard jakościowy/norma jakościowa** – qualitative standard; **wskaźnik jakościowy** – qualitative indicator

jakość – quality
doskonalenie jakości – quality enhancement; jakość kształcenia – quality of education;
kompleksowe zarządzanie jakością (*kompleksowe podejście do zarządzania stosowane głównie w sektorze biznesu, ukierunkowane na podnoszenie jakości i produktyw-*

ności, obejmujące całą organizację, włącznie ze wszystkimi jej działami i pracownikami, jak również dostawców i klientów) – total quality management (TQM); **kontrola jakości** – quality audit, quality control; **kultura jakości** (*zbiór wspólnych, zaakceptowanych i zakorzenionych w kulturze organizacyjnej i systemie zarządzania danej instytucji wzorców jakości, na które składa się m.in. świadomość znaczenia jakości i zaangażowanie w działania związane z jakością, świadomość znaczenia i faktycznie funkcjonujące mechanizmy zbierania danych oraz sprawny system zarządzania jakością*) – quality culture;

materiały dobrej jakości – quality materials, quality contents; **mechanizmy zapewniania jakości** – mechanisms for quality assurance, quality assurance mechanisms;

ocena jakości – quality assessment; **ocena jakości wniosków/badań/kształcenia/dydaktyki** – quality assessment of applications/research/education/teaching;

podnoszenie/poprawa jakości – quality improvement; **procedury zapewniania jakości** – procedures for quality assurance, quality assurance procedures;

system zapewniania jakości – quality assurance system;

wewnętrzna ocena jakości – internal quality assessment; *por. zewnętrzna ocena jakości*; **wewnętrzne zapewnianie jakości** (*działania podejmowane wewnętrznie w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości*) – internal quality assurance; *por. zewnętrzne zapewnianie jakości*; **wskaźnik jakości** – quality indicator;

zapewnianie jakości (ciągły *proces polegający na ocenie, monitorowaniu, gwarantowaniu, utrzymywaniu i podnoszeniu jakości systemu edukacji, placówek edukacyjnych i/lub programów kształcenia*) – quality assurance; **zarządzanie jakością** (*element systemu zarządzania obejmujący: opracowywanie polityki i celów dotyczących jakości, planowanie działań związanych z jakością, kontrolę jakości, zapewnianie i podnoszenie jakości*) – quality management; **zewnętrzna ocena jakości** – external quality assessment; *por. wewnętrzna ocena jakości*; **zewnętrzne zapewnianie jakości** (*działania podejmowane przez organ zewnętrzny, np. agencję akredytacyjną, w celu zapewnienia jakości danego programu kształcenia lub placówki*) – external quality assurance; *por. wewnętrzne zapewnianie jakości*; **znak** (*certyfikat*) **jakości** – quality label;

u/doskonalić jakość – to enhance quality; **ocenić/ać jakość** – to assess quality; **podnieść/osić jakość** – to improve quality

Jean Monnet – Jean Monnet: Program Unii Europejskiej (UE) funkcjonujący do 2006 r. jako odrębny program, a od 2007 r. jako jeden z komponentów obecnie realizowanego ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013). Program Jean Monnet dotyczy kształcenia i badań w dziedzinie integracji europejskiej i jest adresowany do uczelni w obrębie i poza UE, stowarzyszeń wykładowców i naukowców zajmujących się badaniami nad integracją europejską w obrębie i poza UE oraz stowarzyszeń europejskich zajmujących się edukacją na poziomie europejskim. Celem programu jest stymulowanie nauczania, badań i refleksji w dziedzinie integracji europejskiej w szkolnictwie wyższym w obrębie i poza UE. Program wspiera następujące działania: ■ **Kluczowe działanie 1. – Akcja Jean Monnet** (*Jean Monnet Action*) obejmująca: ■■ **Katedry Jean Monnet** (*Jean Monnet Chairs*) – stanowiska dydaktyczne w uczelniach dla nauczycieli z odpowiednim stopniem specjalizujących się w dziedzinie integracji europejskiej; ■■ **Centra Doskonałości** (*Centres of Excellence*) – instytuty lub jednostki usytuowane w jednej uczelni lub tworzone przez kilka uczelni, które specjalizują się w dziedzinie integracji europejskiej i posiadają już katedrę Jean Monnet; ■■ **Moduły dydaktyczne** (*Teaching Modules*) – krótkie kursy lub programy kształcenia w dziedzinie integracji europejskiej prowadzone w uczelniach, dotyczące określonego obszaru lub wielu obszarów integracji europejskiej (np. ogól-

ne lub wprowadzające kursy/zajęcia nt. integracji europejskiej, specjalistyczne kursy/zajęcia o zmianiach w UE, szkoły letnie); ■■ **Działalność informacyjna i badawcza** (*Information and Research Activities*) – różne działania stymulujące dyskusje, refleksje i wymianę wiedzy na temat integracji europejskiej (np. konferencje, seminaria, spotkania okrągłego stołu) z udziałem uczelni i stowarzyszeń wykładowców i naukowców; ■■ **Stowarzyszenia wykładowców i naukowców specjalizujących się w integracji europejskiej** (*Associations of Professors and Researchers Specialising in European Integration*) – wsparcie dla stowarzyszeń, których cele są jednoznacznie związane z integracją europejską; ■■ **Wielostronne grupy badawcze** (*Multilateral Research Groups*) – wsparcie dla takich działań grup partnerskich z udziałem co najmniej trzech katedr Jean Monnet, jak wspólne badania, wspólne seminaria, dyskusje i spotkania; ■ **Kluczowe działanie 2. – Granty na działalność** (*Operating grants*) **instytucji europejskich** – dofinansowanie działalności następujących instytucji o szczególnym znaczeniu dla UE: ➤ Kolegium Europejskie, ➤ Europejski Instytut Uniwersytecki, ➤ Europejski Instytut Administracji Publicznej, ➤ Akademia Prawa Europejskiego, ➤ Europejska Agencja na rzecz Rozwoju Edukacji Osób ze Specjalnymi Potrzebami i ➤ Międzynarodowe Centrum Kształcenia Europejskiego; ■ **Kluczowe działanie 3. – Granty na działalność** (*Operating grants*) **stowarzyszeń europejskich** zajmujących się edukacją i szkoleniem. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/llp/jean_monnet/jean_monnet_en.php*

jednolite studia magisterskie – long-cycle Master's degree programme(s), long-cycle programme(s)

jednorazowy – one-off

działanie jednorazowe (*np. jednorazowo przeprowadzony kurs, który nie zostanie umieszczony na stałe w ofercie szkoleniowej danej instytucji*) – one-off activity; **inicjatywa jednorazowa**/**przedsięwzięcie jednorazowe** – one-off initiative; **zadanie jednorazowe**/**praca jednorazowa** – one-off task

jednostka – unit

jednostka dydaktyczna (*najmniejszy dający się wyodrębnić komponent kursu/programu, np. zajęcia o określonej tematyce jako komponent większego przedmiotu wyodrębnionego w programie nauczania, lub przedmiot jako komponent całego programu*) – course unit; *zob. też przedmiot*; **jednostka efektów uczenia się**/**jednostkowy efekt uczenia się** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*): *komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*) – unit of learning outcomes; **jednostka międzyuczelniana** – inter-university unit; **jednostka międzywydziałowa** – inter-faculty unit; **jednostka monetarna** – currency unit; **jednostka organizacyjna** – organisational unit; **jednostka** (organizacyjna) **uczelni** – (organisational) unit of a higher education institution; **jednostka transferu technologii** – technology transfer unit; **kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej** – head of a basic organisational unit

jednostronny – unilateral

jednostronne rozwiązanie/**wypowiedzenie** (*umowy*) – unilateral termination

język – language, tounge

biegłość w języku (*językowa*) – language proficiency, linguistic proficiency;

intensywny kurs języka (**obcego**) – intensive language course; immersion course (*kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*);

język docelowy (*język, na który tłumaczy się tekst lub słowo mówione, bądź który ma być opanowany, np. przez uczniów/studentów*) – target language; **język kontraktu**/**umowy** – language of the contract, contract language; **język korespondencji** – language of correspondence, correspondence language; **język migowy** – sign

language; **język mniejszości** – minority language; **język narodowy** – national language, native language; **język obcy** – foreign language; **język ojczysty** – mother tongue, national language, native language; **język przekładu** (*język, na który tłumaczy się tekst lub słowo mówione*) – target language; **język regionalny** (*dialekt*) – regional language; **język roboczy** – working language; **język urzędowy** – official language; **język wniosku/zgłoszenia** (*w którym wypełnia się wniosek/zgłoszenie*) – language of application, application language; **język wykładowy** – language of instruction, language of tuition;

języki robocze Unii Europejskiej (**UE**) (*języki, w których przygotowuje się dokumenty wewnętrzne i prowadzi obrady*: *co najmniej 3 języki – angielski, francuski i niemiecki lub 5 języków – ww. oraz hiszpański i włoski*) – working languages of the European Union, EU working languages; **języki rzadziej nauczane** (*np. duński, polski*) – less widely taught languages, less taught languages; **języki rzadziej używane** (*np. duński, polski*) – less widely used languages, less widely spoken languages; **języki rzadziej używane i rzadziej nauczane** (*np. duński, polski*) – less widely used and less taught languages (LWULT languages); **języki urzędowe Unii Europejskiej** (**UE**) (*23 języki*: *angielski, bułgarski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski*) – official languages of the European Union, EU official languages;

kod języka (*w ➤ programach UE*: *kod dla każdego z urzędowych języków Unii Europejskiej, w których można przygotowywać wnioski o fundusze*) – language code; **kolegium języków obcych** – foreign language college, language college; **kurs języka obcego** – foreign language course, language course; **kurs języka ogólnego** – general language course; *por. kurs języka specjalistycznego*; **kurs języka stanowiący integralną część programu kształcenia** – integrated language course; *zob. też zintegrowany kurs języka*; **kurs języka specjalistycznego** – discipline-specific language course, subject-specific language course (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny/dziedziny*), course of language for specific purposes (*służący określonym/specjalistycznym celom*); *por. kurs języka ogólnego*; **kurs przygotowania językowego** (*w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course;

laboratorium nauki języków – language laboratory;

nauczanie języka obcego – foreign language teaching, language teaching; **nauczyciel języka obcego** – foreign language teacher, language teacher; **nauka języka obcego** – foreign language learning, language learning;

porozumiewanie się w językach obcych – communication in foreign languages; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **porozumiewanie się w języku ojczystym** – communication in the mother tongue; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **przygotowawczy kurs języka** (*w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; *zob. też kurs przygotowania językowego*; **różnorodność języków** – linguistic diversity;

rzadziej używane i rzadziej nauczane języki – less widely used and less taught languages (LWULT languages);

sprawdzian/test biegłości w języku – language proficiency test, linguistic proficiency test;

uczenie się języka – language learning;

wspomagana komputerowo nauka języka – Computer Aided Language Lear-

ning (CALL); *zob. też wspomagana nowoczesnymi technologiami nauka języka*; **wspomagana nowoczesnymi technologiami nauka języka** – technology-enhanced language learning (TELL); *zob. też wspomagana komputerowo nauka języka*; **wymagania dotyczące znajomości języków obcych** – language requirements, linguistic requirements;

zintegrowane nauczanie języka (*nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*) – integrated language teaching; **zintegrowane nauczanie języka i przedmiotu ➤ zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe**; **zintegrowany kurs języka** (*kurs języka obcego stanowiący integralną część programu kształcenia lub prowadzony w połączeniu z nauką danego przedmiotu*) – integrated language course; **mówić w obcym języku** – to speak a foreign language; **na/uczyć się języka** – to learn/to study a language; **nauczyć/ać języka** – to teach a language; **rozumieć język** – to understand a language; **użyć/wać języka** – to use a language

językowy – linguistic, language

audyt językowy (*narzędzie umożliwiające badanie i ocenę umiejętności językowych*) – language audit; **biegłość językowa** – language proficiency, lingustic proficiency; **cząstkowa kompetencja językowa** (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*) – partial linguistic competence; **intensywny kurs językowy** – intensive language course; immersion course (*kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*); **kolegium językowe** – foreign language college, language college; **kompetencje językowe** – language competences, linguistic competences; **kurs przygotowania językowego** (*w ➤ programach UE: kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; *zob. też przygotowawczy kurs językowy*; **laboratorium językowe** – language laboratory; **praktyczne umiejętności językowe** – practical language skills; **projekt językowy** (*projekt dotyczący uczenia się lub nauczania języka*) – language project; **przygotowanie językowe** (*w ➤ programach UE: poznawanie/doskonalenie języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przez rozpoczęciem pobytu*) – language preparation, linguistic preparation; **przygotowawczy kurs językowy** (*w ➤ programach UE: kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; *zob. też kurs przygotowania językowego*; **różnorodność językowa** – linguistic diversity; **sprawdzian/test biegłości językowej** – language proficiency test, linguistic proficiency test; **szkolenie językowe** – foreign language training, language training; **umiejętności językowe** – language skills, linguistic skills (*znajomość języka*), linguistic abilities (*zdolności językowe*); **wymagania językowe** (*dotyczące znajomości języków*) – language requirements, linguistic requirements; **zintegrowane kształcenie/nauczanie przedmiotowo-językowe** (*nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*) – Content and Language Integrated Learning (CLIL)

K

kadencja – term

kadra – staff, personel; faculty (*kadra dydaktyczna/naukowa/naukowo-dydaktyczna w uczelni*)

deficyt wykwalifikowanej kadry – shortage of highly qualified staff, skill(s) gap; *zob. też niedobór wykwalifikowanej kadry*; **doskonalenie/podnoszenie kwalifikacji kadr** – staff development, staff retraining, staff updating; *zob. też rozwój zawodowy kadr*; **dział kadr** – personnel unit;

kadra administracyjna – administrative staff; **kadra akademicka** – academic staff; **kadra dydaktyczna** – teaching staff (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*); **kadra edukacyjna** – education staff; **kadra edukacyjna/oświatowa nieprowadząca zajęć dydaktycznych** (*np. dyrektorzy placówek, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching education staff; **kadra kierownicza edukacji/oświaty/placówek edukacyjnych/oświatowych** – education managers; **kadra nauczycielska** – teaching staff; teaching profession (*jako grupa zawodowa*); **kadra naukowa** – research staff (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach*); **kadra naukowo-dydaktyczna** – academic staff (*kadra akademicka w znaczeniu ogólnym*), research and teaching staff (*jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od kadry dydaktycznej i kadry naukowej*); **kadra nieakademicka/poza-akademicka** (*pracownicy administracyjni placówek edukacyjnych lub pracownicy instytucji/organizacji pozaakademickich, np. przedsiębiorstw, organów władz lokalnych itp.*) – non-academic staff; **kadra niedydaktyczna** (*pracownicy nieprowadzący zajęć dydaktycznych, np. pracownicy administracyjni uczelni, dyrektorzy szkół, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching staff; non-academic staff (*w uczelni*); *por. kadra dydaktyczna, kadra akademicka*; **kadra oświatowa** – education staff, school education staff; **kadra pomocnicza** (*w niektórych kontekstach*: *pracownicy obsługi technicznej*; *w ➤ programach UE*: *pracownicy administracyjni lub techniczni wspierający realizację różnych działań w ramach współpracy naukowej/dydaktycznej, np. odpowiedzialni za organizację wymiany, odpowiednie przygotowanie sprzętu do prowadzenia wykładów*) – support staff; **kadra szkolna** – school staff; **niedobór wykwalifikowanej kadry** – shortage of highly qualified staff, skill(s) shortage, skill(s) gap; *zob. też deficyt wykwalifikowanej kadry*;

rozwój (**zawodowy**) **kadr** – staff development;

wspomagająca kadra dydaktyczna – suport teaching staff; **wydział kadr** – human resources department, personnel department; **wymiana kadry** (*np. w ramach współpracy zagranicznej*) – staff exchange; **zarządzanie kadrą** – human resources management, personnel management

kadrowy – staff, personnel

minimum kadrowe (*np. wymagane do prowadzenia studiów na określonym poziomie i kierunku*) – minimum staff resources (*minimalne zasoby kadrowe*); minimum staff requirements (*minimalne wymagania kadrowe*); **zasoby kadrowe** (*zwykle w odniesieniu do określonej liczby/grupy osób, które można zaangażować w konkretne przedsięwzięcia jako „zasoby" umożliwiające jego realizację*) – staff resources

kalendarz – calendar

kalendarz akademicki/kalendarz roku akademickiego – academic calendar; **kalendarz szkolny/kalendarz roku szkolne-**

go – school calendar; **kalendarz szkolnych wakacji i ferii** – school holiday schedule

kalkulacja – calculation

kalkulacja kosztów – calculation of costs, cost calculation; **kalkulacja kosztów projektu** – calculation of project costs; **wstępna kalkulacja** – preliminary calculation

kalkulować – to calculate

s/kalkulować koszty projektu – to calculate project costs; **s/kalkulować wydatki** – to calculate expenditure

kampania – campaign, action

kampania informacyjna – information campaign, awareness-raising action, awarensss-raising campaign; **kampania informacyjno-promocyjna** – awareness-raising action, awareness-raising campaign; **kampania promocyjna** – promotion campaign, promotional campaign; (ściśle) **ukierunkowana** (*na określone grupy odbiorców*) **kampania informacyjna** – targeted information campaign

kampus – campus

kampus wirtualny (*forma kształcenia łącząca kształcenie na odległość z kształceniem w trybie on-line*) – virtual campus; *zob. też uniwersytet wirtualny*

kanclerz – chancellor (*rektor tytularny, np. w Wielkiej Brytanii*); head of finance and administration (*dyrektor administracyjno-finansowy, np. w uczelniach polskich*)

kandydacki – candidate

kraj kandydacki (*kandydujący, np. do UE*) – candidate country, applicant country; **przystępujące** (*np. do UE*) **kraje kandydackie** – acceding candidate countries; *zob. też notkę opisową pod hasłem „kraje kandydujące do UE"*

kandydat – candidate, applicant

kandydować (*ubiegać się o coś, np. stanowisko*) – to apply (*for sth*)

kara – penalty, fine (*pieniężna*)

kara pieniężna – fine, financial penalty; **kara umowna/kara określona w kontrakcie/umowie** (*np. za niedotrzymanie warunków umowy*) – contractual penalty; **kary administracyjne** – administrative penalties; **klauzula o karze umownej** (*w umo-wie*) – penalty clause; **nałożyć/kładać karę** – to impose a penalty; **podlegać karom pieniężnym** – to be liable to financial penalties/fines

kariera – career

biuro/dział karier (*biuro działające w obrębie instytucji, np. uczelni, zajmujące się zbieraniem ofert pracy, pośrednictwem między pracodawcami i potencjalnymi pracownikami oraz doradztwem w tym zakresie*) – careers office, careers service; **kariera akademicka/naukowa** – academic career (*w odniesieniu do pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych*); **research career** (*w odniesieniu do pracowników naukowych*); *por. kariera zawodowa*; **kariera dydaktyczna/nauczycielska** – teaching career; **kariera zawodowa** (*w odniesieniu do zawodów „nieakademickich", tj. pracy poza uczelnią*) – professional career; *por. kariera akademicka/naukowa*; **plan rozwoju kariery** (zawodowej) – career development plan; **perspektywy kariery** (zawodowej) – career prospects; **rozwój kariery** (zawodowej) – career development

karta – charter

karta pokładowa – boarding pass

Karta Studenta Erasmusa – Erasmus Student Charter (ESC): Karta określająca podstawowe prawa i obowiązki studentów uczestniczących w programie ➤ Erasmus. Student Erasmusa ma m.in. prawo do bezpłatnej nauki i bezpłatnego korzystania z zaplecza dydaktycznego (np. bibliotek i laboratoriów) w uczelni przyjmującej, uzyskania zaliczenia okresu studiów za granicą w uczelni macierzystej i zachowania przez okres studiów za granicą stypendium przyznanego w kraju macierzystym. Ze swej strony student Erasmusa jest m.in. zobowiązany do przestrzegania zasad i przepisów przyjętych w uczelni przyjmującej. Kartę Studenta Erasmusa wydaje każdemu studentowi uczestniczącemu w programie jego uczelnia macierzysta. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://erasmus.org.pl/index.php/ida/178* (*w jęz. polskim*) *i http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc1057_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

Karta Uczelni Erasmusa – Erasmus University Charter (EUC): Karta upoważniająca uczelnie do udziału w programie ➤ Erasmus i ubiegania się o fundusze w ramach tego programu, wydawana przez Komisję Europejską. Karta określa podstawowe zobowiązania uczelni związane z udziałem w programie Erasmus oraz ogólne ramy współpracy uczelni w tym programie, która obejmuje organizację wyjazdów studentów i pracowników uczelni, kursów intensywnych i intensywnych kursów języków, realizację projektów wielostronnych, tworzenie i prowadzenie sieci, działania towarzyszące i wizyty przygotowawcze. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://erasmus.org.pl/index.php/ida/3/* (*w jęz. polskim*) *i http://eacea.ec.europa.eu/llp/erasmus/erasmus_en.php#euc* (*w jęz. angielskim*)

kaskadowy –
efekt kaskadowy (*w ➤ programach UE*: *wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić „kaskadowo" kolejne grupy*) – cascade effect; zob. też efekt mnożnikowy

katalog – catalogue, directory
katalog kursów/**przedmiotów** – course catalogue; **katalog użytkowników** – directory of users

katedra – chair
kierować katedrą studiów europejskich – to hold the chair of European Studies

kategoria – category
kategoria pracowników – staff category; **kategoria społeczna** – social category; **kategoria zawodowa** – occupational category

kiermasz – fair
międzynarodowy kiermasz książek – international book fair

kierować – to manage (*zarządzać*), to steer (*sterować*), to target (*coś do kogoś, na określony cel*)
grupa kierująca/**komitet kierujący** (*w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która kieruje projektem współpracy*) – steering group, management committee, steering committee; **program skierowany do młodzieży** – programme targeted at/on young people;
s/**kierować fundusze** (*na coś*) – to target funds (*towards sth*); **kierować instytucją**/**organizacją**/**szkołą**/**uczelnią** – to manage an institution/an organisation/a school/a higher education institution; **kierować projektem** – to manage a project

kierowanie – management
kierowanie projektem – management of a project, project management

kierownictwo – management
kierownictwo szkoły – school management

kierowniczy – management, managerial
umiejętności kierownicze – management skills, managerial skills

kierownik – manager, head
kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej – head of a basic organisational unit; **kierownik projektu** – project manager

kierunek –
kierunek mobilności/**wyjazdów** – direction of mobility; **kierunek studiów**/**kształcenia** – field of study, area of study; **kod kierunku studiów** (*w ➤ programach UE*: *kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny/każdego kierunku i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*) – subject area code; **makrokierunek studiów** – macro-field of study

kierunkowy (*dotyczący kierunku studiów*)
kierunkowy koordynator ECTS – ECTS departmental co-ordinator; **kompetencje kierunkowe** – subject-specific competences, field-specific competences

kieszonkowe – pocket money

klasa – class (*grupa uczniów*); form, grade, year (*rok nauki*); classroom (*sala lekcyjna*)
klasa dwujęzyczna – bilingual class; **klasa integracyjna** – integrated class; **klasa zerowa** (*poprzedzająca pierwszą klasę szkoły podstawowej*) – reception class; **kształcenie**/**nauka oparta na zajęciach w klasie** – classroom-based learning; *por. kształcenie/nauka na odległość*; **pierwsza**/**druga**/**trzecia klasa** – first/second/third form/

grade/year; **wychowawca klasy** – class tutor, form teacher; **wymiana klas** (*np. ze szkołą z innego kraju*) – class exchange; **otrzymać/ywać promocję, zdawać/zdać do następnej klasy** – to be promoted to the next grade/the next year; **powtórzyć/ać klasę** – to repeat a year; **przydzielić/ać klasy** – to assign classrooms

klaster (*grupa osób i/lub placówek/instytucji/organizacji działających na rzecz wspólnego celu*; *grupa przedmiotów z pokrewnych dziedzin w programie kształcenia*) – cluster **klaster edukacyjny** (*grupa placówek/instytucji/organizacji, np. zespół szkół, stowarzyszenie zawodowe i przedsiębiorstwa przyjmujące uczniów na praktyki, wspólnie prowadzących kształcenie*) – education cluster; **klaster innowacyjny** (*grupa placówek/organizacji/instytucji, np. uczelnia, ośrodek badawczy i przedsiębiorstwa, wspólnie opracowujących i/lub wprowadzających innowacje*) – innovation cluster

klauzula (*w umowie*) – clause, provision **klauzula o karze umownej** – penalty clause; **klauzula specjalna** – special clause

Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie – Key Activity 1: Policy Cooperation and Innovation in Lifelong Learning: Jeden z komponentów programu międzysektorowego, stanowiącego część ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013), w którym może uczestniczyć 27 państw członkowskich UE, kraje EFTA-EOG, Turcja oraz 20 ➤ krajów i terytoriów zamorskich. Celem Kluczowego działania 1. jest wspieranie prac nad polityką i współpracy europejskiej w dziedzinie uczenia się przez całe życie. Fundusze przeznacza się m.in. na dwie następujące akcje: ■ **Wizyty studyjne dla specjalistów zajmujących się edukacją i kształceniem zawodowym** (*Study Visits for Education and Vocational Training Specialists*): krótkie wizyty (3-5 dni) z udziałem niewielkich grup osób (10-15) zajmujących się edukacją, które służą analizie określonego aspektu uczenia się przez całe życie w innym kraju; w skład grup mogą wchodzić m.in.: przedstawiciele władz lokalnych, regionalnych i centralnych, dyrektorzy placówek edukacyjnych, poradni pedagogicznych i zawodowych, ośrodków walidacji i akredytacji, osoby zajmujące się kształceniem i doskonaleniem nauczycieli, wizytatorzy oświatowi, przedstawiciele sieci i stowarzyszeń edukacyjnych i szkoleniowych, doradcy pedagogiczni i zawodowi, pracownicy uczelni (kadra akademicka i kadra kierownicza jednostek administracyjnych bezpośrednio zajmująca się edukacją ogólną lub kształceniem i doskonaleniem zawodowym), kierownicy działów kadr, kadra kierownicza odpowiedzialna za szkolenia w przedsiębiorstwach, przedstawiciele izb handlu, przemysłu i rzemiosła, przedstawiciele organizacji pracodawców i związków zawodowych oraz właściciele/kadra kierownicza małych i średnich przedsiębiorstw; ■ **Studia i badania porównawcze** (*Studies and Comparative Research*): prace analityczne i badawcze dotyczące problematyki edukacyjnej, które mogą stanowić podstawę tworzenia polityki oraz działania zachęcające do tworzenia konsorcjów badawczych i współpracy między europejskimi placówkami naukowymi z udziałem organizacji akademickich i naukowych, uczelni, twórców polityki i praktyków zajmujących się edukacją. Z funduszy tego komponentu dofinansowuje się również działalność sieci ➤ Eurydice i NARIC (➤ Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji), portalu ➤ Ploteus oraz „Działania towarzyszące" służące wykorzystywaniu i rozpowszechnianiu efektów projektów finansowanych w ramach tego komponentu programu. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php*

Kluczowe działantie 2. – Języki – Key Activity 2: Languages: Jeden z komponentów programu międzysektorowego, stanowiącego część ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013), w którym może uczestniczyć 27 państw członkowskich UE,

kraje EFTA-EOG, Turcja oraz 20 ➤ krajów i terytoriów zamorskich. W Kluczowym działaniu 2. mogą brać udział m.in. szkoły, uczelnie, placówki kształcenia dorosłych, szkoły językowe, biblioteki, ośrodki kształcenia otwartego i na odległość, placówki kształcenia i doskonalenia nauczycieli języków, ośrodki opracowujące programy do nauki języków i metody oceny umiejętności językowych, władze lokalne i regionalne, stowarzyszenia lokalne, krajowe i europejskie, stowarzyszenia kulturalne, stacje radiowe i telewizyjne, wydawnictwa, agencje marketingowe, muzea, firmy zajmujące się transportem publicznym i biura podróży. W ramach tego komponentu przyznaje się fundusze na: ■ **Projekty Wielostronne** (*Multilateral Projects*), które służą promowaniu nauki języków i ułatwianiu dostępu do językowych pomocy edukacyjnych oraz tworzeniu nowych pomocy edukacyjnych, kursów internetowych i narzędzi do oceny umiejętności językowych; ■ **Sieci Wielostronne** (*Multilateral Networks*), które mają wspierać tworzenie polityki w dziedzinie języków, promować naukę języków i różnorodność językową, ułatwiać wymianę informacji o innowacyjnych technikach i praktykach oraz upowszechniać „produkty" dotychczasowych projektów wśród użytkowników; ■ **Działania Towarzyszące** (*Accompanying Measures*) służące wykorzystywaniu i rozpowszechnianiu efektów projektów finansowanych w ramach tego komponentu programu. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php*

Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (**TIK**) – Key Activity 3: Development of ICT-Based Content: Jeden z komponentów programu międzysektorowego, stanowiącego część ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013), w którym może uczestniczyć 27 państw członkowskich UE, kraje EFTA-EOG, Turcja oraz 20 ➤ krajów i terytoriów zamorskich. W Kluczowym działaniu 3. mogą uczestniczyć m.in. wszelkiego rodzaju placówki edukacyjne, placówki kształcenia i doskonalenia nauczycieli, stowarzyszenia nauczycieli i uczących się osób, zespoły badawcze zajmujące się TIK, stowarzyszenia oświatowe i akademickie działające na poziomie europejskim, organizacje/instytucje zajmujące się innowacjami w edukacji, wydawnictwa oraz media publiczne i prywatne. W ramach tego komponentu przyznaje się fundusze na: ■ **Projekty Wielostronne** (*Multilateral Projects*), które służą opracowywaniu materiałów, usług, podejść pedagogicznych i praktyk opartych na TIK, uzupełniając działania w tej dziedzinie dofinansowywane w ramach innych komponentów programu „Uczenie się przez całe życie (➤ Comenius, ➤ Erasmus, ➤ Grundtvig i ➤ Leonardo da Vinci); ■ **Sieci Wielostronne** (*Multilateral Networks*), których celem jest wymiana wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących wykorzystania TIK. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php*

Kluczowe działanie 4. – **Upowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów** – Key Activity 4: Dissemination and Exploitation of Results: Jeden z komponentów programu międzysektorowego, stanowiącego część ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013), w którym może uczestniczyć 27 państw członkowskich UE, kraje EFTA-EOG, Turcja oraz 20 ➤ krajów i terytoriów zamorskich. W Kluczowym działaniu 4. mogą brać udział wszelkiego rodzaju placówki edukacyjne, osoby i instytucje odpowiedzialne za systemy edukacji i politykę edukacyjną na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje, izby handlu i przemysłu, poradnie pedagogiczne i zawodowe, organizacje prowadzące działalność informacyjną, stowarzyszenia (studentów, uczniów i innych uczących się osób, nauczycieli i rodziców) zajmujące

się uczeniem się przez całe życie, placówki badawcze, organizacje niekomercyjne, organizacje prowadzące wolontariat i pozarządowe. Fundusze przyznaje się na: ■ **Projekty Wielostronne** (*Multilateral Projects*), które obejmują opracowywanie ram (analiz, mechanizmów, metodologii i praktycznych narzędzi) ułatwiających wykorzystywanie rezultatów dotychczasowych projektów w programie „Uczenie się przez całe życie" oraz działania zachęcające do wykorzystywania i rozpowszechniania rezultatów programu „Uczenie się przez całe życie" i innych programów UE; ■ **Badania i materiały** (*Studies and Reference Material*) – tworzenie materiałów, które przedstawiają np. dane statystyczne i badania dotyczące wykorzystywania i rozpowszechniania rezultatów czy wymiany dobrych praktyk. Działanie te stanowią uzupełnienie projektów dofinansowywanych w ramach „Działań Towarzyszących" w innych komponentach programu „Uczenie się przez całe życie". *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami*: *http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php*

kluczowy – key
kluczowe cechy projektu – key features of a project; **kluczowe dane o edukacji** – key data on education; **kluczowe kwestie/zagadnienia** – key issues; **kompetencje kluczowe** – key competences; *zob. notkę opisową o kompetencjach kluczowych pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*

know-how – know-how

kod – code
kod dziedziny/kierunku studiów/przedmiotu (*w ➤ programach UE*: *kod ustalony centralnie dla każdej dziedziny i obowiązujący wszystkie uczestniczące kraje*) – subject area code; **kod identyfikacyjny instytucji** (*w niektórych ➤ programach UE*: *kod identyfikacyjny, który otrzymuje instytucja uprawniona do udziału/uczestnicząca w danym programie*) – institutional identification (ID) code; **kod języka** (*w ➤ programach UE*: *kod dla każdego z urzędowych języków Unii Europejskiej, w których można przygotowywać wnioski o fundusze*) – language code; **kod kraju** (*np. PL dla Polski*) – country code; **kod pocztowy** – postcode, postal code; **kod regionu** – region code

kodeks – code
kodeks dobrych praktyk (*materiał przedstawiający zalecane modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*) – code of good practice

kognitywny – cognitive
umiejętności kognitywne – cognitive skills

kojarzenie partnerów (*instytucji zainteresowanych współpracą*) – partner matching

kojarzyć partnerów (*instytucje zainteresowane współpracą*) – to match partners

kolegium – college
kolegium językowe/języków obcych – foreign language college, language college; **kolegium nauczycielskie** – teacher training college

Kolegium Europejskie – College of Europe: Utworzona w 1949 r. placówka w Brugii (Belgia), z filią w Warszawie-Natolinie (powstałą w 1992 r.), która prowadzi roczne studia magisterskie w dziedzinie „Ekonomii europejskiej", „Europejskiej polityki i administracji" oraz „Stosunków miedzynarodowych i dyplomacji" w Brugii i roczne studia interdyscyplinarne w Natolinie oraz badania w dziedzinach związanych z integracją europejską. Kadra nauczycielska i studenci Kolegium pochodzą ze wszystkich państw członkowskich UE, jak również innych krajów europejskich. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.coleurop.be*

kolejność – sequence
kolejność przedmiotów – sequence of courses, course sequence

koleżeński (*składający się z osób/pracowników równych rangą, dokonywany przez osoby/pracowników równych rangą*) – peer
komisja koleżeńska/komitet koleżeński (*komitet złożony z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz*

inną niż oceniana uczelnię) – peer committee; *zob. też komisja środowiskowa/komitet środowiskowy*; **ocena koleżeńska** (*przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*) – peer review; *zob. też ocena środowiskowa*

kolokwium – colloquium

koło naukowe – research-interest group

komercyjny – commercial

komercyjne wykorzystywanie wyników projektu – commercial exploitation/commercial use of project results

komisja – board, commission, committee

komisja akredytacyjna – accreditation board/commission/committee; **komisja dyscyplinarna** – disciplinary board/commission/committee; **komisja ewaluacyjna/oceniająca** – evaluation board/committee; **komisja egzaminacyna** – examination board/committee; **komisja koleżeńska/środowiskowa** (*komisja złożona z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz inną niż oceniana uczelnię*) – peer committee; *zob. też komitet koleżeński/środowiskowy*; **komisja selekcyjna** – selection board/committee; **komisja stypendialna** – grants board/committee; **odwoławcza komisja dyscyplinarna** – disciplinary appeals board/committee; **odwoławcza komisja stypendialna** – grants appeal board/committee

Komisja Europejska – European Commission: Jedna z najważniejszych instytucji decyzyjnych Unii Europejskiej (UE). *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://ec.europa.eu/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*) *i http://ec.europa.eu/index_en.htm* (*jęz. angielskim*)

komitet – committee

komitet kierujący/zarządzający (*w ➤ programach UE*: *grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która kieruje projektem współpracy*) – management committee, steering committee; **komitet koleżeński/środowiskowy** (*komitet złożony z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz inną niż oceniana uczelnię*) – peer committee; *zob. też komisja koleżeńska/środowiskowa*

Komitet Ekonomiczno-Społeczny ➤ Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny

Komitet Regionów – Committee of the Regions: Jeden z doradczych organów Unii Europejskiej. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem*: *http://www.cor.europa.eu/*

kompatybilność – compatibility

kompatybilność programów nauczania (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*) – compatibility of curricula; **kompatybilność ram kwalifikacji w krajach europejskich** – compatibility of qualifications frameworks in European countries

kompatybilny – compatible

kompatybilne programy nauczania (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*) – compatible curricula; **kompatybilne ramy kwalifikacji w krajach europejskich** – compatible qualification frameworks in European countries;

kompetencja – competence (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *sprawdzona zdolność do wykorzystywania wiedzy, umiejętności oraz zdolności osobistych, społecznych i/lub metodologicznych w pracy lub nauce oraz w rozwoju zawodowym lub indywidualnym*; *kompetencje określa się w kategoriach odpowiedzialności i autonomii*), competency

certyfikowanie kompetencji/poświadczanie kompetencji świadectwem/dyplomem – certification of competences; **cząstkowa kompetencja językowa** (*np. umiejętność rozumienia języka przy braku umiejętności pisania lub mówienia, rozumienie tekstu pisanego lub rozumienie ze słuchu*) – partial linguistic competence; **kompetencje cyfrowe/kompetencje informatyczne** – digital competence; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez*

całe życie; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **kompetencje interpersonalne** – interpersonal competences; **kompetencje językowe** – language competences, lingustic competences; **kompetencje językowe na poziomie elementarnym** (*dosł. umożliwiającym „przeżycie" – minimum komunikacji w kontaktach z cudzoziemcami, w najprostszych sytuacjach życia codziennego*) – survival-level linguistic competence; **kompetencje kierunkowe** (*związane z określonym kierunkiem studiów*) – subject-specific competences, field-specific competences; **kompetencje kluczowe** – key competences; *zob notkę opisową o kompetencjach kluczowych pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne** – mathematical competence and basic competences in science and technology; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **kompetencje ogólne** (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*) – generic competences; *zob. też kompetencje przekrojowe*; **kompetencje przedmiotowe** (*związane z określonym przedmiotem*) – subject-specific competences; **kompetencje przekrojowe** (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*) – transversal competences; *zob. też kompetencje ogólne*; **kompetencje społeczne i obywatelskie** – social and civic competences; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **kompetencje zawodowe** – professional competences; **walidacja/poświadczanie kompetencji** – validation of competences; **zdobyte kompetencje** – acquired competences; **zdobycie/wanie kompetencji** – acquisition of competences;

certyfikować kompetencje, poświadczyć/ać kompetencje świadectwem/dyplomem – to certify competences; **z/mierzyć kompetencje** – to measure competences; **poświadczyć/ać, potwierdzić/ać kompetencje** – to validate competences; **rozwinąć/jać kompetencje** – to develop competences; **uznać/wać kompetencje** – to recognise competences; **zdobyć/wać kompetencje** – to acquire competences

kompetentny – competent

komputer – computer

umiejętności komputerowe (*korzystania z komputera*) – computer skills; *zob. też umiejętności informatyczne*

komunikacja – transportation (*transport*), communication (*porozumiewanie się*), communications (*łączność*)

kanały komunikacji w projekcie – communication channels in a project; **komunikacja w ramach projektu** (*kontakty/wymiana informacji między partnerami projektu*) – intra-project communication, communication between project partners; **koszty komunikacji** (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z komunikacją między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*) – communications costs; **multimedialne metody komunikacji** – multimedia methods of communications, multimedia communication methods; **umiejętności komunikacji** – communication skills;

usprawnić/ać komunikację między partnerami projektu – to improve communication between project partners

komunikacyjny – communication

audyt komunikacyjny (*narzędzie umożliwiające badanie i ocenę działań podejmowanych przez instytucję/organizację w ramach komunikacji wewnętrznej, np. przepływu informacji wewnątrz instytucji/organizacji, i komunikacji zewnętrznej, np. współpracy z innymi instytucjami i organizacjami, kreowania wizerunku instytucji/organizacji*) – communication audit; **audytor komunikacyjny** – communication auditor

komunikować (**się**) – to communicate

konferencja – conference
coroczna/doroczna konferencja – annual conference; **konferencja rektorów** – rectors' conference;
być gospodarzem konferencji – to host a conference; **być obecnym na konferencji, uczestniczyć, wziąć/brać udział w konferencji** – to attend/to participate in/to take part in a conference; **z/organizować konferencję** – to organise a conference

konferencyjny – conference
materiały konferencyjne – conference proceedings; **opłata konferencyjna** – conference fee

konflikt – conflict
konflikt etniczny – ethnic conflict; **konflikt interesów** (*np. w przypadku eksperta, który miałby oceniać wniosek o fundusze z udziałem swej macierzystej instytucji*) – conflict of interests; **konflikt między partnerami projektu** – conflict between project partners; **umiejętności zarządzania konfliktem** – conflict management skills; **zapobieganie konfliktom** – prevention of conflict, conflict prevention;
rozwiązać/ywać konflikt – to resolve a conflict; **zapobiec/gać konfliktom w szkole** – to prevent conflict at/in school

kongres – congress
z/organizować kongres – to organise a congress; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w kongresie** – to attend/to participate in a congress

konkurencyjność – competitiveness
konkurencyjność uczelni europejskich – competitiveness of European higher education institutions;
zmniejszyć/ać konkurencyjność – to reduce competitiveness; **zwiększyć/ać konkurencyjność** – to enhance competitiveness

konkurencyjny – competitive
konkurencyjna oferta (*np. w przetargu*) – competitive tender

konkurs – competition, contest
granty/dotacje/stypendia przyznawane w drodze/na zasadzie konkursu – grants awarded on a competition basis; **konkurs szkolny** – school competition; **konkurs talentów** – talent contest;
z/organizować, przeprowadzić/ać konkurs – to hold a contest/competition, to run a contest, to stage a competition; **przystąpić/ępować do konkursu** – to enter a contest/competition; **rywalizować w konkursie** – to compete in a contest; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w konkursie** – to take part in a contest/competition

konserwacja – maintenance
konserwacja budynków szkolnych – maintenance of school buildings; **konserwacja sprzętu** – maintenance of equipment, equipment maintenance; **koszty konserwacji sprzętu** – equipment maintenance costs

konserwować – to maintain
konserwować budynki szkolne/sprzęt szkolny – to maintain school buildings/school equipment

konsorcjum (*w ➤ programach UE: grupa instytucji/organizacji wspólnie składających i realizujących projekt*) – consortium
członek konsorcjum – consortium member; **instytucja należąca do konsorcjum** – consortium institution; **instytucja nienależąca do/spoza konsorcjum** – non-consortium institution; **konsorcjum projektu** – project consortium; **konsorcjum uczelni/konsorcjum uczelniane** – consortium of higher education institutions/universities; **profil/charakterystyka konsorcjum** – profile of a project consortium; **skład konsorcjum projektu** – composition of the project consortium;
dołączyć/ać do konsorcjum – to join a consortium; **u/tworzyć konsorcjum** – to establish a consortium

konstrukcja – design
konstrukcja projektu – project design

konstruować – to design
s/konstruować projekt – to design a project

konsultacja – consultation
konsultacje międzyagencyjne/między agencjami (*np. odpowiedzialnymi za realizację danego programu UE w różnych krajach*) – inter-agency consultations; **kon-**

sultacje międzydepartamentowe (*np. konsultacje wewnętrzne między dyrekcjami Komisji Europejskiej w celu zatwierdzenia listy projektów proponowanych do finansowania*) – inter-service consultations; **konsultacje międzyresortowe** – inter-sector consultations; **konsultacje społeczne w sprawie nowej ustawy o edukacji** – public consultations about/on a new educational law; **konsultacje ze środowiskiem akademickim** – consultations with the academic community;

prze/prowadzić, z/organizować konsultacje społeczne – to conduct/to hold public consultations

konsultacje indywidualne/w małej grupie z nauczycielem – tutorial

konsultacyjny – consultative; *zob. też doradczy*

organ konsultacyjny – consultative body

konsulting – consulting, consultancy (*usługi doradcze/konsultingowe*)

koszty konsultingu – consultancy costs

kontakt – contact, liaison; **kontakty** – contacts, links

kontakty dwustronne/bilateralne – bilateral links; **kontakty międzynarodowe** – international links; **kontakty między szkołami i lokalnymi przedsiębiorstwami** – contacts/links between schools and local enterprises; **kontakty osobiste** – personal contacts; **kontakty wielostronne/multilateralne** – multilateral links; **osoba kontaktowa** (*odpowiedzialna za kontakty/wyznaczona do kontaktów w danej sprawie*) – contact person, liaison officer; **seminarium służące nawiązaniu kontaktów** – contact seminar;

nawiązać/ywać kontakty z potencjalnymi partnerami w innych krajach – to establish contact(s)/links with potential partners in other countries; **utrzymywać kontakt(y) z wieloma szkołami za granicą** – to maintain contact/links with many schools abroad; **utrzymywać kontakt ze wszystkimi partnerami projektu** – to liaise with all project partners

kontaktować się – to contact, to communicate, to liaise

kontaktowy – contact

dane kontaktowe (*adresowe*) – contact details; **osoba kontaktowa** (*odpowiedzialna za kontakty/wyznaczona do kontaktów w danej sprawie*) – contact person; **punkt kontaktowy** (*w ➤ programach UE: jednostka na szczeblu krajowym lub regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju/regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*) – contact point; *zob. też krajowy/regionalny punkt kontaktowy*; **seminarium kontaktowe** – contact seminar

konto – account

dane konta bankowego – bank details, bank data; **formularz danych konta bankowego** – bank detail form; **konto bankowe** – bank account, account; **konto prowadzone w walucie krajowej/euro** – account held in the national currency/in euro; **oddzielne/odrębne konto bankowe** (*np. na którym trzyma się fundusze projektu*) – separate bank account; **posiadacz konta** – account holder; **subkonto** – sub-account; **wyciąg z konta bankowego** – bank statement;

mieć konto – to have an account; **otworzyć/ierać konto** – to open an account; **prowadzić konto** – to hold an account

kontrakt – contract; **dotyczący/wynikający z kontraktu/określony w kontrakcie** – contractual

dokumenty dotyczące kontraktu – contractual documents;

instytucja/osoba podpisująca kontrakt (*kontraktor*) – contractor;

język kontraktu – language of the contract, contract language;

kontrakt instytucjonalny/uczelniany (*zawierany z instytucją/uczelnią, w odróżnieniu od kontraktu zawieranego z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*) – institutional contract (IC); **kontrakt roczny** – annual contract; **kon-**

trakt wieloletni – multiannual contract; **kontrakt z podwykonawcą** – sub-contract, subcontract;
naruszenie kontraktu – breach of a contract; **niedopełnienie/niewywiązanie się z obowiązków wynikających z kontraktu** – failure to comply with contractual obligations;
odnowienie kontraktu – renewal of a contract; **okres obowiązywania kontraktu** – duration of a contract, contractual period; **postanowienia kontraktu** – provisions of a contract, contractual provisions; **przedłużenie kontraktu** – renewal of a contract; **przedmiot kontraktu** – subject of a contract;
rozwiązanie kontraktu – termination of a contract;
strona kontraktu/zawierająca kontrakt – contracting party;
uzupełnienie kontraktu – addition to a contract;
wartość kontraktu – value of a contract, contractual value; **warunki kontraktu** – terms and conditions of a contract; **wypowiedzenie kontraktu** – termination of a contract;
załącznik do kontraktu – annex to a contract; **zasady kontraktu** – contractual rules; **ustalenia dotyczące zawierania kontraktów/wynikające z kontraktu** – contractual arrangements; **zawarcie kontraktu** – conclusion of a contract; **zawieszenie kontraktu** – suspension of a contract; **zgodność z postanowieniami kontraktu** – compliance with the provisions of a contract; **zmiany w kontrakcie** – amendments to a contract;
dodać/wać nową klauzulę do kontraktu – to add a new clause to the contract; **naruszyć/ać kontrakt** – to break a contract; **odnowić/awiać kontrakt** – to renew a contract; **podpisać/ywać kontrakt** – to sign a contract; **przedłużyć/ać kontrakt** – to renew a contract; **przedłużyć/ać okres/czas obowiązywania kontraktu** – to extend the contractual period; **przestrzegać postanowień kontraktu** – to comply with the provisions of a contract/contractual provisions; **przyznać/wać kontrakt** – to award a contract; **rozwiązać/ywać kontrakt** – to terminate a contract; **stosować się do postanowień kontraktu** – to comply with the provisions of a contract/contractual provisions; **wypowiedzieć/adać kontrakt** – to terminate a contract; **wystawić/ać, wydać/wać kontrakt** – to issue a contract; **zawrzeć/ierać kontrakt** – to conclude/to enter into a contract; **zawiesić/szać kontrakt** – to suspend a contract; **zerwać/zrywać kontrakt** – to break a contrach; **zmienić/ać kontrakt** (*wprowadzać zmiany*) – to amend a contract

kontraktor (*w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja podpisująca kontrakt/umowę, odpowiadająca za zarządzanie funduszami, przygotowanie rozliczeń i sprawozdań finansowych*) – contractor; *por. koordynator*
kontraktor projektu – contractor of a project, project contractor

kontraktować – to contract, to commit
kontraktować fundusze – to commit funds

kontraktowanie (*przeznaczanie funduszy na określony cel zgodnie z zawartym kontraktem*) – commitment
kontraktowanie funduszy – commitment of funds

kontraktowy (*dotyczący/wynikający z kontraktu/umowy, określony w kontrakcie/umowie*) – contractual, contract
dokumenty kontraktowe – contractual documents; **nauczyciel kontraktowy** (*drugi stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*) – contract teacher; **rok kontraktowy** – contractual year; **ustalenia kontraktowe** – contractual arrangements; **zobowiązania kontraktowe** – contractual commitments

kontrasygnować – to countersign
kontrasygnować czek – to countersign a cheque

kontrola – audit, control
kontrola finansowa – financial audit/control; **kontrola jakości** – quality control/audit (*inspekcja*); **kontrola końcowa** (*np. po zakończeniu projektu*) – ex-post audit; **kontrola na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ audit, on-site audit; **kon-**

trola wewnętrzna (*przeprowadzana przez osoby pracujące w danej instytucji*) – internal audit/control; **kontrola zewnętrzna** (*przeprowadzana przez osoby spoza danej instytucji*) – external audit/control; raport/**sprawozdanie z kontroli** – audit report; **wyniki kontroli** – audit findings; **przeprowadzić/ać kontrolę** – to carry out an audit

kontroler – auditor

autoryzowany/upoważniony kontroler – authorised auditor; **zatwierdzony kontroler** – approved auditor

kontrolować – to audit (*księgi, rachunki*), to check (*sprawdzać*), to control

kontynuacja – continuation, follow-up

deklaracja kontynuacji (*w ➤ programach UE*: *deklaracja, w której dana instytucja potwierdza, że będzie nadal uczestniczyć w projekcie, np. w kolejnym roku akademickim/szkolnym*) – declaration of continuation; **działania stanowiące kontynuację/kontynuacja** (*np. projektu po zakończeniu finansowania w ramach programu UE*) – follow-up activities; **działania stanowiące kontynuację/kontynuacja kursu/projektu** – follow-up of a course/a project

kontynuować – to continue

konwencja (*umowa międzynarodowa; w niektórych ➤ programach UE*: *dokument potwierdzający wypłacenie wynagrodzenia za wykonanie określonej pracy w ramach projektu*) – convention

Konwencja Lizbońska ➤ Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy

Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy (Konwencja Lizbońska) – Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European region (Lisbon Convention): Konwencja opracowana wspólnie przez Radę Europy i UNESCO w miejsce sześciu wcześniejszych konwencji, przyjęta 11 kwietnia 1997 r., ratyfikowana dotychczas przez 50 krajów, m.in. Polskę, gdzie weszła w życie 1 maja 2004 r. Konwencja zobowiązuje każdy kraj m.in. do uznawania kwalifikacji z innych krajów – w celu przyjęcia na studia, odbycia okresu studiów lub używania tytułu/stopnia – za zbliżone do analogicznych kwalifikacji przyznawanych w ramach obowiązującego w nim systemu. Kwalifikacje mogą nie zostać uznane jedynie w przypadku, gdy różnią się one w znacznym stopniu od kwalifikacji przyznawanych w tzw. kraju przyjmującym daną osobę, a wówczas obowiązek wykazania takich różnic spoczywa na organie dokonującym oceny kwalifikacji. Aby ułatwić uznawanie kwalifikacji, wszystkie kraje powinny również zachęcać swoje uczelnie do wydawania ➤ suplementu do dyplomu. Wdrażanie postanowień Konwencji wspiera m.in. ➤ Europejska Sieć Ośrodków Informacji/Europejska Sieć Krajowych Ośrodków Informacji o uznawalności akademickiej i mobilności środowisk akademickich (ENIC). *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.coe.org.pl* (*w jęz. polskim*) *i http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/* (*w jęz. angielskim*)

konwent (*organ uczelni*) – council

końcowy – final, end

audyt końcowy/kontrola końcowa (*np. po zakończeniu projektu*) – ex-post audit; **egzamin końcowy** – final examination; **ewaluacja/ocena końcowa** (*ocena dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu działań/projektu/programu*) – ex-post evaluation, final evaluation; *por. ex-ante evaluation, ocena okresowa/śródokresowa*; **końcowe sprawozdanie finansowe** (*składane po zakończeniu działań/projektu/programu*) – final financial report, final financial statement; **końcowy beneficjent** (*np. uczestnik kursów przygotowanych w projekcie*) – end beneficiary; **końcowy produkt projektu** – end product of a project; **końcowy użytkownik**

produktów projektu – end user of project products; **raport końcowy/sprawozdanie końcowe** (*w ➤ programach UE*: *raport składany po zakończeniu projektu*) – final report

kończyć – to complete, to graduate (*studia*), to terminate (*kończyć lub przerywać*)
za/kończyć działania/działalność – to terminate activities; **u/kończyć kształcenie w szkole podstawowej/średniej, u/kończyć szkołę podstawową/średnią** – to complete primary education/secondary education; **u/kończyć kurs** – to complete a course; **u/kończyć okres studiów/szkolenia za granicą** – to complete a study period/training period abroad; **za/kończyć projekt** – to complete a project; **u/kończyć semestr/rok studiów** – to complete a semester/year of study; **u/kończyć studia na kierunku matematyka** – to graduate in mathematics; **u/kończyć studia** – to graduate from a university; **u/kończyć szkolenie** – to complete a training course

koordynacja – co-ordination/coordination
koordynacja całościowa (*w ➤ programach UE*: *koordynacja całego projektu współpracy międzynarodowej, tj. działań realizowanych przez wszystkie instytucje z różnych krajów uczestniczące w danym projekcie*) – overall coordination; *por. koordynacja lokalna*; **koordynacja lokalna/na poziomie lokalnym** (*w ➤ programach UE*: *koordynacja działań prowadzonych w danym projekcie współpracy międzynarodowej tylko przez jedną instytucję/instytucję w jednym kraju*) – local coordination; *por. koordynacja całościowa*; **koordynacja projektu** – coordination of a project, project coordination; **otwarta metoda koordynacji** – open method of coordination; *zob. też notka opisowa pod hasłem „otwarta metoda koordynacji"*

koordynator (*w ➤ programach UE*: *osoba/instytucja odpowiedzialna za zarządzanie projektem, koordynację działań wszystkich instytucji uczestniczących w projekcie współpracy – od złożenia wniosku o fundusze do końcowego raportu z realizacji projektu*) – co-ordinator/coordinator; *por. kontraktor*
koordynator instytucjonalny/uczelniany (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w całej instytucji/placówce/uczelni*) – institutional coordinator; **koordynator projektu** – project coordinator; **koordynator wydziałowy/instytutowy** (*osoba odpowiedzialna za koordynację działań w obrębie danego wydziału /instytucji/, instytutu /uczelni/*) – departmental coordinator; **wydziałowy/kierunkowy koordynator ECTS** – ECTS departmental coordinator; **uczelniany koordynator ECTS** – ECTS institutional coordinator

koordynować – to co-ordinate/coordinate
instytucja koordynująca (*w ➤ programach UE*: *instytucja odpowiedzialna za koordynację projektu finansowanego w ramach danego programu*) – coordinating institution; **koordynować projekt** – to coordinate a project

kopia – copy (*egzemplarz*); duplicate (*drugi* egzemplarz)
należycie podpisana kopia (*np. wniosku o fundusze*) – duly signed copy; **należycie uwierzytelniona kopia faktury** – duly certified copy of an invoice; **podpisana kopia** – signed copy; **uwierzytelniona kopia** – certified copy

korekta – adjustment, revision
korekta budżetu – revision of the budget, budget revision; **korekta budżetu w dół/w górę** – downward/upward revision of the budget; **korekta planu pracy w projekcie** – adjustment/revision of the project work plan

korepetycje – tutoring, tutorial

korepetytor – tutor

korespondencja – correspondence
język korespondencji – language of correspondence, correspondence language; **korespondencja przychodząca** – incoming correspondence; **korespondencja wychodząca** – outgoing correspondence

korespondent – correspondent
krajowy korespondent (*w ➤ programach UE*: *osoba mianowana przez odpowiednie władze w kraju, który uczestniczy w danym programie, odpowiedzialna za rozpowszechnianie informacji i materiałów dotyczących*

danego programu itp.) – national correspondent

korespondować (*z kimś*) – to correspond (*with sb*)

korygować – to adjust, to revise

s/korygować budżet projektu – to revise the project budget; **s/korygować plan pracy w projekcie** – to adjust/to revise the project work plan; **s/korygować politykę** – to revise a policy; **s/korygować propozycję projektu** – to revise a project proposal

korygowanie – adjustment, revision

s/korygowanie budżetu projektu – revision of the project budget; **s/korygowanie planu pracy w projekcie** – adjustment/revision of the project work plan; **s/korygowanie polityki/propozycji projektu** – revision of a policy/project proposal

korzyść – benefit

analiza kosztów i korzyści – cost-benefit analysis; **korzyści instytucjonalne/dla instytucji wynikające z projektu** (*w odróżnieniu od korzyści odnoszonych przez osoby indywidualne, np. poszczególnych nauczycieli podnoszących swe kwalifikacje w ramach projektu*) – institutional benefits of a project; **przewidywane korzyści z projektu** – expected benefits from a project; **stosunek kosztów do korzyści** (*np. projektu współpracy*) – cost-benefit ratio; **wymierna korzyść z projektu** – measurable benefit from a project;

czerpać korzyści – to derive benefits; **uzyskać/iwać korzyści** – to gain/to obtain benefits

korzyści skali (*w ekonomii*: *obniżenie kosztów jednostkowych poprzez zwiększenie produkcji*; *w ➤ programach UE*: *obniżenie kosztów działań poprzez ich realizację na dużą skalę, np. publikacja materiałów dydaktycznych opracowanych w ramach projektu w dużym nakładzie, co zapewni ekonomiczne wykorzystanie funduszy projektu*) – economies of scale; *zob. też efekt skali*

koszt – cost, expense

analiza kosztów i korzyści – cost-benefit analysis;

całkowity koszt projektu – total cost of a project, total project cost, overall cost of a project, overall project cost;

dodatkowe koszty związane ze studiami za granicą – extra costs involved in study abroad; **dopuszczalne koszty** (*w ➤ programach UE*: *koszty, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – allowable costs; zob. też koszty uprawnione;

górny limit kosztów – cost ceiling;

kalkulacja kosztów – calculation of costs, cost calculation; **koszt jednostkowy** – cost per item, unit cost; **koszt projektu** – cost of a project, project cost;

koszty administracyjne (*ogólne*) – overheads, overhead costs, administration costs, administrative costs; **koszty amortyzacji/amortyzacyjne** (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*) – depreciation costs; **koszty amortyzacji sprzętu** – equipment depreciation costs; **koszty artykułów piśmiennych** – stationery costs;

koszty bezpośrednie (*w ➤ programach UE*: *koszty bezpośrednio związane z celami projektu, np. koszty podróży i utrzymania osób wyjeżdżających w ramach wymiany, zakupu/wynajmu sprzętu, podwykonawców, inne koszty*) – direct costs; *por. koszty ogólne/pośrednie*; **koszty bieżące** – running costs; **koszty cateringu** (*usług gastronomicznych, np. podczas konferencji*) – catering costs; **koszty certyfikacji** (*np. wydawania świadectw ukończenia kursu w ramach projektu*) – certficiation costs; *zob. też koszty wydawania świadectw/dyplomów*;

koszty dodatkowe (*dodatkowe względem kosztów regularnej działalności*) – additional costs, extra costs; **koszty dokumentacji** – documentation costs; **koszty doradztwa** – consultancy costs/expenses; **koszty dostępu do Internetu** – Internet access costs; **koszty druku i publikacji** – printing and publishing costs; **koszty druku/drukowania** – printing costs;

koszty faktyczne (*faktycznie poniesione koszty*) – actual costs, real costs; *zob. też koszty rzeczywiste*; *por. koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową*; **koszty finansowe** – financial costs;

koszty informatyczne/informatyzacji (*związane z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych*) – ICT (information and communication technology) costs; **koszty inne** (*w ➤ programach UE*: *koszty/wydatki, które nie zostały uwzględnione w głównych kategoriach kosztów lub określone rodzaje kosztów/wydatków, np. koszty podróży w obrębie danego kraju, koszty druku i publikacji materiałów dydaktycznych oraz koszty związane z opłatami bankowymi, stratami wynikającymi z wymiany walut*) – other costs; **koszty instytucjonalne** (*w ➤ programach UE*: *koszty, jakie ponosi szkoła/uczelnia/placówka w związku z przyjmowaniem uczniów, studentów czy nauczycieli z innych szkół/uczelni/placówek lub realizacją projektu współpracy*) – institutional costs;

koszty komunikacji/łączności (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z komunikacją między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*) – communications costs; **koszty konserwacji** – maintenance costs; **koszty konserwacji sprzętu** – equipment maintenance costs; **koszty konsultingu** – consultancy costs/expenses;

koszty materiałów biurowych – stationery costs; **koszty mieszkania** (*np. w czasie pobytu za granicą*) –accommodation costs/expenses; *zob. też koszty noclegów/zakwaterowania*;

koszty nabycia – purchase costs; **koszty nauczania** – teaching costs; **koszty nieuprawnione** (*w ➤ programach UE*: *koszty, których nie można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – ineligible costs; *por. koszty uprawnione*; **koszty noclegów** (*np. w czasie pobytu za granicą*) – accommodation costs/expenses; *zob. też koszty mieszkania/zakwaterowania*;

koszty ogólne (*instytucji*; *w ➤ programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*) – overheads, overhead costs, general costs, administration costs, administrative costs; *zob. też koszty pośrednie*; *por. koszty bezpośrednie*; **koszty operacyjne** – operational costs; **koszty organizacyjne** – organisational costs;

koszty pobytu – costs of stay; **koszty pocztowe/związane z opłatami pocztowymi/wysyłki** – postage costs; **koszty podróży** – travel costs/expenses; **koszty ponoszone w trakcie podróży** („*w drodze*") (*np. koszty noclegu w przypadku, gdy między dwiema miejscowościami nie ma bezpośredniego połączenia i niemożliwe jest odbycie podróży w sposób ciągły*) – en-route costs; **koszty postępowania/procesu sądowego** – costs of legal proceedings; **koszty pośrednie** (*w ➤ programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*) – indirect costs; *zob. też koszty ogólne*; *por. koszty bezpośrednie*; **koszty pozostałe** (*w ➤ programach UE*: *koszty/wydatki, które nie zostały uwzględnione w głównych kategoriach kosztów lub określone rodzaje kosztów/wydatków, np. koszty podróży w obrębie danego kraju, koszty druku i publikacji materiałów dydaktycznych oraz koszty związane z opłatami bankowymi, stratami wynikającymi z wymiany walut*) – other costs; **koszty produkcji** (*np. materiałów dydaktycznych*) – production costs; **koszty przejazdów** – transport costs; **koszty przejazdów miejscowych** (*w obrębie danej miejscowości*) – local transport costs; **koszty przygotowawcze/przygotowań** (*np. koszty przygotowania językowego przed wyjazdem za granicę*) – preparation costs; **koszty publikacji** – publication costs, publishing costs;

koszty reklamy (*np. koszty reklamy/rozpowszechniania informacji o nowych kursach*) – publicity costs; **koszty reprezentacyjne** – entertainment costs/expenses, hospitality costs/expenses; **koszty rozpowszechniania** (*np. efektów projektu, materiałów dydaktycznych*) – dissemination costs; **koszty rozpowszechniania/rozprowadzania**

(*np. materiałów dydaktycznych*) – distribution costs; **koszty ryczałtowe** (*koszty objęte stawką ryczałtową*) – fixed-rate costs, flat-rate costs; *por. koszty faktyczne/rzeczywiste*; **koszty rzeczywiste** (*faktycznie poniesione koszty*) – actual costs, real costs; *zob. też koszty faktyczne*; *por. koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową*;
koszty sprzętu – equipment costs; **koszty studiów/studiowania** – study costs;
koszty telekomunikacji (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z komunikacją między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*) – telecommunications costs; **koszty tłumaczenia** – translation costs (*tłumaczeń pisemnych*), interpreting costs (*tłumaczeń ustnych*); **koszty transportu** – transport costs;
koszty ubezpieczenia – insurance costs; **koszty uprawnione** (*w ➤ programach UE: koszty, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – eligible costs; *por. koszty nieuprawnione*; **koszty utrzymania** – cost of living, living costs, subsistence costs; *zob. też wydatki na utrzymanie*;
koszty wiz – visa costs; **koszty wydawania świadectw/dyplomów** – certification costs; *zob. też koszty certyfikacji*; **koszty wykazywane w raporcie** – costs declared in a report; **koszty wymiany waluty** – exchange costs; **koszty wynagrodzeń** – staff costs, personnel costs; **koszty wynajmu autokaru** – costs of renting a coach; **koszty wytworzenia** (*np. materiałów dydaktycznych*) – production costs;
koszty zakupu – purchase costs; **koszty zakupu sprzętu** – equipment purchase costs; **koszty zakwaterowania** (*np. w czasie pobytu za granicą*) – accommodation costs/expenses; *zob. też koszty mieszkania/noclegów*; **koszty zastępstwa** (*np. koszty wynagrodzeń za zastępstwa w związku z wyjazdami zagranicznymi nauczycieli*) – replacement costs;
koszty życia – living costs;
łączny koszt – total cost;
na zasadzie partycypowania w kosztach – on a cost-sharing basis;
podanie o refundację/zwrot kosztów – request for reimbursement (of costs), reimbursement request, claim for reimbursement; **podanie o refundację/zwrot kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim; **poniesione koszty** – costs incurred; **pozycja w kosztach** – cost item;
refundacja kosztów – reimbursement of costs/expenses; *zob. też zwrot kosztów*; **rodzaj kosztów** – type of costs; **rozkład/podział/struktura kosztów projektu** – breakdown of project costs;
specyfikacja kosztów projektu – specification of project costs; **stosunek kosztów do korzyści** (*np. projektu współpracy*) – cost-benefit ratio; **szacunkowe/szacowane koszty** – estimated costs; **szczegółowy podział** (*zestawienie*) **kosztów projektu** – detailed breakdown of project costs; **średni koszt projektu** – average cost of a project, average project cost;
wniosek o refundację/zwrot kosztów – request for reimbursement (of costs), reimbursement request, claim for reimbursement; **wniosek o refundację/zwrot kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim; **w pełni udokumentowane koszty** – fully documented costs; **wpływy i koszty projektu** – project receipts and costs; **wskaźnik pokrycia kosztów** (*procent kosztów pokrywanych np. z grantu/dotacji/stypendium*) – cover rate for costs; **wyspecyfikowane/wyszczególnione koszty** – itemised costs; **zwrot kosztów** – reimbursement of costs/expenses; *zob. też refundacja kosztów*;
obliczyć/ać koszty – to calculate costs; **obniżyć/ać koszty** – to reduce costs/expenses; **partycypować w kosztach** – to share costs/expenses; **pokryć/wać koszty** – to cover/to defray costs/expenses; **ponieść/osić koszty** – to bear/to incur costs/expenses; **z/refundować koszty** – to reimburse expenses; **z/rekompenso-wać koszty po-**

bytu za granicą – to offset costs of the stay abroad; **o/szacować koszty** – to estimate costs/expenses; **współfinansować koszty** – to contribute to costs/expenses; **wykazać/ywać koszty w sprawozdaniu finansowym** – to declare costs in a financial report; **wyszczególnić/ać koszty** – to itemise/to specify costs; **zawyżyć/ać koszty** – to inflate costs; **zwiększyć/ać koszty** – to increase costs; **zwrócić/acać poniesione koszty** – to reimburse the expenses incurred

kosztorys – cost calculation, cost estimate

kosztować – to cost

kraj – country, state

kod kraju (*np. PL dla Polski*) – country code; **kraj-beneficjent** – beneficiary country; **kraj członkowski** – member state; **kraj docelowy** (*kraj, który stanowi docelowe miejsce podróży np. ucznia, studenta czy nauczyciela*) – country of destination, destination country; *zob. też kraj goszczący, przyjmujący*; *por. kraj pochodzenia, kraj macierzysty, kraj wysyłający*; **kraj goszczący** (*kraj, do którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel, kraj, który przyjmuje np. ucznia, studenta czy nauczyciela*) – host country; *zob. też kraj docelowy, kraj przyjmujący*; *por. kraj macierzysty, kraj pochodzenia, kraj wysyłający*; **kraj kandydacki/kandydujący** (*np. do UE*) – candidate country, applicant country; **kraj kandydujący do UE** – EU candidate country; *zob. też notkę opisową pod hasłem „kraje kandydujące do UE"* poniżej; **kraj macierzysty** (*kraj ojczysty lub stałego pobytu, kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel*) – home country; *zob. też kraj pochodzenia, kraj wysyłający*; *por. kraj goszczący, kraj przyjmujący, kraj docelowy*; **kraj nienależący do UE** – non-EU country; **kraj nieuprawniony** (*w ➤ programach UE: kraj, który nie jest uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – ineligible country; *por. kraj uprawniony*; **kraj-odbiorca** (*np. pomocy zagranicznej*) – recipient country; **kraj partnerski** (*w niektórych ➤ programach UE: kraj będący beneficjentem pomocy UE*) – partner country/state; **kraj pochodzenia** (*kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel w ramach wymiany, lub kraj, w którym został wyprodukowany np. sprzęt zakupywany w projekcie*) – country of origin; *zob. też kraj macierzysty, kraj wysyłający*; *por. kraj docelowy, kraj goszczący, kraj przyjmujący*; **kraj przyjmujący** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – receiving country; *zob. też kraj goszczący, kraj docelowy*; *por. kraj wysyłający, kraj macierzysty, kraj pochodzenia;* **kraj przystępujący** (*np. do UE*) – acceding country, accession country; **kraj przystępujący do UE** – country acceding to the EU; **kraj stowarzyszony** (*np. z UE*) – associated country; **kraj-sygnatariusz** – signatory country; **kraj trzeci** – third country; **kraj UE** – EU country; **kraj uprawniony** (*w ➤ programach UE: kraj uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – eligible country; *por. kraj nieuprawniony*; **kraj wnioskujący** (*np. o przekazanie dokumentów*) – applicant country; **kraj wysyłający** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – sending country; *zob. też kraj macierzysty, kraj pochodzenia*; *por. kraj goszczący, kraj przyjmujący, kraj docelowy*

kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku (**kraje AKP**) – African, Caribbean and Pacific countries (ACP countries)

kraje AKP ➤ kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku

kraje EFTA – EFTA countries. *Zob. notkę opisową o Europejskim Stowarzyszeniu Wolnego Handlu*

kraje EOG – EEA countries. *Zob. notkę opisową o Europejskim Obszarze Gospodarczym*

Kraje i terytoria zamorskie – Overseas Countries and Territories (OCTs): Dwadzieścia krajów/terytoriów, które są zależne od czterech państw członkowskich Unii Europejskiej (Danii, Francji, Holandii i Wielkiej Brytanii). Obywatele tych krajów mają status obywateli UE. Kraje te nie wchodzą w skład terytorium UE i nie są objęte pra-

wem UE, ale dzięki stowarzyszeniu z UE korzystają z preferencyjnego dostępu do rynku i pomocy finansowej UE w ramach ➤ Europejskiego Funduszu Rozwoju

kraje kandydujące do Unii Europejskiej (**UE**) – EU candidate countries: Kraje ubiegające się o członkostwo w UE. Kraje te są obecnie podzielone na dwie grupy: kraje kandydackie, tj. mające już obecnie status kandydata, i potencjalne kraje kandydackie, tj. te, które mogą wystąpić o członkostwo w UE po spełnieniu określonych warunków. Do krajów kandydackich należą obecnie: Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Chorwacja, Islandia i Turcja, a do potencjalnych krajów kandydackich: Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Kosowo i Serbia. Spośród krajów kandydackich Chorwacja i Turcja rozpoczęły negocjacje w sprawie członkostwa w 2005 r., Islandia powinna rozpocząć negocjacje w 2010 r., a termin rozpoczęcia negocjacji dla Macedonii nie został jeszcze określony. *Szczegółowe informacje pod adresmi*: *http://ec.europa.eu/enlargement/index_pl.htm* (*wybrane informacje w jęz. polskim*) *i http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm* (*pełna informacja w jęz. angielskim*). *Zob. też notkę opisową pod hasłem „rozszerzenie UE"*

kraje MEDA – MEDA countries: kraje śródziemnomorskie objęte Programem MEDA. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ MEDA*

kraje Phare – Phare countries: kraje objęte programem Phare. *Zob notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Phare*

kraje śródziemnomorskie – Mediterranean (Med) countries

kraje Tacis – Tacis countries: kraje objęte programem Tacis. *Zob. notkę opisową o zakończonym już programie ➤ Tacis*

Krajowe Związki Studentów w Europie ESIB ➤ Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU

krajowy – national, domestic

agencja krajowa/biuro krajowe (*w ➤ programach UE*: *jednostka bezpośrednio odpowiedzialna za realizację określonego programu w danym kraju*; *w odróżnieniu od jednostki centralnej powoływanej na szczeblu europejskim*) – national agency, national office;

Krajowe Ramy Kwalifikacji (**KRK**) (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego*) – national qualifications framework (NQF); *zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*;

krajowy korespondent (*w ➤ programach UE*: *osoba mianowana przez odpowiednie władze w kraju, który uczestniczy w danym programie, odpowiedzialna za rozpowszechnianie informacji i materiałów dotyczących danego programu itp.*) – national correspondent;

krajowy punkt kontaktowy (*w ➤ programach UE*: *jednostka na szczeblu krajowym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*) – national contact point;

krajowy rynek edukacyjny – domestic education market;

krajowy system kwalifikacji (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim*; *pojęcie obejmujące opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*) – national qualifications system;

organ władz krajowych (*centralnych*) – national authority;

podróż krajowa – domestic travel, in-country travel; **polityka krajowa** (*polityka danego kraju/na szczeblu krajowym, np. w odróżnieniu od polityki na szczeblu europejskim lub regionalnym czy lokalnym*) – national policy; **poziom krajowy** – national level; **prawo krajowe** (*prawo wewnętrzne danego kraju*) – national law; **priorytety krajowe**/**ogólnokrajowe** (*w odróżnieniu od priorytetów na poziomie europejskim lub regionalnym bądź lokalnym*) – national priorities; **projekt krajowy**/**ogólnokrajowy** (*projekt wyłącznie z udziałem instytucji/organizacji z danego kraju, w odróżnieniu od projektu międzynarodowego, lub projekt na poziomie krajowym, w odróżnieniu od projektu regionalnego lub lokalnego*) – national project; *por. projekt międzynarodowy, projekt regionalny, projekt lokalny*;

sieć krajowa – national network; **szczebel krajowy** – national level;

waluta krajowa – national currency; **władze krajowe** (*centralne*) – national authorities

KRK ➤ Krajowe Ramy Kwalifikacji

krótki – brief, short

krótka lista (*lista finalistów*: *w konkursach i przetargach*: *lista zawierająca ograniczoną liczbę osób/instytucji/projektów, które zostały wybrane spośród wszystkich zgłoszeń/propozycji w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*) – short list; *por. długa lista*; **krótki kurs**/**cykl kształcenia** – short-cycle course, short-cycle education course; **krótki opis projektu** – brief description of a project; **studia krótkie**/**krótkiego cyklu** – short-cycle (higher education) programme(s)

krótkofalowy – short-term; *zob. też krótkoterminowy*; *por. długofalowy*

krótkofalowe potrzeby placówek edukacyjnych – short-term needs of educational institutions; **krótkofalowy efekt projektu** – short-term effect of a project; **krótkofalowy wpływ projektu** – short-term impact of a project; **planowanie krótkofalowe** – short-term planning; **potrzeby krótkofalowe** – short-term needs; **strategia krótkofalowa** – short-term strategy

krótkoterminowy – short-term; *zob. też krótkofalowy*; *por. długoterminowy*

krótkoterminowe potrzeby placówek edukacyjnych – short-term needs of educational institutions; **krótkoterminowy efekt projektu** – short-term effect of a project; **krótkoterminowy wpływ projektu** – short-term impact of a project; **planowanie krótkoterminowe** – short-term planning; **potrzeby krótkoterminowe** – short-term needs; **program krótkoterminowy** – short-term programme; **strategia krótkoterminowa** – short-term strategy

kryterium – criterion (l. mn. criteria)

kryteria formalne – formal criteria; *zob. też kryteria poprawności formalnej, kryteria uprawniające do udziału*; **kryteria ilościowe** – quantitative criteria; **kryteria jakościowe** – qualitative criteria, quality criteria; **kryteria oceny**/**oceniania** – assessment criteria; **kryteria odnoszenia** (*w Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *kryteria odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*) – referencing criteria; **kryteria poprawności formalnej** (*np. formalne kryteria udziału/ubiegania się o fundusze w programie UE*) – eligibility criteria; *zob. też kryteria formalne, kyteria uprawniające do udziału*; **kryteria przyznawania** (*np. funduszy w programach UE*) – award criteria; **kryteria selekcji** – selection criteria; **kryteria uprawniające do udziału** (*w czymś*)/**ubiegania się** (*o coś*) (*np. formalne kryteria udziału/ubiegania się o fundusze w programie UE*) – eligibility criteria; *zob. też kryteria poprawności formalnej, kryteria formalne*; **kryteria wykluczające** (*w ➤ programach UE*: *kryteria wykluczające osoby/instytucje z udziału w danym programie*) – exclusion criteria; **porównywalne kryteria** – comparable criteria; **wspólne kryteria** – common criteria, shared criteria; **z**/**definiować, określić**/**ać kryteria** – to define criteria; **przestrzegać kryteriów** – to respect criteria; **spełnić**/**ać kryteria** – to fulfill/to meet criteria; **za**/**stosować kryteria** – to apply criteria

kryterium odniesienia (*w analizie/ocenie porównawczej*) – benchmark

krzewić – to promote, to disseminate
krzewić wiedzę – to disseminate knowledge
ksenofobia – xenophobia
walczyć z ksenofobią – to fight against xenophobia; **zwalczyć**/**ać ksenofobię** – to combat xenophobia
księga –
biała księga (*raport przygotowywany przez władze, który przedstawia informacje dotyczące określonej tematyki i wyjaśnia plany władz przed wprowadzeniem nowych przepisów*) – white paper; *por. zielona księga*; **zielona księga** (*dokument przygotowywany przez władze, który zawiera propozycje dotyczące określonej tematyki, przeznaczony do szerokiej dyskusji*) – green paper; *por. biała księga*
księgować – to record
za/księgować wydatki projektu – to record project expenditure/expenses
kształcenie – education; learning (*uczenie się*); training (*często w odniesieniu do kształcenia o profilu zawodowym*); instruction (*nauczanie*); initial education, initial training (*kształcenie rozumiane jako cały okres kształcenia ogólnego lub zawodowego odbywanego w systemie edukacji przed podjęciem pracy, w odróżnieniu od kształcenia ustawicznego czy doskonalenia zawodowego podejmowanego po rozpoczęciu pracy*)
dotychczasowe (*wcześniejsze*) **kształcenie** – prior learning; *zob. też akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia*;
dziedzina (*kierunek*) **kształcenia** – area of study, field of study;
efekt kształcenia (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *określenie w kategoriach ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji, co ucząca się osoba wie, rozumie i potrafi wykonać po zakończeniu procesu kształcenia/uczenia się*) – learning outcome; *zob. też akredytacja dotychczasowych efektów kształcenia, certyfikacja efektów kształcenia, ocena efektów kształcenia, uznawanie efektów kształcenia, walidacja efektów kształcenia, jednostka efektów kształcenia/uczenia się*; **efektywność kształcenia** – effectiveness of education, educational performance (*wyniki osiągane w systemie edukacji*);
e-kształcenie ➤ kształcenie za pomocą mediów elektronicznych;
facylitator kształcenia (*osoba ułatwiająca uczenie się/kształcenie*) – learning facilitator;
indywidualna ścieżka kształcenia – individual educational pathway, individual learning pathway;
jakość kształcenia – quality of education;
jednostka efektów uczenia się/**jednostkowy efekt uczenia się** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*): *komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*) – unit of learning outcomes;
kierunek (*dziedzina*) **kształcenia** – area of study, field of study;
kształcenie dorosłych – adult education/learning; **kształcenie dualne** (*kształcenie łączące kształcenie teoretyczne w placówce edukacyjnej z kształceniem/szkoleniem praktycznym w zakładzie pracy*) – dual training; *zob. też kształcenie przemienne*;
kształcenie formalne (*kształcenie prowadzone na ogół w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji*) – formal education/learning; *zob. też uczenie się formalne*; *por. kształcenie pozaformalne, kształcenie nieformalne*;
kształcenie incydentalne (*mające charakter przypadkowy, niezamierzony*) – incidental learning; *zob. też kształcenie/uczenie się nieformalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*;
kształcenie mieszane (*kształcenie w różnych środowiskach edukacyjnych/z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu*) – blended learning;

kształcenie międzykulturowe – intercultural education;
kształcenie na odległość – distance education/learning; *zob. też kształcenie za pomocą mediów elektronicznych, kształcenie przez Internet*; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie*; **kształcenie na poziomie szkoły średniej I stopnia** (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia w gimnazjum*) – lower secondary education; **kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia** (*odpowiadające w polskim systemie edukacji okresowi kształcenia ponadgimnazjalnego, kończącego lub niekończącego się egzaminem maturalnym*) – upper secondary education; **kształcenie na wysokim poziomie** – quality education; **kształcenie nauczycieli** – initial teacher training; *por. doskonalenie zawodowe nauczycieli*; **kształcenie nieformalne** (*wcześniej: kształcenie incydentalne*; *kształcenie będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nieodbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół niemające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nieprowadzące do certyfikacji*) – informal education/learning; *zob. też uczenie się nieformalne, kształcenie/uczenie się incydentalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się pozaformalne*; **kształcenie obowiązkowe** – compulsory education; **kształcenie ogólne** – general education; **kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej** – classroom-based learning; *por. kształcenie na odległość, kształcenie za pomocą mediów elektronicznych, kształcenie przez Internet, kształcenie poprzez pracę*; **kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami** – special needs education; **kształcenie otwarte** – open education/learning; **kształcenie otwarte i na odległość** – open and distance education, open and distance learning (ODL);
kształcenie pod kierunkiem nauczyciela – supervised study; **kształcenie ponadobowiązkowe** (*po zakończeniu kształcenia obowiązkowego*) – post-compulsory education; **kształcenie poprzez pracę** (*w niektórych kontekstach: uczenie się/kształcenie w środowisku/miejscu pracy*; *w innych kontekstach: wszelkie formy doświadczenia zawodowego*) – work-based learning; *zob. też kształcenie związane z pracą*; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej*; **kształcenie pozaformalne** (*wcześniej: kształcenie nieformalne*; *kształcenie nieprowadzone przez placówkę edukacyjną czy szkoleniową i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*) – non-formal education; *zob. też uczenie się pozaformalne*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się nieformalne*; **kształcenie praktyczne** – practical training; **kształcenie przedszkolne** – pre-primary education, pre-school education; **kształcenie przemienne** (*obejmujące naukę w placówce edukacyjnej w połączeniu z okresami pracy lub praktykami w zakładzie pracy*) – alternance training; *zob. też kształcenie dualne*; **kształcenie** (**się**) **przez całe życie** – lifelong learning; **kształcenie przez doświadczenie** – experiential learning; **kształcenie przez Internet/z wykorzystaniem Internetu** (*z wykorzystaniem technologii internetowych i materiałów/pomocy dostępnych w Internecie*) – web-based learning; *zob. też kształcenie za pomocą mediów elektronicznych, kształcenie na odległość*;
kształcenie techniczne – technical education;
kształcenie ukierunkowane/zorientowane na ucznia/studenta – pupil-centred/student-centred learning/teaching; **kształcenie ustawiczne** – continuing education; **kształcenie w placówce prywatnej** – private education; **kształcenie w placówce publicznej** – public education; **kształcenie w szkołach ogólnodostępnych** – mainstream education; *por. kształcenie w szko-*

łach specjalnych; **kształcenie w szkołach specjalnych** – special education; *por. kształcenie w szkołach ogólnodostępnych*; **kształcenie wyrównawcze** – compensatory education/learning, remedial education/learning;
kształcenie za pomocą mediów elektronicznych/e-learning (*za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*) – electronic learning/e-learning; *zob. też kształcenie przez Internet, kształcenie na odległość*; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie*; **kształcenie zawodowe** – vocational education, vocational education and training (VET), initial vocational education and training (IVET); *zob. też objaśnienie terminu „initial education" pod hasłem „kształcenie" wyżej*; *por. ustawiczne kształcenie zawodowe*; **kształcenie związane z pracą** – work-linked training; *zob. też kształcenie poprzez pracę*;
nurt kształcenia (*np. nurt ogólny, techniczny, zawodowy w szkolnictwie średnim*) – educational strand;
ocena jakości kształcenia – quality assessment of education; **okres** (*czas trwania*) **kształcenia obowiązkowego** – period of compulsory education, compulsory education period; **organizator kształcenia** (*placówka prowadząca kształcenie*) – education provider, training provider; **organizator kształcenia pozaformalnego** (*placówka prowadząca kształcenie nieformalne, np. fundacja i stowarzyszenie, organizacja związkowa, organizacja pracodawców, biblioteka, ośrodek młodzieżowy*) – non-formal education provider; **organizator kształcenia dorosłych** – adult education provider; **organizator** (**kursów**) **kształcenia ustawicznego** – continuing education provider; **ośrodek kształcenia dorosłych** – adult education centre; **ośrodek kształcenia ustawicznego** – continuing education centre; **ośrodek kształcenia nauczycieli** – teacher training centre;
placówka kształcenia – educational establishment, educational institution, education provider, training provider; **placówka kształcenia nauczycieli** – initial teacher training institution; *por. placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli*; **placówka kształcenia ustawicznego** – adult education institution; **Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego* (*ECVET*): *porozumienie podpisywane między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określające warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona osiągnąć, oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania; w niektórych materiałach dot. systemu ECVET tłumaczonych z jęz. angielskiego określane również jako „Porozumienie o programie zajęć"*) – Learning Agreement; **poziom kształcenia** (*podstawowy, średni, wyższy*) – level of education, educational level; **prowadzenie kształcenia** – provision of education, education provision; **prowadzenie kształcenia dla mniejszości etnicznych** – provision of education for ethnic minorities;
samodzielne kształcenie (*samokształcenie*) – autonomous learning, independent study, private study; *zob. też samokształcenie*; **standardy kształcenia** (*zbiór reguł kształcenia na danym poziomie edukacji określany przez władze na poziomie kajowym*) – national standards; degree programme requirements (*wyłącznie w odniesieniu do studiów wyższych, w rozumieniu przepisów obowiązujących w 2010 r.*); **system kształcenia** – system of education, education system; **system kształcenia mieszanego** (*system kształcenia w różnych środowiskach edukacyjnych/z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu*) – blended learning system;
ścieżka kształcenia – educational pathway, learning pathway, educational track, learning track;
tryb kształcenia na odległość – distance learning mode; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/wykładowej*;

ustawiczne kształcenie zawodowe – continuing vocational education, continuing vocational education and training (CVET), continuing vocational training (CVT); por. kształcenie zawodowe;

walidacja kształcenia pozaformalnego i nieformalnego – validation of non-formal and informal learning; **wiek obowiązkowego kształcenia** – compulsory school age;

zindywidualizowane kształcenie – individualised learning, personalised learning; **zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe** (*nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*) – Content and Language Integrated Learning (CLIL);

za/**inwestować w kształcenie** – to invest in education; **kontynuować kształcenie** – to continue education; **z**/**modernizować, unowocześnić**/**ać kształcenie** – to modernise education; **z**/**organizować, prowadzić, zapewniać kształcenie** – to provide education; **podnieść**/**osić poziom**/**jakość kształcenia** – to improve the quality of education; **u**/**kończyć kształcenie** – to complete education

kształcenie przez całe życie (*uczenie się przez całe życie*) – lifelong learning; *w* ➤ *programie „Uczenie się przez całe życie": termin oznaczający wszystkie formy kształcenia ogólnego i zawodowego oraz kształcenia/uczenia się pozaformalnego i nieformalnego odbywającego się w ciągu całego życia, którego efektem jest podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, w ramach życia prywatnego, działalności obywatelskiej, pracy społecznej i/lub pracy zawodowej*

kształcić (**się**) – to educate

dobrze wykształcona siła robocza – highly educated labour/manpower/workforce, well-educated labour/manpower/workforce; **dobrze wykształcone społeczeństwo** – highly educated society, well-educated society

kultura – culture

kultura europejska – European culture; **kultura fizyczna** – physical culture; **kultura jakości** (*zbiór wspólnych, zaakceptowanych i zakorzenionych w kulturze organizacyjnej i systemie zarządzania danej instytucji wzorców jakości, na które składa się m.in. świadomość znaczenia jakości i zaangażowanie w działania związane z jakością, świadomość znaczenia i faktycznie funkcjonujące mechanizmy zbierania danych oraz sprawny system zarządzania jakością*) – quality culture; **kultura narodowa** – national culture; **ośrodek kultury** – cultural centre; community centre (*lokalny dom kultury*)

Kultura – Culture: Program Unii Europejskiej (UE) (2007-2013) wspierający europejską współpracę kulturalną poprzez finansowanie mobilności osób zajmujących się kulturą, upowszechnianie dzieł i wyrobów artystycznych i kulturalnych oraz dialog i wymianę międzykulturową. Program obejmuje dwa komponenty: projekty w dziedzinie kultury (projekty współpracy z udziałem organizatorów kultury, projekty tłumaczeń literackich, projekty współpracy z krajami trzecimi, europejskie festiwale kultury) oraz wsparcie dla instytucji i organizacji zajmujących się kulturą na poziomie europejskim. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.program-kultura.eu/* (*w jęz. polskim*) *i http://eacea.ec.europa.eu/culture/index_en.php* (*w jęz. angielskim*)

kulturalny – cultural

impreza kulturalna – cultural event; **świadomość i ekspresja kulturalna** – cultural awareness and expression; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **współpraca kulturalna** – cultural cooperation; **wymiana kulturalna** – cultural exchange

kulturowy – cultural

dziedzictwo kulturowe – cultural heritage; **kurs przygotowania kulturowego** (*w* ➤ *programach UE*: *kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed roz-*

poczęciem pobytu) – cultural preparation course; **przygotowanie kulturowe** (*wprowadzenie w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*) – cultural preparation; **różnice kulturowe** – cultural differences; **różnorodność kulturowa** – cultural diversity; **tożsamość kulturowa** – cultural identity; **wartości kulturowe** – cultural values

kupno/**kupowanie** – purchase

kupno sprzętu w projekcie – purchase of equipment in the project

kupować – to purchase

kupić/**ować sprzęt w projekcie** – to purchase equipment in the project

kurator – superintendent

kurator oświaty – school superintendent, head of the regional education authorities (*jeśli, jak np. w Polsce, kurator oświaty jest szefem „regionalnych władz edukacyjnych"*); **kuratorium oświaty** – educational inspectorate (*inspektorat oświatowy*); local/regional education authority/authorities (*jeśli, jak np. w Polsce, funkcję kuratorium oświaty pełnią lokalne/regionalne władze edukacyjne*)

kurier – courier

dostarczenie/**anie, doręczenie**/**anie** (*np. wniosku o fundusze*) **przez kuriera** – delivery by courier;

dostarczyć/**ać, doręczyć**/**ać przez kuriera** – to deliver by courier

kurs – course

ankieta oceny kursu – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*), course evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*);

dostosowanie kursu do potrzeb uczących się osób – adaptation of a course to the needs of learners;

katalog kursów – course catalogue;

intensywny kurs języka (**obcego**)/**językowy** – intensive language course; immersion course (*kurs prowadzony wyłącznie w języku obcym, w sposób, który zmusza uczestników do ciągłego jego używania*);

językowy kurs przygotowawczy (*w ➤ programach UE: kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course;

krótki kurs – short course, short-cycle course;

kurs adresowany/**skierowany do określonej grupy uczestników**/**słuchaczy** – targetted course; *zob. też kurs dostosowany do potrzeb*;

kurs bezpłatny – fee-free course, free course; *por. kurs płatny*;

kurs dla początkujących – beginners' course; **kurs dla średnio zaawansowanych** – intermediate course; **kurs dla zaawansowanych** – advanced course; **kurs dokształcający** – retraining course; **kurs doskonalenia zawodowego** – in-service training course, retraining course, staff development course; **kurs dostosowany do potrzeb** (*określonej grupy uczestników/słuchaczy*) – tailor-made course; *zob. też kurs adresowany/skierowany do określonej grupy uczestników/słuchaczy*;

kurs intensywny – intensive course, intensive programme;

kurs języka obcego – foreign language course, language course; **kurs języka ogólnego** – general language course; *por. kurs języka specjalistycznego*; **kurs języka specjalistycznego** – discipline-specific language course, subject-specific language course (*uwzględniający specyfikę danej dyscypliny/dziedziny*), course of language for specific purposes (*służący określnym/specjalistycznym celom*); *por. kurs języka ogólnego*;

kurs kształcenia dorosłych – adult education course;

kurs na poziomie średnio zaawansowanym – intermediate course; **kurs na poziomie zaawansowanym** – advanced course;

kurs obowiązkowo zaliczany/**zaliczony wcześniej** (*którego wcześniejsze ukończenie/zaliczenie stanowi warunek dopuszczenia do danego/kolejnego etapu kształcenia – jako element tzw. wymagań wstępnych*) – prerequisite course, prerequisite;

kurs płatny – fee-paying course; *por. kurs bezpłatny*; **kurs podyplomowy** (*dla osób posiadających już pierwszy dyplom/tytuł/stopień*) – post-diploma course, postgraduate course; **kurs przekwalifikowania zawodowego** (n*p. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*) – retraining course; **kurs przygotowania językowego** (*w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; **kurs przygotowania kulturowego** (*w ➤ programach UE*: *kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – cultural preparation course; **kurs przygotowawczy** – preparatory course;
kurs specjalistyczny – specialised course, specialist course; **kurs szkoleniowy** – training course;
kurs wakacyjny – summer school; **kurs wieczorowy** – evening course; **kurs wprowadzający** (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) – induction course, introductory course, orientation course;
kurs zawodowy – professional course;
metody prowadzenia kursu – course delivery methods;
opłata za kurs – course fee; **opracowywanie kursów** – development of courses;
prowadzenie kursów – delivery of courses;
przygotowawczy kurs językowy (*w ➤ programach UE*: *kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course;
treść/**treści kursu** – course content(s);
tryb prowadzenia kursów/**zajęć** (*np. zajęcia prowadzone w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*) – course delivery mechanism, course delivery mode, mode of course delivery;
zintegrowany kurs języka (*kurs języka obcego stanowiący integralną część programu kształcenia lub prowadzony w połączeniu z nauką danego przedmiotu*) – integrated language course;
być/**zostać zapisanym na kurs** – to be enrolled on/to be registered in a course; **dostosować**/**ywać kurs do potrzeb uczących się osób** – to adapt a course to the needs of learners; **opracować**/**ywać kurs** – to develop a course; **organizować, prowadzić kursy** – to deliver/to offer/to provide courses; **z**/**rezygnować z kursu**/**udziału w kursie** – to withdraw from a course; **uczęszczać na kurs** – to attend/to follow/to take a course; **ukończyć kurs** – to complete a course; **wprowadzić**/**ać kurs** (*np. do oferty szkoleniowej*) – to introduce a course; **zapisać**/**ywać się na kurs** – to enrol on/to register in a course
kurs przeliczeniowy (*wymiany walut*) – conversion rate
kurs urzędowy (*np. w wymianie walut*) – official rate
kurs wymiany walut – exchange rate
Kursy doskonalenia zawodowego kadry edukacji dorosłych – In-Service Training for Adult Education Staff ➤ **Grundtvig**
Kursy intensywne – Intensive Programmes ➤ **Erasmus**
kwalifikacja (*wykształcenie, wiedza, umiejętności, uzdolnienia potrzebne do pełnienia jakiejś funkcji lub wykonywania jakiegoś zawodu*; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: formalny wynik procesu oceny i walidacji przeprowadzanej przez właściwy organ, który stwierdza, że dana osoba osiągnęła efekty kształcenia zgodne z określonymi standardami*; *zgodnie z tą definicją kwalifikacje oznaczają wszelkie świadectwa, dyplomy i inne dokumenty, tytuły, stopnie i uprawnienia potwierdzające kwalifikacje*) – qualification
instytucja/**uczelnia przyznająca kwalifikację**/**kwalifikacje** – qualification-awarding institution, awarding institution; **Krajowe Ramy Kwalifikacji** (**KRK**) (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji*

w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego) – national qualifications framework (NQF); *zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*; **krajowy system kwalifikacji** (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim*; *pojęcie obejmujące opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*) – national qualifications system;

kwalifikacja pedagogiczna (*świadectwo/dyplom uprawniający do wykonywania zawodu nauczyciela*) – teaching qualification; **kwalifikacja pośrednia** (*na poziomie pomiędzy głównymi kwalifikacjami wydorębnionymi w danym systemie kwalifikacji lub ramach kwalifikacji*) – intermediate qualification; **kwalifikacje** (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) **uzyskane w instytucji/placówce/uczelni macierzystej lub kraju ojczystym** – home qualifications; *por. kwalifikacje uzyskane w instytucji/placówce/uczelni goszczącej lub kraju goszczącym*); **kwalifikacje** (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) **uzyskane w instytucji/placówce/uczelni goszczącej lub w kraju goszczącym** (np. *ucznia/studenta w ramach wymiany zagranicznej*) – host qualifications; *por. kwalifikacje uzyskane w instytucji/placówce/uczelni macierzystej lub kraju ojczystym*; **kwalifikacje** (*świadectwa/dyplomy/tytuły/stopnie*) **uzyskiwane w szkolnictwie wyższym** – higher education qualifications; **kwalifikacje wstępne/warunkujące dopuszczenie/przyjęcie** (*np. na kurs, studia, do szkoły*) – entry qualifications; **kwalifikacje zawodowe** – professional qualifications (*na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym/wyższego wykształcenia*); vocational qualifications (*na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie średnim/średniego wykształcenia*);

organ przyznający/instytucja przyznająca kwalifikację/kwalifikacje – awarding body, qualification-awarding institution; **podnoszenie kwalifikacji** – skills upgrading (*podnoszenie poziomu umiejętności*), upgrading of qualifications (*zdobywanie świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia na wyższym poziomie, podnoszenie poziomu umiejętności*); **ramy kwalifikacji** – framework of qualifications, qualifications framework; **uznawanie kwalifikacji** – recognition of qualifications; **uznawanie kwalifikacji** (*świadectw/dyplomów/tytułów/stopni*) **do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki, studiów lub pracy naukowej** – academic recognition; *por. uznawanie kwalifikacji do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu*; **uznawanie kwalifikacji** (*świadectw/dyplomów/tytułów/stopni*) **do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu** – professional recognition; *por. uznawanie kwalifikacji do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki*;

u/doskonalić, podnieść/osić kwalifikacje – to upgrade qualifications; **mieć/posiadać kwalifikacje** – to have/to hold qualifications; **uznać/wać kwalifikacje** – to recognise qualifications; **zdobyć/wać kwalifikacje** – to acquire/to gain/to obtain qualifications

kwalifikacyjny – qualifying
egzamin kwalifikacyjny – qualifying examination

kwalifikować (się) – to qualify
kwalifikować się do danej pracy (*na danym stanowisku*) – to qualify for the job

kwartał (*jedna z czterech części roku akademickiego*) – quarter; *por. semestr, trymestr*

kwatera – accommodation
kwatera studencka/kwatery studenckie – student accommodation

kwestionariusz – questionnaire; *zob. połączenia z rzeczownikami i czasownikami pod hasłem „ankieta"*

kwestor – bursar
kwestura (*w uczelni*) – university financial services, university finance services
kwota – amount, sum
kwota grantu/dotacji/stypendium – amount of grant, grant amount; **kwota minimalna/maksymalna** – minimum/maximum amount; **kwota niewydana** (*np. z funduszy przyznanych na projekt*) – unspent amount; **kwota przekraczająca limit** – excess amount; **kwota ryczałtowa/zryczałtowana** – flat-rate amount, fixed-rate amount, lump sum; **kwota standardowa/o standardowej/jednakowej wysokości** (*w ➤ programach UE*: *kwota na określony rodzaj wydatków, przyznawana w jednakowej/standardowej wysokości wszystkim partnerom lub wszystkim projektom*) – standard amount; *por. kwota zmienna*; **kwota wyrażona/podana w euro** – amount expressed in euro; **kwota zmienna/o zmiennej wysokości** (*w ➤ programach UE kwota, której wysokość różni się w poszczególnych projektach zależnie np. od liczby uczestników kursu, ew. udziału osób niepełnosprawnych/mających specjalne potrzeby*) – variable amount; *por. kwota standardowa*; **stała/ustalona kwota** (*w ➤ programach UE*: *kwota o stałej wysokości przyznawana na określony rodzaj wydatków*) – fixed amount; **szacunkowa/szacowana kwota** – estimated amount;
obliczyć/ać kwotę potrzebną na projekt – to calculate the amount needed for a project; **o/szacować kwotę potrzebną na zakup sprzętu** – to estimate the amount needed for the purchase of equipment; **zmniejszyć/ać kwotę** – to decrease/to reduce an amount; **zwiększyć/ać kwotę** – to increase an amount; **zwrócić/acać wszelkie niewydane kwoty** – to reimburse any unspent amount

L

laboratorium – laboratory (lab)
dobrze wyposażone laboratorium – well-equipped laboratory; **laboratorium badawcze** – research laboratory; **laboratorium biologiczne/chemiczne/fizyczne** – biology/chemistry/physics laboratory; **laboratorium językowe/do nauki języków obcych** – language laboratory; **laboratorium komputerowe** – computer laboratory; **otworzyć/ierać laboratorium** – to open a laboratory; **s/tworzyć, założyć/kładać laboratorium** – to establish/to set up a laboratory; **wyposażyć/ać nowe laboratorium** – to equip a new laboratory
laboratoryjny – laboratory
sprzęt laboratoryjny – laboratory equipment; **zajęcia laboratoryjne** – laboratory classes
leasing – leasing
leasing sprzętu – leasing of equipment, equipment leasing
legitymacja – card, identity card (*dokument tożsamości*)
legitymacja członkowska – membership card; **legitymacja służbowa** (*np. nauczyciela*) – staff identity card, staff ID card; **legitymacja studencka** – student identity card, student ID card; **legitymacja uczniowska** – pupil identity card, pupil ID card
mieć, posiadać legitymację – to have an identity card; **wydać/wać legitymację** – to issue an identity card; **wystąpić/ępować, złożyć/składać wniosek o legitymację** – to apply for an identity card
lekcja – period, lesson, class

godziny lekcji (*np. w odróżnieniu od czasu/godzin przeznaczanych na zajęcia w terenie, praktyki czy samodzielną naukę*) – class hours; contact hours (*godziny „kontaktu" z nauczycielem*); **plan lekcji** – timetable; **lekcje biologii/historii** – biology/history lessons/classes;

dawać lekcje – to give/to offer/to provide lessons; **hospitować lekcje** – to observe classes; **prowadzić lekcje** – to teach classes/lessons; **przygotować/ywać lekcje** – to prepare lessons; **uczęszczać na lekcje** – to attend/to go to/to take classes/lessons

lektura – reading

lektura dodatkowa – further reading; **lektura obowiązkowa** – mandatory reading, essential reading, required reading; **lektura uzupełniająca** – recommended reading; **lista lektur** – reading list; **lista lektur dodatkowych** – further reading list; **lista lektur obowiązkowych** – mandatory reading list, essential reading list, required reading list; **lista lektur uzupełniających** – recommended reading list; **zadana** (*uczniom/studentom*) **lektura** – reading assignment; **zadać lekturę** – to give/to set a reading assignment

Leonardo da Vinci – Leonardo da Vinci: Program Wspólnoty Europejskiej (WE)/Unii Europejskiej (UE) funkcjonujący pierwotnie jako samodzielny program (I faza: 1995-1999; II faza: 2000-2006), a obecnie jako jeden z programów sektorowych w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie" (2007-2013). Leonardo da Vinci dotyczy kształcenia i szkolenia zawodowego. Program jest adresowany do osób uczestniczących w różnych formach kształcenia i szkolenia zawodowego, z wyjątkiem studiów wyższych, osób czynnych zawodowo, placówek i organizacji prowadzących kształcenie i szkolenie zawodowe oraz kadry tych placówek i organizacji, stowarzyszeń i przedstawicieli osób odbywających i prowadzących kształcenie zawodowe oraz przedsiębiorstw, partnerów społecznych i innych przedstawicieli świata pracy w 27 państwach członkowskich UE, krajach EFTA-EOG, Turcji i 20 ➤ krajach i terytoriach zamorskich; dodatkowo w niektórych działaniach programu mogą na określonych zasadach uczestniczyć inne kraje. Celem programu jest zwiększenie skali i podniesienie jakości mobilności i współpracy wielostronnej w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, ułatwienie prac nad innowacyjnymi praktykami w tej dziedzinie i transferu tych praktyk, zwiększenie przejrzystości i ułatwienie uznawania kwalifikacji i kompetencji, stymulowanie nauki języków obcych oraz wspieranie prac nad innowacyjnymi materiałami, usługami, podejściami pedagogicznymi i praktykami opartymi na technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Program obejmuje następujące akcje: ■ **Wizyty Przygotowawcze** (*Preparatory Visits*) służące przygotowaniu Projektów Mobilności, Projektów Partnerskich, Projektów dotyczących transferu innowacji, Projektów dotyczących opracowania innowacji, Sieci Tematycznych lub Działań Towarzyszących; ■ **Projekty Wielostronne** (*Multilateral Projects*) podzielone na: ■■ **Projekty dotyczące opracowania innowacji** – „**Opracowywanie Innowacji**" (*Development of Innovation Projects*), które są ukierunkowane na podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez opracowywanie innowacyjnych materiałów, metod i mechanizmów kształcenia i szkolenia zawodowego; ■■ **Projekty dotyczące transferu innowacji** – „**Transfer Innowacji**" (*Transfer of Innovation Projects*), które są ukierunkowane na podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez dostosowywanie innowacyjnych efektów poprzednich projektów Leonardo da Vinci lub innych projektów i wprowadzanie ich w systemach kształcenia i szkolenia zawodowego lub przedsiębiorstwach na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym lub sektorowym; ■ **Projekty Partnerskie** (*Partnerships*) obejmujące wspólną pracę placówek i organizacji zajmujących się kształceniem lub szkoleniem zawodowym nad takimi zagadnieniami

stanowiącymi przedmiot wspólnych zainteresowań, jak np. tworzenie elastycznych ścieżek kształcenia, ściślejsze powiązanie kształcenia zawodowego ze światem pracy, promowanie mechanizmów uznawania efektów uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, wprowadzanie mechanizmów zapewniania jakości, tworzenie krajowych ram kwalifikacji, testowanie koncepcji opracowanych na poziomie europejskim; ■ **Projekty Mobilności** (*Mobility*) podzielone na: ■■ **Projekty staży** – staże zagraniczne dla kształcącej się młodzieży (*Placements for People in Initial Vocational Training*) w przedsiębiorstwach i placówkach edukacyjnych lub szkoleniowych, trwające od 2 do 39 tygodni; staże zagraniczne dla absolwentów, osób pracujących i poszukujących pracy (Placements for People in the Labour Market) w przedsiębiorstwach i placówkach edukacyjnych lub szkoleniowych, trwające od 2 do 26 tygodni; ■■ **Projekty wymiany doświadczeń** z udziałem osób zajmujących się kształceniem lub szkoleniem zawodowym (*Mobility Projects for Vocational Education and Training Professionals*) – wyjazdy służące przenoszeniu ciekawych rozwiązań oraz doskonaleniu metod i praktyk kształcenia i szkolenia zawodowego, trwające od 1 do 6 tygodni; ■ **Sieci Wielostronne** (*Multilateral Networks*)/**Sieci Tematyczne** (*Thematic Networks*) – działania służące wspólnemu wykorzystywaniu fachowej wiedzy i innowacyjnych podejść, pogłębionym analizom i prognozom dotyczącym zapotrzebowania na wykwalifikowaną kadrę oraz rozpowszechnianiu efektów pracy sieci i projektów; ■ **Działania towarzyszące** (*Accompanying Measures*) – różne działania przyczyniające się do osiągnięcia celów programu Leonardo da Vinci, które wykraczają poza zakres pozostałych akcji. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://leonardo.org.pl/* (*w jęz. polskim*), *http://eacea.ec.europa.eu/llp/leonardo/leonardo_da_vinci_en.php i http://ec.europa.eu/education/llp/doc1943_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

licencjacki (*dotyczący studiów licencjackich*) – Bachelor's
praca licencjacka – Bachelor's degree thesis; **studia licencjackie** – Bachelor's degree programme(s)

licencjat *(tytuł zawodowy)* – Bachelor
tytuł zawodowy licencjata – Bachelor's degree

liceum – lyceum, grammar school
liceum profilowane – specialised lyceum; **liceum uzupełniające** – supplementary lyceum; **liceum zawodowe** – vocational lyceum

liczba – number; *w niektórych kontekstach poniżej*: level (*poziom, stan*)
liczba godzin lekcji/zajęć – number of taught hours; load (*dosł. obciążenie*); course load (*wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); teaching load (*wymiar zajęć dla nauczycieli*; *pensum dydaktyczne*); *zob. też wymiar zajęć*; **liczba godzin lekcji/zajęć w roku** – annual number of taught hours; annual load (*dosł. obciążenie roczne*); annual course load (*roczny wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); teaching load (*roczny wymiar zajęć dla nauczycieli*; *roczne pensum dydaktyczne*); *zob. też roczny wymiar zajęć*; **liczba godzin lekcji/zajęć w tygodniu** – weekly number of taught hours; weekly load (*dosł. obciążenie tygodniowe*); weekly course load (*tygodniowy wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); weekly teaching load (*tygodniowy wymiar zajęć dla nauczycieli*; *tygodniowe pensum dydaktyczne*); *zob. też tygodniowy wymiar zajęć*; **liczba godzin przeznaczonych na nauczanie każdego przedmiotu** – number of hours allocated to each subject, teaching time allocated to each subject;
liczba kształcących się – level of participation, participation level; **liczba kształcących się w szkolnictwie podstawowym/szkołach podstawowych** – level of participation in primary education; **liczba kształcących się w szkolnictwie średnim/szkołach średnich** – level of participation in secondary education; **liczba kształcących się w szkolnictwie wyższym** – level of participation in higher education;
liczba nowo przyjętych – number of new entrants, new intake;

liczba pracowników – number of staff, staffing level; **liczba przyjeżdżających uczniów/studentów/nauczycieli** (*np. w programach wymiany*) – number of incoming pupils/students/teachers; *por. liczba wyjeżdżających*; **liczba przyjętych/zapisanych** (*np. do określonego typu placówek, na kursy*) – number of entrants, level of enrolment, enrolment level, intake; **liczba przyjętych/zapisanych do placówek przedszkolnych** – pre-primary enrolments; **liczba przyjętych/zapisanych do szkół** – school enrolments; **liczba przyjętych do uczelni/na studia** – number of entrants to higher education, number of higher education entrants, student enrolment level, higher education intake;

liczba studentów przypadających na 1 nauczyciela – teacher-student ratio; *zob. też stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli*;

liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela – teacher-pupil ratio, teacher-student ratio (*w szkołach średnich*); *zob. też stosunek liczby uczniów do liczby nauczycieli*;

liczba uczestniczących w kształceniu dorosłych – level of participation in adult education;

liczba wyjeżdżających uczniów/studentów/nauczycieli (*np. w programach wymiany*) – number of outgoing pupils/students/teachers; *por. liczba przyjeżdżających*;

łączna liczba absolwentów uczelni – total number of graduates in higher education, total number of university graduates;

masowy wzrost liczby kształcących się w szkolnictwie wyższym – massive increase in participation in higher education;

rosnąca liczba osób przerywających naukę w szkole – increasing number of early school leavers, increasing levels of early school leavers;

spadek liczby kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/szkolnictwie wyższym – decrease in participation in general secondary education/higher education; **stosunek liczby studentów do liczby nauczycieli** – teacher-student ratio; *zob. też liczba studentów przypadających na 1 nauczyciela*; **stosunek liczby uczniów do liczby nauczycieli** – teacher-pupil ratio, teacher-student ratio (*w szkole średniej*); *zob. też liczba uczniów przypadających na 1 nauczyciela*;

wzrost liczby kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/ szkolnictwie wyższym – increase in participation in secondary education/higher education;

zmniejszająca się liczba przerywających naukę w szkole – decreasing number of early school leavers, decreasing levels of early school leavers;

przyporządkować/ywać liczbę godzin każdemu przedmiotowi, określić/ać liczbę godzin przypadającą na każdy przedmiot – to allocate the number of hours to each subject; **ustalić/ać docelową liczbę absolwentów** – to fix the target number of graduates; **zmniejszyć/ać liczbę kształcących się osób** – to decrease/to reduce participation levels; **zmniejszyć/ać liczbę osób przerywających naukę w szkole** – to reduce the number of early school leavers; **zwiększyć/ać liczbę absolwentów** – to increase the number of graduates; **zwiększyć/ać liczbę kształcących się osób** – to increase participation levels

lider – leader

lider grupy – group leader; **lider młodzieżowy** – youth leader; **lider projektu** – project leader

likwidować – to remove

z/likwidować przeszkody w mobilności – to remove obstacles in mobility

limit – limit, ceiling (*górny limit*)

dolny limit – lower limit; **dolny limit wieku w wymianie młodzieży** – lower age limit in youth exchange; **górny limit budżetowy/limit budżetu** – budgetary ceiling, upper budgetary limit; **górny limit kosztów** – cost ceiling, upper limit of costs, upper cost limit; **górny limit** – upper limit; **limit wieku** – age limit; **limity kontraktowe/określone w kontrakcie/umowie** – contractual ceilings; **nieprzestrzeganie limitów kosztów** – non-compliance with the cost ceilings/upper cost limits;

obniżyć/ać limit wieku – to lower the age limit; **określić/ać, ustalić/ać limit** – to establish a limit, to set a ceiling/limit; **podnieść/osić limit wieku** – to increase the age limit; **przekroczyć/aczać górny limit budżetu** – to exceed the upper budgetary limit

Lingua – Lingua: Program Wspólnoty Europejskiej (WE)/Unii Europejskiej (UE) dotyczący nauki języków obcych, który funkcjonował w latach 1990-1994 jako samodzielny program, a w latach 1995-2006 jako jeden z ośmiu głównych komponentów zakończonego już programu ➤ „Socrates". Fundusze programu przyznawano na różne działania przedstawiające korzyści z nauki języków obcych, ułatwiające dostęp do językowych pomocy dydaktycznych oraz służące rozpowszechnianiu informacji o innowacyjnych technikach i sprawdzonych praktykach w nauczaniu języków obcych, jak również na projekty, których celem było opracowanie i rozpowszechnianie innowacyjnych programów nauczania, metod i materiałów oraz narzędzi do oceny zdobytych kompetencji i umiejętności. Projekty dotyczące nauki języków obcych są obecnie finansowane w ramach ➤ Kluczowego działania 2. – Języki w ➤ programie „Uczenie się przez całe życie"

linia budżetowa (*odrębny fundusz przeznaczony na finansowanie konkretnego programu/konkretnych działań*) – budget line

list – letter

list intencyjny – letter of intent (*pismo potwierdzające zamiar, np. udziału w projekcie*), letter of commitment, commitment letter (*pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań, np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*); *zob. też deklaracja intencji*; **list gwarancyjny** – letter of guarantee; **list polecony** – registered letter;

otrzymać/ywać list – to receive a letter; **na/pisać list** – to write a letter; **podpisać/ywać list** – to sign a letter; **wysłać/yłać list** – to send a letter; **wysłać/yłać listem poleconym** – to send by registered mail

lista – list

długa lista (*w konkursach i przetargach*: *lista wszystkich osób lub instytucji, które zgłosiły się bądź zostaną/zostały zaproszone do konkursu/przetargu*) – long list; *por. krótka lista*; **krótka lista/lista finalistów** (*w konkursach i przetargach*: *lista zawierająca ograniczoną liczbę osób/instytucji/projektów, które zostały wybrane spośród wszystkich zgłoszeń/propozycji w wyniku wstępnej selekcji i zakwalifikowane do ostatniego etapu selekcji*) – short list; *por. długa lista*; **lista adresowa/korespondentów/wysyłkowa** (*lista osób/instytucji, do których regularnie wysyła się korespondencję/materiały*) – mailing list; **lista lektur** – reading list; **lista lektur dodatkowych** – further reading list; **lista lektur obowiązkowych** – mandatory reading list, essential reading list, required reading list; **lista lektur uzupełniających** – recommended reading list; **lista pytań kontrolnych** (*w ➤ programach UE*: *lista takich pytań „sprawdzających", które warto przeczytać przed wysłaniem wniosku o fundusze, jak „Czy wniosek jest podpisany przez właściwe osoby reprezentujące daną instytucję?", „Czy wszystkie części wniosku zostały wypełnione?" itp.*) – checklist; **lista uczestników kursu** – list of course participants

lista płac – payroll

logo (*np. programu*) – logo

lokalny – local

inicjatywa lokalna – local initiative; **koordynacja lokalna/na poziomie lokalnym** (*w ➤ programach UE*: *koordynacja działań prowadzonych w danym projekcie współpracy międzynarodowej tylko przez jedną instytucję/instytucję w jednym kraju*) – local coordination; *por. koordynacja całościowa*; **koszty przejazdów lokalnych** (*w obrębie danej miejscowości*) – local transport costs; **lokalne władze edukacyjne/oświatowe** – local education authorities; **organ władz lokalnych** – local authority; **poziom/szczebel lokalny** – local level; **projekt lokalny** – local project; **społeczność lokalna** – local community; **stawki lokalne** (*w ➤ programach UE*: *termin oznaczający często stawki wynagrodzenia obowiązujące w danym kraju*) – local rates; **transport**

lokalny (*przejazdy w obrębie danej miejscowości*) – local transport; **władze lokalne** – local authorities

ludność – population
ludność dorosła – adult population; **ludność w wieku produkcyjnym** – working age population

ludzki – human
kapitał ludzki – human capital; **rozwój zasobów ludzkich** – human resources development; **zasoby ludzkie** – human resources

luka – gap
luki w wykształceniu – gaps in education

Ł

ławka – bench

łączenie – connection (*np. z Internetem*); matching (*łączenie placówek zainteresowanych współpracą*); twinning (*łączenie placówek lub miejscowości „bliźniaczych"*)
łączenie partnerów – partner matching; **łączenie miast bliźniaczych** – town twinning; **łączenie szkół bliźniaczych** – school twinning

łączność – communications
koszty łączności (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z komunikacją między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*) – (tele)communications costs

łączny – total
łączna liczba absolwentów – total number of graduates; **łączny koszt** – total cost

łączyć – to connect (*np. z Internetem*); to link (*wiązać*); to match (*łączyć placówki zainteresowane współpracą*), to twin (*łączyć placówki lub miejscowości „bliźniacze"*)
po/łączyć finansowanie z wynikami działalności – to link funding to performance; **po/łączyć szkoły/miasta bliźniacze** – to twin schools/towns; **po/łączyć z Internetem, podłączyć/ać do Internetu** – to connect to the Internet

M

macierz/matryca logiczna (*metoda opracowywania i oceny projektów, m.in. w programie ➤ Tempus: w macierzy przedstawia się szerszy cel i szczegółowe cele projektu, nakłady niezbędne do realizacji projektu, działania oraz opracowane w rezultacie tych działań produkty, efekty i oddziaływanie projektu, wraz ze wskaźnikami umożliwiającymi mierzenie osiągnięć oraz zagrożeniami i założeniami dotyczącymi warunków realizacji projektu*) – Logical Framework Matrix (LFM)

macierzysty – home
egzamin w instytucji/placówce/uczelni macierzystej – home examination; *por. egzamin w instytucji/placówce/uczelni goszczącej*; **instytucja/placówka/uczelnia ma-**

cierzysta – home institution; *zob. też instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca*; *por. instytucja/placówka/uczelnia goszcząca, instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca*; *por. instytucja/placówka/uczelnia goszcząca*; **kraj macierzysty** (*kraj ojczysty lub stałego pobytu, kraj, z którego wyjeżdża np. uczeń, student czy nauczyciel*) – home country; *zob. też kraj pochodzenia, kraj wysyłający*; *por. kraj goszczący, kraj przyjmujący, kraj docelowy*; **tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji macierzystej** – home degree; *por. tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej*

magister (*tytuł zawodowy*) – Master

tytuł zawodowy magistra – Master's degree

magisterski (*dotyczący studiów magisterskich*) – Master's

jednolite studia magisterskie – long-cycle Master's degree programme(s), long-cycle programme(s); **praca magisterska** – Master's degree thesis; **studia magisterskie** – Master's degree programme(s)

makrokierunek studiów – macro-field of study

maksymalny – maximum

maksymalna kwota na sprzęt w projekcie – maximum amount for equipment in a project; **maksymalne stawki wynagrodzeń w projekcie** – maximum salary rates in a project

marginalizacja społeczna – social exclusion

zapobiec/gać marginalizacji społecznej – to prevent social exclusion

marnotrawstwo – waste

marnotrawstwo środków – waste of resources

marnować – to waste

z/marnować środki – to waste resources

masowy – massive, mass

edukacja masowa – mass education; **masowy wzrost liczby kształcących się w uczelniach/studentów** – massive increase in participation in higher education

matematyczny – mathematical

kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne – mathematical competence and basic competences in science and technology; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **umiejętności matematyczne** – mathematical skills; **umiejętność myślenia matematycznego** (*w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów", PISA*) – mathematical literacy; **zdolności matematyczne** – mathematical abilities

matematyka – mathematics

materiały – materials; resources (*zasoby, pomoce, np. dydaktyczne*), content/contents (*opracowywane w technologiach cyfrowych*), handouts (*rozdawane uczniom/studentom/słuchaczom*); **materiały biurowe/piśmienne** – office supplies, stationery

adaptacja materiałów dydaktycznych – adaptation of teaching materials; **aktualizacja materiałów dydaktycznych** – updating of teaching materials; **materiały cyfrowe** (*opracowane w technologii cyfrowej*) – digital contents; **materiały do nauki/edukacyjne** – learning materials, educational resources, learning resources; **materiały do samodzielnej nauki/samokształcenia** – self-learning materials, self-study materials; **materiały drukowane** – printed materials; **materiały dydaktyczne** – teaching materials/resources; **materiały pomocnicze** – support materials; **opracowywanie/przygotowywanie materiałów dydaktycznych** – development of teaching materials; **zestaw/komplet materiałów szkoleniowych** – training kit, training package;

za/adaptować, dostosować/ywać materiały – to adapt materials; **z/aktualizować materiały** – to update teaching materials; **opracować/ywać materiały** – to develop materials

matryca logiczna > macierz logiczna

matura –

matura/egzamin matualny – maturity examination (*egzamin dojrzałości*), final secondary school examination/final upper secondary school examination (*w znacze-*

niu ogólnym: *egzamin zdawany na zakończenie nauki w szkole średniej/szkole średniej II stopnia*); *zob. też* szkoła średnia II stopnia; **Matura Międzynarodowa** (*egzamin maturalny kończący się świadectwem, które jest uznawane na całym świecie*) – International Baccalaureate (IB)

mechanizm – mechanism

mechanizmy zapewniania jakości – mechanisms for quality assurance, quality assurance mechanisms

MEDA –

kraje MEDA – MEDA countries: do 2006 r. kraje objęte ➤ programem MEDA;

Program MEDA – MEDA Programme. Program MEDA (1995-2006) stanowił najważniejszy instrument Unii Europejskiej (UE), który służył realizacji celów ➤ Partnerstwa Euro-Śródziemnomorskiego. Beneficjentami programu były następujące kraje śródziemnomorskie: Algieria, Maroko i Tunezja (kraje Magrebu), Egipt, Izrael, Jordania, Autonomia Palestyńska, Liban i Syria (kraje Maszreku) oraz Turcja; z programu korzystały również Cypr i Malta, które przystąpiły do UE 1 maja 2004 r. Program wspierał strukturalne reformy gospodarcze i społeczne, reformę systemu edukacji oraz różne inicjatywy przyczyniające się do wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego w krajach MEDA i promujące dialog interkulturowy zarówno między krajami MEDA, jak i między UE i krajami MEDA. Obecnie współpraca UE z tymi krajami jest finansowana w ramach ➤ Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa

medyczny – medical

akademia medyczna – academy of medicine, medical academy; **uniwersytet medyczny** – medical university, university of medicine, university of medical sciences; **zaplecze medyczne** (*np. uczelni*) – medical facilities

memorandum – memorandum

mentor (*osoba, np. pedagog, instruktor, starszy kolega lub pracownik, sprawująca opiekę nad indywidualnymi uczniami, studentami, słuchaczami, nauczycielami czy pracownikami, pomagająca im w wyborze i planowaniu dalszej ścieżki kształcenia, szkolenia czy rozwoju zawodowego*) – mentor

mentoring (*sprawowanie opieki nad indywidualnymi uczniami, studentami, słuchaczami, nauczycielami czy pracownikami, doradzanie im w wyborze i planowaniu dalszej ścieżki kształcenia, szkolenia czy rozwoju zawodowego*) – mentoring

merytoryczny –

merytoryczne aspekty projektu – content-related aspects of a project; **ocena merytoryczna** (*w ➤ programach UE*: *ocena naukowych lub dydaktycznych aspektów projektu, np. wpływu projektu na modernizację programów nauczania czy usprawnienie zarządzania szkołą/uczelnią*) – content assessment; **przygotowanie merytoryczne** (*kwalifikacje, np. wymagane do prowadzenia kursów*) – professional capacity; **raport merytoryczny/sprawozdanie merytoryczne** (*fachowe*) – technical report; **raport merytoryczny z realizacji/sprawozdanie merytoryczne z realizacji** (*np. projektu*; *w ➤ programach UE*: *raport dotyczący merytorycznych aspektów projektu, np. sposobu przygotowania, metod prowadzenia i programu szkolenia, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie i efektów szkolenia*) – technical implementation report; *por. raport finansowy/sprawozdanie finansowe*

metoda – method, modality, mode (*tryb/procedura*)

innowacyjne/nowatorskie metody nauczania – innovative/innovatory methods of teaching, innovative/ innovatory teaching methods; **interaktywne metody nauczania** – interactive teaching methods; **interaktywne metody uczenia się** – interactive learning methods; **metoda ewaluacji/oceny** – method of evaluation/method of assessment, evaluation method/assessment method; **metody nauczania** – methods of teaching, teaching methods; **metody obserwacji** – methods of observation, observation methods; **metody płatności** – methods of payment, payment methods, payment modalities; **metody prowadzenia** (*kształcenia, np. zajęcia prowadzone w klasie/sali wykładowej lub w sys-*

temie kształcenia na odległość) – delivery methods, delivery mode; **metody uczenia się w trybie on-line** – on-line learning methods; **metody uczenia się/nauki** – learning methods; **metody wdrażania/realizacji** (*np. konwencji międzynarodowej, projektu*) – implementation modalities; **tradycyjne metody nauczania** – traditional teaching methods; **zindywidualizowane metody nauczania** – individualised teaching methods, personalised teaching methods; **u/doskonalić metody** – to improve/to develop methods; **opracować/ywać metody** – to develop methods; **polecić/ać nowe metody** – to recommend new methods; **przyjąć/mować nowe metody** – to adopt new methods; **za/stosować, wykorzystać/ywać tradycyjne metody** – to use traditional methods; **wprowadzić/ać innowacyjne metody** – to introduce innovative methods; **wypróbować/ywać nowe metody** – to test new methods

metodologia (*badań*) – methodology

metodologiczny/metodyczny – methodological

doradca metodyczny – methodological adviser

metodyka (*nauczania*) – methodology

metodyka nauczania – teaching methodology

mianować – to appoint, to designate (*desygnować*), to nominate (*nominować*)

nauczyciel mianowany (*trzeci stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*) – appointed teacher;

mianować ekspertów – to appoint experts

mianowanie – appointment, nomination (*nominowanie/nominacja*)

miasta bliźniacze – twin towns

miejsce –

miejsce pracy – workplace, job

szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy – off-the-job training; **szkolenie w czasie pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy** – on-the-job training; **uczenie się/szkolenie w miejscu/zakładzie pracy** – learning/training at the workplace; **u/tworzyć miejsca pracy** – to create jobs; **utrzymać/ywać miejsca pracy** – to maintain jobs

miejsce przeznaczenia – destination

miejsce zamieszkania – home (*dom, mieszkanie*), residence (*miejsce stałego pobytu*)

audyt/kontrola na miejscu (*np. w miejscu realizacji projektu*) – audit in situ, in-situ audit, on-site audit; **monitorowanie na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring, on-site monitoring; **wizyta monitoringowa na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring visit, on-site monitoring visit; **wizyta na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ visit, on-site visit, site visit

miejscowy – local

przejazdy miejscowe (*w obrębie danej miejscowości*) – local transport; **studenci miejscowi** – local students (*w odróżnieniu od studentów zagranicznych*)

mierzyć – to measure

z/mierzyć osiągnięcia/kompetencje/postępy – to measure achievements/competences/progress

miesięczny – monthly

miesięczna pensja/miesięczne wynagrodzenie – monthly salary; **stawka miesięczna** (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*) – monthly rate

mieszany – mixed, blended

grupa mieszana (*o zróżnicowanym składzie, np. składająca się z dziewcząt i chłopców, osób w różnym wieku lub pochodzących z różnych środowisk społecznych*) – mixed group; **kształcenie mieszane** (*kształcenie w różnych środowiskach edukacyjnych/z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu*) – blended learning; **mieszana grupa partnerska** (*w projektach: grupa partnerów o zróżnicowanym składzie, np. z udziałem placówek edukacyjnych i stowarzyszeń i/lub przedsiębiorstw*) – mixed partnership

mieszkanie – accommodation (zakwaterowanie)

koszty mieszkania (*np. w czasie pobytu za granicą*) – accommodation costs, accom-

modation expenses; **mieszkanie z utrzymaniem** – board and lodging

mieszkaniec – resident

legalny mieszkaniec – legal resident; mieszkaniec państwa członkowskiego UE – resident of an EU Member State; **stały mieszkaniec** – permanent resident

mieszkaniowy – accommodation, housing

baza mieszkaniowa/zaplecze mieszkaniowe (*np. uczelni*) – accommodation facilities, housing facilities; **stypendium mieszkaniowe** – accommodation grant

międzyinstytucjonalny – inter-institutional

współpraca międzyinstytucjonalna – inter-institutional cooperation; **umowa międzyinstytucjonalna/porozumienie międzyinstytucjonalne** – Inter-institutional agreement

międzykierunkowy –

studia międzykierunkowe – interdisciplinary degree programme(s), interdisciplinary programme(s)

międzykulturowy – intercultural

dialog międzykulturowy – intercultural dialogue; **edukacja międzykulturowa/kształcenie międzykulturowe** – intercultural education; **świadomość międzykulturowa** (*pogłębiona wiedza o różnych kulturach/znajomość różnych kultur*) – intercultural awareness; **uczenie się/kształcenie międzykulturowe** – intercultural learning; **wymiar międzykulturowy** (*np. kształcenia*) – intercultural dimension

Międzynarodowa Legitymacja Studenta/Ucznia – International Student Identity Card (ISIC): Jedyna uznawana na świecie legitymacja ucznia/studenta, która uprawnia posiadaczy do różnego rodzaju zniżek podczas podróży zagranicznych. Kartę mogą uzyskać uczniowie szkół w wieku od 12 lat i studenci uczelni. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.isic.pl/* (*w jęz. polskim*) *i http://www.isic.org/home.aspx* (*w jęz. angielskim*)

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia – International Standard Classification of Education (ISCED): Klasyfikacja opracowana przez UNESCO w celu zbierania porównywalnych w skali międzynarodowej danych statystycznych o poziomach wykształcenia. W Klasyfikacji ISCED 1997 wyróżnia się następujące główne poziomy: ISCED O (edukacja przedszkolna), ISCED 1 (szkolnictwo podstawowe lub pierwszy etap kształcenia elementarnego), ISCED 2 (szkolnictwo średnie 1. stopnia lub drugi etap kształcenia elementarnego), ISCED 3 (szkolnictwo średnie 2. stopnia), ISCED 4 (szkolnictwo policealne/powyżej średniego, bez szkolnictwa wyższego), ISCED 5 (pierwszy etap studiów w szkolnictwie wyższym) i ISCED 6 (drugi etap studiów w szkolnictwie wyższym). *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://europass.frse.org.pl/files/isced.pdf* (*w jęz. polskim*) *i http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm* (*w jęz. angielskim*)

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Zawodów – International Standard Classification of Occupations (ISCO): Klasyfikacja opracowana przez Międzynarodową Organizację Pracy w celu zbierania porównywalnych w skali międzynarodowej danych statystycznych dotyczących siły roboczej. W ISCO-99 wyróżnia się następujących 10 głównych grup zawodowych: 1. parlamentarzyści, wyżsi urzędnicy i kierownicy, 2. specjaliści, 3. technicy i pozostały średni personel, 4. pracownicy biurowi, 5. pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, 6. wykwalifikowani ogrodnicy, leśnicy i rybacy, 7. rzemieślnicy i robotnicy przemysłowi, 8. operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń, 9. pracownicy zatrudnieni przy pracach prostych i 10. pracownicy sił zbrojnych. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/index.htm*

Międzynarodowe Centrum Kształcenia Europejskiego – International Centre for European Training (fr. Centre international de formation européenne, CEFI): Utworzona w 1994 r. niekomercyjna organizacja międzynarodowa, która prowadzi działalność edukacyjną, badawczą i publikacyjną. Działalność edukacyjna obejmuje studia magisterskie (trzy programy – internetowe

studia w dziedzinie europeistyki, Master in EU Studies Online; studia w dziedzinie studiów europejskich i międzynarodowych, Master in Advanced European and International Studies; studia w dziedzinie dziennikarstwa, Master in Journalism), szkoły letnie, kursy wieczorowe i seminaria. Oprócz broszur dotyczących wybranych zagadnień i książek, które są co roku poświęcone innemu kluczowemu zagadnieniu integracji europejskiej, CEFI wydaje od niedawna – wraz z Urzędem Publikacji UE – czasopismo „Le Courrier de l'Europe", które ma stać się najważniejszą platformą dyskusji o kluczowych problemach polityki europejskiej. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://www.cife.eu/*

Międzynarodowe Stowarzyszenie na rzecz Oceny Osiągnięć w Nauce – International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA): Niezależna organizacja zrzeszająca krajowe instytuty badawcze i rządowe placówki badawcze, która prowadzi międzynarodowe badania dotyczące wyników w nauce, m.in. wyników uzyskiwanych przez uczniów w zakresie umiejętności czytania i pisania (*Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS*) oraz w przedmiotach ścisłych (*Trends in Mathematics and Science Study, TIMSS*). *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.iea.nl*

międzynarodowy – international, transnational; multicountry, multinational (*z udziałem wielu – na ogół co najmniej trzech – krajów*)
działania międzynarodowe/działalność międzynarodowa – international/transnational activities; **instytucja/organizacja międzynarodowa** – international institution/organisation; **kontakty międzynarodowe** – international links; **podróż międzynarodowa/zagraniczna** – international/transnational travel; **mobilność międzynarodowa** – international/transnational mobility; **projekt międzynarodowy** – international/transnational project, multicountry/multinational project (*z udziałem wielu/kilku krajów; w programach UE – co najmniej trzech*); **sieć międzynarodowa** – international/transnational network; **stosunki międzynarodowe** – international relations; **targi międzynarodowe** – international fair; **partnerstwo międzynarodowe/partnerska współpraca międzynarodowa** – transnational partnership; **współpraca międzynarodowa** – international/transnational cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna*; **wymiana międzynarodowa** – international/transnational exchange; **wymiar międzynarodowy** – international/transnational dimension

międzyprzedmiotowy (*wykraczający poza zakres jednego przedmiotu/programu nauczania dla jednego przedmiotu*) – cross-curricular
ścieżka międzyprzedmiotowa – cross-curricular pathway; **projekt międzyprzedmiotowy** – cross-curricular project; **tematy międzyprzedmiotowe** – cross-curricular topics

międzyregionalny – cross-regional
współpraca międzyregionalna – cross-regional cooperation; *zob. też współpraca regionalna*

międzyresortowy – inter-sector
konsultacje międzyresortowe – inter-sector consultations

międzyszkolny – inter-school
współpraca międzyszkolna – inter-school cooperation

międzyuczelniany – inter-university
jednostka międzyuczelniana – inter-university unit; **współpraca międzyuczelniana** – inter-university cooperation

międzywydziałowy – inter-faculty
jednostka międzywydziałowa – inter-faculty unit; **współpraca międzywydziałowa** – inter-faculty cooperation

migrant – migrant

milczący (*cichy*) **partner** (*w niektórych ➤ programach UE: instytucja/organizacja z kraju nienależącego do Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego i niestowarzyszonego z UE, która uczestniczy w projekcie, ale nie jest uprawniona do otrzymywania funduszy UE, a w związku z tym pokrywa koszty swego udziału z funduszy własnych*

i jej wkładu nie uwzględnia się w całkowitym koszcie projektu) – silent partner

minimalny – minimum

kwota minimalna – minimum amount; stawki minimalne (*np. wynagrodzeń za pracę w projekcie*) – minimum rates; **wymogi minimalne** – minimum requirements

minimum – minimum

minima programowe (*minimalne wymogi dotyczące programu nauczania*) – minimum curriculum requirements; **minimum kadrowe** (*np. wymagane do prowadzenia studiów na określonym poziomie i kierunku*) – minimum staff resources (*minimalne zasoby kadrowe*); minimum staff requirements (*minimalne wymagania kadrowe*)

ministerstwo – ministry, government department (w Wielkiej Brytanii)

urzędnik ministerstwa – ministry official; **wysoki rangą/wyższy urzędnik ministerstwa** – senior ministry official

misja – mission

misja (*dokument określający cele organizacji*) – mission statement; **misja uczelni** – university's mission

młodzież – youth

Młodzież – Youth: Program Wspólnoty Europejskiej (WE)/Unii Europejskiej (UE) uruchomiony pierwotnie pod nazwą „Młodzież dla Europy" (1988-1999), a następnie realizowany pod nazwą „Młodzież" (2000-2006), który wspierał współpracę młodzieży (18-25 lat) i współpracę w zakresie problematyki młodzieżowej głównie między państwami członkowskimi UE oraz między UE, krajami kandydującymi do UE i krajami EFTA-EOG, a dodatkowo także krajami Europy Południowo-Wschodniej, Europy Wschodniej i Azji Centralnej. W ramach programu przyznawano fundusze m.in. na wymianę grupową młodzieży, wolontariat młodzieży w innych krajach, innowacyjne i kreatywne projekty inicjowane i realizowane przez samą młodzież, szkolenia dla osób zaangażowanych w działalność młodzieżową lub pracujących z młodzieżą, działania informacyjne i badania dotyczące problematyki młodzieżowej. Obecnie współpracę młodzieży i współpracę w zakresie problematyki młodzieżowej wspiera się w ramach programu ➤ „Młodzież w działaniu"

Młodzież w działaniu – Youth in Action: Program Unii Europejskiej (UE) (2007-2013) wspierający mobilność i kształcenie pozaformalne młodzieży oraz współpracę w zakresie problematyki młodzieżowej z udziałem 27 państw członkowskich UE i krajów sąsiadujących z UE (krajów Europy Południowo-Wschodniej, Europy Wschodniej i Kaukazu oraz basenu Morza Śródziemnego, które mogą jednak uczestniczyć jedynie w określonych akcjach programu). W programie mogą uczestniczyć młodzi ludzie w wieku od 13 do 30 lat, a organizatorami projektów mogą być organizacje niekomercyjne i pozarządowe, lokalne i regionalne instytucje publiczne, nieformalne grupy młodzieży, organizacje europejskie zajmujące się problematyką młodzieżową, międzynarodowe niekomercyjne organizacje rządowe oraz organizacje komercyjne organizujące imprezy młodzieżowe, sportowe lub kulturalne. Celem programu jest: promowanie aktywności obywatelskiej młodzieży, kształtowanie postaw solidarności i promowanie tolerancji wśród młodzieży, pogłębianie wzajemnego zrozumienia pomiędzy młodymi ludźmi z różnych krajów, podnoszenie jakości systemów wspierających działalność młodzieżową i promowanie współpracy europejskiej w zakresie problematyki młodzieżowej. Program obejmuje następujące akcje: ■ **Akcja 1. – Młodzież dla Europy** (*Youth for Europe*) podzielona na trzy mniejsze akcje: ■■ **1.1. Wymiana Młodzieży** (*Youth Exchanges*) – wymiana co najmniej dwóch grup młodzieży z różnych krajów europejskich, która umożliwia pracę nad problematyką będącą przedmiotem wspólnych zainteresowań, a równocześnie wzajemne poznawanie kultur uczestników i rozwijanie umiejętności związanych z pracą w grupie w środowisku międzynarodowym; ■■ **1.2. Inicjatywy Młodzieżowe** (*Youth Initiatives*) – projekty służące społeczności lokalnej, przygotowywane i realizowane w całości

przez samą młodzież; ■■ **1.3. Młodzież w Demokracji** (*Youth Democracy Projects*) – projekty ukierunkowane na zwiększenie udziału młodzieży w życiu demokratycznym na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym oraz promowanie zagadnień związanych z funkcjonowaniem demokracji i odpowiedzialnością obywatelską; ■ **Akcja 2. – Wolontariat Europejski** (*European Voluntary Service*) – działania umożliwiające młodym ludziom w wieku 18-30 lat udział w różnych formach wolontariatu indywidualnego i grupowego w okresie od 2 do 12 miesięcy zarówno w obrębie, jak i poza granicami UE; ■ **Akcja 3. – Młodzież w Świecie** (*Youth in the World*) podzielona na dwie mniejsze akcje: ■■ **Akcja 3.1. Współpraca z Sąsiedzkimi Krajami Partnerskimi** (*Cooperation with the Neighbouring Countries of the European Union*) – Wymiany Młodzieżowe (zob. Akcja 1.1.) oraz Szkolenia i projekty współpracy w sieci dotyczące problematyki i działań młodzieżowych z udziałem co najmniej jednej grupy z UE i jednej grupy z kraju sąsiedzkiego; ■■ **Akcja 3.2. Współpraca z innymi Krajami Partnerskimi na świecie** (*Cooperation with Other Countries of the World*) – współpraca w zakresie problematyki i działań młodzieżowych, zwłaszcza wymiana dobrych praktyk; ■ **Akcja 4. – Systemy wsparcia młodzieży** (*Youth Support Systems*) – m.in. wsparcie dla organizacji zajmujących się problematyką młodzieżową na poziomie europejskim, szkolenia i tworzenie sieci osób pracujących z młodzieżą i w organizacjach młodzieżowych, projekty ukierunkowane na wprowadzanie i rozpowszechnianie innowacyjnych podejść w zakresie problematyki i działań młodzieżowych oraz działania informacyjne adresowane do młodzieży oraz osób pracujących z młodzieżą i w organizacjach młodzieżowych; ■ **Akcja 5. – Wsparcie europejskiej współpracy w zakresie problematyki i działań młodzieżowych** (*Support for European cooperation in the youth field*) – m.in. spotkania młodzieży i osób odpowiedzialnych za politykę młodzieżową. *Szczegółowe informacje pod adresami*: *http://www.mlodziez.org.pl/* (*w jęz. polskim*), *http://eacea.ec.europa.eu/youth/index_en.php i http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm* (*w jęz. angielskim*)

młodzieżowy – youth
pracownik młodzieżowy – youth worker; **lider młodzieżowy** – youth leader; **organizacja młodzieżowa** – youth organisation; **polityka młodzieżowa** – youth policy; **schronisko młodzieżowe** – youth hostel

mniejszość – minority
język mniejszości – minority language; **mniejszość etniczna** – ethnic minority; **mniejszość narodowa** – national minority; **z/integrować mniejszości etniczne poprzez projekty edukacyjne** – to integrate ethnic minorities through educational projects

mnożnikowy – multiplier, multiplying

efekt mnożnikowy (*w ➤ programach UE: wyrażenie używane m.in. w kontekście szkoleń – gdy szkoli się osoby, np. szkoleniowców/nauczycieli, które mają następnie szkolić innych, dzięki czemu efekt szkolenia zostanie „pomnożony"*) – multiplier effect, multiplying effect; zob. też efekt kaskadowy

mobilność – mobility
administracyjne/finansowe/prawne przeszkody w mobilności – administrative/financial/legal obstacles to mobility; **kierunek mobilności** (*wyjazdów*) – direction of mobility; **mobilność dwustronna/dwukierunkowa** – bilateral mobility; **mobilność edukacyjna** (*w celach edukacyjnych, w odróżnieniu od celów zawodowych*) – learning mobility; *por. mobilność zawodowa*; **mobilność fizyczna** (*faktyczne przemieszczanie się/przepływ osób*) – physical mobility; *por. mobilność wirtualna*; **mobilność grupowa** (*w ➤ programach UE*: *wyjazdy, w których uczestniczy grupa uczniów/studentów czy pracowników z jednej instytucji lub grupa osób reprezentujących różne instytucje, ale wyjeżdżających we wspólnym celu*) – group mobility; *por. mobilność indywidualna*; **mobilność indywidualna** (*w ➤ programach*

UE: *wyjazdy indywidualne/indywidualnych osób, tj. nie w formie zorganizowanej, poza porozumieniami o współpracy czy wymianie grupowej*) – individual mobility; **mobilność kadry** – mobility of staff, staff mobility; **mobilność międzynarodowa** – international mobility; **mobilność nauczycieli** – mobility of teachers, teacher mobility; **mobilność pionowa** (*w odniesieniu do mobilności społecznej*: *zmiana oznaczająca przejście do innej klasy/grupy społecznej, zmiana pozycji w hierarchii społecznej*; *w odniesieniu do mobilności studentów*: *wyjazd studenta na pełne studia na wyższym poziomie, wraz z uzyskaniem tytułu/stopnia/dyplomu, w uczelni zagranicznej po ukończeniu studiów na niższym poziomie w uczelni macierzystej, np. w przypadku ukończenia studiów I stopnia w uczelni macierzystej i wyjazdu na studia II stopnia do uczelni zagranicznej*) – vertical mobility; *por. mobilność pionowa*; **mobilność pozioma** (*w odniesieniu do mobilności społecznej*: *mobilność w obrębie klasy/grupy społecznej, np. zmiana stanowiska czy roli niepociągająca za sobą zmiany pozycji w hierarchii społecznej; w odniesieniu do mobilności studentów: wyjazd studenta do uczelni zagranicznej na okres studiów na tym samym poziomie, odbywanie okresu studiów na tym samym poziomie w uczelni zagranicznej, np. odbycie roku z trzyletnich studiów I stopnia w uczelni zagranicznej*) – horizontal mobility; *por. mobilność pionowa*; **mobilność społeczna** – social mobility; **mobilność studentów** – mobility of students, student mobility; **mobilność uczniów** – mobility of pupils, pupil mobility; **mobilność wielostronna/wielokierunkowa** (*wyjazdy w wielu kierunkach, do wielu krajów*) – multilateral mobility; **mobilność wirtualna** (*„mobilność" za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych lub innych mediów, niepociągająca za sobą faktycznej podróży, np. „przenoszenie się" za pośrednictwem Internetu do placówki zagranicznej i udział w zajęciach prowadzonych tam w trybie on-line*) – virtual mobility; *por. mobilność fizyczna*; **mobilność zawodowa** – job mobility, occupational mobility, professional mobility; *por. mobilność edukacyjna*;

skala mobilności – volume of mobility;

promować mobilność – to promote mobility; **ułatwić/ać mobilność** – to facilitate mobility; **wesprzeć/wspierać mobilność** – to support mobility; **zachęcić/ać do mobilności/stymulować mobilność** – to encourage mobility

Mobilność – Mobility ➤ **Europass**

Mobilność – Mobility ➤ **Leonardo da Vinci**

Mobilność kadry – Staff Mobility ➤ **Erasmus**

Mobilność studentów – Student Mobility ➤ **Erasmus**

modelowy –

projekt modelowy – flagship project (*sztandardowy*), showcase project; **tydzień promocji modelowych rozwiązań/projektów** – showcase week

modernizacja – modernisation

modernizacja programów nauczania – modernisation of curricula

modernizować – to modernise

z/modernizować programy nauczania – to modernise curricula

modularyzacja – modularisation;

modularyzacja programu nauczania – modularisation of a curriculum

moduł – module

moduł europejski (*wiedzy o Europie i/lub Unii Europejskiej*) – European module; **moduł fakultatywny/nieobowiązkowy** – optional module; **moduł obowiązkowy** – compulsory module

modułowy – modular

modułowy program nauczania – modular curriculum; **program modułowy** – modular programme

modyfikacja – modification

modyfikacje w budżecie – budget modifications

modyfikować – to modify, to alter

z/modyfikować budżet – to modify a budget; **z/modyfikować plan/politykę** – to alter/to modify a plan/a policy; **z/modyfikować podejście** – to modify an approach

monitoring – monitoring; monitoringowy – monitoring

monitoring działań projektu – monitoring of project activities; **monitoring finansowy** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie finansowych aspektów realizacji projektu, np. zgodności wydatków z limitami obowiązującymi w programie, zgodności ponoszonych wydatków z prowadzonymi działaniami, udokumentowania wydatków itp.*) – financial monitoring; **monitoring na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring, on-site monitoring; **monitoring na podstawie materiałów i dokumentów** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na podstawie raportów i innych dokumentów, które składają osoby/instytucje odpowiedzialne za projekty*) – desk monitoring (*dosł. monitoring zza biurka*); *por. monitoring w terenie*; **monitoring projektów** – monitoring of projects, project monitoring; **monitoring w terenie/terenowy** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program w miejscu/miejscach realizacji projektów*) – field monitoring; *zob. też wizyta monitoringowa*; *por. monitoring na podstawie materiałów i dokumentów*; **monitoring zapobiegawczy/profilaktyczny** (*w niektórych* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*) – preventive monitoring; **wizyta monitoringowa** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – monitoring visit; **wizyta monitoringowa na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring visit, on-site monitoring visit

monitorować – to monitor

monitorować postępy w projektach – to monitor the progress of projects

monitorowanie – monitoring

monitorowanie działań projektu – monitoring of project activities; **monitorowanie finansowe** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie finansowych aspektów realizacji projektu, np. zgodności wydatków z limitami obowiązującymi w programie, zgodności ponoszonych wydatków z prowadzonymi działaniami, udokumentowania wydatków itp.*) – financial monitoring; **monitorowanie na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring, on-site monitoring; **monitorowanie na podstawie materiałów i dokumentów** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na podstawie raportów i innych dokumentów, które składają osoby/instytucje odpowiedzialne za projekty*) – desk monitoring (*dosł. monitorowanie zza biurka*); *por. monitorowanie w terenie*; **monitorowanie projektów** – monitoring of projects, project monitoring; **monitorowanie w terenie** (*w* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program w miejscu/miejscach realizacji projektów*) – field monitoring; *zob. też wizyta monitoringowa, wizyta na miejscu*; *por. monitorowanie na podstawie materiałów i dokumentów*; **monitorowanie zapobiegawcze/profilaktyczne** (*w niektórych* ➤ *programach UE*: *monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*) – preventive monitoring; **wzajemne monitorowanie przez uczestników/partnerów różnych projektów** – inter-project monitoring

monografia – monograph, study

montować – to assemble

sprzęt montowany w UE – equipment assembled in the EU;

z/montować sprzęt – to assemble equipment

motywacja – motivation

motywacja do nauki – motivation to learn;

silna motywacja – strong motivation;

słaba motywacja – poor motivation, weak motivation;

wzmocnić/acniać motywację – to strengthen motivation; **zwiększyć/ać motywację** – to increase motivation

możliwość – opportunity, possibility; capacity (*zdolność, potencjał*)
możliwości finansowe kontraktora projektu (*np. posiadanie funduszy niezbędnych do realizacji projektu*) – financial capacity of the project contractor; **możliwości organizacyjne** – organisational capacity; **możliwości przemieszczania się/wyjazdu** – mobility opportunities; **możliwości techniczne** – technical capacity; **możliwości studiowania za granicą** – opportunities for study abroad;
dać/wać, za/oferować, zapewnić/ać możliwości – to give/to offer/to provide opportunities; **s/tworzyć możliwości** – to create opportunities; **wykorzystać/ywać możliwości** – to take advantage of/to use opportunities

możliwości znalezienia i utrzymania pracy – employability; *zob. też zatrudnialność*

multidyscyplinarny – multidisciplinary; *zob. też wielodyscyplinarny*
projekt multidyscyplinarny – multidisciplinary project

multilateralny – multilateral; *zob. też wielostronny*; *por. bilateralny, dwustronny*
mobilność multilateralna – multilateral mobility; **sieć multilateralna** – multilateral network; **stosunki multilateralne** – multilateral relations; **umowa multilateralna/porozumienie multilateralne** – multilateral agreement; **współpraca multilateralna** – multilateral cooperation

multimedia – multimedia
multimedia edukacyjne – educational multimedia

multimedialny – multimedia
biblioteka multimedialna – multimedia library; **multimedialne metody komunikacji** – multimedia methods of communication, multimedia communication methods; **pakiet multimedialny** – multimedia package

N

nabór – enrolment, intake, recruitment
nabór studentów/kandydatów na studia – student enrolment/intake/recruitment

nabycie – purchase
koszty nabycia – purchase costs

nabywać – to acquire, to purchase (*kupować*)
nabyć/ać sprzęt – to acquire/to purchase equipment

nabywanie – acquisition, purchase (*zakup*)
nabycie/wanie sprzętu – acquisition/purchase of equipment, equipment acquisition/purchase

nadgodziny – overtime
wynagrodzenie za nadgodziny – overtime pay;
pracować w nadgodzinach – to do overtime

nadmiar – surplus; *zob. też nadwyżka*; *por. niedobór*
nadmiar wykwalifikowanych nauczycieli – surplus of qualified teachers; por. niedobór

nadobowiązkowy –
kształcenie nadobowiązkowe (*po zakończeniu kształcenia obowiązkowego*) – post-compulsory education

nadwyżka – surplus; *zob. też nadmiar*; *por. niedobór*

nadwyżka wykwalifikowanych nauczycieli – surplus of qualified teachers

nadzór – supervision

nadzór pedagogiczny – pedagogical supervision

nadzorczy – supervisory

organ nadzorczy – supervisory body

nadzorować – supervise

nadzorować placówki edukacyjne – to supervise educational institutions

nakład/**nakłady** – expenditure (*wydatki*; *na coś – on sth*), investment (*inwestycje*; *w coś – in sth*), input (*wkład*; *w coś – to sth*)

całkowite nakłady – total expenditure/investment; **nakłady na 1 ucznia**/**studenta** – expenditure/investment per pupil/student; **nakłady na edukację** – expenditure on/investment in education; **nakłady na edukację jako procent PKB** – expenditure on education as a percentage of the GDP; **nakłady na edukację w przeliczeniu na 1 mieszkańca** – per capita expenditure on/investment in education; **nakłady na realizację projektu** – project inputs; *por. produkty/wyniki i efekty/wyniki projektu*; **nakłady publiczne** – public expenditure/investment; **nakłady prywatne** – private expenditure/invesrment; **niskie nakłady** – low expenditure/investment; **obniżenie**/**redukcja**/**spadek**/**zmniejszenie nakładów** – decrease/reduction in expenditure/investment; **poziom**/**wysokość nakładów** – level of expenditure/investment; **prognozowane nakłady** – projected expenditure/investment; **roczny wzrost nakładów** – annual increase in expenditure; **rzeczywiste nakłady** – actual expenditure; **stały**/**trwały wzrost nakładów** – sustained increase in expenditure/investment; **stopa rentowności**/**rentowność nakładów na**/**inwestycji w edukację** – rate of return on investment in education; **szacunkowe nakłady** – estimated expenditure/investment; **wzrost**/**zwiększenie nakładów** – growth of expenditure, increase in expenditure/investment; **wysokie nakłady** – high expenditure; **znaczne nakłady** – considerable expenditure/investment; **zyski z**/**rentowność nakładów na edukację** – returns on investment in education;

obniżyć/**ać, zmniejszyć**/**ać nakłady** – to decrease/to reduce expenditure, to reduce investment; **ograniczyć**/**ać nakłady** – to limit expenditure; **o**/**szacować nakłady** – to estimate expenditure; **zwiększyć**/**ać nakłady** – to increase expenditure/investment

nakład pracy – workload

nakład pracy studenta – student workload; **z**/**mierzyć nakład pracy** – to measure workload; **zmniejszyć**/**ać nakład pracy** – to reduce workload; **zwiększyć**/**ać nakład pracy** – to increase workload

nakładać – to impose

nałożyć/**kładać karę**/**grzywnę** – to impose a penalty; **nakładać sankcje** – to impose sanctions

namacalny – tangible

namacalne efekty/**wyniki projektu** – tangible outcomes of a project, tangible project outcomes

napływ – inflow; *por. odpływ*

napływ imigrantów – inflow of immigrants

naprawczy – remedial

działania naprawcze (*np. podejmowane w związku z negatywną oceną jakości kształcenia*) – remedial action(s), remedial measures

narada – meeting

NARIC ➤ Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji

Narodowe Centrum Zasobów Poradnictwa Zawodowego – National Resource Centres for Vocational Guidance (NRCVG) **➤ Euroguidance**

narodowy – national, native

dziedzictwo narodowe – national heritage; **język narodowy** – national/native language; *zob. też język ojczysty*; **mniejszość narodowa** – national minority; **tożsamość narodowa** – national identity

naruszać – to infringe, to break

naruszyć/**ać postanowienia umowy** – to infringe the provisions of an agreement; **naruszyć**/**ać umowę** – to break an agreement

naruszenie – infringement, breach

naruszenie umowy – breach of an agreement; **naruszenie postanowień umowy** – infringement of the provisions of an agreement

narzędzie – tool

narzędzia dydaktyczne – teaching tools; **narzędzia oceny projektów** – project evaluation tools; **narzędzia oceny uczniów/studentów** – pupil/student assessment tools; **narzędzia służące znajdowaniu partnerów** (*np. baza danych*) – partner finding tools; **narzędzia służące poszukiwaniu partnerów/poszukiwania partnerów** (*np. baza danych*) – partner search tools; **narzędzia symulacyjne** – simulation tools; **narzędzie odniesienia** – reference tool;

opracować/ywać narzędzie – to develop a tool; **u/doskonalić, ulepszyć/ać narzędzie** – to improve a tool; **użyć/wać narzędzi, wykorzystać/ywać narzędzia** – to use tools

narzuty – overhead costs, overheads

natychmiastowy – immediate

natychmiastowe efekty projektu – immediate outcomes of a project, immediate project outcomes; **natychmiastowy wpływ projektu na reformę edukacji** – immediate impact of a project on the education reform

nauczać – to teach

nauczyć/ać historii/języka obcego – to teach history/a foreign language

nauczanie – teaching, instruction

czas przeznaczony na nauczanie (*określonego przedmiotu/określonych przedmiotów*) – teaching time; **godziny nauczania** – taught hours; **koszty nauczania** – teaching costs; **metody nauczania** – teaching methods; **metodyka nauczania** – teaching methodology; **nauczanie grupowe** – group teaching; **nauczanie indywidualne** – individual teaching; **nauczanie języka** – language teaching; **nauczanie religii** – religious instruction; **nauczanie ukierunkowane/zorientowane na ucznia/studenta** – pupil-centred/student-centred teaching; **ocena jakości nauczania** – quality assessment of teaching; **zindywidualizowane metody nauczania** – individualised teaching methods, personalised teaching methods; **zintegrowane nauczanie języka** (*nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*) – integrated language teaching; *zob. też zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe*

nauczyciel – teacher; **nauczyciele** – teachers; teaching staff (*kadra nauczycielska/pedagogiczna*); teaching profession (*grupa zawodowa*)

asystent nauczyciela – teaching assistant; **doskonalenie zawodowe nauczycieli** – in-service teacher training; *por. kształcenie nauczycieli*; **etapowe kształcenie nauczycieli** (*system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się po zakończeniu kształcenia ogólnego, np. na poziomie podyplomowym*) – consecutive teacher training; *por. kształcenie równoległe*; **kształcenie nauczycieli** – initial teacher training; *por. doskonalenie zawodowe nauczycieli*; **mobilność nauczycieli** – mobility of teachers, teacher mobility;

nauczyciel akademicki – academic teacher, professor;

nauczyciel czynny zawodowo/pracujący w zawodzie – practising teacher, teacher in service;

nauczyciel dyplomowany – qualified teacher (*wykwalifikowany*), graduate teacher (*z wyższym wykształceniem*), chartered teacher (*czwarty stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*); **nauczyciel dwuprzedmiotowy** – two-subject teacher;

nauczyciel języka obcego – foreign language teacher, language teacher;

nauczyciel kontraktowy (*drugi stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*) – contract teacher;

nauczyciel mianowany (*trzeci stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*) – appointed teacher;

nauczyciel niepełnoetatowy/zatrudniony na niepełnym etacie – part-time teacher;

nauczyciel pełnoetatowy/zatrudniony na pełnym etacie – full-time teacher; **na-**

uczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela – replacement teacher, substitute teacher; **nauczyciel praktycznej nauki zawodu** – practical vocational training teacher; **nauczyciel przebywający czasowo** (*np. odbywający staż/szkolenie lub prowadzący zajęcia dydaktyczne*) **w placówce zagranicznej** (*np. w ramach programu UE*) – mobile teacher; **nauczyciel pracujący w kilku placówkach** – itinerant teacher; **nauczyciel przedmiotów ogólnych** – general subject teacher; **nauczyciel przedmiotów zawodowych** – vocational subject teacher; **nauczyciel przedmiotów zintegrowanych** – generalist teacher; *por. nauczyciel przedmiotu, nauczyciel-specjalista przedmiotowy*; **nauczyciel przedmiotu** – specialist teacher; *zob. też nauczyciel-specjalista przedmiotowy*; *por. nauczyciel przedmiotów zintegrowanych*; **nauczyciel przedszkolny** – pre-primary teacher;

nauczyciel-specjalista przedmiotowy – specialist teacher; *zob. też nauczyciel przedmiotu*; *por. nauczyciel przedmiotów zintegrowanych*; **nauczyciel-stażysta** (*pierwszy stopień awansu zawodowego nauczycieli w Polsce*) – trainee teacher; **nauczyciel szkolny** – school teacher; **nauczyciel szkoły podstawowej lub średniej** – school teacher; **nauczyciel szkoły podstawowej** – primary school teacher, primary teacher; **nauczyciel szkoły szkoły średniej** – secondary school teacher, secondary teacher; **nauczyciel wykwalifikowany** – qualified teacher;

nauczyciele przyjeżdżający (*np. nauczyciele zagraniczni przyjeżdżający z innej szkoły/uczelni na staż lub w celu poprowadzenia zajęć*) – incoming teachers; **nauczyciele wyjeżdżający** (*np. na staż lub w celu poprowadzenia zajęć w innej szkole/uczelni*) – outgoing teachers; **nauczyciel wspomagający** – support teacher;

placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli – in-service teacher training institution; *zob. też placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli*; *por. placówka kształcenia nauczycieli*; **placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli** – teacher training institution; **placówka kształcenia nauczycieli** – initial teacher training institution; *zob. też placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli*; *por. placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli*;

równoległe kształcenie nauczycieli (*system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się równolegle z kształceniem ogólnym*) – concurrent teacher training; *por. kształcenie etapowe*; **stowarzyszenie nauczycieli** – teachers' association; **stypendium dla nauczyciela** – teaching grant; **wymiana nauczycieli** – exchange of teachers, teacher exchange

nauka – learning, education, study, tuition (*kształcenie, uczenie się*); research (*działalność badawcza/naukowo-badawcza*); science (*ogół wiedzy, osiągnięcia naukowe*); *zob. też edukacja, kształcenie, uczenie się*

dobre wyniki w nauce – high learning achievements, high achievements; **dostęp do nauki** – access to education; **materiały/pomoce do nauki** – educational materials, learning materials, educational resources, learning resources; **nauka języka obcego** – foreign language learning, language learning; **nauka pod kierunkiem nauczyciela** – supervised study; **obowiązek nauki** (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych lub pozaszkolnych*) – part-time compulsory education; *por. obowiązek szkolny*; **obowiązkowa nauka** – compulsory education; **opłata za naukę** – tuition fee, tuition; **osiągnięcia w nauce** – learning achievements, achievements (*indywidualnych uczniów/studentów lub grupy/populacji uczniów/studentów*); educational performance, performance (*grupy/populacji uczniów, np. uczniów w określonym rodzaju szkół*); *zob. też osiągnięcia/wyniki studenta/ucznia w nauce*; **osiągnięcia/wyniki studenta/ucznia w nauce** – student/pupil learning achievements, student/pupil achievements (*indywidualnych uczniów/studentów lub grupy/populacji uczniów/studentów*); student/pupil educational perfor-

mance, student/pupil performance (*grupy/populacji uczniów, np. uczniów w określonym rodzaju szkół*); **pomoce do nauki** – educational resources, learning resources; **pomoc w nauce** – learning support; **przeciętne wyniki w nauce** – average learning achievements, average achievements; **samodzielna nauka** (*samokształcenie*) – autonomous learning, independent study, private study; *zob. też samokształcenie*; **słabe wyniki w nauce** – low learning achievements, low achievements; **środowisko do nauki** – learning environment; **trudności w nauce** – learning difficulties; **wspomagana komputerowo nauka języka** – Computer Aided Language Learning (CALL); **podjąć/ejmować naukę** – to take up study; **promować naukę języków** – to promote language learning; **przerwać/ywać naukę** (*w szkole*) **w wieku 16 lat** – to leave school/to drop out at the age of 16; **ułatwić/ać naukę** – to facilitate learning; **zachęcić/ać do nauki** – to encourage learning

nauki –
nauki humanistyczne – humanities; **nauki przyrodnicze** – natural sciences; **nauki społeczne** – social sciences; **nauki ścisłe** (*matematyczne i przyrodnicze*) – science; **nauki techniczne** – engineering sciences, engineering and technology

naukowiec – researcher, scholar, scientist

naukowy – academic (*związany z nauczaniem/kształceniem*), scientific (*wykorzystujący metody naukowe/oparty na naukowych metodach*; *związany z naukami ścisłymi*), research (*badawczy*)
badania naukowe – scientific research, research; **działalność naukowa/naukowo-badawcza** – research activity, research activities, research; **kadra naukowa/pracownicy naukowi** – research staff (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od kadry naukowo-dydaktycznej i kadry dydaktycznej*); **kadra naukowo-dydaktyczna/pracownicy naukowo-dydaktyczni** – academic staff (*kadra akademicka w znaczeniu ogólnym*), research and teaching staff (*jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od kadry dydaktycznej i kadry naukowej*); **kariera naukowa** – academic career (*w odniesieniu do pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych*); **research career** (*w odniesieniu do pracowników naukowych*); **oszustwo naukowe** – academic fraud; **placówka naukowa/naukowo-badawcza** – academic institution (*akademicka*), research institution (*badawcza*); **pracownik naukowy** – research staff member, researcher, academic; **pracownik naukowo-dydaktyczny** – academic teacher (*w odróżnieniu np. od pracownika administracyjnego uczelni*), academic, research and teaching staff member; **umiejętność myślenia naukowego** (*w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów", PISA*) – scientific literacy; **urlop naukowy** – sabbatical leave; **współpraca naukowa** – academic cooperation (*między uczelniami i/lub placówkami naukowymi*), research cooperation (*w zakresie badań*)

nazwa – name
nazwa oficjalna/prawna (*nazwa instytucji/placówki/uczelni figurująca w dokumentach prawnych*) – legal name

netto – net; *por. brutto*
pensja/wynagrodzenie netto – net salary; *por. pensja/wynagrodzenie brutto*; **wskaźnik skolaryzacji netto** – net enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji brutto*

niedotowany – non-grant-aided, non-grant-maintained; *por. dotowany*
szkoła niedotowana – non-grant-aided school, non-grant-maintained school

niedobór – shortage, gap; *zob. też deficyt*; *por. nadwyżka*
niedobór nauczycieli – shortage of teachers; **niedobór wykwalifikowanej kadry** – shortage of highly qualified staff, skill(s) gap, skill(s) shortage

niedofinansowanie – under-funding
niedofinansowanie uczelni – under-funding of higher education institutions

niedofinansowany – underfunded
niedofinansowane uczelnie – underfunded higher education institutions

niedopełnienie obowiązków – breach of duty
niedopełnienie obowiązków wynikających z kontraktu/umowy – failure to comply with contractual obligations
niedotrzymanie umowy – breach of an agreement, non-fulfilment of an agreement
nieformalny – informal
kształcenie/uczenie się nieformalne (*wcześniej*: *kształcenie incydentalne*; *kształcenie będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nieodbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół niemające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nieprowadzące do certyfikacji*) – informal education, informal learning; *zob. też uczenie się nieformalne, kształcenie/uczenie się incydentalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się pozaformalne*
niematerialny/nienamacalny – intangible
niematerialne/nienamacalne efekty projektu – intangible outcomes of a project, intangible project outcomes
nieobowiązkowy – optional; *zob. też fakultatywny*; *por. obowiązkowy*
kurs nieobowiązkowy/cykl zajęć nieobowiązkowych – optional course; **przedmiot nieobowiązkowy** – optional course (*cykl zajęć z danego przedmiotu*), optional subject
niepaństwowy – non-state; *zob. też niepubliczny*
szkoła niepaństwowa – non-state school; *zob. też szkoła niepubliczna*; *por. szkoła państwowa, szkoła publiczna*; **uczelnia niepaństwowa** – non-state higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepubliczna*; *por. uczelnia państwowa, uczelnia publiczna*
niepełnoetatowy – part-time
nauczyciel niepełnoetatowy – part-time teacher; **praca niepełnoetatowa** – part-time job; **pracownik niepełnoetatowy** – part-timer
niepełnosprawny – disabled
uczniowie/studenci niepełnosprawni – disabled pupils/students
niepowodzenie – failure; *por. sukces*
niepowodzenia szkolne/w nauce – school failure; *por. sukcesy szkolne*; **wskaźnik niepowodzeń** (*w edukacji*: *odsetek uczniów, studentów czy słuchaczy doznających niepowodzeń w nauce, np. niezdających egzaminów/nieprzechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*; *w konkursach o fundusze na projekty*: *procent wniosków, które nie są akceptowane do finansowania*) – failure rate; *por. wskaźnik sukcesu/powodzenia*
nieprawidłowość – irregularity
nieprawidłowości w zarządzaniu finansami projektu – irregularities in the financial management of a project
nieprzestrzeganie – non-compliance
nieprzestrzeganie wymogów – non-compliance with requirements; **nieprzestrzeganie limitów kosztów w projekcie** – non-compliance with the cost ceilings in the project
niepubliczny – non-public; *zob. też niepaństwowy*
szkoła niepubliczna – non-public school; *zob. też szkoła niepaństwowa*; *por. szkoła publiczna, szkoła państwowa*; **uczelnia niepubliczna** – non-public higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepaństwowa*; *por. uczelnia publiczna, uczelnia państwowa*
nierówność – inequality
nierówności edukacyjne/w edukacji – educational inequalities/inequalities in education; **nierówność płci** – gender inequality; **nierówność szans** – inequality of opportunity;
z/likwidować nierówności – to remove inequalities; **s/powodować nierówności** – to cause inequalities; **do/prowadzić do nierówności** – to lead to inequality; **utrwalić/ać, wzmocnić/acniać nierówności** – to reinforce inequalities; **zmniejszyć/ać nierówności** – to reduce inequalities; **zwiększyć/ać nierówności** – to increase inequalities
nierównowaga – imbalance
nierównowaga płci (*niezrównoważony udział/niezrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn, np. w danym programie, da-*

nym zawodzie, na kierowniczych stanowiskach) – gender imbalance

niestacjonarny –
studia niestacjonarne – part-time degree programme(s), part-time programme(s); *por. studia stacjonarne*

nieuprawniony – ineligible (*do czegoś – for sth*; *do ubiegania się o coś – to apply for sth*)
działanie nieuprawnione (*w ➤ programach UE*: *rodzaj działań, których nie można finansować z przyznawanych funduszy*) – ineligible activity; *por. działanie uprawnione*; **instytucja nieuprawniona** (*w ➤ programach UE*: *instytucja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – ineligible institution; *por. instytucja uprawniona*; **koszty/wydatki nieuprawnione** (*w ➤ programach UE*: *koszty/wydatki, których nie można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – ineligible costs/expenditure/expenses; *por. koszty/wydatki uprawnione*; **kraj nieuprawniony** (*w ➤ programach UE*: *kraj, który nie jest uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – ineligible country; *por. kraj uprawniony*

niewykonanie umowy – non-fulfilment of an agreement

niewymienialny – non-convertible
waluta niewymienialna – non-convertible currency

niezależność – autonomy, independence
niezależność szkół/uczelni – autonomy of schools/higher education institutions

niezależny – autonomous, indepedent
niezależny ekspert – independent expert

nocleg – accommodation (*zakwaterowanie*)
koszty noclegu (*np. w czasie pobytu za granicą*) – accommodation costs, accommodation expenses

nominalny – nominal
nominalny czas trwania studiów – nominal duration of (a) degree programme(s); *zob. też oficjalny czas trwania studiów*; *por. faktyczny czas trwania studiów*

norma – standard
norma jakości – quality standard

nostryfikacja – nostrification; **nostryfikacyjny** – nostrification
postępowanie nostryfikacyjne – nostrification proceedings; **tryb nostryfikacji** – nostrification procedure; **uznawanie dyplomów w drodze nostryfikacji** – recognition of diplomas on the basis of nostrification

notatka służbowa – memorandum (memo)

nowatorski – innovative, innovatory
nowatorska metoda dydaktyczna/nauczania – innovative/innovatory teaching method; **nowatorskie praktyki dydaktyczne** – innovative/innovatory teaching practices

Nowe Niepodległe Państwa (*b. republiki radzieckie*) – New Independent States

nowe umiejętności podstawowe (*umiejętności określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r.* (➤ *Proces Lizboński*), *obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne*) – new basic skills; *zob. też umiejętności podstawowe*

nowelizacja (*przepisów, ustawy*) – amendment
nowelizacja ustawy o szkolnictwie wyższym/ustawy o oświacie – amendment to the Higher Education Act/School Education Act

nowelizować – to amend
z/nowelizować artykuł (*np. w ustawie*)/**ustawę/przepisy prawne** – to amend an article/a law/legislation

nowo przyjęty – entrant, new entrant; **nowo przyjęci** – entrants, new entrants, new intake
nowo przyjęci do szkół podstawowych/średnich – new entrants to primary education/secondary education, new primary education/secondary education entrants; **nowo przyjęci do uczelni/na studia** – new entrants to higher education, new higher education entrants, new student intake

numer – number
numer referencyjny (*np. sprawy lub pisma, na który należy się powoływać w dalszej korespondencji*) – reference number; **numer**

indeksu – matriculation number; **numer rejestracyjny/numer wpisu** (*na kurs, na studia*) – registration number

nurt – strand

nurt kształcenia (*np. nurt ogólny, techniczny, zawodowy w szkolnictwie średnim*) – educational strand; **nurt kształcenia ogólnego/zawodowego/technicznego w systemie edukacji** – general/vocational/technical strand in the education system

O

obcy – foreign

język obcy – foreign language

OBESSU › Biuro Organizacyjne Organizacji Uczniowskich w Europie

obieralny (*do wyboru*) – elective; *zob. też fakultatywny*; *por. obowiązkowy*

cykl zajęć obieralnych – elective course; **przedmiot obieralny** – elective course (*cykl zajęć z danego przedmiotu*), elective subject

obliczać – to calculate

obliczyć/ać koszty/wydatki – to calculate costs/expenditure; **obliczyć/ać kwotę potrzebną na projekt** – to calculate the amount needed for a project

obliczanie – calculation

błąd w obliczeniach – calculation error

obniżać – to decrease, to reduce

obniżyć/ać koszty – to reduce costs; **obniżyć/ać wydatki na edukację** – to decrease/to reduce expenditure on education

obniżenie – decrease, reduction

obniżenie wydatków na edukację – decrease/reduction in expenditure on education

obowiązek – duty, responsibility, obligation (*zobowiązanie*), task (*zadanie*)

obowiązki dydaktyczne – teaching responsibilities; **obowiązki kontraktora projektu** – obligations of the project contractor; **podział obowiązków między partnerami projektu** – division of responsibilities between project partners; **uchybienie obowiązkom/niedopełnienie obowiązków** – breach of duty; **przekazać/ywać obowiązki** – to delegate responsibilities; **wykonać/ywać obowiązki wynikające z kontraktu/umowy** – to discharge contractual obligations; **wykonać/ywać obowiązki** – to perform duties/tasks, to carry out responsibilities; **po/dzielić, rozdzielić/ać obowiązki między partnerów projektu** – to divide responsibilities between project partners; **podjąć/ejmować obowiązki** – to undertake responsibilities

obowiązek nauki (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych lub pozaszkolnych*) – part-time compulsory education; *por. obowiązek szkolny*

obowiązek szkolny (obowiązkowa nauka w formach szkolnych) – full-time compulsory education; *por. obowiązek nauki*

obowiązkowy – compulsory, mandatory, obligatory, required; *por. fakultatywny, obieralny*

cykl zajęć obowiązkowych/kurs obowiązkowy – compulsory course, mandatory course; **kształcenie obowiązkowe** – compulsory education; **lektura obowiązkowa** – mandatory/essential/required reading; *por. lektura uzupełniająca, lektura dodatkowa*; **obowiązkowa akredytacja** – mandatory accreditation; **okres obowiązkowego kształcenia** – compulsory education period; **przedmiot obowiązkowy** – compulsory course (*cykl zajęć z danego przedmiotu*), compulsory subject

obserwacja – observation
metody obserwacji – methods of observation, observation methods; **obserwacja praktyk dydaktycznych** – observation of teaching practices
obsługa – service, support
obsługa administracyjna (*np. przy realizacji projektu*) – administrative support
obustronny – reciprocal
wymiana obustronna (*wzajemna*) (*w ➤ programach UE*: *wymiana uczniów, studentów czy nauczycieli oznaczająca faktyczny przepływ osób w dwóch bądź – w przypadku wymiany wielostronnej – kilku kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*) – reciprocal exchange; *zob. też wzajemna wymiana*
obywatel – citizen, national
obywatel polski – Polish citizen/national; **obywatel Unii Europejskiej** (**UE**) – European Union (EU) citizen/national; **obywatele krajów nienależących do UE** – non-EU nationals; **obywatele krajów trzecich** – third-country nationals
obywatelski – civic, civil
inicjatywa obywatelska – civic initiative; **kompetencje społeczne i obywatelskie** – social and civic competences; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **prawa i obowiązki obywatelskie** – civic rights and duties, civic rights and responsibilities; **społeczeństwo obywatelskie** – civic society (*termin angielski odnoszący się do udziału obywateli, organizacji i instytucji społecznych w życiu społeczności lokalnej, włącznie z udziałem w funkcjonowaniu instytucji kontrolowanych przez organy państwa, np. radach szkolnych czy radach innych instytucji lokalnych*), civil society (*termin angielski odnoszący się do działalności obywateli, organizacji i instytucji społecznych, która ma charakter dobrowolny i autonomiczny względem organów państwa*); **wychowanie obywatelskie** – civic education, civics (*przedmiot w szkole*)
obywatelstwo – citizenship
obywatelstwo europejskie – European citizenship; **poczucie obywatelstwa** – sense of citizenship
ocena – assessment, evaluation, appraisal, review (*wydawanie opinii, formułowanie sądu o wartości*); mark, grade (*stopień w szkole/uczelni*); grade, rating (*np. ocena wartości projektu według określonej skali*)
ankieta oceny zajęć dydaktycznych/przedmiotu/kursu/szkolenia – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*), course evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów/uczestników kursu lub szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*);
arkusz oceny (*arkusz z kryteriami/pytaniami, według których dokonuje się oceny, np. projektu*) – assessment/evaluation sheet;
całościowa ocena projektu (*ocena uwzględniająca wszystkie aspekty projektu*) – overall project rating;
dobre oceny (*w szkole/na uczelni*) – good grades;
komisja ds. oceny – evaluation board, evaluation committee; **kryteria oceny** – assessment/evaluation criteria;
metoda oceny – assessment/evaluation method;
narzędzia oceny projektów – project assessment/evaluation tools; **narzędzia oceny uczniów/studentów** – pupil/student assessment tools; **niska ocena** (*w szkole/na uczelni*) – low grade;
ocena akademicka/aspektów naukowych/dydaktycznych (*w ➤ programach UE*: *ocena jakości naukowo-dydaktycznej projektu dotycząca takich aspektów, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*) – academic assessment; *zob. też ocena jakości naukowej/dydaktycznej/ocena jakości/jakościowa aspektów naukowych/dydaktycznych*; *por. ocena techniczna/aspektów technicznych*;

ocena ciągła – continuous assessment/evaluation, on-going assessment/evaluation;
ocena efektów kształcenia/uczenia się (*metody i procesy służące stwierdzeniu na podstawie wcześniej zdefiniowanych kryteriów, w jakim stopniu dana osoba opanowała wiedzę, umiejętności i kompetencje* (*tj. osiągnęła efekty kształcenia/uczenia się*), *na ogół prowadzące do* ➤ *walidacji i* ➤ *certyfikacji efektów kształcenia/uczenia się*) – assessment of learning outcomes; *ocena ekspercka* (*ocena dokonywana przez ekspertów, np. wniosków o fundusze na projekty*) – expert assessment; **ocena ex-ante** (*ocena dokonywana przed rozpoczęciem działań/projektu/programu, która ma na przykład na celu stwierdzenie, czy proponowana strategia i jej cele są odpowiednie, czy zaplanowane działania są spójne z celami i prowadzą do osiągnięcia tych celów itp.*) – ex-ante evaluation; *zob. też ocena wstępna*; *por. ocena ex-post/końcowa*; **ocena ex-post** (*ocena dokonywana po upływie pewnego czasu, np. sześciu miesięcy, od zakończenia działań/projektu/programu, która ma na celu m.in. określenie stopnia i efektywności wykorzystania przyznanych funduszy oraz trwałych efektów i wpływu działań/projektu/programu*) – ex-post evaluation; *zob. też ocena końcowa*; *por. ocena ex-ante/wstępna*;
ocena finansowa/aspektów finansowych – financial assessment; **ocena formatywna** (*ocena, dokonywana w trakcie kształcenia lub realizacji projektu, która służy zebraniu informacji w celu wprowadzenia modyfikacji czy ulepszeń*) – formative assessment/evaluation; *por. ocena sumatywna*;
ocena jakości – quality assessment; **ocena jakości badań/dydaktyki** – quality assessment of research/teaching; **ocena jakości naukowej/dydaktycznej/ocena jakości/jakościowa aspektów naukowych/dydaktycznych** (*w* ➤ *programach UE*: *ocena jakości naukowo-dydaktycznej projektu dotycząca takich aspektów, jak treści programu kształcenia opracowywanego/modernizowanego w ramach proponowanego projektu i związane z nim metody nauczania*) – academic quality assessment; *zob. też ocena akademicka/aspektów naukowych/dydaktycznych*; *por. ocena jakości technicznej*; **ocena jakości technicznej/ocena jakości/jakościowa aspektów technicznych** (*w* ➤ *programach UE*: *ocena koncentrująca się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*) – technical quality assessment; *zob. też ocena techniczna/aspektów technicznych*; *por. ocena jakości naukowo-dydaktycznej*;
ocena koleżeńska (*ocena przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*) – peer review; *zob. też ocena środowiskowa*; **ocena końcowa** – final evaluation; *zob. też ocena ex-post i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. ocena ex-ante/wstępna, ocena okresowa/śródokresowa*;
ocena merytoryczna (*w* ➤ *programach UE*: *ocena naukowych lub dydaktycznych aspektów projektu, np. wpływu projektu na modernizację programów nauczania czy usprawnienie zarządzania szkołą/uczelnią*) – content assessment; **ocena okresowa** – interim evaluation (*ocena/ewaluacja dokonywana w trakcie realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*); *zob. też ocena śródokresowa*; *por. ocena końcowa*; periodic appraisal (*ocena pracownika dokonywana w regularnych odstępach czasu*); periodic review (*ocena pracy, programu lub instytucji dokonywana w regularnych odstępach czasu*); *zob. też ocena pracy/pracownika*; **ocena osiągnięć projektu** – assessment of project achievements; **ocena osiągnięć w nauce** – assessment of learning achievements;
ocena poprawności formalnej (*np. wniosków o fundusze w programach UE*) – eligibility check; **ocena porównawcza** – compa-

rative assessment/evaluation; benchmarking (*przeprowadzana według kryteriów odniesienia*); **ocena postępów** – assessment of progress, progress assessment; **ocena pracownika**/**pracy** – performance appraisal, performance review; **ocena pracy nauczyciela** – teacher evaluation, teacher appraisal; **ocena programu nauczania** – curriculum review; **ocena projektu** (*„stopień" wg określonej skali*) – project rating; **ocena** (*ocenianie*) **projektów** – assessment/evaluation of projects, project assessment/evaluation; **ocena programu współpracy** – evaluation of a cooperation programme;
ocena sumatywna (*ocena dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*) – summative assessment/evaluation; *por. ocena formatywna*; **ocena środowiskowa** (*ocena przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*) – peer review; *zob. też ocena koleżeńska*; **ocena śródokresowa** (*ocena dokonywana w połowie okresu realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*) – mid-term evaluation; *zob. też ocena okresowa*; *por. ocena końcowa*;
ocena techniczna/**aspektów technicznych** (*w ➤ programach UE*: *ocena koncentrująca się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*) – technical assessment; *zob. też ocena jakości technicznej/ocena jakości/jakościowa aspektów technicznych*; *por. ocena akademicka/aspektów naukowo-dydaktycznych*;
ocena wewnętrzna (*ocena dokonywana przez osoby z danej jednostki/instytucji*) – internal assessment/evaluation/review; *por. ocena zewnętrzna*; **ocena wpływu**/**oddziaływania** (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*) – impact evaluation; **ocena wstępna** – ex ante evaluation; *zob. też ocena ex-ante i objaśnienie pod tym hasłem*; *por. ocena ex-post/końcowa*; **ocena wyników pracy** – performance appraisal, performance review;
ocena zewnętrzna (*dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne jednostki/instytucje*) – external assessment/evaluation/review; *por. ocena wewnętrzna*;
procedura oceny (*np. wniosków o fundusze na projekty*) – assessment procedure;
raport/**sprawozdanie z oceny** – evaluation report;
skala ocen – grading scale; **słaba ocena** (*w szkole/na uczelni*) – poor grade; **system oceny** – assessment system; grading scheme (*skala ocen*);
tabela ocen ECTS (*tabela w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów* (*ECTS*) *służąca przeliczaniu ocen uzyskiwanych przez studentów w uczelni zagranicznej na oceny wystawiane w uczelni macierzystej*) – ECTS grading table;
weryfikacja ocen (*sprawdzanie przez osobę lub grupę wybranych prac, które zostały ocenione przez nauczycieli/ezgaminatorów, pod kątem poziomu i spójności wystawionych ocen w celu zwiększenia rzetelności procesu oceny*; *działanie przeprowadzane wewnętrznie w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości lub zlecane egzaminatorowi zewnętrznemu*) – moderation of grades/marks; **wewnętrzna ocena jakości** – internal quality assessment; *por. zewnętrzna ocena jakości*; **wykaz ocen** – grade transcript; **wysoka ocena** (*w szkole/na uczelni*) – high grade;
zewnętrzna ocena jakości – external quality assessment; *por. wewnętrzna ocena jakości*;
dokonać/**ywać oceny programu nauczania** – to review a curriculum; **dokonać**/**ywać oceny wniosków** – to carry out the assessment of applications; **otrzymać**/**ywać dobrą ocenę** – to get/to receive a good grade (*w szkole/na uczelni*), to get/to receive a high rating (*np. w przypadku*

projektu ocenianego wg określonej skali); **dokonać/ywać oceny programów UE** – to carry out/to conduct an evaluation of EU programmes; **przyznać/wać, wystawić/ać niską ocenę projektowi** – to give/to assign a low rating to a project; **z/weryfikować oceny** (*zob. objaśnienie pod hasłem weryfikacja ocen*) – to moderate grades/marks; **wystawić/ać oceny uczniom** – to award/to give grades to pupils

oceniać – to assess, to evaluate, to review (*wydawać sąd wartościujący*); to grade, to mark (*wystawiać ocenę, np. za pracę egzaminacyjną, wg określonej skali*)
komisja oceniająca (*dokonująca oceny, np. projektu*) – evaluation board, evaluation committee;
ocenić/ać efekty projektu – to assess project outcomes; **ocenić/ać jakość** – to assess quality; **ocenić/ać osiągnięcia** – to assess achievements; **ocenić/ać politykę** – to review a policy; **ocenić/ać postępy** – to assess/to evaluate/to review progress; **ocenić/ać program** – to evaluate a programme; **ocenić/ać propozycję** – to assess a proposal; **ocenić/ać propozycję projektu** – to assess a project proposal; to grade a project proposal (*wg określonej skali*); **ocenić/ać wnioski** (*np. o fundusze*) – to assess applications; **ocenić/ać wpływ projektu na reformę edukacji** – to assess/to evaluate the impact of a project on the education reform

ocenianie – assessment

ochotniczy – voluntary
organizacja ochotnicza – voluntary organisation; **praca ochotnicza** – voluntary service

ochotnik – volunteer

odbiorca – addressee, recipient; **odbiorcy** (*audytorium/uczestnicy, np. kursu*) – audience, public
docelowi odbiorcy – target audience/public

odbiór – receipt (*np. przesyłki, dokumentacji, bagażu*)
pokwitowanie odbioru (*np. wniosku o fundusze*) – proof of receipt; **potwierdzenie odbioru** (*np. wniosku o fundusze*) – acknowledgement of receipt

oddolny – bottom-up, grassroots
inicjatywa oddolna – bottom-up/grassroots initiative; **podejście oddolne** (*w ➤ programach UE*: *podejście, w ramach którego władze ustalają jedynie ogólne cele, priorytety czy wytyczne dla programu, natomiast placówki składające wnioski o fundusze same określają konkretne działania prowadzące do tych celów czy metody realizacji tych ogólnych wytycznych*) – bottom-up approach; *por. podejście odgórne*

oddziaływanie – impact (*na coś – on sth*); *zob. też wpływ*
decydujące oddziaływanie – decisive impact; **ewaluacja/ocena oddziaływania** (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*) – impact evaluation; **marginalne oddziaływanie** – marginal impact; **oddziaływanie długofalowe/długoterminowe** – long-term impact; **oddziaływanie krótkofalowe/krótkoterminowe** – short-term impact; **oddziaływanie projektu na instytucję/instytucjonalne oddziaływanie projektu** – institutional impact of a project; **oddziaływanie projektu na system zarządzania szkołą** – impact of a project on the school management system; **ograniczone oddziaływanie** – limited impact; **raport/sprawozdanie nt. oddziaływania** (*np. projektu, programu*) – impact report; **rzeczywiste oddziaływanie** – real impact; **szerokie oddziaływanie** – widespread impact; **trwałe oddziaływanie** – lasting impact, sustainable impact; **znaczne oddziaływanie** – considerable impact, substantial impact

odgórny – top-down

podejście odgórne (*w ➤ programach UE*: *podejście, w ramach którego władze określają nie tylko ogólne cele, priorytety czy wytyczne, ale także szczegółowe cele oraz metody realizacji tych celów, a rola placówek składających wnioski o fundusze polega przede wszystkim na realizacji takich szczegółowych założeń*) – top-down approach; *por. podejście oddolne*

odkładać – to postpone
odłożyć/kładać działanie w projekcie (*np. zaplanowanego w programie pracy*) –

to postpone a project activity; **odłożyć/kładać spotkanie/zebranie** – to postpone a meeting

odległość – distance

kształcenie na odległość – distance education, distance learning; **kształcenie otwarte i na odległość** – open and distance education, open and distance learning (ODL); **tryb/system kształcenia na odległość** – distance education mode, distance learning mode; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej*

odniesienie – reference

narzędzie odniesienia – reference tool; **poziom odniesienia** – reference level; **ramy odniesienia** – reference framework

odnosić – to refer, to reference

odnieść/osić Krajowe Ramy Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji – to refer the National Qualifications Framework to the European Qualifications Framework

odnoszenie (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji*: *odnoszenie Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*) – referencing

kryteria odnoszenia – referencing criteria; **procedura odnoszenia** – referencing procedure; **proces odnoszenia** – referencing process

odpad i odsiew (*osoby przerywające naukę w szkole lub uczelni przed jej ukończeniem*) – dropout

odpad/odsiew szkolny – school dropout; **odsiew studentów** – student dropout; **wskaźnik odpadu/odsiewu** (*odsetek przerywających naukę przed jej ukończeniem*) – dropout rate; rate of early school leavers (*wyłącznie w odniesieniu do uczniów szkół*)

odpływ – outflow; *por. napływ*

odpływ dobrze wykształconych osób – outflow of highly educated people

odpowiedzialność – responsibility, liability

odpowiedzialność cywilna – civil liability; **odpowiedzialność prawna** – legal liability; **odpowiedzialność za wszelkie szkody wynikające z realizacji projektu** – responsibility for any damage resulting from the implementation of the project; **odpowiedzialność zawodowa** – professional liability;

po/dzielić się odpowiedzialnością za projekt ze wszystkimi partnerami projektu – to share responsibility for the project with all partners; **ponieść/osić odpowiedzialność za wszelkie szkody wynikające z realizacji projektu** – to be liable for any damage resulting from the implementation of a project; **ponieść/osić indywidualną/wyłączną odpowiedzialność** – to have individual/sole responsibility; **ponieść/osić zbiorową odpowiedzialność** – to have collective/joint responsibility; **przekazać/ywać odpowiedzialność** – to delegate responsibility; **przyjąć/mować, wziąć/brać odpowiedzialność za organizację podróży dla uczestników projektu** – to take responsibilty for arranging travel for project participants; **uchylić/ać się od odpowiedzialności za szkody wynikające z realizacji projektu** – to decline responsibility for any damage resulting from the implementation of a project;

odrzucać – to reject

odrzucić/ać dokumenty/wniosek – to reject documents/an application; **odrzucić/ać propozycję projektu** – to reject a project proposal

odsetek – proportion, percentage, rate (*wskaźnik*)

duży odsetek – large proportion/percentage; **malejący odsetek** – decreasing proportion; **mały odsetek** – small proportion/percentage;

odsetek doznających niepowodzeń (*w edukacji*: *np. uczniów/studentów/słuchaczy niezdających egzaminów, nieprzechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*) – failure rate; por. odsetek odnoszących sukcesy; **odsetek kobiet w nauce** – percentage of women in science; **odsetek kończących dany cykl kształcenia/kurs** (*stosunek liczby osób, np. uczniów, studentów czy słuchaczy, które pomyślnie kończą/ukończyły dany cykl kształcenia/kurs, do liczby osób, które rozpoczęły naukę*) – completion rate; *por. wskaźnik odsiewu/odpadu, odsetek przerywających*

naukę przed jej ukończeniem; **odsetek kończących szkołę średnią/uzyskujących średnie wykształcenie** – completion rate in secondary education; **odsetek kończących studia/uzyskujących wyższe wykształcenie** – completion rate in higher education; **odsetek kształcących się** (*np. na danym poziomie, w określonego typu placówkach*) – participation rate, rate of participation; **odsetek kształcących się w szkołach średnich** – rate of participation in secondary education, participation rate in secondary education; **odsetek kształcących się w szkolnictwie wyższym** (*wskaźnik skolaryzacji*) – rate of participation in higher education, participation rate in higher education; **odsetek młodzieży w szkolnictwie średnim ogólnokształcącym/technicznym/zawodowym** – proportion/percentage of young people in general/technical/vocational secondary education; **odsetek odnoszących sukcesy** (*w edukacji: np. uczniów, studentów czy słuchaczy zdających egzaminy/przechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.*) – success rate; *por. odsetek doznających niepowodzeń*; **odsetek przerywających naukę przed jej ukończeniem** (*odpad/odsiew szkolny*) – school dropout rate, rate of early school leavers; **odsetek przyjętych/zapisanych** (*np. do placówek edukacyjnych, na kursy*) – rate of enrolment, enrolment rate; **odsetek studentów kształcących się w systemie studiów dwustopniowych** – proportion/percentage of students enrolled in the two-cycle degree system;

wzrastający odsetek – growing proportion, increasing proportion; **znaczny odsetek** – considerable proportion, significant proportion, substantial proportion;

zmniejszyć/ać odsetek osób przerywających naukę w szkole – to reduce the rate/proportion of early school leavers; **zwiększyć/ać odsetek kończących szkołę średnią/studia** – to increase completion rates in secondary education/higher education; **zwiększyć/ać odsetek uczniów w szkołach średnich ogólnokształcących** – to increase the proportion of pupils in general secondary schools

odsiew i odpad (*osoby przerywające naukę/porzucające szkołę/uczelnię przed jej ukończeniem*) – dropout

odsiew/odpad szkolny – school dropout; **odsiew studentów** – student dropout; **wskaźnik odpadu/odsiewu** (*odsetek przerywających naukę przed jej ukończeniem*) – dropout rate; rate of early school leavers (*wyłącznie w odniesieniu do uczniów szkół*)

odstąpienie – waiver

odstąpienie od pobierania opłat i czesnego – fee and tuition waiver

odstąpienie od wymogu ponownego zaliczania (*np. w przypadku gdy komisja egzaminacyjna zwalnia studenta z wymogu ponownego poddania się ocenie z niezaliczonego przedmiotu, jeżeli uzyskał dostatecznie wysokie oceny z pozostałych przedmiotów, lub nadaje tytuł/stopień mimo że student nie uzyskał wymaganej liczby punktów zaliczeniowych*) – condoning

odstępować – to waive

odstąpić/ępować od pobierania czesnego – to waive tuition fees

odstępstwo – departure

odstępstwo od warunków kontaktu/umowy – departure from the terms and conditions of the contract

odszkodowanie – damages, indemnity

wniosek o odszkodowanie – request for indemnity;

wystąpić/ępować o odszkodowanie – to claim damages

odwiedzać – visit

odwiedzić/ać ośrodek szkoleniowy – to visit a training centre

odwoływanie – cancellation

odwołanie/ywanie spotkania/zebrania – cancellation of an appointment/a meeting

odwoływanie się – appeal

odwołanie (**się**) **od decyzji komisji egzaminacyjnej** – appeal against the decision of the examination board

odwoławczy – appeal/appeals

odwoławcza komisja dyscyplinarna – disciplinary appeals board, disciplinary appeals committee; **odwoławcza komisja sty-**

pendialna – grants appeal board, grants appeal committee

odwoływać – to cancel

odwołać/ywać spotkanie – to cancel an appointment; **odwołać/ywać zebranie** – to cancel a meeting

odwoływać się – to appeal

odwołać/ywać się od decyzji komisji egzaminacyjnej – to appeal against the decision of the examination board

odzyskiwać – to recover

odzyskać/iwać dane – to recover data; **odzyskać/iwać pełną kwotę grantu/dotacji/stypendium** (*np. w przypadku wykorzystania stypendium niezgodnie z zasadami i konieczności zwrotu*) – to recover the full amount of the grant

OECD › Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

oferować – to offer

za/oferować pomoc/wsparcie – to offer assistance/support; **za/oferować pracę** – to offer a job; **za/oferować stypendia** – to offer scholarships; **za/oferować szkolenie/kurs** – to offer training/a course; **za/oferować usługi** – to offer services

oferta – offer; tender (w przetargu)

konkurencyjna oferta – competitive tender; **oferta pracy** – job offer; **procedura składania ofert** – tendering procedure; **wezwanie do składania ofert/ogłoszenie o konkursie ofert** – call for tenders; **zaproszenie do składania ofert** – invitation to tender

oficjalny – official

oficjalny czas trwania studiów – official duration of (a) degree programme(s); *zob. też nominalny czas trwania studiów*; *por. faktyczny czas trwania studiów*

ogólnodostępny –

kształcenie w szkołach ogólnodostępnych/szkolnictwo ogólnodostępne – mainstream education; *por. kształcenie w szkołach specjalnych/szkolnictwo specjalne*; **szkoła ogólnodostępna** – mainstream school; *por. szkoła specjalna*

ogólnokrajowy – national

sieć ogólnokrajowa – national network

ogólnokształcący –

szkoła ogólnokształcąca – general school; **szkoła średnia ogólnokształcąca** – general secondary school, grammar school

ogólnoświatowy – global

program ogólnoświatowy/o zasięgu ogólnoświatowym – global programme, global scheme

ogólny – general, generic; overall (*całościowy*), total (*całkowity*)

cel ogólny – general objective; **cel ogólny** (*w › programach UE*: *cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*) – overall objective; *zob. też cel szerszy*; *por. cel bezpośredni/szczegółowy*; **kompetencje ogólne** (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*) – generic competences; *zob. też kompetencje przekrojowe*; **koszty ogólne** – overheads, overhead costs, administration costs, administrative costs (*koszty administracyjne*); general costs (*w › programach UE*: *koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*); *zob. też koszty pośrednie*; *por. koszty bezpośrednie*; **kształcenie ogólne** – general education; **nurt kształcenia ogólnego w systemie edukacji** – general strand in the education system; **ogólny budżet/koszt projektu** – total budget/cost of a project, total project budget/cost; **postanowienia/przepisy ogólne** (*w ustawie, umowie*) – general provisions; **przedmiot ogólny** (*w szkole*) – general subject; **umiejętności ogólne** – general skills, generic skills

ograniczać – to limit, to constrain, to restrict

ograniczyć/ać wydatki w projekcie – to limit expenditure/expenses in the project

ograniczenie – constraint, limitation, restriction

ograniczenia finansowe – financial constraints; **ograniczenia prawne** – legal constraints

ograniczony – limited

ograniczona wiedza – limited knowledge; **ograniczone fundusze** – limited fun-

ding, limited funds; **ograniczony wpływ projektu** – limited impact of a project

ojczysty – mother, native, national, home

język ojczysty – mother tongue, national/native language; **kraj ojczysty** – home/mother country

ojczyzna – homeland, home country, mother country

okres – period

okres kształcenia obowiązkowego – period of compulsory education, compulsory education period; **okres obowiązywania umowy/kontraktu** – duration of a contract, contractual period; **okres przejściowy** – interim period (*np. przed wygaśnięciem dotychczasowych i wejściem w życie nowych przepisów*), transition period (*np. okres przechodzenia od dotychczasowych do nowych programów nauczania w szkołach czy od studiów jednolitych do studiów dwustopniowych w uczelniach*); **okres studiów** (*np. semestr*) – period of study, study period; **okres szkolenia za granicą** – training period abroad;

objąć/ejmować okres od 2004 do 2006 – to cover the period between 2004 and 2006; **odbyć/wać okres studiów za granicą** – to carry out a study period abroad; **skrócić/acać okres studiów za granicą** – to reduce a study period abroad; **wydłużyć/ać, przedłużyć/ać okres kształcenia obowiązkowego** – to extend the period of compulsory education

okresowy –

ewaluacja/ocena okresowa (*ocena dokonywana w trakcie realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*) – interim evaluation; *zob. też ocena śródokresowa*; *por. ocena końcowa*; **ocena okresowa** – periodic appraisal (*ocena pracownika dokonywana w regularnych odstępach czasu*); periodic review (*ocena pracy, programu lub instytucji dokonywana w regularnych odstępach czasu*); *zob. też ocena pracy/pracownika*; **okresowy raport finansowy/okresowe sprawozdanie finansowe** (*składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim financial report, interim financial statement; *por. końcowy raport finansowy*; **płatności okresowe** (*dokonywane w trakcie/na określonych etapach realizacji projektu*) – interim payments; **raport okresowy**/sprawozdanie okresowe (*składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim report; *zob. też raport z postępów, raport roczny*; *por. raport końcowy*

OMK > otwarta metoda koordynacji

operacyjny – operating, operational

budżet operacyjny – operational budget; **koszty operacyjne** – operational costs; **struktura operacyjna** – operational structure

opieka – care; counselling, guidance (*poradnictwo*); tutoring (*opieka dydaktyczna, doradzanie i nadzorowanie uczącej się osoby*)

opieka indywidualnego doradcy – mentoring; **opieka nad dzieckiem/dziećmi** – child care, childcare; **opieka nad małym dzieckiem/małymi dziećmi** – early child care, early childcare; **opieka pedagogiczna** – educational counselling/guidance; **opieka psychologiczna/opieka pedagogiczno-psychologiczna** – counselling; **placówka opieki nad dzieckiem/dziećmi** – child care establishment, childcare establishment; **wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem** – early childhood education and care;

zapewnić/ać opiekę – to offer/to provide care/counselling/guidance

opiekun – tutor (*grupy, rocznika, naukowy*), mentor (*pedagog, instruktor, starszy kolega lub pracownik sprawujący opiekę nad indywidualnymi uczniami/studentami/słuchaczami/nauczycielami/pracownikami, pomagający im w wyborze i planowaniu dalszej ścieżki kształcenia/szkolenia/rozwoju zawodowego*)

opinia – opinion; **opinie** – feedback (*informacja zwrotna, uwagi, komentarze*)

opinia komitetu doradczego – opinion of the advisory committee; **opinie uczest-**

ników o kursie szkoleniowym – feedback of the participants on the training course;
po/prosić ekspertów o opinię – to ask experts for an opinion; **otrzymać/ywać opinie** – to get/to obtain/to receive feedback; **przedstawić/ać, przekazać/ywać opinie** – to give/to provide feedback/an opinion; **wydać/wać opinię** – to deliver/to issue an opinion; **zebrać/zbierać opinie** – to collect feedback

opiniodawczy – consultative
organ opiniodawczy – consultative body

opis – description
opis projektu – description of a project, project description; **opis stanowiska/miejsca pracy** – job description

opisowy – narrative
opisowa część wniosku (*np. w odróżnieniu od tabel w części finansowej*) – narrative part of the application; **raport opisowy/sprawozdanie opisowe** – narrative report

opłata – charge, duty, fare, fee
dodatkowe opłaty związane z nauką/studiami (*np. za korzystanie z materiałów w pracowni komputerowej, laboratorium, bibliotece itp.*) – bench fees; **opłata egzaminacyjna/za egzamin** – examination fee; **opłata konferencyjna** – conference fee; **opłata pocztowa** – postage; **opłata rejestracyjna** (*wpisowe*) – registration fee; **opłata za anulowanie rezerwacji/rezygnację z udziału** (*np. przy anulowaniu rezerwacji hotelu lub rezygnacji z udziału w kursie*) – cancellation fee; **opłata za kurs** – course fee; **opłata za naukę/studia** –tuition fee, tuition; **opłata za przejazd koleją/pociągiem** – rail fare; **opłata za przejazd pociągiem pierwszej/drugiej klasy** – first-class/second-class rail fare; **opłata za przelot samolotem** – air fare; **opłata za wstęp** – admission fee, entrance fee, entry fee; **opłaty bankowe** – bank charges; **opłaty celne** – customs duties; **opłaty uczelniane** (*czesne, opłaty rejestracyjne, opłaty egzaminacyjne, opłaty za dostęp do laboratoriów i korzystanie z biblioteki itp.*) – university fees; **rezygnacja z/odstąpienie od pobierania opłat i czesnego/zwolnienie z opłat i czesnego** – fee and tuition waiver; **zwolnienie z opłat** – exemption from fees;
być zwolnionym z opłat – to be exempt from fees; **obniżyć/ać opłatę** – to reduce a fee; **pobrać/ierać opłatę** – to charge a fee; **podnieść/nosić opłaty** – to increase fees; **pokryć/wać opłaty** – to cover fees; **z/rezygnować, zwolnić/zwalniać z opłat** – to waive fees; **uiścić/uiszczać opłatę** – to pay a fee; **zwolnić/zwalniać** (*kogoś*) z opłat – to exempt (sb) from fees

opóźniać – to delay
opóźnić/ać płatność/zapłatę – to delay a payment

opóźnienie – delay
opóźnienie w wykonaniu umowy/zobowiązań/zadań/pracy – delay in the performance of an agreement/ obligations/ tasks/work

opóźniony – late
płatność opóźniona – late payment

opracowanie (*praca poświęcona jakiemuś zagadnieniu*) – study
opracowanie porównawcze nt. systemów edukacji – comparative study on education systems

opracowywać – to develop
opracować/ywać materiały dydaktyczne/metody nauczania/narzędzia oceny/program nauczania/program pracy/projekt/wskaźniki – to develop teaching materials/ teaching methods/ assessment tools/a curriculum/a work plan/a project/indicators

opracowywanie – development
opracowanie/ywanie materiałów dydaktycznych/metod nauczania/narzędzi oceny/programu nauczania/programu pracy/projektu/wskaźników – development of teaching materials/teaching methods/ assessment tools/a curriculum/a work plan/a project/indicators; **wspólne opracowywanie programów nauczania** (*np. przez współpracujące ze sobą szkoły/uczelnie*) – joint curriculum development

Opracowywanie Innowacji – Development of Innovation ➤ Leonardo da Vinci

oprogramowanie – software
oprogramowanie edukacyjne – educational software

organ – body, organ, authority (*organ władz*)
organ akredytacyjny – accreditation body; **organ decyzyjny** – decision-making body; **organ doradczy** – advisory body; *zob. też organ konsultacyjny*; **organ jednoosobowy** – single-person authority (*np. rektor uczelni*); **organ kolegialny** – collective body; **organ konsultacyjny/opiniodawczy** – consultative body; *zob. też organ doradczy*; **organ nadzorczy** – supervisory body; **organ przyznający kwalifikację/kwalifikacje** – awarding body; *zob. też instytucja nadająca tytuł/stopień/wydająca dyplom ukończenia studiów wyższych*; **organ władz** – authority (*władz lokalnych, regionalnych, krajowych*), governing body (*instytucji*); **organ władz budżetowych** – budgetary authority; **organ władz centralnych/krajowych** – national authority; **organ władz edukacyjnych/oświatowych** – education authority; **organ władz lokalnych** – local authority, local government body; **organ władz państwowych** – public authority; **organ władz regionalnych** – regional authority; **organ wykonawczy** – executive body; **organ zlecający/zamawiający** (*np. taką usługę jak szkolenie*) – contracting authority; **organy** (**władz**) **uczelni** – governing bodies of a higher education institution; university authorities (władze uczelni)

organizacja – organisation
organizacja goszcząca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – host organisation; *zob. też organizacja przyjmująca*; *por. organizacja macierzysta, organizacja wysyłająca*; **organizacja handlowa** – trade organisation; **organizacja macierzysta** – home organisation; *por. organizacja goszcząca*; **organizacja międzynarodowa** – international organisation; **organizacja młodzieżowa** – youth organisation; **organizacja niekomercyjna/nienastawiona na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non profit** – non-profit organisation, not-for-profit organisation; **organizacja niepubliczna** – non-public organisation; **organizacja nieuprawniona** (*w* **>** *programach UE*: *organizacja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – ineligible organisation; *por. organizacja uprawniona;* **organizacja prowadząca wolontariat** – voluntary organisation; **organizacja patronacka** – umbrella organisation; **organizacja pozarządowa** – non-governmental organisation (NGO); **organizacja prywatna** – private organisation; **organizacja przyjmująca** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – receiving organisation; *zob. też organizacja goszcząca*; *por. organizacja wysyłająca, organizacja macierzysta*; **organizacja publiczna** – public organisation; **organizacja rządowa** – governmental organisation; **organizacja społeczna** – civic organisation; **organizacja ucząca się** – learning organisation; **organizacja uprawniona** (*w* **>** *programach UE*: *organizacja, która nie jest uprawniona do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – eligible organisation; *por. organizacja nieuprawniona*; **organizacja wysyłająca** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – sending organisation; *zob. też. organizacja macierzysta*; *por. organizacja przyjmująca, organizacja goszcząca*; **organizacja zawodowa** – professional organisation; **organizacje działające w dziedzinie edukacji/zajmujące się edukacją** – organisations active in the field of education;
kierować, zarządzać organizacją – to manage an organisation; **s/tworzyć, założyć/kładać organizację** – to create/to establish an organisation

Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury > UNESCO

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD): Ogólnoświatowa organizacja międzyrządowa, znana w Polsce pod swą skrótową angielską nazwą OECD, do której należy 31 krajów, m.in. Polska, i która współpracuje z wieloma innymi krajami i organizacja-

mi. OECD opracowuje statystyki i wydaje publikacje tematyczne, np. oparte na badaniach opracowania i analizy, dotyczące wielu różnych zagadnień ekonomicznych i społecznych – od makroekonomii i handlu do edukacji, nauki i innowacji. W dziedzinie edukacji OECD koordynuje badania „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów" (Programme for International Student Assessment, PISA). Najważniejsze publikacje w dziedzinie edukacji to m.in. „OECD Education at a Glance" i „OECD Reviews of Tertiary Education". *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem*: *http://www.oecd.org/*

organizacyjny – organisational
diagram organizacyjny – organisational chart; **grant/dotacja na cele/wydatki organizacyjne** (*w niektórych ➤ programach UE*: *fundusze przeznaczone np. na wynagrodzenia osób pracujących w projekcie, zakup sprzętu, koszty delegacji, koszty druku i publikacji, koszty operacji bankowych, koszty administracyjne*) – organisational grant; **jednostka organizacyjna** – organisational unit; **jednostka organizacyjna uczelni** – organisational unit of a higher education institution; **koszty organizacyjne** (*np. koszty opłat telefonicznych i materiałów związanych z organizacją szkolenia*) – organisational costs; **możliwości/zdolności organizacyjne/potencjał organizacyjny** – organisational capacity; **umiejętności organizacyjne** – organisational skills; **ustalenia organizacyjne** – organisational arrangements

organizator – organiser, provider
organizator szkolenia/szkoleń – training provider; **organizator kształcenia** – education provider, training provider; **organizator kształcenia dorosłych** – adult education provider; **organizator** (**kursów**) **kształcenia ustawicznego** – continuing education provider; **organizator projektu** (*w niektórych ➤ programach UE*: *instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*) – project promoter

organizować – to organise, to arrange
z/organizować konferencję – to organise a conference; **z/organizować wystawę** – to arrange/to organise an exhibition; **z/organizować zebranie** – to arrange/to organise a meeting; **z/organizować zastępstwo dla wyjeżdżających nauczycieli** – to organise cover for outgoing teaching staff

orientacyjny – indicative
orientacyjny budżet programu – indicative budget of a programme; **priorytety orientacyjne** – indicative priorities; **stawki orientacyjne** (*np. stawki wynagrodzeń za pracę w projekcie*) – indicative rates

oryginalny – original
oryginalna faktura/oryginalny dowód płatności/oryginalny bilet – original invoice/proof of payment/ticket; **oryginalny podpis** – original signature

oryginał – original
oryginał faktury/dowodu płatności/biletu – original invoice/proof of payment/ticket

osiągać – to accomplish, to achieve, to attain, to reach
osiągnięte efekty – achieved outcomes; **uczniowie/studenci osiągający dobre/słabe wyniki w nauce** – high-achieving/low-achieving pupils/students;
osiągnąć/ać cel – to accomplish/to achieve/to attain/to reach a goal/objective/target; **osiągnąć/ać cele projektu** – to accomplish/to achieve/to attain/to reach project objectives; **osiągnąć/ać efekt synergii** – to achieve a synergy effect; **osiągnąć/ać wyniki** – to achieve results; **osiągnąć/ać wiek szkolny** – to reach the school age

osiągnięcie – accomplishment, attainment, achievement; performance (*wyniki pracy/działalności*); *wyłącznie w kontekście dotyczącym systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć* (*systemu punktowego*) *w szkolnictwie wyższym*: credit (*punkt/zaliczenie*); *zob. też punkt/punkt zaliczeniowy*
certyfikacja/poświadczanie świadectwem/dyplomem osiągnięć w nauce – certification of learning achievements; **gromadzenie i przenoszenie osiągnięć**

(*w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – accumulation and transfer of credits, credit accumulation and transfer; **ocena osiągnięć projektu/w nauce** – assessment of project achievements/learning achievements; **osiągnięcia badawcze/naukowe/w pracy naukowej** – research achievements, research performance (*wyniki działalności badawczej*); **osiągnięcia dydaktyczne/w pracy dydaktycznej** – teaching achievements, teaching performance (*wyniki pracy dydaktycznej*); **osiągnięcia projektu** – achievements of a project, project achievements; **osiągnięcia w nauce** – learning achievements, achievements (*indywidualnych uczniów/studentów lub grupy/populacji uczniów/studentów*); educational performance, performance (*wyniki grupy/populacji uczniów, np. uczniów w określonym rodzaju szkół*); **osiągnięcia studenta/ucznia w nauce** – student/pupil learning achievements, student/pupil performance (*wyniki*); **osiągnięcie celów projektu** – accomplishment of the project objectives; **poziom osiągnięć** (*uczniów/studentów*) **w matematyce** – attainment level in mathematics; **przeciętne osiągnięcia** (*wyniki*) **w nauce** – average learning achievements; **system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć** (*w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – credit accumulation and transfer system; *zob. też system akumulacji i transferu punktów*; **trwałe osiągnięcia projektu** – sustainable achievements of a project, sustainable project achievements; **walidacja**/(formalne) **potwierdzanie osiągnięć w nauce** – validation of learning achievements; **trwałość osiągnięć projektu** – durability of project achievements, sustainability of project achievements; **wybitne osiągnięcia** – outstanding achievements; **zestawienie osiągnięć projektu** – overview of project achievements; **znaczne osiągnięcia** – considerable achievements, significant achievements;

certyfikować, poświadczyć/ać świadectwem/dyplomem osiągnięcia w nauce – to certify learning achievements; **z/mierzyć osiągnięcia** – to measure achievements; **ocenić/ać osiągnięcia** – to assess achievements; (formalnie) **potwierdzić/ać osiągnięcia w nauce** – to validate learning achievements

osobowy – personal

dane osobowe – personal details; **rozwój osobowy** – personal development; **ubezpieczenie osobowe** – personal insurance

oszustwo – fraud

oszustwo naukowe – academic fraud

ośrodek – centre

ośrodek akademicki/naukowy – academic centre; **ośrodek badawczy** – research centre; **ośrodek dokumentacji** – documentation centre; **ośrodek dydaktyczny** (*np. uczelni*) – teaching centre; **ośrodek informacyjny** – information centre; **ośrodek kształcenia dorosłych** – adult education centre; **ośrodek kształcenia ustawicznego** – continuing education centre; **ośrodek doskonalenia zawodowego nauczycieli** – in-service teacher training centre; **ośrodek kultury** – cultural centre; community centre (*lokalny dom kultury*); **ośrodek pomocy edukacyjnych** – educational resource(s) centre, learning resource(s) centre; **ośrodek rekreacji i wypoczynku/ośrodek rekreacyjny/wypoczynkowy** – leisure centre; **ośrodek transferu technologii** – technology transfer centre; **wielofunkcyjny ośrodek edukacyjny** – multifunctional learning centre;

odwiedzić/ać, z/wizytować ośrodek – to visit a centre; **założyć/kładać, u/tworzyć ośrodek** – to establish/to set up a centre; **zarządzać ośrodkiem** – to manage a centre

Ośrodek ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji ➤ Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji

oświadczać – to declare, to state

oświadczenie – declaration, statement

podpisać/ywać oświadczenie – to sign a declaration; **przyjąć/mować oświadczenie** – to adopt a declaration; **złożyć/składać oświadczenie** – to make a declaration/a statement; **wydać/wać oświadczenie** –

to deliver/to issue a declaration/a statement

oświata – education (*ogólnie o edukacji/kształceniu*); school education (*szkolnictwo podstawowe i średnie*); *zob. też edukacja, kształcenie*

kurator oświaty – school superintendent; head of the regional education authorities (*jeśli, jak np. w Polsce, kurator oświaty jest szefem „regionalnych władz edukacyjnych"*); **kuratorium oświaty** – educational inspectorate (*inspektorat oświatowy*), local/regional education authority/authorities (*jeśli, jak np. w Polsce, funkcję kuratorium oświaty pełnią lokalne/regionalne władze edukacyjne*); **oświata dorosłych** – adult education, adult learning; **subwencja na oświatę** – school education subsidy; **system oświaty** – school education system; **ustawa o oświacie** – School Education Act

oświatowy – educational, education

centralne/krajowe władze oświatowe – national education authorities; **kadra oświatowa** – education staff, school education staff (*w odniesieniu do kadry zatrudnionej w szkolnictwie podstawowym i średnim*); **kadra oświatowa nieprowadząca zajęć dydaktycznych** (*np. dyrektorzy placówek, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching education staff; **lokalne władze oświatowe** – local education authorities; **placówka oświatowa** – educational establishment, educational institution; **regionalne władze oświatowe** – regional education authorities; **polityka oświatowa** – education/educational policy; **subwencja oświatowa** – school education subsidy; **władze oświatowe** – education authorities

otrzymywać – to be awarded, to get, to obtain, to receive

otrzymać/ywać dyplom/świadectwo – to be awarded/to get/to obtain/to receive a diploma/a certificate; **otrzymać/ywać fundusze z Komisji Europejskiej** – to receive funding from the European Commission; **otrzymać/ywać grant/dotację/stypendium** – to be awarded/to receive a grant; **otrzymać/ywać pismo/raport** – to receive a letter/report; **otrzymać/ywać pokwitowanie** – to obtain a receipt; **otrzymać/ywać tytuł/stopień** – to be awarded/to obtain a degree; **otrzymać/ywać stypendium** – to get/to obtain/to receive a scholarship; **otrzymać/ywać zezwolenie** – to obtain authorisation

otrzymywać promocję do następnej klasy – to be promoted to the next grade, to be promoted to the next year

otrzymanie – receipt

otrzymanie raportu – receipt of a report

otwarta metoda koordynacji (**OMK**) – open method of co-ordination (OMC): Termin oznaczający uzgodnioną między rządami metodę zarządzania w Unii Europejskiej (UE), opartą na dobrowolnej współpracy państw członkowskich (np. w ramach › Procesu Lizbońskiego), stosowaną w dziedzinach, w których nie wydaje się przepisów prawnych obowiązujących państwa członkowskie, i służącą ukierunkowywaniu polityki w państwach członkowskich na określone wspólne cele. Metoda ta zakłada wspólne określenie celów, przyjęcie instrumentów (np. danych statystycznych czy wskaźników) mierzących postępy w kierunku tych celów oraz ocenę porównawczą wyników osiąganych przez państwa członkowskie i wymianę dobrych praktyk

otwarty – open

kształcenie otwarte – open education, open learning; **kształcenie otwarte i na odległość** – open and distance education, open and distance learning (ODL); **otwarta metoda koordynacji** – open method of co-ordination; *zob. też notkę opisową pod hasłem „otwarta metoda koordynacji" wyżej*; **otwarte zasoby edukacyjne** (*bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe, np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych, które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy naukowców*) – Open Educational Resources (OER); **uniwersytet otwarty** – open university

P

pakiet – package
pakiet informacyjny (*np. zestaw materiałów informacyjnych o danej instytucji*) – information package; **pakiet multimedialny** – multimedia package; **pakiet szkoleniowy** – training package; **pakiet zgłoszeniowy/pakiet dla kandydatów/wnioskodawców** (*zawierający najczęściej formularze wniosków/zgłoszeń i instrukcje dotyczące ich wypełniania*) – application package

panel – panel
panel ekspertów – panel of experts

państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE) – European Union (EU) Member States: Państwa należące do Unii Europejskiej. Obecnie do UE należy 27 krajów: Austria, Belgia, Bułgaria Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania i Włochy. *Zob. też notki opisowe pod hasłami „rozszerzenie Unii Europejskiej" i „kraje kandydujące do UE"*

państwo – state
państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE) – European Union (EU) Member States; *zob. też notkę o państwach członkowskich UE wyżej oraz notki opisowe pod hasłami „rozszerzenie UE" i „kraje kandydujące do UE"*; państwo członkowskie – member state; **państwo członkowskie pochodzenia** (*np. w przypadku uznawania dyplomów między państwami – państwo, z którego pochodzi posiadacz dyplomu i w którym uzyskał on dyplom*) – Member State of origin

Państwowa Komisja Akredytacyjna (*w Polsce*) – State Accreditation Committee

państwowy – national, public, state, government; *zob. też publiczny*
dyplom państwowy – national diploma; **egzamin państwowy** – national examination; **instytucja państwowa** – public institution; **organ władz państwowych** – public authority; **organizacja państwowa** – public organisation; **szkoła państwowa** – state school; *zob. też szkoła publiczna*; *por. szkoła niepaństwowa, szkoła niepubliczna*; **uczelnia państwowa** – state higher education institution/university; *zob. też uczelnia publiczna*; *por. uczelnia niepaństwowa, uczelnia niepubliczna*; **władze państwowe** – public authorities; **wydatki/nakłady państwowe** – government expenditure, public expenditure

papier – paper
papier firmowy (*papier z nagłówkiem, w którym umieszcza się logo i adres instytucji*) – headed paper, official paper

papierowy – paper
wniosek w formie papierowej (*drukowanej*) – paper application; por. wniosek w formie elektronicznej

Parlament Europejski – European Parliament (EP): Jedna z najważniejszych instytucji decyzyjnych Unii Europejskiej (UE). *Szczegółowe informacje w języku polskim i angielskim pod adresem: http://www.europarl.europa.eu/*

Parlament Studentów Reczypospolitej Polskiej – Students' Parliament of the Republic of Poland

partner – partner
łączenie partnerów (*instytucji zainteresowanych współpracą*) – partner matching; **milczący** (*cichy*) **partner** (*w niektórych ➤ programach UE: instytucja/organizacja z kraju nienależącego do UE lub EOG i niestowarzyszonego z UE, która uczestniczy w projekcie, ale nie jest uprawniona do otrzymywania funduszy UE, a w związku z tym pokrywa koszty swego udziału z funduszy własnych i jej wkładu nie uwzględnia się w całkowitym koszcie projektu*) – silent

partner; **narzędzia poszukiwania/służące poszukiwaniu partnerów** (*np. baza danych*) – partner search tools; **narzędzia służące znajdywaniu partnerów** (*np. baza danych*) – partner finding tools; **partner projektu** – project partner; **partner stowarzyszony** (*w ➤ programach UE: instytucja/organizacja uczestnicząca w projekcie jako dodatkowy partner – oprócz określonej liczby instytucji/organizacji, które biorą udział w projekcie zgodnie z wymogami dotyczącymi składu grupy partnerskiej – np. przedsiębiorstwo uczestniczące w projekcie, który wymaga udziału co najmniej trzech szkół lub uczelni z różnych krajów, lub partner z kraju stowarzyszonego z UE*) – associated partner; **partnerzy społeczni** – social partners; **poszukiwanie partnerów** – partner search; **śpiący partner** (*w ➤ programach UE: osoba/instytucja, która jest wprawdzie wymieniona na liście partnerów, ale nie uczestniczy aktywnie w realizacji projektu*) – sleeping partner;

szukać, poszukiwać partnerów do projektu – to look for/to search for project partners; **znaleźć/znajdować partnerów do projektu** – to find partners for a project

partnerski – partner

grupa partnerska – partnership; **instytucja partnerska** (*będąca partnerem w projekcie*) – partner institution; *por. instytucja niebędąca partnerem*; **kraj partnerski** (*w niektórych ➤ programach UE: kraj będący beneficjentem pomocy UE*) – partner country, partner state; **przedsięwzięcie partnerskie/współpraca partnerska** – partnership; **uczelnie partnerskie** (*będące partnerami/współpracujące ze sobą*) – partner higher education institutions, partner universities

Partnerskie Projekty Comenius Regio – Comenius Regio Partnerships ➤ **Comenius**

Partnerskie Projekty Szkół – School Partnerships ➤ **Comenius**

Partnerskie projekty z uczelniami z krajów trzecich – Partnerships with third-country higher education institutions ➤ **Erasmus Mundus**

partnerstwo – partnership

partnerstwo publiczno-prywatne (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*) – public-private partnership; **porozumienie/umowa o partnerstwie** (*współpracy partnerskiej/przedsięwzięciu partnerskim*) – partnership agreement

Partnerstwo Euro-Śródziemnomorskie – Euro-Mediterranean Partnership. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Unia dla regionu Morza Śródziemnego"*

partycypować – to participate

partycypować w kosztach/wydatkach projektu – to share project cost/expenses

Paszport Językowy – Language Passport. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Europass"*

pedagog szkolny – school counsellor, counsellor

pedagogiczny – educational, teaching, pedagogical

badania pedagogiczne – educational research; **doradca pedagogiczny** – educational advisor; **grono pedagogiczne/kadra pedagogiczna** – teaching staff; **nadzór pedagogiczny** – pedagogical supervision; **podejścia pedagogiczne** – teaching approaches, pedagogical approaches; **umiejętności pedagogiczne** – teaching skills

pełnoetatowy – full-time

nauczyciel pełnoetatowy – full-time teacher; **pracownik pełnoetatowy** – full--timer; **praca pełnoetatowa** – full-time job

pełny – complete (*kompletny*), full

pełna propozycja (*w ➤ programach UE: pełny wniosek o fundusze zawierający szczegółowy opis proponowanego projektu*) – full proposal; *por. propozycja wstępna*; **pełne dane o projekcie** – complete data on a project, complete project data

pensja – salary

miesięczna pensja – monthly salary; **pensja brutto** – gross salary; *por. pensja netto*; **pensja netto** – net salary; *por. pensja brutto*; **roczna pensja** – annual salary;

obniżyć/ać pensje – to decrease/to reduce salaries; **podwyższyć/ać pensje** – to increase salaries; **wypłacić/ać, płacić pensję** – to pay a salary

pensum dydaktyczne – teaching load

roczne/tygodniowe pensum dydaktyczne – annual/weekly teaching load; **zmniejszyć/ać pensum dydaktyczne** – to reduce teaching load; **zwiększyć/ać pensum dydaktyczne** – to increase teaching load

personel – personnel, staff

personel pomocniczy (*w niektórych kontekstach: pracownicy obsługi technicznej; w ➤ programach UE: termin używany zwykle w odniesieniu do pracowników administracyjnych lub technicznych jako pracowników wspierających realizację różnych działań w ramach współpracy naukowej/dydaktycznej, np. poprzez organizację wymiany, odpowiednie przygotowanie sprzętu do prowadzenia wykładów*) – support staff, auxiliary staff

perspektywy – prospects

perspektywy awansu – promotion prospects; **perspektywy zawodowe/kariery zawodowej** – career prospects; **perspektywy zatrudnienia** – employment prospects

Phare –

kraje Phare – Phare countries: kraje objęte Programem Phare ➤ **Program Phare**;

Program Phare – Phare Programme: Program Phare (pierwotnie PHARE, Poland and Hungary Assistance for the Restructuring of the Economy – Program pomocy w przebudowie gospodarczej Polski i Węgier), funkcjonujący w latach 1989-2006, został uruchomiony jako najważniejszy instrument finansowy Wspólnoty Europejskiej wspierający reformy gospodarcze, społeczne i polityczne w Polsce i na Węgrzech. W kolejnych latach program objął 11 innych postkomunistycznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej (EŚW) i krajów zachodniobałkańskich. W dziesięciu krajach EŚW, które złożyły wniosek o członkostwo w Unii Europejskiej w latach 90. i należą obecnie do UE (Bułgarii, Czechach, Estonii, Litwie, Łotwie, Polsce, Rumunii, Słowacji, Słowenii i na Węgrzech), Phare stanowił od 1997 r. najważniejszy instrument pomocy UE wspierający przygotowania do członkostwa w UE, w szczególności w zakresie rozwoju instytucjonalnego i inwestycji niezbędnych do przyjęcia i wdrożenia prawa UE. Kraje zachodniobałkańskie korzystają obecnie z pomocy UE w ramach ➤ **Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej**

pieniądze – cash, funds, money

podjęcie/ejmowanie pieniędzy – cash withdrawal

pieniężny – financial

kara pieniężna – financial penalty

pilotażowy – pilot

akcja pilotażowa/działanie pilotażowe – pilot action; **program pilotażowy** – pilot programme, pilot scheme; **projekt pilotażowy** – pilot project

pionowy – vertical

mobilność pionowa (*w odniesieniu do mobilności społecznej: zmiana oznaczająca przejście do innej klasy/grupy społecznej, zmiana pozycji w hierarchii społecznej; w odniesieniu do mobilności studentów: wyjazd studenta na pełne studia na wyższym poziomie, wraz z uzyskaniem tytułu/stopnia/dyplomu, w uczelni zagranicznej po ukończeniu studiów na niższym poziomie w uczelni macierzystej, np. w przypadku ukończenia studiów I stopnia w uczelni macierzystej i wyjazdu na studia II stopnia do uczelni zagranicznej*) – vertical mobility; *por. mobilność pozioma*

pisać – to write

na/pisać pismo/raport/referat – to write a letter/report/paper

pisanie – writing

umiejętność pisania – writing literacy; **umiejętności pisania** – writing skills

pisemny – written; *por. ustny*

egzamin pisemny – written examination; *por. egzamin ustny*; **pisemna prośba/pisemny wniosek** – written request; **pisemna umowa/pisemne porozumienie/pisemna zgoda** – written agreement; **pisemna zgoda** – written consent; **pisem-**

ne potwierdzenie – written confirmation; **pisemne powiadomienie/zawiadomienie** – written notification; **pisemne upoważnienie/zezwolenie** – written authorisation; **pisemne zatwierdzenie** – written approval; **praca pisemna** (*zadana uczniom/studentom*) – written assignment

pismo – letter

pismo akceptacyjne (*np. pismo potwierdzające przyjęcie ucznia do szkoły/studenta na uczelnię*) – letter of acceptance, acceptance letter; **pismo informujące o wycofaniu się/rezygnacji** (*np. z udziału w projekcie*) – letter of withdrawal, withdrawal letter; **pismo o rozwiązaniu/wypowiedzeniu umowy** – letter of termination, termination letter; **pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań** (*np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*) – letter of commitment, commitment letter; *zob. też list intencyjny*; **pismo wyrażające intencję/zamiar** (*np. rozpoczęcia lub kontynuacji współpracy czy uczestnictwa w danym projekcie współpracy*) – letter of intent (*list intencyjny*), declaration of intent; *zob. też list intencyjny*; **pismo popierające/zatwierdzające** (*np. wyrażające poparcie dla projektu lub potwierdzające gotowość udziału w projekcie bądź wcześniejsze uzgodnienia*) – letter of endorsement, endorsement letter; **projekt pisma** – draft letter;

otrzymać/ywać pismo – to receive a letter; **na/pisać pismo** – to write a letter; **podpisać/ywać pismo** – to sign a letter; **wysłać/yłać pismo** – to send a letter

placówka – establishment, institution, provider (*organizator, np. kursów kształcenia/szkoleń*)

placówka akademicka – academic institution; *por. placówka nieakademicka/pozaakademicka*; **placówka badawcza** – research institution; **placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli** – in-service teacher training institution; *zob. też placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli*; *por. placówka kształcenia nauczycieli*; **placówka edukacyjna/oświatowa/placówka kształcenia** – educational establishment/institution, education provider; **placówka kształcenia dorosłych** – adult education establishment/institution, adult education provider; **placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli** – teacher training institution; *zob. też placówka kształcenia nauczycieli, placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli*; plac**ówka kształcenia nauczycieli** – initial teacher training institution; *zob. też placówka kształcenia/doskonalenia zawodowego nauczycieli*; *por. placówka doskonalenia zawodowego nauczycieli*; **placówka kształcenia ustawicznego** – continuing education establishment/institution, continuing education provider; **placówka naukowa** – academic institution (*akademicka*), research institution (*badawcza*); **placówka nieakademicka/pozaakademicka** – non-academic institution; *por. placówka akademicka*; **placówka opieki nad dzieckiem/dziećmi** – child care establishment/institution, childcare establishment/institution; **placówka pozaszkolna** – non-school establishment; **placówka przedszkolna** – pre-primary establishment/institution, pre-school establishment/institution; **placówka przedszkolna o charakterze edukacyjnym** – education-oriented pre-primary establishment/institution; **placówka szkoleniow**a – training establishment/institution, training provider;

kierować, zarządzać placówką – to manage an establishment/institution; **s/tworzyć, założyć/kładać placówkę** – to establish/to set up an establishment/an institution

plan – plan, schedule (*harmonogram*), timetable (*rozkład lekcji/zajęć, jazdy*)

korekta/dostosowanie planu pracy w projekcie – adjustment of the project work plan; **korekta/rewizja planu pracy w projekcie** – revision of the project work plan; **odejście/odchylenie od pierwotnego planu pracy** – deviation from the original work plan; **plan lekcji** – timetable, school timetable; **plan pracy** (*szczegółowy*

plan przedstawiający działania, jakie mają być zrealizowane w danym okresie, ew. wraz z osobami odpowiedzialnymi za ich wykonanie oraz miejscem ich wykonywania) – work plan, workplan; **plan pracy w projekcie** – project workplan; **plan rozwoju** – development plan; **plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni** (*w niektórych* ➤ *programach UE: plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*) – institutional development plan (IDP); **plan rozwoju kariery/awansu zawodowego** – career development plan; **plan rzeczowo-finansowy** – activity-and-finance plan; **plan urlopów** – holiday schedule; **plan zajęć** – timetable, university timetable, course timetable; **poprawki/zmiany w planie pracy w projekcie** – alterations in the project work plan; **realizacja/wykonanie planu** – execution of a plan; **zatwierdzenie planu** – approval of a plan/schedule/timetable, endorsement of a plan/a schedule/a timetable;

za/akceptować plan – to accept a plan; **dostosować/ywać, s/korygować plan** – to adjust a plan; **s/formułować plan** – to formulate a plan; **z/modyfikować plan** – to alter/to modify a plan; **odrzucić/ać plan** – to reject a plan; **opracować/ywać plan** – to devise/to develop a plan; **przygotować/ywać plan** – to prepare a plan; **przedstawić/ać plan** – to present a plan; **przyjąć/mować, uchwalić/ać plan** – to adopt a plan; **z/realizować, wykonać/ywać plan** – to execute a plan; **z/rezygnować z planu** – to cancel a plan; **wdrożyć/wdrażać plan** – to implement a plan; **z/rewidować, s/korygować plan** – to revise a plan; **sporządzić/ać plan** – to draw up a plan; **wykonać plan** – to accomplish a plan; **zatwierdzić/ać plan** – to approve/to endorse a plan; **zmienić/ać plan** – to change a plan

planować – to plan

za/planowane działania – planned activities;

za/planować działania projektu z dużym wyprzedzeniem – to plan project activities well in advance

planowanie – planning

planowanie długofalowe/długoterminowe – long-term planning; **planowanie krótkofalowe/krótkoterminowe** – short-term planning; **planowanie strategiczne** – strategic planning; **planowanie średniookresowe** – medium-term planning

Ploteus – Ploteus: Portal o możliwościach kształcenia w Europie prowadzony przez ➤ Dyrekcję Generalną ds. Edukacji i Kultury Komisji Europejskiej, w którym publikuje się informacje o europejskich systemach edukacji i możliwościach kształcenia, możliwościach wymiany i otrzymania stypendiów na kształcenie za granicą oraz praktyczne informacje związane z przeprowadzką do innego kraju. *Adres portalu: http://ec.europa.eu/ploteus/*

płaca – pay; *zob. też pensja, wynagrodzenie*

lista płac – pay-roll; **miesięczna płaca** – monthly pay; **niska płaca** – low pay; **obniżenie płac** – cut in pay, reduction in pay, pay cut; **płaca brutto** – gross pay; **płaca netto** – net pay; **płaca podstawowa** – basic pay; **wysoka płaca** – high pay; **wzrost płac** – increase in pay, pay increase, pay rise

płacić – pay

za/płacić czekiem lub przelewem bankowym – to pay by cheque or bank transfer; **za/płacić z góry** – to pay in advance

płatniczy –

zlecenie płatnicze – payment order, order for payment

płatność – payment

dowód płatności (*np. bilet, faktura, rachunek*) – proof of payment; **metody płatności** – methods of payment, payment methods, payment modalities; *zob. też tryb/procedury płatności*; **odsetki od zaległych płatności** – interest on late payment; **opóźnienie płatności** – delay in payments; **płatności dokonywane w ratach** – payments made in instalments; **płatności okresowe** (*dokonywane w trakcie/na określonych etapach, np. realizacji projektu*) –

interim payments; **płatności rozłożone w czasie** (*dokonywane w regularnych odstępach czasu*) – staggered payments; **płatność dokonywana po otrzymaniu wszystkich dokumentów** – payment made upon receipt of all documents; **płatność opóźniona/zaległa** – late payment; **płatność zaliczkowa** – pre-financing payment; **tryb/procedury płatności** – payment modalities; *zob. też metody płatności*; **ustalenia/dyspozycje dotyczące płatności** – payment arrangements; **warunki płatności** – terms of payment; **zawieszenie płatności** – suspension of the payments;

anulować płatność – to cancel payment; **dokonać/ywać płatności na rzecz kontraktorów projektów** – to make payments to project contractors; **zawiesić/szać płatności** – to suspend payments; **zwlekać z płatnością, opóźnić/ać płatność** – to delay payment

płatny – payable (*do zapłaty*), paid (*z wynagrodzeniem*), fee-paying, fee-based (*odpłatny*); *por. bezpłatny*

grant płatny/dotacja płatna w ratach – grant payable in instalments; **kurs płatny** – fee-paying course; **student studiów płatnych** (*płacący czesne*) – fee-paying student; **studia płatne** – tuition-based degree programme(s), tuition-based programme(s); *por. studia bezpłatne*; **urlop płatny** – paid leave

płeć – gender

nierówność płci – gender inequality; **nierównowaga płci** (*niezrównoważony udział/niezrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn, np. w danym programie, danym zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*) – gender imbalance; **niezrównoważony rozkład absolwentów uczelni pod względem płci** – gender imbalance of university graduates; **rozkład** (*danych statystycznych*) **według płci** – breakdown by gender; **równość płci** – gender equality; **równowaga płci** (*zrównoważony udział/zrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn, np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*) – gender balance; **zrównoważony rozkład absolwentów uczelni pod względem płci** – gender balance of university graduates

pobyt – residence, stay

koszty pobytu – costs of stay; **pozwolenie/zezwolenie na pobyt** – residence permit;

przedłużyć/ać pobyt – to extend one's stay; **skrócić/acać pobyt** – to shorten one's stay

pochodzenie – origin

państwo członkowskie pochodzenia (*np. w przypadku uznawania dyplomów między państwami państwo, z którego pochodzi posiadacz dyplomu i w którym uzyskał on dyplom*) – Member State of origin; **świadectwo pochodzenia** (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*) – certificate of origin

pochodzić – to originate

sprzęt pochodzący z państw członkowskich UE – equipment originating from EU Member States

pociąg – train;

bilet na pociąg – train ticket; **opłata za przejazd pociągiem** – rail fare; **opłata za przejazd pociągiem pierwszej/drugiej klasy** – first-class/second-class rail fare; **podróż pociągiem** – train journey, rail travel; **rozkład jazdy pociągów** – train timetable

początkujący – beginner

jęz. angielski dla początkujących – English for beginners; **kurs dla początkujących** – beginners' course; **poziom dla początkujących** – beginner level

poczta – mail, post

poczta elektroniczna – electronic mail/e-mail; **pocztą ekspresową** – by express mail; **pocztą poleconą** – by registered mail; **wysłać/yłać wniosek pocztą/pocztą elektroniczną/pocztą poleconą** – to send an application by post/by electronic mail/by registered mail

podanie (*wniosek, prośba*) – application, request; *zob. też wniosek*

odręcznie napisane podanie – handwritten application; **podanie napisane na maszynie** – typewritten application; **podanie o przeniesienie** *(np. do innej szkoły)*

– request for transfer, transfer request; **podanie o refundację/zwrot kosztów** – request for reimbursement, reimbursement request; **procedura składania podań** – procedure for the submission of applications, application procedure; **termin składania podań** – deadline for the submission of applications, application deadline;

za/akceptować podanie – to accept an application; **odrzucić/ać podanie** – to reject an application/a request; **przyjąć/mować podanie** – to receive an application/a request; **złożyć/składać podanie** – to submit an application/a request; **rozpatrzeć/rozpatrywać podanie** – to consider an application/a request

podejmować –

podjąć/ejmować badania – to undertake research; **podjąć/ejmować decyzję** – to make/to take a decision; **podjąć/ejmować działania** – to take action, to take measures; **podjąć/ejmować gotówkę** – to withdraw cash; **podjąć/ejmować inicjatywę** – to take initiative; **podjąć/ejmować studia** – to undertake studies; **podjąć/ejmować studia/naukę** – to take up study

podejście – approach

podejście dydaktyczne/pedagogiczne – teaching approach; **podejście innowacyjne** – innovative approach, innovatory approach; **podejście oddolne** (*w ➤ programach UE: podejście, w ramach którego władze ustalają jedynie ogólne cele, priorytety czy wytyczne dla programu, natomiast placówki składające wnioski o fundusze same określają konkretne działania prowadzące do tych celów czy metody realizacji tych ogólnych wytycznych*) – bottom-up approach; *por. podejście odgórne*; **podejście odgórne** (*w ➤ programach UE: podejście, w ramach którego władze określają nie tylko ogólne cele, priorytety czy wytyczne, ale także szczegółowe cele oraz metody realizacji tych celów, a rola placówek składających wnioski o fundusze polega przede wszystkim na realizacji takich szczegółowych założeń*) – top-down approach; *por. podejście oddolne*; **podejście ukierunkowane/zorientowane na ucznia/studenta** – pupil-centred/student-centred approach;

z/modyfikować podejście – to modify an approach; **przyjąć/mować nowe podejście** – to adopt a new approach; **wprowadzić/ać nowe podejście** – to introduce a new approach; **zmienić/ać podejście** – to change an approach

podłączyć – to connect

podłączyć do Internetu – to connect to the Internet

podłoże – background

podłoże projektu – background of a project, project background

podnosić (*poziom, jakość*) – to improve (*ulepszać*), to upgrade

podnieść/osić jakość usług edukacyjnych – to improve the quality of educational services; **podnieść/osić jakość/poziom kształcenia** – to improve the quality of education; **podnieść/osić umiejętności** – to improve/to upgrade skills; **podnieść/osić poziom nauki języków** – to improve language learning; **podnieść/osić poziom wiedzy** – to improve knowledge

podnoszenie (*poziomu, jakości*) – improvement, upgrading

podnoszenie/iesienie jakości – quality improvement; **podnoszenie/iesienie poziomu umiejętności** – skills upgrading

podręcznik – handbook, manual, textbook

podręcznik akademicki – academic textbook; **podręcznik dobrych praktyk** (*przedstawiający modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*) – manual of good practice; **podręcznik geografii/historii/matematyki** – geography/history/mathematics textbook; **podręcznik szkoleniowy** – training manual; **podręcznik szkolny** – school textbook

podróż – travel, journey

cel podróży – destination; **dieta na podróż** – travel allowance; **dowód odbycia podróży** (*np. bilet i karta pokładowa*) – proof of travel; **koszty podróży** – travel costs, travel expenses; **koszty ponoszone w trakcie podróży** (*np. koszty noclegu w przypadku, gdy między dwiema miejscowościami*

nie ma bezpośredniego połączenia i niemożliwe jest odbycie podróży w sposób ciągły) – en route costs; **podanie o refundację/zwrot kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim; **podróż autokarem/autobusem** – bus travel; **podróż grupowa** (*w grupie*) – group travel; **podróż koleją/pociągiem** – rail travel; **podróż krajowa** – domestic travel, in-country travel; **podróż międzynarodowa/zagraniczna** – international travel, transnational travel; **podróż samolotem** – air travel; **podróż powrotna** – return journey; **podróż służbowa** – business travel; **podróż w jedną stronę** – one-way travel

podróżować – to travel

podstawa –

podstawa prawna *(np. uruchomienia programu UE*) – legal basis; **podstawa programowa** (*programu nauczania*) – core curriculum; **podstawa** (*podłoże, racjonalne przesłanki*) **projektu** – rationale of a project, project rationale; **wspólna podstawa programowa** – common core curriculum

podstawowy – basic, primary

badania podstawowe – basic research; **kształcenie w szkole podstawowej/na poziomie podstawowym** – primary education; **nowe umiejętności podstawowe** (*umiejętności określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r. (➤ Proces Lizboński), obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne*) – new basic skills; *zob. też umiejętności podstawowe*; **płaca podstawowa** – basic pay; **podstawowa jednostka organizacyjna** (*np. uczelni*) – basic organisational unit; **podstawowe dane o edukacji** – basic data on education; **podstawowe umiejętności** – basic skills (*na poziomie podstawowym, np. basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne*); *zob. też umiejętności podstawowe*; **podstawowe umiejętności informatyczne** – basic ICT (information and communication technology) skills; **szkolnictwo podstawowe** – primary education; **szkoła podstawowa** – primary school; **umiejętności podstawowe** (*tradycyjnie obejmujące umiejętności czytania, pisania i liczenia*) – basic skills; *zob. też nowe umiejętności podstawowe i podstawowe umiejętności*

podwójny – double

podwójne finansowanie (*w ➤ programach UE: nieuczciwa praktyka polegająca na finansowaniu tych samych działań z dwóch źródeł, np. dwóch programów UE, i nieinformowaniu o tym instytucji przyznających fundusze*) – double financing, double funding, duplication of funding; **podwójny dyplom/tytuł/stopień** (*dwa oficjalne uznawane dyplomy/tytuły/stopnie nadawane przez dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/tytuły/stopnie obydwu uczelni/instytucji*) – double degree; *por. wspólny dyplom/tytuł/stopień*

podwykonawca – sub-contractor, subcontractor

kontrakt/umowa z podwykonawcą – subcontract; **koszty podwykonawców w budżecie projektu** – subcontracting costs in the project budget; **zadanie/praca zlecona podwykonawcy** – subcontracted task

podyplomowy (*dotyczący poziomu po uzyskaniu pierwszego dyplomu/tytułu/stopnia*) – post-diploma, postgraduate, graduate

kurs podyplomowy – postgraduate course, post-diploma course; **poziom podyplomowy** – postgraduate level, post-diploma level; **program kształcenia podyplomowego** – graduate training scheme, postgraduate training scheme; **program podyplomowy** – postgraduate programme, post-diploma programme; **studia podyplomowe** – postgraduate programme(s)/course(s) (*ogólnie studia odbywane po uzyskaniu pierwszego dyplomu/tytułu/stopnia*); non-degree postgraduate programme(s)/course(s) (*studia podyplomo-*

we niekończące się tytułem/stopniem, lecz – jak np. w Polsce – wydaniem świadectwa)

podział – breakdown, distribution, division

podział budżetu – breakdown/distribution of the budget, budget breakdown/distribution; **podział funduszy między partnerami projektu** – distribution of funds between project partners; **podział obowiązków między partnerami projektu** – division of responsibilities between project partners; **szczegółowy podział** (*zestawienie*) **kosztów projektu** – detailed breakdown of project costs

podzlecać (*wykonanie pracy, np. organizacji kursów*) – to subcontract

podzlecać niektóre zadania w projekcie – to subcontract some of the tasks in the project

pokój – room

pokój nauczycielski – staff room; **pokój z wyżywieniem** – room and board

pokrywać (*koszty*) – to cover, to defray

pokryć/wać koszty/wydatki – to cover/to defray costs/expenses

pokwitowanie – receipt

pokwitowania z poczty i od oficjalnych przewoźników – receipts from post offices and official carriers; **pokwitowanie odbioru** (*np. wniosku o fundusze; w ➤ programach UE: odcinek formularza potwierdzający przyjęcie wniosku o fundusze, raportu lub innych dokumentów*) – proof of receipt, acknowledgement receipt, acknowledgement slip

polecać – to recommend

metody polecane przez ekspertów – methods recommended by experts

polecenie – order

polecenie wypłaty/zapłaty – order for payment, payment order; **polecenie zwrotu** (*pieniędzy*) – order for recovery, recovery order;

wykonać/ywać, wypełnić/ać polecenie – to carry out an order

polecony –

list polecony – registered letter;

wysłać/yłać listem poleconym/przesyłką poleconą – to send by registered mail

policealny – post-secondary; *zob. też po-maturalny*

szkolnictwo policealne – post-secondary education; **szkoła policealna** – post-secondary school

polisa ubezpieczeniowa – insurance policy

politechnika – technical university, university of technology (*w znaczeniu przyjętym w polskim szkolnictwie wyższym*); polytechnic (*w Wielkiej Brytanii: uczelnia na poziomie kolegium prowadząca studia na kierunkach ścisłych i technicznych*)

polityczny (*dotyczący strategii/planu działań w określonej sferze, np. edukacji*) – policy

debata/dyskusja polityczna – policy debate

polityka – policy (*strategia/plan działań w określonej sferze, np. edukacji*)

deklaracja w sprawie polityki/przedstawiająca politykę – policy statement; **osoba odpowiedzialna za opracowywanie polityki/tworząca politykę** – policy maker; **polityka dotycząca szkolnictwa wyższego** – higher education policy; **polityka edukacyjna/oświatowa** – education policy, educational policy; **polityka krajowa** (*polityka danego kraju/na szczeblu krajowym, np. w odróżnieniu od polityki na szczeblu europejskim lub regionalnym czy lokalnym*) – national policy; **polityka młodzieżowa** – youth policy; **polityka Unii Europejskiej** (UE) – European Union (EU) policy; **polityka horyzontalna/przekrojowa** (*w materiałach UE: strategia, która wykracza poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem; w dziedzinie edukacji – strategia dotycząca kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – horizontal/transversal policy;

s/formułować politykę – to formulate a policy; **ocenić/ać, z/rewidować politykę** – to review a policy; **opracować/ywać politykę** – to develop/to devise/to design a policy; **poprzeć/ierać politykę** – to

support a policy; **prowadzić politykę** – to pursue a policy; **przyjąć/mować politykę** – to adopt a policy; **realizować politykę** – to carry out/to implement a policy; **uzasadnić/ać politykę** – to justify a policy; **wdrożyć/wdrażać politykę** – to implement a policy; **wytyczyć/ać politykę** – to design/to set a policy; **zatwierdzić/ać politykę** – to approve/to endorse a policy; **zmienić/ać, z/modyfikować politykę** – to alter/to modify a policy

połączenie z Internetem – Internet connection

pomagać – to assist

pomóc/agać w realizacji projektu – to assist in the implementation of a project

pomaturalny – post-secondary; *zob. też policealny*

szkolnictwo pomaturalne – post-secondary education; **szkoła pomaturalna** – post-secondary school

pomieszczenie – room; **pomieszczenia** – premises, facilities, rooms

pomieszczenia biurowe – office premises; **pomieszczenia do prowadzenia szkoleń** – training premises;

wynająć/mować pomieszczenia na szkolenie – to hire/to rent training premises

pomoc – aid, assistance, support; **pomoce** (*materiały*) – aids, resources

ośrodek pomocy edukacyjnych – educational resource(s) centre, learning resource(s) centre; **pomoc bezzwrotna** – non-reimbursable assistance; **pomoc fachowa** (*np. konsultantów*) – technical assistance; **pomoc finansowa** – financial aid, financial assistance, financial support; **pomoce dydaktyczne** – teaching aids, teaching resources; **pomoce edukacyjne** – educational resources, learning resources; **pomoc w nauce/uczeniu się** – learning suport;

za/oferować pomoc, udzielić/ać pomocy – to offer assistance/support; **opracować/ywać pomoce edukacyjne** – to develop educational/learning resources; **u/doskonalić pomoce dydaktyczne** – to improve teaching aids/teaching resources; **zapewnić/ać pomoc, udzielić/ać pomocy** – to provide assistance/ support

pomocniczy – auxiliary, support, supporting

działania/środki pomocnicze – support measures; **kadra pomocnicza/personel pomocniczy** (*w ➤ programach UE: pracownicy administracyjni lub techniczni wspierający realizację różnych działań w ramach współpracy naukowej/dydaktycznej, np. odpowiedzialni za organizację wymiany, odpowiednie przygotowanie sprzętu do prowadzenia wykładów*) – support staff; **materiały pomocnicz**e – support materials; **sieć pomocnicza** – support network; **struktura pomocnicza** – support structure

ponadgraniczny (*między sąsiadującymi ze sobą krajami*) – cross-border, trans-border

współpraca ponadgraniczna – cross-border/transborder cooperation; *zob. też współpraca międzynarodowa/zagraniczna*

ponadnarodowy – transnational

wymiar ponadnarodowy – transnational dimension

ponadpodstawowy (*dotyczący poziomu powyżej szkolnictwa podstawowego*) – post-primary

szkolnictwo ponadpodstawowe – post-primary education

ponadprogramowy (*wykraczający poza program nauczania*) – extra-curricular, extracurricular

zajęcia ponadprogramowe – extra-curricular activities

poparcie – support, endorsement

pismo popierające (*np. wyrażające poparcie dla projektu*) – letter of endorsement, endorsement letter; **poparcie dla nowej polityki edukacyjnej** – support for a new educational policy

popierać – to support

poprzeć/ierać podanie/wniosek – to support an application; **poprzeć/ierać politykę** – to support a policy

poprawa – improvement

poprawa jakości – quality improvement

poprawczy –

dom/zakład poprawczy – youth custody centre, youth detention centre

poprawiać – to improve (*ulepszać*); to correct (*zaznaczać/usuwać błędy, np. w wypracowaniu*)

poprawić/ać jakość – to improve quality; **poprawić/ać wypracowania** – to correct essays

poprawka – correction (*korekta, usunięcie błędu*); alteration (*korekta, zmiana*); amendment (*w przepisach, umowie*)

poprawki do ustawy o oświacie – amendments to the School Education Act; **poprawki w planie pracy w projekcie** – alterations in the project work plan; **poprawki w wypracowaniu** – corrections in an essay

poprawkowy – resit, retake

egzamin poprawkowy – resit/retake examination

populacja – population

populacja studentów – student population; **populacja uczniów** – school population; **populacja w wieku szkolnym** – school age population

porada – advice, guidance, counsel; *zob. też rada*

udzielić/ać porad wnioskodawcom/kandydatom – to give/to offer/to provide advice/guidance to applicants; **zasięgnąć/ać porady w sprawie metod kształcenia u doświadczonych nauczycieli** – to seek advice on teaching methods from experienced teachers

poradnia –

poradnia pedagogiczna/poradnia pedagogiczno-psychologiczna – counselling service; **poradnia pedagogiczna/poradnia pedagogiczno-psychologiczna dla studentów** – student counselling service; **poradnia pedagogiczna i zawodowa/poradnia pedagogiczno-psychologiczna i zawodowa** – counselling and guidance service; **poradnia zawodowa** – guidance service; **poradnia zawodowa dla studentów** – student guidance service

poradnictwo – counselling, guidance

poradnictwo pedagogiczne/poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne – counseliing; **poradnictwo pedagogiczne i zawodowe/poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe** – counselling and guidance; **poradnictwo przez całe życie** (*szereg działań, które umożliwiają obywatelom w każdym wieku i na dowolnym etapie życia zdefiniowanie i ocenę swych możliwości, kompetencji i zainteresowań w celu podjęcia racjonalnych decyzji dotyczących kształcenia, szkolenia i pracy zawodowej oraz odpowiedniego kierowania swym życiem w kontekstach edukacyjnych i zawodowych, w których wykorzystuje się i rozwija te możliwości i kompetencje*) – lifelong guidance; **poradnictwo zawodowe** – career guidance, vocational guidance, occupational guidance; **pracownik/specjalista ds. poradnictwa zawodowego** – careers advise, careers officer, guidance officer;

prowadzić poradnictwo – to provide guidance

poradnik – guide, handbook

porozumienie – agreement; memorandum of understanding (*dokument*)

porozumienie dwustronne/bilateralne – bilateral agreement; **porozumienie między uczelniami w sprawie czesnego** – inter-university agreement on tuition; **porozumienie międzyinstytucjonalne/międzyuczelniane** – inter-institutional agreement; **porozumienie o partnerstwie/współpracy partnerskiej** – partnership agreement; **Porozumienie o programie praktyki** (*w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): porozumienie podpisywane między studentem, jego uczelnią macierzystą i przedsiębiorstwem/instytucją oferującym/ą miejsce do odbycia praktyki, które określa miejsce i czas trwania praktyki, prace, jakie będzie wykonywać student, jego prawa i obowiązki, efekty kształcenia i metody ich oceny*) – Training Agreement; **Porozumienie o programie zajęć** (*w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): porozumienie podpisywane między studentem i jego uczelnią macierzystą (lub – w przypadku odbywania przez studenta okresu studiów w innej uczelni – między studentem, jego uczelnią macierzystą i uczelnią przyjmującą studenta na okres studiów), które zawiera szczegółowy opis programu zajęć oraz liczbę punktów ECTS, jakie student uzyska w przypadku ich

zaliczenia) – Learning Agreement; *zob. też Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się, którego angielski odpowiednik jest tłumaczony w niektórych materiałach dot. systemu ECVET również jako Porozumienie o programie zajęć*; **Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET): porozumienie podpisywane między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określające warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona osiągnąć, oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania; w niektórych materiałach dot. systemu ECVET tłumaczonych z jęz. angielskiego określane również jako jako Porozumienie o programie zajęć*) – Learning Agreement; **porozumienie o współpracy** – cooperation agreement; **porozumienie o współpracy partnerskiej ECVET** – ECVET partnership; *zob. notkę opisową o Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego*; **porozumienie ramowe** – framework agreement; **porozumienie wielostronne/multilateralne** – multilateral agreement; **porozumienie wstępne** – outline agreement; **treść porozumienia** – content of the agreement;

dojść do porozumienia – to reach an agreement; **podpisać/ywać porozumienie** – to sign an agreement; **zawrzeć/ierać porozumienie** – to conclude an agreement

porozumiewanie się – communication

porozumiewanie się w językach obcych – communication in foreign languages; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **porozumiewanie się w języku ojczystym** – communication in the mother tongue; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*

porównawczy – comparative

analiza porównawcza – comparative analysis; **ocena porównawcza** – comparative assessment, comparative evaluation; benchmarking (*ujednolicona, tj. oparta na wspólnych kryteriach odniesienia, metoda zbierania i analizowania danych w sposób, który umożliwia porównywanie wyników osiąganych przez różne organizacje, programy czy kraje*); **opracowanie/studium porównawcze** – comparative study; **porównawcza analiza systemów edukacji** – comparative analysis of education systems

porównywać – to compare

porównać/ywać wskaźniki edukacyjne – to compare educational indicators

porównywalność – comparability

porównywalność systemów szkolnictwa wyższego/ram kwalifikacji – comparability of higher education systems/qualifications frameworks

porównywalny – comparable

porównywalne dane – comparable data; **porównywalne kryteria** – comparable criteria; **porównywalne systemy szkolnictwa wyższego/ramy kwalifikacji** – comparable higher education systems/qualifications frameworks; **porównywalne tytuły/stopnie** – comparable degrees

porzucić/ać szkołę/uczelnię – to drop out, to leave school/university

posiadacz – holder

posiadacz konta/rachunku (*bankowego*) – account holder; **posiadacz dyplomu** – diploma holder; **posiadacz tytułu/stopnia** – degree holder

posiedzenie – meeting

porządek posiedzenia – agenda of the meeting; **przewodniczący posiedzenia** – chairman of the meeting;

być obecnym na/uczestniczyć w posiedzeniu – to attend a meeting; **przełożyć/kładać posiedzenie** – to postpone a meeting; **odwołać/ywać posiedzenie** – to cancel a meeting; **prowadzić posiedzenie, przewodniczyć posiedzeniu** – to chair a meeting; **zwołać/ywać posiedzenie** – to call/to convene a meeting

posiłek – meal

bezpłatne posiłki dla uczniów – free meals for pupils;
zapewnić/ać posiłki przyjeżdżającym studentom – to provide meals to incoming students

postanowienie – decision (*decyzja*), resolution (*decyzja, uchwała*); provision (*w przepisach, umowie*); *zob. też decyzja*
postanowienia finansowe – financial provisions; **postanowienia kontraktu/umowy** – contractual provisions, provisions of a contract; **postanowienia ogólne** – general provisions; **postanowienia szczegółowe** – specific provisions;
naruszyć/ać postanowienia umowy – to infringe the provisions of an agreement; **przestrzegać, za/stosować się do postanowień kontraktu** – to comply with the provisions of a contract, to keep to the provisions of a contract; **wdrożyć/ażać postanowienia umowy** – to implement the provisions of an agreement

postęp/postępy – progress, progression (*progresja*)
niewielki postęp/niewielkie postępy – limited progress; **ocena postępów** – assessment of progress; **postępy w nauce** – progress in learning, progression; **postępy w realizacji projektu** – progress in the implementation of a project; **raport/sprawozdanie z postępów** (*np. w realizacji projektu*) – progress report; *zob. też raport roczny/sprawozdanie roczne, raport okresowy/sprawozdanie okresowe*; **wskaźniki postępów** (*np. w realizacji projektu*) – indicators of progress; **znaczny postęp/znaczne postępy** – good/considerable/significant/substantial progress;
z/mierzyć postępy – to measure progress; **monitorować postępy** – to monitor progress; **ocenić/ać postępy** – to assess/to evaluate/to review progress; **z/robić znaczne postępy w matematyce** – to make good progress in mathematics

postępowanie sądowe – legal proceedings
koszty postępowania – costs of legal proceedings

poszukiwać – to search, to seek
poszukiwać partnerów do projektu – to search for project partners; **poszukiwać uzupełniających/dodatkowych funduszy** (*np. w przypadku gdy fundusze przyznawane w ramach programów pokrywają jedynie 75% kosztów projektu*) – to seek complementary funding
poszukiwanie partnera/partnerów (*do współpracy*) – partner search

pośredni – indirect, intermediate, interim (*tymczasowy, przejściowy*)
cel pośredni (*w odróżnieniu od celów ostatecznych – cel, który zamierza się osiągnąć na pewnym etapie realizacji działań/projektu/programu, a przed ich/jego zakończeniem*) – interim objective; **koszty pośrednie** (*w ➤ programach UE: koszty administracyjne niezwiązane bezpośrednio z celami projektu, ale związane bezpośrednio z zarządzaniem projektem, np. koszty telekomunikacji/łączności, materiałów biurowych, kopiowania materiałów*) – indirect costs; *zob. też koszty ogólne*; *por. koszty bezpośrednie*; **kwalifikacja pośrednia** (*na poziomie pomiędzy głównymi kwalifikacjami wydorębionymi w danym systemie kwalifikacji lub ramach kwalifikacji*) – intermediate qualification

pośrednictwo –
biuro/agencja pośrednictwa pracy – careers office, careers service (*biuro działające przy instytucji, np. uczelni*); employment agency, job placement service (*odrębna instytucja*)

poświadczać – to certify (*świadectwem/dyplomem*), to validate (*formalnie potwierdzać*); *zob. też certyfikować, potwierdzać*
poświadczyć/ać (*świadectwem/dyplomem*) **efekty kształcenia/uczenia się** – to certify learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się"*; **poświadczyć/ać** (*formalnie potwierdzić*) **efekty kształcenia/uczenia się** – to validate learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „walidacja efektów kształcenia/uczenia się"*

poświadczanie – certification (*świadectwem/dyplomem*), validation (*potwierdzanie*)
poświadczanie/enie (*świadectwem/dyplomem*) **efektów kształcenia/uczenia się** – certification of learning outcomes; *zob. też*

objaśnienie pod hasłem „certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się"; **poświadczanie/enie** (*formalne potwierdzenie*) **efektów kształcenia/uczenia się** – validation of learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „walidacja efektów kształcenia/uczenia się"*

potencjał – potential, capacity
ograniczony potencjał – limited potential/capacity; **potencjał instytucjonalny** – institutional capacity; **potencjał techniczny** – technical capacity; **niewykorzystany potencjał** – untapped potential; **znaczny potencjał** – considerable potential;
rozwinąć/jać potencjał – to develop potential, to expand capacity; **wykorzystać/ywać potencjał** – to exploit potential; **zmniejszyć/ać potencjał** – to reduce capacity; **zwiększyć/ać potencjał** – to increase capacity

potrzeba – need
analiza potrzeb – analysis of needs, needs analysis; **doraźne potrzeby placówek edukacyjnych** – immediate needs of educational institutions; **dostosowanie kursu/programu nauczania do potrzeb uczących się osób** – adaptation of a course/a curriculum to the needs of learners; **potrzeby długofalowe/długoterminowe** – long-term needs; **potrzeby finansowe** – financial needs; **potrzeby krótkoterminowe** – short-term needs; **potrzeby szkoleniowe/w zakresie szkolenia** – training needs; **program dostosowany do potrzeb** – tailor-made course; **program szkolenia dostosowany do potrzeb uczestników kursu** – training programme tailored to the needs of course participants; **specjalne potrzeby edukacyjne** – special educational needs (SEN);
prze/analizować potrzeby – to analyse needs; **dostosować/ywać kurs/program nauczania do potrzeb uczących się osób** – to adapt/to tailor a course/a curriculum to the needs of learners; **odpowiedzieć/adać na potrzeby, zająć/mować się potrzebami** – to cater for/to respond to needs; **rozpoznać/wać potrzeby** – to identify/to recognise needs; **zaspokoić/ajać potrzeby uczących się osób** – to fulfil/to meet/to satisfy the needs of learners

potrzebować – to need

potwierdzać – to acknowledge, to confirm; to endorse (*zatwierdzać*); to validate (*nadawać ważność*)
pismo potwierdzające (*np. potwierdzające gotowość udziału w projekcie bądź wcześniejsze uzgodnienia*) – letter of endorsement, endorsement letter;
(*formalnie*) **potwierdzić efekty kształcenia/uczenia się** – to validate learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „walidacja efektów kształcenia/uczenia się"*; **potwierdzić/ać otrzymanie pisma/wniosku/raportu** – to acknowledge the receipt of a letter/an application/a report; **potwierdzić/ać** (*np. decyzję*) **pisemnie** – to confirm in writing

potwierdzenie – acknowledgement, confirmation; endorsement (*zatwierdzenie*); validation (*nadawanie ważności*)
(*formalne*) **potwierdzenie efektów kształcenia/uczenia się** – validation of learning outcomes; *zob. też objaśnienie pod hasłem „walidacja efektów kształcenia/uczenia się"*; **potwierdzenie odbioru** – acknowledgement of receipt; acknowledgement receipt, acknowledgement slip (*pokwitowanie odbioru; w ➤ programach UE: odcinek formularza potwierdzający przyjęcie wniosku o fundusze, raportu lub innych dokumentów*); potwierdzenie pisemne – written confirmation

powiadamiać – to inform (*o czymś – about/of sth*), to notify (*o czymś – of sth*)
powiadomić/amiać kandydatów/wnioskodawców o wynikach selekcji – to inform applicants about/to notify applicants of the selection results; **powiadamić/ać Komisję Europejską o zmianach w planie prac projektu** – to inform the European Commission about/to notify the European Commission of changes in the project work plan

powiadomienie – notification, notice
bez wcześniejszego powiadomienia – without prior notice; **pisemne powiadomienie** – written notification

powielać – to duplicate

powielanie – duplication

powielanie działań (*w ➤ programach UE: prowadzenie w kolejnym projekcie z udziałem tej samej grupy partnerów tych samych działań co w poprzednim projekcie lub prowadzenie równolegle tych samych działań w tych samych instytucjach w ramach dwóch lub kilku „różnych" projektów, np. finansowanych z różnych źródeł, realizowanych pod różnymi nazwami*) – duplication of activities

powracać – to return

powracać do zawodu nauczycielskiego – to re-enter the teaching profession

powrotny – return

podróż powrotna – return journey

powrót – return

data/termin powrotu – date of return, return date

powtarzać – to repeat (*klasę/rok*), to revise (*materiał do klasówki/egzaminu*)

powtórzyć/arzać (materiał) do egzaminu – to revise for one's exam; **powtórzyć/arzać geografię/materiał z geografii** – to revise geography; **powtórzyć/ać klasę** – to repeat a year

powtórka – revision (*materiału do klasówki/egzaminu*)

pozaformalny –

kształcenie pozaformalne (*wcześniej: kształcenie nieformalne; kształcenie nie-prowadzone przez placówkę edukacyjną czy szkoleniową i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*) – non-formal education; *zob. też uczenie się pozaformalne*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się nieformalne*

pozaprogramowy (*wykraczający poza program nauczania*) – extra-curricular, extra-curricular

zajęcia pozaprogramowe – extra-curricular activities

pozarządowy – non-governmental

organizacja pozarządowa – non-governmental organisation (NGO)

pozaszkolny – extramural, non-school

placówka pozaszkolna – non-school establishment; **zajęcia pozaszkolne** – extramural activities

pozauczelniany – extramural

zajęcia pozauczelniane – extramural activities

poziom – level (*szczebel*), standard (*standard*), quality (*jakość*)

deskryptor poziomu *(ogólny opis zakładanych efektów kształcenia/uczenia się dla każdego z wyodrębnionych poziomów kształcenia*) – level descriptor; **edukacja/kształcenie na wysokim poziomie** – quality education; **niski poziom** – low level; **poziom alfabetyzmu** – level of literacy, literacy level; **poziom analfabetyzmu** – level of illiteracy, illiteracy level; **poziom bezrobocia** – level of unemployment, unemployment level; **poziom biegłości** (*np. w języku obcym*) – level of proficiency, proficiency level; **poziom dla początkujących** – beginner level; **poziom krajowy** – national level; **poziom kształcenia** (*podstawowy, średni, wyższy*) – level of education, educational level; **poziom** (*jakość*) **kształcenia** – quality of education; poziom lokalny – local level **poziom odniesienia** – reference level; **poziom** (*szczebel*) **ogólnouczelniany** (*całej uczelni*) – university level, institutional level; **poziom osiągnięć/osiągnięty poziom** (*np. uczniów w matematyce*) – level of achievement, attainment level; **poziom osiągnięć w matematyce** – level of achievement in mathematics, attainment level in mathematics; **poziom osiągnięć w nauce** – level of achievement; level of performance, performance level (*wyniki, np. uczniów w danym kraju*); **poziom punktowanego przedmiotu** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – credit level; **poziom regionalny** – regional level; **poziom studiów** (*np. studia licencjackie/inżynierskie*) – level of study; **poziom śred-**

nio zaawansowany – intermediate level; **poziom wydatków na edukację** – level of expenditure on education, level of spending on education; **poziom** (*szczebel*) **wydziałowy/wydziału** (*w uczelni*) – faculty level; **poziom wykształcenia** – educational attainment; **poziom zaawansowany** – advanced level; **poziom zatrudnienia** – level of employment, employment level (*np. w regionie, kraju*), staffing level (*w danej instytucji*); **poziom** (*jakość*) **życia** – standard of living, living standard; **przeciętny/średni poziom** – average level; **wysoki poziom** – high level;

obniżyć/ać poziom analfabetyzmu – to decrease/to reduce the illiteracy level; **osiągnąć/ać poziom** – to achieve/to reach a high level/standard; **podnieść/osić poziom** (*jakość*) **kształcenia** – to improve the quality of education; **podnieść/osić poziom alfabetyzmu** – to increase/to raise the literacy level; **podnieść/osić poziom życia** – to improve/to raise the living standard

poziomy – horizontal

mobilność pozioma (*w odniesieniu do mobilności społecznej: mobilność w obrębie klasy/grupy społecznej, np. zmiana stanowiska czy roli niepociągająca za sobą zmiany pozycji w hierarchii społecznej; w odniesieniu do mobilności studentów: wyjazd studenta do uczelni zagranicznej na okres studiów na tym samym poziomie, odbywanie okresu studiów na tym samym poziomie w uczelni zagranicznej, np. odbycie roku z trzyletnich studiów I stopnia w uczelni zagranicznej*) – horizontal mobility; *por. mobilność pionowa*; **transfer poziomy** (*w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do tej samej pozycji w budżecie proponowanym na następny rok, w celu pokrycia kosztów tego samego rodzaju działań*) – horizontal transfer; *por. transfer ukośny*

poznawczy – cognitive

umiejętności poznawcze – cognitive skills

pozostała kwota (*kwota należna po potrąceniu zaliczki*) – balance

wypłata pozostałej kwoty – payment of the balance

pozwolenie – consent (*zgoda*), permission (*zezwolenie*), permit (*zezwolenie*); *zob. też zezwolenie*

pozwolenie na pobyt – residence permit; **pozwolenie na pracę** – work permit; **pozwolenie na utworzenie szkoły niepublicznej/uczelni niepublicznej/niepublicznej placówki edukacyjnej** – permit for the establishment of a non-public school/non-public higher education institution/non-public educational institution;

anulować, cofnąć/ać pozwolenie – to cancel a permit; **mieć, posiadać pozwolenie** – to have a permit; **odnowić/awiać, przedłużyć/ać pozwolenie** – to renew a permit; **otrzymać/ywać pozwolenie** – to get/to obtain/to receive a permit; **udzielić/ać pozwolenia** – to give/to grant a permit; **uzyskać/iwać pozwolenie** – to obtain consent/permission/a permit; **wydać/wać pozwolenie** – to issue a permit; **wystąpić/ępować o pozwolenie** – to apply for a permit; **zawiesić/szać pozwolenie** – to suspend a permit

pozycja – item (*w budżecie, spisie, porządku obrad*)

pozycja budżetowa – budget item, budget heading (*tytuł w budżecie*); **pozycja w kosztach** – cost item; **pozycja** (*w wykazie*) **sprzętu** – item of equipment, equipment item; **pozycja wydatków/w wydatkach** – item of expenditure, expenditure item

pozyskiwać fundusze – to raise funds

pozyskiwanie funduszy – fund raising

pożyczka – loan

pożyczka studencka – student loan; **otrzymać/ywać pożyczkę studencką** – to obtain/to be granted a student loan; **przyznać/wać pożyczki studenckie** – to grant student loans; **ubiegać się, wystąpić/epować o pożyczkę** – to apply for a loan

półroczny – mid-year

raport półroczny/sprawozdanie półroczne – mid-year report

praca – employment (*zatrudnienie*); job (*etat, stała praca, zadanie do wykonania*);

work (*działalność, zajęcie, zatrudnienie*); career (*praca zawodowa*); task (*zadanie do wykonania*); assignment (*zadanie, praca zadana uczniom/studentom*); coursework (*praca w ramach zajęć, prace zadane w ramach przedmiotu, zadane prace; wszelkie zadane uczniom/studentom prace, które podlegają ocenie, np. wypracowania, prace projektowe, analizy, prace praktyczne, wypowiedzi ustne i pisemne*); paper (*praca pisemna, np. wypracowanie*); thesis (*np. magisterska*, *doktorska*)

biuro pośrednictwa pracy – careers office, careers service (*działające przy instytucji, np. uczelni*); *zob. też biuro karier*; employment agency, job placement service (*odrębna instytucja*);

kształcenie/uczenie się poprzez pracę (*w niektórych kontekstach: uczenie się/kształcenie w środowisku miejscu pracy; w innych kontekstach: wszelkie formy doświadczenia zawodowego*) – work-based learning; *zob. też kształcenie związane z pracą*; **kształcenie związane z pracą** – work-linked training; *zob. też kształcenie/uczenie się poprzez pracę*;

miejsce pracy – workplace;

nakład pracy/obciążenie pracą – workload; **nakład pracy studenta** – student workload;

ostatnia faza zdobywania kwalifikacji w miejscu pracy (*np. w przypadku nauczycieli w niektórych krajach*) – final on-the-job qualifying phase;

pisemna praca semestralna – end-of-term paper; **plan pracy** (*szczegółowy plan przedstawiający działania, jakie mają być zrealizowane w danym okresie, ew. wraz z osobami odpowiedzialnymi za ich wykonanie oraz miejscem ich wykonywania*) – work plan, workplan; **plan pracy projektu/w projekcie** – project work plan, project workplan; **pozwolenie na pracę** – work permit; **praca badawcza** – research work; **praca doktorska** – doctoral thesis, PhD thesis; **praca dyplomowa** (*np. licencjacka, inżynierska, magisterska*) – final thesis; **praca egzaminacyjna** – examination paper; **praca grupowa/w grupie** – group work; **praca licencjacka/inżynierska** (*dyplomowa*) – Bachelor's degree thesis; **praca magisterska** (*dyplomowa*) – Master's degree thesis; **praca niepełnoetatowa/na niepełnym etacie** – part-time job; **praca ochotnicza** (*wolontariat*) – voluntary service; **praca pełnoetatowa/na pełnym etacie** – full-time job; **praca pisemna** – paper (*np. wypracowanie*), written assignment (*pisemne zadanie dla uczniów/studentów*); **praca projektowa** (*praca/zadanie, jakie otrzymują uczniowie lub studenci, polegające na zaplanowaniu i wykonaniu konkretnego przedsięwzięcia, związanego tematycznie z nauczanym przedmiotem*) – project work; **praca zespołowa** – team work, teamwork; **praca** (*zadanie*) **zlecona podwykonawcy** – subcontracted task; **prace administracyjne** (*np. takie prace związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą administracyjną, jak koordynacja projektu, organizowanie spotkań partnerów, organizacja wyjazdów zagranicznych, prowadzenie rozliczeń finansowych, przygotowywanie raportów z realizacji projektu, prace sekretarskie*) – administrative tasks; **prace terenowe/w terenie** (*np. w ramach praktyk studenckich*) – field work; **program prac(y)** – work programme; **przebieg pracy zawodowej** – curriculum vitae (*życiorys*); professional background, professional experience, work experience (*doświadczenie zawodowe, przedstawiane w życiorysie*); career, career development (*dotychczasowa droga zawodowa*);

rynek pracy – labour market, employment market;

szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy – on-the-job training; *por. szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy*; **szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy** – off-the-job training; *por. szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy*;

temat (*zadanej uczniom/studentom*) pracy – assignment topic;

umowa o pracę – employment contract; **umowa o pracę w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie** – part-time employ-

ment contract; **umowa o pracę w pełnym wymiarze/na pełnym etacie** – full-time employment contract;
wspólna praca w projekcie – joint work in the project;
zakład pracy – workplace; **zezwolenie na pracę** – work permit;
dać/wać, za/oferować pracę – to give/to offer a job; **dostać/wać pracę** – to get/to obtain employment/a job; **za/kończyć pracę** – to complete/to finish an assignment/work; **kwalifikować się do danej pracy** – to qualify for the job; **mieć pracę** – to have a job; **nadzorować pracę** – to supervise work; **na/pisać pracę** – to write a paper; **podjąć/ejmować pracę** – to take up employment/a job (*na etacie*), to take on/to undertake work; **porzucić/ać pracę** – to give up employment/a job; **prowadzić prace przygotowawcze** – to carry out preparatory work; **poszukiwać, szukać pracy** – to look for/to seek employment/a job; **przedstawić/ać pracę pisemną** – to present a paper; **przygotować/ywać pracę pisemną** – to prepare a paper; **s/tworzyć miejsca pracy** – to create/to generate employment/jobs; **s/tracić pracę** – to lose employment/a job; **ubiegać się o pracę** – to apply for a job; **utrzymać/ywać miejsca pracy** – to maintain jobs; **wykonać/wykonywać pracę** – to carry out an assignment/work; **wykonać/ywać różne prace w projekcie** – to perform various tasks in a project; **zadać/wać pracę uczniom/studentom** – to give an assignment to pupils/students; **znaleźć/jdować pracę** – to find employment/a job; **z/rezygnować z pracy** – to give up/to resign from a job

pracodawca – employer
organizacja pracodawców – employers' organisation

pracować – to work
pracować w zawodzie (*wykonywać zawód*) – to practise a profession

pracować w nadgodzinach – to do overtime

pracownik – employee, worker, staff member; officer (*pracownik pełniący określoną funkcję*); **pracownicy** – employees, staff, staff members, personnel, workers; *zob. też kadra*
ankietyzacja pracowników – staff opinion survey, employee opinion survey; **kategoria pracowników** – staff category; **mobilność pracowników** – staff mobility; **pracownicy administracyjni** – administrative staff; **pracownicy akademiccy** – academic staff; **pracownicy badawczy** – research staff; **pracownicy dydaktyczni** (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od pracowników naukowo-dydaktycznych i naukowych*) – teaching staff; **pracownicy naukowi** *(w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od pracowników dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych*) – research staff; **pracownicy naukowo-dydaktyczni** – academic staff (*kadra akademicka w znaczeniu ogólnym*), research and teaching staff (*w znaczeniu ogólnym i jako jedna z kategorii nauczycieli akademickich w polskich uczelniach, w odróżnieniu od pracowników dydaktycznych i naukowych*); **pracownicy niedydaktyczni** (*nieprowadzący zajęć dydaktycznych, np. pracownicy administracyjni uczelni, dyrektorzy szkół, doradcy, wizytatorzy*) – non-teaching staff; non-academic staff (*w uczelni*); *por. pracownicy dydaktyczni, pracownicy akademiccy*; **pracownicy obsługi technicznej** – support staff; **pracownik administracyjny** – administrative staff member, administrative officer, administrator; **pracownik akademicki** – academic, academic staff member; **pracownik badawczy** – researcher, research staff member; **pracownik biura/działu przyjęć** (*załatwiający formalności związane z przyjmowaniem kandydatów do szkoły, na studia, kurs*) – admissions officer; **pracownik biura/działu/wydziału współpracy z zagranicą/zagranicznej** – international relations officer, international liaison officer; **pracownik ds. poradnictwa** – careers adviser, careers officer; **pracownik dydaktyczny** – academic teacher (*nauczyciel akademicki*), teacher (*nauczyciel*), teaching

staff member; **pracownik migrujący** – migrant worker; **pracownik młodzieżowy** – youth worker; **pracownik naukowo-dydaktyczny** – academic, academic teacher (*w odróżnieniu np. od pracownika administracyjnego uczelni*), research and teaching staff member; **pracownik naukowy** – researcher, academic, research staff member; **pracownik niepełnoetatowy** – part-time employee, part-timer; **pracownik pełnoetatowy** – full-time employee, full-timer; **wymiana pracowników** – exchange of staff, staff exchange; **zebranie pracowników** – staff meeting

pracujący na własny rachunek – self-employed

praktyczny – practical

kształcenie/szkolenie praktyczne – practical training; **praktyczne umiejętności językowe/praktyczna znajomość języka** (*obcego*) – practical language skills; **umiejętności praktyczne** – practical skills; **zadanie praktyczne** (*praktyczna praca zadana uczniom/studentom*) – practical assignment; **zajęcia praktyczne** – practical classes, practical work

praktyk – practitioner

praktyka – practical placement, placement, internship (*staż odbywany przed ukończeniem studiów wyższych*); apprenticeship (*staż odbywany w ramach przyuczenia do zawodu*); experience (*doświadczenie*); practice (*doświadczenie oraz stosowane w praktyce rozwiązanie*)

dobre praktyki (*modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania*) – good practice; **innowacyjne/nowatorskie praktyki dydaktyczne** – innovative teaching practices, innovatory teaching practices; **kodeks dobrych praktyk** (*przedstawiający zalecane modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*) – code of good practice; **podręcznik dobrych praktyk** (*przedstawiający modelowe/sprawdzone praktyki/rozwiązania w danej dziedzinie*) – manual of good practice; **praktyka nauczycielska** (*dla nauczyciela*) – teacher placement; **praktyka pedagogiczna** *(dla studentów*) – teaching placement; **praktyka studencka** – student practical placement, student placement; **praktyka w zakładzie pracy** – work placement; **praktyka w zakładzie przemysłowym** – industrial placement; **praktyka zawodowa** (*doświadczenie zawodowe*) – professional experience, work experience; **program praktyk dla studentów** – student placement scheme; **przenoszenie dobrych praktyk** (*np. do innej placówki, innego kraju*) – transfer of good practice; **rozpowszechnianie dobrych praktyk** – dissemination of good practice; **umieszczenie nauczyciela na praktyce/znalezienie miejsca na praktykę dla nauczyciela** (*w szkole/zakładzie pracy*) – teacher placement **umieszczenie studenta na praktyce/znalezienie miejsca na praktykę dla studenta** (*w zakładzie pracy*) – student placement; **wskazywanie dobrych praktyk** – identification of good practice; **wymiana dobrych praktyk** – exchange of good practice; **zintegrowane praktyki studenckie** (*praktyki stanowiące integralną część programu studiów*) – integrated student placements;

odbyć/wać praktykę – to carry out an internship/a placement; **za/oferować** (*miejsce na*) **praktykę** – to offer an internship/a placement; **przenieść/osić dobre praktyki** (n*p. do innej placówki, innego kraju*) – to transfer good practice; **rozpowszechnić/ać dobre praktyki** – to disseminate good practice; **wprowadzić/ać innowacyjne praktyki** – to introduce innovative practice; **wskazać/ywać dobre praktyki** – to identify good practice; **wymienić/ać dobre praktyki** – to exchange/to share good practice

praktykant – trainee (*stażysta*), apprentice (*praktykant w ramach przyuczenia do zawodu*)

prawny – legal

dokument prawny – legal document; **odpowiedzialność prawna** – legal liability; **ograniczenia prawne** – legal constraints; **osoba prawna** – legal entity; **podstawa prawna** (*np. uruchomienia programu UE*) – legal basis; **prawne przeszkody w mobilności** – legal obstacles to mobility; **przed-**

stawiciel prawny – legal representative; **przepisy prawne** – legal provisions

prawo – law (*ustawa, dziedzina prawa*); principle, rule (*reguła, zasada*); right (*uprawnienie*)

prawa autorskie – copyrights; **prawa i obowiązki obywatelskie/obywateli** – civic rights and duties, civic rights and responsibilities; **prawa dziecka** – children's rights; **prawa ucznia/studenta** – pupil/student rights; **prawa własności intelektualnej** – intellectual property rights; **prawo krajowe/wewnętrzne** (*prawo danego kraju, w odróżnieniu np. od prawa Unii Europejskiej*) – national law; **zgodnie z prawem** – in compliance with the law;

bronić praw dziecka – to defend children's rights; **chronić prawa dziecka** – to protect children's rights; **dać/wać, przyznać/wać prawa** – to give/to grant rights; **s/korzystać ze swoich praw** – to exercise one's rights; **mieć równe prawa** – to have equal rights; **naruszyć/ać prawa** – to infringe rights; **uchwalić/ać prawo** – to pass a law; **uzyskać/iwać prawa** – to get/to gain rights; **wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie prawo** – to implement a law; **zastrzec/gać sobie prawo do obniżenia grantu/dotacji/stypendium** – to reserve the right to reduce the grant; **zrzec/kać się praw** – to renounce rights

preakcesyjny ➤ **przedakcesyjny**

prefinansowanie – pre-financing

prefinansowanie działań projektu/w projekcie – pre-financing of project activities

prelekcja – lecture

przygotować/ywać prelekcję – to prepare a lecture; **wygłosić/łaszać prelekcję** – to give/to deliver/to present a lecture

preliminarz budżetowy – preliminary budget

preliminować – to budget (*wydatki na coś – for sth*)

preselekcja – pre-selection

prezentacja – demonstration, presentation

umiejętności prezentacji – presentation skills

prezentacyjny – demonstration, presentation

projekt prezentacyjny (*np. mający na celu sprawdzenie i zaprezentowanie innowacyjnej technologii, która nie jest wdrażana bezpośrednio w wyniku projektu współpracy, ale może być zastosowana na szerszą skalę w przyszłości*) – demonstration project

prezydencja – presidency; *zob. też przewodnictwo*

sprawować prezydencję w UE – to hold EU Presidency

priorytet – priority;

priorytety horyzontalne/przekrojowe (*w materiałach UE: priorytety, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem; w dziedzinie edukacji – priorytety dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – horizontal/transversal priorities; **priorytety indykatywne/orientacyjne** – indicative priorities; **priorytety instytucjonalne/instytucji** (*jako całości*) – institutional priorities; **priorytety krajowe/ogólnokrajowe** (*w odróżnieniu od priorytetów na poziomie europejskim lub regionalnym bądź lokalnym*) – national priorities; **priorytety regionalne** – regional priorities; **priorytety lokalne** – local priorities;

być zgodnym z priorytetami, odpowiadać priorytetom – to comply with/to fit/to meet the priorities; **z/definiować, określić/ać, ustalić/ać priorytety** – to define priorities; **ustanowić/awiać priorytety** – to establish priorities

priorytetowy – priority

dziedzina priorytetowa – priority area

problem – problem

bieżące/aktualne problemy w dziedzinie edukacji – current problems in the field of education; **problemy w realizacji projektu** – problems in the implementation of a project; **umiejętności rozwiązywania problemów** – problem-solving skills;

z/badać problemy – to explore problems; **z/definiować problemy** – to define problems; **napotkać/ykać problemy** –

to encounter problems; **rozpoznać/wać, wskazać/ywać problemy** – to identify problems; ro**związać/ywać problemy** – to resolve/to solve problems; **zająć/mować się problemem ograniczonego dostępu do edukacji** – to address the problem of limited access to education

procedura – procedure

procedura oceny (*np. wniosków o fundusze na projekty*) – assessment procedure; **procedura odnoszenia** (*w Europejskich Ramach Kwalifikacji: procedura odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*) – referencing procedure; **procedura płatności** – procedure; **procedura podejmowania decyzji** – decision-making procedure; **procedura przyznawania** (*np. funduszy w programach UE*) – award procedure; **procedura scentralizowana** (*w ➤ programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz podpisywaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmuje się bezpośrednio Komisja Europejska lub wyznaczona przez nią agencja na poziomie europejskim*) – centralised procedure; *por. procedura zdecentralizowana*; **procedura selekcji** – selection procedure; **procedura składania** (*np. wniosków o fundusze, raportów*) – submission procedure; **procedura składania ofert** (*w przetargu*) – tendering procedure; **procedura składania wniosków** (*np. o fundusze*) – application procedure, procedure for the submission of applications, submission procedure; **procedura elektronicznego składania wniosków** – electronic submission procedure; **procedura wdrażania/realizacji** – implementation procedure; **procedura wypowiadania/rozwiązywania** (*umowy*) – termination procedure; **procedura występowania/ubiegania się** (*np. o fundusze w programach UE*) – application procedure; **procedura zapewniania jakości** – procedure for quality assurances, quality assurance procedure; **procedura zdecentralizowana** (*w ➤ programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmują się odpowiednie władze/agencje w poszczególnych krajach uczestniczących w danym programie*) – decentralised procedure; *por. procedura scentralizowana*; **przejrzysta procedura** – transparent procedure; **przyspieszona procedura selekcji projektów** – accelerated procedure for the selection of projects;

określić/ać procedury – to lay down procedures; **ocenić/ać, rewidować procedury** – to review procedures; **przestrzegać procedur** – to abide by/to follow/to observe procedures; **przyjąć/mować procedurę** – to adopt a procedure; **z/rewidować procedury** – to revise procedures; **za/stosować procedurę** – to apply a procedure; **uprościć/aszczać procedury** – to simplify procedures; **ustanowić/awiać, wprowadzić/ać procedurę** – to establish a procedure; **zmienić/ać, s/korygować procedurę** – to amend a procedure

procent (*odsetek, wskaźnik*) – percent, rate; *zob. też różne wyrażenia pod hasłami „odsetek" i „wskaźnik"*

proces – process

proces oceny – assessment process, evaluation process; **proces odnoszenia** (*w Europejskich Ramach Kwalifikacji: proces odnoszenia Krajowych Ram Kwalifikacji do Europejskich Ram Kwalifikacji*) – referencing process; **proces selekcji** – selection process

Proces Barceloński – Barcelona Process. *Skrótowe informacje pod hasłem „Unia dla regionu Morza Śródziemnego"*

Proces Boloński – Bologna Process: Termin „Proces Boloński" odnosi się do działań podjętych w europejskim szkolnictwie wyższym w wyniku podpisania Deklaracji Bolońskiej, opartej na ➤ Deklaracji Sorbońskiej z 1998 r., która została podpisana w Bolonii (Włochy) 19 czerwca 1999 r. przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe z 29 krajów europejskich (15 ➤ państw członkowskich UE, 11 ➤ krajów kandydujących wówczas do UE, Islandię, Norwegię i Szwajcarię). Obecnie sygnatariuszami tej deklaracji jest już 47 krajów (27 państw członkowskich UE

oraz Albania, Andora, Armenia, Azerbejdżan, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czarnogóra, Federacja Rosyjska, Gruzja, Islandia, Kazachstan, Liechtenstein, Serbia, Stolica Apostolska (Watykan) Szwajcaria, Mołdowa, Norwegia, Turcja i Ukraina). Ponadto w Procesie Bolońskim istotną rolę odgrywają ➤ Komisja Europejska, ➤ Rada Europy, ➤ UNESCO-CEPES oraz organizacje zajmujące się szkolnictwem wyższym w Europie, m.in. ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów, ➤ Europejskie Stowarzyszenie Uczelni Zawodowych i ➤ Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU (dawniej: Krajowe Związki Studentów Europy ESIB), a także agencje zajmujące się zapewnianiem jakości. W Deklaracji Bolońskiej kraje-sygnatariusze zobowiązały się do stworzenia **Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego** do 2010 r. oraz promowania europejskiego szkolnictwa wyższego w świecie. W ramach tych ogólnych celów sygnatariusze zobowiązali się do skoordynowania swej polityki, aby osiągnąć sześć następujących konkretnych celów: ■ przyjęcie systemu **czytelnych i porównywalnych tytułów/stopni**, m.in. poprzez wprowadzenie ➤ suplementu do dyplomu; ■ przyjęcie systemu opierającego się na **dwóch głównych cyklach kształcenia** – studiów I stopnia (prowadzących w Polsce do tytułu zawodowego licencjata/inżyniera) i studiów II stopnia (prowadzących w Polsce do tytułu magisterskiego); ■ wprowadzenie takiego **systemu punktowego**, jak Europejski System Transferu Punktów (➤ Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów); ■ promowanie **mobilności studentów i kadry uczelnianej**; ■ promowanie europejskiej współpracy w zakresie **zapewniania jakości**; ■ promowanie ➤ **wymiaru europejskiego** w szkolnictwie wyższym. Od czasu podpisania deklaracji szczegółowe cele, obszary działań i priorytety są modyfikowane, doprecyzowywane i rozszerzane, na podstawie oceny postępów w kierunku założonych celów ogólnych i aktualnych potrzeb, w drodze uzgodnień między uczestniczącymi krajami (w formie komunikatów ministrów po kolejnych konferencjach: Praga w 2001 r., Berlin w 2003 r., Bergen w 2005 r., Londyn w 2007 r., Leuven w 2009 r., Budapeszt/Wiedeń w 2010 r.). Reformy realizowane w ramach Procesu Bolońskiego koncentrują się na trzech następujących obszarach: ■ **trzystopniowa struktura studiów** (np. w Polsce studia licencjackie/inżynierskie, magisterskie i doktoranckie) kończące się czytelnymi i porównywalnymi tytułami/stopniami – poszczególne kraje tworzą obecnie i wprowadzają ➤ **krajowe ramy kwalifikacji** zgodne z ➤ **Ramami Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego** i ➤ Europejskimi Ramami Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie; ■ **zapewnianie jakości** zgodnie ze „Standardami i wskazówkami dotyczącymi zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego" (➤ ENQA) – uczelnie i agencje odpowiedzialne za jakość w poszczególnych krajach zmierzają do wprowadzenia „Standardów i wskazówek", a na poziomie europejskim utworzono ➤ Europejski Rejestr Agencji ds. Zapewniania Jakości; ■ **uznawanie zagranicznych dyplomów i innych kwalifikacji** uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym zgodnie z ➤ **Konwencją o uznawaniu kwalifikacji** związanych z uzyskiwaniem wyższego wykształcenia w regionie europejskim – temu celowi służy ➤ **suplement do dyplomu** i ➤ **Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS)**. Ponadto prace dotyczą szerszych zagadnień związanych z rolą szkolnictwa wyższego w społeczeństwie, m.in. powiązaniami między szkolnictwem wyższym, badaniami i innowacjami, równością szans w szkolnictwie wyższym oraz uczeniem się przez całe życie. Na lata **2010-2020** określono następujące **priorytety**: wymiar społeczny – zapewnienie równego dostępu do studiów i warunków do ukończenia studiów, ➤ uczenie się przez całe życie, szanse zatrudnienia, kształcenie ukierunkowane na studenta i dydaktyczna

misja szkolnictwa wyższego, edukacja, badania i innowacje, otwartość w wymiarze międzynarodowym, mobilność, zbieranie danych, wielowymiarowe narzędzia służące zapewnieniu przejrzystości oraz finansowanie. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/sprawy-miedzynarodowe/proces-bolonski/, http://ekspercibolonscy.org.pl/* (*w jęz. polskim*) i h*ttp://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/* (*w jęz. angielskim*)

Proces Brugijski – Bruges Process ➤ Proces Brugijsko-Kopenhaski

Proces Brugijsko-Kopenhaski – Bruges-Copenhagen Process: Termin „Proces Brugijsko-Kopenhaski" lub „Proces Kopenhaski" odnosi się do szerszej współpracy w dziedzinie kształcenia zawodowego między 32 krajami europejskimi. Z tą inicjatywą wystąpili ministrowie ds. kształcenia zawodowego z państw członkowskich UE podczas konferencji w Brugii (Belgia) w 2001 r. w odpowiedzi na szereg decyzji i działań podjętych na szczeblu UE (➤ Proces Lizboński). Po przyjęciu przez ➤ Radę Unii Europejskiej uchwały, w której wezwała ona państwa członkowskie UE i ➤ Komisję Europejską do włączenia w ten proces ➤ krajów kandydujących do UE i ➤ krajów EFTA-EOG, w 2002 r. podpisano w Kopenhadze (Dania) wspólną deklarację o szerszej współpracy w dziedzinie kształcenia zawodowego. Deklaracja Kopenhaska zmierza do zapewnienia większej przejrzystości kwalifikacji zawodowych, poprawy sytuacji w zakresie ich uznawania, zwiększenia mobilności i ułatwienia dostępu do różnych możliwości ➤ uczenia się przez całe życie poprzez szerszą współpracę w dziedzinie kształcenia zawodowego. W deklaracji wskazano cztery następujące dziedziny priorytetowe: ■ ➤ **Wymiar europejski**: promowanie mobilności, współpracy instytucjonalnej, przedsięwzięć partnerskich i innych międzynarodowych inicjatyw; ■ **Przejrzystość, informacja i poradnictwo**: zwiększenie przejrzystości poprzez wykorzystanie i racjonalizację narzędzi informacyjnych, m.in. takich istniejących instrumentów, jak dokumenty ➤ Europass i ➤ Europejski System Opisu Kształcenia Językowego; wzmocnienie polityki i systemów wspierających działania informacyjne oraz orientację i poradnictwo zawodowe; ■ **Uznawanie kompetencji i kwalifikacji**: zbadanie, w jakim stopniu takie instrumenty, jak poziomy/kryteria odniesienia, wspólne zasady poświadczania kompetencji i kwalifikacji czy system transferu punktów zaliczeniowych mogą przyczynić się do zwiększenia przejrzystości i poprawy sytuacji w zakresie uznawania kompetencji i kwalifikacji; zwiększenie wsparcia na rzecz rozwijania kompetencji i kwalifikacji na szczeblu sektorów/branż; opracowanie zestawu wspólnych zasad dotyczących walidacji kształcenia pozaformalnego i nieformalnego; ■ **Zapewnianie jakości**: promowanie współpracy w zakresie zapewniania jakości, ze szczególnym uwzględnieniem wymiany modeli i metod oraz wspólnych kryteriów i zasad dotyczących jakości. Od czasu podpisania deklaracji szczegółowe cele, obszary działania i priorytety są cyklicznie modyfikowane, doprecyzowywane i rozszerzane, na podstawie oceny postępów w realizacji wspomnianych wyżej celów ogólnych i aktualnych potrzeb, w drodze uzgodnień między uczestniczącymi krajami i Komisją Europejską (w formie deklaracji sygnatariuszy). Obecnie Proces Brugijsko-Kopenhaski koncentruje się na zagadnieniach związanych z **zapewnianiem jakości** oraz **przejrzystością i uznawaniem kwalifikacji**. Efektem współpracy w dziedzinie kształcenia zawodowego są już m.in.: ■ ➤ **Europass** – **jednolite ramy służące przejrzystości kompetencji i kwalifikacji**; ■ zbliżony do ➤ Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS) ➤ **Europejski system punktowy dla kształcenia zawodowego (ECVET)**; ■ ➤ **Europejskie ramy odniesienia dla zapewniania jakości w kształceniu zawodowym** oraz ■ **wspólne zasady** ➤ **walidacji** ➤ **uczenia się pozaformalnego i nieformalnego**.

Ponadto aktualnie realizowane projekty dotyczą poradnictwa o wymiarze europejskim związanego z uczeniem się przez całe życie. *Szczegółowe informacje w języku angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm*

Proces Kopenhaski – Copenhagen Process ➤ **Proces Brugijsko-Kopenhaski**

Proces Lizboński – Lisbon Process: Termin odnoszący się do działań podejmowanych w Unii Europejskiej (UE) w latach 2000-2010 w ramach strategii (Strategii Lizbońskiej) przyjętej przez Radę Europejską na posiedzeniu w Lizbonie (Hiszpania) w marcu 2000 r., której celem było stymulowanie reform gospodarczych, zapewnienie UE pozycji najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata, zwiększenie zatrudnienia, wzmocnienie ➤ spójności gospodarczej i społecznej w UE oraz przyspieszenie przejścia do gospodarki i społeczeństwa opartych na wiedzy. Strategia ta była realizowana zgodnie z ➤ otwartą metodą koordynacji i opierała się na trzech następujących filarach: filar gospodarczy (podstawy przechodzenia do konkurencyjnej, dynamicznej i opartej na wiedzy gospodarce), filar społeczny (modernizacja europejskiego modelu społecznego poprzez inwestowanie w zasoby ludzkie i zwalczanie marginalizacji społecznej, co oznacza nakłady na edukację i szkolenia oraz prowadzenie aktywnej polityki zatrudnienia) i filar ekologiczny (racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych). W każdej z dziedzin objętych strategią przyjęto docelowe wskaźniki i dokonywano okresowej oceny postępów za pomocą uzgodnionych instrumentów. Cele wytyczone w dziedzinie edukacji dotyczyły trzech następujących obszarów: podniesienie jakości i efektywności systemów edukacji i szkolenia (podniesienie poziomu kształcenia i doskonalenia nauczycieli i instruktorów, rozwijanie umiejętności potrzebnych w społeczeństwie wiedzy, zapewnienie powszechnego dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwiększenie naboru w dziedzinach nauk ścisłych i technicznych oraz optymalne wykorzystywanie zasobów), ułatwienie powszechnego dostępu do systemów edukacji i szkolenia (stworzenie otwartego środowiska do nauki, uatrakcyjnienie procesu kształcenia, wspieranie aktywności obywatelskiej oraz zapewnienie równości szans i spójności społecznej) i otwarcie systemów edukacji na środowisko i świat (wzmocnienie powiązań ze światem pracy, działalnością badawczą i społeczeństwem, rozwijanie przedsiębiorczości, poprawa sytuacji w zakresie nauki języków obcych, rozwijanie mobilności i wymiany oraz wzmocnienie współpracy europejskiej). Podstawą działań w państwach członkowskich, które zmierzały do osiągnięcia tych celów, był ➤ „Program Edukacja i Szkolenia 2010". W czerwcu 2010 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła nową strategię na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego pod nazwą ➤ „Europa 2020", a podstawę współpracy państw członkowskich w dziedzinie edukacji stanowią obecnie ➤ „Strategiczne ramy współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia"

Proces stabilizacji i stowarzyszenia – Stabilisation and Association Process (SAP): Proces wyznaczający ramy negocjacji UE z krajami zachodniobałkańskimi w sprawie ich ewentualnego przystąpienia do UE. SAP służy trzem celom: stabilizacji tych krajów i stymulowaniu ich sprawnego przejścia do gospodarki rynkowej, promowaniu współpracy regionalnej i ich ewentualnemu członkowstwu w UE, wspierając je we wprowadzaniu prawa UE oraz standardów europejskich i międzynarodowych. Działania w ramach procesu SAP są finansowane w ramach ➤ Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/enlargement/. Zob. też notkę opisową pod hasłem „kraje kandydujące do UE"*

produkcja – production

koszty produkcji (*np. materiałów dydaktycznych*) – production costs

produkować – to manufacture
sprzęt wyprodukowany w Unii Europejskiej (UE) – equipment manufactured in the European Union (EU)
produkt – product, output; *por. nakłady*
dwujęzyczne produkty projektu (*np. podręcznik w jęz. polskim i angielskim*) – bilingual products of a project, bilingual project products; **produkt końcowy** – end product; **produkty projektu** (*np. podręcznik*) – outputs/products of a project, project outputs/products; **wielojęzyczne produkty projektu** (*np. podręcznik przygotowany w kilku językach*) – multilingual products of a project, multilingual project products
profesjonalista – professional
profesor – profesor
profesor wizytujący (*nauczyciel akademicki z odpowiednim stopniem/tytułem niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*) – visiting professor; *zob. też wykładowca wizytujący*; **tytuł profesora** – title of profesor, professorial title
profil (*charakterystyka*) – profile
profil absolwenta – graduate's profile; **profil grupy partnerskiej** – partnership profile; **profil instytucji** (*np. w przypadku placówek edukacyjnych: profil zawodowy lub ogólny szkoły średniej, typ uczelni*) – institutional profile; **profil językowy** (*w odniesieniu do znajomości języków obcych*) – language profile; **profil konsorcjum projektu** – profile of a project consortium; **profil zawodowy** – professional profile
profilaktyczny – preventive
monitoring profilaktyczny/monitorowanie profilaktyczne (*w niektórych programach UE: monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*) – preventive monitoring
profilaktyka – prevention
program – programme, scheme; *zob. też program nauczania, program przedmiotu, studia oraz notkę opisową o programach UE*
akredytacja programu (*programu kształcenia w placówce/szkole/uczelni*) – programme accreditation; *zob. też akredytacja programowa*; *por. akredytacja instytucji/instytucjonalna*;
program adresowany/kierowany do określonej grupy uczestników/słuchaczy – targeted programme; **program adresowany/kierowany do młodzieży** – programme targeted at young people;
program długofalowy/długoterminowy – long-term programme; **program doskonalenia zawodowego** – in-service training programme, retraining programme, staff development programme; **program dostosowany do potrzeb określonej grupy uczestników/słuchaczy** – tailor-made programme; **program działań** – action programme;
program krótkoterminowy – short-term programme; **program kształcenia** – training programme, study programme, *zob. też program nauczania*;
program mobilności – mobility programme/scheme; **program modularny/modułowy** – modular programme;
program ogólnoświatowy/o zasięgu ogólnoświatowym – global programme/scheme;
program pilotażowy – pilot programme/scheme; **program podyplomowy** (*dla osób posiadających już pierwszy dyplom/tytuł/stopień*) – post-diploma programme, postgraduate programme; **program prac(y)** – work programme; **program przekwalifikowania zawodowego** (*np. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*) – retraining programme;
program ramowy – framework programme; **program staży/praktyk** – student placement scheme; **program studiów** – study programme; *zob. też program nauczania*; **program stypendialny** – scholarship programme/scheme; **program szkolenia dostosowany do po-**

trzeb uczestników kursu – training programme tailored to the needs of course participants;
program wieloletni – multiannual programme; **program Unii Europejskiej** (UE) – European Union (EU) programme; *zob. też notkę opisową pod hasłem „programy Unii Europejskiej"*; **program współpracy** – cooperation programme; **program wyjazdów** – mobility programme/scheme; **program wymiany** *(np. uczniów, studentów czy nauczycieli*) – exchange programme/scheme;
zindywidualizowany program studiów – individualised study programme, personalised study programme; **zintegrowany program studiów** (*program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*) – integrated study programme
akredytować program (*kształcenia, szkolenia, studiów*) – to accredit a programme; **z/likwidować program** – to abolish a programme; **prowadzić program** (*kształcenia/szkolenia*) – to offer/to provide a programme; **przedłużyć/ać program stypendialny o 10 lat/do 2020 r.** – to extend/to renew a scholarship programme for 10 years/until 2020; **przyjąć/mować program prac projektu** – to adopt a work programme for the project; **realizować program pracy** – to carry out/to implement a work programme; **uczestniczyć w programie** – to participate in a programme; **ukończyć, zakończyć program** – to complete a programme; **uruchomić/amiać program** – to launch a programme; **ustanowić/awiać program** – to establish a programme; **wdrożyć/ażać program** – to implement a programme; **wprowadzić/ać program szkoleniowy** – to introduce a training programme; **zatwierdzić/ać program** – to approve/to endorse a programme

Program Edukacja i Szkolenie 2010 – Education and Training 2010 work programme: Program działań na lata 2001-2010, przyjęty w szerszych ramach ➤ Procesu Lizbońskiego, w którym określono pierwotnie następujące cele dla systemów edukacji i szkolenia w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE): ■ podniesienie jakości i efektywności systemów edukacji i szkolenia (podniesienie poziomu kształcenia i doskonalenia nauczycieli i instruktorów, rozwijanie umiejętności potrzebnych w społeczeństwie wiedzy, zapewnienie powszechnego dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwiększenie naboru w dziedzinach nauk ścisłych i technicznych oraz optymalne wykorzystywanie zasobów); ■ ułatwienie powszech-nego dostępu do systemów edukacji i szkolenia (stworzenie otwartego środowiska do nauki, uatrakcyjnienie procesu kształcenia, wspieranie aktywności obywatelskiej oraz zapewnienie równości szans i spójności społecznej); ■ otwarcie systemów edukacji na środowisko i świat (wzmocnienie powiązań ze światem pracy, działalnością badawczą i społeczeństwem, rozwijanie przedsiębiorczości, poprawa sytuacji w zakresie nauki języków obcych, rozwijanie mobilności i wymiany oraz wzmocnienie współpracy europejskiej). W celu mierzenia postępów w realizacji wytyczonych celów określono pięć następujących docelowych wskaźników: ■ zmniejszenie odsetka młodzieży przerywającej naukę w szkole do maks. 10%; ■ zmniejszenie o co najmniej 20% odsetka uczniów uzyskujących słabe wyniki w sprawdzianach dotyczących umiejętności czytania; ■ zwiększenie do co najmniej 85% odsetka młodzieży uzyskującej średnie wykształcenie; ■ zwiększenie o co najmniej 15% odsetka absolwentów kierunków ścisłych przy równoczesnym zmniejszeniu dysproporcji między liczbą kobiet i mężczyzn kończących te kierunki; ■ zwiększenie co najmniej do 12,5% odsetka osób dorosłych, które uczestniczą w różnych formach kształcenia przez całe życie. W kolejnych latach Program Edukacja i Szkolenie 2010 ewoluował zgodnie z oceną postępów w kierunku wytyczonych celów i aktualnymi priorytetami, kon-

centrując się ostatecznie na następujących obszarach i aspektach: ■ ➤ kompetencje kluczowe oraz związane z nimi zmiany w szkolnych programach nauczania, kształceniu zawodowym, kształceniu dorosłych i kształceniu nauczycieli, działania związane z podnoszeniem umiejętności czytania i pisania; ■ strategie i instrumenty ➤ uczenia się przez całe życie; ■ kształcenie i szkolenie zawodowe (atrakcyjność oferty, adekwatność oferty do potrzeb rynku pracy); ■ modernizacja szkolnictwa wyższego (zwiększanie dostępu, zróżnicowanie finansowania, rola szkolnictwa wyższego w uczeniu się przez całe życie). Obecnie szerszy kontekst rozwoju edukacji w UE wyznacza strategia ➤ „Europa 2020", a podstawę współpracy państw członkowskich w dziedzinie edukacji stanowią ➤ „Strategiczne ramy współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia", oparte na Programie Edukacja i Szkolenie 2010. *Szczegółowe informacje o Programie Edukacja i Szkolenie 2010 pod adresami: http://www.men.gov.pl* (*w jęz. polskim*) i *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1120_en.htm* (*w jęz. polskim i angielskim*)

Program modernizacji dla uczelni – Modernisation agenda for universities: Założenia reform w szkolnictwie wyższym, które zostały pierwotnie określone w dokumencie Komisji Europejskiej pt. „Realizacja programu modernizacji uczelni: edukacja, badania i innowacje" (Delivering on the Modernisation Agenda for Universities: Education, Research and Innovation) z 2006 r., a następnie również w szerszej strategii rozwoju UE ➤ „Europa 2020" i ➤ „Strategicznych ramach współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia". Program modernizacji szkolnictwa wyższego koncentruje się na trzech obszarach: ■ reforma programów nauczania – wprowadzenie studiów trzystopniowych zgodnie z założeniami ➤ Procesu Bolońskiego, kształcenie ukierunkowane na zdobywanie kompetencji, tworzenie elastycznych ścieżek kształcenia, poprawa sytuacji w zakresie uznawania kwalifikacji oraz promowanie mobilności; ■ reforma zarządzania – wzmacnianie autonomii uczelni, tworzenie partnerskich przedsięwzięć z udziałem uczelni oraz instytucji i organizacji ze środowiska zewnętrznego uczelni, tworzenie i doskonalenie systemów zapewniania jakości; ■ reforma finansowania – zróżnicowanie źródeł finansowania, powiązanie finansowania z wynikami działalności, efektywne wykorzystywanie środków oraz promowanie równości i ułatwianie dostępu do szkolnictwa wyższego. *Dokumenty w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1324_en.htm*

program nauczania – curriculum (*l. mn. curricula*); **dotyczący programu nauczania** – curricular

dostosowanie programu nauczania do potrzeb uczących się osób – adaptation of a curriculum to the needs of learners; **gruntowny przegląd programu nauczania** – curriculum overhaul; **integralna część programu nauczania** – integral part of a curriculum; **kompatybilność programów nauczania** (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*) – compatibility of curricula; **minimalne wymogi dotyczące programu nauczania** (*minima programowe*) – minimum curriculum requirements; **modernizacja programu nauczania** – modernisation of a curriculum; **modularyzacja programu nauczania** – modularisation of a curriculum; **modułowy program nauczania** – modular curriculum; **opracowywanie programu nauczania** – development of a curriculum, curriculum development; **podstawa programu nauczania** (*podstawa programowa*) – core curriculum; **program nauczania prowadzony/przeznaczony do prowadzenia w dwojakim trybie** (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*) – dual mode curriculum; **program nauczania dostosowany do potrzeb uczących się osób** – curriculum adapted to the needs of learners, curriculum tailored to the needs

of learners; **projekt dotyczący programów nauczania** (*obejmujący opracowanie nowych lub zmianę istniejących programów nauczania*) – curricular project; **przegląd/ocena programu nauczania** – review of a curriculum, curriculum review; **struktura programu nauczania** – structure of a curriculum, curricular structure; **restrukturyzacja programu nauczania** – restructuring of a curriculum; **treści programu nauczania** – contents of a curriculum, curricular contents; **wspólne opracowywanie programu/programów nauczania** (*np. przez kilka zespołów, szkół czy uczelni*) – joint curriculum development; **zmiany w programie/programach nauczania** – changes in a curriculum/curricula, curricular changes;

z/aktualizować program nauczania – to update a curriculum; **dokonać/ywać przeglądu/oceny programu nauczania, ocenić/ać program nauczania** – to review a curriculum; **dostosować/ywać program nauczania do potrzeb uczących się osób** – to adapt/to tailor a curriculum to the needs of learners; **z/modernizować, unowocześnić/ać program nauczania** – to modernise a curriculum; **opracować/ywać program nauczania** – to design/to develop a curriculum; **z/restrukturyzować program nauczania** – to restructure a curriculum; **sprawdzić/ać** (*w praktyce*), **prze/testować nowy program nauczania** – to test a new curriculum; **u/doskonalić program nauczania** – to develop a curriculum; **wdrożyć/ażać, realizować program nauczania** – to implement a curriculum; **wprowadzić/ać nowy program nauczania** – to introduce a new curriculum

program przedmiotu (sylabus) – syllabus

Program Nyerere – Nyerere Programme (Mwalimu Julius Nyerere Programme): Negocjowany obecnie program UE, który ma wspierać współpracę między krajami UE a krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku. W ramach programu finansować się będzie m.in. wymianę studentów na poziomie powyżej studiów pierwszego stopnia, wymianę pracowników akademickich związaną z kształceniem, badaniami i doskonaleniem kadry oraz inne działania służące rozwojowi potencjału uczelni Afryki, Karaibów i Pacyfiku. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/development/policies/9interventionareas/humandev/humandeveduc5_en.cfm*

Program „Uczenie się przez całe życie" – Lifelong Learning Programme: Największy program UE (2007-2013) w dziedzinie edukacji, obejmujący wszystkie etapy uczenia się przez całe życie – od przedszkola do edukacji dorosłych – i szereg przekrojowych aspektów, który zastąpił trzy wcześniejsze programy: ➤ Socrates, ➤ Leonardo da Vinci i ➤ eLearning. W programie mogą uczestniczyć następujące kraje: 27 ➤ państw członkowskich UE, kraje EFTA-EOG (Islandia, Liechtenstein i Norwegia), Turcja, 20 ➤ krajów i terytoriów zamorskich, a dodatkowo w niektórych akcjach programu – Chorwacja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii i inne kraje. Ogólnym celem programu jest wspieranie wymiany, współpracy i mobilności między systemami edukacji i szkolenia w UE, dzięki czemu mają one stać się ogólnoświatowym wzorem jakości. Program jest podzielony na: ■ **cztery programy sektorowe** koncentrujące się na określonych poziomach edukacji, ➤ **Comenius** (edukacja szkolna), ➤ **Erasmus** (szkolnictwo wyższe), ➤ **Leonardo da Vinci** (kształcenie zawodowe) i ➤ **Grundtvig** (kształcenie dorosłych); ■ **program międzysektorowy** obejmujący cztery podprogramy dotyczące aspektów przekrojowych, ➤ **Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie,** ➤ **Kluczowe działanie 2. – Języki,** ➤ **Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (TIK) i** ➤ **Kluczowe działanie 4. – Upowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów**; oraz ■ **program** ➤ **Jean Monnet** wspierający kształcenie, badania i refleksje w dziedzinie integracji euro-

pejskiej oraz kluczowe instytucje i stowarzyszenia europejskie. Każdy z tych komponentów jest ukierunkowany na konkretne szczegółowe cele, a działania w ramach tych komponentów przyczyniają się do osiągnięcia ogólnego celu programu. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://llp.org.pl/* (*w jęz. polskim*) oraz *http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm* i *http://eacea.ec.europa.eu/llp/index_en.php (w jęz. angielskim*)

Program współpracy UE – Kanada – EU-Canada cooperation programme: Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego, w którym mogą uczestniczyć uczelnie oraz placówki prowadzące kształcenie zawodowe z Unii Europejskiej (UE) i Kanady. W ramach programu finansuje się dwa rodzaje projektów: ■ **Transatlantyckie projekty wymiany** (*Transatlantic Exchange Partnerships, TEP*), które obejmują prowadzenie wspólnych programów studiów i kształcenia zawodowego oraz mobilność studentów, kadry akademickiej i administracyjnej; ■ **Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych** (*Transatlantic Degree Partnerships, TDP*), które obejmują opracowywanie programów i prowadzenie studiów kończących się podwójnym lub wspólnym dyplomem oraz mobilność kadry dydaktycznej i administracyjnej. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-canada/doc1563_en.htm* i *http://eacea.ec.europa.eu/extcoop/canada/2010/index_en.htm*

Program współpracy UE – USA „Atlantis" – EU-US Cooperation Programme „Atlantis": Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego między Unią Europejską (UE) a Stanami Zjednoczonymi. Program obejmuje trzy akcje: ■ **Akcja 1. – Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych** (*Transatlantic Degree Consortia Projects*) z udziałem uczelni i placówek kształcenia i/lub szkolenia zawodowego, w ramach których finansuje się prowadzenie studiów kończących się podwójnym lub wspólnym dyplomem oraz mobilność studentów, kadry akademickiej i administracyjnej; ■ **Akcja 2. – Projekty doskonałości w dziedzinie mobilności** (*Excellence in Mobility Projects*) z udziałem uczelni i placówek kształcenia i/lub szkolenia zawodowego, w ramach których finansuje się prace nad programami studiów oraz mobilność kadry akademickiej i administracyjnej niezwiązaną bezpośrednio ze wspólnymi czy podwójnymi dyplomami; ■ **Akcja 3. – Działania dotyczące polityki** (*Policy-oriented Measures*) z udziałem uczelni, placówek kształcenia i/lub szkolenia zawodowego oraz innych organizacji (np. agencji akredytacyjnych, agencji i organizacji edukacyjnych, firm prywatnych, grup reprezentujących sektor przemysłu i biznesu, organizacji pozarządowych, instytutów badawczych i organizacji zawodowych), których celem jest rozszerzenie współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-usa/doc1156_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/extcoop/usa/index_en.htm*

Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Australia – Industrialised Countries Instrument (ICI) Education Cooperation Programme (ECP) (ICI-ECP) EU-Australia: Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego, w którym mogą uczestniczyć uczelnie, placówki prowadzące kształcenie i/lub szkolenie zawodowe oraz konsorcja uczelni i placówek kształcenia i/lub szkolenia zawodowego z Unii Europejskiej i Australii. W ramach programu finansuje się dwa rodzaje projektów: ■ **Wspólne projekty dotyczące mobilności** (*Joint Mobility Projects, JMP*), które obejmują prowadzenie wspólnych programów studiów i kształcenia zawodowego oraz mobilność studentów, kadry akademickiej i administracyjnej; ■ **Wspólne projekty dotyczące studiów**

wyższych (*Joint Degree Projects, JDP*), w ramach których opracowuje się programy i prowadzi studia kończące się podwójnym lub wspólnym dyplomem oraz mobilność studentów, kadry dydaktycznej i administracyjnej. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-australia/doc1579_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php*

Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Japonia – Industrialised Countries Instrument (ICI) Education Cooperation Programme (ECP) (ICI-ECP) EU-Japan: Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego, w którym mogą uczestniczyć uczelnie w Unii Europejskiej (UE) i Japonii. Z funduszy programu finansuje się projekty, w ramach których studenci i kadra spędzają na ogół jeden semestr w UE lub Japonii. Okres studiów za granicą nie kończy się uzyskaniem przez studentów wspólnego lub podwójnego dyplomu, ale jest uznawany przez ich uczelnie macierzyste. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-japan/doc1599_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/extcoop/ici-ecp/index_en.htm*

Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Korea – Industrialised Countries Instrument (ICI) Education Cooperation Programme (ECP) (ICI-ECP) EU-Korea: Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego i kształcenia zawodowego, w którym mogą uczestniczyć uczelnie, placówki prowadzące kształcenie i/lub szkolenie zawodowe oraz konsorcja uczelni i placówek kształcenia i/lub szkolenia zawodowego z Unii Europejskiej i Korei. W ramach programu finansuje się dwa rodzaje projektów: ■ **Wspólne projekty dotyczące mobilności** (*Joint Mobility Projects, JMP*), które obejmują prowadzenie wspólnych programów studiów i kształcenia zawodowego oraz mobilność studentów, kadry akademickiej i administracyjnej; ■ **Wspólne projekty dotyczące studiów wyższych** (*Joint Degree Projects, JDP*), w ramach których opracowuje się programy studiów i prowadzi studia kończące się podwójnym lub wspólnym dyplomem oraz mobilność studentów, kadry dydaktycznej i administracyjnej. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-korea/doc1603_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php*

Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Nowa Zelandia – Industrialised Countries Instrument (ICI) Education Cooperation Programme (ECP) (ICI-ECP) EU-New Zealand: Program współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego, w którym mogą uczestniczyć uczelnie z Unii Europejskiej (UE) i Nowej Zelandii. Z funduszy programu finansuje się projekty, w ramach których studenci i kadra spędzają na ogół jeden semestr w UE lub Nowej Zelandii. Okres studiów za granicą nie kończy się uzyskaniem przez studentów wspólnego lub podwójnego dyplomu, ale jest uznawany przez ich uczelnie macierzyste. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresami: http://ec.europa.eu/education/eu-new-zealand/doc1595_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/extcoop/ici-ecp/index_en.htm*

programy finansowania ➤ programy Unii Europejskiej (UE)

programy Unii Europejskiej (UE) – European Union (EU) programmes: Programy ustanawiane na mocy decyzji właściwych ➤ instytucji UE, w ramach których przyznaje się wsparcie finansowe na różne działania prowadzone w ramach współpracy między ➤ państwami członkowskimi UE i/lub między państwami członkowskimi UE i krajami trzecimi. Najważniejszymi programami UE w dziedzinie edukacji są obecnie **➤ program „Uczenie się przez całe życie", ➤ Erasmus Mundus, ➤ Tempus, ➤ Edulink, ➤ ALFA, ➤ Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Australia, ➤ Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Japonia, ➤ Program współpracy**

UE – Kanada, › Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Korea, › Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Nowa Zelandia, › Program współpracy „Atlantis" UE – USA oraz negocjowany obecnie **› Program Nyerere**. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm i http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php* (*informacje w jęz. angielskim o wszystkich programach*) *i http://www.frse.org.pl/* (*informacje w jęz. polskim o programach „Uczenie się przez całe życie", Erasmus Mundus i Tempus*)

programowy – programme

akredytacja programowa (*programu kształcenia w placówce/szkole/uczelni*) – programme accreditation

projekt – project

administracyjne aspekty projektu – administrative aspects of a project; **arkusz informacji o projekcie** – project information sheet;

budżet projektu – budżet of a project, project budget;

całkowity budżet/koszt projektu – total budget/cost of project, total project budget/cost; **cel projektu** – objective of a project, project objective; **czas trwania projektu** – duration of a project, project duration;

dotacja na projekt – grant for a project, project grant; *zob. też grant na projekt*; **działania projektu/w projekcie** (*przewidziane do realizacji/zrealizowane w projekcie*) – project activities;

efekty/wyniki projektu – outcomes of a project, project outcomes, outputs of a project, project outputs; *por. nakłady na projekt;*

finansowe aspekty projektu – financial aspects of a project; **fiszka projektu** (*arkusz/fiszka z podstawowymi informacjami o projekcie*) – project fact-sheet, project fiche;

grant na projekt – project grant, grant for a project; *zob. też dotacja na projekt*;

inicjator projektu – project initiator;

kierownik projektu – project manager; **kluczowe cechy projektu** – key features of a project; **koncepcja/konstrukcja projektu** – design of a project, project design; **kontraktor projektu** – contractor of a project, project contractor; **koordynacja projektu** – coordination of a project, project coordination; **koordynator projektu** – coordinator of a project, project coordinator; **koszt projektu** – cost of a project, project cost; **krótki opis projektu** – brief description of a project;

lider projektu – project leader;

merytoryczne aspekty projektu – content-related aspects of a project; **modelowy projekt** – flagship project (*sztandardowy*), showcase project; **monitoring/monitorowanie działań projektu** – monitoring of project activities; **monitoring/monitorowanie projektu/projektów** – monitoring of a project/projects, project monitoring;

nakłady na projekt – project inputs;

okres realizacji projektu – duration of a project, project duration; **opis projektu** – description of a project, project description; **organizator projektu** (*w niektórych › programach UE: instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*) – project promotor; *zob. też promotor projektu*;

partner projektu (*instytucja uczestnicząca w projekcie*) – project partner; **podłoże projektu** – background of a project, project background; **podstawa** (*racjonalne przesłanki, uzasadnienie*) **projektu** – rationale of a project, project rationale; **produkty projektu** (*np. podręcznik*) – products of a project, project products; *zob. też efekty projektu*; *por. nakłady na projekt*; **projekt dotowany** – grant-aided project; **projekt dotyczący programu nauczania** – curricular project; **projekt dwustronny/bilateralny** (*z udziałem osób/instytucji z dwóch krajów*) – bilateral project; **projekt językowy** (*dotyczący uczenia się lub nauczania języków*) – language project; **projekt krajowy/ogólnokrajowy** (*projekt*

wyłącznie z udziałem instytucji/organizacji z danego kraju, w odróżnieniu od projektu międzynarodowego, lub projekt na poziomie krajowym, w odróżnieniu od projektu regionalnego lub lokalnego) – national project; *por. projekt międzynarodowy, projekt regionalny, projekt lokalny*; **projekt lokalny** – local project; **projekt międzynarodowy** – international project, transnational project; multicountry project (*z udziałem wielu/kilku krajów; w programach UE – co najmniej trzech*), multinational project (*z udziałem wielu/kilku krajów; w programach UE – co najmniej trzech*); projekt multidyscyplinarny/wielodyscyplinarny (*projekt dotyczący kilku dyscyplin/dziedzin*) – multidisciplinary project; **projekt pilotażowy** – pilot project; **projekt ponadprzedmiotowy** (*wykraczający poza zakres jednego przedmiotu*) – cross-curricular project; **projekt prezentacyjny** (*np. mający na celu sprawdzenie i zaprezentowanie innowacyjnej technologii, która nie jest wdrażana bezpośrednio w wyniku projektu współpracy, ale może być zastosowana na szerszą skalę w przyszłości*) – demonstration project; **projekt przygotowawczy** (*np. stanowiący przygotowanie do szerszej współpracy*) – preparatory project; **projekt regionalny** (*z udziałem instytucji z jednego regionu lub z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów*) – regional project; **projekt rekomendowany do finansowania** – project recommended for funding; **projekt szkolny** – school project; **projekt ukierunkowany na cele** – goal-oriented project; **projekt ukierunkowany na uczniów/studentów** (*np. w odróżnieniu od projektów koncentrujących się na kadrze nauczycielskiej*) – pupil-centred/student-centred project; **projekt w toku/w trakcie realizacji** – on-going project, running project; **projekt wielostronny/multilateralny** (*z udziałem instytucji z wielu krajów, w programach UE co najmniej z trzech krajów*) – multilateral project; **projekt z udziałem wielu** (*w programach UE – co najmniej trzech*) krajów – multicountry project, multinational project; **projekt zakończony** – completed project; **projekt zintegrowany** *(np. obejmujący różnego rodzaju działania, które dotyczą tej samej tematyki*) – integrated project;

promotor projektu (*w niektórych ➤ programach UE: instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*) – project promotor; *zob. też organizator projektu*; **propozycja projektu/proponowany projekt** – project proposal; **przedłużenie projektu** – project renewal;

racjonalne podstawy (*przesłanki, uzasadnienie*) **projektu** – rationale of a project, project rationale; **realizacja projektu** – implementation of a project, project implementation; **rezultaty/wyniki projektu** – results of a project, project results;

selekcja projektów – selection of projects, project selection; **spotkanie partnerów projektu** (*np. w celu omówienia takich spraw, jak planowanie, organizacja, realizacja, monitorowanie i ocena projektu*) – project meeting; **streszczenie projektu** – summary of a project, project summary; **szkic projektu** – outline of a project, project outline;

treść projektu – content of a project, project content;

uzasadnienie projektu – justification of a project, project justification;

wdrażanie projektu – implementation of a project, project implementation; **wspólny projekt** (*np. dwóch szkół*) – joint project; **wydatki projektu** – project expenditure;

zakończenie projektu – completion of a project; **zakres projektu** – scope of a project, project scope; **zarządzanie projektem/projektami** – project management;

wziąć/brać udział w projekcie – to be involved/to participate/to take part in a project; **s/finansować projekt** – to finance a project; **za/inicjować projekt** – to initiate a project; **kierować projektem** – to manage a project; **s/konstruować projekt** – to design a project; **za/kończyć projekt** – to terminate a project (*przery-*

wać), to complete a project (*doprowadzić do końca*); **koordynować projekt** – to coordinate a project; **ocenić/ać projekt** – to assess/to evaluate a project; **opracować/ywać koncepcję projektu** – to design a project; **opracować/ywać, przygotować/ywać projekt** – to develop a project; **za/proponować, przedstawić/ać projekt do finansowania** – to propose a project for funding; **realizować projekt** – to carry out/to implement a project; **za/rekomendować projekt do finansowania** – to recommend a project for funding; **z/rezygnować z udziału w projekcie** – to withdraw from a project; **uruchamia/ać projekt** – to launch a project; **wdrożyć/ażać projekt** – to implement a project; **wybrać/ierać najlepsze projekty** – to select the best projects; **zarządzać projektem** – to manage a project

Projekty doskonałości w dziedzinie mobilności – Excellence in Mobility Projects **➤ Program współpracy UE – USA „Atlantis"**

Projekty dotyczące kampusów wirtualnych – Virtual Campuses **➤ Erasmus**

Projekty dotyczące modernizacji szkolnictwa wyższego – Modernisation of Higher Education **➤ Erasmus**

Projekty dotyczące opracowania innowacji – Development of Innovation Projects **➤ Leonardo da Vinci**

Projekty dotyczące programów nauczania – Curriculum Development Projects **➤ Erasmus**

Projekty dotyczące transferu innowacji – Transfer of Innovation Projects **➤ Leonardo da Vinci**

Projekty dotyczące współpracy uczelni z przedsiębiorstwami – Cooperation between Higher Education Institutions and Enterprises **➤ Erasmus**

Projekty Mobilności – Mobility **➤ Leonardo da Vinci**

Projekty Partnerskie – Learning Partnerships **➤ Grundtvig**

Projekty Partnerskie – Partnerships **➤ Leonardo da Vinc**i

Projekty partnerskie z uczelniami w krajach trzecich – Partnerships with Third Country higher education institutions **➤ Erasmus Mundus**

Projekty staży – Placements **➤ Leonardo da Vinci**

Projekty Strukturalne – Structural Projects **➤ ALFA**

Projekty Wielostronne – Multilateral Projects **➤ Comenius**, **➤ Erasmus**, **➤ Grundtvig**, **➤ Leonardo da Vinci**, **➤ Kluczowe działanie 2. – Języki**, **➤ Kluczowe działanie 3. – Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych**

Projekty Wolontariatu Seniorów – Senior Volunteering Projects **➤ Grundtvig**

Projekty wymiany doświadczeń z udziałem osób zajmujących się kształceniem lub szkoleniem zawodowym – Mobility Projects for Vocational Education and Training Professionals **➤ Leonardo da Vinci**

promocja – promotion

promocja efektów projektu – promotion of project outcomes;

otrzymać/ywać promocję do następnej klasy – to be promoted to the next grade/next year

promocyjny –

działania informacyjno-promocyjne – awareness-raising activities, promotion activities, promotional activities; **kampania informacyjno-promocyjna** – awareness-raising action; **kampania promocyjna** – promotion campaign, promotional campaign; **ulotka promocyjna** – promotion(al) leaflet

promotor – promoter; supervisor (*pracy dyplomowej*)

promotor pracy dyplomowej – thesis supervisor; promotor projektu (*w niektórych ➤ programach UE: instytucja/organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu*) – project promotor

promować – to promote, to foster

organizacja promująca (*organizacja będąca promotorem projektu; w programach*

UE organizacja składająca wniosek o fundusze na projekt w imieniu grupy partnerów, a po zatwierdzeniu wniosku będąca kontraktorem projektu) – promoting organisation; *zob. też promotor projektu*;

promować współpracę/dialog międzykulturowy/równość szans/mobilność – to promote cooperation/intercultural dialogue/equal opportunities/mobility

promowanie – promotion

Promowanie europejskiego szkolnictwa wyższego – Promotion of European higher education ➤ **Erasmus Mundus**

proporcja – proportion, balance

proporcje udziału poszczególnych krajów (*np. w projektach współpracy finansowanych w ramach danego programu*) – country balance; **proporcje udziału kobiet i mężczyzn** (*np. w wymianie kadry z instytucjami zagranicznymi*) – proportion of men to women, gender balance

proporcjonalność – proportionality

zasada proporcjonalności (*w Unii Europejskiej: zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą działania instytucji UE muszą ograniczać się do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów traktatów stanowiących podstawę funkcjonowania UE, pozostawiając maksymalną swobodę państwom członkowskim i indywidualnym osobom*) – principle of proportionality

propozycja – proposal

pełna propozycja (*w ➤ programach UE: pełny wniosek o fundusze zawierający szczegółowy opis proponowanego projektu*) – full proposal; *por. propozycja wstępna*; **propozycja budżetu** (*proponowany budżet*) – budget proposal; **propozycja projektu** (*proponowany projekt*) – project proposal; **propozycja wstępna** (*w ➤ programach UE: wstępny wniosek o fundusze, w którym przedstawia się jedynie zarys proponowanego projektu*) – pre-proposal; *por. pełna propozycja;*

za/akceptować propozycję – to accept a proposal; **ocenić/ać propozycję** – to assess a proposal; **odrzucić/ać propozycję** – to reject a proposal; **przedłożyć/kładać propozycję** – to submit a proposal; **rozważyć/ać propozycję** – to consider a proposal; **zatwierdzić/ać propozycję** – to approval/to endorse a proposal

prorektor – vice-rector, vice-chancellor

prospekt – prospectus

prospekt uczelni – university prospectus

prowadzenie (*kształcenia, kursów, zajęć*) – provision, delivery

metody prowadzenia (*kształcenia*) – delivery methods; **prowadzenie** (*kształcenia*) **w dwojakim trybie** (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*) – dual mode delivery; **prowadzenie kształcenia** – education provision; **prowadzenie kursów/wykładów** – delivery of courses/lectures; **tryb prowadzenia** (*kształcenia, np. oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*) – delivery mode, delivery mechanism, mode of delivery

prowadzić –

prowadzić badania – to carry out/to conduct research/a study/a survey; **prowadzić debatę o polityce edukacyjnej** – to have/to hold a debate on educational policy; **prowadzić działania/działalność** – to carry out activities; **prowadzić konsultacje społeczne** – to hold public consultations; **prowadzić konto/rachunek bankowy** – to hold an account; **prowadzić kształcenie** – to provide education; **prowadzić kursy** – to deliver/to offer/to provide courses; **prowadzić politykę** – to pursue a policy; **prowadzić poradnictwo** – to provide guidance; **prowadzić posiedzenie/spotkanie/zebranie** – to chair a meeting; **prowadzić szkolenia** – to deliver/to offer/to provide training/training courses; **prowadzić wykłady** – to give lectures; **prowadzić zajęcia** – to conduct/to give/to teach classes (*zajęcia w znaczeniu ogólnym*); to deliver/to offer/to run/to teach a course (*zajęcia z określonego przedmiotu, np. a chemistry course – z chemii*)

prowizja – commission

prowizja bankowa/banku – bank commission

próbnie – on a trial basis
wprowadzić/ać próbnie program nauczania – to introduce a curriculum on a trial basis
prywatny – private
finansowanie ze źródeł prywatnych/środków prywatnych/przez sektor prywatny – private funding; **instytucja prywatna** – private institution; **organizacja prywatna** – private organisation; **prywatne inwestycje/inwestycje sektora prywatnego w edukację** – private investment in education; **prywatne nakłady/nakłady sektora prywatnego na edukację** – private expenditure on education, private spending on education, private investment in education; **partnerstwo publiczno-prywatne** (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*) – public-private partnership; **sektor prywatny** – private sector; **szkoła prywatna** – private school; *zob. też szkoła niepaństwowa, szkoła niepubliczna*; *por. szkoła państwowa, szkoła publiczna*; **szkolnictwo prywatne/kształcenie w placówce prywatnej** – private education; **uczelnia prywatna** – private higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepaństwowa, uczelnia niepubliczna*; *por. uczelnia państwowa, uczelnia publiczna*
przebieg pracy zawodowej – curriculum vitae (*życiorys*); professional background, professional experience, work experience (*doświadczenie zawodowe, przedstawiane w życiorysie*); career, career development (*dotychczasowa droga zawodowa*)
przebudowywać – to restructure
przebudowywać/przebudować program nauczania – to restructure a curriculum
przechowywać – to keep
przechować/ywać dokumentację projektu/dowody płatności – to keep project documentation/proofs of payment
przedakcesyjny (*dotyczący statusu przed przystąpieniem do czegoś*) – pre-accession
strategia przedakcesyjna (*w dokumentach UE: strategia opracowywana dla krajów stowarzyszonych z Unią Europejską, która zawiera podstawowe wymogi i działania związane z przyszłym przystąpieniem tych krajów do UE*) – pre-accession strategy
przedkładać – to provide, to present, to submit
przedłożyć/kładać dowody płatności/fakturę – to provide proofs of payment/an invoice; **przedłożyć/kładać propozycję/raport** – to present/to submit a proposal/a report
przedkładanie – presentation, submission
przedłużać – to extend, to renew
przedłużyć/ać grant/dotację/stypendium – to renew a grant; **przedłużyć/ać kontrakt/umowę** – to extend/to renew a contract/an agreement; **przedłużyć/ać okres kształcenia obowiązkowego** – to extend the period of compulsory education; **przedłużyć/ać okres/czas obowiązywania kontraktu/umowy** – to extend the contractual period; **przedłużyć/ać program** – to extend a programme
przedłużanie – extension, renewal
formularz wniosku o przedłużenie (*np. finansowania projektu na kolejny rok*) – renewal form; **wniosek o przedłużenie** (*w ➤ programach UE: wniosek o przedłużenie/kontynuację finansowania na kolejny rok, wypełniany co roku w przypadku projektów trwających dłużej niż rok*) – renewal application; **przedłużenie grantu/dotacji/stypendium** – renewal of a grant, grant renewal; **przedłużenie kontraktu/umowy** – renewal of a contract/an agreement; **przedłużenie programu** – extension of a programme; **przedłużenie projektu** – renewal of a project, project renewal
przedmiot – subject (*temat/treść; przedmiot w szkole/uczelni*), course (*przedmiot w szkole/uczelni; cykl zajęć z określonego przedmiotu*); course unit (*jako najmniejszy dający się wyodrębnić komponent kursu/programu*)
ankieta oceny przedmiotu – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczniów/studentów na temat zajęć i prowadzących zajęcia*), course evaluation survey (*badania ankietowe słu*

żące zebraniu opinii uczniów/studentów na temat zajęć i prowadzących zajęcia); **katalog przedmiotów** – course catalogue; **kolejność/sekwencja przedmiotów** – sequence of courses, course sequence; **liczba godzin przeznaczonych/czas przeznaczony na nauczanie każdego przedmiotu** – the number of hours allocated/teaching time allocated to each course/subject; **przedmiot obieralny/do wyboru** – elective course/subject; **przedmiot obowiązkowy** – compulsory course/subject; **przedmiot ogólny** – general subject; **przedmiot fakultatywny/nieobowiązkowy** – optional course/subject; **przedmiot umowy/kontraktu** – subject of an agreement/a contract; **przedmioty do wyboru/wybór przedmiotów** – subject options; **przedmiot zawodowy** – vocational subject;

przeznaczyć/ać określoną liczbę godzin/określony czas godzin na nauczanie każdego przedmiotu, ustalić/ać liczbę godzin przeznaczonych/czas przeznaczony na nauczanie każdego przedmiotu – to allocate the number of hours/teaching time to each course/subject; **przydzielić/ać zajęcia/przedmioty nauczycielom** – to assign courses to teachers; **uczyć przedmiotu** – to teach a course/a subject; **wprowadzić/ać nowy przedmiot** – to introduce a new course/subject

przedmiotowy (*dotyczący określonego przedmiotu*) –

kompetencje przedmiotowe – subject-specific competences

przedsiębiorczość – entrepreneurship; entrepreneurial skills (*cecha, postawa*)

inicjatywa i przedsiębiorczość – sense of initiative and entrepreneurship; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*

przedsiębiorstwo – company, enterprise

małe i średnie przedsiębiorstwa – small and medium size(d) enterprises (SMEs); **przedsiębiorstwo państwowe** – public enterprise/company, state-owned enterprise/company; **przedsiębiorstwo prywatne** – private enterprise/company; **wydatki przedsiębiorstw na ustawiczne kształcenie zawodowe** – enterprise expenditure on continuing vocational training

przedsięwzięcie – initiative, project, undertaking

przedsięwzięcie jednorazowe – one-off initiative; **przedsięwzięcie lokalne** – local initiative, local project; **wspólne przedsięwzięcie** (*np. szkół i władz lokalnych*) – joint initiative, joint project, joint undertaking

przedsięwzięcie partnerskie – partnership

przedsięwzięcie partnerskie z udziałem podmiotów publicznych i prywatnych – public-private partnership; *zob. też partnerstwo publiczno-prywatne*

przedstawiać – to introduce, to present, to propose, to provide

przedstawić/ać referat – to present a paper; **przedstawić/ać fakturę/dowody płatności** – to provide an invoice/proofs of payment; **przedstawić/ać informacje** – to provide information; **przedstawić/ać nowych partnerów projektu** – to introduce new project partners; **przedstawić/ać projekt do finansowania** – to propose a project for funding

przedstawiciel – representative

przedstawiciel prawny – legal representative; **desygnować, wyznaczyć/ać** (*kogoś*) **na przedstawiciela kraju** – to designate (*sb*) as the country's representative; **wyznaczyć/ać przedstawicieli szkoły na konferencję** – to appoint representatives of the school for a conference

przedszkole – nursery school, kindergarten, pre-primary school; pre-primary establishment, pre-school establishment, pre-primary institution, pre-school institution (*placówka przedszkolna*)

liczba przyjętych/zapisanych do przedszkoli – pre-primary enrolments *Zob. też połączenia z czasownikami pod hasłami „placówka" i „szkoła"*

przedszkolny – pre-primary, pre-school

edukacja przedszkolna/kształcenie przedszkolne – pre-primary/pre-school

education; **nauczyciel/wychowawca przedszkolny** – pre-primary teacher; **placówka przedszkolna** – pre-primary/pre-school establishment, pre-primary/pre-school institution; **placówka przedszkolna o charakterze edukacyjnym** – education-oriented pre-primary establishment, education-oriented pre-primary institution

przedwyjazdowy – pre-departure
szkolenie przedwyjazdowe – pre-departure training; **przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające** (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) – pre-departure orientation activities; *zob. też kurs/zajęcia wprowadzające*

przedział wiekowy – age bracket, age range; **zob. też grupa wiekowa**

przejazd –
koszty przejazdów – transport costs; **koszty przejazdów miejscowych** (*w obrębie miejscowości*) – local transport costs; **przejazdy miejscowe** (*w obrębie danej miejscowości*) – local transport

przejście – transition
przejście ze szkoły do pracy zawodowej/świata pracy – transition from school to work

przejściowy – interim, temporary, transition, transitional
działania/środki o charakterze przejściowym – temporary/transitional measures; **okres przejściowy** – interim period (*np. przed wygaśnięciem dotychczasowych i wejściem w życie nowych przepisów*), transition period (*np. okres przechodzenia od dotychczasowych do nowych programów nauczania w szkołach czy od studiów jednolitych do studiów dwustopniowych w uczelniach*)

przekraczać – to exceed
przekroczyć/aczać budżet – to exceed the budget; **przekroczyć/aczać maksymalne stawki** – to exceed the maximum rates

przekroczenie budżetu – overspending

przekrojowy –
kompetencje przekrojowe (*niezwiązane z określonym przedmiotem/kierunkiem studiów*) – transversal competences; *zob. też kompetencje ogólne*; **zagadnienia/priorytety/strategie przekrojowe** (*w materiałach UE: zagadnienia/priorytety/strategie, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem; w dziedzinie edukacji – zagadnienia/priorytety/strategie dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – transversal issues/priorities/policies; *zob. też zagadnienia/priorytety/strategie horyzontalne*

przekrój wiekowy – age range

przekwalifikowanie – retraining
kurs/program przekwalifikowania zawodowego (*np. nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą uzyskać kwalifikacje do nauczania języka obcego*) – retraining course, retraining programme

przekwalifikowywać – to retrain

przelew – transfer

przelew bankowy – bank transfer;
za/płacić przelewem bankowym – to pay by bank transfer

przelewać (*pieniądze*) – to transfer (*money*)

przeliczanie – conversion
przeliczenie/anie faktycznych kosztów projektu na euro – conversion of actual project costs into euro

przeliczeniowy –
kurs przeliczeniowy – conversion rate

przeliczać – to convert
przeliczyć/ać krajową walutę na euro – to convert the national currency into euro

przemienny –
kształcenie przemienne (*kształcenie obejmujące naukę w placówce edukacyjnej w połączeniu z okresami pracy lub praktykami w zakładzie pracy*) – alternance training; *zob. też kształcenie dualne*

przemoc – violence
przemoc w szkole/szkolna – violence at/in school, school violence;

zapobiec/gać przemocy w szkole – to prevent violence at/in school; **zwalczyć/ać przemoc szkolną, walczyć z przemocą szkolną** – to combat school violence

przemysł – industry; **dotyczący przemysłu** – industrial

biuro/dział ds. współpracy/kontaktów z przemysłem (*np. w uczelni*) – industrial liaison office; **współpraca uczelni z przemysłem** – university-industry cooperation

przenosić – to transfer; *zob. też przesuwać*

przenieść/osić (*kwoty*) **między pozycjami budżetowymi** – to transfer (*amounts*) between budget headings; **przenieść/osić dobre praktyki** (*np. do innej placówki, innego kraju*) – to transfer good practice; **przenieść/osić nauczyciela do innej szkoły** – to transfer a teacher to another school; **przenieść/osić osiągnięcia** (*między placówkami lub kursami/programami; w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – to transfer credits; *zob. też przenieść/osić punkty*; **przenieść/osić punkty** (*między placówkami lub kursami/programami, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – to transfer credits; *zob. też przenieść/osić osiągnięcia*

przenoszenie – transfer; **nadający się do przenoszenia** (*np. model działania do innej instytucji*) – transferable

podejścia dydaktyczne nadające się do przeniesienia/oszenia – transferable teaching approaches; **przeniesienie/oszenie kwot między pozycjami budżetowymi** – transfer of amounts between budget headings; **przeniesienie/oszenie dobrych praktyk** (*np. do innej placówki, innego kraju*) – transfer of good practice; **przeniesienie/oszenie osiągnięć** (*między placówkami lub kursami/programami; w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – transfer of credits, credit transfer; *zob. też przeniesienie/oszenie punktów*; **przeniesienie/oszenie punktów** (*między placówkami lub kursami/programami, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – transfer of credits, credit transfer; *zob. też przeniesienie/oszenie osiągnięć*; **przeniesienie/oszenie efektów kształcenia/uczenia się** – transfer of learning outcomes; **system przenoszenia osiągnięć** (*między placówkami lub kursami/programami; w kontekście systemu gromadzenia i przenoszenia osiągnięć w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – credit transfer system; *zob. też system przenoszenia punktów*; **system przenoszenia punktów** (*między placówkami lub kursami/programami; określany w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system przenoszenia osiągnięć*) – credit transfer system; *zob. też system transferu punktów, system przenoszenia osiągnięć*; **wniosek/prośba o przeniesienie** (*np. do innej szkoły*) – request for transfer, transfer request

przepaść cyfrowa (*wykluczenie ze społeczeństwa czy marginalizacja niektórych osób lub grup społecznych wynikająca z tego, że – na przykład ze względu na brak dostępu lub ograniczony dostęp do sprzętu i oprogramowania komputerowego i/lub brak umiejętności obsługi komputera – nie są one w stanie czerpać w pełni korzyści, jakie oferują technologie informacyjno-komunikacyjne i Internet w społeczeństwie wiedzy*) – digital divide

przepis (*prawny*) – provision; **przepisy** – legislation (*ustawodawstwo, legislacja*), provisions (*w ustawie, umowie*), regulations (*regulacje*), rules

przepisy administracyjne – administrative provisions/regulations; **przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy** – health and safety at work regulations; **przepisy finansowe** – financial provisions/regulations; **przepisy prawne** – legislation, legal regulations; **przepisy prawne dotyczące systemu oświaty** – legislation on the school education system; **przepisy szcze-**

gółowe – specific provisions; **przepisy wykonawcze** – implementing provisions (*jako część ustawy, umowy lub innego dokumentu*); implementing regulations (*np. wydane na podstawie ustawy*);
naruszyć/ać, z/łamać przepisy – to break/to infringe provisions/regulations; **z/nowelizować, zmienić/ać przepisy** – to amend legislation/provisions/regulations; **opracować/ywać nowe przepisy** – to draft/to draw up new legislation/regulations; **przestrzegać, stosować się do przepisów** – to comply with legislation/provisions/regulations; **przyjąć/mować, wydać/wać przepisy** – to adopt legislation/regulations; **uchwalić/ać przepisy** – to enact/to pass legislation; **uchylić/ać przepisy** – to repeal legislation/regulations; **wprowadzić/ać przepisy** – to introduce regulations; **zatwierdzić/ać przepisy** – to approve regulations

przepływ – flow, movement, mobility
przepływ informacji w konsorcjum projektu – information flow in the project consortium; **swobodny** (*nieograniczony barierami prawnymi*) **przepływ osób** – free mobility/movement of persons; **swobodny** (*nieograniczony barierami prawnymi*) **przepływ towarów i usług** – free movement of goods and services; **tabela przepływu osób** (*np. w dokumentach projektów obejmujących wymianę osób*) – flow table, mobility chart, mobility table

przeprowadzać – to carry out, to conduct
przeprowadzić/ać kontrolę – to carry out an audit; **przeprowadzić/ać egzamin** – to conduct an examination; **przeprowadzić/ać analizę/ocenę/inspekcję** – to carry out an analysis/evaluation/an inspection

przerwa – break
letnia/zimowa przerwa wakacyjna – summer/winter break

przerywać – to terminate (*przedsięwzięcie*); to drop out (*naukę w szkole/uczelni/placówce szkoleniowej*), to leave school (*naukę w szkole*); *zob. też odpad i odsiew*
odsetek osób przerywających naukę w szkole – rate of early school leavers; **osoba przerywająca naukę w szkole** – early school leaver;
przerwać/ywać naukę w wieku 16 lat – to leave school/to drop out at the age of 16; **przerwać/ywać projekt** – to terminate a project

przestrzegać – to abide, to comply, to obey, to respect
przestrzegać kryteriów – to respect criteria; **przestrzegać postanowień kontraktu/umowy** – to abide by/to comply with/to keep to the provisions of a contract/an agreement; **przestrzegać procedur** – to comply with/to follow/to observe/to respect procedures; **przestrzegać warunków** – to meet/to respect conditions; **przestrzegać wszystkich terminów** – to respect all deadlines; **przestrzegać zasad/przepisów** – to comply with/to obey/to respect rules

przestrzeganie – compliance
przestrzeganie procedur/wymogów/zasad – compliance with procedures/requirements/rules

przesuwać – to carry over; *zob. też przenosić*
przesunąć/wać kwoty w budżecie projektu na następny rok – to carry over amounts in the project budget to the next year

przeszkoda – obstacle
administracyjne/finansowe/prawne przeszkody w mobilności – administrative/financial/legal obstacles to mobility;
z/likwidować, usunąć/wać przeszkody – to remove obstacles; **napotkać/ykać przeszkody** – to encounter obstacles; **pokonać/ywać, przezwyciężyć/ać przeszkody** – to overcome obstacles

przewidywać – to envisage, to expect
przewidywane efekty/korzyści projektu – envisaged/expected outcomes of a project, envisaged/expected project outcomes; **przewidywane korzyści z projektu** – envisaged/expected benefits from a project

przewodnictwo – presidency
przewodnictwo w Unii Europejskiej (UE) – European Union (EU) Presidency

przewodniczący – chairman
przewodniczący komitetu selekcyjnego – chairman of the selection committee;

przewodniczący spotkania/zebrania/posiedzenia – chairman of the meeting

przewodniczyć – to chair

przewodniczyć spotkaniom/posiedzeniom/zebraniom na zasadzie rotacji/rotacyjnie – to chair meetings on a rotation basis

przewodnik – guide, guidebook

przewodnik dla kandydatów/wnioskodawców (*dla osób lub instytucji zainteresowanych ubieganiem się o coś, np. o fundusze na współpracę zagraniczną*) – guide for applicants

przeznaczać – to allocate, to earmark; *zob. też przydzielać*

przeznaczyć/ać fundusze na projekt/nowy sprzęt/podręczniki – to allocate/to earmark funds for a project/new equipment/textbooks; **przeznaczyć/ać określoną liczbę godzin/określony czas na nauczanie każdego przedmiotu** – to allocate the number of hours/teaching time to each subject

przeznaczanie – allocation; *zob. też przydzielanie*

przeznaczenie/anie funduszy na projekt/nowy sprzęt/podręczniki – allocation of funds for a project/new equipment/textbooks

przychodzący –

korespondencja przychodząca – incoming correspondence

przychód/przychody – income

zestawienie przychodów projektu – overview of project income

przydzielać – to allocate, to assign; *zob. też przeznaczać*

przydzielić/ać fundusze na projekty – to allocate funds for projects; **przydzielić/ać klasy/sale lekcyjne** – to assign classrooms; **przydzielić/ać zadania partnerom projektu** – to allocate/to assign tasks to project partners; **przydzielić/ać zajęcia/przedmioty nauczycielom** – to assign courses to teachers, to assign teachers to courses

przydzielanie – allocation, assignment; *zob. też przeznaczanie*

przydzielenie/anie funduszy na projekty – allocation of funds for projects; **przydzielenie/anie zadań partnerom projektu** – allocation/assignment of tasks to project partners

przygotowywanie – preparation

koszty przygotowań (*np. koszty przygotowania językowego przed wyjazdem za granicę*) – preparation costs; **kurs przygotowania językowego** (*w ➤ programach UE: kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; **kurs przygotowania kulturowego** (w ➤ *programach UE: kurs obejmujący podstawową wiedzę o kulturze/wprowadzający w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – cultural preparation course; **przygotowanie językowe** (*w ➤ programach UE: poznawanie/doskonalenie języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation, lingusitic preparation; **przygotowanie kulturowe** (*w ➤ programach UE: wprowadzenie w kulturę kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela przed rozpoczęciem pobytu*) – cultural preparation

przygotowawczy – preparatory

dotacja/grant na działania przygotowawcze (np. przygotowanie przyszłego projektu z partnerami) – preparatory grant; **koszty przygotowawcze** (*np. koszty przygotowania językowego przed wyjazdem za granicę*) – preparation costs; **kurs przygotowawczy** – preparatory course; **projekt przygotowawczy** (*np. stanowiący przygotowanie do szerszej współpracy*) – preparatory project; **przygotowawczy kurs językowy** (*w ➤ programach UE: kurs języka kraju, który gości ucznia, studenta lub nauczyciela, organizowany przed rozpoczęciem pobytu*) – language preparation course; **seminarium przygotowawcze** – preparatory seminar; **spotkanie/zebranie przygotowawcze** – preparatory meeting; **szkolenie przygotowawcze** – preparatory training; wizyta przygotowawcza (*np. w celu przygotowania przyszłego projektu współpracy*) – preparatory visit

przygotowywać (się) – to prepare
przygotowywać pracę pisemną/referat – to prepare a paper; **przygotować/ywać się do egzaminu** – to prepare for an examination

przyjazd – arrival; **przyjazdy** – inward mobility; incoming flows (*w tabelach dotyczących mobilności w ➤ programach UE: osoby przyjeżdżające do danej instytucji*); *zob. też mobilność*; *por. wyjazdy*
data/termin przyjazdu – date of arrival, arrival date; l**iczba przyjazdów** – volume of inward mobility; number of incoming flows (*w tabelach dotyczących mobilności*); **przyjazdy uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników** – inward pupil/student/teacher/staff mobility, incoming pupil/student/teacher/staff mobility (*przyjazdy*); incoming pupils/students/teachers/staff (*przyjeżdżający uczniowie/studenci/nauczyciele/pracownicy*), incoming pupil/student/teacher/staff flows (*w tabelach dotyczących mobilności*); **tabela przyjazdów i wyjazdów/tabelaryczne zestawienie przyjazdów i wyjazdów** (*zawierające na ogół takie informacje, jak: liczba, klasyfikacja według celu, długość, instytucje wysyłające i przyjmujące uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników*) – flow table, mobility table, mobility chart; **tabela wyjazdów i przyjazdów uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników** – pupil/student/teacher/staff mobility chart, pupil/student/ teacher/staff mobility table

przyjeżdżać – to arrive
przyjeżdżający (*np. do danej instytucji w ramach programu wymiany*) – incoming
przyjeżdżający uczniowie/studenci/nauczyciele/pracownicy – incoming pupils/students/teachers/staff

przyjęcie/przyjęcia (*do placówki edukacyjnej*) – admission(s), enrolment, entry
biuro/dział/wydział przyjęć (*biuro/dział załatwiający formalności związane z przyjmowaniem kandydatów np. do szkoły, na studia, kurs*) – admissions office; **data przyjęcia** – date of registration, registration date, date of registration; matriculation date (*na studia*); **kwalifikacje warunkujące przyjęcie** (*np. na kurs, studia, do szkoły*) – entry qualifications; **przyjęcie/a do szkoły/szkół** – school admission(s)/enrolment, admission(s) to schools, enrolment in schools; **przyjęcia/e na studia** – student admission(s)/enrolment, admission(s) to degree programmes, enrolment on degree programmes; **przyjęcie w poczet studentów** – matriculation; **warunki przyjęć** – conditions of admission, admission conditions, admission requirements, entry requirements; **wiek przyjęć** (*od którego przyjmuje się np. do szkoły podstawowej*) – age of entry

przyjęty/przyjęci (*do określonego typu placówek, na kursy*) –
liczba przyjętych – number of entrants, level of enrolment, enrolment level, intake; **liczba przyjętych do placówek przedszkolnych** – pre-primary enrolments; **liczba przyjętych do szkół** – school enrolments; **liczba przyjętych do uczelni/na studia** – higher education intake, number of entrants to higher education, number of higher education entrants, student enrolment level; **nowo przyjęci** – new entrants; **nowo przyjęty** – new entrant; **odsetek przyjętych** (*np. do placówek edukacyjnych, na kursy*) – rate of enrolment, enrolment rate; **odsetek przyjętych do szkół średnich/uczelni** – enrolment rate in secondary education/higher education; **przyjęci** (*osoby*) – entrants; **przyjęty** (*osoba*) – entrant

przyjmować – to accept (*np. sprawozdanie*); to adopt (*np. podejście dydaktyczne, politykę, uchwałę, zasady*); to receive (*gości*); to enrol (*do placówek edukacyjnych, na kursy*); *zob też przyjęty/przyjęci*
instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – receiving institution; *zob. też instytucja/placówka/uczelnia goszcząca*; *por. instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca, instytucja/placówka/uczelnia macierzysta*; **kraj przyjmujący** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach programu wymiany*) – receiving country; *zob. też kraj goszczący, kraj docelo-*

wy; por. *kraj wysyłający, kraj macierzysty, kraj pochodzenia*;

przyjąć/mować oświadczenie/plan/podejście/nową politykę edukacyjną/procedurę/program prac – to adopt a declaration/a plan/an approach/a new educational policy/a procedure/a work programme; **przyjąć/mować raport/sprawozdanie** – to accept a report; **zostać przyjętym do placówki przedszkolnej/szkoły podstawowej/szkoły średniej/uczelni** – to be enrolled in a pre-primary establishment/a primary school/a secondary school/a higher education institution

przypomnienie – reminder

otrzymać/ywać przypomnienie – to receive a reminder; **wysłać/yłać przypomnienie** – to send a reminder

przyporządkowywać – to allocate

przyporządkować/ywać liczbę godzin każdemu przedmiotowi – to allocate the number of hours/teaching time to each subject; **przyporządkować/ywać punkty przedmiotom** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – to allocate credits to courses

przyporządkowywanie – allocation

przyporządkowanie/ywanie liczby godzin każdemu przedmiotowi – allocation of the number of hours/teaching time to each subject; **przyporządkowanie/ywanie punktów przedmiotom** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – allocation of credits to courses

przystępować –

kraj przystępujący (*np. do UE*) – acceding country;

przystąpić/ępować do egzaminu poprawkowego – to resit/to retake an examination; **przystąpić/ępować do egzaminu/sprawdzianu** – to sit/to take an examination/a test; **przystąpić/ępować do Unii Europejskiej** (UE) – to accede to the European Union (EU)

przystępowanie – entry (*do konkursu*), accession (*przyłączanie się*)

przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (UE) – accession of Poland to the European Union (EU); **warunki przystąpienia/ępowania** *(np. do konkursu*) – entry requirements

przywódczy –

umiejętności przywódcze – leadership skills

przywracać –

przywrócić/acać uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego/drugiego/trzeciego stopnia – to re-grant authorisations to provide (a) first-cycle/second-cycle/third-cycle programme(s)

przywracanie –

przywrócenie/acanie uprawnień do prowadzenia studiów pierwszego/drugiego/trzeciego stopnia – re-granting of authorisations to provide (a) first-cycle/second-cycle/third-cycle programme(s)

przyznawać – to award, to grant

przyznać/wać fundusze/grant – to award funds/a grant; **przyznać/wać kontrakt** – to award a contract; **przyznać/wać pożyczki studenckie** – to grant student loans; **przyznać/wać punkty studentom** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – to award credits to students; **przyznać/wać uczelniom uprawnienia do prowadzenia studiów pierwszego/drugiego/trzeciego stopnia** – to grant authorisations to provide first-cycle/second-cycle/third-cycle programmes to higher education institutions

przyznawanie – award

kryteria przyznawania (*np. funduszy w programach UE*) – award criteria; **kryteria przyznawania grantów** – criteria for the award of grants; **procedura przyznawania** (*np. funduszy w programach UE*)

– award procedure; **procedura przyznawania grantów** – procedure for the award of grants; **przyznawanie grantów/dotacji/stypendiów** – award of grants, grant award; **przyznawanie punktów** (*uczniom/studentom/słuchaczom, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – award of credits, credit award

psycholog szkolny – school psychologist, school counsellor, counsellor

psychologiczny –
opieka psychologiczna – counselling; **poradnia pedagogiczno-psychologiczna** – counselling service

publiczny – public; *zob. też państwowy*
finansowanie ze źródeł/środków publicznych/fundusze publiczne/finansowanie przez sektor publiczny – public funding; **instytucja publiczna** – public institution; **inwestycje publiczne/ze środków publicznych w edukację** – public investment in education; **kształcenie w placówce publicznej** – public education; **nakłady na edukację ze środków publicznych** – public expenditure on education, public investment in education, public spending on education; **organizacja publiczna** – public organisation; **partnerstwo publiczno-prywatne** (*partnerska współpraca, której przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyka pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym*) – public-private partnership; **sektor publiczny** – public sector; **szkolnictwo publiczne** – public education; **szkoła publiczna** – public school; *zob. też szkoła państwowa*; *por. szkoła niepubliczna, szkoła niepaństwowa*; **uczelnia publiczna** – public higher education institution/university; *zob. też uczelnia państwowa*; *por. uczelnia niepubliczna, uczelnia niepaństwowa*; **wydatki publiczne na edukację** – public expenditure on education, public spending on education; **wydatki publiczne/ze środków publicznych/na cele publiczne** – public expenditure, public investment, public spending

publikacja – publication
koszty druku i publikacji – printing and publishing costs; **koszty publikacji** – publication costs, publishing costs; **rozpowszechnić/ać publikacje projektu/opracowane w projekcie** – to distribute project publications

publikować – to publish
o/publikować gazetkę projektu – to publish a project newsletter

publikowanie – publication, publishing
publikowanie gazetki projektu – publication of a project newsletter

punkt/punkt zaliczeniowy (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – credit, credit point; zob. też punktowy
akumulacja/gromadzenie/zbieranie punktów (*przez uczniów/studentów/słuchaczy w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia*) – accumulation of credit, credit accumulation; *zob. też gromadzenie osiągnięć*; **możliwość przenoszenia punktów** (*między placówkami lub kursami/programami*) – portability of credits, transferability of credits, credit portability, credit transferability; **przenoszenie punktów** (*między placówkami lub kursami/programami*) – transfer of credits, credit transfer; **przyporządkowywanie punktów** (*przedmiotom/jednostkom dydaktycznym*) – allocation of credits, credit allocation; **przyznawanie punktów** (*uczniom/studentom/słuchaczom*) – award of credits, credit award; **punkt ECTS** – ECTS credit; **punkt ECVET** (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET): liczbowe określenie całkowitej wartości efektów kształcenia/uczenia się w ramach danej kwalifikacji i relatywnej wartości ➤ jednostek efektów kształcenia/uczenia się w stosunku do danej kwalifikacji*) – ECVET credit point, ECVET point; **punkty, które można przenosić**

(*między placówkami lub kursami/programami*) – portable credits, transferable credits; **system akumulacji/gromadzenia punktów** (*przez uczniów/studentów/słuchaczy w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/* stopnia) – credit accumulation system; *zob. też system gromadzenia osiągnięć*; s**ystem akumulacji i transferu punktów** – credit accumulation and transfer system; *zob. też system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*; **system przenoszenia/transferu punktów** *(między placówkami lub kursami/programami*) – credit transfer system; *zob. też system przenoszenia osiągnięć*; **transfer punktów** (*między placówkami lub kursami/programami*) – transfer of credits, credit transfer; **uznawanie punktów** – recognition of credits, credit recognition;
z/gromadzić, zebrać/zbierać punkty – to accumulate credits; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać, zdobyć/wać punkty** – to be awarded/to gain/to obtain credits; **przenieść/osić punkty** – to transfer credits; **przyporządkować/ywać punkty każdemu przedmiotowi** – to allocate credits to each course; **przyznać/wać punkty studentom** – to award credits to students; **uznać/wać punkty uzyskane w innej uczelni** – to recognise credits obtained in another higher education institution

punkt kontaktowy (*w ➤ programach UE: jednostka na szczeblu krajowym lub regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym kraju/regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*) – contact point; *zob. też krajowy/regionalny punkt kontaktowy*
punkt informacyjny – information desk
punktowy –
system punktowy (*system, w którym uczniowie/studenci/słuchacze muszą uzyskać określoną liczbę punktów, aby zaliczyć kolejne semestry/lata studiów/etapy kształcenia i otrzymać świadectwo/dyplom/tytuł/stopień*) – credit system; **wartość punktowa** (*liczba punktów przyporządkowanych danej jednostce dydaktycznej/przedmiotowi, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – credit value

R

rachunek (*bankowy*) – (*bank*) account
dane rachunku bankowego – bank details, bank data; **formularz danych rachunku bankowego** – bank detail form; **posiadacz rachunku** – account holder; **wyciąg z rachunku bankowego** – bank statement;
otworzyć/ierać rachunek – to open an account; **prowadzić rachunek w euro** – to hold an account in euro

racjonalne podstawy (*przesłanki, uzasadnienie*) – rationale
racjonalne podstawy projektu – rationale of a project, project rationale
rada – advice (*porada*); board (*np. wydziału*), council (*np. ministrów, wydziału*)
rada ministrów – council of ministers, government; **rada podstawowej jednostki organizacyjnej** – board of a basic

organisational unit; **rada szkolna** – school board/council; **rada wydziału** – faculty board/council;

udzielić/ać rad/y – to give/to offer/to provide advice; **zasięgnąć/ać rady** – to seek/to take advice; **zasięgnąć/ać rady w sprawie metod kształcenia u doświadczonych nauczycieli** – to seek advice on teaching methods from experienced teachers

Rada Europejska – European Council: Jedna z najważniejszych instytucji Unii Europejskiej (UE), składająca się z szefów państw i rządów państw członkowskich oraz jej Przewodniczącego i Przewodniczącego Komisji Europejskiej, odpowiedzialna za określanie ogólnych kierunków i priorytetów UE. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://www.european-council.europa.eu/*

Rada Europy – Council of Europe (CoE): Międzyrządowa organizacja europejska utworzona w 1949 r., do której należy obecnie 47 demokratycznych państw, m.in. Polska. Celem Rady Europy jest obrona i umacnianie praw człowieka, demokracji parlamentarnej i rządów prawa, wspieranie społecznego i gospodarczego rozwoju państw członkowskich oraz pogłębianie świadomości tożsamości europejskiej, której podstawę stanowią wspólne wartości. W dziedzinie edukacji Rada Europy przyjęła szereg konwencji dotyczących uznawania dyplomów ukończenia studiów oraz ekwiwalencji dyplomów i okresów studiów, a w szczególności ➤ Konwencję o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy z 1997 r. Rada uruchomiła również szereg programów współpracy, które dotyczą m.in. kształcenia dzieci Romów/Cyganów, wychowania obywatelskiego w duchu demokracji, kształcenia interkulturowego, nauczania historii, języków, szkolnictwa wyższego i doskonalenia zawodowego kadry oświatowej. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://www.coe.org.pl* (*w jęz. polskim*) i *http://www.coe.int* (*w jęz. angielskim*)

Rada Główna Szkolnictwa Wyższego (*w Polsce*) – General Council for Higher Education

Rada Unii Europejskiej – Council of the European Union: Jedna z trzech najważniejszych instytucji decyzyjnych Unii Europejskiej. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://www.consilium.europa.eu/*

ramowy – framework

porozumienie ramowe/umowa ramowa – framework agreement; **program ramowy** – framework programme

ramy – framework; *zob. też notki opisowe o „Europejskich Ramach Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie" i „Ramach Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego"*

Krajowe Ramy Kwalifikacji (KRK) (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: narzędzie do klasyfikowania ➤ kwalifikacji zgodnie z szeregiem kryteriów dla określonych poziomów kształcenia/uczenia się, które służy powiązaniu i skoordynowaniu podsystemów kwalifikacji w poszczególnych krajach, zwiększeniu przejrzystości kwalifikacji, ułatwieniu dostępu do kwalifikacji i progresji w kierunku kwalifikacji na wyższym poziomie oraz podniesieniu jakości kwalifikacji w odniesieniu do rynku pracy i społeczeństwa obywatelskiego*) – national qualifications framework (NQF); *zob. też definicję krajowego systemu kwalifikacji*; **ramy finansowe** (*w ➤ programach UE: łączna kwota przeznaczona np. na dany program, ew. z wyszczególnieniem kwot na poszczególne rodzaje działań/akcje/rodzaje wydatków*) – financial framework; **ramy kwalifikacji** – qualifications framework; **ramy odniesienia** – reference framework; **ramy prawne** – legal framework, legislative framework;

s/tworzyć ramy prawne dla reformy edukacji – to create a legal/legislative framework for a reform of education; **ustanowić/awiać ramy kwalifikacji** – to establish a qualifications framework; **zapewnić/ać ramy prawne dla reformy edukacji** – to provide a legal/legislative framework for a reform of education

Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW) –

Qualifications Framework for the European Higher Education Area (EHEA): Przyjęta w 2005 r. w ramach ➤ Procesu Bolońskiego struktura, która przedstawia ➤ kwalifikacje przyznawane w szkolnictwie wyższym i wzajemne relacje między nimi w sposób zrozumiały na poziomie międzynarodowym, a dzięki temu umożliwia wzajemne odnoszenie i porównywanie kwalifikacji przyznawanych w poszczególnymi krajach. Ramy zostały wprowadzone w celu: zwiększenia przejrzystości systemów kształcenia i kwalifikacji w szkolnictwie wyższym dla samych uczących się osób i uczelni, pracodawców i społeczeństwa, zwiększenia międzynarodowej mobilności uczących się osób i absolwentów oraz poprawy sytuacji w zakresie uznawania kwalifikacji. Obejmują one trzy podstawowe poziomy kształcenia w szkolnictwie wyższym czy cykle studiów (w Polsce: studia licencjackie/inżynierskie, magisterskie i doktoranckie), a dla każdego z nich określono tzw. deskryptory (➤ deskryptory dublińskie), które przedstawiają ➤ efekty kształcenia, jakie należy osiągnąć po zakończeniu kształcenia na danym poziomie. Podobnie jak w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie wprowadzenie efektów kształcenia jako kluczowego pojęcia oznacza odejście od tradycyjnego podejścia, w którym nacisk kładzie się na takie aspekty, jak czas trwania kształcenia, rodzaj placówki edukacyjnej czy treści kształcenia, a tym samym pociąga za sobą zasadnicze zmiany w budowaniu programów nauczania. Ramy Kwalifikacji dla EOSW stanowią system odniesienia i podstawę Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego tworzonych obecnie w poszczególnych krajach. Pomimo pewnych różnic Ramy Kwalifikacji dla EOSW są kompatybilne z Europejskimi Ramami Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, które zostały przyjęte w 2008 r. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qf/qf.asp*

ranking – ranking

ranking projektów/uczelni – ranking of projects/higher education institutions

rankingowy – ranking

lista rankingowa – ranking, ranking list

raport – report

końcowy raport finansowy (*składany po zakończeniu działań/projektu/programu*) – final financial report, final financial statement; *por. okresowy raport finansowy*; **okresowy raport finansowy** (*składany w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim financial report, interim financial statement; *por. końcowy raport finansowy*; **otrzymanie raportu** – receipt of a report; **raport instytucjonalny/uczelniany** (*w ➤ programach UE: raport składany przez jedną instytucję uczestniczącą w projekcie, omawiający działania zrealizowane wyłącznie przez tę instytucję, w odróżnieniu od raportu składanego przez instytucję koordynującą współpracę kilku partnerów, który przedstawia działania zrealizowane przez wszystkich partnerów projektu*) – institutional report; **raport finansowy** – financial report, financial statement; **raport końcowy** (*w ➤ programach UE: raport składany po zakończeniu projektu*) – final report; *por. raport okresowy, raport z postępów, raport roczny*; **raport merytoryczny** (*w ➤ programach UE: raport dotyczący merytorycznych aspektów projektu, np. sposobu przygotowania, metod prowadzenia i programu szkolenia, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie i efektów szkolenia*) – technical report, technical implementation report; *por. raport finansowy*; **raport na zakończenie roku** – end-of-year report; **raport okresowy** (*składany w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim report; *zob. też raport z postępów, raport roczny*; *por. raport końcowy*; **raport dotyczący wpływu/oddziaływania** (*np. projektu, programu*) – impact report; **raport opisowy** – narrative report; **raport pokontrolny** – audit report; **raport półroczny** – mid-year report; **raport roczny** – annual report; **raport z postępów** (*np. w realizacji projektu*) – progress report; *zob. też raport roczny, raport okresowy*; *por. raport końcowy*;

raport z działań – activity report; **raport z oceny** – evaluation report; **raport z projektu** – project report; **raport z realizacji** (*np. projektu*) – implementation report; **raport z samooceny** – self-assessment report, self-evaluation report; **raport z wykonania prac/zadań** – performance report; **zatwierdzenie raportu** – approval of a report; **złożenie raportu** – submission of a report;

otrzymać/ywać raport – to receive a report; **na/pisać raport** – to write a report; **przygotować/ywać raport** – to prepare a report; **przyjąć/mować, za/akceptować raport** – to accept a report; **złożyć/składać, przedłożyć/kładać raport** – to submit a report; **sporządzić/ać, opracować/ywać raport** – to draw up a report; **wysłać/yłać raport** – to send a report; **zatwierdzić/ać raport** – to approve a report

rasizm – racism

zwalczać rasizm, walczyć z rasizmem – to combat racism, to fight against racism

rata – instalment, tranche

grant płatny/dotacja płatna w ratach – grant payable in instalments; **płatności dokonywane w ratach** – payments made in instalments; **rata roczna** (*w ➤ programach UE: część funduszy przyznanych na całą realizację projektu przekazywana co roku, zwykle po złożeniu przez beneficjenta rocznego raportu z postępów w realizacji projektu*) – annual instalment/tranche;

wypłacić/ać grant/dotację w ratach – to pay a grant in instalments

ratyfikować – to ratify

ratyfikować umowę – to ratify an agreement

realizacja – execution, implementation

metody realizacji – implementation methods; **postępy w realizacji projektu** – progress in the implementation of a project; **realizacja planu** – execution of a plan; **realizacja projektu** – implementation of a project, project implementation; **sprawozdanie/raport z realizacji** (*np. projektu*) – implementation report; **tryb/procedura realizacji** – implementation modality; **warunki realizacji** – implementing conditions

realizować –

z/realizować czek – to cash a cheque; **z/realizować działania** – to carry out/to implement activities/measures; **z/realizować plan** – to carry out/to execute/to implement a plan; **z/realizować politykę** – to carry out/to implement a policy; **z/realizować program** – to implement a programme; **realizować program nauczania** – to implement a curriculum; **z/realizować projekt** – to carry out a project; **z/realizować umowę** – to carry out/to implement/to perform an agreement; **z/realizować zadanie** – to carry out/to perform a task

redukcja – reduction

redukcja budżetu – reduction in the budget, budget reduction; **redukcja wydatków publicznych na edukację** – reduction in public expenditure on education

redukować – to reduce

z/redukować budżet/koszty – to reduce the budget/costs; **z/redukować wydatki publiczne na edukację** – to reduce public expenditure on education

referat – paper

na/pisać referat – to write a paper; **przedstawić/ać, wygłosić/aszać referat** – to present a paper

reforma – reform

reforma programów nauczania – reform of curricula, curriculum reform, curricular reform; **reforma systemu edukacji** – reform of the education system;

za/projektować reformy – to design reforms; **przeprowadzić/ać, wdrożyć reformę** – to carry out/to implement a reform; **przyspieszyć/ać reformy** – to accelerate reforms; **wprowadzić/ać reformę** – to introduce a reform; **wesprzeć/wspierać, poprzeć/popierać reformę** – to suport a reform

reformować – to reform

z/reformować system edukacji – to reform the education system

refundacja – reimbursement; *zob. też zwrot*

refundacja kosztów/wydatków – reimbursement of costs/expenses; **podanie/**

wniosek o refundację kosztów – request for reimbursement (of costs/expenses), reimbursement request, claim for reimbursement; **podanie/wniosek o refundację kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim

refundować – to refund, to reimburse

z/refundować poniesione koszty/wydatki – to reimburse the expenses incurred

region – region

kod regionu – region code; **region uczący się** (*region, w którym uczenie się i innowacje stanowią centralny element rozwoju*) – learning region

regionalny – regional

język regionalny – regional language; **organ władz regionalnych** – regional authority; **poziom/szczebel regionalny** – regional level; **projekt regionalny** (*z udziałem instytucji z jednego regionu lub z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów*) – regional project; **regionalny punkt kontaktowy** (*w ➤ programach UE: jednostka na szczeblu regionalnym odpowiedzialna za kontakty z centralną jednostką programu na szczeblu europejskim oraz instytucjami/placówkami w danym regionie, które mogą uczestniczyć lub uczestniczą w danym programie, zajmująca się przekazywaniem informacji i materiałów dotyczących danego programu, prowadząca szkolenia dla zainteresowanych itp.*) – regional contact point; **władze regionalne** – regional authorities; **współpraca regionalna** (*współpraca instytucji z jednego regionu lub – jak w niektórych ➤ programach UE – instytucji z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów stanowiących większy region, np. region Zachodnich Bałkanów czy Morza Śródziemnego*) – regional cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna, współpraca międzyregionalna*

regulamin – rules, regulations

regulamin działania (*np. instytucji czy komitetu*) – rules of procedure; **regulamin studiów** – study regulations, academic regulations;

z/nowelizować, zmienić/ać regulamin – to amend rules/regulations; **uchwalić/ać, przyjąć/mować regulamin** – to adopt rules/regulations; **zatwierdzić/ać regulamin** – to approve rules/regulations

regulować – to regulate

zawody regulowane (*podlegające specjalnym regulacjom prawnym; w dokumentach UE dotyczących edukacji: siedem zawodów (farmaceuta, lekarz, pielęgniarka, położna, stomatolog, weterynarz i architekt), w przypadku których programy kształcenia zostały zharmonizowane na poziomie UE na podstawie specjalnych przepisów, co zapewnia porównywalność wykształcenia absolwentów i automatyczne uznawanie kwalifikacji zawodowych*) – regulated professions

rejestr – register

rejestr uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych – register of non-public higher education institutions and associations of non-public higher education institutions

rejestracja – registration

data rejestracji (*np. na kurs, do szkoły, na studia*) – date of registration, registration date; **numer rejestracyjny** – registration number; **opłata rejestracyjna** (*wpisowe*) – registration fee; **procedura rejestracji** (*np. na kurs, konferencję*) – registration procedure; **rejestracja studentów/na studia** – student registration; **termin rejestracji** (*np. na kurs, na studia, do szkoły*) – registration deadline

rejestrować – to register, to record

za/rejestrować wnioski/zgłoszenia – to register applications

reklama – advertisement (*np. w gazecie*), publicity (*rozgłos*)

koszty reklamy (*np. koszty reklamy/rozpowszechniania informacji o nowych kursach*) – publicity costs

rekomendacja – recommendation

rekomendować – to recommend

za/rekomendować projekt do finansowania – to recommend a project for funding

rekompensować – to compensate, to offset

z/rekompensować koszty pobytu za

granicą – to offset costs of the stay abroad

rekreacja – leisure; rekreacyjny – leisure

obiekty rekreacyjne/zaplecze rekreacyjne (*np. ośrodka szkoleniowego*) – leisure facilities; **ośrodek rekreacji i wypoczynku/ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy** – leisure centre; **zajęcia rekreacyjne dla młodzieży** – leisure activities for young people

rekrutacja – recruitment

rekrutacja na studia – student recruitment; student enrolment/admission(s) (*przyjęcia na studia*);

zwiększyć/ać rekrutację w nowo powstałych placówkach – to increase recruitment to newly established institutions

rekrutować – to recruit

rekrutować nauczycieli do szkół podstawowych – to recruit teachers to primary schools

rektor – rector; chancellor, president, provost (*w niektórych uczelniach w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych*)

konferencja rektorów – rectors' conference

rektorat – rector's office, chancellor's office, president's office, provost's office

remont – maintenance, repair

remont budynków szkolnych – maintenance/repair of school buildings

rentowność – return

stopa rentowości/rentowność inwestycji w edukację/nakładów na edukację – rate of return on investment in education; **zyski z/rentowność inwestycji w edukację/nakładów na edukację** – returns on investment in education

reprezentacja – representation

reprezentacja studentów – student representation; **zrównoważona reprezentacja nauczycieli i studentów** – balanced representation of teachers and students

reprezentacyjny –

koszty/wydatki reprezentacyjne – entertainment costs/expenses, hospitality costs/expenses

reprezentować – to represent

osoba upoważniona do reprezentowania (*danej*) **instytucji** – person authorised to represent the institution;

reprezentować swoją instytucję – to represent one's institution

restrukturyzacja – restructuring

restrukturyzacja instytucji/placówki edukacyjnej/uczelni – restructuring of an institution/educational institution/higher education institution, institutional restructuring; **restrukturyzacja programu nauczania** – restructuring of a curriculum; **restrukturyzacja szkolnictwa wyższego** – restructuring of higher education, higher education restructuring

restrukturyzować – to restructure

z/restrukturyzować instytucję/placówkę edukacyjną/uczelnię – to restructure an institution/educational institution/higher education institution; **z/restrukturyzować program nauczania** – to restructure a curriculum; **z/restrukturyzować system edukacji** – to restructure the education system

rewident – auditor

autoryzowany/upoważniony rewident – authorised auditor; **zatwierdzony rewident** – approved auditor

rewidować – to review (*oceniać*), to revise (*korygować*)

z/rewidować budżet projektu/plan pracy – to revise the project budget/work plan; **z/rewidować politykę/procedury** – to review/to revise a policy/procedures; **z/rewidować propozycję** – to revise a proposal

rewizja – audit, revision

rewizja budżetu – revision of the budget, budget revision; **rewizja ksiąg** – audit; **rewizja planu pracy w projekcie** – revision of the project work plan

rezerwa – reserve; **rezerwy** – reserves, provisions

rezerwa budżetowa na nieprzewidziane wydatki (*np. w projekcie*) – contingency reserves, contingency funds; **rezerwy** (*np. funduszy*) **na wypełnienie zobowiązań kontaktowych/umownych** – provisions for contractual obligations

rezerwowy – reserve

fundusze rezerwowe – reserve funds; **lista rezerwowa** – reserve list

rezolucja – resolution

rezultat – result

namacalny/nienamacalny rezultat – tangible/intagible result; **oczekiwane/spodziewane/przewidywane rezultaty** – expected results; **rezultaty projektu** – results of a project, project results; **trwałe rezultaty** – sustainable results

rezygnacja – withdrawal (*wycofanie się*); renouncement (*zrzeczenie się*)

pismo informujące/pisemne zawiadomienie o rezygnacji z udziału (*np. w projekcie*) – letter of withdrawal, withdrawal letter; **rezygnacja członka konsorcjum/partnera z udziału** (*np. w projekcie*) – withdrawal of a consortium member/partner; **rezygnacja z grantu/stypendium** – renouncement of a grant; **rezygnacja z udziału w projekcie** – withdrawal from a project

rezygnować – to withdraw (*wycofywać się*); to renounce (*zrzekać się*)

z/rezygnować z grantu/dotacji/stypendium – to renounce a grant; **z/rezygnować z udziału w kursie/projekcie** – to withdraw from a course/project

roboczy – working

grupa robocza – working group; **język roboczy** (*np. konferencji*) – working language; **robocze języki Unii Europejskiej/UE** (*języki, w których przygotowuje się dokumenty wewnętrzne i prowadzi obrady: co najmniej 3 języki – angielski, francuski i niemiecki lub 5 języków – ww. oraz hiszpański i włoski*) – working languages of the European Union/EU working languages

rocznik (*grupa uczniów/studentów, którzy rozpoczęli kształcenie w ramach określonego programu w tym samym roku*) – cohort

rocznik studentów – student cohort; **rocznik uczniów** – pupil cohort

roczny – annual

budżet roczny – annual budget; *por. budżet wieloletni*; **granty przyznawane w cyklu/systemie rocznym** (*tj. na rok*) – grants awarded on an annual basis; **raport roczny/sprawozdanie roczne** – annual report; **rata roczna** (*w ➤ programach UE: część funduszy przyznanych na całą realizację projektu przekazywana co roku, zwykle po złożeniu przez beneficjenta rocznego raportu z postępów w realizacji projektu*) – annual instalment; **roczne wydatki** – annual expenditure; **roczny grant/roczna dotacja** – annual grant; **roczny wymiar zajęć** – annual load (*dosł. obciążenie roczne*); annual course load (*roczny wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); annual teaching load (*roczny wymiar zajęć dla nauczycieli; roczne pensum dydaktyczne*); r**oczny wzrost wydatków na edukację** – annual increase in expenditure on education

rodzaj – type

rodzaj placówki edukacyjnej/szkoły/uczelni – type of educational institution/school/higher education institution; **rodzaj punktowanego przedmiotu** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – credit type

rodzic – parent

rola rodziców w zarządzaniu szkołą – role of parents in school management; **stowarzyszenie rodziców** – parents' association

rodzicielski – parental

urlop rodzicielski – parental leave

rodzina – family

rodzina goszcząca (*w ➤ programach UE: rodzina, u której mieszka uczeń, student czy nauczyciel w trakcie pobytu za granicą, organizowanego w ramach projektu wymiany między szkołami/uczelniami/placówkami szkoleniowymi*) – host family

rok – year

rozkład (*danych*) **według roku** – breakdown by year; **rok akademicki** (*podzielony, zależnie od kraju, na semestry, trymestry lub kwartały*) – academic year; *zob. też semestr, trymestr i kwartał*; **rok budżetowy/finansowy** – financial year; **rok kalendarzowy** – calendar year; **rok kontraktowy** – contractual year; **rok studiów** – year of study; **rok szkolny** – school year; **rok założenia** – year of foundation; **student**

pierwszego/drugiego/trzeciego roku – first/secondo/third year student;
ukończyć, zaliczyć rok studiów – to complete a year of study

rola – role
rola rodziców w zarządzaniu szkołą – role of parents in school management;
z/definiować rolę rodziców – to define the role of parents; **odegrać/odgrywać istotną rolę** – to play an important/a major role; **s/pełnić zasadniczą rolę** – to perform a crucial/decisive/essential role; **wzmocnić/acniać, zwiększyć/ać rolę rodziców** – to strengthen the role of parents; **zmniejszyć/ać rolę rodziców** – to reduce the role of parents

rosnąć – to increase
rosnąca liczba osób przerywających naukę w szkole – increasing number of early school leavers; **rosnące wydatki na edukację** – increasing expenditure on education

rozdział – distribution (*np. funduszy, zadań*)
rozdział funduszy między partnerami projektu – distribution of funds between project partners; **rozdział stypendiów studenckich** – distribution of student grants

rozdzielać – to distribute, to divide, to split
zasada rozdzielonego budżetu (*w niektórych* **›** *programach UE: zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem – w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*) – split budget principle;
rozdzielić/ać fundusze między partnerów projektu – to distribute funds between project partners; **rozdzielić/ać obowiązki/zadania między partnerów projektu** – to divide responsibilities/tasks between project partners

rozdzielanie – distribution *(np. funduszy)*, division (*np. zadań*); *zob. też rozdział*
rozdzielanie funduszy między partnerów projektu – distribution of funds between project partners; **rozdzielanie obowiązków/zadań między partnerów projektu** – division of responsibilities/tasks between project partners; **rozdzielanie stypendiów studenckich** – distribution of student grants

rozkład – distribution, breakdown
rozkład (*np. stypendiów czy projektów współpracy*) **dziedzinowy** (*wg dziedzin/w podziale na dziedziny*) –distribution by area, area distribution; **rozkład geograficzny** (*np. projektów współpracy w podziale na kraje lub regiony*) – geographical distribution; **rozkład kosztów/funduszy projektu** – breakdown of project costs/funds; **rozkład** (*danych*) **według wieku/roku** – breakdown by age/year; **rozkład pracy studenta na semestry** – distribution of student workload between semesters

rozkładać – to distribute

rozkładać w czasie – to stagger
płatności rozłożone w czasie – staggered payments

rozliczać się (*z czegoś*) – to account (*for sth*)

rozliczyć/ać się z wydatków – to account for expenditure

rozpoczynać – to commence, to start
studia doktoranckie rozpoczynające się w październiku 2010 r. – doctoral programmes commencing in October 2010;
rozpocząć/ynać wdrażanie/realizację projektu – to start the implementation of a project

rozpoczynanie – commencement, start
data rozpoczęcia (*np. projektu, kontraktu*) – date of commencement, commencement date, start date, starting date; **rozpoczęcie działalności** – start-up

rozporządzenie – regulation
rozporządzenie UE (Unii Europejskiej) (*akt prawny*) – EU (European Union) regulation

rozpowszechniać – to disseminate, to distribute (*rozprowadzać*), to spread
rozpowszechnić/ać materiały dydaktyczne/publikacje projektu – to disseminate/to distribute teaching materials/project

publications; **rozpowszechnić/ać innowacje/efekty projektu/dobre praktyki** – to disseminate innovation/project outcomes/good practice; r**ozpowszechnić/ać wiedzę** – to spread knowledge

rozpowszechnianie – dissemination, distribution (*rozprowadzanie*), spreading
koszty rozpowszechniania – dissemination/distribution costs; **rozpowszechnienie/anie materiałów dydaktycznych/publikacji projektu** – distribution of teaching materials/project publications; **rozpowszechnienie/anie innowacji/efektów projektu/dobrych praktyk** – dissemination of innovations/project outcomes/good practice; **rozpowszechnienie/anie wiedzy** – spreading of knowledge

rozpoznawać – to identify, to recognise
rozpoznać/wać potrzeby w zakresie szkolenia – to identify/to recognise training needs

rozprawa (*naukowa*) – dissertation, dissertation work, thesis

rozprowadzać – to distribute
rozprowadzić/ać materiały dydaktyczne/publikacje projektu – to distribute teaching materials/project publications

rozruch (*przedsięwzięcia*) – start-up
dotacja na rozruch – start-up subsidy; **fundusze na rozruch** – pump-priming funds

rozstrzygać – to settle
rozstrzygnąć/ać spór między partnerami projektu – to settle a dispute between project partners

rozstrzygnięcie – settlement
polubowne rozstrzygnięcie sporu między partnerami projektu – amicable settlement of a dispute between project partners

rozszerzenie Unii Europejskiej (UE) – enlargement of the European Union (EU), EU enlargement: Termin „rozszerzenie" odnosił się pierwotnie do czterech kolejnych etapów rozszerzania Wspólnoty Europejskiej (WE). Do Wspólnoty Europejskiej, utworzonej przez sześć krajów, Belgię, Francję, Holandię, Luksemburg, Niemcy i Włochy, przystępowały kolejno następujące kraje: Dania, Irlandia i Wielka Brytania – 1973; Grecja – 1981; Hiszpania i Portugalia – 1986; Austria, Finlandia i Szwecja – 1995. Obecnie termin ten oznacza rozszerzenie Unii Europejskiej (UE). W maju 2004 r. do UE przystąpiło 10 krajów – Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry, a w styczniu 2007 r. Bułgaria i Rumunia. Obecnie do UE kandydują: Chorwacja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Islandia i Turcja. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/enlargement/index.htm. Zob. też notkę opisową pod hasłem „kraje kandydujące do UE"*

rozszerzenie Wspólnoty Europejskiej (WE) > rozszerzenie Unii Europejskiej (UE)

rozumieć – to comprehend, to understand

rozumienie – comprehension
rozumienie wielojęzyczne (*rozumienie jednego języka dzięki znajomości innego języka należącego do tej samej rodziny*) – multilingual comprehension; **umiejętności rozumienia** (*w nauce języka*) – comprehension skills

rozwiązanie – termination (*umowy*); resolution, solution (*konkretne rozstrzygnięcie sporu/problemu*); *zob. też rozwiązywanie* (*proces rozstrzygania/wyjaśniania sporu/problemu*)
pismo/zawiadomienie o rozwiązaniu umowy – letter of termination, termination letter; **rozwiązanie konfliktu/problemu** – resolution to a conflict/problem, solution to a problem; **rozwiązanie kontraktu/umowy** – termination of a contract/an agrement

rozwiązywać – to terminate (*umowę*); to resolve (*spór, problem*); to solve (*problem*)
rozwiązać/ywać konflikt między partnerami projektu – to resolve a conflict between project partners; **rozwiązać/ywać kontrakt/umowę** – to terminate a contract/an agreement; **rozwiązać/ywać problem** – to resolve/to solve a problem

rozwiązywanie – termination (*umowy*); resolution (*proces rozstrzygania/wyjaśniania sporu/problemu*); *zob. też rozwiązanie* (*konkretne rozstrzygnięcie sporu/problemu*)

procedura rozwiązywania (*umowy*) – termination procedure; **rozwiązanie/ywanie konfliktu** (*proces rozstrzygania*) – resolution of a conflict, conflict resolution; **rozwiązanie/ywanie kontraktu/umowy** – termination of a contract/an agrement; **umiejętności rozwiązywania problemów** – problem solving skills

rozwijać – to develop

rozwinąć/jać umiejętności/wiedzę/współpracę – to develop skills/knowledge/cooperation

rozwój – development

ciągły rozwój zawodowy – continuing professional development; **plan rozwoju** – development plan; **plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni** (*w niektórych ➤ programach UE: plan rozwoju instytucji/placówki/uczelni, który przedstawia m.in. informacje o jej roli w danym regionie, analizę jej słabych i mocnych stron oraz jej priorytety rozwojowe*) – institutional development plan; **plan rozwoju zawodowego/rozwoju kariery** (*zawodowej*) – career development plan; **rozwój indywidualny/osobowy** – personal development; **rozwój instytucjonalny** (*instytucji jako organizacji – tworzenie ram prawnych do funkcjonowania instytucji i struktur instytucjonalnych, opracowywanie polityki/strategii ich działania, opracowywanie i wdrażanie systemów zarządzania, doskonalenie kadry itp.*) – institutional development, institution building; **rozwój kariery** (*zawodowej*) – career development; **rozwój techniki** – technological development; **rozwój zasobów ludzkich** – human resources development; **rozwój zawodowy** – professional development; **stategia rozwoju** – development strategy; **strategia rozwoju instytucjonalnego/rozwoju instytucji/placówki/ uczelni** – institutional development strategy;

promować rozwój – to promote development; **stymulować rozwój** – to encourage/to stimulate development; **ułatwić/ać rozwój** – to facilitate development; **uniemożliwić/ać rozwój** – to prevent development; **utrudnić/ać rozwój** – to hinder/to inhibit development; **wesprzeć/wspierać rozwój** – to foster/to support development; **zapewnić/ać rozwój** – to ensure development

rówieśnik – peer

równoległe kształcenie nauczycieli (*system kształcenia nauczycieli, w którym kształcenie zawodowe oraz praktyka/kurs praktyczny odbywają się równolegle z kształceniem ogólnym*) – concurrent teacher training; *por. etapowe kształcenie nauczycieli*

równość – equality

równość płci – gender equality; **równość szans** – equality of opportunities;

promować równość szans – to promote equal opportunities; **zapewnić/ać równość szans** – to ensure equality of opportunities

równowaga – balance

równowaga płci (*zrównoważony udział/zrównoważona reprezentacja kobiet i mężczyzn, np. w danym programie czy zawodzie, na kierowniczych stanowiskach*) – gender balance; **równowaga pod względem geograficznym** (*w ➤ programach UE: zrównoważony udział osób/instytucji/organizacji z różnych krajów lub regionów*) – geographical balance;

osiągnąć/ać równowagę – to achieve balance; **utrzymać/ywać równowagę** – to keep/to maintain/to sustain balance; **zakłocić/ać równowagę** – to disturb/to upset balance; **zapewnić/ać równowagę** – to ensure balance

równoważny – equivalent

równoważne dyplomy – equivalent diplomas

równoważność – equivalence

równoważność dyplomów – equivalence of diplomas

równoważyć – to balance

zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w projektach współpracy międzynarodowej – balanced participation of men and women in international co-operation projects

równy – equal; peer (*osoba równa drugiej, np. stanowiskiem, rangą, kwalifikacjami*)

równe szanse – equal opportunities; **równe traktowanie wnioskodawców** – equal treatment of applicants; **równy dostęp do nauki/edukacji** – equal access to education

różnica – difference

różnice kulturowe – cultural differences; **różnice w podejściach dydaktycznych** – differences in teaching approaches

różnicować – to diversify

z/różnicować ścieżki edukacyjne – to diversify educational pathways/learning pathways

różnorodność – diversity

różnorodność językowa/języków – linguistic diversity; **różnorodność kulturowa/kultur** – cultural diversity; **różnorodność systemów edukacji w Europie** – diversity of education systems in Europe; **promować różnorodność, sprzyjać różnorodności** – to promote diversity; **utrzymać/ywać, zachować/ywać różnorodność** – to maintain/to preserve diversity; **zmniejszyć/ać różnorodność** – to decrease diversity; z**większyć/ać różnorodność** – to increase diversity

różny – miscellaneous

wydatki różne (*niesklasyfikowane w innych pozycjach budżetu*) – miscellaneous expenses

ryczałt –

kwota ryczałtowa/ryczałt – flat-rate amount, fixed-rate amount, lump sum; **koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową** – fixed-rate costs, flat-rate costs; *por. koszty faktyczne/rzeczywiste*; **stawka ryczałtowa** (*jednolita*) – fixed rate, flat rate

rynek – market

rynek edukacyjny – education market; **rynek pracy** – labour market, employment market

rzadziej używane i rzadziej nauczane języki – less widely used and less taught languages (LWULT languages)

rządowy – governmental

organizacja pozarządowa – non-governmental organisation; **organizacja rządowa** – governmental organisation

rzeczowy –

wkład rzeczowy (*np. nieodpłatne udostępnienie pomieszczeń, laboratoriów czy sprzętu jako wkład danej instytucji w koszty projektu współpracy*) – in-kind contribution; *por. wkład gotówkowy*

rzeczywisty – actual, real

koszty rzeczywiste (fak*tycznie poniesione koszty*) – actual/real costs; *zob. też koszty faktyczne*; *por. koszty ryczałtowe/objęte stawką ryczałtową*

S

sala – hall, room

dobrze wyposażone sale lekcyjne/wykładowe – well-equipped classrooms/lecture rooms; **sala konferencyjna** – conference room/hall; **sala lekcyjna** – classroom; **sala wykładowa** – lecture room;

przydzielić/ać sale lekcyjne – to assign classrooms; **wynająć/mować sale konferencyjne** – to hire/to rent conference halls; **zapewnić/ać sale lekcyjne/wykładowe** – to provide classrooms/lecture rooms

samodzielny – autonomous, independent

samodzielna nauka/samodzielne kształcenie (*samokształcenie*) – autonomous learning, independent study, private study; *zob. też samokształcenie*

samokształcenie – self-education, self-instruction, self-learning, self-study, self-

-tuition, self-directed learning; *zob. też samodzielna nauka*

samolot – plane
opłata za przelot samolotem/taryfa lotnicza – air fare; **podróż samolotem** – air travel

samoocena – self-assessment, self-evaluation
raport/sprawozdanie z samooceny – self-assessment/self-evaluation report;
dokonać/ywać samooceny, przeprowadzić/ać samoocenę – to carry out self-assessment/self-evaluation

samorząd – self-government
samorząd studencki – student self-government; **samorząd uczniowski** – pupil self-government

sankcja – sanction
sankcje administracyjne – administrative sanctions; **sankcje finansowe** – financial sanctions;
nałożyć/kładać sankcje – to impose sanctions; **za/stosować sankcje** – to apply sanctions

sąd – court
sąd właściwy – competent court

sądowy –
postępowanie sądowe/proces sądowy – legal proceedings, law suit

scentralizowany – centralised; *por. zdecentralizowany*

procedura scentralizowana (*w ➤ programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz podpisywaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmuje się bezpośrednio Komisja Europejska lub wyznaczona przez nią agencja na poziomie europejskim*) – centralised procedure; *por. procedura zdecentralizowana*; **scentralizowane zarządzanie edukacją** – centralised management of education, centralised education management; *por. zdecentralizowane zarządzanie edukacją*

schronisko młodzieżowe – youth hostel
zatrzymać się/mieszkać w schronisku młodzieżowym – to stay at/in a youth hostel

SEFI (*fr. Société Européenne pour la Formation des Ingeniéurs; ang.* **European Society for Engineering Education***, ESEE*) – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Kształcenia Inżynierów: Znana w Polsce pod swą oryginalną nazwą największa sieć uczelni technicznych i indywidualnych osób zajmujących się kształceniem inżynierów w Europie. Celem SEFI jest doskonalenie i podnoszenie społecznego statusu kształcenia inżynierów oraz specjalistów pracujących w zawodach technicznych w Europie. Stowarzyszenie promuje wymianę informacji na temat aktualnych trendów w kształceniu inżynierów pomiędzy nauczycielami, naukowcami i studentami oraz współpracę uczelni z przemysłem poprzez prace w grupach roboczych zajmujących się m.in. programami nauczania, uczeniem się przez całe życie, technologiami informacyjno-komunikacyjnymi i określonymi przedmiotami, organizację corocznych konferencji i publikowanie czasopisma „European Journal of Engineering Education" (EJEE). *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.sefi.be/*

sektor – sector (*w edukacji: dla wyodrębnienia danego działu z całego systemu edukacji*)
sektor oświaty – school education sector; **sektor szkolnictwa wyższego** – higher education sector; **sektor uczelni akademickich** – university sector; *por. sektor uczelni nieakademickich*; **sektor uczelni nieakademickich/zawodowych** – non-university sector; *por. sektor uczelni akademickich*

sekwencja – sequence
sekwencja przedmiotów – sequence of courses, course sequence

selekcja – selection
kryteria selekcji – selection criteria; **procedura selekcji** – selection procedure; **selekcja wstępna** – pre-selection; **wyniki selekcji** – selection results;
przeprowadzić/ać selekcję – to carry out selection

selekcyjny – selection
komisja selekcyjna/komitet selekcyjny – selection board/committee

semestr (*jedna z dwóch części roku akademickiego*) – semester, term; *por. trymestr, kwartał*

egzamin na zakończenie semestru – end-of-term examination; **semestr jesienny/letni/wiosenny/zimowy** – autumn/summer/spring/winter semester; **praca na zakończenie semestru** – end-of-term paper; **semestr studiów** – semester of study; **sprawdzian w połowie semestru** – mid-term test; **wyniki w połowie semestru** – mid-term results;
ukończyć, zaliczyć semestr studiów – to complete a semester of study

semestralny – semester
egzamin semestralny – end-of-term examination; **praca semestralna/wypracowanie semestralne** – end-of-term paper

seminarium – seminar, tutorial *(w uczelni)*
seminaria – seminars; seminar classes (*zajęcia seminaryjne*); **seminarium przygotowawcze** – preparatory seminar; **seminarium kontaktowe** (*służące nawiązaniu kontaktów*) – contact seminar; **seminarium szkoleniowe** – training seminar

seminaryjny – seminar
zajęcia seminaryjne – seminar classes

senat uczelni – senate of a higher education institution, university senate

sesja – session, period
sesja egzaminacyjna – examination period; **sesja informacyjna** – briefing session; **sesja szkoleniowa** – training session

Sieci Akademickie – Academic Networks ➤ **Erasmus**

Sieci Tematyczne – Thematic Networks ➤ **Leonardo da Vinci**

Sieci Wielostronne – Multilateral Networks ➤ **Comenius**, ➤ **Erasmus**, ➤ **Grundtvig**, ➤ **Leonardo da Vinci**, ➤ **Kluczowe działanie 2. – Języki**, ➤ **Kluczowe działanie 3**. – **Tworzenie materiałów opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych**

sieć – network
sieć krajowa/ogólnokrajowa – national network; **sieć międzynarodowa** – international network, transnational network; **sieć tematyczna** (*koncentrująca się na określonej tematyce*) – thematic network; **sieć wielostronna/multilateralna** – multilateral network; **sieć wspierająca/pomocnicza/wsparcia** – support network; **sieć współpracy** – cooperation network;
kierować, zarządzać siecią – to manage a network; **prowadzić sieć** – to run a network; **przyłączyć/ać się do sieci** – to join a network; **s/tworzyć, założyć/kładać sieć** – to create/to establish/to set up a network;

Sieć informacji o edukacji w Europie – Information network on education in Europe ➤ **Eurydice**

Sieć Krajowych Ośrodków ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji/Ośrodek ds. Uznawalności Akademickiej i Informacji – Network of Academic Recognition and Information Centres/National Academic Recognition and Information Centre (NARIC): Sieć utworzona przez Komisję Europejską w 1984 r. w celu poprawy sytuacji w zakresie uznawania okresów studiów i dyplomów ukończenia studiów dla celów kontynuowania nauki/pracy naukowej, obecnie funkcjonująca w ramach ➤ programu „Uczenie się przez całe życie". Sieć składa się z centralnego ośrodka europejskiego oraz ośrodków krajowych, które zostały powołane przez odpowiednie władze w państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE), krajach EOG i Turcji. Większość ośrodków NARIC nie podejmuje decyzji w sprawach uznawania dyplomów i okresów studiów, lecz udziela informacji i porad dotyczących systemów edukacji i kwalifikacji w innych krajach uczelniom, studentom i absolwentom, rodzicom, nauczycielom i przyszłym pracodawcom. Sieć NARIC współpracuje ściśle z siecią ➤ ENIC. Funkcję polskiego ośrodka ENIC/NARIC pełni obecnie Departament Spraw Międzynarodowych i Uznawalności Wykształcenia w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim oraz lista wszystkich krajowych ośrodków sieci ENIC/NARIC pod adresem: http://www.enic-naric.net, a w jęz. polskim na stronie MNiSW: http://www.nauka.gov.pl*

Sieć Studentów Erasmusa – Erasmus Student Network (ESN): Jedno z najwięk-

szych interdyscyplinarnych stowarzyszeń studenckich w Europie, które działa w ponad 340 uczelniach w ponad 30 krajach. ESN reprezentuje interesy studentów, rozpowszechnia wśród studentów informacje o programach oferujących możliwości wyjazdu zagranicznego, zachęca studentów do podejmowania studiów za granicą i dba o integrację studentów studiujących w uczelniach zagranicznych. Stowarzyszenie wydaje również szereg publikacji, m.in. czasopismo „Express" i oparte na badaniach okresowe publikacje poświęcone udziałowi studentów w programie ➤ **Erasmus**. Szczegółowe informacje pod adresem: *http://www.esn.pl/* (*w jęz. polskim*) i *http://www.esn.org/* (*w jęz. angielskim*)

siedziba – registered office, seat
adres siedziby – legal address, address of the registered office

siła robocza – labour, labour force, manpower, workforce
dobrze wykształcona siła robocza – highly educated labour/labour force/manpower/workforce, well-educated labour/labour force/manpower/workforce; **wysoko wykwalifikowana siła robocza** – highly qualified labour/labour force/manpower/workforce, highly skilled labour/labour force/manpower/workforce

skala – scale, volume (*wielkość*)

efekt skali/korzyści skali (*w ekonomii: obniżenie kosztów jednostkowych poprzez zwiększenie produkcji; w ➤ programach UE: obniżenie kosztów działań poprzez ich realizację na dużą skalę, np. publikacja materiałów dydaktycznych opracowanych w ramach projektu w dużym nakładzie, co zapewni ekonomiczne wykorzystanie funduszy projektu*) – economy of scale, economies of scale; **na skalę międzynarodową** – on an international scale; **skala mobilności** – volume of mobility; **skala ocen** – grade scale, grading scale;
opracować/ywać skalę ocen – to develop a grade scale; **za/stosować nową skalę ocen, użyć/wać nowej skali ocen** – to use a new grade scale; **zmniejszyć/ać skalę mobilności** – to decrease/to reduce the volume of mobility; **zwiększyć/ać skalę mobilności** – to increase the volume of mobility

skład – composition
skład konsorcjum projektu – composition of the project consortium

składać –
składać/złożyć oświadczenie – to make a declaration/a statement; **składać/złożyć raport** – to submit a report; **składać/złożyć wizytę** – to pay a visit; **składać/złożyć wniosek** – to submit an application/a request; **składać/złożyć zamówienie na sprzęt** – to place/to submit an order for equipment

składanie (*dokumentów*) – submission
ostateczny termin składania wniosków/podań – closing date for the submission of applications; **procedura składania** – submission procedure; **składanie wniosków/raportów** – submission of applications/reports; **termin składania wniosków/podań** – deadline for the submission of applications, application deadline

składka – contribution, fee
składka członkowska – membership fee; **składka na ubezpieczenie społeczne** – social insurance contribution, social security contribution;
wpłacić/ać składkę – to pay a contribution/a fee

skolaryzacja –
wskaźnik skolaryzacji – rate of enrolment, enrolment rate, rate of participation, participation rate; **wskaźnik skolaryzacji brutto** – gross enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji netto*; **wskaźnik skolaryzacji netto** – net enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji brutto*; **wskaźnik skolaryzacji w szkolnictwie wyższym** – rate of enrolment/enrolment rate/rate of participation/participation rate in higher education

skutek – effect, result; zob. też efekt
skutek uboczny projektu – side-effect of a project; **ze skutkiem natychmiastowym** (*np. o wejściu w życie przepisów prawnych lub postanowień umowy*) – with immediate effect

słuchacz – learner, student
dorosły słuchacz/słuchacz kursów kształcenia dorosłych – adult learner; **słuchacz mający specjalne potrzeby edukacyjne** – learner with special educational needs

służbowy –
legitymacja służbowa (*np. nauczyciela*) – staff identity card; **wyjazd służbowy** – business trip, mission

socjalny –
stypendium socjalne (*dla ucznia/studenta*) – maintenance grant

Socrates – Socrates: Program Unii Europejskiej (UE) (I faza: 1995-1999; II faza: 2000-2006) w dziedzinie edukacji dla państw członkowskich UE, krajów kandydujących do UE i krajów EFTA-EOG, który został zastąpiony w 2007 r. ➤ programem „Uczenie się przez całe życie". Program stanowił najważniejszy instrument UE wspierający budowanie Europy wiedzy i promujący koncepcję ➤ uczenia się przez całe życie i składał się z ośmiu komponentów. W ramach pięciu z nich finansowano działania dotyczące określonego poziomu w systemie edukacji lub ukierunkowane na określone aspekty kształcenia: Comenius (oświata), Erasmus (szkolnictwo wyższe), Grundtvig (kształcenie dorosłych i inne ścieżki edukacyjne), Lingua (nauczanie i uczenie się języków obcych) i Minerwa (technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji). W ramach pozostałych trzech akcji, Obserwacja i innowacje w systemach edukacji i polityce edukacyjnej (wizyty studyjne ARION oraz działalność sieci Eurydice i NARIC), Wspólne działania z innymi programami WE oraz Działania towarzyszące, przyznawano fundusze na różne przekrojowe działania związane z rozwojem systemów edukacji oraz realizacją samego programu Socrates.

sondaż – survey
sondaż na temat postaw nauczycieli – survey on teachers' attitudes; **sondaż wśród nauczycieli** – survey of teachers; **wyniki sondażu** – findings/results of a survey, survey findings/results;
przeprowadzić/ać sondaż – to carry out/to conduct a survey

spadek – decrease, drop; *por. wzrost*
spadek liczby kształcących się w szkolnictwie wyższym/uczelniach – decrease in participation in higher education; **spadek nakładów na edukację** – decrease in expenditure on education, decrease in investment in education

spadkowy – downward; *por. wzrostowy*
tendencja spadkowa w wydatkach na edukację – downward trend in the expenditure on education

specjalista – specialist, professional

specjalista ds. poradnictwa zawodowego – careers advisor, careers officer

specjalistyczny – specialised, specialist
kurs specjalistyczny – specialised/specialist course

specjalizacja – specialisation, specialism, specialisation track (*w ramach kierunku studiów*)

specjalizować się – to specialise (*w czymś – in sth*)

specjalny – special
klauzula specjalna (*w umowie*) – special clause, special provision; **kształcenie w szkołach specjalnych/szkolnictwo specjalne** – special education; *por. kształcenie w szkołach ogólnodostępnych, szkolnictwo ogólnodostępne*; **specjalne potrzeby edukacyjne** – special educational needs (SEN); **szkoła dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** – school for children with special educational needs; **szkoła specjalna** – special school; *por. szkoła ogólnodostępna*; **uczeń/student mający specjalne potrzeby** – special needs pupil/student, pupil/student with special needs

specyfikacja – specification
specyfikacja kosztów – specification of costs, itemised costs; **specyfikacja kosztów projektu** – specification of project costs

spędzać – to spend
spędzić/ać okres studiów za granicą – to spend a period of study/study period abroad

spełniać – to fulfill, to meet, to satisfy
spełnić/ać kryteria – to fulfil/to meet criteria; **spełnić/ać oczekiwania** – to fulfil/

to meet expectations; **spełnić/ać warunki/wymagania** – to fulfil/to meet/to satisfy conditions/requirements

społeczeństwo – society

dobrze wykształcone społeczeństwo – highly educated society, well-educated society; **społeczeństwo informacyjne** – information society; **społeczeństwo obywatelskie** – civic society (*termin angielski odnoszący się do udziału obywateli, organizacji i instytucji społecznych w życiu społeczności lokalnej, włącznie z udziałem w funkcjonowaniu instytucji kontrolowanych przez organy państwa, np. radach szkolnych czy radach innych instytucji lokalnych*), civil society (*termin angielski odnoszący się do działalności obywateli, organizacji i instytucji społecznych, która ma charakter dobrowolny i autonomiczny względem organów państwa*); **społeczeństwo oparte na informacji** – information-based society; **społeczeństwo oparte na wiedzy** – knowledge-based society; **społeczeństwo wiedzy** – knowledge society; **społeczeństwo wielojęzyczne** – multilingual society; **społeczeństwo wielokulturowe** – multicultural society; **technologia społeczeństwa informacyjnego** (TSI) – information society technology (IST); **włączenie do społeczeństwa** (*integracja społeczna*) – social inclusion; *por. wykluczenie ze społeczeństwa, marginalizacja społeczna*; **wykluczenie ze społeczeństwa** (marginalizacja społeczna) – social exclusion; *por. włączenie do społeczeństwa, integracja społeczna*

społeczność – community; *zob. też środowisko*

społeczność akademicka – academic community; **społeczność lokalna** – local community; **społeczność studencka** – student community; **społeczność szkolna** – school community; **społeczność ucząca się** – learning community

społeczny – civic, social, public

dialog społeczny – social dialogue; **inicjatywa społeczna** – civic initiative; **integracja społeczna** – social integration, social inclusion (*włączenie do społeczeństwa*); **kategoria społeczna** – social category; **kompetencje społeczne i obywatelskie** – social and civic competences; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie; zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **konsultacje społeczne** – public consulations; **marginalizacja społeczna** – social exclusion (*wykluczenie ze społeczeństwa*); **mobilność społeczna** – social mobility; **organizacja społeczna** – civic organisation; **partnerzy społeczni** – social partners; **szkoła społeczna** – civic school; **spójność gospodarcza i społeczna** – economic and social cohesion; *zob. notkę opisową pod hasłem „spójność gospodarcza i społeczna"*; **ubezpieczenie społeczne** – social security, social insurance; **umiejętności społeczne** – social skills

spotkanie – meeting

coroczne/doroczne spotkanie – annual meeting; **przewodniczący spotkania** – chairman of the meeting; **spotkanie partnerów projektu** (*np. w celu omówienia takich spraw, jak: planowanie, organizacja, realizacja, monitorowanie i ocena projektu*) – meeting of the project partners, project meeting; **spotkanie przygotowawcze** – preparatory meeting;

być gospodarzem spotkania – to host a meeting; być obecnym na spotkaniu, uczestniczyć w spotkaniu – to attend a meeting; **przełożyć/kładać spotkanie** – to postpone a meeting; **odwołać/ywać spotkanie** – to cancel a meeting; **z/organizować spotkanie** – to arrange/to organise a meeting; **prowadzić spotkanie, przewodniczyć spotkaniu** – to chair a meeting

spójność – coherence, cohesion, consistency

spójność działań projektu – coherence of project activities; spójność opisu działań w projekcie – consistency in the description of project activities

spójność gospodarcza i społeczna – economic and social cohesion: W UE „spójność gospodarcza i społeczna" to cel wprowadzony do prawa Unii Europejskiej (UE), który zakłada zapewnienie zrówno-

ważonego rozwoju całej UE, zmniejszanie różnic w poziomie rozwoju różnych regionów UE oraz promowanie równych szans dla wszystkich. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://europa.eu/scadplus/glossary/economic_social_cohesion_en.htm*

spójny – coherent, consistent

spójne działania projektu – consistent project activities; **spójny plan działań w projekcie** – coherent plan of activities in the project

spór – dispute

polubowne rozstrzygnięcie sporu między partnerami projektu – amicable settlement of a dispute between project partners; **spór wynikający z interpretacji postanowień kontraktu** – dispute arising from the interpretation of the contractual provisions;

prowadzić spór z kontraktorem projektu – to have a dispute with the project contractor; **rozstrzygnąć/ać spór między partnerami projektu** – to settle a dispute between project partners; **wszcząć/ynać spór z kontraktorem projektu** – to enter into a dispute with the project contactor

sprawdzać – to audit, to check; to control (*kontrolować*), to examine (*badać*), to test (*wypróbowywać*)

sprawdzanie – audit, check, control (*kontrola*); examination (*badanie*); test (*wypróbowywanie*)

sprawdzian – test

sprawdzian biegłości – proficiency test; **sprawdzian biegłości językowej** – language/linguistic proficiency test; **sprawdzian na zakończenie semestru** – end-of-term test; **sprawdzian w połowie semestru** – mid-term test; **sprawdzian wewnętrzny** (*przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*) – internal test; **sprawdzian zewnętrzny** (*przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*) – external test; **wstępny sprawdzian dla przyszłych studentów/kandydatów na studia** – entry test for students;

nie zdać/nie zaliczyć sprawdzianu – to fail a test; **ocenić/ać sprawdzian** (*wystawić/ać oceny ze sprawdzianu*) – to mark a test; **przeprowadzić/ać sprawdzian** – to conduct a test; **przystąpić/ępować do sprawdzianu** – to sit/to take a test; **ułożyć/kładać sprawdzian** – to set a test; **zdać, zaliczyć sprawdzian** – to pass a test

sprawozdanie – report, statement

końcowe sprawozdanie finansowe (*składane po zakończeniu działań/projektu/programu*) – final financial report, final financial statement; *por. okresowe sprawozdanie finansowe*; **okresowe sprawozdanie finansowe** (*składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim financial report, interim financial statement; **otrzymanie sprawozdania** – receipt of a report; **sprawozdanie dotyczące wpływu/oddziaływania** (*np. projektu, programu*) – impact report; **sprawozdanie merytoryczne** (*w ➤ programach UE: raport dotyczący merytorycznych aspektów projektu, np. sposobu przygotowania, metod prowadzenia i programu szkolenia, kwalifikacji osób prowadzących szkolenie i efektów szkolenia*) – technical report, technical implementation report; *por. sprawozdanie finansowe*; **sprawozdanie finansowe** – financial report, financial statement; **sprawozdanie końcowe** (*składane po zakończeniu działań/projektu/programu*) – final report; **sprawozdanie na zakończenie roku** – end-of-year report; **sprawozdanie okresowe** (*składane w trakcie realizacji działań/projektu/programu*) – interim report; *zob. też sprawozdanie z postępów, sprawozdanie roczne*; **sprawozdanie opisowe** – narrative report; **sprawozdanie z wykonania prac/zadań** – performance report; **sprawozdanie pokontrolne** – audit report; **sprawozdanie półroczne** – mid-year report; **sprawozdanie roczne** – annual report; **sprawozdanie z postępów** (*np. w realizacji projektu*) – progress report; *zob. też sprawozdanie roczne, sprawozdanie okresowe*; **sprawozdanie z działań** – activity report; **sprawozdanie z oceny** – assessment report, evaluation

report; **sprawozdanie z realizacji** *(np. projektu)* – implementation report; **sprawozdanie z samooceny** – self-assessment report, self-evaluation report; **zatwierdzenie sprawozdania** – approval of a report; **złożenie sprawozdania** – submission of a report;

otrzymać/ywać sprawozdanie – to receive a report; **na/pisać sprawozdanie** – to write a report; **przedłożyć/kładać, składać/złożyć sprawozdanie** – to submit a report/a statement; **przyjąć/mować, za/akeptować sprawozdanie** – to accept a report; **sporządzić/ać sprawozdanie** – to draw up a report; **wysłać/yłać sprawozdanie** – to send a report; **zatwierdzić/ać sprawozdanie** – to approve a report

sprzeczność interesów (*np. w przypadku eksperta, który miałby oceniać wniosek o fundusze z udziałem swej macierzystej instytucji*) – conflict of interests; *zob. też konflikt interesów*

sprzęt – equipment

dostarczenie/anie sprzętu – delivery of equipment, equipment delivery; provision of equipment, equipment provision *(zaopatrywanie w sprzęt)*; **instalacja/instalowanie sprzętu** – installation of equipment, equipment installation; **konserwacja sprzętu** – maintenance of equipment, equipment maintenance; **koszty amortyzacji sprzętu** – equipment depreciation costs; **koszty konserwacji sprzętu** – equipment maintenance costs; **koszty sprzętu** – equipment costs; **koszty zakupu, ubezpieczenia, transportu i instalacji sprzętu** – equipment purchase, insurance, transport and installation costs; **leasing/dzierżawa sprzętu** – leasing of equipment, equipment leasing; **nabycie/wanie sprzętu** – acquisition of equipment, equipment acquisition; **pozycja w wykazie sprzętu** – item of equipment, equipment item; **sprzęt badawczy** – research equipment; **sprzęt dydaktyczny** – teaching equipment; **sprzęt edukacyjny** – educational equipment; **sprzęt montowany/składany w Unii Europejskiej** (UE) – equipment assembled in the European Union (UE); **sprzęt nieuprawniony** (*w ➤ programach UE: sprzęt, którego nie można kupować z przyznawanych funduszy, np. sprzęt badawczy w projektach edukacyjnych*) – ineligible equipment; *por. sprzęt uprawniony*; **sprzęt pochodzący z państw członkowskich UE** – equipment originating from EU Member States; **sprzęt uprawniony** (*w programach UE sprzęt, który można zakupić z przyznawanych funduszy*) – eligible equipment; *por. sprzęt nieuprawniony*; **sprzęt wyprodukowany w Unii Europejskiej** (UE) – equipment manufactured in the European Union (EU); **właściciel sprzętu** – owner of the equipment; **wniosek o sfinansowanie sprzętu/wnioskowana wysokość funduszy na sprzęt** – equipment request; **zakup sprzętu** – purchase of equipment, equipment purchase;

dostarczyć/ać sprzęt, zaopatrywać w sprzęt – to deliver/to provide equipment; **wy/dzierżawić, brać/wziąć w leasing sprzęt** – to lease equipment for the project; z**a/instalować sprzęt** – to install equipment; **konserwować sprzęt** – to maintain equipment; **kupić/ować sprzęt** – to purchase equipment; **z/montować sprzęt** – to assemble equipment; **nabyć/wać sprzęt** – to acquire equipment; **za/rejstrować sprzęt w spisie inwentarza szkoły** – to record equipment in the inventory of the school; **użyć/wać sprzętu** – to use equipment; **wynająć/mować, wypożyczyć/ać sprzęt** – to rent equipment; **zamówić/awiać sprzęt** – to order equipment

stacjonarny –

studia stacjonarne – full-time degree programme(s), full-time programme(s); *por. studia niestacjonarne*

stały – regular, fixed, permanent

stałe koszty ogólne/narzuty – fixed overheads, fixed overhead costs, fixed general costs; stały budżet (*budżet, na który składają się stałe/regularne przychody i wydatki, np. w odróżnieniu od budżetu projektu finansowanego w ramach programu UE*) – regular budget; **stała kwota** (*w ➤ progra-*

S

mach UE: kwota o stałej wysokości przyznawana na określony rodzaj wydatków) – fixed amount; **stała stawka** (*np. w odniesieniu do określonego rodzaju kosztów w projekcie*) – fixed rate; **stały mieszkaniec** – permanent resident

standard – standard

standard jakości – quality standard; **standard jakościowy** – qualitative standard; **standardy kształcenia** (*zbiór reguł kształcenia na danym poziomie edukacji określany przez władze na poziomie krajowym*) – national standards; degree programme requirements (*wyłącznie w odniesieniu do studiów wyższych, w rozumieniu przepisów obowiązujących w 2010 r.*)

standardowy – standard; *zob. też ryczałtowy*

kwota standardowa/kwota o standardowej wysokości (*w ➤ programach UE: kwota na określony rodzaj wydatków, przyznawana w jednakowej/standardowej wysokości wszystkim partnerom lub wszystkim projektom*) – standard amount; *por. kwota zmienna*

statut – statutes, charter, articles of association

statut uczelni – statutes of a higher education institution, university statutes, university charter

statystyczny – statistical

dane statystyczne – statistical data; **wskaźnik statystyczny** – statistical indicator

stawka – rate

stała/ustalona stawka (*np. w odniesieniu do określonego rodzaju kosztów w projekcie*) – fixed rate; **stawka amortyzacyjna** (*np. w odniesieniu do sprzętu zakupionego w projekcie*) – depreciation rate; **stawka godzinowa/dzienna/tygodniowa/miesięczna** (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*) – hourly/daily/ weekly/monthly rate; **stawka uposażenia** – rate of pay, pay rate; **stawka za milę/km** (*np. w przypadku podróży samochodem w ramach projektu*) – rate per mile/km; **stawki indykatywne/orientacyjne** *(np. stawki wynagrodzeń za pracę w projekcie*) – indicative rates; **stawki lokalne** (*w ➤ programach UE: termin oznaczający często stawki wynagrodzenia obowiązujące w danym kraju*) – local rates; **stawki maksymalne/minimalne** – maximum/minimum rates; **stawki wynagrodzenia** – salary rates;

obniżyć/ać, zmniejszyć/ać stawkę – to cut/to lower/to reduce a rate; **podnieść/osić stawkę** – to increase/to raise a rate; **przekroczyć/aczać maksymalne stawki** – to exceed the maximum rates; **ustalić/ać minimalne/maksymalne stawki** – to fix the minimum/maximum rates

staż (*praktyka*) – practical placement, placement, internship (*staż odbywany w zakładzie pracy przed ukończeniem studiów wyższych*); apprenticeship (*staż odbywany w ramach przyuczenia do zawodu*); *zob. też praktyka*

program stáży dla studentów – student placement scheme; **staż studencki** – student placement; **staż w zakładzie pracy** – work placement; **staż w zakładzie przemysłowym** – industrial placement; **umieszczenie studenta na stażu/znalezienie miejsca na staż dla studenta** – student placement; **zintegrowane staże studenckie** (*stanowiące integralną część studiów*) – integrated student placement;

odbyć/wać staż – to carry out an internship/a placement; **za/oferować** (*miejsce na*) **staż** – to offer an internship/a placement

staż pracy – length of service

stawki wynagrodzenia powiązane ze stażem pracy – salary rates tied to the length of service

stażysta – trainee (*praktykant*), apprentice (*praktykant w ramach przyuczenia do zawodu*)

stołówka – canteen

stołówka studencka – student canteen; **stołówka szkolna** – school canteen

stopa (*np. inflacji, oprocentowania*) – rate

stopa amortyzacji (*np. w odniesieniu do sprzętu zakupionego w projekcie*) – depreciation rate; **stopa inflacji** – inflation rate; **stopa oprocentowania** – interest rate; **stopa rentowności inwestycji w edukację/nakładów na edukację** – rate of return on investment in education; **stopa zuży-**

cia (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*) – usage rate

stopień – degree (*naukowy*); grade, mark (*ocena w szkole/uczelni*); *zob. też stopień studiów*

dobre stopnie z matematyki – good marks in mathematics, high marks in mathematics;

instytucja/uczelnia nadająca stopień (*naukowy*) – degree-awarding institution;

podwójny stopień (*dwa oficjalne dyplomy/stopnie nadawane przez dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/stopnie obydwu uczelni/instytucji*) – double degree; *zob. też podwójny dyplom/tytuł*; *por. wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **porównywalne stopnie** (*naukowe*) – comparable degrees; **posiadacz stopnia/osoba posiadająca stopień/ze stopniem** (*naukowym*) – degree holder;

skala stopni (*ocen*) – grade scale, grading scale; **słabe stopnie z matematyki** – poor marks in mathematics, low marks in mathematics; **stopień** (*naukowy*) **uczelni/instytucji macierzystej** – home degree; *zob. też dyplom/tytuł uczelni/instytucji macierzystej*; *por. dyplom/stopień/tytuł uczelni/instytucji goszczącej*; **stopień** (*naukowy*) **uczelni/instytucji goszczącej** (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*) – host degree; *zob. też dyplom/tytuł uczelni/instytucji goszczącej*; *por. dyplom/stopień/tytuł uczelni/instytucji macierzystej*; **stopień** (*naukowy*) **doktora** – doctoral degree;

weryfikacja stopni (*sprawdzanie przez osobę lub grupę wybranych prac, które zostały ocenione przez nauczycieli/egzaminatorów, pod kątem poziomu i spójności wystawionych ocen w celu zwiększenia rzetelności procesu oceny; działanie przeprowadzane wewnętrznie w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości lub zlecane egzaminatorowi zewnętrznemu*) – moderation of grades/marks; **wielokrotny stopień** (*więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy/stopnie nadawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/stopnie wszystkich tych uczelni/instytucji*) – multiple degree; *zob. też wielokrotny dyplom/tytuł*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień, wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **wspólny stopień** (*jeden oficjalnie uznawany dyplom/stopień nadawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom/stopień nadawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje*) – joint degree; *zob. też wspólny dyplom/tytuł*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień*;

dostać/wać, otrzymać/ywać dobre stopnie z matematyki – to get good grades/marks in mathematcis, to receive good grades in mathematics; **mieć stopień** (*naukowy*) – to have/to hold a degree; **nadać/nadawać stopień** (*naukowy*) – to award/to confer a degree; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać stopień** (*naukowy*) – to be awarded/to gain/to obtain a degree; **uznać/wać stopień** (*naukowy*) **uzyskany w innym kraju** – to recognise a degree obtained in another country; **z/weryfikować stopnie** (*zob. objaśnienie pod hasłem „weryfikacja stopni"*) – to moderate grades/marks; **wystawić/ać stopnie uczniom/studentom** – to give marks/to award grades to pupils/students

stopień (*poziom*) **studiów** – cycle of study; *zob. też stopniowy*

studia pierwszego stopnia/I stopnia – first-cycle programme(s); **studia drugiego stopnia/II stopnia** – second-cycle programme(s); **studia trzeciego stopnia/III stopnia** – third-cycle programme(s);

stopniowy – gradual (*odbywający się etapami*); -cycle (*w odniesieniu do studiów w uczelni*)

stopniowy wzrost wydatków na edukację – gradual increase in expenditure

on education; **studia dwustopniowe** – two-cycle programmes; **studia trzystopniowe** – three-cycle programmes

stosować – to apply, to use

za/stosować innowacyjne metody dydaktyczne – to apply/to use innovative teaching methods; **za/stosować kryteria/procedurę/sankcje** – to apply criteria/a procedure/sanctions

stosować się – to comply, to keep, to abide, to adhere

za/stosować się do postanowień kontraktu – to comply with/to keep to the provisions of the contract; **za/stosować się do zasad określonych w kontrakcie** – to abide by/to adhere to the rules set out in the contract; **za/stosować się do zasad/wymogów** – to comply with rules/requirements

stosowanie – application, use

za/stosowanie innowacyjnych metod nauczania – use of innovative teaching methods

stosowanie się – adherence, compliance

za/stosowanie się do zasad określonych w kontrakcie – adherence to/compliance with the rules set out in the contract

stosunek (*liczbowy, ilościowy*) – ratio

stosunek kosztów do korzyści (*np. projektu współpracy*) – cost-benefit ratio; **stosunek liczbowy mężczyzn do kobiet wśród absolwentów** – ratio of male/female graduates; **stosunek liczbowy nauczycieli do uczniów** – ratio of pupils to teachers, pupil-teacher ratio, teacher-pupil ratio; **stosunek liczbowy nauczycieli do studentów** – ratio of students to teachers, student-teacher ratio, teacher-student ratio

stosunki – relations, links

stosunki dwustronne/bilateralne – bilateral relations; **stosunki międzynarodowe** – international relations; **stosunki wielostronne/multilateralne** – multilateral relations;

nawiązać/ywać stosunki – to establish relations; **poprawić/ać stosunki** – to improve relations; **rozwinąć/jać stosunki** – to develop relations; **wznowić/awiać stosunki** – to resume relations

stowarzyszenie – association

stowarzyszenie nauczycieli – teachers' association; **stowarzyszenie nienastawione na zysk/o charakterze niezarobkowym/typu non profit** – non-profit association; **stowarzyszenie rodziców** – parents' association; **stowarzyszenie studentów/studenckie** – student association; **stowarzyszenie uczniów** – pupils' association; **stowarzyszenie wychowanków/absolwentów** – alumni association; **stowarzyszenie zawodowe** – professional association;

u/tworzyć stowarzyszenie – to create an association; **założyć/kładać stowarzyszenie** – to establish/to set up an association

Stowarzyszenie Badań Wspólnoty Europejskiej – European Community Studies Association (ECSA): Stowarzyszenie, znane również pod ang. nazwą ECSA, jest międzynarodową siecią naukową, którą tworzą krajowe stowarzyszenia zajmujące się badaniami nad integracją europejską. Celem ECSA jest m.in. promowanie nauczania i badań w dziedzinie integracji europejskiej, rozwijanie współpracy między organizacjami członkowskimi i uczelniami w Europie i świecie, promowanie międzynarodowych programów badawczych oraz upowszechnianie fachowej wiedzy i informacji na temat działalności badawczej i dydaktycznej związanej z integracją europejską poprzez konferencje, publikacje i interaktywne sieci. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.uic.es/en/ecsa*

Stowarzyszenie na rzecz Współpracy Akademickiej – Academic Cooperation Association (ACA): Niezależne stowarzyszenie europejskie, stanowiące federację krajowych organizacji głównie z Europy, ale także innych regionów świata, które finansują i promują internacjonalizację szkolnictwa wyższego. ACA realizuje różne projekty dotyczące internacjonalizacji szkolnictwa wyższego i wydaje publikacje oparte na badaniach i analizach, np. na temat priorytetów dla szkolnictwa wyższego po 2010 r., studiów prowadzonych w języku angielskim czy wpływu mobil-

ności w ramach programu ➤ Erasmus na karierę zawodową. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.aca-secretariat.be/*

Stowarzyszenie Studentów Europejskich ESU – European Students' Union (ESU) (dawniej: Krajowe Związki Studentów Europy ESIB – National Unions of Students in Europe, ESIB): Organizacja zrzeszająca 45 ogólnokrajowych organizacji studenckich z 37 krajów, której celem jest reprezentowanie i promowanie interesów studentów na poziomie europejskim wobec różnych instytucji, w szczególności ➤ instytucji Unii Europejskiej, Grupy Wdrożeniowej ➤ Procesu Bolońskiego, ➤ Rady Europy i ➤ UNESCO. ESU realizuje szereg projektów ukierunkowanych na studentów i wydaje różne publikacje związane z Procesem Bolońskim, m.in. cykliczną publikację „Bologna with Student Eyes". *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.esib.org/*

stowarzyszony – associate, associated

kraj stowarzyszony (*np. z Unią Europejską*) – associated country; **partner stowarzyszony** (*w ➤ programach UE: instytucja/organizacja uczestnicząca w projekcie jako dodatkowy partner – oprócz określonej liczby instytucji/organizacji, które biorą udział w projekcie zgodnie z wymogami dotyczącymi składu grupy partnerskiej – np. przedsiębiorstwo uczestniczące w projekcie, który wymaga udziału co najmniej trzech szkół lub uczelni z różnych krajów, lub partner z kraju stowarzyszonego z UE*) – associated partner

strata – loss

straty kursowe (*wynikające z wymiany walut*) – exchange losses

strategia – strategia

strategia długofalowa/długoterminowa – long-term strategy; **strategia instytucjonalna** – institutional strategy; **strategia krótkofalowa/krótkoterminowa** – short-term strategy; **strategia przedczłonkowska/ przedakcesyjna** (*strategia opracowywana dla krajów stowarzyszonych z Unią Europejską, która zawiera podstawowe wymogi związane z ich przyszłym wstąpieniem do Unii Europejskiej*) – pre-accession strategy; **strategia rozwoju** – development strategy; **strategia rozwoju instytycji** – institutional development strategy; **strategia średniookresowa** – medium-term strategy; **strategia współpracy** – cooperation strategy; **strategie horyzontalne/przekrojowe** (*w materiałach UE: strategie, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem; w dziedzinie edukacji – strategie dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – horizontal/transversal policies;

opracować/ywać strategię – to develop/to draw up a strategy; **za/projektować, wytyczyć/ać strategię** – to design a strategy; **przyjąć/mować strategię** – to adopt a strategy; **realizować strategię** – to pursue a strategy; **wdrożyć/ażać strategię** – to implement a strategy

Strategiczne ramy współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji i szkolenia (ET 2020) – Strategic Framework for European cooperation in education and training (ET 2020): Oparte na ➤ Programie Edukacja i Szkolenie 2010, nowe ramy współpracy w UE w dziedzinie kształcenia i szkolenia do 2020 r., które określają wspólne cele systemów edukacji i szkolenia dla państw członkowskich. W „Strategicznych ramach" określono w 2009 r. cztery następujące długofalowe cele: ■ **urzeczywistnienie koncepcji uczenia się przez całe życie** – wdrożenie spójnych i kompleksowych strategii uczenia się przez całe życie, w szczególności opracowanie krajowych ram kwalifikacji opartych na ➤ efektach uczenia się i ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie; tworzenie elastycznych ścieżek kształcenia/uczenia się; promowanie edukacji dorosłych; podnoszenie jakości systemów poradnictwa i generalnie tworzenie bar-

dziej atrakcyjnych możliwości uczenia się; ■ **podniesienie jakości i efektywności kształcenia i szkolenia** – podniesienie poziomu umiejętności podstawowych, zwłaszcza umiejętności czytania i pisania; uatrakcyjnienie kształcenia w dziedzinach nauk ścisłych; podniesienie kompetencji językowych; podniesienie jakości nauczania; zapewnienie nauczycielom i szkoleniowcom kształcenia i doskonalenia zawodowego na wysokim poziomie; usprawnienie zarządzania placówkami edukacyjnymi oraz opracowanie efektywnych systemów zapewniania jakości; ■ **promowanie równości, spójności społecznej i aktywnych postaw obywatelskich** – stworzenie wszystkim obywatelom możliwości zdobywania i aktualizowania przez całe życie umiejętności związanych z pracą i ➤ kompetencji kluczowych, które są niezbędne w celu znalezienia i utrzymania pracy, ułatwienia dalszej nauki, aktywnego udziału w życiu obywatelskim i dialogu międzykulturowym; niwelowanie nierówności w dostępie do edukacji poprzez zapewnienie małym dzieciom edukacji na wysokim poziomie, pomocy w nauce i promowanie edukacji integracyjnej; tworzenie możliwości „kształcenia drugiej szansy" i bardziej zindywidualizowanych możliwości uczenia się; ■ **zwiększenie kreatywności i innowacyjności, włącznie z przedsiębiorczością, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia** – zachęcanie wszystkich obywateli do zdobywania przekrojowych ➤ kompetencji kluczowych; zadbanie o faktyczne funkcjonowanie trójkąta wiedzy /edukacja – badania – innowacje/ poprzez wspólne przedsięwzięcia łączące świat przedsiębiorstw, różne poziomy i sektory kształcenia i szkolenia oraz sektor badań, a także budowanie szerszych „uczących się wspólnot" z udziałem przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego i innych zainteresowanych grup. Działania zmierzające do osiągnięcia tych celów będą prowadzone zgodnie z ➤ otwartą metodą koordynacji. W celu mierzenia postępów w kierunku tych celów przyjęto następujące wskaźniki i kryteria odniesienia: ■ co najmniej 95% dzieci w wieku od 4 lat do wieku rozpoczynania kształcenia obowiązkowego objętych edukacją przedszkolną; ■ mniej niż 15% 15-latków osiągających słabe wyniki w czytaniu, matematyce i przedmiotach przyrodniczych; ■ mniej niż 10% przedwcześnie przerywających naukę; ■ co najmniej 40% ludności z wyższym wykształceniem; ■ co najmniej 15% osób dorosłych (w wieku 25-64 lata) uczestniczących w różnych formach kształcenia/uczenia się przez całe życie. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm*

strategiczny – strategic

cel strategiczny – strategic goal, strategic objective; **planowanie strategiczne** – strategic planning; **zarządzanie strategiczne** – strategic management

strona – page, sheet (*arkusz*), party (*umowy*), site (*internetowa*)

strona (*np. w formularzu wniosku o fundusze*) **przeznaczona na streszczenie projektu** – project summary sheet; **strona internetowa** – Internet site, website; **strona niewypełniająca zobowiązań/ niedotrzymująca umowy** – defaulting party; **strona trzecia** – third party; **strony umowy** – contracting parties, parties to an agreement

struktura – structure, composition, breakdown

przejrzysta struktura – transparent structure; **struktura budżetu** – breakdown of the budget, budget breakdown; **struktura grantu/dotacji/stypendium** (*rodzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*) – composition of a grant; **struktura kosztów projektu** – breakdown of project costs; **struktura operacyjna** – operational structure; **struktura pomocnicza** – support structure; **struktura programu nauczania** – structure of a curriculum, curricular structure; **struktura tytułów/stopni** – degree structure; **struktura studiów** – degree structure, structure of degree programmes; **struk-**

tura systemu edukacji – structure of the education system; **struktura wewnętrzna** – internal structure; **struktura zarządzania** – management structure

strukturalny – structural

wskaźnik strukturalny – structural indicator; zmiana strukturalna – structural change

studencki – student

ankieta studencka – student questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*), student evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*); *zob. też ankietyzacja studentów, ankietyzacja zajęć dydaktycznych*; **dom studencki** – hall of residence, hall, student dormitory, dormitory; **pożyczka studencka** – student loan; **praktyka studencka** – student practical placement; **samorząd studencki** – student self-government; **stołówka studencka** – student canteen; **stowarzyszenie studenckie** – students' association; **stypendium studenckie** – student grant; **środowisko studenckie** – student community; **zintegrowane praktyki studenckie** (*praktyki stanowiące integralną część programu studiów*) – integrated student placements

student – student

ankietyzacja studentów (*badania ankietowe służące zebraniu opinii studentów na temat zajęć dydaktycznych i prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich*) – student evaluation survey; *zob. też ankieta studencka, ankietyzacja zajęć dydaktycznych*;

baza dydaktyczna i zaplecze socjalne dla studentów – student facilities; **biuro obsługi studentów** (*w uczelni*) – student services;

formularz zgłoszeniowy studenta (*np. studenta ubiegającego się o przyjęcie na okres studiów w uczelni zagranicznej*) – student application form;

mobilność studentów – student mobility; **nabór studentów** – student recruitment; student enrolment (*przyjęcia na studia*); student intake; **nakład pracy studenta** – student workload;

opieka i świadczenia dla studentów (*wszelkie „usługi" dla studentów – przyjęcia na studia, pomoc materialna, zakwaterowanie, opieka medyczna, opieka psychologiczna, doradztwo zawodowe i pomoc w znalezieniu pracy, rejestracja postępów studentów w nauce i na kolejne semestry/lata studiów*) – student services;

podejście ukierunkowane/zorientowane na studenta (*w kształceniu*) – student-centred approach; **pomoc materialna dla studentów** – financial support for students; **populacja studentów** – student population; **poradnictwo pedagogiczne i zawodowe dla studentów/poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe dla studentów** – student counselling and guidance; **projekt ukierunkowany na studentów** (*np. w odróżnieniu od projektów koncentrujących się na kadrze nauczycielskiej*) – student-centred project;

rekrutacja studentów – student recruitment; student enrolment, student admission(s) (*przyjęcia na studia*); **reprezentacja studentów** – student representation;

samorząd studentów – student self-government; **stowarzyszenie studentów** – students' association;

studenci miejscowi – local students; *por. studenci zagraniczni*; **studenci osiągający/uzyskujący dobre/słabe wyniki w nauce** – high-achieving/low-achieving students; **studenci przyjeżdżający** (*np. na okres studiów z innej uczelni*) – incoming students; **studenci wyjeżdżający** (*np. na okres studiów do innej uczelni*) – outgoing students; **studenci zagraniczni** – international students, foreign students; *por. studenci miejscowi*;

student studiów I stopnia > student studiów pierwszego stopnia; student studiów II stopnia > student studiów drugiego stopnia; student studiów III stopnia > student studiów trzeciego

stopnia; student studiów doktoranckich – doctoral student, doctoral candidate, PhD student, PhD candidate; *zob. też student studiów trzeciego stopnia, student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **student studiów drugiego stopnia** (*w Polsce odpowiadających studiom magisterskim*) – second-cycle student; *zob. też student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **student studiów dziennych** – full-time student; **student studiów inżynierskich** – Bachelor's student; *zob. też student studiów pierwszego stopnia, student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem*; **student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem** (*w Polsce odpowiadających studiom licencjackim/inżynierskim*) – undegraduate student; *zob. też student studiów pierwszego stopnia*; **student studiów licencjakich** – Bachelor's student; *zob. też student studiów pierwszego stopnia*, *student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem*; **student studiów magisterskich** – Master's student; *zob. też student studiów drugiego stopnia, student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **student studiów niestacjonarnych** – part-time student; student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*w Polsce odpowiadających studiom magisterskim, doktoranckim lub podyplomowym*) – postgraduate student, graduate student; *zob. też student studiów drugiego stopnia, student studiów trzeciego stopnia*; **student studiów pierwszego stopnia** (*w Polsce odpowiadających studiom licencjackim/inżynierskim*) – first-cycle student; *zob. też student studiów kończących się pierwszym tytułem/stopniem*; **student studiów płatnych/płacący czesne** – fee-paying student; **student studiów podyplomowych** – postgraduate student; **student studiów stacjonanych** – full-time student; **student studiów trzeciego stopnia** (*w Polsce odpowiadających studiom doktoranckim*) – third-cycle student; *student studiów odbywanych po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **student studiów wieczorowych/zaocznych** (*obecnie: niestacjonarnych*) – part-time student; **student studiów zaocznych** (*obecnie: niestacjonarnych*) – extramural student; **student studiujący w uczelni zagranicznej** (*odbywający w uczelni zagranicznej okres studiów, np. semestr czy rok akademicki, lub pełne studia w celu uzyskania tytułu/stopnia/dyplomu*) – mobile student;

stypendium dla studenta – student grant;

wyjazdy studentów – student mobility; **wymiana studentów** – student exchange

studia – study, studies (*nauka, uczenie się, studiowanie; badanie określonej problematyki*); degree programme(s), degree course(s), higher education programme(s), *w skrócie:* programme(s) (*zorganizowana forma kształcenia na danym poziomie i kierunku prowadzona przez uczelnię lub placówkę badawczą, kończąca się tytułem/stopniem – studia inżynierskie/licencjackie i magisterskie/studia wyższe/ i/lub studia doktoranckie*); higher education (*ogólnie kształcenie na poziomie wyższym – studia inżynierskie/licencjackie i magisterskie/studia wyższe i/lub studia doktoranckie*)

czas trwania studiów – duration/length of (a) degree programme(s)/study; *zob. też długość studiów*;

data przyjęcia na studia – matriculation date; **długość studiów** – length/duration of degree programme(s)/study; *zob. też czas trwania studiów*; **dyplom ukończenia studiów wyższych** – diploma of higher education, higher education diploma; **dziedzina studiów** – area of study, field of study;

faktyczny czas trwania/faktyczna długość studiów – actual duration/actual length of (a) degree programme(s)/study; *por. formalny/oficjalny czas trwania studiów, nominalny czas/nominalna długość studiów*; **forma studiów** – mode of study, form of study; **formalny czas trwania/formalna długość studiów** – official duration/official length of degree programme(s)/study; *por. faktyczny czas trwania studiów*;

jednolite studia magisterskie – long-cycle Master's degree programme(s), long-cycle programme(s);
kierunek studiów – field of study, area of study; **koszt(y) studiów** – study cost(s);
liczba przyjętych/zapisanych na studia – number of entrants to higher education, number of higher education entrants, student enrolment level, student intake;
makrokierunek studiów – macro-field of study;
nominalny czas trwania/nominalna długość studiów – nominal duration/nominal length of (a) degree programme(s)/study; *zob. też oficjalny czas trwania/oficjalna długość studiów*; *por. faktyczny czas trwania/faktyczna długość studiów*;
oficjalny czas trwania/oficjalna długość studiów – official duration/official length of (a) degree programme(s)/study; *zob. też nominalny czas trwania/nominalna długość studiów*; *por. faktyczny czas trwania/faktyczna długość studiów*; **okres studiów** (*np. semestr*) – period of study, study period; **okres studiów za granicą** – study period abroad;
poziom studiów (*np. studia licencjackie/inżynierskie*) – level of study; **program studiów** – study programme, curriculum (*program nauczania*); **przyjęcia/e na studia** – student admission(s), student enrolment, admission(s) to degree programmes, enrolment on degree programmes; **przyjęci na studia** – higher education entrants, higher education intake;
regulamin studiów – study regulations, academic regulations; **rekrutacja na studia** – student recruitment; student enrolment, student admission(s) (*przyjęcia na studia*); **rok studiów** – year of study;
semestr studiów – semester of study; **stopień** (*poziom*) **studiów** – cycle of study; **struktura studiów** – degree structure, structure of degree programmes;
studia I stopnia > studia pierwszego stopnia; studia II stopnia > studia drugiego stopnia; studia III stopnia > studia trzeciego stopnia;
studia bezpłatne – tuition-free degree programme(s), tuition-free programme(s); *por. studia płatne*;
studia doktoranckie – doctoral programme(s)/studies, PhD programmes/studies; *zob. też studia trzeciego stopnia, studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **studia drugiego stopnia** (*w Polsce odpowiadające studiom magisterskim*) – second-cycle programme(s); *zob. też studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; *por. jednolite studia magisterskie*; **studia dwustopniowe** – two-cycle programme(s); **studia dzienne** – full-time degree programme(s);
studia inżynierskie – Bachelor's degree programme(s)/course(s); *zob. też studia pierwszego stopnia, studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem*;
studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem *(w Polsce odpowiadające studiom licencjackim/inżynierskim*) – undergraduate programme(s)/course(s); *zob. też studia pierwszego stopnia*; *por. studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **studia krótkie** – short-cycle (higher education) programme(s)/course(s);
studia licencjackie – Bachelor's degree programme(s)/course(s); *zob. też studia pierwszego stopnia, studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem*;
studia magisterskie – Master's degree programme(s)/course(s); *zob. też studia drugiego stopnia, studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **studia międzykierunkowe** – interdisciplinary programme(s);
studia niestacjonarne – part-time degree programme(s), part-time programme(s);
studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia (*w Polsce odpowiadające studiom magisterskim, doktoranckim lub podyplomowym*) – postgraduate programme(s)/course(s); *zob. też studia drugiego stopnia*; *por. studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem*;
studia pierwszego stopnia (*w Polsce odpowiadające studiom licencjackim/inżynierskim*) – first-cycle programme(s);

zob. też studia kończące się pierwszym tytułem/stopniem; **studia płatne** – tuition-based degree programme(s), tuition-based programme(s); *por. studia bezpłatne*; **studia podyplomowe** – postgraduate programme(s)/course(s), post-diploma programme(s)/course(s) (*ogólnie studia odbywane po uzyskaniu pierwszego dyplomu/tytułu*); non-degree postgraduate programme(s)/course(s) (*studia podyplomowe niekończące się uzyskaniem tytułu/stopnia, lecz – jak np. w Polsce – wydaniem świadectwa*);
studia stacjonarne – full-time degree programme(s), full-time programme(s);
studia trzeciego stopnia (*w Polsce odpowiadające studiom doktoranckim*) – third-cycle programme(s); *zob. też studia odbywane po uzyskaniu pierwszego tytułu/stopnia*; **studia trzystopniowe** – three-cycle programme(s);
studia wieczorowe (*obecnie: niestacjonarne*) – part-time degree programme(s);
studia za granicą – study abroad; **studia zaoczne** (*obecnie: niestacjonarne*) – part-time degree programme(s); **studia zawodowe** (*obecnie: studia pierwszego stopnia/studia licencjackie/inżynierskie*) – Bachelor's degree programme(s)/course(s), undergraduate programme(s)/course(s); *zob. też studia pierwszego stopnia/studia licencjakie/inżynierskie*;
treści/treść programu studiów – content(s) of a study programme/course of study, programme/course content(s);
tryb/system studiów (*np. studia stacjonarne i niestacjonarne*) – mode of study;
uznawanie okresów studiów (*odbytych w uczelni zagranicznej*) – recognition of study periods; **uzupełniające studia magisterskie** (*obecnie: studia drugiego stopnia/studia magisterskie*) – second-cycle Master's degree programme(s), second-cycle programme(s); *zob. też studia drugiego stopnia, studia magisterskie*;
zapisy na studia – student registration; student enrolment/admission(s) (*przyjęcia na studia*);
zindywidualizowany (*indywidualny*) **tok/program studiów** – individualised study programme, personalised study programme; **zintegrowany program studiów** (*program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*) – integrated study programme;
akredytować studia I/II/III stopnia/studia licencjackie (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to accredit a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
u/kończyć studia (*w znaczeniu ogólnym*) – to complete/to finish studies, to complete a degree programme, to graduate from a university; **u/kończyć studia I/II/III stopnia/studia licencjackie** (*inżynierskie*)/**magisterskie/doktoranckie** – to complete a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme; **kontynuować studia** – to continue studies;
z/likwidować studia I/II/III stopnia/studia licencjackie (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to abolish a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
podjąć/ejmować studia (*w znaczeniu ogólnym*) – to undertake studies, to take up study; **podjąć/ejmować studia I/II/III stopnia/studia licencjackie** (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to undertake a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme; **odbyć/wać okres studiów za granicą** – to carry out/to undertake a study period abroad; **prowadzić studia I/II/III stopnia/studia licencjackie** (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to offer/to provide a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
studiować na studiach I/II/III stopnia/studiach licencjackich (*inżynierskich*)**/magisterskich/doktoranckich** – to follow a first-cycle/second-cycle/third-

cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
u/tworzyć studia I/II/III stopnia/studia licencjackie (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to establish a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
uruchomić/amiać studia I/II/III stopnia/studia licencjackie (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to launch a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme;
wprowadzić/ać studia trzystopniowe we wszystkich uczelniach – to introduce three-cycle programmes in all higher education institutions; **wznowić/awiać studia** – to resume one's studies;
zapisać/ywać się, zostać/być przyjętym na studia I/II/III stopnia/studia licencjackie (*inżynierskie*)**/magisterskie/doktoranckie** – to enrol on a first-cycle/second-cycle/third-cycle programme/a Bachelor's degree/Master's degree/doctoral programme; **zatwierdzić/ać program studiów** (*np. o radzie wydziału*) – to approve/to endorse a study programme;

Studia i badania porównawcze – Studies and Comparative Research ➤ **Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie**

studiować – to study, to follow a degree programme

studium (*opracowanie*) – study
studium porównawcze – comparative study; **studium przypadku** – case study; **studium wykonalności** (*np. uruchomienia nowego programu szkoleń, założenia nowej placówki szkoleniowej*) – feasibility study

studyjny – study
wizyta studyjna (*służąca poznaniu danej instytucji, zapoznaniu się z określoną problematyką itp.*) – study visit

styl – style
styl uczenia się – learning style

stymulować – to stimulate, to encourage
stymulować innowacje/inwestycje/rozwój – to encourage/to stimulate innovation/investment/development

stypendialny – grant, scholarship
komisja stypendialna – grants board, grants committee; **odwoławcza komisja stypendialna** – grants appeal board, grants appeal committee; **program stypendialny** – grant programme, grant scheme, scholarship programme, scholarship scheme

stypendium – grant, individual grant; fellowship (*zwykle w odniesieniu do absolwentów studiów, np. stypendium na kontynuację nauki, pracowników naukowych, np. stypendium na prowadzenie badań czy zajęć w innej uczelni*); scholarship
cofnięcie stypendium – cancellation of a grant; **miesięczne stypendium** – monthly grant; **osoba otrzymująca/która otrzymała stypendium** – grant holder, grantholder; **osoba ubiegająca się/występująca o stypendium** – grant applicant; **przedłużenie stypendium** – renewal of a grant, grant renewal; **przyznawanie stypendiów** – award of grants, grant award; **roczne stypendium** – annual grant; **rozdział stypendiów dla studentów** – distribution of student grants;
struktura stypendium (*rodzaje wydatków, które mogą być finansowane, i przeznaczone na nie kwoty*) – composition of a grant; **stypendia przyznawane na zasadzie współfinansowania** (*np. stypendia przyznane przez Komisję Europejską, które uzupełniają fundusze samych beneficjentów*) – grants awarded on a co-financing basis/co-funding basis; **stypendia przyznawane w drodze/na zasadzie konkursu** – grants awarded on a competition basis; **stypendium badawcze/naukowe/na badania** (*w innej placówce*) – research fellowship; **stypendium dydaktyczne/na prowadzenie zajęć dydaktycznych** (*w innej placówce*) – teaching fellowship; **stypendium mieszkaniowe/na mieszkanie** – accommodation grant; **stypendium nauczycielskie/dla nauczyciela** – teacher grant; **stypendium na wyżywienie** –

meals grant; **stypendium płatne w ratach** – grant payable in instalments; **stypendium socjalne/na utrzymanie** – maintenance grant; **stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych** – special grant for disabled persons; **stypendium studenckie** – student grant; **stypendium szkoleniowe/na szkolenie** – training grant, individual training grant; **stypendium wyjazdowe/na wyjazd** – mobility grant, individual mobility grant; **stypendium za wybitne wyniki/osiągnięcia w nauce/sporcie** – scholarship for outstanding learning achievements/ sporting achievements;
umowa o stypendium – grant agreement; wysokość stypendium – amount of grant, grant amount, level of grant;
anulować, cofnąć/ać stypendium – to cancel a grant/fellowship/scholarship; **za/oferować stypendia** – to offer grants/ fellowships/scholarships; **otrzymać/ywać stypendium** – to be awarded/to get/ to obtain/to receive a grant/fellowship/ scholarship; **otrzymać/ywać stypendium w wyniku konkursu** – to win a fellowship/ scholarship; **przedłużyć/ać stypendium** – to renew a grant/fellowship/scholarship; **przyznać/wać stypendium** – to award a grant/fellowship/scholarship; **ubiegać się, wystąpić/ępować o stypendium** – to apply for a grant/fellowship/scholarship; **wykorzystać/ywać stypendium** – to use a grant/fellowship/scholarship; **zrzec/kać się, z/rezygnować ze stypendium** – to renounce a grant/fellowship/ scholarship

stypendysta – grant holder, grantholder

subkonto – sub-account

subsydiarność – subsidiarity
zasada subsydiarności (*w Unii Europejskiej: zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą – z wyjątkiem dziedzin podlegających wyłącznej kompetencji UE – decyzje są podejmowane „jak najbliżej obywateli", a UE podejmuje działania jedynie w przypadku, gdy są one bardziej efektywne niż działania na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym*) – principle of subsidiarity

subsydiować – to subsidise; *zob. też dotować*

subsydiowany – subsidised; *zob. też dotowany, subwencjonowany*
projekt subsydiowany – subsidised project; **subsydiowane posiłki szkolne** – subsidised school meals

subsydium – subsidy

subwencja – grant, subsidy
subwencja oświatowa – school education subsidy

subwencjonowany – grant-aided, subsidised; zob. też dotowany, subsydiowany

sukces – success; *por. niepowodzenie*
sukcesy szkolne/w nauce – school success; *por. niepowodzenia szkolne*; **wskaźnik sukcesu** (*w edukacji: odsetek uczniów, studentów czy słuchaczy odnoszących sukcesy w nauce – zdających egzaminy/ przechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.; w konkursach o fundusze na projekty: procent wniosków, które są akceptowane do finansowania*) – success rate; *por. wskaźnik niepowodzeń*

sumatywny – summative
ocena sumatywna (*ocena dokonywana na zakończenie cyklu kształcenia lub projektu, która służy podsumowaniu jego efektów*) – summative assessment, summative evaluation; *por. ocena formatywna*

suplement do dyplomu – Diploma Supplement. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Europass"*
suplement do dyplomu/świadectwa potwierdzającego kwalifikacje zawodowe – Certificate Supplement. *Zob. notkę opisową pod hasłem „Europass"*

swobodny (*nieograniczony barierami prawnymi*) **przepływ** – free movement, free mobility
swobodny przepływ osób – free mobility/ free movement of persons; **swobodny przepływ towarów i usług** – free movement of goods and services

sygnatariusz – signatory
kraj-sygnatariusz – signatory country; **sygnatariusze Deklaracji Bolońskiej** – signatories of the Bologna Declaration

sylabus – syllabus

sylwetka absolwenta – graduate's profile

sympozjum – symposium
symulacyjny – simulation
gra symulacyjna – simulation game; **narzędzia symulacyjne** – simulation tools
synergia (*współdziałanie różnych czynników potęgujące efekt dzięki temu, że łączny efekt jest większy niż suma poszczególnych działań, np. w przypadku wspólnego wykorzystywania efektów kilku mniejszych projektów współpracy*) – synergy
efekt synergiczny/efekt synergii – synergy effect;
osiągnąć/ać efekt synergii – to achieve a synergy effect; **zapewnić/ać synergię** – to ensure synergy
system – system, scheme
krajowy system kwalifikacji (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: wszystkie aspekty działalności danego kraju związanej z uznawaniem kształcenia/uczenia się i inne mechanizmy, które łączą kształcenie i szkolenie z rynkiem pracy oraz społeczeństwem obywatelskim; pojęcie obejmujące opracowywanie i wprowadzanie procesów i rozwiązań instytucjonalnych dotyczących zapewniania jakości, oceny i przyznawania ➤ kwalifikacji*) – national qualifications system;
system akredytacji – accreditation system; **system akumulacji punktów** (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia*) – credit accumulation system; *zob. też system punktowy, system gromadzenia osiągnięć*; *por. system transferu punktów*; **system akumulacji i transferu punktów** – credit accumulation and transfer system; *zob. też system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*; **system edukacji/kształcenia** – system of education, education system; **system gromadzenia osiągnięć** (*przez studenta w celu uzyskania dyplomu/tytułu; w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – credit accumulation system; *zob. też system akumulacji punktów*; **system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć** (*w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – credit accumulation and transfer system; *zob. też system akumulacji i transferu punktów*; **system kształcenia mieszanego** (*system kształcenia w różnych środowiskach edukacyjnych/ z wykorzystaniem więcej niż jednej metody kształcenia, np. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej w połączeniu z kształceniem za pośrednictwem Internetu*) – blended learning system; **system oceny/oceniania** – assessment system; grading scheme (*skala ocen*); **system oświaty** – school education system; **system przenoszenia osiągnięć** (*między placówkami lub kursami/programami; w odniesieniu do systemu punktowego w szkolnictwie wyższym w Polsce*) – credit transfer system; *zob. też system transferu/ przenoszenia punktów*; **system punktowy** (*system, w którym uczniowie/studenci/ słuchacze muszą uzyskać określoną liczbę punktów, aby zaliczyć kolejne semestry/ lata studiów/etapy kształcenia i otrzymać świadectwo/dyplom/tytuł/stopień*) – credit system; **system szkolnictwa wyższego** – higher education system; **system szkolny** – school system; **system transferu/przenoszenia punktów** (*między placówkami lub kursami/programami; określany w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system przenoszenia osiągnięć*) – credit transfer system; *zob. też system przenoszenia osiągnięć*; *por. system akumulacji punktów, system gromadzenia osiągnięć*; **system uznawania** (*np. dyplomów*) – recognition scheme/system; **system walidacji** (*potwierdzania np. efektów kształcenia/kompetencji/doświadczenia zawodowego/umiejętności*) – validation scheme/system; **system zarządzania** – management system;
wewnętrzny system punktowy (*funkcjonujący w obrębie danej jednostki/placówki*) – internal credit system;
opracować/ywać system – to develop a system; **za/projektować system** – to design a system; **z/racjonalizować system** – to streamline a system; **z/reformować system** – to reform a system; **z/restrukturyzować system** – to restructure

a system; **s/tworzyć system** – to create a system; **ulepszyć/ać, u/doskonalić system** – to improve a system; **ustanowić/awiać, wprowadzić/ać system** – to establish/to set up a system; **wprowadzić/ać system** – to introduce a system

szacować – to estimate

szacowana kwota – estimated amount; **szacowane koszty** – estimated costs; **szacowany budżet** – estimated budget; **o/szacować budżet/koszty** – to estimate a budget/costs

szacunkowy – estimated

szacunkowa kwota – estimated amount; **szacunkowe koszty** – estimated costs; **szacunkowy budżet** – estimated budget

szansa – opportunity, chance

równe szanse – equal opportunities; **równość szans** – equality of opportunities; **zapewnić/ać równe szanse** – to ensure equal opportunities

szczebel – level

szczebel instytucjonalmy – institutional level; **szczebel instytutu** (*w uczelni*) – departmental level; **szczebel krajowy** – national level; **szczebel lokalny** – local level; **szczebel** (*ogólno*) **uczelniany** – university level, institutional level; **szczebel regionalny** – regional level; **szczebel szkolnictwa** – level of education, educational level; **szczebel wydziału** – faculty level (*w uczelni*), departmental level (*w innej instytucji*)

szczegółowy – detailed, specific

cel szczegółowy (*cel, który zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku realizacji danego projektu*) – specific objective; *por. cel szerszy/strategiczny*; **postanowienia/przepisy szczegółowe** (*w ustawie, umowie*) – specific provisions; **szczegółowy budżet** – detailed budget

szerszy –

cel szerszy (*cel strategiczny, określony w szerszej perspektywie, do którego osiągnięcia ma przyczynić się realizacja danego projektu*) – wider objective; *por. cel szczegółowy*

szkolenie – instruction, training, coaching; *zob. też coaching*; training course, course

ankieta oceny szkolenia – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczestników szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*), course evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczestników szkolenia na temat zajęć i prowadzących zajęcia*); **dotacja/grant na szkolenia** – training grant; **okres szkolenia za granicą** – training period abroad; **organizator szkoleń** *(placówka organizująca/prowadząca szkolenia*) – training provider; **ośrodek szkolenia** – training centre; **placówka prowadząca szkolenia** – training establishment, training institution; **pomieszczenia do prowadzenia szkoleń** – training premises; **potrzeby w zakresie szkolenia** – training needs; **program szkolenia** – training programme; **prywatne/publiczne wydatki na szkolenie** – private/public expenditure on training; **stypendium na szkolenie** – training grant, individual training grant; **szkolenie językowe** – foreign language training, language training; **szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy** – on-the-job training; *por. szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy*; **szkolenie poza miejscem/stanowiskiem pracy** – off-the-job training; *por. szkolenie podczas pracy/w miejscu pracy/na stanowisku pracy*; **szkolenie praktyczne** – practical training; **szkolenie przedwyjazdowe** – pre-departure training; **szkolenie przygotowawcze** – preparatory training; **szkolenie szkoleniowców/trenerów** – training of trainers; **szkolenie wewnątrzzakładowe** – in-company training; **szkolenie związane z pracą** – work-linked training; *zob. też kształcenie poprzez pracę*; (*ściśle*) **ukierunkowane** (*np. na określoną grupę odbiorców*) **szkolenie** – targeted training; **wzajemne szkolenie przez partnerów/uczestników różnych projektów** – inter-project coaching;

prowadzić szkolenie/szkolenia – to offer/to deliver/to provide training/training courses; **uczestniczyć w szkoleniu** – to participate in/to take part in training/a training course; **ukończyć szkolenie** – to

complete a training course; *zob. też połączenia z czasownikami pod hasłem „kurs”*

szkoleniowiec – trainer

szkolenie szkoleniowców/trenerów – training of trainers

szkoleniowy – training

baza szkoleniowa/obiekty szkoleniowe – training facilities; **dotacja szkoleniowa, grant szkoleniowy** – training grant; **pakiet szkoleniowy** – training package; **placówka szkoleniowa** – training establishment, training institution; training provider (*organizator szkoleń*); **podręcznik szkoleniowy** – training manual; **potrzeby szkoleniowe** – training needs; **seminarium szkoleniowe** – training seminar; **stypendium szkoleniowe** – training grant, individual training grant

szkolić – to train, to coach

szkolnictwo – education

polityka dotycząca/w dziedzinie szkolnictwa wyższego – higher education policy; **reforma szkolnictwa wyższego** – higher education reform; **restrukturyzacja szkolnictwa wyższego** – higher education restructuring; **sektor szkolnictwa wyższego** – higher education sector; **system szkolnictwa wyższego** – higher education system; **szczebel szkolnictwa** – level of education, education level, educational level; **szkolnictwo ogólnodostępne** – mainstream education; *por. szkolnictwo specjalne*; **szkolnictwo podstawowe** – primary education; **szkolnictwo policealne/pomaturalne** – post-secondary education; **szkolnictwo prywatne** – private education; **szkolnictwo publiczne** – public education; **szkolnictwo specjalne** – special education; *por. szkolnictwo ogólnodostępne*; **szkolnictwo średnie** – secondary education; **szkolnictwo średnie I stopnia** (*odpowiadające w polskim systemie edukacji szkołom gimnazjalnym*) – lower secondary education; **szkolnictwo średnie II stopnia** (*odpowiadające w polskim systemie edukacji szkolnictwu ponadgimnazjalnemu, w którym kształcenie kończy lub nie kończy się egzaminem maturalnym*) – upper secondary education; **szkolnictwo wyższe** – higher education (HE), tertiary education

szkolny – school

biblioteka szkolna – school library; **dojrzałość/gotowość szkolna** (*gotowość dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego*) – school readiness; **kadra szkolna** – school staff; **kalendarz szkolny** – school calendar; **niepowodzenia szkolne** – school failure; *por. sukcesy szkolne*; **obowiązek szkolny** (*obowiązkowa nauka w formach szkolnych*) – full-time compulsory education; *por. obowiązek nauki*; **pedagog szkolny** – school counsellor, counsellor; **podręcznik szkolny** – school textbook; **projekt szkolny** – school project; **psycholog szkolny** – school psychologist, school counsellor, counsellor; **rada szkolna** – school council; **rok szkolny** – school year; **społeczność szkolna** – school community; **stołówka szkolna** – school canteen; **sukcesy szkolne** – school success; *por. niepowodzenia szkolne*; **system szkolny** – school system; **szkolne wakacje** – school holidays; **świadectwo szkolne** – school certificate; **wiek szkolny** – school age; **wizytator szkolny** – school inspector; **wypracowanie szkolne** – school composition; **zawody szkolne** – school competition, school contest

szkoła – school

absolwent szkoły – school leaver; **dotowana szkoła prywatna** – private grant-aided school, private grant-maintained school; **dyrektor szkoły** – headmaster, head teacher, school director, school head, school manager, school principal; **kierownictwo szkoły** – school management; **liczba przyjętych/zapisanych do szkół** – school enrolments; **niedotowana** (*przez władze centralne lub lokalne*) **szkoła prywatna** – private non-grant-aided school, private non-grant-maintained; **przyjęcia/e do szkoły/szkół** – school admission(s), school enrolment, admission(s) to schools, enrolment in schools; **rada szkoły** – school council;

szkoła dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – school for children

with special educational needs; **szkoła dotowana** (*utrzymywana z dotacji władz centralnych lub lokalnych*) – grant-aided school, grant-maintained school; **szkoła drugiej szansy** (*dla osób, które przerwały naukę przed jej ukończeniem*) – second-chance school; sz**koła goszcząca** (*np. uczniów z innej szkoły w ramach programu wymiany*) – host school; **szkoła integracyjna** – integrated school; **szkoła letnia** – summer school; **szkoła niepaństwowa** – non-state school; *zob. też szkoła niepubliczna*; *por. szkoła państwowa, szkoła publiczna*; **szkoła niepubliczna** – non-public school; *zob. też szkoła niepaństwowa*; *por. szkoła publiczna, szkoła państwowa*; **szkoła ogólnodostępna** – mainstream school; *por. szkoła specjalna*; **szkoła ogólnokształcąca** – general school; **szkoła państwowa** – state school; *zob. też szkoła publiczna*; *por. szkoła niepaństwowa, szkoła niepubliczna*;**szkołapodstawowa**–primary school; **szkoła policealna/pomaturalna** – post-secondary school; **szkoła prywatna** – private school; *zob. też szkoła niepaństwowa, szkoła niepubliczna*; *por. szkoła państwowa, szkoła publiczna*; **szkoła publiczna** – public school; *zob. też szkoła państwowa*; *por. szkoła niepubliczna, szkoła niepaństwowa*; **szkoła specjalna** – special school; *por. szkoła ogólnodostępna*; szkoła społeczna – civic school; **szkoła średnia** – secondary school; **szkoła średnia I stopnia** (*obejmująca lata, które w polskim systemie edukacji odpowiadają okresowi kształcenia w gimnazjum*) – lower secondary school; **szkoła średnia II stopnia** (*odpowiadająca w polskim systemie edukacji szkole ponadgimnazjalnej, w której kształcenie kończy lub nie kończy się egzaminem maturalnym*) – upper secondary school; **szkoła średnia ogólnokształcąca** – general secondary school, grammar school; **szkoła średnia profilowana** – specialised secondary school; **szkoła średnia techniczna** – technical secondary school; **szkoła średnia zawodowa** – vocational secondary school; **szkoła techniczna** – technical school; **szkoła utrzymywana z dotacji** (*władz centralnych lub lokalnych*) – grant-aided school, grant-maintained school; **szkoła wyższa › uczelnia; szkoła z internatem** – boarding school; **szkoła zawodowa** – vocational school; **szkoły bliźniacze** – twin schools;

średnia szkoła ogólnokształcąca/techniczna/zawodowa – general/technical/vocational secondary school; **świadectwo ukończenia szkoły** – school-leaving certificate;

wyższa szkoła zawodowa – higher vocational education school, school of higher vocational education; non-university higher education institution (*uczelnia zawodowa w odróżnieniu od uczelni akademickiej*);

założyciel szkoły – founder of a school; **zarząd szkoły** – school board; **zarządzanie szkołą** – school management; **zasadnicza szkoła zawodowa** – basic vocational school;

chodzić, uczęszczać do szkoły – to attend school; **kierować, zarządzać szkołą** – to manage a school; **ukończyć szkołę podstawową/średnią** – to complete primary education/secondary education; **z/wizytować szkoł**ę – to inspect a school; **założyć/kładać szkołę** – to establish/to set up a school; **zapisać/ywać do szkoły** – to enrol at a school; **zapisać/ywać się do szkoły** – to be enrolled at a school

sztandarowy – flagship

projekt sztandarowy (*modelowy*) – flagship project; *zob. też projekt modelowy*

Ś

ścieżka – pathway, track
drożność ścieżek edukacyjnych/kształcenia (*oznaczająca możliwość zmiany ścieżki w trakcie lub po zakończeniu pewnego cyklu kształcenia*) – possibilities of transfer between educational pathways/learning pathways, permeability between educational pathways/learning pathways; **indywidualna ścieżka uczenia się/kształcenia** – individual educational pathway, individual learning pathway; **ścieżka angielska/w jęz. angielskim** (*ścieżka w ramach programu kształcenia prowadzona w jęz. angielskim*) – English track; **ścieżka edukacyjna/kształcenia** – educational pathway/track, learning pathway/track; **ścieżka międzyprzedmiotowa** – cross-curricular pathway;
z/różnicować ścieżki edukacyjne – to diversify educational pathways/tracks, to diversify learning pathways/tracks; **wprowadzić/ać ścieżki międzyprzedmiotowe** – to introduce cross-curricular pathways

śpiący partner (*w ➤ programach UE: osoba/instytucja, która jest wprawdzie wymieniona na liście partnerów, ale nie uczestniczy aktywnie w realizacji projektu*) – sleeping partner

średni – secondary (*o szkolnictwie*), average (*przeciętny*)
szkolnictwo średnie – secondary education; **szkoła średnia** – secondary school, high school; **średni koszt projektu** – average cost of a project, average project cost; **średnia szkoła ogólnokształcąca/techniczna/zawodowa** – general/technical/vocational secondary school

średniookresowy/średnioterminowy – medium-term
strategia średniookresowa/średnioterminowa – medium-term strategy; **średniookresowy/średnioterminowy wpływ projektu** – medium-term impact of a project

średnio zaawansowany – intermediate
kurs dla średnio zaawansowanych/na poziomie średnio zaawansowanym – intermediate course; **poziom średnio zaawansowany** – intermediate level

środek – measure (*działanie/rozwiązanie służące określonemu celowi*); **środki** – means (*sposoby/metody/środki umożliwiające zrobienie czegoś*); measures (*działania/rozwiązania*); resources (*zasoby*)
dostępne środki – available resources; **efektywne/racjonalne wykorzystywanie środków** – efficient use of resources; **marnotrawstwo środków** – waste of resources; **ograniczone środki finansowe** – limited financial resources; **skąpe środki finansowe** – scarce financial resources; **środki finansowe** – financial resources; **środki komunikacji między partnerami projektu** (*np. poczta elektroniczna*) – means of communication between project partners; **środki tymczasowe/przejściowe** – temporary/transitional measures; **środki pomocnicze** – support measures; **środki transportu** – means of transport; **środki wykonawcze** – implementing measures; **znaczne środki finansowe** – substantial financial resources;
za/angażować środki finansowe – to commit financial resources; **po/dzielić się środkami, wspólnie s/korzystać ze środków** – to share resources; **z/marnować środki** – to waste resources; **mieć, posiadać środki** – to have resources; **z/mobilizować środki** – to mobilise resources; **nie mieć, nie posiadać środków** – to lack resources; **przeznaczyć/ać, przydzielić/ać środki** – to allocate resources (*na coś – for sth, komuś – to*

sb); **rozdzielić/ać środki** – to distribute resources; **wdrożyć/ażać środki** – to implement measures; **wykorzystać/ywać środki** – to deploy/to employ/to use/to make use of resources; **zapewnić/ać środki** – to provide resources/means

środowisko – community (*wspólnota*); environment (*środowisko naturalne, otoczenie*); background (*środowisko społeczne*)

środowisko akademickie – academic community; **środowisko edukacyjne** – educational community; **środowisko do nauki** – educational environment, learning environment; **środowisko kulturowe** – cultural environment; **środowisko studenckie** – student community; **środowisko szkolne** – school community; **środowisko zewnętrzne szkoły/uczelni** – external environment of a school/higher education institution; **uczniowie/studenci z różnych środowisk** – pupils/students of/from different backgrounds; **wirtualne środowisko do nauki** (*środowisko, w którym nauka odbywa się za pośrednictwem/z wykorzystaniem komputera*) – Virtual Learning Environment (VLE)

środowiskowy –

komisja środowiskowa/komitet środowiskowy (*komisja złożona z przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. zespół oceniający jakość nauczania, którego członkami są nauczyciele akademiccy reprezentujący tę samą dziedzinę wiedzy, lecz inną niż oceniana uczelnię*) – peer committee; *zob. też komisja koleżeńska/komitet koleżeński*; **ocena środowiskowa** (*przeprowadzana przez przedstawicieli tego samego środowiska/tej samej branży lub dziedziny, np. wzajemna ocena nauczycieli pracujących w jednej szkole/na jednym wydziale*) – peer review; *zob. też ocena koleżeńska*

śródokresowy – mid-term

ocena śródokresowa (*ocena dokonywana w połowie okresu realizacji działań/projektu/programu, na ogół obejmująca wstępne efekty działań/projektu/programu i ich zgodność z przyjętymi celami, stopień i sposób wykorzystania przyznanych funduszy, system monitorowania postępów w programie, rzetelność zarządzania finansami itp.*) – mid-term evaluation; *zob. też ocena okresowa; por. ocena końcowa*

świadectwo – certificate

świadectwo maturalne – secondary school leaving certificate (*świadectwo ukończenia szkoły średniej*), upper secondary school leaving certificate (*świadectwo ukończenia szkoły średniej II stopnia*); **świadectwo pochodzenia** (*np. sprzętu zakupionego w projekcie*) – certificate of origin; **świadectwo szkolne** – school certificate; **świadectwo ukończenia szkoły** – school-leaving certificate; **wystawianie/wydawanie świadectw** – issue of certificates; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać świadectwo** – to be awarded/to obtain a certificate; **posiadać świadectwo** – to hold a certificate; **przyznać/wać świadectwo** – to award a certificate; **uznać/wać świadectwa wydane w innym kraju** – to recognise certificates issued in another country; **wydać/wać świadectwo** – to issue a certificate

świadomość – awareness

świadomość i ekspresja kulturalna – cultural awareness and expression; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **świadomość międzykulturowa** (*pogłębiona wiedza o różnych kulturach/znajomość różnych kultur*) – intercultural awareness

świetlica – common room

T

tabela – table, chart

tabela działań (*np. w dokumentacji projektu*) – activity table, activity overview table; **tabela ocen ECTS** (*tabela w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS) służąca przeliczaniu ocen uzyskiwanych przez studentów w uczelni zagranicznej na oceny wystawiane w uczelni macierzystej*) – ECTS Grading Table; **tabela przepływu osób/wyjazdów i przyjazdów** (*np. w dokumentacji projektu wymiany*) – mobility chart/table, flow table; **tabela sumaryczna** (*np. działań, wyjazdów zagranicznych, wydatków w dokumentacji projektu*) – summary table; **tabela wyjazdów i przyjazdów studentów/kadry/nauczycieli** (*np. w dokumentacji projektu wymiany*) – student/staff/teacher mobility chart/table

opracować/ywać, sporządzić/ać tabelę – to compile/to draw up a table; **przygotować/ywać tabelę** – to prepare a table; **wypełnić/ać tabelę** – to complete/to fill in a table

tablica – blackboard (*szkolna*); chart, table (*tabela*)

Tacis –

kraje Tacis – Tacis countries: do 2006 r. kraje objęte ➤ programem Tacis;

Program Tacis – Tacis Programme: Tacis (pierwotnie TACIS: Technical Assistance for the Commonwealth of Indepedent States – Program Pomocy Technicznej dla Wspólnoty Niepodległych Państw) (1991-2006) był programem pomocy Wspólnoty Europejskiej dla następujących krajów Europy Wschodniej i Azji Centralnej: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Federacja Rosyjska, Gruzja, Kazachstan, Kirgizja, Mołdawia, Mongolia, Turkmenia, Tadżykistan, Ukraina i Uzbekistan. Program wspierał przejście do gospodarki rynkowej i budowę demokratycznych społeczeństw w tym regionie, a w szczególności reformy instytucjonalne, reformy w systemie ustawodawstwa i reformy administracyjne, rozwój gospodarczy ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju sektora prywatnego, rozwój gospodarki rolnej i rozwój infrastruktury oraz działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa nuklearnego i ochroną środowiska. Obecnie współpraca UE z krajami tego regionu jest prowadzona w ramach ➤ Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz ➤ Instrumentu Współpracy Rozwojowej

targi – fair

targi książek – book fair; targi międzynarodowe – international fair; **targi szkolnictwa wyższego** – higher education fair

taryfa – fare

najtańsza taryfa – cheapest fare, most economical fare; **taryfa lotnicza** – air fare

techniczny – technical, technological

baza techniczna – technical facilities; technological resources (*zasoby techniczne*); **kształcenie techniczne** – technical education; **możliwości techniczne/potencjał techniczny** – technical capacity; **nurt kształcenia technicznego w systemie edukacji** – technical strand in the education system; **ocena jakości technicznej** (*w ➤ programach UE: ocena koncentrująca się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*) – technical quality assessment; *zob. też ocena techniczna*; *por. ocena jakości dydaktycznej/naukowej*; **ocena techniczna** (*w ➤ programach UE: ocena koncentrująca się na tym, w jakim stopniu wniosek o fundusze spełnia wymogi dotyczące opisu poszczególnych aspektów proponowanego projektu*) – technical assessment; *zob. też ocena*

jakości technicznej; *por. ocena akademicka*; **szkolnictwo techniczne** – technical education; **szkoła techniczna** – technical school; **umiejętności techniczne** – technical skills; **zasoby techniczne** – technological resources; **zdolności techniczne** – technical abilities

technika – technique, technology
techniki badawcze – research techniques; **techniki oceny** – assessment techniques; **techniki** (*metody*) **szkoleniowe** – training techniques; **technika informacyjno-komunikacyjna** (TIK) – information and communication technology (ICT); *zob. też technologia informacyjno-komunikacyjna*; **technika informacyjna** (TI) – information technology (IT); *zob. też technologia informacyjna*;
za/stosować techniki – to apply techniques; ulepszyć/ać techniki – to improve techniques; **wykorzystać/ywać techniki** – to use techniques

technikum – technical secondary school

technologia – technology
centrum/ośrodek transferu technologii – technology transfer centre; **jednostka transferu technologii** – technology transfer unit; **technologia informacyjna** (TI) – information technology (IT); *zob. też technika informacyjna*; **technologia informacyjno-komunikacyjna** (TIK) – information and communication technology (ICT); *zob. też technika informacyjno-komunikacyjna*; **technologia społeczeństwa informacyjnego** (TSI) – information society technology (IST); **technologie cyfrowe** – digital technologies; **transfer technologii** – technology transfer;
wykorzystać/ywać technologie informacyjno-komunikacyjne w dziedzinie edukacji – to use information and communication technologies in the field of education

telekomunikacja – telecommunications
koszty telekomunikacji (*np. opłaty telefoniczne i pocztowe związane z komunikacją między instytucjami uczestniczącymi w projekcie*) – telecommunications costs

temat – subject, topic
temat lekcji – subject of a lesson; **tematy międzyprzedmiotowe** (*wykraczające poza zakres jednego przedmiotu/programu nauczania dla jednego przedmiotu*) – cross-curricular topics

tematyczny – thematic
sieć tematyczna (*koncentrująca się na określonej tematyce/dziedzinie*) – thematic network

Tempus – Tempus: Program Unii Europejskiej (UE) (Tempus I: 1990-1993; Tempus II: 1994-1997; Tempus II bis: 1998-1999; Tempus III: 2000-2006; Tempus IV: 2007-2013) wspierający reformy i współpracę w dziedzinie szkolnictwa wyższego między UE a krajami korzystającymi z pomocy UE. W latach 1990-2000 beneficjentami programu były przede wszystkim kraje Europy Środkowo-Wschodniej (Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia i Węgry), ale kolejno dołączały do niego kraje Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej, Azji Centralnej i basenu Morza Śródziemnego. Oprócz państw członkowskich UE w obecnej fazie programu uczestniczą następujące kraje partnerskie: kraje zachodniobałkańskie (Albania, Bośnia i Hercegowina, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Czarnogóra, Serbia i Kosowo), kraje objęte ➤ Europejską Polityką Sąsiedztwa (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdowa, Rosja i Ukraina; Algieria, Autonomia Palestyńska, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Maroko, Syria i Tunezja) i kraje Azji Centralnej (Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan), a dodatkowo – na zasadzie samofinansowania – Turcja, kraje EFTA (Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria) i Chorwacja. Program obejmuje trzy akcje: ■ **Wspólne Projekty** (*Joint Projects*) realizowane na poziomie uczelni, dotyczące reformy programów nauczania w uczelniach krajów partnerskich (adaptacja, modernizacja i restrukturyzacja istniejących programów lub opracowywanie i wprowadzanie nowych programów zgodnie z założeniami ➤ Procesu Bolońskiego),

zarządzania uczelniami (modernizacja różnych aspektów zarządzania, włącznie z zapewnianiem jakości) lub budowania więzi między szkolnictwem wyższym a społeczeństwem (rozszerzanie oferty uczelni w ramach uczenia się przez całe życie, wzmacnianie tzw. trójkąta wiedzy /edukacja – badania – innowacje/, działania zbliżające uczelnie do rynku pracy); ■ **Działania Strukturalne** (*Structural Measures*) wspierające reformy strukturalne w szkolnictwie wyższym krajów partnerskich na poziomie krajowym, dotyczące zarządzania szkolnictwem wyższym (np. takich aspektów, jak systemy certyfikacji i kwalifikacji, dostęp do szkolnictwa wyższego, akredytacja, krajowe standardy zapewniania jakości, kwestie prawne związane z autonomią, odpowiedzialnością i finansowaniem systemu szkolnictwa wyższego) lub więzi między szkolnictwem wyższym a społeczeństwem (powiązania między szkolnictwem wyższym a światem pracy, działania na poziomie kajowym wspierające trójkąt wiedzy, rozwijanie potencjału administracji publicznej); ■ **Działania Towarzyszące** (*Accompanying Measures*) – działania informacyjne i służące rozpowszechnianiu efektów programu (np. konferencje związane z tematyką programu, opracowania, promowanie dobrych praktyk, konsultacje z zainteresowanymi grupami). W dwóch pierwszych akcjach mogą uczestniczyć uczelnie i stowarzyszenia/organizacje/sieci uczelni, organizacje rektorów, nauczycieli i studentów oraz dodatkowi partnerzy, np. organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni, izby handlu, związki zawodowe, stowarzyszenia zawodowe, przedsiębiorstwa i placówki badawcze, a także władze publiczne na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym, ale w przypadku władz finansuje się wyłącznie koszty związane z podróżą. Warunki udziału w trzeciej akcji są określane w odrębnych ogłoszeniach o konkursach wniosków. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://www.tempus.org.pl/* (*w jęz. polskim*) i *http://ec.europa.eu/education/external-relation-programmes/doc70_en.htm* i *http://eacea.ec.europa.eu/tempus/index_en.php* (*w jęz. angielskim*)

tendencja – trend, tendency
tendencja spadkowa w wydatkach na edukację – downward trend in the expenditure on education; **tendencja wzrostowa w wydatkach na edukację** – upward trend in the expenditure on education

teren – area, field, site; **terenowy** – field
monitoring/monitorowanie w terenie (*w ➤ programach UE: monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program w miejscu realizacji projektów*) – field monitoring; *zob. też wizyta monitoringowa, wizyta na miejscu*; *por. monitoring/monitorowanie na podstawie materiałów i dokumentów*; **prace terenowe/w terenie** (*np. w ramach praktyk studenckich*) – field work

termin – date, deadline
ostateczny termin składania wniosków – closing date for the submission of applications; **termin powrotu** – date of return, return date; **termin przyjazdu** – date of arrival, arrival date; **termin rejestracji/zapisów** (*np. na kurs, na studia, do szkoły*) – registration deadline; **termin rozpoczęcia** – start date, starting date, date of commencement, commencement date; **termin składania** (*np. wniosków*) – submission deadline; **termin składania sprawozdań** – deadline for the submission of reports, reporting deadline; **termin składania wniosków** – deadline for the submission of applications, application deadline; **termin wyjazdu** – date of departure, departure date;
przestrzegać, dotrzymać/ywać wszystkich terminów – to respect all deadlines; **nie zdążyć w terminie, nie dotrzymać/ywać terminu** – to miss the deadline; **ustalić/ać termin wyjazdu** – to fix the date of departure; **ustalić/ać, wyznaczyć/ać termin składania wniosków** – to fix the deadline for the submission of applications; **wyznaczyć/ać, określić/ać termin** – to set the date/the deadline; **zdążyć w terminie, dotrzymać terminu** – to meet the deadline

test – test
test biegłości językowej – language proficiency test, linguistic proficiency test
testować – to test
prze/testować nowe metody nauczania – to test new teaching methods
tłumaczenie – interpreting (*ustne*), translation (*pisemne*)
koszty tłumaczenia – translation costs (*tłumaczeń pisemnych*), interpreting costs (*tłumaczeń ustnych*)
towarzyszyć – to accompany
dorosłe osoby towarzyszące (*np. uczniom w ramach wymiany klas szkolnych*) – accompanying adults; **działania towarzyszące** (*w ➤ programach UE: działania dodatkowe, stanowiące uzupełnienie działań prowadzonych w ramach głównych komponentów danego programu*) – accompanying measures
tożsamość – identity
tożsamość etniczna – ethnic identity; **tożsamość europejska** – European identity; **tożsamość kulturowa** – cultural identity; **tożsamość narodowa** – national identity
tradycyjny – conventional, traditional
kształcenie tradycyjne – conventional education; *por. kształcenie otwarte i kształcenie na odległość*; **tradycyjne metody nauczania** – traditional teaching methods; **wartości tradycyjne** – traditional values
traktat – treaty
Traktat Akcesyjny – Accession Treaty; **Traktat Amsterdamski** – Treaty of Amsterdam (Amsterdam Treaty); **Traktat Lizboński** – Treaty of Lisbon (Lisbon Treaty); **Traktat Nicejski** – Treaty of Nice; **Traktat Paryski** – Treaty of Paris; **Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Energii Atomowej** – Treaty establishing the European Atomic Energy Community (Euratom); **Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą** (Traktat o EWG) – Treaty establishing the European Economic Community (EEC Treaty); **Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali** – Treaty establishing the European Coal and Steel Community; **Traktat ustanawiający Unię Europejską** (Traktat z Maastricht, Traktat o Unii Europejskiej, Traktat o UE) – Treaty on the European Union (Maastricht Treaty, EU Treaty); **Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską** (Traktat o Wspólnocie Europejskiej, Traktat o WE) – Treaty establishing the European Community (EC Treaty); **Traktaty Rzymskie** – Treaties of Rome. *Szczegółowe informacje i teksty traktatów pod adresami: http://europa.eu/documentation/legislation/index_pl.htm* (*w jęz. polskim*) i *http://europa.eu/documentation/legislation/index_en.htm* (*w jęz. angielskim*)
transatlantycki – transatlantic
współpraca transatlantycka – transatlantic cooperation; *zob. też notki opisowe pod hasłami „Program współpracy UE – Kanada" i „Program współpracy UE – USA"*
Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych – Transatlantic Degree Consortia Projects ➤ **Program współpracy UE – USA „Atlantis"**
Transatlantyckie projekty wymiany – Transatlantic Exchange Partnerships ➤ **Program współpracy UE – Kanada**
Transatlantyckie projekty dotyczące studiów wyższych – Transatlantic Degree Partnerships ➤ **Program współpracy UE – Kanada**
transfer – transfer
centrum/ośrodek transferu technologii – technology transfer centre; **jednostka transferu technologii** – technology transfer unit; **system transferu punktów** (*między placówkami lub kursami/programami; określany w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system przenoszenia osiągnięć*) – credit transfer system; **transfer efektów kształcenia/uczenia się** – transfer of learning outcomes; **transfer punktów** (*między placówkami lub kursami/programami; w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – transfer of credits, credit transfer; **transfer poziomy** (*w budżetach projek-*

tów realizowanych w ramach niektórych programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do tej samej pozycji w budżecie proponowanym na następny rok, w celu pokrycia kosztów tego samego rodzaju działań) – horizontal transfer; *por. transfer ukośny*; **transfer technologii** – technology transfer; transfer ukośny (*w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do innej pozycji w budżecie, np. z kosztów ogólnych do kosztów osobowych, w celu pokrycia kosztów innego rodzaju działań*) – diagonal transfer; *por. transfer poziomy*

Transfer Innowacji – Transfer of Innovation ➤ **Leonardo da Vinci**

transport – transport

koszty transportu – transport costs; **koszty transportu sprzętu** – equipment transport costs; **środki transportu** – means of transport; transport lokalny (*przejazdy/przewozy w obrębie danej miejscowości*) – local transport

transwersalny *(biegnący w poprzek, poprzeczny*) – transversal; *zob. przekrojowy – zagadnienia/priorytety/strategie przekrojowe*

transza (*rata, np. płatności w projekcie*) – tranche; *zob. też rata*

trasa podróży – itinerary

trener – coach, trainer

trening – coaching, training

trenować – to coach, to train

treść – content, contents

treść/treści kursu/przedmiotu – course content(s); **treść/treści programu nauczania** – content(s) of a curriculum, curricular content(s); **treść/treści programu studiów** – content(s) of a study programme, programme content(s); **treść projektu** – content of a project, project content; **treść/treści uczenia się** – learning content(s); **treść umowy/porozumienia** – content of an agreement

trójkąt wiedzy (*edukacja, badania i innowacje*) – knowledge triangle

trudność – difficulty

trudności w nauce/z uczeniem się – learning difficulties

trwałość – durability, sustainability

trwałość finansowa projektu (*trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z finansowego punktu widzenia, finansowe możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*) – financial sustainability of a project; **trwałość instytucjonalna projektu** (*trwałość efektów projektu realizowanego w ramach danego programu z instytucjonalnego punktu widzenia, instytucjonalne możliwości kontynuowania projektu i podtrzymania jego efektów, np. istnienie odpowiednich struktur/jednostek, zaangażowanie kierownictwa instytucji itp., po zakończeniu finansowania projektu z danego programu*) – institutional sustainability of a project; **trwałość osiągnięć/efektów projektu** – durability/sustainability of project achievements/outcomes

trwały – durable, lasting, sustainable, sustained

trwała współpraca – sustainable cooperation; **trwałe efekty projektu** – durable/sustainable outcomes of a project, durable/sustainable project outcomes; **trwałe osiągnięcia projektu** – durable/sustainable achievements of a project, durable/sustainable project achievements; **trwałe rezultaty/wyniki** – sustainable results; **trwały rozwój** – sustainable development; **trwały wpływ/trwałe oddziaływanie projektu** – durable/lasting/sustainable impact of a project, durable/lasting/sustainable project impact; **trwały wzrost wydatków na edukację** – sustained increase in expenditure on education

tryb – mode, modality

program nauczania prowadzony/przeznaczony do prowadzenia w dwojakim trybie (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*) – dual mode curriculum; **prowadzenie** (*kształcenia*) **w dwojakim trybie** (*w sposób tradycyjny, oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej, i w systemie kształcenia na odległość*) – dual

mode delivery; **tryb kształcenia na odległość** – distance education mode, distance learning mode; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej*; **tryb płatności** – payment modalities; *zob. też metody płatności*; **tryb prowadzenia** (*kształcenia, np. oparty na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*) – mode of delivery, delivery mode, delivery mechanism; **tryb studiów** (*np. studia stacjonarne i niestacjonarne*) – mode of study; **tryb wdrażania/realizacji** – implementation modality

trybunał – court

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej – Court of Justice of the European Union: organ władzy sądowniczej Unii Europejskiej. *Szczegółowe informacje w języku polskim i angielskim pod adresem: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/*

trymestr (*jedna z trzech części roku akademickiego*) – trimester, term; *por. semestr, kwartał*
trymestr jesienny – autumn term/trimester; **trymestr letni** – summer term/trimester; **trymestr wiosenny** – spring term/trimester; **trymestr zimowy** – winter term/trimester (*nazwy różnią się w zależności od kraju*)

trzeci – third
kraj trzeci – third country; **strona trzecia** – third party

trzystopniowy – three-cycle, three-stage
procedura trzystopniowa – three-stage procedure; **studia trzystopniowe** – three-cycle programme(s)

TSI ➤ **technologia społeczeństwa informacyjnego**

tutor – tutor

tworzenie – creation, development, establishment (*zakładanie*)
tworzenie miejsc pracy – creation of jobs; **tworzenie nowych ośrodków szkoleniowych** – establishment of new training centres; **tworzenie systemu punktowego** – development of a credit system

tworzyć – to create, to develop, to establish (*zakładać*), to form, to set up (*zakładać*)

s/tworzyć grupę/grupę partnerską – to create/to establish/to form a group/a partnership; **s/tworzyć korzystne warunki** – to create favourable conditions; **s/tworzyć miejsca pracy** – to create jobs; **s/tworzyć możliwości** – to create opportunities; **s/tworzyć organizację** – to create/to establish/to set up an organisation; **s/tworzyć ośrodek/szkołę** – to establish/to set up a centre/a school; **s/tworzyć system punktowy** – to create/to develop/to establish/to set up a credit system

twórczy – creative
umiejętności twórcze – creative skills; **umiejętności/zdolności twórcze** – creative abilities

tygodniowy – weekly
stawka tygodniowa (*np. wynagrodzenia za pracę w projekcie*) – weekly rate; **tygodniowy wymiar zajęć** – weekly load (*dosł. obciążenie tygodniowe*); weekly course load (*tygodniowy wymiar zajęć dla uczniów i studentów*); weekly teaching load (*tygodniowy wymiar zajęć dla nauczycieli; tygodniowe pensum dydaktyczne*)

tymczasowy – temporary, transtional
środki tymczasowe – temporary/transitional measures

typ – type
typ punktowanego przedmiotu (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – credit type; **typ wydatków** (*np. wydatki na sprzęt, koszty podróży*) – type of costs, type of expenses, type of expenditure

tytuł – title (*np. książki*); heading (*pozycja/rubryka w budżecie*); degree (*tytuł/tytuł zawodowy/stopień/stopień naukowy; termin w jęz. angielskim określający wszystkie tytuły/stopnie uzyskiwane w szkolnictwie wyższym*)
drugi tytuł (*zawodowy*) (*np. tytuł magistra*) – second degree, second-cycle degree;
instytucja/uczelnia nadająca tytuł – degree-awarding institution;
pierwszy tytuł (*zawodowy*) (*np. tytuł licencjata/inżyniera*) – first degree, first-cycle degree; **podwójny tytuł** (*zawodowy*) (*dwa oficjalne uznawane dyplomy/tytuły*

wydawane przez dwie uczelnie/instytucje z różnych krajów w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/tytuły obydwu uczelni/instytucji) – double degree; *zob. też podwójny dyplom/stopień*; *por. wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **porównywalne tytuły** (zawodowe) – comparable degrees; **posiadacz tytułu** (*zawodowego*)**/ osoba posiadająca tytuł** (*zawodowy*)**/ z tytułem** (*zawodowym*) – degree holder; **program kończący się tytułem** (*zawodowym*) – degree programme;

tytuł budżetowy (*pozycja budżetowa*) – budget heading; **tytuł** (*zawodowy*) **uczelni/instytucji macierzystej** – home degree; *zob. też dyplom/stopień uczelni/instytucji macierzystej*; *por. tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji goszczącej*; **tytuł** (*zawodowy*) **uczelni/instytucji goszczącej** (*uzyskany w innej niż macierzysta uczelni/instytucji, np. goszczącej studenta w ramach wymiany zagranicznej*) – host degree; *zob. też dyplom/stopień uczelni/instytucji goszczącej*; *por. tytuł/stopień/dyplom uczelni/instytucji macierzystej*; **tytuł zawodowy inżyniera** (*„inżynier"*) – Bachelor's degree; **tytuł zawodowy licencjata** (*„licencjat"*) – Bachelor's degree; **tytuł zawodowy magistra** (*„magister"*) – Master's degree;

wielokrotny tytuł (*zawodowy*) (*więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy/tytuły nadawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/tytuły wszystkich tych uczelni/instytucji*) – multiple degree; *zob. też wielokrotny dyplom/stopień*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień, wspólny dyplom/tytuł/stopień*; **wspólny tytuł** (*zawodowy*) (*jeden oficjalnie uznawany dyplom/tytuł nadawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom/tytuł nadawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje*) – joint degree; *zob. też wspólny dyplom/stopień*; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień*;

mieć, posiadać tytuł (*zawodowy*) – to have/to hold a degree; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać tytuł** (*zawodowy*) – to be awarded/to gain/to obtain a degree; **przyznać/wać, nadać/wać tytuł** (*zawodowy*) – to award/to confer a degree; **uznać/wać tytuł** (*zawodowy*) **uzyskany w innym kraju** – to recognise a degree obtained in another country

U

ubezpieczenie – insurance
koszty ubezpieczenia – insurance costs; **koszty ubezpieczenia sprzętu** – equipment insurance costs; **ubezpieczenie od wypadku** – accident insurance; **ubezpieczenie osobowe** – personal insurance; **ubezpieczenie społeczne** – social insurance, social security; **ubezpieczenie zdrowotne** – health insurance, medical insurance
ubezpieczeniowy – insurance
polisa ubezpieczeniowa – insurance policy
ubiegać się – to apply
ubiegać się o fundusze/grant/stypendium/wizę – to apply for funds/a grant/a scholarship/a visa

uchwalać – to adopt, to pass
uchwalić/ać deklarację – to adopt a declaration; **uchwalić/ać nową ustawę o oświacie** – to adopt/to pass a new act on school education
uchwała – resolution
uchwała Rady Ministrów – resolution of the Council of Ministers;
podjąć/ejmować, przyjąć/mować uchwałę – to adopt a resolution
uchylać – to repeal
uchylić/ać prawo/ustawę – to repeal a law; **uchylić/ać aktualnie obowiązującą ustawę o oświacie** – to repeal the School Education Act currently in force
ucząca się osoba/uczący się – learner
uczelnia – higher education institution (HEI); *w skrócie:* institution; university
filia uczelni – branch campus;
jednostka organizacyjna uczelni – organisational unit of a higher education institution, university organisational unit;
oficjalnie uznawana uczelnia – recognised higher education institution/university; **organy** (*władz*) **uczelni** – governing bodies of a higher education institution; university authorities (*władze uczelni*);
prospekt/informator uczelni – university prospectus;
rejestr uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych – register of non-public higher education institutions and associations of non-public higher education institutions;
senat uczelni – senate of a higher education institution, university senate; **statut uczelni** – statutes of a higher education institution, university statutes, university charter;
uczelnia akademicka – university-type higher education institution, university-type institution, university; **uczelnia artystyczna** – higher education institution for art studies; **uczelnia goszcząca** (*np. studentów/nauczycieli w ramach programu wymiany*) – host institution/university; *zob. też przyjmująca*; *por. uczelnia macierzysta, uczelnia wysyłająca*; **uczelnia macierzysta** – home institution/university; *zob. też uczelnia wysyłająca*; *por. uczelnia goszcząca, uczelnia przyjmująca*; **uczelnia medyczna** – medical higher education institution; **uczelnia morska** – higher education institution for maritime studies; **uczelnia nadająca tytuł/stopień/wydająca dyplom ukończenia studiów wyższych** – degree-awarding institution; **uczelnia nieakademicka** (*zawodowa*) – non-university higher education institution, non-university institution; **uczelnia niepaństwowa** – non-state higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepubliczna*; *por. uczelnia państwowa, uczelnia publiczna*; **uczelnia niepubliczna** – non-public higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepaństwowa*; *por. uczelnia publiczna, uczelnia państwowa*; **uczelnia państwowa** – state higher education institution/university; *zob. też uczelnia publiczna*; *por. uczelnia niepaństwowa, uczelnia niepubliczna*; **uczelnia prywatna** – private higher education institution/university; *zob. też uczelnia niepaństwowa, uczelnia niepubliczna*; *por. uczelnia państwowa, uczelnia publiczna*; **uczelnia przyjmująca** (*np. studentów/nauczycieli w ramach programu wymiany*) – receiving institution/university; *zob. też uczelnia goszcząca*; *por. uczelnia wysyłająca, uczelnia macierzysta*; **uczelnia publiczna** – public higher education institution/university; *zob. też uczelnia państwowa*; *por. uczelnia niepubliczna, uczelnia niepaństwowa*; **uczelnia służb państwowych** – government service higher education institution, state service higher education institution; **uczelnia wojskowa** – military higher education institution; **uczelnia wysyłająca** (*np. studentów/nauczycieli w ramach programu wymiany*) – sending institution/university; *zob. też uczelnia macierzysta*; *por. uczelnia przyjmująca, uczelnia goszcząca*; **uczelnia zawodowa** (*nieakademicka*) – non-university higher education institution, non-university institution; **uczelnie partnerskie** (*będące partnerami/współpracujące ze sobą*) – partner higher education institutions/universities;

władze uczelni – authorities of a higher education institution, university authorities; **współpraca między uczelniami** – inter-university cooperation; **współpraca uczelni z przemysłem** – university-industry cooperation; **założyciel uczelni** – founder of a higher education institution/university; **zarządzanie uczelnią** – university management;

kierować, zarządzać uczelnią – to manage a higher education institution/university; **z/likwidować uczelnię** – to liquidate a higher education institution; **po/łączyć uczelnie** – to merge higher education institutions/ universities; **przekształcić/ać kolegium w uczelnię** – to transform a college into a higher education institution/university; **ukończyć uczelnię** – to graduate from a higher education institution/university; **wstąpić/ępować na uczelnię** – to enter a higher education institution/university; **założyć/kładać uczelnię** – to establish a higher education institution/university; **zapisać/ywać (się) na uczelnię** – to enrol at a higher education institution/university

uczelniany – academic, institutional, university; **dotyczący uczelni/funkcjonowania uczelni jako instytucji** – institutional

biblioteka uczelniana – university library; **kontrakt uczelniany** – institutional contract (IC); **koordynator uczelniany** (*osoba odpowiadająca za koordynację działań w całej uczelni*) – institutional coordinator; **koszty uczelniane** (*w ➤ programach UE: koszty, jakie ponosi uczelnia w związku z przyjmowaniem studentów/nauczycieli z innych uczelni lub realizacją projektu współpracy*) – institutional costs; **opłaty uczelniane** (*czesne, opłaty rejestracyjne, opłaty egzaminacyjne, opłaty za dostęp do laboratoriów i korzystanie z biblioteki itp.*) – university fees; **uczelniany koordynator ECTS** – ECTS institutional coordinator

uczenie – teaching

uczenie się – learning, study

akredytacja dotychczasowego uczenia się/kształcenia, akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia (*proces, w wyniku którego indywidualnym osobom uznaje się i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego, odbywający się na podstawie jednoznacznych dowodów, np. egzaminu, analizy portfolio z pracami, które świadczą o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*) – accreditation of prior learning (APL); *zob. też uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia*;

dotychczasowe (*wcześniejsze*) **uczenie się** – prior learning; *zob. też akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia*;

efekt uczenia się/kształcenia (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: określenie w kategoriach ➤ wiedzy, ➤ umiejętności i ➤ kompetencji, co ucząca się osoba wie, rozumie i potrafi wykonać po zakończeniu procesu uczenia się/kształcenia*) – learning outcome; *zob. też certyfikacja efektów kształcenia/uczenia się, ocena efektów kształcenia/uczenia się, uznawanie efektów kształcenia/uczenia się, walidacja efektów kształcenia/uczenia się, jednostka efektów kształcenia/uczenia się*;

indywidualna ścieżka uczenia się – individual learning pathway; **interaktywne metody uczenia się** – interactive learning methods;

jednostka efektów uczenia się/kształcenia, jednostkowy efekt uczenia się/kształcenia (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET): komponent kwalifikacji, stanowiący spójny zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mogą podlegać ocenie i walidacji*) – unit of learning outcomes;

metoda uczenia się – learning method;

Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET): porozumienie podpisywane między placówką wysyłającą i przyjmującą uczącą się osobę, określające warunki odbywania przez nią okresu kształcenia/uczenia się w placówce przyjmującej, a w szczególności efekty kształcenia/uczenia się, jakie ma ona*

osiągnąć, oraz metody ich oceny, walidacji i uznawania; w niektórych materiałach dot. systemu ECVET tłumaczonych z jęz. angielskiego określane również jako jako „Porozumienie o programie zajęć") – Learning Agreement; **proces uczenia się** – learning process;

styl uczenia się – learning style;

treść/treści uczenia się – learning content(s);

uczenie się formalne (*uczenie się mające na ogół miejsce w placówce edukacyjnej lub szkoleniowej, służące usystematyzowanym celom edukacyjnym, odbywające się w określonych ramach czasowych i przewidujące wsparcie w nauce dla uczących się osób, mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby i na ogół prowadzące do certyfikacji*) – formal learning; *zob. też kształcenie formalne*; *por. kształcenie/uczenie się pozaformalne, kształcenie/uczenie się nieformalne*;

uczenie się incydentalne (*mające charakter przypadkowy, niezamierzony*) – incidental learning; *zob. też kształcenie/uczenie się nieformalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*;

uczenie się języka – language learning;

uczenie się międzykulturowe – intercultural learning;

uczenie się na odległość – distance learning; *zob. też uczenie się przez Internet, uczenie się za pomocą mediów elektronicznych*; **uczenie się nieformalne** (*wcześniej: kształcenie/uczenie się incydentalne; uczenie się będące efektem codziennych czynności/zajęć w pracy, w domu lub w trakcie wypoczynku, nieodbywające się w sposób zorganizowany czy usystematyzowany, na ogół niemające charakteru zamierzonego z punktu widzenia uczącej się osoby i zwykle nieprowadzące do certyfikacji*) – informal learning; *zob. też kształcenie nieformalne, kształcenie/uczenie się incydentalne, kształcenie/uczenie się przez doświadczenie*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się pozaformalne*;

uczenie się oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej – classroom-based learning; *por. kształcenie na odległość, kształcenie za pomocą mediów elektronicznych, kształcenie przez Internet, kształcenie poprzez pracę*;

uczenie się poprzez pracę (*w niektórych kontekstach: uczenie się/kształcenie w środowisku/miejscu pracy; w innych kontekstach: wszelkie formy doświadczenia zawodowego*) – work-based learning; *zob. też kształcenie związane z pracą*; *por. kształcenie oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej*; **uczenie się pozaformalne** (*wcześniej: uczenie się nieformalne; uczenie się nieodbywające się w placówce edukacyjnej czy szkoleniowej i na ogół nieprowadzące do certyfikacji, ale mające charakter zaplanowany, służące usystematyzowanym celom, odbywające się w określonych ramach czasowych, przewidujące wsparcie dla uczących się osób i mające charakter zamierzony z punktu widzenia uczącej się osoby*) – non-formal education; *zob. też kształcenie pozaformalne*; *por. kształcenie/uczenie się formalne, kształcenie/uczenie się nieformalne*; **uczenie się przez całe życie** – lifelong learning; *w ➤ programie „Uczenie się przez całe życie": termin oznaczający wszystkie formy kształcenia ogólnego i zawodowego oraz kształcenia/uczenia się pozaformalnego i nieformalnego odbywającego się w ciągu całego życia, którego efektem jest podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, w ramach życia prywatnego, działalności obywatelskiej, pracy społecznej i/lub pracy zawodowej*; **uczenie się przez doświadczenie** – experiential learning; *zob. też uczenie się przez działanie*; **uczenie się przez działanie/w działaniu** – learning by doing; *zob. też uczenie się przez doświadczenie*; **uczenie się przez Internet/z wykorzystaniem Internetu** (*uczenie się z wykorzystaniem technologii internetowych i materiałów/pomocy dostępnych w Internecie*) – web-based learning; *zob. też uczenie się za pomocą mediów elektronicznych, uczenie się na odległość*;

uczenie się w miejscu/zakładzie pracy – learning at the workplace; **uczenie się we wszystkich aspektach życia/różnych**

miejscach i formach – lifewide learning (*dosł. uczenie się przez całą „szerokość" życia*); **uczenie się za pomocą mediów elektronicznych/e-learning** (*za pośrednictwem Internetu, sieci komputerowej czy niezależnego komputera*) – electronic learning/e-learning; *zob. też uczenie się na odległość, uczenie się przez Internet*;

umiejętności uczenia się – learning to learn skills; **umiejętność uczenia się** – learning to learn, learning-to-learn ability; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*; **uznawanie dotychczasowego uczenia się/kształcenia, uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia** (*proces, w wyniku którego indywidualnym osobom potwierdza się formalnie i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego, odbywający się na podstawie jednoznacznych dowodów, np. egzaminu, analizy portfolio z pracami, które świadczą o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*) – recognition of prior learning (RPL); *zob. też akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia*;

walidacja efektów uczenia się/kształcenia (*potwierdzenie przez właściwy organ, że osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, tj. wiedza, umiejętności i/lub kompetencje, zostały ocenione według wcześniej zdefiniowanych kryteriów i uznane za zgodne z przyjętymi standardami*) – validation of learning outcomes; **walidacja uczenia się pozaformalnego i nieformalnego** – validation of non-formal and informal learning; **wzajemne uczenie się od siebie** (*uczenie się od siebie osób lub instytucji poprzez bezpośrednie kontakty i praktyczną współpracę*) – peer learning;

zindywidualizowane uczenie się – individualised learning, personalised learning

uczeń – pupil, learner, student (*starszych klas szkoły średniej*)

legitymacja ucznia – pupil identity card, pupil ID card; **ocena uczniów** – pupil assessment; **podejście ukierunkowane/zorientowane na ucznia** – pupil-centred approach; **populacja uczniów** – school population; **projekt ukierunkowany na uczniów** (*np. w odróżnieniu od projektów koncentrujących się na kadrze nauczycielskiej*) – pupil-centred project, student-centred project; **samorząd uczniów/uczniowski** – pupil self-government; **stowarzyszenie uczniów** – pupils' association; **uczeń mający specjalne potrzeby** – pupil/learner/student with special needs, special needs pupil/learner/student; **uczeń mający specjalne potrzeby edukacyjne** – pupil with special educational needs; **uczeń szkoły podstawowej** – primary pupil, primary school pupil; **uczeń szkoły średniej** – secondary pupil, secondary school pupil, secondary school student, **wymiana uczniów** – pupil exchange; **uczniowie osiągający/uzyskujący dobre wyniki w nauce** – high-achieving pupils; **uczniowie osiągający/uzyskujący słabe wyniki w nauce** – low-achieving pupils; **uczniowie osiągający/uzyskujący lepsze od przeciętnych wyniki w matematyce** – pupils overachieving in mathematics; **uczniowie zagrożeni marginalizacją społeczną** – pupils at risk of social exclusion; **uczniowie z różnych środowisk** – pupils of different backgrounds

uczestnictwo – participation, involvement

uczestnictwo partnerów społecznych w zarządzaniu edukacją – participation of social partners in education management, social participation in education management; **uczestnictwo partnerów społecznych/władz uczelni/kierownictwa szkoły w projekcie** – involvement of social partners/university authorities/school management in a project

uczestniczyć – to participate, to take part, to be involved, to attend

uczestniczyć w działaniach/projekcie – to be involved in/to participate in/to take part in activities/a project; **uczestniczyć**

w programie/konferencji – to participate in/to take part in a programme/conference; **uczestniczyć w spotkaniu/zebraniu/posiedzeniu** – to attend a meeting

uczestnik – participant; **uczestnicy** – participants; audience, public (*audytorium – jako grupa*)

docelowi uczestnicy (*np. kursu, szkolenia, seminarium*) – target audience, target public; **lista uczestników kursu** – list of course participants; **uczestnicy konferencji/kursu** – conference/course participants

uczęszczać – to attend

uczęszczać na zajęcia/lekcje – to attend classes; **uczęszczać do szkoły** – to attend school; **uczęszczać na kurs/zajęcia** (*np. z geografii*) – to attend/to follow/to take a course (*np. a geography course*)

uczęszczanie – attendance

uczniowski – pupil

legitmacja uczniowska – pupil identity card, pupil ID card; **organizacja uczniowska** – pupils' organisation; **samorząd uczniowski** – pupil self-government

uczony – scholar

uczyć – to teach

uczyć języka obcego/historii – to teach a foreign language/history

uczyć się – to learn, to study; *zob. też uczenie się*

organizacja ucząca się – learning organisation; **region uczący się** (*region, w którym uczenie się i innowacje stanowią centralny element rozwoju*) – learning region; **społeczność ucząca się** – learning community;

uczyć się do egzaminu – to study for an examination; **uczyć się języka/historii** – to learn a language/history; **uczyć się z doświadczeń** – to learn from experience

udoskonalać – to develop, to improve, to refine

udoskonalić/ać metody nauczania/narzędzia oceny – to develop/to improve teaching methods/ assessment tools; **udoskonalić/ać wskaźniki** – to develop/ to refine indicators

udoskonalanie – development, improvement

udział – involvement (*uczestnictwo, włączenie się*), participation (*uczestnictwo*), share (*przypadająca część*)

aktywny udział – active involvement/ participation; **udział edukacji w wydatkach publicznych** – share of education in public expenditure/public spending, education share in public expenditure/ public spending; **udział partnerów społecznych w zarządzaniu edukacją** – participation of social partners in education management, social participation in education management; **udział partnerów społecznych/władz uczelni/kierownictwa szkoły w projekcie** – involvement of social partners/university authorities/ school management in a project; **zrównoważony udział** (*np. kobiet i mężczyzn, poszczególnych krajów czy regionów, typów instytucji lub poszczególnych instytucji w projektach/programach współpracy*) – balanced involvement, balanced participation;

wziąć/brać udział w projekcie – to be involved in/to participate in/to take part in a project; **zmniejszyć/ać udział edukacji w wydatkach publicznych** – to reduce the share of education in public expenditure; **zwiększyć/ać udział edukacji w wydatkach publicznych** – to increase the share of education in public expenditure

UE > Unia Europejska

UE – Australia > Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Australia

UE – Japonia > Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Japonia

UE – Kanada > Program współpracy UE – Kanada

UE – Korea > Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Korea

UE – Nowa Zelandia > Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE – Nowa Zelandia

UE – USA > Program współpracy UE – USA „Atlantis"

ukończyć – to complete, to finish
ukończyć rok/semestr studiów – to complete a year/semester of study; **ukończyć studia** – to complete a degree programme/studies, to finish studies, to graduate from a university; **ukończyć szkołę podstawową/średnią** – to complete primary education/secondary education

ukośny – diagonal
ukośny transfer (*w budżetach projektów realizowanych w ramach niektórych programów UE: przeniesienie kwot, które nie zostały wydane, do innej pozycji w budżecie, np. z kosztów ogólnych do kosztów osobowych, w celu pokrycia kosztów innego rodzaju działań*) – diagonal transfer; *por. transfer poziomy*

ulotka – flyer (flier), leaflet
ulotka informacyjna – information leaflet, informational leaflet; **ulotka o projekcie** – project leaflet; **ulotka promocyjna** – promotion(al) leaflet

ułatwiać – to facilitate
ułatwić/ać dostęp do nauki/naukę/współpracę międzynarodową/uznawanie kwalifikacji – to facilitate access to education/learning/international co-operation/the recognition of qualifications

umiejętność – skill; *w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: umiejętność to zdolność do stosowania wiedzy i korzystania z know-how w celu wykonywania zadań i rozwiązywania problemów; umiejętności określa się jako poznawcze/kognitywne (obejmujące myślenie logiczne, intuicyjne i kreatywne) lub praktyczne (obejmujące sprawność manualną oraz korzystanie z metod, materiałów, narzędzi i instrumentów)*
nowe umiejętności podstawowe (*określone przez Radę Europejską podczas szczytu lizbońskiego w 2000 r. (➤ Proces Lizboński), obejmujące umiejętności informatyczne, kulturę techniczną, umiejętności językowe, przedsiębiorczość i umiejętności społeczne*) – new basic skills; *zob. też umiejętności podstawowe*;
podnoszenie poziomu umiejętności – skills upgrading; **podstawowe umiejętności** – basic skills (*na poziomie podstawowym, np. basic ICT skills – podstawowe umiejętności informatyczne*); *zob. też umiejętności podstawowe*;
praktyczne umiejętności językowe – practical language skills;
umiejętności administracyjne – administrative skills; **umiejętności analityczne** – analytical skills; **umiejętności artystyczne** – artistic skills; **umiejętności czytania** – reading skills; *zob. też umiejętność czytania*; **umiejętności dydaktyczne** – teaching skills; **umiejętności informatyczne** (*umiejętności korzystania z technologii informacyjnych*) – IT skills; *zob. też umiejętności komputerowe*; **umiejętności interpersonalne** – interpersonal skills; **umiejętności językowe** – language skills, linguistic skills; **umiejętności kierownicze** – management skills, managerial skills; *zob. też umiejętności zarządzania*; **umiejętności komputerowe** – computer skills; *zob. też umiejętności informatyczne*; **umiejętności komunikacji/komunikacyjne** – communication skills; **umiejętności kognitywne** – cognitive skills; *zob. też umiejętności poznawcze*; **umiejętności liczenia** – numeracy skills; *zob. też umiejętność liczenia*; **umiejętności matematyczne** – mathematical skills; **umiejętności ogólne** – general skills, generic skills; **umiejętności organizacyjne** – organisational skills; **umiejętności pisania** – writing skills; *zob. też umiejętność pisania*; **umiejętności podejmowania decyzji** – decision-making skills; **umiejętności podstawowe** (*tradycyjnie obejmujące umiejętności czytania, pisania i liczenia*) – basic skills; *zob. też nowe umiejętności podstawowe i podstawowe umiejętności*; **umiejętności poznawcze** – cognitive skills; *zob. też umiejętności kognitywne*; **umiejętności pracy w zespole/pracy zespołowej** – team-work skills; **umiejętności praktyczne** – practical skills; **umiejętności prezentacji** – presentation skills; **umiejętności przywódcze** – leadership skills; **umiejętności rozumienia** (*w nauce języka*) – comprehension skills; **umiejętności rozwiązywania problemów** – problem-solving skills; **umiejętności społeczne**

– social skills; **umiejętności techniczne** – technical skills; **umiejętności twórcze** – creative skills; **umiejętności uczenia się** – learning to learn skills; **umiejętności zarządzania** – management skills, managerial skills; *zob. też umiejętności kierownicze*; **umiejętności zarządzania konfliktem** – conflict management skills; **umiejętności zarządzania projektami** – project management skills;
umiejętność cząstkowa – partial skill; **umiejętność czytania** (*w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów" (PISA): umiejętność czytania ze zrozumieniem*) – reading literacy; *zob. też umiejętności czytania*; **umiejętność czytania i pisania** – literacy, literacy skill; *zob. też umiejetności czytania, umiejętności pisania*; **umiejętność liczenia** – numeracy, numeracy skill; **umiejętność myślenia matematycznego** *(w badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów" (PISA)*) – mathematical literacy; **umiejętność myślenia naukowego** (w *badaniach OECD „Międzynarodowy program oceny umiejętności uczniów" (PISA)*) – scientific literacy; **umiejętność pisania** – writing literacy; *zob. też umiejętności pisania*; **umiejętność przystosowania się** – adaptability; **umiejętność uczenia się** – learning to learn, learning-to-learn ability; *jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie*; *zob. notkę opisową pod hasłem „Europejskie ramy kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie"*;
zdobyte umiejętności – acquired skills;
akredytować umiejętności (*np. zdobyte w pracy zawodowej*) – to accredit skills; **z/aktualizować umiejętności** – to update skills; **certyfikować umiejętności, poświadczyć/ać umiejętności świadectwem/dyplomem** – to certify skills; **ćwiczyć umiejętności** – to exercise/to practise skills; **za/demonstrować umiejętności, wykazać/ywać się umiejętnościami** – to demonstrate skills; **u/doskonalić, podnieść/osić umiejętności** – to improve/to upgrade skills; **mieć, posiadać umiejętności** – to have skills; **ocenić/ać umiejętności** – to assess skills; (*formalnie*) **poświadczyć/ać, potwierdzić/ać umiejętności** – to validate skills; **rozwinąć/jać umiejętności** – to develop skills; (*formalnie*) **uznać/wać umiejętności** (*np. zdobyte w pracy zawodowej*) – to recognise skills; **wykorzystać/ywać umiejętności** – to use skills; **zdobyć/wać umiejętności** – to learn/to acquire skills

umowa – agreement, contract; **dotyczący/wynikający z umowy, określony w umowie** – contractual
czas/okres obowiązywania umowy – duration of an agreement/a contract, contractual period; **język umowy** – language of an agreement/a contract, contract language; **naruszenie umowy** – breach of an agreement/a contract; **naruszenie postanowień umowy** – infringement of the provisions of an agreement/a contract; **niedotrzymanie umowy** – breach of a contract; **niewywiązywanie się z umowy, niewykonanie/niedotrzymanie umowy** – non-fulfilment of an agreement; **niedopełnienie/niewywiązanie się z obowiązków wynikających z umowy** – failure to comply with contractual obligations; **pismo/zawiadomienie o rozwiązaniu/wypowiedzeniu umowy** – letter of termination, termination letter; **postanowienia umowy** – provisions of an agreement/a contract, contractual provisions; **prawnie wiążąca umowa** – legally binding agreement/contract; **przedłużenie umowy** – renewal of an agreement/a contract; **przedmiot umowy** – subject of an agreement/a contract; roz**wiązanie umowy** – termination of an agreement/a contract; **strona niedotrzymująca umowy** – defaulting party; **strona umowy/zawierająca umowę** – contracting party, party to an agreement; **treść umowy** – content of an agreement/a contract;
umowa dwustronna/bilateralna – bilateral agreement; **umowa instytucjonalna** (*zawierana z instytucją, w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np.*

nauczycielem otrzymującym stypendium) – institutional agreement/contract; **umowa międzyinstytucjonalna/międzyuczelniana** – inter-institutional agreement; **umowa o grant/dotację/stypendium** – grant agreement; **umowa o partnerstwie/współpracy partnerskiej** – partnership agreement; **umowa o pracę** – employment contract; **umowa o pracę w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie** – part-time employment contract; **umowa o pracę w pełnym wymiarze/na pełnym etacie** – full-time employment contract; **umowa o przyuczenie do zawodu** – apprenticeship contract; **umowa pisemna** – written agrement; **umowa ramowa** – framework agreement; **umowa sporządzona w dwóch/trzech egzemplarzach** – agreement drawn up in duplicate/triplicate; **umowa uczelniana** (*zawierana z uczelnią, w odróżnieniu od umowy zawieranej z osobą fizyczną, np. nauczycielem otrzymującym stypendium*) – institutional agreement/contract; **umowa ustna** – verbal agreement; **umowa ważna/mająca moc obowiązującą** – valid agreement; **umowa wieloletnia** – multi-annual agreement/contract; **umowa wielostronna/multilateralna** – multilateral agreement; **umowa wstępna** – outline agreement; **umowa z podwykonawcą** – subcontract, subcontracting agreement; **umowa ze studentem** (*w programie ➤ Erasmus Mundus: umowa pomiędzy konsorcjum uczelni prowadzących wspólne studia magisterskie a studentem, która obejmuje uzgodnienia w sprawach akademickich, finansowych i administracyjnych związanych z udziałem studenta w studiach oraz ew. warunki przyznania i korzystania ze stypendium*) – Student Agreement; **umowa ze studentem studiów doktoranckich/doktorantem** (*w programie ➤ Erasmus Mundus: umowa pomiędzy konsorcjum uczelni prowadzących wspólne studia doktoranckie a doktorantem, która obejmuje uzgodnienia w sprawach akademickich, finansowych i administracyjnych związanych z udziałem doktoranta w studiach oraz ew. warunki przyznania i korzystania ze stypendium*) – Doctoral Candidate Agreement;

ustalenia dotyczące zawierania umów lub wynikające z umowy – contractual arrangements; **uzupełnienie umowy** – addition to an agreement/a contract; **wartość umowy** – value of an agreement/a contract, contractual value; **warunki umowy** – terms and conditions of an agreement/a contract; **wykonywanie umowy** – performance of an agreement; **wypowiedzenie umowy** – termination of an agreement/a contract; **zakres umowy** – scope of an agreement/a contract; **załącznik do umowy** – annex to an agreement/a contract; **zawarcie umowy** – conclusion of an agreement/a contract; **zawieszenie umowy** – suspension of an agreement/a contract; **zgodność z postanowieniami umowy** – compliance with the provisions of an agreement/a contract; **zmiany w umowie** – amendments to an agreement/a contract;

anulować, unieważnić/ać umowę – to cancel an agreement/a contract; **dodać/wać nową klauzulę do umowy** – to add a new clause to the agreement/the contract; **naruszyć/ać umowę, nie dotrzymać/ywać umowy, zerwać/zrywać umowę** – to break an agreement/a contract; **podpisać/ywać umowę** – to sign an agreement/a contract; **przedłużyć/ać okres obowiązywania umowy** – to extend the contractual period; **przedłużyć/ać umowę** – to extend an agreement/a contract, to renew an agreement/a contract; **przestrzegać umowy** – to adhere to/to keep to an agreement/a contract; **ratyfikować umowę** – to ratify an agreement; **rozwiązać/ywać, wypowiedzieć/adać umowę** – to terminate an agreement/a contract; **sporządzić/ać umowę w dwóch/trzech egzemplarzach** – to draw up an agreement/a contract in duplicate/triplicate; **wykonać/ywać umowę** – to carry out/to implement/to perform an agreement; **zatwierdzić/ać umowę** – to

endorse an agreement; **zawrzeć/ierać umowę** – to conclude an agreement/ a contract, to enter into an agreement/ a contract; **zawiesić/szać umowę** – to suspend an ageement/a contract

umysłowy – intellectual

zdolności umysłowe – intellectual abilities

UNESCO, Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury – UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation: Wyspecjalizowana agenda Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) utworzona w 1945 r., do której należą 193 kraje z całego świata. Celem UNESCO w dziedzinie edukacji jest promowanie edukacji jako fundamentalnego prawa człowieka i urzeczywistnienie koncepcji „edukacji dla wszystkich", zakładającej powszechny dostęp do edukacji na wszystkich poziomach i w ciągu całego życia, podnoszenie jakości kształcenia oraz stymulowanie innowacyjnych przedsięwzięć i dialogu w sprawach polityki edukacyjnej. UNESCO opracowuje we współpracy z innymi międzynarodowymi instytucjami klasyfikacje, które umożliwiają zbieranie porównywalnych w skali międzynarodowej danych statystycznych o wykształceniu (➤ Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia), oraz inicjuje, prowadzi i koordynuje takie działania jak ustalanie standardów, fachowe doradztwo, konkretne projekty innowacyjne, przedsięwzięcia rozwijające potencjał odpowiednich instytucji i kadry czy tworzenie sieci współpracy. Jako instytucja ustalająca standardy UNESCO opracowała szereg konwencji w sprawie uznawania studiów, dyplomów i tytułów/stopni (➤ Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy) i zalecenia dotyczące na przykład kształcenia w szkołach technicznych i zawodowych czy rozwoju kształcenia dorosłych. *Szczegółowe informacje pod adresami: http://www.unic.un.org.pl* (*w jęz. polskim*) *i http://portal.unesco.org/en* (*w jęz. angielskim*)

UNESCO-CEPES, Europejskie Centrum Szkolnictwa Wyższego – UNESCO-CEPES (*fr. Centre Européen pour l'Enseignement Supérieur, ang. European Centre for Higher Education*), UNESCO-CEPES, European Centre for Higher Education: Centrum CEPES zostało utworzone w 1972 r. w celu promowania współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego między państwami członkowskimi ➤ UNESCO w regionie Europy, tj. krajami Europy, krajami Ameryki Północnej i Izraelem. CEPES realizuje samodzielnie lub wspólnie z innymi instytucjami różne przedsięwzięcia dotyczące reformy i rozwoju szkolnictwa wyższego, w tym m.in. działania prowadzone obecnie w ramach ➤ Procesu Bolońskiego, wspiera działania służące tworzeniu polityki i badania, zbiera i rozpowszechnia informacje oraz prowadzi działalność konsultacyjną w zakresie szkolnictwa wyższego. Centrum pełni również funkcję sekretariatu wyspecjalizowanych sieci, m.in. tych, które wspierają wdrażanie ➤ Konwencji o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie Europy. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://www.cepes.ro/*

unia – union

Unia dla regionu Morza Śródziemnego/ Unia dla Morza Śródziemnego – Union for the Mediterranean: Od 2008 r. Unia dla regionu Morza Śródziemnego wyznacza ramy Partnerstwa Euro-Śródziemnomorskiego (Euro-Mediterranean Partnership) – współpracy wielostronnej między UE a krajami basenu Morza Śródziemnego, która była wcześniej prowadzona w ramach tzw. Procesu Barcelońskiego. We współpracy tej uczestniczy obecnie 27 państw członkowskich UE i 16 krajów z południowej części basenu Morza Śródziemnego, Bałkanów i Bliskiego Wschodu (Albania, Algieria, Autonomia Palestyńska, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czarnogóra, Egipt, Izrael, Jordania, Liban, Libia, Maroko, Mauretania, Monako, Syria, Tunezja i Turcja). Priorytetowe projekty w ramach Unii dla Morza Śródziemnego

dotyczą sześciu obszarów: oczyszczenia Morza Śródziemnego, stworzenia „autostrad" morskich i lądowych, inicjatyw w zakresie obrony cywilnej przeciwdziałających katastrofom, planu wykorzystania energii słonecznej, otwarcia Uniwersytetu Euro-Śródziemnomorskiego w Słowenii oraz rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w tym regionie. *Szczegółowe informacje w jęz. angielskim pod adresem: http://eeas.europa.eu/euromed/index_en.htm*

Unia Europejska (UE) – European Union (EU)

unieważniać – to cancel

unieważnić/ać umowę – to cancel an agreement/a contract

unieważnianie – cancellation

unieważnienie/anie umowy – cancelation of an agreement/a contract

uniwersytet – university, campus; *zob. też połączenia z przymiotnikami i czasownikami pod hasłem „uczelnia"*

uniwersytet ekonomiczny – university of economics; **uniwersytet medyczny** – medical university, university of medicine, university of medical sciences; **uniwersytet otwarty** – open university; **uniwersytet przyrodniczy** – university of life sciences; **uniwersytet rolniczy** – university of agricultural sciences, university of agriculture; **uniwersytet techniczny** – technical university, university of technology; **uniwersytet wirtualny** (*forma kształcenia łącząca kształcenie na odległość z kształceniem w trybie on-line*) – virtual campus; *zob też kampus wirtualny*

unowocześniać – to modernise

unowocześnić/ać program nauczania – to modernise a curriculum

unowocześnianie – modernisation

unowocześnienie/anie programów nauczania – modernisation of curricula

upośledzenie – disability, handicap, disadvantage

upośledzony – disabled, disadvantaged, handicapped

upoważniać – to authorise

upoważniony przedstawiciel/osoba upoważniona do reprezentowania (*np. danej instytucji*) – authorised representative; **upoważniony audytor/kontroler/rewident** – authorised auditor

upoważnienie – authorisation

pisemne upoważnienie – written authorisation

uprawniać – to authorise (*udzielać zezwolenia*); **być uprawnionym** – to be authorised (*posiadać zezwolenie*); to be eligible (*spełniać formalne wymogi*);

być uprawnionym do finansowania z budżetu państwa – to be eligible for State-budget funding; **być uprawnionym do prowadzenia studiów pierwszego/drugiego/trzeciego stopnia** – to be authorised to provide first-cycle programmes/second-cycle programmes/third-cycle programmes; **być uprawnionym do ubiegania się o fundusze** – to be eligible to apply for funds

uprawnienie – authorisation (*zezwolenie*), eligibility (*prawo wynikające ze spełnienia formalnych warunków*)

uprawnienie do prowadzenia studiów/studiów pierwszego stopnia/studiów drugiego stopnia/studiów trzeciego stopnia – authorisation to provide/offer degree programmes/first-cycle programmes/second-cycle programmes/third-cycle programmes; **uprawnienie do otrzymywania funduszy/finansowania** – eligibility for funding;

cofnąć/ać uprawnienia – to withdraw an authorisation; **przyznać/wać uprawnienie** – to grant an authorisation; **przywrócić/acać uprawnienie** – to re-grant an authorisation; **ubiegać się, wystąpić/ępować o uprawnienie** – to apply for an authorisation; **uzyskać/iwać uprawnienie** – to obtain an authorisation; **zawiesić/szać uprawnienie** – to suspend an authorisation

uprawniony (*spełniający wymogi formalne*) – eligible; *zob. też uprawniać*

działanie uprawnione (*w ➤ programach UE: rodzaj działań, które można finansować z przyznawanych funduszy*) – eligible activity; *por. działanie nieuprawnione*; **instytucja/organizacja uprawniona** (*w ➤ pro-*

gramach UE: instytucja/organizacja uprawniona do udziału w danym programie i ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu) – eligible institution/organisation; *por. instytucja/organizacja nieuprawniona*; **koszty/wydatki uprawnione** (*w ➤ programach UE: koszty/wydatki, które można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – eligible costs/expenditure/expenses; *por. koszty/wydatki nieuprawnione*; **kraj uprawniony** (*w ➤ programach UE: kraj uprawniony do udziału w danym programie, ubiegania się o fundusze przyznawane w ramach danego programu*) – eligible country; *por. kraj nieuprawniony*; **sprzęt uprawniony** (*w ➤ programach UE: rodzaj sprzętu, który można zakupić z przyznawanych funduszy*) – eligible equipment; *por. sprzęt nieuprawniony*; **uprawniony do finansowania** (*w ➤ programach UE: działania/koszty, które mogą być finansowane z przyznawanych funduszy*) – eligible for funding

uprzedzenie – prejudice
uprzedzenia kulturowe – cultural prejudices; uprzedzenia rasowe – racial prejudices; **mieć uprzedzenia** – to have prejudices; **przezwyciężyć/ać uprzedzenia** – to overcome prejudice(s); **zwalczyć/ać uprzedzenia** – to combat prejudice(s)

urlop – holiday, leave
urlop bezpłatny – unpaid holiday/leave; **urlop dziekański** – leave of absence (LOA) (*termin używany przez uczelnie w krajach anglojęzycznych*); dean's leave (*termin używany w niektórych innych krajach, m.in. w Polsce*); **urlop letni** – summer holiday; **urlop macierzyński** – maternity leave; **urlop naukowy** – sabbatical leave; **urlop ojcowski** – paternity leave; **urlop płatny** – paid holiday/leave; **urlop rodzicielski** – parental leave; **urlop szkoleniowy** – study leave; **urlop wypoczynkowy** – holiday leave; urlop zimowy – winter holiday; **dać/wać urlop** – to give leave; **pójść/iść na urlop** – to go on holiday/leave; **udzielić/ać urlopu** – to grant leave; **wziąć/brać urlop** – to take holiday/leave

uruchamiać – to launch
uruchomić/amiać program/projekt – to launch a programme/project

urząd – office
urząd pracy – labour office

Urząd Publikacji Unii Europejskiej – Publication Office of the European Union (*dawniej: Biuro Urzędowych Publikacji Wspólnot Europejskich – Office for Official Publications of the European Communities*): Biuro wydające publikacje instytucji Unii Europejskiej, m.in. Dziennik Urzędowy UE z przepisami prawnymi UE w językach urzędowych UE. *Szczegółowe informacje w jęz. polskim i angielskim pod adresem: http://publications.europa.eu/*

urzędnik – official, officer
urzędnik ministerstwa – ministry official; **urzędnik państwowy** – civil servant; **wysoki rangą/wyższy urzędnik ministerstwa** – senior ministry official

urzędowy – official
język urzędowy – official language; **języki urzędowe Unii Europejskiej** (UE) (*23 języki: angielski, bułgarski, czeski, duński, estoński, fiński, francuski, grecki, hiszpański, irlandzki, litewski, łotewski, maltański, niderlandzki, niemiecki, polski, portugalski, rumuński, słowacki, słoweński, szwedzki, węgierski i włoski*) – official languages of the European Union (EU official languages); **kurs urzędowy** (*np. w wymianie walut*) – official rate

usługa – service
usługi edukacyjne – educational services; **usługi finansowe** – financial services; **usługi internetowe** – Internet services; **usługi obce** (*wykonywane przez instytucje z zewnątrz, np. tłumaczenia materiałów dla szkoły wykonywane przez agencję tłumaczeń*) – external services; **usługi wysokiej jakości/na wysokim poziomie** – quality services

ustalać – to define, to fix
ustalona kwota (*w ➤ programach UE: kwota o stałej wysokości przyznawana na określony rodzaj wydatków*) – fixed amount; **ustalona stawka** (*np. w odniesieniu do określonego rodzaju kosztów w projekcie*) – fixed rate;

ustalić/ać cele projektu – to define objectives of a project; **ustalić/ać datę wyjazdu/termin składania wniosków** – to fix the date of departure/the deadline for the submission of applications

ustalenie – arrangement

ustalenia dotyczące płatności – payment arrangements; **ustalenia dotyczące zawierania kontraktów/umów/wynikające z kontraktu/umowy** – contractual arrangements; **ustalenia organizacyjne** – organisational arrangements;

dokonać/ywać ustaleń – to make arrangements

ustanawiać – to establish

ustanowić/awiać priorytety/procedurę – to establish priorities/a procedure

ustanawianie – establishment

ustanowienie/anie priorytetów/procedur – establishment of priorities/procedures

ustawa – Act of Parliament, act, law

nowelizacja ustawy o oświacie/szkolnictwie wyższym – amendment to the School Education Act/Higher Education Act; **ustawa o oświacie** – School Education Act; **ustawa o szkolnictwie wyższym** – Higher Education Act;

z/nowelizować ustawę – to amend an act/a law; **uchwalić/ać nową ustawę** – to adopt/to pass a new act/ new law; **uchylić/ać ustawę** – to repeal a law; **wdrożyć/ażać, wprowadzić/ać w życie ustawę** – to implement an act/a law

ustawiczny – continuing

placówka kształcenia ustawicznego – continuing education establishment, continuing education institution; continuing education provider (*organizator kształcenia dorosłych*); **kształcenie ustawiczne** – continuing education; **ustawiczne kształcenie zawodowe** – continuing vocational education, continuing vocational education and training (CVET), continuing vocational training (CVT); *por. kształcenie zawodowe*

ustny – oral, verbal; por. pisemny

egzamin ustny – oral examination; *por. egzamin pisemny*; **umowa ustna** – verbal agrement; *por. umowa pisemna*

utrzymanie (się) – living, subsistence

dieta na utrzymanie (*w trakcie podróży*) – subsistence allowance; koszty utrzymania – subsistence costs, cost of living, living cost; niskie/wysokie koszty utrzymania – low/high cost of living; mieszkanie z utrzymaniem – board and lodging; wydatki na utrzymanie – living/subsistence expenses

utrzymywać – to maintain

utrzymywany z dotacji – grant-maintained (GM); **szkoła utrzymywana z dotacji** – grant-maintained school;

utrzymać/ywać kontakt/kontakty – to maintain contact, to maintain links; **utrzymać/ywać miejsca pracy** – to maintain jobs

utrzymywać kontakt – to liaise, to be in touch

utrzymywać kontakt z partnerami projektu/lokalnymi władzami edukacyjnymi – to liase with project partners/the local education authorities

uzasadniać – to justify

uzasadnić/ać politykę/prośbę/wniosek o fundusze/wydatki – to justify a policy/ a request/an application for funding/ expenditure

uzasadnienie – justification

uzasadnienie projektu – justification of a project, project justification; **uzasadnienie polityki/wniosku o fundusze/wydatków** – justification of a policy/an application for funding/expenditure

uzdolnienie – aptitude, gift; *zob. też zdolność*

test/sprawdzian uzdolnień – aptitude test; **test/sprawdzian uzdolnień językowych** – foreign language aptitude test/language aptitude test; **uzdolnienia matematyczne/językowe** – aptitude for mathematics/ foreign languages; **uzdolnienia muzyczne** – gift for music;

mieć uzdolnienia matematyczne/językowe – to have an aptitude for mathematics/ foreign languages; **mieć uzdolnienia muzyczne** – to have a gift for music; **wykazać/ywać się uzdolnieniami matematycznymi/językowymi** – to show an aptitude for mathematics/foreign languages

uzdolniony – gifted, talented
uczniowie uzdolnieni – gifted pupils; **być uzdolnionym matematycznie** – to be gifted at mathematics

uznawać – to recognise
instytucja (*oficjalnie*) **uznawana** – recognised institution; **uznawane przez państwo/władze placówki edukacyjne** – state-recognised educational institutions; **uznać/wać instytucję** – to recognise an institution; **uznać/wać punkty uzyskane w innej uczelni** – to recognise credits obtained in another higher education institution; **uznać/wać świadectwa/dyplomy wydane w innym kraju** – to recognise certificates/diplomas issued in another country; **uznać/wać tytuły/stopnie** – to recognise degrees; **uznać/wać efekty kształcenia/zdobyte umiejętności** – to recognise learning outcomes/the skills acquired

uznawanie – recognition
system uznawania (*np. świadectw/dyplomów/tytułów/stopni*) – recognition system, recognition scheme; **uznawanie kwalifikacji** (*świadectw/dyplomów/tytułów/stopni*) **do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki, studiów lub pracy naukowej** – academic recognition; *por. uznawanie kwalifikacji do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu*; **uznawanie kwalifikacji** (*świadectw/dyplomów/tytułów/ stopni*) **do celów zawodowych/w celu wykonywania zawodu** – professional recognition; *por. uznawanie kwalifikacji do celów akademickich/do celów kontynuowania nauki*; **uznawanie dyplomów/kwalifikacji/okresów studiów odbytych za granicą** – recognition of diplomas/qualifications/periods of study abroad; **uznawanie dotychczasowego uczenia się/kształcenia/uznawanie dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia** (*proces, w wyniku którego indywidualnym osobom potwierdza się formalnie i zalicza na poczet ➤ kwalifikacji to, czego nauczyły się dotychczas w ramach ➤ uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego, odbywający się na podstawie jednoznacznych dowodów, np. egzaminu, analizy portfolio z pracami, które świadczą o tym, że dana osoba osiągnęła odpowiednie ➤ efekty uczenia się/kształcenia*) – recognition of prior learning (RPL); *zob. też akredytacja dotychczasowych efektów uczenia się/kształcenia*; **uznawanie efektów kształcenia/uczenia się** (*formalne potwierdzenie wiedzy, umiejętności i/lub kompetencji poprzez przyznanie kwalifikacji, tj. świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia, lub zaliczenie zdobytej wiedzy, umiejętności i/lub kompetencji na poczet przyszłych kwalifikacji*) – recognition of learning outcomes; **uznawanie punktów** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – recognition of credits, credit recognition; **wzajemne uznawanie dyplomów** (*np. przez dwa kraje*) – mutual recognition of diplomas;
za/gwarantować uznanie/wanie okresów studiów odbytych za granicą – to guarantee the recognition of study periods abroad; **poprawić/ać sytuację w zakresie uznawania dyplomów, usprawnić uznawanie dyplomów** – to improve the recognition of diplomas; **ułatwić/ać uznawanie kwalifikacji** – to facilitate the recognition of qualifications; **zapewnić/ać uznawanie dyplomów** – to ensure the recognition of diplomas

uzupełniać – to complement, to supplement

uzupełniające studia magisterskie (*obecnie: studia drugiego stopnia/studia magisterskie*) – second-cycle Master's degree programme(s), second-cycle programme(s); *zob. też studia drugiego stopnia, studia magisterskie*

uzupełniający – complementary, supplementary
działania uzupełniające – complementary activities; **działania/środki uzupełniające** – complementary measures; **fundusze uzupełniające** (*w ➤ programach UE: fundusze uzyskane z innych źródeł i przeznaczone na dofinansowanie projektu*

realizowanego w ramach danego programu) – complementary funding, matching finance, matching funds; **lektura uzupełniająca** – recommended reading; *por. lektura obowiązkowa, lektura dodatkowa*; **liceum uzupełniające** – supplementary lyceum, supplemenrtary secondary school; **lista lektur uzupełniających** – recommended reading list; *por. lista lektur obowiązkowych, lista lektur dodatkowych*; **uzupełniające liceum ogólnokształcące** – supplementary general secondary school

uzupełnienie (*dodatek*) – addition, supplement
książki zalecane jako uzupełnienie kursu – books recommended as a supplement to the course; **uzupełnienie umowy/kontraktu** – addition to an agreement/a contract

użytkownik – user
końcowy użytkownik produktów projektu – end user of project products

używać – to use
używać sprzętu/wskaźników – to use equipment/indicators

używanie – use
używanie sprzętu/wskaźników – use of equipment/indicators

W

wakacje – holidays, break
harmonogram/kalendarz szkolnych wakacji i ferii – school holiday schedule; **szkolne wakacje** – school holidays; **wakacje letnie** – summer holidays; **wakacje** (*ferie*) **zimowe** – winter holidays

walidacja (*potwierdzenie, poświadczenie przez właściwy organ*) – validation
walidacja efektów kształcenia/uczenia się (*potwierdzenie przez właściwy organ, że osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, tj. wiedza, umiejętności i/lub kompetencje, zostały ocenione według wcześniej zdefiniowanych kryteriów i uznane za zgodne z przyjętymi standardami*) – validation of learning outcomes; **walidacja kompetencji** – validation of competences; **walidacja uczenia się/kształcenia pozaformalnego i nieformalnego** – validation of non-formal and informal learning

waloryzacja (*w niektórych ➤ programach UE: termin przejęty z jęz. francuskiego, oznaczający rozpowszechnianie i wykorzystywanie rezultatów finansowanych projektów*) – valorisation

waluta – currency
konto prowadzone/rachunek prowadzony w walucie krajowej – account held in the national currency; **koszty wymiany waluty** – exchange costs; **waluta krajowa** – national currency; **waluta niewymienialna** – non-convertible currency; **waluta obca/zagraniczna** – foreign currency; **waluta wymienialna** – convertible currency; waluta zagraniczna – foreign currency;
przeliczyć/ać walutę krajową na euro – to convert the national currency into euro

warsztat – workshop
być gospodarzem warsztatu, organizować u siebie warsztat – to host a workshop; **z/organizować warsztat** – to organise a workshop; **prowadzić warsztat** – to run a workshop; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w warsztacie** – to attend/to participate/to take part in a workshop

Warsztaty – Workshops ➤ **Grundtvig**

wartość – value
wartość kontraktu/umowy – value of a contract/an agreement, contractual value; **wartość punktowa** (*liczba punktów przy-*

porządkowanych danej jednostce dydaktycznej/przedmiotowi w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć) – credit value; **wartości kulturowe** – cultural values; **wartości tradycyjne** – traditional values

warunek – condition, requirement; **warunki** – conditions, requirements, terms
warunki finansowania/finansowe – funding conditions, financial conditions; **warunki kontraktu/umowy** – terms and conditions of a contract/an agreement; **warunki płatności** – terms of payment; **warunki przyjęć** (*np. na studia, kurs*) – conditions of admission, admission conditions; **warunki przystępowania** (*np. do konkursu*)**/warunki wstępowania** (*np. na uczelnię*) – entry requirements; **warunki realizacji/wdrażania** – implementing conditions; **warunki zatrudnienia** – employment conditions; **warunki życia** – living conditions;
określić/ać warunki – to lay down/to set requirements/conditions; **spełnić/ać warunki** – to fulfil/to meet conditions/requirements; **s/tworzyć warunki do reformy systemu edukacji** – to create conditions for the reform of the education system

warunkowy – conditional
akredytacja warunkowa – conditional accreditation; **warunkowe zatwierdzenie raportu** – conditional approval of a report

ważny (*prawomocny, mający moc obowiązującą*) – valid
ważny kontrakt/ważna umowa – valid contract/valid agreement

wczesny – early
wczesna edukacja – early childhood education, early education; **wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem** – early childhood education and care

wdrażać – to implement
wdrożyć/ażać plan/politykę/program nauczania/projekt/środki/ustawę – to implement a plan/a policy/a curriculum/a project/measures/a law

wdrażanie – implementation
tryb wdrażania – implementation modality; **procedura wdrażania** – implementation procedure; **warunki wdrażania** – implementation conditions, implementing conditions

WE > Wspólnota Europejska

weryfikacja ocen/stopni (*sprawdzanie przez osobę lub grupę wybranych prac, które zostały ocenione przez nauczycieli/egzaminatorów, pod kątem poziomu i spójności wystawionych ocen w celu zwiększenia rzetelności procesu oceny; działanie przeprowadzane wewnętrznie w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości lub zlecane egzaminatorowi zewnętrznemu*) – moderation of grades/marks

weryfikator ocen – moderator; *zob. też objaśnienie pod hasłem „weryfikacja ocen/stopni"*

weryfikować oceny/stopnie – to moderate grades/marks; *zob. też objaśnienie pod hasłem „weryfikacja ocen/stopni"*

wewnętrzny – internal; *por. zewnętrzny*
audyt wewnętrzny/kontrola wewnętrzna (*przeprowadzana przez osoby pracujące w danej instytucji*) – internal audit, internal control; **egzamin wewnętrzny** (*przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*) – internal examination; *por. egzamin zewnętrzny*; **sprawdzian wewnętrzny** *(przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*) – internal test; **wewnętrzne przepisy szkoły/uczelni** – internal regulations of a school/higher education institution; **ocena wewnętrzna** (*dokonywana przez osoby z danej jednostki/instytucji*) – internal assessment, internal evaluation; *por. ocena zewnętrzna*; **sprawdzian wewnętrzny** (*przeprowadzany przez instytucję/placówkę/uczelnię macierzystą*) – internal test; *por. sprawdzian zewnętrzny*; **struktura wewnętrzna** – internal structure; **wewnętrzna ocena jakości** – internal quality assessment; *por. zewnętrzna ocena jakości*; **wewnętrzne zapewnianie jakości** (*działania podejmowane wewnętrznie*

w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości) – internal quality assurance; *por. zewnętrzne zapewnianie jakości*; **wewnętrzny system punktowy** (*funkcjonujący w obrębie danej jednostki/placówki*) – internal credit system

wezwanie do składania wniosków/propozycji/ofert – call for applications/proposals/tenders

wezwanie do zapłaty – request for payment, payment request

wiadomości (*wiedza*) – knowledge; *zob. też wiedza*

wieczorowy – evening

kurs wieczorowy – evening course; **studia wieczorowe** (*obecnie: niestacjonarne*) – part-time degree programme(s), part-time programme(s)

wiedza – knowledge; w ➤ *Europejskich Ramach Kwalifikacji: wiedza to efekt przyswajania informacji poprzez uczenie się; stanowi ona zbiór faktów, zasad, teorii i praktyk związanych z dziedziną pracy lub nauki; wiedzę określa się jako teoretyczną lub faktograficzną*; *por. umiejętności i kompetencje*

dzielenie się wiedzą – knowledge sharing; **głęboka wiedza** – deep knowledge; **gospodarka oparta na wiedzy** – knowledge-based economy; **gospodarka wiedzy** – knowledge economy; **gruntowna wiedza** – thorough knowledge; **ogólna wiedza** – general knowledge; **ograniczona wiedza** – limited knowledge; **pogłębianie/poszerzanie wiedzy** – enhancement of knowledge; **społeczeństwo oparte na wiedzy** – knowledge-based society; **społeczeństwo wiedzy** – knowledge society; **szeroka wiedza** – broad knowledge, extensive knowledge, wide knoledge; **upowszechnianie wiedzy** – dissemination of knowledge, spreading of knowledge; **wcześniej zdobyta wiedza** – prior knowledge; **wiedza faktograficzna** – factual knowledge; **wiedza praktyczna** – practical knowledge, know-how; **wiedza specjalistyczna** – specialist knowledge; **wiedza teoretyczna** – theoretical knowledge; **wiedza, umiejętności i kompetencja** (*w ➤ Europejskich Ramach Kwalifikacji: trzy elementy, za pomocą których definiuje się ➤ efekty kształcenia/uczenia się*) – knowledge, skills and competence (KSC); **wiedza z geografii/historii** – knowledge of geography/history; **wszechstronna wiedza** – comprehensive knowledge; **zdobyta wiedza** – acquired knowledge; **zdobywanie wiedzy** – acquisition of knowledge;

z/aktualizować wiedzę – to update knowledge; **mieć, posiadać wiedzę** – to have knowledge; **po/dzielić się wiedzą** – to share knowledge; **podnieść/osić poziom wiedzy** – to improve knowledge; **pogłębić/ać, poszerzyć/ać wiedzę** – to enhance knowledge; **poszerzyć/ać wiedzę** – to broaden/to extend knowledge; **szerzyć, upowszechnić/ać wiedzę** – to disseminate/to spread knowledge; **wykorzystać/ywać wiedzę** – to use knowledge; **zdobyć/wać wiedzę** – to acquire/to gain knowledge

wiedza fachowa, wiedza i umiejętności fachowe (*w określonej dziedzinie*) – expertise

centrum fachowej wiedzy i umiejętności – centre of expertise; **fachowa wiedza i umiejętności w zakresie zarządzania projektami/zapewniania jakości** – expertise in project management/quality assurance;

dzielić się swą fachową wiedzą – to share one's expertise; **posiadać fachową wiedzę** – to have expertise; **rozwinąć/jać fachową wiedzę** – to develop expertise; **zdobyć/wać fachową wiedzę** – to gain expertise

wiedza o społeczeństwie (*przedmiot w szkole*) – civics

wiedza praktyczna – know-how

wiek – age

analiza/rozkład według wieku – breakdown by age; **dolna granica wieku** – lower age limit; **górna granica wieku** – upper age limit; **granica/limit wieku** – age limit; **ludność w wieku produkcyjnym** – working age population; **osoby dorosłe/ludność dorosła w wieku produkcyjnym** – adult working age population; **wiek obowiązku szkolnego** – compulsory

school age; **wiek produkcyjny** – employment age, working age; **wiek szkolny** – school age; **wiek ukończenia szkoły średniej** – school leaving age; **wiek przyjęć** (*np. od którego przyjmuje się np. do szkoły podstawowej*) – age of entry; **osiągnąć/ać wiek szkolny** – to reach the school age

wiekowy/dotyczący wieku – age
grupa wiekowa – age group; **przedział wiekowy** – age bracket, age range

wielodyscyplinarny – multidisciplinary
projekt multidyscyplinarny (*dotyczący kilku dyscyplin/dziedzin*) – multidisciplinary project

wielofunkcyjny – multifunctional
wielofunkcyjny ośrodek edukacyjny – multifunctional learning centre

wielojęzyczność – multilingualism

wielojęzyczny – multilingual
rozumienie wielojęzyczne (*rozumienie jednego języka dzięki znajomości innego języka należącego do tej samej rodziny*) – multilingual comprehension; **społeczeństwo wielojęzyczne** – multilingual society; **wielojęzyczne produkty projektu** (*np. podręcznik przygotowany w kilku językach*) – multilingual project products

wielokierunkowy –
mobilność wielokierunkowa/wyjazdy wielokierunkowe (*do wielu krajów*) – multilateral mobility

wielokrotny – multiple
wielokrotny dyplom/tytuł/stopień (*więcej niż dwa oficjalnie uznawane dyplomy/tytuły/stopnie nadawane przez więcej niż dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w więcej niż dwóch uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplomy/tytuły/stopnie wszystkich tych uczelni/instytucji*) – multiple degree; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień, wspólny dyplom/stopień/tytu*

wielokulturowy – multicultural
społeczeństwo wielokulturowe – multicultural society

wieloletni – multiannual
budżet wieloletni – multiannual budget; *por. budżet roczny*; **granty przyznawane w cyklu/systemie wieloletnim** (*tj. na kilka lat*) – grants awarded on a multiannual basis; *por. granty przyznawane na rok/co roku*; **kontrakt wieloletni, umowa wieloletnia** – multiannual contract, multiannual agreement; **program wieloletni** – multiannual programme

wielonarodowy – multinational
grupa wielonarodowa – multinational group

wielostronny – multilateral
kontakty wielostronne – multilateral links; **mobilność wielostronna** – multilateral mobility; partnerska współpraca wielostronna/partnerskie przedsięwzięcie wielostronne (*w ➤ programach UE: z udziałem partnerów z co najmniej trzech krajów*) – multilateral partnership; **projekt wielostronny** – multilateral project; **sieć wielostronna** – multilateral network; **stosunki wielostronne** – multilateral relations; **umowa wielostronna/porozumienie wielostronne** – multilateral agreement; **współpraca wielostronna** – multilateral cooperation

więzi – links
więzi między szkołami i lokalnymi przedsiębiorstwami – links between schools and local enterprises;
s/tworzyć więzi – to create/to form links; **utrzymać/ywać więzi** – to maintain links; **wzmocnić/acniać więzi** – to strengthen links

wiodący – lead, leading
instytucja wiodąca (*np. w projekcie współpracy*) – lead/leading institution

wirtualny – virtual
biblioteka wirtualna (*oferująca zbiory w wersji elektronicznej poprzez Internet*) – virtual library; **kampus wirtualny/uniwersytet wirtualny** (*forma kształcenia łącząca kształcenie na odległość z kształceniem w trybie on-line*) – virtual campus; **mobilność wirtualna** (*„mobilność" za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych lub innych mediów, niepociągająca za sobą faktycznej podróży, np. „przenoszenie się" za pośrednictwem Internetu do placówki zagra-*

nicznej i udział w zajęciach prowadzonych tam w trybie on-line) – virtual mobility; *por. mobilność fizyczna*; **wirtualne środowisko do nauki** (*środowisko, w którym nauka odbywa się za pośrednictwem/z wykorzystaniem komputera*) – Virtual Learning Environment (VLE)

wiza – visa

koszty wiz(y) – visa costs;

odmówić/awiać (*wydania*) **wizy** – to refuse/to deny a visa; **otrzymać/ywać wizę** – to get/to obtain a visa; **potrzebować wizy** – to need/to require a visa; **przedłużyć/ać wizę** – to extend/to renew a visa; **ubiegać się, wystąpić/ępować o wizę** – to apply for a visa; **wydać/wać wizę** – to give/to grant/to issue a visa

wizyta – visit

wizyta monitoringowa (*np. w miejscu realizacji projektu*) – monitoring visit; **wizyta monitoringowa na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ monitoring visit, on-site monitoring visit; **wizyta na miejscu** (*np. w miejscu realizacji projektu*) – in-situ visit, on-site visit, site visit; **wizyta podzielona** (*w niektórych* ➤ *programach UE: wizyta/pobyt w jednej instytucji podzielona/y na dwa wyjazdy, dwukrotna wizyta/dwukrotny pobyt w jednej instytucji w ramach tego samego stypendium*) – split visit; **wizyta przygotowawcza** (*np. w celu przygotowania przyszłego projektu współpracy*) – preparatory visit; **wizyta studyjna** (*służąca poznaniu danej instytucji, zapoznaniu się z określoną problematyką itp.*) – study visit;

po/jechać, pójść/iść z wizytą – to go on a visit; **odłożyć/kładać, przełożyć/kładać wizytę** – to postpone a visit; **odwołać/ywać wizytę** – to cancel a visit; **z/organizować wizytę** – to arrange/to organise a visit; **złożyć/składać wizytę** – to pay a visit

wizytacja – inspection, inspection visit, site visit

odłożyć/kładać, przełożyć/kładać wizytację – to postpone an inspection/an inspection visit/a site visit; **odwołać/ywać wizytację** – to cancel an inspection/an inspection visit/a site visit; **z/organizować wizytację** – to arrange/to organise an inspection/an inspection visit/a site visit; **przeprowadzić/ać wizytację** – to undertake an inspection/an inspection visit/a site visit

wizytator – inspector

wizytator oświatowy – educational inspector; **wizytator szkolny** – school inspector

wizytować – to inspect, to visit

badacz/uczony/naukowiec wizytujący (*naukowiec niezatrudniony na stałe w danej instytucji/uczelni, przebywający/pracujący w danej instytucji tylko przez pewien czas*) – visiting scholar; **profesor wizytujący** (*nauczyciel akademicki z odpowiednim stopniem/tytułem niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*) – visiting professor; **wykładowca wizytujący** (*wykładowca niezatrudniony na stałe w danej uczelni/instytucji, prowadzący zajęcia w danej uczelni/instytucji tylko przez pewien czas*) – visiting lecturer;

z/wizytować ośrodek szkoleniowy/szkołę/projekt – to inpsect/to visit a training centre/a school/a project

Wizyty i wymiana kadry edukacji dorosłych – Visits and Exchanges for Adult Education Staff ➤ **Grundtvig**

Wizyty Przygotowawcze – Preparatory Visits ➤ **Comenius**, ➤ **Erasmus**, ➤ **Grundtvig**, ➤ **Leonardo da Vinci**

Wizyty studyjne dla specjalistów zajmujących się edukacją i kształceniem zawodowym – Study Visits for Education and Vocational Training Specialists ➤ **Kluczowe działanie 1. – Współpraca w dziedzinie polityki i innowacje w uczeniu się przez całe życie**

wkład – contribution, input

wkład finansowy – financial contribution; **wkład gotówkowy** (*np. fundusze własne, które dana instytucja wnosi jako dofinansowanie projektu współpracy*) – in-cash contribution; *por. wkład rzeczowy*; **wkład rzeczowy** (*np. nieodpłatne udostępnienie pomieszczeń, laboratoriów czy sprzętu jako*

wkład danej instytucji w koszty projektu współpracy) – in-kind contribution; *por. wkład gotówkowy*; **wkład ze stałego budżetu szkoły/uczelni** – contribution from the regular budget of a school/a higher ediucation institution; **znaczny wkład w badania** – considerable/significant/substantial input into a survey/research, significant/substantial contribution to a survey/research;

wnieść/osić wkład (*w coś*) – to provide an input (*into sth*), to make a contribution (*to sth*)

władze – authorities; **organ władz** – authority

organ władz centralnych/krajowych – national authority; **organ władz lokalnych** – local authority, local government body; **organ władz regionalnych** – regional authority; **władze budżetowe** – budgetary authorities; **władze centralne/krajowe** – national authorities; **władze edukacyjne/oświatowe** – education authorities; **władze lokalne** – local authorities; **władze państwowe/publiczne** – public authorities; **władze regionalne** – regional authorities; **władze uczelni** – authorities of a higher education institution, university authorities; governing bodies of a higher education institution (*organy władz uczelni*)

włączać – to integrate, to involve

włączyć/ać nowe koncepcje do istniejącego programu nauczania – to integrate new ideas into the existing curriculum; **włączyć/ać partnerów społecznych/władze uczelni/kierownictwo szkoły do projektu** – to involve social partners/university authorities/school management in a project

włączanie – integration, involvement

włączenie/anie nowych koncepcji do istniejącego programu nauczania – integration of new ideas into the existing curriculum; **włączanie/enie partnerów społecznych/władz uczelni/kierownictwa szkoły do projektu** – involvement of social partners/university authorities/school management in a project

wniosek – application (*podanie*), request (*prośba*), claim (*wniosek/prośba*), conclusion (konkluzja)

formularz wniosku – application form; **formularz wniosku w formie drukowanej/papierowej** – paper application form; *por. formularz wniosku w formie elektronicznej*; **formularz wniosku w formie elektronicznej** – electronic application form; *por. formularz wniosku w formie drukowanej/papierowej*; **język wniosku** (*w którym wypełnia się wniosek/zgłoszenie*) – language of application, application language; **ocena wniosków** – assessment of applications; **procedura składania wniosków** (*np. o fundusze*) – procedure for the submission of applications, application procedure, submission procedure; **rejestracja wniosków** – registration of applications; **termin składania wniosków** – deadline for the submission of applications, application deadline; **uzasadnienie wniosku** – justification of an application/a request, reasons for a request; **wezwanie do składania wniosków/ogłoszenie o konkursie wniosków** – call for applications;

wniosek doręczony osobiście – application delivered in person; **wniosek należycie wypełniony i podpisany** – duly completed and signed application; **wniosek napisany na maszynie** – typewritten application; **wniosek napisany odręcznie** – hadnwritten application; **wniosek o fundusze** – application/request for funding, financial request; **wniosek o grant** – request for a grant, grant request; **wniosek o odszkodowanie** – request for indemnity; **wniosek o refundację/zwrot kosztów/wydatków** – claim for reimbursement of costs/claim for reimbursement of expenses; **wniosek pisemny** – written request; **wniosek o przedłużenie** (*w ➤ programach UE: wniosek o przedłużenie/kontynuację finansowania na kolejny rok, składany co roku w przypadku projektów trwających dłużej niż rok*) – renewal application; **wniosek o przeniesienie** (*np. do innej szkoły*) – request for transfer, transfer request; **wniosek o refundację kosztów** – request

for reimbursement (*of costs/expenses*), reimbursement request, claim for reimbursement; **wniosek o refundację kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim; **wniosek o wsparcie** (*również finansowe*) – request for support; **wniosek przygotowany w edytorze tekstów** – word processed application; **wniosek w formie drukowanej/papierowej** – paper application; *por. wniosek w formie elektronicznej*, **wniosek składany w trybie on-line; wniosek w formie elektronicznej** – electronic application; *por. wniosek w formie papierowej/drukowanej*; **wniosek wypełniany/składany w trybie on-line** – on-line application; *por. wniosek w formie drukowanej/papierowej*; **wniosek wysłany faksem** – faxed application;

wnioski grupowe (*w ➤ programach UE: wnioski o stypendia składane przez kilka osób stanowiących jedną grupę, np. grupę z tej samej instytucji, lub kilka osób, których wyjazdy za granicę mają wspólne lub powiązane ze sobą cele*) – group applications; **wnioski oceniane na bieżąco** (*w miarę ich napływania*) – applications assessed on an on-going basis; **wnioski sklonowane** (*przykład nieuczciwych praktyk – kilka wniosków o tej samej lub bardzo zbliżonej treści złożonych przez różne osoby lub instytucje lub grupy instytucji o nieznacznie różniącym się składzie, opracowane przez jednego autora i „powielone" przez innych, czasem będące „kopią"/"klonem" wcześniej wysoko ocenionego i/lub zatwierdzonego wniosku*) – clone applications; **złożenie wniosku** – submission of an application;

ocenić/ać wnioski – to assess applications; **odrzucić/ać wniosek** – to reject a request; **przyjąć/mować wnioski** – to accept applications; **za/rejestrować wnioski** – to register applications; **rozpatrzeć/ywać wniosek** – to consider an application/a request; **uzasadnić/ać wniosek** – to justify an application/a request; **wycofać/ywać wniosek** – to withdraw an application; **wysłać/yłać wniosek** – to send an application; **złożyć/składać wniosek** – to submit an application/a request

wnioskodawca – applicant; applicant institution (*o instytucji składającej wniosek*)

wolontariat – voluntary service

instytucja/organizacja prowadząca wolontariat/zajmująca się wolontariatem – voluntary institution/ organisation

wolontariusz – volunteer

wpisowe – admission fee, enrolment fee, entrance fee, entry fee, registration fee

wpłacić/ać wpisowe – to pay a fee; *zob. też połączenia z czasownikami pod hasłem „opłata"*

wpłacać – to pay

wpłacić/ać czesne/wpisowe – to pay a tuition fee/an admission fee

wpłata – payment

wpływ – impact

bezpośredni/natychmiastowy wpływ – immediate impact; **decydujący wpływ** – decisive impact; **ewaluacja/ocena wpływu** *(np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*) – impact evaluation/ assessment; **marginalny wpływ** – marginal impact; **ocena wpływu** (*np. projektu współpracy na program nauczania w szkole*) – impact assessment, impact evaluation; **ograniczony wpływ** – limited impact; **przewidywany wpływ** – expected impact; **raport/sprawozdanie dotyczące wpływu** (*np. projektu, programu*) – impact report; **rzeczywisty wpływ** – real impact; **silny wpływ** – strong impact; **szeroki wpływ** – widespread impact; **trwały wpływ** – lasting impact, sustainable impact; **wpływ długofalowy/długoterminowy** – long-term impact; **wpływ krótkofalowy/krótkoterminowy** – short-term impact; **wpływ projektu** – impact of a project, project impact; **wpływ projektu na instytucję** – impact of a project on the institution, institutional impact of a project; **wpływ programu na reformę edukacji** – impact of a programme on the education reform; **wpływ średnioterminowy/średniookresowy** – medium-term impact;

znaczny wpływ – considerable/significant/substantial impact;
mieć wpływ – to have impact; **oceniać/ić wpływ** – to assess/to evaluate impact; **wywrzeć/ierać wpływ** – to achieve/to create/to exert impact; **zmniejszyć/ać wpływ** – to diminish/to reduce impact; **zwiększyć/ać wpływ** – to enhance/to increase impact

wpływy – income, receipts
wpływy i koszty projektu – project receipts and costs; **zestawienie wpływów projektu** – overview of project income

wprowadzać – to introduce
wprowadzić/ać innowacje/kurs/nowy program nauczania/system punktowy/zmiany w programie nauczania – to introduce innovations/a course/a new curriculum/a credit system/changes in the curriculum

wprowadzający – induction, introductory, orientation
kurs wprowadzający/zajęcia wprowadzające (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznający/e z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) – induction/introductory/orientation course; **przedwyjazdowe zajęcia wprowadzające** (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) – pre-departure orientation activities; *zob. też kurs/zajęcia wprowadzające*

wprowadzanie – introduction
wprowadzanie/enie innowacji/kursu/nowego programu nauczania/systemu punktowego/zmian w programie nauczania – introduction of innovations/a course/a new curriculum/a credit system/changes in the curriculum

wskazówki – guidelines

wskazówki dla wnioskodawców (*np. ubiegających się o fundusze na projekt*) – guidelines for applicants; **wskazówki dotyczące składania wniosków** (*np. o fundusze na projekt*) – application guidelines;
dać/wać wskazówki – to give/to provide guidelines; **opracować/ywać wskazówki** – to develop/to draw up guidelines; **postąpić/ępować zgodnie ze wskazówkami, za/stosować się do wskazówek** – to follow guidelines

wskaźnik – indicator, rate, ratio
ilościowy wskaźnik efektywności (*funkcjonowania instytucji/systemu, np. systemu edukacji*) – quantitative performance indicator;
jakościowy wskaźnik efektywności (*funkcjonowania instytucji/systemu, np. systemu edukacji*) – qualitative performance indicator;
rzetelny wskaźnik – reliable indicator;
wskaźnik alfabetyzmu (*ogólnie: odsetek osób umiejących czytać i pisać; odsetek osób posiadających określone umiejętności – zob. np. alfabetyzm funkcjonalny itp.)* – literacy rate; **wskaźnik analfabetyzmu** (*ogólnie: odsetek osób nie umiejących czytać i pisać; odsetek osób nieposiadających określonych umiejętności – zob. np. analfabetyzm funkcjonalny itp.*) – illiteracy rate;
wskaźnik efektywności (*funkcjonowania instytucji/systemu, np. systemu edukacji*) – performance indicator (PI); **wskaźnik efektywności kosztów/nakładów** – cost-effectiveness ratio;
wskaźnik ilościowy – quantitative indicator; **wskaźnik jakości** – quality indicator; **wskaźnik jakościowy** – qualitative indicator;
wskaźnik niepowodzeń (*w edukacji: odsetek, np. uczniów, studentów czy słuchaczy, doznających niepowodzeń w nauce – niezdających egzaminów/nieprzechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.; w konkursach o fundusze na projekty: procent wniosków, które nie są akceptowane do finansowania*) – failure rate; *por. wskaźnik sukcesu*;
wskaźnik osiągnięć (*w odniesieniu do uczniów, studentów, słuchaczy czy uczących się osób*) – performance indicator (PI);
wskaźnik pokrycia kosztów (*procent kosztów pokrywanych np. z grantu/dotacji*) – cover rate for costs;
wskaźnik skolaryzacji – rate of enrolment, enrolment rate, rate of participation, participation rate; **wskaźnik skolaryzacji**

brutto – gross enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji netto*; **wskaźnik skolaryzacji netto** – net enrolment rate; *por. wskaźnik skolaryzacji brutto*; **wskaźnik skolaryzacji w szkolnictwie wyższym** – enrolment rate in higher education, participation rate in higher education; **wskaźnik statystyczny** – statistical indicator; **wskaźnik strukturalny** – structural indicator; **wskaźnik sukcesu/powodzenia** (*w edukacji: odsetek, np. uczniów, studentów czy słuchaczy odnoszących sukcesy w nauce – zdających egzaminy/przechodzących do następnej klasy/na następny rok studiów itp.; w konkursach o fundusze na projekty: procent wniosków akceptowanych do finansowania*) – success rate; *por. wskaźnik niepowodzeń*;

wskaźnik współfinansowania (*procentowy udział współfinansowania, np. procent kosztów projektu, jaki pokrywa grant z funduszy UE lub jaki pokrywa się z funduszy własnych na zasadzie współfinansowania*) – co-financing rate, co-funding rate; **wskaźnik wydatkowania funduszy** (*w ➤ programach UE: procent funduszy faktycznie wydanych z przyznanego budżetu*) – disbursement rate;

wskaźnik złożony – aggregate indicator, composite indicator;

wskaźniki oceny porównawczej – benchmarking indicators; **wskaźniki postępów** (*np. w realizacji projektu*) – indicators of progress;

opracować/ywać wskaźniki – to develop indicators; **u/doskonalić wskaźniki** – to refine indicators; **użyć/wać wskaźników** – to use indicators; **utrzymać/ywać aktualny wskaźnik skolaryzacji** – to maintain the current enrolment rate; **zwiększyć/ać wskaźniki skolaryzacji** – to increase enrolment rates/participation rates

wsparcie – support

wsparcie finansowe – financial support; **wsparcie w nauce/uczeniu się** – learning support ;

za/oferować wsparcie, zapewnić/ać wsparcie, udzielić/ać wsparcia – to offer/to provide support; **otrzymać/ywać wsparcie** – to get/to receive support; **poszukiwać wsparcia, zabiegać o wsparcie** – to seek support

wspierać – to support

wesprzeć/wspierać mobilność/współpracę – to support mobility/cooperation; **wesprzeć/wspierać rozwój współpracy/opracowywanie innowacyjnych programów nauczania** – to support the development of cooperation/the development of innovative curricula

wspieranie – promotion, support

wspomagać – to assist, to support

nauczyciel wspomagający – suport teacher; **wspomagana komputerowo nauka języka** – Computer Aided Language Learning (CALL); **wspomagająca kadra dydaktyczna** – suport teaching staff

Wspólne Projekty – Joint Projects ➤ **ALFA**, ➤ **Tempus**

Wspólne projekty dotyczące mobilności – Joint Mobility Projects ➤ **Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE** – **Australia** i **UE** – **Korea**

Wspólne projekty dotyczące studiów wyższych – Joint Degree Projects ➤ **Program współpracy w dziedzinie edukacji z krajami uprzemysłowionymi UE** – **Australia** i **UE** – **Korea**

wspólnota – community

Wspólnota Europejska (*WE*) – European Community (EC)

Wspólnota Wiedzy i Innowacji (*WWiI*) – Knowledge and Innovation Community (KIC) ➤ **Europejski Instytut Innowacji i Technologii**

wspólny – common, joint, shared

wspólna inicjatywa (*np. szkół i władz lokalnych*) – joint initiative; **wspólna praca w projekcie** – joint work in the project; **wspólne cele systemów edukacji w Europie** – common/shared objectives of education systems in Europe; **wspólne kryteria** – common/shared criteria; **wspólne opracowywanie programu/programów nauczania** (*np. przez kilka zespołów, szkół czy uczelni*) – joint curriculum development; **wspólne stanowisko** –

common position; **wspólny dyplom/tytuł/stopień** (*jeden oficjalnie uznawany dyplom/tytuł/stopień wydawany przez co najmniej dwie uczelnie/instytucje w przypadku, gdy student odbywa studia w dwóch/kilku różnych uczelniach/instytucjach, a po uzyskaniu wszelkich niezbędnych zaliczeń otrzymuje dyplom/tytuł/stopnień nadawany wspólnie przez te uczelnie/instytucje*) – joint degree; *por. podwójny dyplom/tytuł/stopień*; **wspólny projekt** (*np. dwóch szkół*) – joint project

Wspólny obszar szkolnictwa wyższego Unia Europejska – Ameryka Łacińska – Kraje Karaibskie – ALCUE (*fr. l'Union Européenne (UE), Amérique Latine et des Caraïbes (ALC)*) (*ang. EULAC – European Union, Latin America, the Caribbean*) Common Area of Higher Education: Termin odnoszący się do szerszej współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego między Unią Europejską (UE), Ameryką Łacińską i Karaibami, której podstawę stanowi deklaracja podpisana 3 listopada 2000 r. w Paryżu (Francja) przez ministrów edukacji państw członkowskich UE i krajów Ameryki Łacińskiej oraz Karaibów. Współpraca ta jest ukierunkowana m.in. na następujące cele: wzajemne pogłębienie wiedzy i rozpowszechnianie informacji o systemach szkolnictwa wyższego i uczelniach w poszczególnych krajach, m.in. pod kątem zwiększenia porównywalności dyplomów; stymulowanie wymiany studentów, kadry akademickiej i administracyjnej uczelni; promowanie współpracy między uczelniami w krajach UE, Ameryki Łacińskiej i Karaibów; wymiana doświadczeń związanych z oceną i podnoszeniem jakości oraz akredytacją w szkolnictwie wyższym. Najważniejszym programem UE, który wspiera współpracę z krajami Ameryki Łacińskiej i Karaibów, jest ➤ **Erasmus Mundus**

Wspólne studia – Joint Programmes ➤ **Erasmus Mundus**

współfinansowanie – co-financing, co-funding

granty/dotacje/stypendia przyznawane na zasadzie współfinansowania (*np. fundusze przyznane przez Komisję Europejską, które uzupełniają fundusze samych beneficjentów*) – grants awarded on a co-financing basis/co-funding basis; **wskaźnik współfinansowania** (*procentowy udział współfinansowania, np. procent kosztów projektu, jaki pokrywa grant z funduszy UE lub jaki pokrywa się z funduszy własnych na zasadzie współfinansowania*) – co-financing rate/co-funding rate

współpraca – cooperation, collaboration, liaison

biuro/dział współpracy z zagranicą/zagranicznej – international relations office, international liaison office; **porozumienie/umowa o współpracy** – cooperation agreement; **pracownik biura/działu współpracy z zagranicą/zagranicznej** – international relations officer, international liaison officer; **program współpracy** – cooperation programme; **sieć współpracy** – cooperation network; **strategia współpracy** – cooperation strategy; **trwała współpraca** – sustainable cooperation;

współpraca dwustronna/bilateralna – bilateral cooperation; **współpraca kulturalna** – cultural cooperation; **współpraca międzynarodowa** – international cooperation, transnational cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna*; **współpraca międzyregionalna** – cross-regional cooperation; *zob. też współpraca regionalna*; **współpraca międzyszkolna/między szkołami** – inter-school cooperation; **współpraca międzyuczelniana/między uczelniami** – inter-university cooperation; **współpraca między władzami edukacyjnymi w państwach członkowskich UE** – cooperation between education authorities in EU Member States; **współpraca międzywydziałowa/między wydziałami** – inter-faculty cooperation; **współpraca naukowa/naukowo-dydaktyczna** – academic cooperation; **współpraca ponadgraniczna** – cross-border cooperation, transborder cooperation; *zob. też współpraca międzynarodowa/zagraniczna*; **współpraca regionalna** (*współpraca instytucji z jednego regionu lub – jak w niektórych ➤ programach UE – instytucji*

z sąsiadujących ze sobą regionów lub krajów stanowiących większy region, np. region Zachodnich Bałkanów czy Morza Śródziemnego) – regional cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna*, **współpraca międzyregionalna; współpraca transatlantycka** – transatlantic cooperation; *zob. też notki opisowe pod hasłami „Program współpracy UE – Kanada" i „Program współpracy UE – USA"*; **współpraca uczelni z przemysłem** – university-industry cooperation; **współpraca wielostronna/multilateralna** – multilateral cooperation; **współpraca zagraniczna** – international cooperation, transnational cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna*; **współpraca zdecentralizowana** (*współpraca na „niższych szczeblach", np. między placówkami edukacyjnymi, w odróżnieniu od współpracy między władzami edukacyjnymi*) – decentralised cooperation;

zorganizowana/usystematyzowana współpraca (*współpraca prowadzona w ramach pewnej struktury, np. forum tematycznego, komitetu, formalnej umowy*) – structured cooperation;

we współpracy z lokalnymi władzami edukacyjnymi – in cooperation/in liaison with the local education authorities; **w ścisłej współpracy z lokalnymi władzami edukacyjnymi** – in close cooperation with the local education authorities;

nawiązać/ywać współpracę – to establish cooperation; **promować współpracę** – to promote cooperation; **promować, wesprzeć/wspierać współpracę** – to foster cooperation; **rozwinąć/jać współpracę** – to develop cooperation; **ułatwić/ać współpracę** – to facilitate cooperation; **wesprzeć/wspierać** (*również finansowo*) **współpracę** – to support cooperation; **wzmocnić/acniać współpracę** – to reinforce/to strengthen cooperation; **zachęcić/ać do współpracy, stymulować współpracę** – to encourage cooperation

współpracować – to collaborate, to cooperate, to liaise

współpracować z partnerami projektu – to collaborate/to liaise with project partners;

współpracować z władzami edukacyjnymi przy planowaniu projektu – to cooperate with the local education authorities in the planning of a project

wstęp – access (*dostęp*), admission (*na studia*), entrance

bezpłatny/wolny wstęp – free access; **opłata za wstęp** – admission/entrance fee

wstępny – entrance, entry, initial, introductory, preliminary

egzamin wstępny – entrance examination; **etap wstępny** – initial stage; **faza wstępna** – initial phase; **kurs wstępny** – introductory course; **kwalifikacje wstępne** (*warunkujące dopuszczenie/przyjęcie, np. na kurs, studia, do szkoły*) – entry qualifications; **ocena wstępna** (*ocena dokonywana przed rozpoczęciem działań/projektu/programu, która ma na przykład na celu stwierdzenie, czy proponowana strategia i jej cele są odpowiednie, czy zaplanowane działania są spójne z celami i prowadzą do osiągnięcia tych celów itp.*) – ex-ante evaluation; *zob. też ocena ex-ante*; *por. ocena ex-post/końcowa*; **propozycja wstępna** (*w ➤ programach UE: wstępny wniosek o fundusze, w którym przedstawia się jedynie zarys proponowanego projektu*) – preliminary proposal, pre-proposal; *por. pełna propozycja*; **selekcja wstępna** – preliminary selection, pre-selection; **wstępna kalkulacja** – preliminary calculation; **wstępny sprawdzian dla przyszłych studentów/kandydatów na studia** – entry test for students

wybierać – to select

wybrać/ierać ekspertów – to select experts; **wybrać/ierać najlepsze projekty** – to select the best projects

wychodzący –

korespondencja wychodząca – outgoing correspondence

wychowanek – alumnus (*l. mn. alumni*)

wychowanka – alumna (*l. mn. alumnae*)

wychowanie – education

wychowanie fizyczne – physical education; **wychowanie obywatelskie** – civic education

wychowawca – educator, tutor, teacher

wychowawca klasy – class tutor, form teacher; **wychowawca przedszkolny** – pre-primary teacher

wychowawczy – educational

zajęcia i metody wychowawcze – educational activities and methods

wychowywać – to educate

wyciąg –

wyciąg z indeksu – academic transcript of records, academic transcript, transcript of records; **wyciąg z konta/rachunku bankowego** – bank statement

wycofanie się (*rezygnacja z udziału*) – withdrawal

pismo informujące/pisemne zawiadomienie o wycofaniu się (*np. z projektu*) – letter of withdrawal, withdrawal letter; **wycofanie się partnera** (*np. z projektu*) – withdrawal of a partner

wycofywać się (*rezygnować z udziału*) – to withdraw

wycofać/ywać się z projektu – to withdraw from a project

wydawać – to issue

wydać/wać kontrakt/dyplom/świadectwo – to issue a contract/a diploma/a certificate; **wydać/wać opinię/oświadczenie** – to deliver/to issue an opinion/a statement

wydatek – expense; **wydatki** – expenses, expenditure, spending; *zob. też koszty*

bieżące wydatki – current expenditure; **całkowite wydatki** – total expenditure; **dowód poniesienia wydatków** (*np. bilet, faktura, rachunek*) – proof of expenditure; **poziom wydatków na edukację** – level of expenditure/spending on education; **pozycja wydatków/w wydatkach** – item of expenditure, expenditure item; **roczne wydatki** – annual expenditure/spending; **roczny wzrost wydatków na edukację** – annual increase in expenditure/spending on education; **rodzaj/typ wydatków** *(np. wydatki na sprzęt, koszty podróży*) – type of expenses/expenditure; **spadek wydatków publicznych na edukację** – decline/decrease/ reduction in public expenditure/spending on education; *zob. też zmniejszenie wydatków*; *por. wzrost/zwiększenie wydatków*; **stopniowy wzrost wydatków na edukację** – gradual increase in expenditure/spending on education; **trwały wzrost wydatków na edukację** – sustained increase in expenditure/spending on education; **udział edukacji w wydatkach publicznych** – share of education in public expenditure/spending, education share of public expenditure/spending;

wniosek o refundację/zwrot kosztów/wydatków – claim for reimbursement of costs/claim for reimbursement of expenses; **wydatki łączne/łącznie** – total expenditure; **wydatki na 1 ucznia/studenta** – expenditure per pupil/student; **wydatki na edukację** – expenditure/spending on education; **wydatki na edukację jako procent PKB** – expenditure on education as a percentage of the GDP; **wydatki na utrzymanie/życie** – living expenses, subsistence expenses; *zob. też koszty utrzymania/życia*; **wydatki nieuprawnione** (*w ➤ programach UE: wydatki, których nie można pokrywać z przyznawanych funduszy*) – ineligible expenditure/expenses; *por. wydatki uprawnione*; **wydatki państwa/państwowe** – public expenditure, government expenditure; **wydatki projektu** – project expenditure; **wydatki prywatne/ze środków prywatnych/sektora prywatnego** – private expenditure/spending; **wydatki prywatne na edukację/szkolenie** – private expenditure/spending on education/training; **wydatki przedsiębiorstw na kształcenie ustawiczne** – enterprise expenditure on continuing education; **wydatki publiczne/ze środków publicznych/sektora publicznego** – public expenditure/spending; **wydatki publiczne na edukację/szkolenie** – public expenditure/spending on education/training; **wydatki reprezentacyjne** – entertainment expenses, hospitality expenses; **wydatki różne** (*niesklasyfikowane w innych pozycjach budżetu*) – miscellaneous expenses; **wydatki uprawnione** (*w ➤ programach UE: wydatki, które można pokrywać z przyzna-*

wanych funduszy) – eligible expenditure/expenses; *por. wydatki nieuprawnione*;
wysokość wydatków – level of expenditure/spending; **wysokość wydatków na edukację** – level of spending/expenditure on education; **wzrost wydatków publicznych na edukację** – increase in public expenditure/spending on education; *zob. też zwiększenie wydatków*; *por. spadek/zmniejszenie wydatków*; **zestawienie wydatków** (*w ➤ programach UE: zestawienie przedstawiające – często w formie tabelarycznej – wydatki poniesione w projekcie współpracy*) – statement of expenditure; **zmniejszenie wydatków publicznych na edukację** – decline/decrease/reduction in public expenditure on education, reduction in public spending on education; *zob. też spadek wydatków*; *por. wzrost/zwiększenie wydatków*; **zwiększenie wydatków publicznych na edukację** – increase in public expenditure/spending on education; *zob. też wzrost wydatków*; *por. spadek/zmniejszenie wydatków*;
za/księgować wydatki – to record expenditure/expenses; **obliczyć/ać, s/kalkulować wydatki** – to calculate expenditure/expenses; **ograniczyć/ać wydatki** – to limit expenditure/expenses; **partycypować w wydatkach** – to share expenses; **pokryć/wać wydatki** – to cover expenses; **ponieść/osić wydatki** – to bear/to incur expenses; **z/redukować wydatki** – to reduce expenditure/expenses/spending; **z/refundować, zwrócić/acać poniesione wydatki** – to reimburse the expenditure/the expenses incurred; **o/szacować wydatki** – to estimate expenditure/expenses; **uzasadnić/ać wydatki** – to justify expenditure; **współfinansować wydatki** – to contribute to expenses; **wyszczególnić/ać wydatki** – to detail/to specify expenses; **zmniejszyć/ać wydatki** – to cut/to reduce expenditure/expenses/spending; **zwiększyć/ać wydatki** – to increase expenditure

wydatkować (*pieniądze*) – to disburse
wydatkować fundusze projektu – to disburse project funds

wydatkowanie – disbursement
kontraktowanie i wydatkowanie funduszy – commitment and disbursement of funds; **wskaźnik wydatkowania funduszy** (*w ➤ programach UE: procent funduszy faktycznie wydanych z przyznanego budżetu*) – disbursement rate

wydawać – to issue, to publish
wydać/wać gazetkę szkolną – to issue/to publish a school newsletter; **wydać/wać kontrakt/dyplom/świadectwo** – to issue a contract/diploma/certificate

wydawanie –
wydanie/wanie gazetki szkolnej – issue/publication of a school newsletter; **wydanie/wanie świadectw/dyplomów** – certification, issue of certificates/diplomas

wydział – department (*w instytucji*), faculty (*w uczelni*)
plan rozwoju wydziału – faculty development plan; **poziom/szczebel wydziału** – department/faculty level; **rada wydziału** – faculty board; **współpraca między wydziałami** – inter-faculty cooperation; **wydział fizyki/elektroniki/geografii** – faculty of physics/electronic engineering/geography; **wydział kadr** – human resources department, personnel department; **wydział współpracy z zagranicą/współpracy zagranicznej** – international relations department, international liaison department

wydziałowy – faculty (*dotyczący wydziału w uczelni*), departmental (*dotyczący wydziału w instytucji*)
biblioteka wydziałowa – faculty library; **koordynator wydziałowy** (*osoba odpowiedzialna za koordynację działań w obrębie danego wydziału*) – departmental coordinator, faculty coordinator; **poziom/szczebel wydziału** – departmental/faculty level; **projekt wydziałowy/prowadzony przez wydział** (*np. w odróżnieniu od projektów, które angażują kilka wydziałów lub całą instytucję/placówkę/uczelnię*) – departmental/faculty project; **współpraca międzywydziałowa** – inter-department/inter-faculty cooperation

wygłaszać wykład – to deliver/to give a lecture

wygłosić/aszać wykład dla studentów pierwszego roku – to deliver/to give a lecture to first-year students; **wygłosić/aszać wykład o historii Unii Europejskiej** – to deliver/to give a lecture on/about the history of the European Union

wyjazd – departure, trip; **wyjazdy** – outward mobility, mobility (*mobilność*); outgoing flows (*w tabelach dotyczących mobilności w ➤ programach UE: osoby wyjeżdżające z danej instytucji*); *zob. też mobilność*; *por. przyjazdy*

czas trwania/długość wyjazdów – duration of mobility; **data/termin wyjazdu** – date of departure, departure date; **grant/stypendium na wyjazd indywidualny** – individual mobility grant; **kierunek wyjazdów** – direction of mobility; **liczba wyjazdów** – volume of outward mobility; number of outoing flows (*w tabelach dotyczących mobilności*); **możliwości wyjazdu** – mobility opportunities; **program wyjazdów** – mobility programme, mobility scheme; **tabela wyjazdów i przyjazdów/tabelaryczne zestawienie wyjazdów i przyjazdów** (*zawierające na ogół takie informacje, jak: liczba, klasyfikacja według celu, długość, instytucje wysyłające i przyjmujące uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników*) – flow table, mobility table, mobility chart; **tabela wyjazdów i przyjazdów uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników** – pupil/student/teacher/staff mobility chart, pupil/student/teacher/staff mobility table; **wyjazd grupowy** – group trip; **wyjazdy dwukierunkowe** – bilateral mobility; **wyjazdy grupowe** (*w ➤ programach UE: wyjazdy, w których uczestniczy grupa uczniów/studentów czy pracowników z jednej instytucji lub grupa osób reprezentujących różne instytucje, ale wyjeżdżających we wspólnym celu*) – group mobility; *zob. też mobilność grupowa*; *por. wyjazdy indywidualne*; **wyjazdy indywidualne** (*w ➤ programach UE: wyjazdy indywidualne/indywidualnych osób, tj. nie w formie zorganizowanej, poza porozumieniami o współpracy czy wymianie grupowej*) – individual mobility; *por. wyjazdy grupowe*; **wyjazdy uczniów/studentów/nauczycieli/pracowników** – pupil/student/teacher/staff mobility (*ogólnie mobilność*); outward pupil/student/teacher/staff mobility, outgoing pupil/student/teacher/staff mobility (*wyjazdy*); outgoing pupils/students/teachers/staff (*wyjeżdżający uczniowie/studenci/nauczyciele/pracownicy*); outgoing pupil/student/teacher/staff flows (*w tabelach dotyczących mobilności*); **wyjazdy wielokierunkowe** – multilateral mobility; **wyjazdy zagraniczne** – international mobility, transnational mobility

Wyjazdy studentów i nauczycieli – Mobility of students and teaching staff ➤ **Erasmus**

wyjeżdżać – to leave

wyjeżdżający (*np. z danej instytucji w ramach programu wymiany*) – outgoing

liczba wyjeżdżających – number of outoing flows; **wyjeżdżający studenci/nauczyciele** – outoing students/teachers

wykaz – list (*lista*); directory (*np. nazw, nazwisk, instytucji zazwyczaj uporządkowanych alfabetycznie*); transcript (*np. zaliczeń*)

indywidualny wykaz osiągnięć (*w ➤ Europejskim systemie punktowym dla kształcenia zawodowego (ECVET): dokument przedstawiający osiągnięte przez daną osobę efekty kształcenia/uczenia się, które zostały ocenione, oraz przyznane jej punkty ECVET*) – personal transcript; **wykaz uczelni** – directory of higher education institutions; **wykaz ocen** – grade transcript; **wykaz zaliczeń** (*np. uzyskanych przez studenta w trakcie studiów w uczelni zagranicznej; w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): dokument przygotowywany przez uczelnie, który zawiera pełną listę przedmiotów/kursów zaliczonych przez studenta w uczelni macierzystej i/lub zagranicznej wraz z liczbą uzyskanych punktów ECTS*) – transcript of records; *zob. też wyciąg z indeksu*

wykazywać (*podawać*) – to declare

wykazać/ywać koszty w sprawozdaniu finansowym – to declare costs in a financial statement

wykluczać – to exclude

wykluczenie – exclusion

wykluczenie cyfrowe/informacyjne › **przepaść cyfrowa; wykluczenie ze społeczeństwa** (*marginalizacja społeczna*) – social exclusion; *por. integracja społeczna*; **kryteria wykluczające** (*w* › *programach UE: kryteria wykluczające osoby/instytucje z udziału w danym programie*) – exclusion criteria;

zapobiec/gać wykluczeniu ze społeczeństwa – to prevent social exclusion

wykład – lecture

godziny wykładów – lecture hours; **prowadzenie wykładów** – delivery of lectures; **wykład gościnny** – guest lecture;

prowadzić wykłady – to give lectures; **prowadzić wykłady z literatury angielskiej** – to give lectures on English literature, to lecture in/on English literature; **wygłosić/aszać wykład** – to deliver/to give a lecture; **wygłosić/aszać wykład dla studentów pierwszego roku** – to deliver/to give a lecture to first-year students

wykładać (*prowadzić wykłady*) – to lecture

wykładać literaturę angielską – to lecture in/on English literature

wykładowca – lecturer

wykładowca zaproszony/wizytujący (*wykładowca niezatrudniony na stałe w danej instytucji, prowadzący zajęcia w danej instytucji tylko przez pewien czas*) – guest/visiting lecturer

wykładowy –

język wykładowy – language of instruction, language of tuition; **sala wykładowa** – lecture hall, lecture room

wykonalność – feasibility

analiza/studium wykonalności (*np. uruchomienia nowego programu szkoleń, założenia nowej placówki szkoleniowej*) – feasibility study; **wykonalność proponowanego projektu** – feasibility of a project proposal

wykonalny – feasible

wykonawczy – executive

organ wykonawczy – executive body; **przepisy wykonawcze** – implementing provisions (*jako część ustawy, umowy lub innego dokumentu*), implementing regulations (*np. wydane na podstawie ustawy*); **środki/przepisy wykonawcze** – implementing measures

wykonywać – to carry out, to execute, to perform

wykonywać obowiązki – to perform duties/obligations; **wykonać/ywać plan** – to carry out/to execute a plan; **wykonać/ywać polecenie/zlecenie** – to carry out an order; **wykonać/ywać umowę** – to carry out/to perform an agreement; **wykonać/ywać zadania/prace** – to carry out/to perform tasks

wykonywanie – performance

wykonywanie umowy/zadań/pracy – performance of an agreement/tasks/work

wykorzystywać – to use, to make use

wykorzystać/ywać grant/informacje/możliwość/wiedzę – to use a grant/information/an opportunity/knowledge; **wykorzystać/ywać środki** – to use/to make use of resources; **wykorzystać/ywać technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji** – to use information and communication technologies in education

wykorzystywanie – use

efektywne wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji – effective use of information and communication technologies in education; **efektywne/racjonalne wykorzystywanie zasobów/środkó**w – efficient use of resources

wykształcenie – education, educational attainment; qualification(s) (*kwalifikacja/e*)

braki/luki w wykształceniu – gaps in education; (*osiągnięty*) **poziom wykształcenia** – educational attainment; **wykształcenie podstawowe** – primary education; **wykształcenie średnie** – secondary education; **wykształcenie wyższe** – higher education;

mieć wyższe wykształcenie – to hold a higher education qualification/a degree; **uzyskać/iwać średnie wykształcenie/wyższe wykształcenie** – to complete secondary education/higher education

wymaganie – requirement
wymagania językowe/dotyczące znajomości języków obcych – language requirements, linguistic requirements;
określić/ać wymagania – to lay down/to set requirements; **spełnić/ać wymagania** – to fulfil/to meet requirements
wymaganie wstępne (*np. przedmiot, którego wcześniejsze zaliczenie stanowi warunek dopuszczenia do danego/kolejnego etapu kształcenia*) – prerequisite;

wymiana – exchange
kurs wymiany waluty – exchange rate; obustronna/wzajemna wymiana (*w ➤ programach UE: wymiana uczniów, studentów czy nauczycieli oznaczająca faktyczny przepływ osób w dwóch bądź – w przypadku wymiany wielostronnej – kilku kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*) – reciprocal exchange; **program wymiany** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli*) – exchange programme, exchange scheme; **wymiana doświadczeń** – exchange of experience; **wymiana informacji** – exchange of information; **wymiana kadry/pracowników** – exchange of staff, staff exchange; **wymiana klas** – class exchange; **wymiana kulturalna** – cultural exchange; **wymiana międzynarodowa** – international exchange, transnational exchange; **wymiana dobrych praktyk** – exchange of good practice; **wymiana nauczycieli** – exchange of teachers, teacher exchange; **wymiana studentów** – exchange of students, student exchange; **wymiana uczniów** – exchange of pupils, pupil exchange

wymiar –
wymiar europejski – European dimension; *zob. też notkę opisową o wymiarze europejskim niżej*; **wymiar międzykulturowy** (*np. edukacji*) – intercultural dimension; **wymiar ponadnarodowy/międzynarodowy** – transnational dimension;
roczny wymiar zajęć (*dydaktycznych*) – annual load (*dosł. obciążenie roczne*); annual course load (*roczny wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); annual teaching load (*roczny wymiar zajęć dla nauczycieli; roczne pensum dydaktyczne*); **tygodniowy wymiar zajęć** (*dydaktycznych*) – weekly load (*dosł. obciążenie tygodniowe*); weekly course load (*tygodniowy wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); weekly teaching load (*tygodniowy wymiar zajęć dla nauczycieli; tygodniowe pensum dydaktyczne*); **wymiar zajęć** (*dydaktycznych*) – load (*dosł. obciążenie*); course load (*wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); teaching load (*wymiar zajęć dla nauczycieli; pensum dydaktyczne*);
rozwinąć/jać wymiar europejski – to develop/to enhance the European dimension; **wzmocnić/acniać wymiar europejski** – to reinforce/to strengthen the European dimension; **zmniejszyć/ać wymiar zajęć** – to reduce teaching load/course load; **zwiększyć/ać wymiar zajęć** – to increase teaching load/course load

wymiar europejski – European dimension: Pojęcie „wymiar europejski" nie zostało zdefiniowane, ale tego terminu używa się w wielu dokumentach UE dotyczących edukacji. Termin „wymiar europejski" w edukacji odnosi się do treści kształcenia, podejść dydaktycznych i różnych działań, które składają się na europejski „charakter" placówki edukacyjnej i prowadzonego przez nią kształcenia. Te wszystkie elementy powinny umożliwiać uczniom, studentom lub dorosłym słuchaczom zdobywanie lub poszerzenie wiedzy o Europie, wykształcać w nich poczucie tożsamości europejskiej oraz przygotować ich do życia i pracy w Europie. Na europejski wymiar edukacji składają się m.in. następujące elementy: ■ uwzględnienie w programach nauczania modułów lub kursów/zajęć poświęconych takim zagadnieniom, jak historia, polityka, gospodarka, życie społeczne i kultura krajów europejskich i/lub historia, instytucje i działalność Unii Europejskiej; ■ podejście porównawcze w kształceniu na określonym kierunku czy nauczaniu określonego przedmiotu; ■ włączenie do programu na danym kierunku/dla danego przedmiotu elementów, których naucza

się w ramach tego kierunku/przedmiotu w innych krajach europejskich; ■ omawianie praw i obowiązków obywateli Europy, zachęcanie do aktywnego udziału w życiu obywatelskim i promowanie takich wspólnych wartości europejskich jak poszanowanie praw człowieka, zasad demokracji i sprawiedliwości społecznej, tolerancja, pluralizm itp. w ramach wychowania obywatelskiego i zajęć pozaprogramowych; ■ nauczanie języków obcych – kursy języka obcego oraz zintegrowane kursy językowe, w których łączy się nauczanie języka z nauczaniem określonego przedmiotu; oraz ■ udział w europejskich projektach współpracy, w tym m.in. wymianie uczniów, studentów, słuchaczy i kadry, które są realizowane wspólnie przez partnerów z różnych krajów europejskich, a zatem jako takie pozwalają uczestnikom poznać Europę w teorii i praktyce

wymieniać – to exchange

wymienić/ać doświadczenia/informacje – to exchange experience/information

wymienialny – convertible

waluta wymienialna – convertible currency

wymóg – requirement

wymogi dotyczące składu grupy partnerskiej – partnership requirements; **wymogi finansowe** – financial requirements, funding requirements; **wymogi formalne** – formal requirements; **wymogi minimalne** – minimum requirements;

określić/ać wymogi – to lay down/to set requirements; **spełnić/ać wymogi** – to fulfil/to meet/to satisfy requirements

wynagrodzenie – fee (*honorarium*), pay (*płaca*), remuneration (*wynagrodzenie*), salary (*pensja*)

koszty wynagrodzeń – staff costs, personnel costs; **siatka płac** – pay scale; **stawki wynagrodzenia** – salary rates; **struktura wynagrodzeń** – pay structure; **wynagrodzenie brutto** – gross salary; *por. wynagrodzenie netto*; **wynagrodzenie konsultanta w projekcie** – fee/remuneration of a consultant in a project; **wynagrodzenie miesięczne** – monthly pay/salary; **wynagrodzenie netto** – net salary; *por. wynagrodzenie brutto*; **wynagrodzenie roczne** – annual salary; **wynagrodzenie tygodniowe** – weekly pay; **wynagrodzenie zasadnicze** – basic pay; **wysokość wynagrodzenia** – level of pay, pay level, salary level; **wzrost płac** – pay increase, pay rise;

obniżyć/ać wynagrodzenia – to decrease/to reduce salaries; **obniżyć/ać wynagrodzenie za konsultacje/usługi konsultacyjne** – to reduce a consultancy fee; **podwyższyć/ać wynagrodzenia** – to increase salaries; **podwyższyć/ać wynagrodzenie za konsultacje/usługi konsultacyjne** – to increase a consultancy fee; **wypłacić/ać wynagrodzenie** – to pay a salary

wynajem – hire, rental, renting

koszty wynajmu autokaru na wymianę klas – costs of renting a coach for class exchange; **wynajem autokaru/sprzętu/pomieszczeń do prowadzania szkoleń** – rental of a car/equipment/training premises

wynajmować – to hire, to rent

wynająć/mować autokar/sprzęt – to rent a coach/equipment; **wynająć/mować powierzchnię/miejsce na wystawę** – to rent exhibition space; **wynająć/mować sale konferencyjne/sale wykładowe/pomieszczenia na szkolenie** – to hire/to rent conference halls/lecture rooms/training premises

wynik – result, outcome, output; **wyniki** – results; findings (*np. badań*); achievements, performance (*osiągnięcia w nauce, pracy, działalności*); outcomes, outputs; *por. nakłady*

bezpośrednie/natychmiastowe wyniki projektu – immediate outcomes/results of a project, immediate project outcomes/results; **dobre wyniki w nauce** – high learning achievements, high achievements; **konkretne wyniki projektu** – concrete outputs/results of a project, concrete project outputs/results; **namacalne/materialne wyniki projektu** – tangible outcomes/results of a project, tangible project outcomes/results; **nienamacal-**

ne/niematerialne wyniki projektu – intangible outcomes/results of a project, intangible project outcomes/results; **oczekiwane/przewidywane wyniki projektu** – expected outcomes/results of a project, expected project outcomes/results; **osiągnięte wyniki** – achieved outcomes/results; **osoba** (*uczeń/student*) **osiągająca dobre wyniki w matematyce** – high achiever in mathematics; **osoba** (*uczeń/student*) **osiągająca słabe wyniki w matematyce** – low achiever in mathematics; **poziom osiągnięć** – level of performance, performance level; **przeciętne wyniki w nauce** – average learning achievements, average achievements; **rozpowszechnianie wyników projektu** – dissemination of project outcomes/results; **słabe wyniki w nauce** – low learning achievements, low achievements; **trwałe wyniki projektu** – sustainable outcomes/results of a project, sustainable project outcomes/results;
wyniki audytu/kontroli – audit findings; **wyniki badań** – research findings; **wyniki badań/sondażu** – survey findings; **wyniki działalności/pracy badawczej** – research performance; **wyniki działalności/pracy dydaktycznej** – teaching performance; **wyniki projektu** – outcomes/outputs/results of a project, project outcomes/outputs/results; wyniki selekcji – results of the selection, selection results; **wyniki studentów/uczniów w nauce** – student/pupil learning achievements, student/pupil achievements, student/pupil educational performance, student/pupil performance; **wyniki w nauce** – learning achievements, achievements, educational performance, performance;
z/definiować, określić/ać wyniki projektu – to define project outcomes/results; **ocenić/ać wyniki** – to assess achievements/outcomes/outputs; **osiągnąć/ać wyniki** – to achieve outcomes/results; **poprawić/ać wyniki działalności/pracy badawczej/dydaktycznej** – to improve research performance/teaching performance; **powiadomić/amiać wnioskodawców o wynikach selekcji** – to inform/to notify applicants of/about the results of the selection; **rozpowszechnić/ać wyniki projektu** – to disseminate project outcomes/results; **uzyskać/iwać wyniki** – to obtain results

wypadek – accident
ubezpieczenie od wypadku – accident insurance

wypełniać – to complete, to fill, to fulfil
wypełnić/ać formularz wniosku/tabelę – to complete/to fill in an application form/a table; **wypełnić/ać zadanie** – to complete/to fulfil a task; **wypełnić/ać zobowiązania wynikające z kontraktu** – to fulfil/to meet contractual obligations

wypełnianie –
wypełnienie/anie formularza wniosku/zadania – completion of an application form/a task

wypłacać – to pay, to make a payment
wypłacić/ać fundusze kontraktorom projektów – to make payments to project contractors; **wypłacić/ać grant/dotację/stypendium w ratach** – to pay a grant in instalments

wypłata – payment
polecenie wypłaty – order for payment, payment order; **wypłata pozostałej kwoty** (*np. kwoty pozostałej po potrąceniu zaliczki*) – payment of the balance; **wypłata w ratach** – payment in instalments

wypoczynek – leisure
ośrodek rekreacji i wypoczynku – leisure centre

wyposażać – to equip
wyposażyć/ać nowe laboratoria – to equip new laboratories

wyposażenie – equipment

wypowiadać (*umowę*) – to terminate, to give a notice
wypowiedzieć/adać (*umowę*) **w terminie miesięcznym/30 dni** – to give a month's/30 days' written notice; **wypowiedzieć/adać kontrakt/umowę** – to terminate a contract/an agreement

wypowiadanie (*umowy*) – termination; wypowiedzenie – notice, termination
bez wcześniejszego wypowiedzenia – without prior notice; **z miesięcznym/**

30-dniowym wypowiedzeniem – at a month's/30 days' notice; **pismo/zawiadomienie o wypowiedzeniu umowy** – letter of termination, termination letter; **procedura wypowiadania** – termination procedure; **wypowiedzenie kontraktu/umowy** – termination of a contract/an agreement

wypożyczać – to borrow (*np. książkę*), to hire, to rent (*np. sprzęt*)
wypożyczyć/ać sprzęt na szkolenia – to hire/to rent equipment for training

wypożyczanie – hire, rental

wypracowanie – composition, paper
wypracowanie semestralne – end-of-term paper; **wypracowanie szkolne** – school composition

wypróbowywać – to test
wypróbować/ywać nowe metody nauczania – to test new teaching methods

wyrażać – to express
kwota grantu/dotacji/stypendium wyrażona (podana) w euro – amount of the grant expressed in euro

wyrównawczy – compensatory, remedial
kształcenie wyrównawcze – remedial education, remedial learning, compensatory education, compensatory learning

wysoko wykwalifikowany – highly qualified, highly skilled
wysoko wykwalifikowana siła robocza – highly qualified/highly skilled labour/labour force/manpower/workforce

wysokość – amount (*ilość, kwota*), level (*poziom*)
wysokość dotacji/grantu – amount of grant, grant amount, level of grant; **wysokość nakładów/wydatków na edukację** – level of expenditure on education, level of spending on education, level of investment in education

wystawa – exhibition
być gospodarzem wystawy – to host an exhibition; **z/organizować, urządzić/ać wystawę** – to arrange/to organise an exhibition; **pójść/iść na wystawę** – to go to an exhibition; **zwiedzić/ać wystawę** – to see/to visit an exhibition

występować (*ubiegać się, starać się*) – to apply, to claim
wystąpić/ępować o fundusze/grant/wizę – to apply for funds/a grant/a visa; **wystąpić/ępować o odszkodowanie/zwrot zaginionego bagażu/zwrot kosztów podróży** – to claim damages/lost luggage/ travel expenses

występowanie (*ubieganie się, staranie się*) – application
procedura występowania (*np. o fundusze na projekty w programach UE*) – application procedure

występujący (*osoba/instytucja ubiegająca się o coś, np. fundusze na projekt*) – applicant
instytucja występująca – applicant, applicant institution; **osoba występująca** – applicant; **osoba/instytucja występująca o grant/dotację/stypendium** – grant applicant

wysyłać – to send
instytucja/placówka/uczelnia wysyłająca (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*) – sending institution; *zob. też instytucja/placówka/uczelnia macierzysta*; *por. instytucja/placówka/uczelnia przyjmująca, instytucja/placówka/uczelnia goszcząca*; **kraj wysyłający** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany*) – sending country; *zob. też kraj macierzysty, kraj pochodzenia*; *por. kraj przyjmujący, kraj goszczący, kraj docelowy*; **organizacja wysyłająca** (*np. uczniów, studentów czy nauczycieli w ramach wymiany międzynarodowej*) – sending organisation; *por. organizacja przyjmująca*;
wysłać/yłać pismo/raport/wniosek – to send a letter/a report/an application

wysyłka – dispatch
data wysyłki – date of dispatch; **dowód wysyłki** – proof of dispatch

wysyłkowy –
lista wysyłkowa (*lista osób/instytucji, do których regularnie wysyła się korespondencję*) – mailing list

wyszczególniać – to detail, to itemise, to list, to specify
wyszczególnić/ać koszty projektu – to itemise/to specify project costs; **wyszczególnić/ać wydatki** – to detail/to specify

expenses; **wyszczególnić/ać wymogi** – to list/to specify requirements

wytwarzanie – production

koszty wytworzenia (*np. materiałów dydaktycznych*) – production costs

wytyczne – guidelines

wytyczne w sprawie monitorowania projektów z agencji krajowej – guidelines on project monitoring from the national agency;

dać/wać wytyczne – to give/to provide guidelines; **opracować/ywać wytyczne** – to develop/to draw up guidelines; **postąpić/ępować zgodnie z wytycznymi, za/stosować się do wytycznych** – to follow guidelines; **ustalić/ać wytyczne** – to set guidelines

wyznaczać – to designate, to appoint, to set

wyznaczyć/ać cel – to set an aim; **wyznaczyć/ać datę wyjazdu** – to set the date of departure; **wyznaczyć/ać ekspertów** – to appoint experts; **wyznaczyć/ać** (*kogoś*) **na przedstawiciela kraju** – to designate (*sb*) as the country's representative; **wyznaczyć/ać przedstawicieli instytucji na konferencję** – to appoint representatives of the institution for a conference

wyższy – higher

studia wyższe – degree programme(s), degree course(s), higher education programme(s), *w skrócie:* programme(s); *zob. też studia*; **szkolnictwo wyższe** – higher education (*HE*), tertiary education; **szkoła wyższa > uczelnia; wyższa szkoła zawodowa** – higher vocational education school, school of higher vocational education; non-university higher education institution (*uczelnia zawodowa w odróżnieniu od uczelni akademickiej*); **wyższe wykształcenie** – higher education, higher education qualification(s)

wyżywienie – board, subsistence; meals (*posiłki*)

pokój z wyżywieniem – room and board; **stypendium na wyżywienie** – meals grant;

zapewnić/ać wyżywienie przyjeżdżającym uczniom – to provide meals to incoming pupils

wzajemny – mutual, reciprocal

wzajemne uznawanie dyplomów (*np. przez dwa kraje*) – mutual recognition of diplomas; **wzajemna wymiana** (*w > programach UE: wymiana uczniów, studentów czy nauczycieli oznaczająca faktyczny przepływ osób w dwóch bądź – w przypadku wymiany wielostronnej – kilku kierunkach, przy jednakowej lub zbliżonej liczbie osób wyjeżdżających z danej placówki i przyjeżdżających do danej placówki*) – reciprocal exchange

wzmacniać – to enhance, to reinforce, to strengthen

wzmocnić/acniać europejski wymiar edukacji – to enhance/to reinforce/to strengthen the European dimension of education; **wzmocnić/acniać motywację** – to strengthen motivation; **wzmocnić/acniać współpracę** – to reinforce/to strengthen cooperation

wznawiać – to resume

wznowić/awiać realizację projektu – to resume the implementation of a project; **wznowić/awiać studia** – to resume studies/study

wznawianie – resumption

wznowienie/anie działań w projekcie – resumption of project activities; **wznowienie/anie studiów** – resumption of studies/study

wzrastać – to increase

wzrost – growth, increase; *por. spadek*

masowy wzrost – massive increase; **miesięczny/roczny wzrost** – annual/monthly increase; **niewielki wzrost** – small increase; **roczny wzrost** – annual increase; **stopniowy wzrost** – gradual increase; **szybki wzrost** – rapid increase; **trwały wzrost** – steady/sustained increase; **umiarkowany wzrost** – moderate increase; **wzrost liczby kształcących się w szkołach średnich ogólnokształcących/uczelniach** – increase in participation in general secondary education/higher education; **wzrost nakładów/wydatków na edukację** – increase in expenditure on education, increase in investment in education, growth of expenditure on education; **znaczny wzrost** – considerable/substantial increase

wzrostowy – upward; por. spadkowy
wzrostowa tendencja w wydatkach na edukację – upward trend in expenditure on education

Z

zaangażowanie – commitment, involvement
zaangażowanie instytucjonalne (*w ➤ programach UE: zaangażowanie władz danej instytucji w realizację projektu, w odróżnieniu od zaangażowania indywidualnych pracowników*) – institutional commitment/involvement
zaawansowany – advanced
kurs dla zaawansowanych/na poziomie zaawansowanym – advanced course; **poziom zaawansowany** – advanced level
zachęcać – to encourage
zachęcić/ać do nauki języków/rozwijania współpracy – to encourage language learning/the development of cooperation; **zachęcić/ać szkoły do nawiązywania bliższych kontaktów z lokalnymi przedsiębiorstwami** – to encourage schools to establish closer links with local enterprises
zadana (*uczniom/studentom*) **praca** – assignment; *zob. też zadanie*; coursework (*praca w ramach zajęć, prace zadane w ramach przedmiotu, zadane prace; wszelkie zadane uczniom/studentom prace, które podlegają ocenie, np. wypracowania, prace projektowe, analizy, prace praktyczne, wypowiedzi ustne i pisemne*)
temat zadanej pracy – assignment topic; **zadana lektura** – reading assignment; **zadana praca pisemna** – written assignment;
ocenić/ać zadaną pracę/zadawane prace – to assess an assignment/assignments/coursework; **zadać/wać pracę** – to give/to set an assignment; **za/kończyć, wykonać (zadaną) pracę** – to complete an assignment; **wykonać/ywać zadaną pracę** – to carry out an assignment; **złożyć/składać zadaną pracę pisemną** – to hand in a written assignment
zadanie – task, assignment (*zadana praca, powierzone/zlecone zadanie*); *zob. też zadana praca*
podział zadań między partnerami projektu – division of tasks between project partners; **regularnie wykonywane zadanie** – regular task; **zadania administracyjne** (*np. takie zadania związane z zarządzaniem projektem i jego obsługą administracyjną, jak koordynacja projektu, organizowanie spotkań partnerów, organizacja wyjazdów zagranicznych, prowadzenie rozliczeń finansowych, przygotowywanie raportów z realizacji projektu, prace sekretarskie*) – administrative tasks; **zadanie jednorazowe** – one-off task; **zadanie pisemne** (*praca pisemna zadana uczniom/studentom*) – written assignment; **zadanie praktyczne** (*dla uczniów/studentów*) – practical assignment;
dać/wać zadanie – to give a task/an assignment; **za/kończyć zadanie** – to complete a task/an assignment, to finish an assignment; **mieć zadanie** – to have a task; **podjąć/ejmować się zadania** – to undertake a task; **przekazać/ywać zadanie innym partnerom projektu** – to delegate a task to other project partners; **przydzielić/ać zadania partnerom projektu** – to allocate/to assign tasks to project partners; **przyjąć/mować, wziąć/brać na siebie zadanie** – to take on a task/an assignment, to accept an assignment;

rozdzielić/ać zadania między partnerów projektu – to divide tasks between project partners; **sprostać zadaniu** – to cope with a task; **wykonać/ywać zadanie** – to carry out a task/an assignment, to perform a task; **wypełnić/ać zadanie** – to complete a task; **złożyć/składać pracę pisemną** – to hand in a written assignment

zagadnienie – issue

kluczowe zagadnienia w dziedzinie edukacji – key issues in the field of education; zagadnienia horyzontalne/przekrojowe (*w materiałach UE: zagadnienia, które wykraczają poza poszczególne sfery życia gospodarczego i społecznego, np. równość szans kobiet i mężczyzn, integracja osób niepełnosprawnych, rozszerzenie możliwości udziału określonych grup w życiu zawodowym i społecznym, walka z rasizmem; w dziedzinie edukacji – zagadnienia dotyczące kilku lub wszystkich poziomów kształcenia i/lub różnego rodzaju placówek edukacyjnych*) – horizontal/transversal issues

za granicą, za granicę – abroad

zagraniczny – foreign, international, transnational

biuro współpracy z zagranicą/współpracy zagranicznej – international relations office, international liaison office; **studenci zagraniczni** – foreign/international students; **student zagraniczny** – foreign student; **współpraca zagraniczna** – international/transnational cooperation; *zob. też współpraca ponadgraniczna*; **wyjazdy zagraniczne** – international mobility

zagrożenia (*w dokumentach dotyczących projektów: przewidywane na etapie planowania projektu zagrożenia, które mogą utrudnić lub uniemożliwić osiągnięcie celów projektu, np. zmiana władz uczelni/kierownictwa szkoły, która może spowolnić lub zahamować planowaną reformę systemu zarządzania*) – risks

zainteresowanie – interest

deklaracja/wyrażenie zainteresowania (*w ➤ programach UE: dokument wyrażający zainteresowanie rozpoczęciem lub kontynuacją współpracy, udziałem w danym projekcie współpracy lub przetargu*) – declaration of interest, expression of interest; **zainteresowanie współpracą międzynarodową** – interest in international cooperation;

mieć szerokie/wszechstronne zainteresowania – to have wide interests; **stymulować zainteresowanie** – to encourage/to stimulate interest; **wyrazić/ażać zainteresowanie** – to express interest; **wzbudzić/ać, rozbudzić/ać zainteresowanie wymianą międzynarodową** – to arouse interest in international exchange

zajęcia – activities (*działania, czynności*); classes (*zajęcia dydaktyczne w szkole/uczelni*); tutorials, **tutoring** (*zajęcia indywidualne lub dla małej grupy*); course (*cykl zajęć o określonej tematyce/z danego przedmiotu*); *zob. też przedmiot*; work (*prace*)

ankieta oceny zajęć dydaktycznych – course evaluation questionnaire (*lista pytań służących zebraniu opinii uczniów/studentów na temat zajęć i prowadzących zajęcia*), course evaluation survey (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów na temat zajęć i prowadzących zajęcia*); *zob. też ankietyzacja zajęć dydaktycznych*; **ankietyzacja zajęć dydaktycznych** (*badania ankietowe służące zebraniu opinii uczniów/studentów na temat zajęć i prowadzących zajęcia*) – course evaluation survey; *zob. też ankieta oceny zajęć dydaktycznych, ankietyzacja studentów*;

cykl zajęć fakultatywnych/nieobowiązkowych – optional course; **cykl zajęć obieralnych/do wyboru** – elective course; **cykl zajęć obowiązkowych** – compulsory course, mandatory course;

godziny zajęć (*np. w odróżnieniu od czasu/godzin przeznaczanych na zajęcia w terenie, praktyki czy samodzielną naukę*) – class hours, contact hours (*godziny „kontaktu" z nauczycielem*);

liczba godzin zajęć (*dydaktycznych*) – number of taught hours; *zob. też wymiar zajęć dydaktycznych*; **liczba godzin zajęć** (*dydaktycznych*) **w roku** – annual number of taught hours; *zob. też roczny wymiar zajęć*; **liczba godzin zajęć** (*dydaktycznych*) **w tygodniu** – weekly number of taught hours; *zob. też tygodniowy wymiar zajęć*;

metody/tryb prowadzenia zajęć (*np. oparte na zajęciach w klasie/sali wykładowej lub w systemie kształcenia na odległość*) – method of delivery, delivery methods, mode of delivery, delivery mode;
plan zajęć – timetable; **Porozumienie o programie zaję**ć (*w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): porozumienie podpisywane między uczelnią wysyłającą studenta na okres studiów w uczelni zagranicznej i przyjmującą studenta uczelnią zagraniczną, które zawiera szczegółowy opis programu zajęć w uczelni zagranicznej oraz liczbę punktów ECTS, jakie student uzyska w przypadku ich zaliczenia*) – Learning Agreement; *zob. też „Porozumienie o warunkach kształcenia/uczenia się", którego angielski odpowiednik jest tłumaczony w niektórych materiałach dot. systemu ECVET również jako „Porozumienie o programie zajęć"*;
roczny wymiar zajęć (*dydaktycznych*) – annual load (*dosł. obciążenie roczne*); annual course load (*roczny wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); annual teaching load (*roczny wymiar zajęć dla nauczycieli; roczne pensum dydaktyczne*); *zob. też liczba godzin zajęć w roku*;
tygodniowy wymiar zajęć (*dydaktycznych*) – weekly load (*dosł. obciążenie tygodniowe*); weekly course load (*tygodniowy wymiar zajęć dla uczniów/studentów*); weekly teaching load (*tygodniowy wymiar zajęć dla nauczycieli; tygodniowe pensum dydaktyczne*); *zob. też liczba godzin zajęć w tygodniu*;
wymiar zajęć (*dydaktycznych*) – load (*dosł. obciążenie*); course load (*liczba godzin zajęć dla uczniów/studentów*); teaching load (*wymiar zajęć dla nauczycieli; pensum dydaktyczne*); *zob. też liczba godzin zajęć*;
zajęcia audytoryjne – auditorium classes;
zajęcia laboratoryjne – laboratory classes;
zajęcia pozaprogramowe – extracurricular activities; **zajęcia pozaszkolne/pozauczelniane** – extramural activities; **zajęcia praktyczne** – practical classes, practical work; **zajęcia rekreacyjne** – leisure activities; **zajęcia seminaryjne** – seminar classes; **zajęcia terenowe/w terenie** – field work; **zajęcia w czasie wolnym** – free time activities, leisure time activities; **zajęcia wprowadzające** (*w określoną dziedzinę lub problematykę, najczęściej zapoznające z krajem, do którego wyjeżdża/przyjeżdża uczeń, student czy nauczyciel*) – induction course, introductory course, orientation course; **zajęcia z biologii/chemii/historii/matematyki** – biology/chemistry/history/math classes, biology/chemistry/history/math course;
chodzić/uczęszczać na zajęcia – to attend/to go to classes (*zajęcia w znaczeniu ogólnym*), to follow/to take a course (*z określonego przedmiotu/o określonej tematyce*); **hospitować zajęcia** – to observe classes; **prowadzić zajęcia** – to conduct/to give/to teach classes (*zajęcia w znaczeniu ogólnym*); to deliver/to offer/to provide a course/courses (*zajęcia z określonego przedmiotu/o określonej tematyce*); **wprowadzić/ać nowy cykl zajęć** (*z określonego przedmiotu/o określonej tematyce*) – to introduce a course; **zapisać/ywać się na zajęcia** (*z określonego przedmiotu/o określonej tematyce*) – to enrol/to register in a course; **z/rezygnować z udziału w zajęciach** (*z określonego przedmiotu/o określonej tematyce*) – to withdraw from a course; **zaliczyć/ać zajęcia** – to complete a course (*z określonego przedmiotu*)
zakład – institution (*placówka*), establishment (*placówka*), institute (*naukowy*)
zakład poprawczy – youth custody centre, youth detention centre
zakład pracy – workplace
staż/praktyka w zakładzie pracy – work placement; **uczenie się/nauka w zakładzie pracy** – learning at the workplace
zakładać – to establish, to set up
założyć/kładać instytucję/organizację/ośrodek/szkołę – to establish/to set up an institution/an organisation/a centre/a school
zakładanie – establishment, foundation
założenie/kładanie uczelni niepublicznych – establishment of non-public higher education institutions; **rok założenia** – year of foundation

zakończenie – completion, end
data zakończenia (*np. prac w projekcie*) – completion date, end date; **zakończenie projektu** – completion of a project
zakres – coverage, scope
zakres dziedzin (*objętych czymś, uwzględnionych lub reprezentowanych w czymś; np. zakres dziedzin objętych analizą/badaniami czy współpracą zagraniczną*) – area coverage, subject area coverage; **zakres projektu** – scope of a project, project scope; **zakres umowy** – scope of an agreement
zakup – purchase
koszty zakupu – purchase costs; **koszty zakupu sprzętu** – equipment purchase costs; **zakup sprzętu** – purchase of equipment, equipment purchase
zakwaterowanie – accommodation
bezpłatne zakwaterowanie – free accommodation; **biuro/dział/wydział ds. zakwaterowania** – accommodation office; **koszty zakwaterowania** (*np. w czasie pobytu za granicą*) – accommodation costs, accommodation expenses; **stypendium na zakwaterowanie** – accommodation grant; **zakwaterowanie dla studentów** – student accommodation; **zakwaterowanie (u rodzin) na zasadzie wzajemności** (*rozwiązanie, w ramach którego osoby przebywające we współpracujących ze sobą instytucjach otrzymują na zasadzie wymiany bezpłatne zakwaterowanie*) – home-to-home arrangement, home-to-home stay arrangement;
zapewnić/ać zakwaterowanie przyjeżdżającym studentom – to provide accommodation to incoming students
zalecać – to recommend
zalecenie – recommendation
zalecenia Rady Europy dotyczące uznawania dyplomów – recommendations of the Council of Europe concerning the recognition of diplomas;
za/akceptować, przyjąć/mować zalecenia – to accept recommendations; **przedłożyć/kładać zalecenia** – to submit recommendations; **przedstawić/ać, wydać/wać zalecenia** – to make recommendations; **przestrzegać, stosować się do zaleceń, postąpić/ępować zgodnie z zaleceniami** – to follow recommendations; **z/realizować, wdrożyć/ażać zalecenia, wprowadzić/ać w życie zalecenia** – to carry out/to implement recommendations; **zatwierdzić/ać zalecenia** – to approve/to endorse recommendations
zaległa płatność – late payment
zaliczać – to complete
zaliczyć/ać kurs/cykl zajęć/przedmiot – to complete a course; **zaliczyć/ać semestr/rok studiów** – to complete a semester/year of study; **zaliczyć/ać wszystkie zajęcia/przedmioty wymagane do uzyskania stopnia/tytułu** (*w uczelni*) – to complete all courses required for a degree
zaliczenie (*w uczelni*) – credit (*pomyślne ukończenie cyklu zajęć/semestru/roku; punkt zaliczeniowy w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*); completion (*ukończenie*)
wykaz zaliczeń (*np. uzyskanych przez studenta w trakcie studiów w uczelni zagranicznej; w ➤ Europejskim Systemie Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): dokument przygotowywany przez uczelnię, który zawiera pełną listę przedmiotów/kursów zaliczonych przez studenta w uczelni macierzystej i/lub zagranicznej wraz z liczbą uzyskanych punktów ECTS*) – transcript of records; **zaliczenie kursu/cyklu zajęć/przedmiotu** – completion of a course; **zaliczenie semestru/roku studiów** – completion of a semester/year of study;
dać/wać zaliczenie – to award credit; **otrzymać/ywać, uzyskać/iwać zaliczenie** – to gain/to obtain credit; **uznać/wać zaliczenia uzyskane w innej uczelni** – to recognise credit obtained in another higher education institution
zaliczka – advance, pre-financing payment
wypłacić/ać zaliczkę na wstępne działania w projekcie – to pay an advance for initial project activities
załącznik – annex

załącznik do kontraktu/umowy – annex to a contract

założenie (*w dokumentach dotyczących projektów – wstępne dane do opracowania projektu, zakładane warunki realizacji projektu, na podstawie których planuje się harmonogram działań i przewiduje osiągnięcie celów projektu, np. ciągłe wsparcie władz uczelni/kierownictwa szkoły dla projektu, którego celem jest zmiana systemu zarządzania*) – assumption

założyciel – founder

założyciel szkoły/uczelni – founder of a school/higher education institution

zamawiać – to order

zamówić/awiać sprzęt – to order equipment

zamówienie – order

złożyć/składać zamówienie na sprzęt – to place/to submit an order for equipment

zaoczny – extramural

student studiów zaocznych (*obecnie: niestacjonarnych*) – extramural student, part-time student; **studia zaoczne** (*obecnie: niestacjonarne*) – extramural programme(s), part-time degree programme(s), part-time programme(s)

zapewniać – to ensure, to provide; *zob. też gwarantować*

zapewnić/ać dostęp do nauki – to provide access to education; **zapewnić/ać finansowanie/fundusze** – to provide funding; **zapewnić/ać kształcenie** – to provide education; **zapewnić/ać pomoc/wsparcie** – to provide assistance/support; **zapewnić/ać uznawanie okresów studiów/dyplomów** – to ensure the recognition of study periods/diplomas; **zapewnić/ać zakwaterowanie przyjeżdżającym studentom** – to provide accommodation to incoming students

zapewnianie – assurance

wewnętrzne zapewnianie jakości (*działania podejmowane wewnętrznie w ramach danej placówki lub programu kształcenia w celu zapewnienia jakości*) – internal quality assurance; *por. zewnętrzne zapewnianie jakości*; **zapewnianie jakości** (*ciągły proces polegający na ocenie, monitorowaniu, gwarantowaniu, utrzymywaniu i podnoszeniu jakości systemu edukacji, placówek edukacyjnych i/lub programów kształcenia*) – quality assurance; **zewnętrzne zapewnianie** jakości (*działania podejmowane przez organ zewnętrzny, np. agencję akredytacyjną, w celu zapewnienia jakości danego programu kształcenia lub placówki*) – external quality assurance; *por. wewnętrzne zapewnianie jakości*

zapis – record, registration, transcript; **zapisy** (*przyjęcia/zapisywanie (się) do szkoły, na studia, kurs, konferencję*) – admissions, enrolment, registration; *zob. też przyjęcie/przyjęcia*

data zapisania – enrolment/registration date; **procedura zapisów** – admission/enrolment/registration procedure; **termin zapisów** – deadline for enrolment/registration, enrolment/registration deadline; **zapisy do szkoły/szkół** – admission(s) to schools, enrolment in schools, school admission(s)/enrolment; **zapisy** (*rejestracja*) **na kurs/konferencję** – registration for a course/conference, course/conference registration; **zapisy na studia** – student registration; student admission(s)/enrolment, admission(s) to degree programmes, enrolment on degree programmes (*przyjęcia na studia*)

zapisywać (się) (*na kurs, do szkoły, na studia*) – to be enrolled, to enrol, to be registered, to register

zapisać/ywać się do szkoły/na uczelnię – to enrol/to be enrolled at a school/university; **zapisać/ywać się/być zapisanym na kurs** – to register/to be registered in a course, to be enrolled/to enrol on a course

zaplecze – facilities

zaplecze badawcze – research facilities; **zaplecze dydaktyczne** – learning and teaching facilities; **zaplecze medyczne** – medical facilities; z**aplecze mieszkaniowe** – accommodation facilitiers, housing facilities; **zaplecze rekreacyjne** – leisure facilities; **zaplecze socjalne i baza dydaktyczna dla studentów** – student facilities

zapłata – pay, payment; *zob. też płatność*

polecenie zapłaty – order for payment, payment order; **żądanie/wezwanie do zapłaty** – request for payment, payment request; **zapłata za nadgodziny** – overtime pay; **zwłoka w zapłacie** – delay in payment

zapobiegać – to prevent

zapobiec/gać konfliktom i przemocy w szkole – to prevent conflict and violence at/in school; **zapobiec/gać wykluczeniu ze społeczeństwa/marginalizacji społecznej** – to prevent social exclusion

zapobieganie – prevention

zapobieganie konfliktom – prevention of conflit, conflict prevention; **zapobieganie przemocy** – prevention of violence, violence prevention

zapobiegawczy – preventive

monitoring zapobiegawczy/monitorowanie zapobiegawcze (*w niektórych ➤ programach UE: monitorowanie realizowanych projektów przez agencje odpowiedzialne za dany program na wczesnym etapie ich realizacji w celu zaproponowania pewnych korekt, np. w planie pracy, i zapobiegania w ten sposób ewentualnym problemom na dalszych etapach realizacji*) – preventive monitoring

zapraszać – to invite

zaproszenie – invitation, invitation letter (*oficjalne pismo zapraszające kogoś, np. do odbycia stażu czy okresu studiów*); call

zaproszenie do składania ofert – invitation to tender; **zaproszenie do składania wniosków/propozycji/ ofert** – call for applications/proposals/tenders

zarys – outline, overview

zarys projektu – outline of a project, project outline, overview of a project, project overview

zarząd – board, management board

zarząd szkoły – school board

zarządzać – to manage

komitet zarządzający (*w ➤ programach UE: grupa osób reprezentujących współpracujące ze sobą instytucje, która kieruje projektem współpracy*) – management committee, steering committee;

zarządzać instytucją/organizacją/szkołą/uczelnią – to manage an institution/an organisation/a school/a higher education institution; **zarządzać projektem** – to manage a project

zarządzanie – management

kompleksowe zarządzanie jakością (*kompleksowe podejście do zarządzania stosowane głównie w sektorze biznesu, ukierunkowane na podnoszenie jakości i produktywności, obejmujące całą organizację, włącznie ze wszystkimi jej działami i pracownikami, jak również dostawców i klientów*) – total quality management (TQM); **rzetelne/solidne zarządzanie finansami** – sound financial management; **scentralizowane zarządzanie edukacją** – centralised management of education, centralised education management; **struktura zarządzania** – management structure; **system zarządzania** – management system; **umiejętności zarządzania** – management skills; *zob. też umiejętności kierownicze*; **umiejętności zarządzania projektem** – project management skills; **zarządzanie instytucją** – institutional management; **zarządzanie edukacją** – management of education, education management; **zarządzanie finansami/funduszami** – financial management; **zarządzanie informacjami** – information management; zarządzanie jakością (*element systemu zarządzania obejmujący opracowywanie polityki i celów dotyczących jakości, planowanie działań związanych z jakością, kontrolę jakości, zapewnianie i podnoszenie jakości*) – quality management; **zarządzanie kadrą** – personnel management; **zarządzanie projektem/projektami** – project management; **zarządzanie strategiczne** – strategic management; **zarządzanie szkołą** – school management; **zarządzanie uczelnią** – university management; **zarządzanie zasobami ludzkimi** – human resources management; **zdecentralizowane zarządzanie edukacją** – decentralised management of education, decentralised education management

zasada – principle, rule

przejrzyste zasady – transparent rules; **zasada dodatkowości** (*w Unii Europejskiej:*

zasada regulująca przyznawanie środków pomocowych z budżetu UE, zgodnie z którą fundusze unijne mogą stanowić jedynie uzupełnienie środków przeznaczanych na dany program lub projekt ze źródeł krajowych (na poziomie centralnym, regionalnym lub lokalnym), a nie zastępować te środki) – principle of additionality; **zasada proporcjonalności** (*w Unii Europejskiej: zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą działania instytucji UE muszą ograniczać się do tego, co jest niezbędne do osiągnięcia celów traktatów stanowiących podstawę funkcjonowania UE, pozostawiając maksymalną swobodę państwom członkowskim i indywidualnym osobom*) – principle of proportionality; **zasada rozdzielonego budżetu** (*w niektórych programach UE: zasada, zgodnie z którą każda instytucja uczestnicząca we wspólnych działaniach otrzymuje i odpowiada tylko za tę część funduszy, która wiąże się bezpośrednio z jej udziałem – w odróżnieniu od programów/projektów, w których jedna instytucja otrzymuje i odpowiada za całość funduszy przyznanych na współpracę kilku instytucji*) – split budget principle; **zasada subsydiarności** (*w Unii Europejskiej: zasada regulująca zakres działań i władzy UE, zgodnie z którą – z wyjątkiem dziedzin podlegających wyłącznej kompetencji UE – decyzje są podejmowane „jak najbliżej obywateli", a UE podejmuje działania jedynie w przypadku, gdy są one bardziej efektywne niż działania na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym*) – principle of subsidiarity; **zasady kontraktu/umowy** – contractual rules;
naruszyć/ać, z/łamać zasady – to break rules; **opracować/ywać zasady** – to draw up rules; **podporządkować/ywać się zasadom** – to obey/to respect rules; **przestrzegać, za/stosować się do zasad** – to abide by/to comply with rules; **przyjąć/mować zasady** – to adopt rules; **z/rewidować zasady** – to review principles/rules; **za/stosować zasady** – to apply rules; **uprościć/aszczać zasady** – to simplify rules; **ustalić/ać, ustanowić/awiać zasady** – to establish rules

zasadniczy (*w odniesieniu do poziomu kształcenia/wykształcenia*) – basic
zasadnicza szkoła zawodowa – basic vocational school; **zasadnicze szkolnictwo zawodowe** – basic vocational education
zasięg – coverage, reach, scope
zasięg geograficzny (*np. miejsca, miasta, obszary, regiony lub kraje objęte współpracą/projektami*) – geographical coverage; **zasięg geograficzny projektu** (*miejscowości, obszary, regiony lub kraje, z których instytucje uczestniczą w projekcie*) – geographical coverage of a project
zasoby – resources
efektywne/racjonalnewykorzystywanie zasobów – efficient use of resources; **otwarte zasoby edukacyjne** (*bezpłatnie udostępniane poprzez Internet materiały cyfrowe, np. programy kursów, pomoce naukowe, czasopisma, oprogramowanie służące do przygotowywania materiałów dydaktycznych, które są wykorzystywane do celów edukacyjnych lub naukowych przez uczniów, studentów i inne uczące się osoby, nauczycieli, szkoleniowców i inne osoby zajmujące się kształceniem lub szkoleniem czy naukowców*) – Open Educational Resources (OER); **rozwój zasobów ludzkich** – human resources development; **zarządzanie zasobami ludzkimi** – human resources management; **zasoby finansowe** – financial resources; **zasoby kadrowe/osobowe** (*zwykle w odniesieniu do określonej liczby/grupy osób, które można zaangażować w konkretne przedsięwzięcia jako „zasoby" umożliwiające jego realizację*) – staff resources; **zasoby ludzkie** – human resources; **zasoby techniczne** – technological resources; **po/dzielić się zasobami, wspólnie korzystać z zasobów** – to share resources; **mieć, posiadać zasoby** – to have resources; **przeznaczyć/ać zasoby** (*na coś*) – to allocate resources (*for sth*); **wykorzystać/ywać zasoby** – to deploy/to employ/to use/to make use of resources
zaspokajać – to fulfil, to meet, to satisfy
zaspokoić/ajać potrzeby uczących się osób/słuchaczy – to fulfil/to meet/to satisfy the needs of learners

zastępować – to replace
zastąpić/ępować wyjeżdżających nauczycieli – to replace outgoing teachers
zastępstwo – cover, replacement
koszty zastępstwa (*w ➤ programach UE: koszty wynagrodzeń za zastępstwa w związku z wyjazdami zagranicznymi nauczycieli*) – replacement costs; **nauczyciel pracujący w zastępstwie nieobecnego nauczyciela** – replacement teacher, substitute teacher; **zastępstwo czasowe** – temporary replacement; **zastępstwo stałe** – permanent replacement;
z/organizować zastępstwo dla wyjeżdżających nauczycieli – to organise cover for outgoing teaching staff; **szukać zastępstwa** – to look for/to seek a replacement; **znaleźć/jdować zastępstwo** – to find a replacement
zaświadczenie – certificate; *zob. też świadectwo*
otrzymać/ywać, uzyskać/iwać zaświadczenie – to obtain a certificate; **wydać/wać zaświadczenie** – to issue a certificate
zatrudniać – to employ (*na etacie*), to hire (*np. konsultanta*)
zatrudnialność (*zdolność do/możliwości/szanse znalezienia pracy/zatrudnienia, utrzymania pracy/zatrudnienia i, w razie potrzeby, znalezienia nowej pracy/zatrudnienia*) – employability
zapewnić/ać zatrudnialność – to ensure employability; **zwiększyć/ać zatrudnialność absolwentów** – to enhance/to increase the employability of graduates
zatrudnienie – employment; *zob. też zatrudnialność*
możliwości zatrudnienia – employment opportunities; **perspektywy zatrudnienia** – employment prospects; **poziom zatrudnienia** – level of employment, employment level (*liczba zatrudnionych ogółem np. w regionie, kraju*); staffing level (*liczba zatrudnionych w danej instytucji*); **spadek zatrudnienia** – decrease in employment, decline in employment; **warunki zatrudnienia** – employment conditions; **wzrost zatrudnienia** – increase in employment; **zatrudnienie w niepełnym wymiarze/na niepełnym etacie** – part-time employment; **zatrudnienie w pełnym wymiarze/na pełnym etacie** – full-time employment; **zwiększyć/ać, podnieść/osić zatrudnienie** – to boost/to increase/to raise employment
zatwierdzać – to approve, to endorse
zatwierdzić/ać budżet/plan pracy w projekcie/raport/umowę – to approve/to endorse a budget/a project workplan/a report/an agreement; **zatwierdzić/ać nowy program nauczania** – to approve a new curriculum; **zatwierdzić/ać pisemnie** – to approve in writing
zatwierdzanie – approval, endorsement
ostateczne zatwierdzenie – final approval; **warunkowe zatwierdzenie** – conditional approval; **wstępne zatwierdzenie** – preliminary approval; **zatwierdzenie budżetu/planu pracy w projekcie/raportu/umowy** – approval/endorsement of a budget/a project workplan/a report/an agreement; **zatwierdzenie pisemne** – approval in writing; **zatwierdzenie nowego programu nauczania** – approval of a new curriculum
zawiadamiać – to inform, to notisy, to give a notice
zawiadomić/amiać kontraktorów projektów o zmianach w kontrakcie – to inform project contractors about changes in the contract, to notify project contractors of changes in the contract; **zawiadomić/amiać pisemnie** – to give a written notice, to inform/to notify in writing
zawiadomienie – communication, notification, notice
pisemne zawiadomienie – written notification
zawierać –
zawrzeć/ierać kontrakt/umowę – to conclude a contract/an agreement, to enter into a contract/an agreement
zawieranie –
zawarcie kontraktu/umowy – conclusion of a contract/an agreement
zawieszać – to suspend
zawiesić/szać kontrakt/realizację projektu/działania/płatności – to suspend

a contract/the implementation of a project/activities/payments; zawiesić/szać uprawnienia do prowadzenia studiów – to suspend authorisations to provide degree programmes

zawieszanie – suspension

zawieszenie/anie kontraktu/realizacji projektu/działań/płatności – suspension of a contract/the implementation of a project/activities/payments; **zawieszenie/anie uprawnień do prowadzenia studiów** – suspension of authorisations to provide degree programmes

zawodowy (*związany z pracą zawodową*) – occupational, professional, vocational, in-service, career

ciągły rozwój zawodowy – continuing professional development;

doradca zawodowy – careers adviser/advisor; doskonalenie zawodowe – in-service training; doskonalenie zawodowe nauczycieli – in-service teacher training; doświadczenie zawodowe – professional experience, work experience, professional background;

egzamin zawodowy – vocational examination;

integracja zawodowa – professional/vocational integration;

kariera zawodowa (*często w odniesieniu do zawodów „nienaukowych", pracy poza uczelnią*) – professional career; *por. kariera akademicka/naukowa*; **kategoria zawodowa** – occupational category; **kompetencje zawodowe** – professional competences; **kształcenie zawodowe** – vocational education, vocational education and training (VET), initial vocational education and training (IVET); *zob. też objaśnienie terminu „initial education" pod hasłem „kształcenie"*; *por. ustawiczne kształcenie zawodowe*; **kurs zawodowy** – professional course; **kwalifikacje zawodowe** – professional qualifications (*na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie wyższym/wyższego wykształcenia*), vocational qualifications (*na ogół w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w szkolnictwie średnim/średniego wykształcenia*);

liceum zawodowe – vocational lyceum;

mobilność zawodowa – job/occupational/professional mobility; *por. mobilność edukacyjna*;

nurt kształcenia zawodowego w systemie edukacji – vocational strand in the education system;

odpowiedzialność zawodowa – professional liability; **organizacja zawodowa** – professional organisation;

perspektywy zawodowe/rozwoju zawodowego – career prospects, career development prospects; **poradnia zawodowa** – guidance service; **poradnictwo pedagogiczne i zawodowe/poradnictwo pedagogiczno-psychologiczne i zawodowe** – counselling and guidance; **poradnictwo zawodowe** – career/occupational/vocational guidance; *w niektórych kontekstach:* guidance; **profil zawodowy** – professional profile; **przebieg pracy zawodowej** – curriculum vitae (*życiorys*); professional background, professional experience, work experience (*doświadczenie zawodowe, przedstawiane w życiorysie*); career, career development (*dotychczasowa droga zawodowa*); **przedmiot zawodowy** (*w szkole*) – vocational subject;

rozwój zawodowy – professional development;

stowarzyszenie zawodowe – professional association; **studia zawodowe > studia**; **szkolenie zawodowe** – vocational training; **szkolnictwo zawodowe** – vocational education; szkoła zawodowa – vocational school; **średnia szkoła zawodowa** – vocational secondary school; **średnie szkolnictwo zawodowe** – vocational secondary education; **uczelnia zawodowa > uczelnia**; **ustawiczne kształcenie zawodowe** – continuing vocational education, continuing vocational education and training (CVET), continuing vocational training (CVT);

zasadnicza szkoła zawodowa – basic vocational school;

życie zawodowe – working life

zawody (*impreza*) – competition, contest

zawody sportowe – sporting contest/

competition; **zawody szkolne** – school competition;

z/organizować, przeprowadzić/ać zawody – to hold a contest/competition, to run a contest, to stage a competition; **przystąpić/ępować do zawodów** – to enter a contest/competition; **rywalizować w zawodach** – to compete in a contest; **uczestniczyć, wziąć/brać udział w zawodach** – to take part in a contest/competition

zawód – occupation, profession (*praca w danej dziedzinie*)

zawody regulowane (*podlegające specjalnym regulacjom prawnym; w dokumentach UE dotyczących edukacji: siedem zawodów, farmaceuta, lekarz, pielęgniarka, położna, stomatolog, weterynarz i architekt, w przypadku których programy kształcenia zostały zharmonizowane na poziomie UE na podstawie specjalnych przepisów, co zapewnia porównywalność wykształcenia absolwentów i automatyczne uznawanie kwalifikacji zawodowych*) – regulated professions; **zawód nauczycielski** – teaching profession; **zawód wymagający wyższego wykształcenia** – graduate profession;

powrócić/acać do zawodu nauczycielskiego – to re-enter the teaching profession; **rozpocząć/ynać pracę w zawodzie nauczycielskim** – to enter the teaching profession; **wykonywać zawód nauczyciela, pracować w zawodzie nauczycielskim** – to practise the teaching profession

zawyżać – to inflate

zawyżyć/ać koszty – to inflate costs

zbierać – to accumulate, to collect, to gather

zebrać/zbierać dane/informacje – to collect/to gather data/information; **zebrać/zbierać fundusze** – to collect/to raise funds; **zebrać/zbierać punkty** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć*) – to accumulate credits

zbieranie – accumulation, collection

zbieranie danych – collection of data, data collection; **zbieranie funduszy** (*na określony cel*) – fund raising; **zbieranie informacji** – collection of information; **zbieranie punktów** (*przez ucznia/studenta/słuchacza w celu uzyskania świadectwa/dyplomu/tytułu/stopnia, w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i przenoszenia osiągnięć)* – accumulation of credit, credit accumulation

zdać (*pomyślnie*) **egzamin** – to pass an examination

zdawać egzamin (*przystępować do egzaminu*) – to take an examination, to sit an examination

zdawać egzamin poprawkowy – to re-sit/to re-take an examination

zdecentralizowany – decentralised; *por. scentralizowany*

procedura zdecentralizowana (*w ➤ programach UE: procedura, zgodnie z którą przyjmowaniem i selekcją wniosków oraz wydawaniem kontraktów, płatnościami i oceną raportów zajmują się odpowiednie władze/agencje w poszczególnych krajach uczestniczących w danym programie*) – decentralised procedure; *por. procedura scentralizowana*; **współpraca zdecentralizowana** (*współpraca na „niższych szczeblach", np. między placówkami edukacyjnymi, w odróżnieniu od współpracy między władzami edukacyjnymi*) – decentralised cooperation; **zdecentralizowane zarządzanie edukacją** – decentralised management of education, decentralised education management; *por. scentralizowane zarządzanie edukacją*

zdobywać – to acquire, to gain, to obtain

zdobyć/wać doświadczenie – to gain experience; **zdobyć/wać kwalifikacje/kompetencje/wiedzę/umiejętności** – to acquire qualifications/competences/knowledge/skills; **zdobyć/wać punkty** (*w systemie punktowym/punktowym systemie akumulacji i transferu punktów, określanym w przepisach lub dokumentach dotyczących szkolnictwa wyższego w Polsce jako system gromadzenia i prze-*

noszenia osiągnięć) – to gain/to obtain credits

zdobywanie – acquisition

zdobycie/wanie kwalifikacji/kompetencji/wiedzy/umiejętności – acquisition of qualifications/ competences/knowledge/ skills

zdolność – ability (*umiejętność, uzdolnienie*); aptitude (*uzdolnienie, predyspozycja*); gift (*uzdolnienie, talent*); capacity (*możliwości, potencjał*); *zob. też uzdolnienie*

test/sprawdzian zdolności – aptitude test; **test/sprawdzian zdolności matematycznych/językowych** – mathematics/ foreign language aptitude test, mathematics/language aptitude test; **zdolności artystyczne** – artistic abilities; **zdolności instytucjonalne/zdolność instytucjonalna** – institutional capacity; **zdolności matematyczne/językowe** – aptitude for mathematics/foreign languages, mathematical/language ability, mathematical/ language abilities; **zdolności muzyczne** – gift for music; **zdolności operacyjne** (*instytucji*) – operational capacity; **zdolności organizacyjne** (*instytucji*) – institutional capacity; **zdolności techniczne** – technical abilities; **zdolności twórcze** – creative abilities; **zdolności umysłowe** – intellectual abilities;

mieć zdolności – to have abilities/an aptitude; **mieć zdolności matematyczne/ językowe** – to have an aptitude for mathematics/foreign languages, to have mathematical/language abilities; **mieć zdolności muzyczne** – to have a gift for music; **ocenić/ać zdolności** – to assess abilities; **rozwinąć/jać zdolności** – to develop abilities; **uznać/wać zdolności** – to recognise abilities; **wykazać/ywać się zdolnościami matematycznymi/językowymi** – to show mathematical/language abilities, to show an aptitude for mathematics/foreign languages

zdrowotny – health, medical

ubezpieczenie zdrowotne – health/ medical insurance

zebranie – meeting

coroczne/doroczne zebranie partnerów projektu – annual meeting of project partners; **porządek zebrania** – agenda of the meeting; **protokół z zebrania** – minutes of the meeting; **przewodniczący zebrania** – chairman of the meeting; **zebranie pracowników** – staff meeting; **zebranie przygotowawcze** – preparatory meeting;

być obecnym na zebraniu, uczestniczyć w zebraniu – to attend a meeting; **odwołać/ywać zebranie** – to cancel a meeting; **z/organizować zebranie** – to arrange/ to organise a meeting; **przełożyć/kładać zebranie** – to postpone a meeting; **przewodniczyć zebraniu** – to chair a meeting

zerówka (*klasa zerowa*) – reception class

zespołowy –

praca zespołowa – team work, teamwork; **umiejętności pracy zespołowej** – team--work skills

zespół – team, panel, pool

budowanie/tworzenie zespołu – team building; **członek zespołu** – member of a team/panel, team/panel member; **lider zespołu** – team leader; **umiejętności pracy w zespole** – team-work skills; **zebranie zespołu** – team meeting; **zespół ekspertów** – panel/pool/team of experts; **zespół mieszany** (*o mieszanym składzie*) – mixed team; **zespół projektowy** – project team; **zespół międzynarodowy** – international team;

być liderem zespołu – to lead a team; **z/budować, s/tworzyć zespół** – to build/ to form a team, to set up a panel; **kierować zespołem** – to manage a team; **przewodniczyć zespołowi** – to head/to lead a team, to chair a panel; **przystąpić/ępować do zespołu** – to join a team

zestaw – kit, package

zestaw materiałów szkoleniowych – training kit/package

zestawienie – breakdown, overview (*przegląd*), statement

tabelaryczne zestawienie finansowe – financial overview table; **zestawienie** (*danych*) **w podziale na dziedziny** – breakdown by area; **zestawienie budżetu/budżetowe** – budget statement; **zestawienie budżetu/budżetowe projektu** – budget statement of a project,

project budget statement; **zestawienie osiągnięć projektu** – overview of project achievements; **zestawienie przychodów/wpływów projektu** – overview of project income; **zestawienie wydatków** (*w ➤ programach UE: zestawienie przedstawiające – często w formie tabelarycznej – wydatki poniesione w projekcie współpracy*) – statement of expenditure

zewnętrzny – external; *por. wewnętrzny*

audyt zewnętrzny/kontrola zewnętrzna (*przeprowadzane przez osobę/instytucję z zewnątrz*) – external audit; **egzamin zewnętrzny** (*przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*) – external examination; *por. egzamin wewnętrzny*; **egzaminator zewnętrzny/z zewnątrz** (*z innej niż macierzysta instytucji/placówki/uczelni*) – external examiner; **ekspert zewnętrzny** (*spoza danej instytucji/placówki/uczelni*) – external expert; **kontrola z zewnątrz** – external control; **ocena zewnętrzna** (*dokonywana przez osoby spoza danej jednostki/instytucji lub przez inne jednostki/instytucje*) – external assessment/evaluation/review; *por. ocena wewnętrzna*; **sprawdzian zewnętrzny** (*przeprowadzany przez inną niż macierzysta instytucję/placówkę/uczelnię, komisję z zewnątrz*) – external test; *por. sprawdzian wewnętrzny*; **środowisko zewnętrzne** – external environment; **zewnętrzna ocena jakości** (*ocena jakości dokonywana przez osoby spoza danej instytucji*) – external quality assessment; *por. wewnętrzna ocena jakości*; **zewnętrzne zapewnianie jakości** (*działania podejmowane przez organ zewnętrzny, np. agencję akredytacyjną, w celu zapewnienia jakości danego programu kształcenia lub placówki*) – external quality assurance; *por. wewnętrzne zapewnianie jakości*

zezwalać – to authorise, to permit

zezwolenie – authorisation, permit; *zob. też pozwolenie*

pisemne zezwolenie – written authorisation; **wcześniejsze zezwolenie** (*np. zezwolenie na wydatkowanie funduszy projektu na określony cel przed ich faktycznym wydaniem*) – prior authorisation; **zezwolenie na pobyt** – residence permit; **zezwolenie na pracę** – work permit; **zezwolenie na przesunięcie kwot w budżecie projektu** – authorisation to transfer amounts in the project budget;

anulować, cofnąć/ać zezwolenie – to cancel a permit; **mieć pozwolenie, posiadać zezwolenie** – to have a permit; **odnowić/awiać, przedłużyć/ać zezwolenie** – to renew a permit; **otrzymać/ywać zezwolenie** – to get/to obtain/to receive an authorisation/a permit; **przyznać/wać zezwolenie** – to give/to grant a permit; **wydać/wać zezwolenie** – to issue a permit; **wystąpić/ępować o zezwolenie** – to apply for a permit; **zawiesić/szać zezwolenie** – to suspend a permit

zgłoszenie – application (*wniosek, podanie*), registration (*rejestracja, zapisy*); **zgłoszeniowy** – application, registration

formularz zgłoszenia/zgłoszeniowy – application/registration form; **formularz zgłoszenia/zgłoszeniowy studenta** (*np. studenta ubiegającego się o przyjęcie na okres studiów w uczelni zagranicznej*) – student application form; **formularz zgłoszenia na konferencję** – conference registration form; **formularz zgłoszenia w formie elektronicznej** – electronic application form; **formularz zgłoszenia w formie drukowanej/papierowej** – paper application form; **język zgłoszenia** (*w którym wypełnia się formularz zgłoszenia*) – language of application, application language; **procedura zgłoszeń** – application procedure; **termin zgłoszeń** – deadline for the submission of applications, application deadline; **zgłoszenie na konferencję** – registration for a conference; **zgłoszenie w formie elektronicznej** – electronic application;

przyjąć/mować zgłoszenia – to accept applications; **za/rejestrować zgłoszenia** – to register applications; **rozpatrzeć/rywać zgłoszenia** – to consider applications

zgoda – agreement, approval, consent

obopólna zgoda – mutual agreement; **pisemna zgoda** – written agreement/

approval/consent; **wcześniejsza/uprzednia zgoda** (*uzyskana przed rozpoczęciem określonych czynności/działań*) – prior approval/consent;
otrzymać/ywać, uzyskać/iwać zgodę – to obtain approval/consent; **wyrazić/żać zgodę** – to give/to grant approval/consent

zgodność – compatibility, compliance, conformity
zgodność programów nauczania (*np. w dwóch szkołach czy uczelniach*) – compatibility of curricula; **deklaracja zgodności** (*w niektórych ➤ programach UE: deklaracja podpisywana przez osoby odpowiedzialne za projekt, w której potwierdzają, że wszystkie informacje podane w ich raporcie są zgodne ze stanem faktycznym, a dane finansowe odpowiadają faktycznie poniesionym wydatkom*) – declaration of conformity; **zgodność struktur studiów/ram kwalifikacji w krajach europejskich** – compatibility of degree structures/qualifications frameworks in European countries; **zgodność z postanowieniami kontraktu/umowy** – compliance with the provisions of a contract

zielona księga (*dokument przygotowywany przez władze, który zawiera propozycje dotyczące określonej tematyki, przeznaczony do szerokiej dyskusji*) – green paper; *por. biała księga*

zindywidualizowany – individualised, personalised
zindywidualizowane uczenie się/kształcenie – individualised/personalised learning; **zindywidualizowany** (*indywidualny*) **tok/program studiów** – individualised/personalised study programme

zintegrowany – integrated
projekt zintegrowany (*np. obejmujący różnego rodzaju działania, które dotyczą tej samej tematyki*) – integrated project; **zintegrowane nauczanie języka** (*nauka języka stanowiąca integralny element programu nauczania lub połączona z nauką danego przedmiotu*) – integrated language teaching; **zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe** (*nauczanie/uczenie się innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii, za pomocą języka obcego i/lub nauczanie/uczenie się języka obcego poprzez naukę innego przedmiotu, np. fizyki czy geografii*) – Content and Language Integrated Learning (CLIL); **zintegrowane praktyki studenckie** (*praktyki stanowiące integralną część programu studiów*) – integrated student placements; **zintegrowany program studiów** (*program studiów prowadzony wspólnie przez co najmniej dwie uczelnie i kończący się wspólnym, podwójnym lub wielokrotnym tytułem/stopniem/dyplomem*) – integrated study programme

zjazd – congress

zlecać – to commission, to contract
organ zlecający/instytucja zlecająca (*np. taką usługę jak szkolenie*) – contracting authority;
zlecić/ać ekspertom z zewnątrz ocenę projektów – to commission external experts to carry out the evaluation of projects, to commission external experts to evaluate projects, to contract the evaluation of projects out to external experts

zlecać wykonanie usługi/pracy na zewnątrz (*innej firmie/instytucji/organizacji*) – to outsource
zlecić/ać na zewnątrz wszelkie prace biurowe/wykonywanie wszelkich prac biurowych – to outsource all office work; **zlecić/ać na zewnątrz rejestrację wniosków** – to outsource the registration of applications

zlecanie wykonania usług/prac na zewnątrz/innej firmie/instytucji/organizacji – outsourcing

zlecenie – order
zlecenie płatnicze – order for payment, payment order;
wykonać/ywać, wypełnić/ać, z/realizować zlecenie – to carry out an order

złożenie – submission
dowód złożenia *(np. wniosku o fundusze)* – proof of submission; **złożenie wniosku/raportu** – submission of an application/a report

złożony wskaźnik – aggregate indicator, composite indicator

zmiana – change; alteration (*poprawka, przeróbka*); modification (*modyfikacja*); amendment (*w umowie, przepisach*)
zmiana strukturalna – structural change; **zmiany w kontrakcie/ustawie o oświacie** – amendments in/to the contract/the School Education Act; **zmiany w planie pracy projektu** – changes/alterations/modifications in the project work plan; **zmiany w programach nauczania** – changes in curricula curricular changes; **po/informować, powiadomić/amiać o zmianach w planie prac projektu** – to inform about/to notify of changes in the project work plan; **wprowadzić/ać zmiany w kontrakcie/umowie** – to amend a contract; **wprowadzić/ać zmiany w programach nauczania** – to introduce changes in curricula/curricular changes

zmieniać – to change; to alter (*poprawiać, przerabiać*); to modify (*modyfikować*); to amend (*zmieniać/nowelizować umowę, przepisy*)
zmienić/ać budżet – to change/to modify a budget; **zmienić/ać plan/politykę** – to alter/to modify a plan/a policy; **zmienić/ać podejście** – to change an approach; **zmienić/ać procedurę/kontrakt** – to amend a procedure/a contract

zmienny – variable
kwota zmienna/o zmiennej wysokości (*w ➤ programach UE: kwota, której wysokość różni się w poszczególnych projektach zależnie np. od liczby uczestników kursu, ew. udziału osób niepełnosprawnych/mających specjalne potrzeby*) – variable amount; *por. kwota standardowa*

zmniejszać – to reduce, to cut
zmniejszyć/ać koszty/wydatki – to cut/to reduce costs/expenses; **zmniejszyć/ać liczbę osób przerywających naukę w szkole** – to reduce the number of early school leavers; **zmniejszyć/ać nakłady/wydatki publiczne na edukację w edukację** – to cut/to reduce public expenditure on education

zmniejszanie – decrease, reduction
zmniejszenie/anie nakładów/wydatków publicznych na edukację – decrease/reduction in public expenditure on education

znajomość – knowledge (*wiedza*)
praktyczna znajomość (*czegoś*) – practical knowledge (*of sth*); **teoretyczna znajomość** (*czegoś*) – theoretical knowledge (*of sth*); **znajomość historii/języka angielskiego** – knowledge of history/English

znak jakości (*w ➤ programach UE: znak/certyfikat jakości przyznawany przez Komisję Europejską projektom/instytucjom, które wprowadziły modelowe rozwiązania w danej dziedzinie*) – quality label, label; *zob. też notki opisowe o certyfikatach „DS Label" i „ECTS Label" oraz o „Europejskim znaku jakości dla nowatorskich inicjatyw w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych"*
Europejski znak jakości dla nowatorskich inicjatyw w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych – European Language Label;
otrzymać/ywać, uzyskać/iwać znak jakości – to be awarded/to obtain a label; **przyznać/wać znak jakości** – to award a label

zobowiązanie – commitment, undertaking, obligation
pismo potwierdzające podjęcie zobowiązań (*np. zobowiązania do udziału w projekcie i wyasygnowania funduszy na ten cel*) – letter of commitment, commitment letter; *zob. też list intencyjny*; **zobowiązania kontraktora** – obligations of the contractor; **zobowiązania kontraktowe/umowne/wynikające z kontraktu/ umowy** – contractual commitments; **zobowiązanie finansowe** – financial commitment; **zobowiązanie instytucjonalne** (*podejmowane w imieniu całej instytucji, np. zobowiązanie podejmowane przez uczelnię lub wydział, w odróżnieniu od zobowiązań podejmowanych przez indywidualnych nauczycieli akademickich*) – institutional commitment;
podjąć/ejmować zobowiązania – to undertake commitments/obligations; **przestrzegać zobowiązań** – to comply with obligations; **wypełnić/ać zobowiązania** – to fulfil/to meet obligations

zobowiązywać się – to undertake
zobowiązać/ywać się do realizacji projektu – to undertake to implement a project
zrównoważony – balanced
zrównoważona pod względem geograficznym grupa partnerów (*w której w sposób zrównoważony reprezentowane są różne regiony lub kraje*) – geographically balanced partnership; **zrównoważony udział kobiet i mężczyzn** (*np. w wymianie kadry z instytucjami zagranicznymi*) – balanced involvement/balanced participation of men and women; **zrównoważony udział kobiet i mężczyzn** (*np. w wymianie kadry z instytucjami zagranicznymi*) – gender balance; **zrównoważony udział poszczególnych krajów** (*np. w projektach współpracy finansowanych w ramach danego programu*) – country balance; **zrównoważony rozkład absolwentów uczelni pod względem płci** – gender balance of university graduates
zróżnicowanie – diversification
zróżnicowanie ścieżek edukacyjnych/kształcenia – diversification of educational pathways/learning pathways
zrzekać się – to renounce
zrzec/kać się grantu/dotacji/stypendium – to renounce a grant
zwalczać – to combat
zwalczać ksenofobię/przemoc w szkole/rasizm – to combat xenophobia/violence at school/racism
zwalniać – to dismiss (*z pracy*); to exempt (*z opłat, egzaminu*); być zwolnionym (*z opłat, egzaminu*) – to be exempt
być zwolnionym z opłat/egzaminów – to be exempt from fees/examinations; **zwolnić/alniać z egzaminów/opłat** – to exempt from examinations/fees; **zwolnić/alniać z pracy** – to dismiss from a job
związek (*stowarzyszenie*) **uczelni** – association of higher education institutions
rejestr uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych – register of non-public higher education institutions and associations of non-public higher education institutions
zwiększać – to enhance, to increase
zwiększyć/ać inwestycje w edukację/nakłady na edukację – to increase investment in education; **zwiększyć/ać koszty** – to increase costs; **zwiększyć/ać liczbę absolwentów** – to increase the number of graduates; **zwiększyć/ać liczbę osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym** – to increase levels of participation in continuing education; **zwiększyć/ać motywację** – to increase motivation; **zwiększyć/ać odsetek kształcących się w szkolnictwie wyższym** – to increase participation rates in higher education; **zwiększyć/ać zatrudnialność absolwentów** – to enhance the employability of graduates; **zwiększyć/ać wydatki/nakłady na edukację** – to increase expenditure on education
zwiększanie – increase, enhancement
zwiększenie/anie inwestycji w edukację/nakładów na edukację – increase in investment in education; **zwiększenie/anie nakładów/wydatków na edukację** – increase in expenditure on education; **zwiększenie/anie zatrudnialności absolwentów** – enhancement of the employability of graduates
zwlekać – to delay
zwlekać z zapłatą/płatnością – to delay a payment
zwłoka – delay
zwłoka w wykonaniu umowy/zobowiązań/zadań/pracy – delay in the performance of an agreement/ obligations/ tasks/work; **zwłoka w zapłacie** – delay in payment
zwolnienie – dismissal (*z pracy*); exemption (*z opłat, egzaminu*); waiver (*z opłat*); sick note/fit note (*lekarskie*)
zwolnienie z egzaminu – exemption from an examination; **zwolnienie z opłat** – exemption from fees, fee waiver; **zwolnienie z opłat i czesnego** – fee and tuition waiver; **zwolnienie z pracy** – dismissal from a job;
ubiegać się, wystąpić/ępować o zwolnienie z opłat/egzaminu – to apply for exemption from fees/an examination;
być na zwolnieniu – to be on sick leave;

przedłożyć/kładać, przedstawić/ać zwolnienie lekarskie – to provide a fit note/sick note

zwolniony – exempt (*z opłat, egzaminów*); dismissed (*z pracy*)

zostać/być zwolnionym z egzaminów/opłat – to be exempt from examinations/fees; **zostać/być zwolnionym z pracy** – to be dismissed from one's job

zwracać (*koszty, pieniądze*) – to reimburse, to repay

zwrócić/acać część grantu/dotacji/stypendium – to reimburse a part of the grant; **zwrócić/acać (refundować) koszty/wydatki** – to reimburse expenses; **zwrócić/acać** (*refundować*) **poniesione wydatki** – to reimburse the expenditure/expenses incurred; **zwrócić/acać wszelkie nie wydane kwoty** (*np. z budżetu projektu*) – to repay any amounts unspent

zwrot (*kosztów, pieniędzy*) – reimbursement (*refundacja*), repayment

podanie/wniosek o zwrot (*refundację*) **kosztów** – request for reimbursement (of costs/expenses), reimbursement request, claim for reimbursement; **podanie/wniosek o zwrot** (*refundację*) **kosztów podróży** – request for reimbursement of travel expenses, travel reimbursement request, claim for reimbursement of travel expenses, travel expenses claim; **zwrot** (*refundacja*) kosztów – reimbursement of costs/expenses; **zwrot wszelkich niewydanych kwot** (*np. z budżetu projektu*) – repayment of any unspent amounts

zwyżkowy – upward; *por. spadkowy*

zwyżkowa tendencja w wydatkach na edukację – upward trend in expenditure on education

zysk – gain, profit, return

zyski i straty kursowe (*wynikające z wymiany walut*) – exchange gains and losses; **zyski kursowe** (*wynikające z wymiany walut*) – exchange gains/profits; **zyski z inwestycji w edukację/nakładów na edukację** – returns on investment in education

Ź

źródło finansowania/funduszy – source of funding

Ż

żądanie zapłaty – request for payment, payment request

żłobek – nursery, crèche

życie zawodowe – working life

życiorys – curriculum vitae (CV). Zob. też notkę opisową pod hasłem „Europass"

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Narodowa Agencja Programu
„Uczenie się przez całe życie"
Program Erasmus
ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
www.frse.org.pl
www.erasmus.org.pl

ISBN: 978-83-62634-13-2